LIONEL SHRIVER

Premiul
Orange 2005

TREBUIE SĂ VORBIM DESPRE KEVIN

VELLANT

Lionel Shriver (pe numele său adevărat Margaret Ann Shriver) este scriitoare și jurnalist. Viața sa a stat sub semnul unei căutări continue, începând cu propria persoană și terminând cu locurile dintre cele mai variate și mai exotice în care a locuit. La 15 ani își schimbă numele, preferând unul bărbătesc (Lionel) pentru că, așa cum a mărturisit, este convinsă că un bărbat are o viață mai ușoară decât o femeie. Tot timpul în căutarea a ceva nou, **Lionel Shriver** a locuit în New York, Nairobi, Bangkok, Belfast, iar în prezent locuiește la Londra.

A publicat numeroase romane: *The Female of the Species* (1986), *Checker and the Derailleurs* (1987), *Ordinary Decent Criminals* (1990), *Game Control* (1994), *A Perfectly Good Family* (1996) și *Double Fault* (1997), dar adevărata recunoaştere o obține odată cu romanul ***Trebuie să vorbim despre Kevin*** (2003), distins cu Premiul Orange în 2005.

Cu o săptămână înaintea celebrului atac armat de la Liceul Columbine și cu doar trei zile înainte de a împlini 16 ani, Kevin își încuie în sala de sport șapte colegi de clasă, un îngrijitor și un profesor, pe care îi ucide unul câte unul cu o arbaletă. Detaliile masacrului nu le aflăm de la știri, ci dintr-o serie de scrisori extrem de personale pe care Eva, mama lui Kevin, le scrie soțului său în încercarea de a-și explica tragedia și de a-și înțelege rolul în producerea ei.

Dezvăluindu-și propriile sentimente cu privire la maternitate, carieră, familie și cultura americană, cu toate consecințele acesteia asupra comportamentului deviant al adolescenților, Shriver își ține cititorii într-o continuă pendulare între vină și empatie, răzbunare și iertare, furie și resemnare.

O elegantă investigație psihologică și filosofică a culpabilității, cu un deznodământ incredibil de puternic.

The Observer

O carte despre distanța periculoasă dintre ceea ce simțim și ceea ce suntem dispuși să admitem când vine vorba de viața de familie... o carte a lucrurilor despre care trebuie să vorbim, dar nu o putem face.

The Guardian

Imposibil de lăsat din mână... brutal de onestă... Cine trebuie, până la urmă, să vorbească despre Kevin? Poate că noi toți.

Boston Globe

Trebuie să vorbim despre Kevin este, în primul rând, o provocare de ordin psihologic, deoarece jonglează în mod lucid cu temerile părinților de pretutindeni. Marele ei merit este că îl implică organic pe cititor, care va sfârși prin a reflecta la probleme precum violența, indiferența sau vina.

bookblog.ro

www.vellant.ro

9 789738 875906

LIONEL
SHRIVER

Trebuie să vorbim despre Kevin

Traducere din limba engleză de
Ioana Predoiu și Ioana Vîlcu

VELLANT

Redactare și corectură: ANDREEA STĂNESCU
Coperta: DANIEL AGA
DTP: OFELIA COȘMAN

Descrierea CIP a Bibliotecii Naționale a României
SHRIVER, LIONEL
Trebuie să vorbim despre Kevin / Lionel Shriver ; trad.: Ioana Predoiu, Ioana Vîlcu. - București : Vellant, 2009
ISBN 978-973-88759-0-6

I. Predoiu, Ioana (trad.)
II. Vîlcu, Ioana (trad.)

821.111-31=135.1

We Need to Talk About Kevin
Copyright © 2003 by Lionel Shriver

© 2009 Editura Vellant

Editura Vellant
Str. Ocolului, nr. 20,
Sector 2, București
www.vellant.ro

Toate drepturile asupra versiunii în limba română aparțin Editurii Vellant.

ISBN 978-973-88759-0-6

Această carte este tipărită pe hârtie provenind din exploatări forestiere responsabile.

Pentru Terri

Unul dintre cele mai îngrozitoare lucruri de care noi am scăpat.

Un copil are mai multă nevoie de dragostea ta atunci când o merită mai puțin.

Erma Bombeck

8 noiembrie 2000

Dragă Franklin,

Nu sunt sigură ce lucru mărunt m-a făcut să-ţi scriu în această după-amiază. Dar de când nu mai suntem împreună, cel mai mult îmi lipseşte, probabil, să vin acasă pentru a-ţi povesti ce lucruri deosebite mi s-au întâmplat peste zi, la fel cum o pisică ţi-ar depune şoareci la picioare: mici ofrande umile pe care cuplurile şi le dăruiesc după ce au scotocit în curţi diferite. Dacă te-ai fi aflat încă în bucătăria mea, întinzându-ţi unt de arahide pe pâinea de secară, chiar dacă e aproape ora cinei, nici n-aş fi apucat să pun jos pungile, dintr-una prelingându-se ceva limpede şi vâscos, că această mică povestire ar fi ieşit chiar înainte să te cert că avem paste în seara asta, aşa că te rog nu mânca tot sendvişul acela!

Bineînţeles că, în tinereţe, povestirile mele erau importuri exotice din Lisabona, din Katmandu. Dar în realitate nimeni nu vrea să audă povestiri din străinătate şi mi-am dat seama din politeţea sugestivă afişată că, în sinea ta, ai prefera flecuşteţe anecdotice dintr-o zonă mai apropiată; o întâlnire excentrică cu încasatorul taxei de autostradă pe podul George Washington, de exemplu. Minunile banale te-au ajutat să-ţi întăreşti părerea că toate călătoriile mele în străinătate au fost un fel de păcăleală. Suvenirurile mele — un pachet de vafe belgiene puţin cam vechi, expresia britanică pentru „baliverne" („nonsens!"), impregnate în mod

artificial de farmec prin amprenta distanței. La fel ca acele nimicuri pe care japonezii și le dăruiesc — într-o cutie băgată într-o pungă, într-o pungă băgată într-o cutie — strălucirea celor aduse de mine de la mare depărtare constă doar în ambalaj. Ce realizare mai mare decât să scotocești prin mizeriile nepurificate ale bătrânului stat New York și să storci o clipă de picanterie dintr-o plimbare până la Nyack Grand Union.

Acesta este și locul unde se petrece povestea mea. În cele din urmă se pare că am învățat ce ai încercat dintotdeauna să mă înveți, și anume că propria mea țară este la fel de exotică și chiar la fel de periculoasă ca Algeria. Eram la raionul de lactate și nu aveam nevoie de mare lucru. Nu aveam de ce. N-am mai mâncat paste zilele astea, fără ca tu să fii acolo și să termini aproape tot bolul. Îmi lipsește într-adevăr apetitul tău.

Încă îmi este greu să mă aventurez în lume. Ai crede că într-o țară care este atât de cunoscută pentru „lipsa unui simț al istoriei", așa cum susțin europenii, aș putea să profit de faimoasa amnezie americană. Nici gând de așa noroc. Nimeni în această „comunitate" nu dă semne de uitare, de un an și opt luni și până acum. Și atunci, când scad proviziile, trebuie să-mi fac curaj. O, dar pentru vânzătorii de la „7-Eleven" de pe strada Hopewell nu mai sunt deloc o noutate și pot să-mi cumpăr un sfert de litru de lapte fără a atrage priviri. Dar obișnuitul Grand Union rămâne o piatră de încercare.

Întotdeauna mă simt clandestină acolo. Și, ca să compensez, mă forțez să-mi îndrept spatele și umerii. Acum înțeleg ce înseamnă expresia „să-ți ții capul sus" și sunt surprinsă uneori de ce transformare interioară poate induce o ținută rigidă. Atunci când stau dreaptă, mă simt mai puțin îngrozită.

În timp ce alegeam între ouă mijlocii sau mari, am aruncat o privire spre iaurturi. La mică distanță, o altă cumpărătoare, al cărei păr negru avea rădăcinile albe cam de doi centimetri și se mai încrețea doar la vârfuri: un

permanent vechi. Bluza ei liliachie și fusta asortată fuseseră probabil la modă cândva, dar acum bluza pleznea la subraț și faldurile fustei îi scoteau în evidență șoldurile mari. Compleul avea nevoie să fie călcat și umerii vătuiți aveau o ușoară dungă decolorată ce părea să provină de la un umeraș de sârmă. Era ceva luat dintr-un ungher al șifonierului ei, am concluzionat eu, la care recurgi atunci când tot ce mai ai este ori murdar, ori aruncat pe jos. Când femeia s-a aplecat după brânza topită, am văzut pliurile unei bărbii duble.

Nu încerca să ghicești: nu ai recunoaște-o după descriere. Pe vremuri era atât de nevrotic sveltă, prezentabilă și strălucitoare, ca un cadou gata ambalat pentru vânzare. Deși ar fi mai romantic să-ți imaginezi persoanele îndoliate ca fiind emancipate, îmi închipui că poți să jelești la fel de bine și cu ciocolată în loc de apă de la robinet. Mai ales că sunt femei care se mențin slabe și elegante nu atât pentru soții lor, cât mai degrabă ca să țină pasul cu fiicele lor. Dar, mulțumită nouă, ei îi lipsește această motivație.

Era Mary Woolford. Nu sunt mândră de asta, dar n-am putut să dau ochii cu ea. M-am ferit. Mâinile mi s-au umezit, în timp ce manevram cu stângăcie cartonul ca să verific dacă ouăle erau întregi. Mi-am recompus trăsăturile ca să semene cu acelea ale unui cumpărător care tocmai și-a amintit că voia ceva de la raionul alăturat și am reușit să pun ouăle pe scaunul de copil din cărucior fără să mă întorc. Cu această misiune ca pretext, m-am precipitat să las căruciorul în urmă, căci roțile scârțâiau. Mi-am redobândit respirația la raionul de supe.

Ar fi trebuit să fiu pregătită, așa cum și sunt deseori — atentă, stăpână pe mine, fără niciun motiv, cum se dovedește adesea. Dar nu pot să trântesc ușa cu o armură pe mine pentru orice cumpărătură stupidă. Și, în afară de asta, cum poate Mary să mă rănească acum? A încercat cel mai rău lucru de care era capabilă: m-a dat în judecată. Totuși, nu puteam să-mi domolesc bătăile inimii și nici să mă întorc la raionul cu lactate, chiar și după ce am realizat că mi-am

uitat sacoșa brodată, din Egipt, cu portofelul în ea, în cărucior de cumpărături.

Acesta e singurul motiv pentru care nu am renunțat cu totul la Grand Union. În cele din urmă, a trebuit să mă furișez înapoi la punga mea și, astfel, am meditat la conserva Campbell de sparanghel și brânză, gândindu-mă în neștire cât de îngrozit ar fi Warhol de noul lor design.

Până când m-am tupilat înapoi, drumul se eliberase, așa că mi-am înșfăcat brusc căruciorul, ca o femeie de afaceri care trebuie să-și termine rapid corvezile domestice. Un rol familiar, ai spune. Dar a trecut atât de mult de când nu mă mai gândisem la mine în acest fel, încât eram sigură că oamenii care stăteau la rând în fața mea trebuie să-mi fi interpretat nerăbdarea nu ca urgența cuiva pentru care timpul înseamnă bani, ci ca panica nebună a unui evadat.

Când mi-am descărcat cumpărăturile amestecate, cartonul de ouă era lipicios, ceea ce a făcut-o pe vânzătoare să-l deschidă. Of. Mary Wooldford mă observase, totuși.

— Toate 12! a exclamat fata. O să cer să vă aducă un alt carton.

Am oprit-o.

— Nu, nu, am spus. Mă grăbesc, le iau așa cum sunt!

— Dar toate sunt...

— Le iau așa cum sunt!

În țara asta, să pari nebun este metoda cea mai bună de a face oamenii să coopereze. După ce a șters ostentativ codul de bare de pe produs cu un șervețel, ea a scanat ouăle și a dat ochii peste cap, ștergându-și mâinile cu același șervețel.

— *Khatchadourian*, a spus fata când i-am înmânat cartea de credit. A zis cu voce tare, ca și cum s-ar fi adresat celor care așteptau la coadă. Era după-amiază târziu, tura potrivită pentru o slujbă după orele de școală; în vârstă de aproximativ 17 ani, fata aceasta ar fi putut să fie una dintre colegele lui Kevin. Bineînțeles, sunt peste șase licee în zona aceea, și familia ei ar fi putut să se fi mutat recent din California. Dar din privirea ei nu aveam de ce să cred asta. M-a fixat cu o privire tăioasă:

— Este un nume neobișnuit.

Nu știu ce mi-a venit, dar sunt sătulă de asta. Nu este vorba despre rușine. Mai degrabă sunt extenuată de rușinea asta, care-mi scapă printre degete, ca o pată lipicioasă de albuș. O emoție care nu duce nicăieri.

— Sunt singura Khatchadourian din statul New York, am spus cu dispreț și i-am smuls din mână cardul de credit.

Mi-a aruncat ouăle în plasă, unde au mai curs încă puțin.

Așa că acum sunt acasă — ceea ce se cheamă astfel. Firește, nu ai fost niciodată aici, așa că îngăduiește-mi să ți-o descriu.

Ai fi surprins. Nu în ultimul rând, pentru că am ales să rămân în Gladstone, după ce inițial făcusem atâta caz de mutarea în suburbii. Dar am simțit că ar trebui să stau relativ aproape de Kevin. În plus, dacă îmi doresc anonimatul, nu înseamnă că vreau ca vecinii mei să uite cine sunt. Vreau să știe, și aceasta nu este ceva pe care orice oraș și-o permite. Este singurul loc din lume unde ramificațiile vieții mele sunt resimțite pe deplin și în prezent este mult mai important pentru mine să fiu înțeleasă decât să fiu plăcută.

Aveam suficienți bani rămași după ce-am plătit avocații pentru a-mi cumpăra un loc al meu, micuț, dar mi-a surâs și ideea închirierii. La fel, viața mea în acest duplex miniatural părea o combinație reușită de temperamente. O, ai fi îngrozit: mobila din placaj subțire contrazice mottoul tatălui tău, „materialele sunt totul". Dar eu apreciez însuși faptul că de-abia se mai ține.

Totul este precar aici. Scara abruptă care duce la etajul al doilea nu are balustradă, făcându-mi urcușul la culcare ametitor după trei pahare de vin. Podelele scârțâie și ramele de la ferestre nu sunt etanșe, întregul loc având un aer de fragilitate și nesiguranță, ca și cum toată structura ar putea pur și simplu să dispară ca o idee proastă. Legănându-se pe umerașe ruginite, atârnate pe o sârmă întinsă la maximum de-a lungul tavanului, becurile mici de halogen de jos au tendința să pâlpâie și lumina lor tremurătoare contribuie la

senzația de intermitență care îmi impregnează viața. De asemenea, măruntaiele singurei mele prize de telefon dau pe-afară; legătura mea nesigură cu lumea exterioară atârnă de două sârme legate prost și se întrerupe des. Deși proprietarul mi-a promis un aragaz normal, nu mă deranjează plita — al cărei led de aprindere nu funcționează. Rămân adesea în mână cu clanța dinspre interior a ușii de la intrare. Până acum am fost în stare să o pun la loc, dar ciotul rămas în broască începe să mă tachineze de parcă ar fi mama: nu poți să pleci de acasă.

Trebuie să recunosc totuși că duplexul meu are tendința evidentă de a-și folosi resursele până la extrem. Încălzirea este slabă, emanând din calorifere într-o respirație găunoasă și stătută și, cu toate că este doar începutul lui noiembrie, deja am forțat partitoarele la maximum. Când fac duș, folosesc toată apa caldă și deloc pe cea rece; este doar călâie, atât cât să nu tremur, dar conștientizarea faptului că nu există rezervă îmi impregnează abluțiunile cu neliniște. Termostatul din frigider este setat la maximum, și totuși laptele rezistă doar trei zile.

În ceea ce privește decorul, acesta evocă o bătaie de joc aparent potrivită. Nivelul inferior este zugrăvit neglijent, cu un galben țipător, cu urme vizibile de bidinea, cu dâre albicioase, ca și cum ar fi fost mâzgălit cu creionul. Sus, în dormitorul meu, pereții sunt vopsiți în albastru, la fel ca mâzgălelile din clasele primare. Această căsuță nesigură nu pare *reală*, Franklin. Și nici eu.

Totuși, sper că nu mă compătimești; nu asta este intenția mea. Dacă aș fi vrut, aș fi putut să-mi găsesc o casă mai luxoasă. Îmi place aici, într-un fel. E ca o glumă, o jucărie. Trăiesc într-o casă de păpuși. Chiar și mobila este disproporționată. Masa din sufragerie îmi ajunge până la piept, ceea ce mă face să mă simt ca o copilă, iar micuța noptieră pe care mi-am instalat laptopul este mult prea joasă ca să poți scrie ceva — aproximativ aceeași înălțime pe care se servesc la grădiniță biscuiți cu cocos și suc de ananas.

Poate că această atmosferă de copilărie, neobișnuită, explică de ce n-am votat ieri, la alegerile prezidențiale. Pur și simplu am uitat. Totul în jurul meu pare să se întâmple atât de departe. Și acum, decât să se opună ferm desprinderii mele, țara mi s-a alăturat în tărâmul suprarealismului. Voturile sunt numărate. Dar, ca în unele din povestirile lui Kafka, nimeni nu știe cine a câștigat.

Și am acest cofrag de ouă — ce-a mai rămas din ele. Am golit resturile într-un bol și am pescuit cojile. Dacă ai fi fost aici, aș fi pregătit *frittata*, amestecând cartofi tăiați cuburi, coriandru și acea linguriță de zahăr care constituie tot secretul. Dar cum sunt singură, le voi deșerta într-o cratiță, le voi amesteca și am să le mănânc morocănoasă. Dar o să le mănânc, totuși. Era ceva în gestul lui Mary care, într-un mod incipient, mi se părea elegant.

Mâncarea m-a îngrețoșat la început. Când am vizitat-o pe mama în Racine, m-am înverzit înaintea *dolmei* umplute făcute de ea, cu toate că își petrecuse toată ziua opărind frunzele de viță-de-vie și rulând umplutura de orez și carne de miel în pachețele ordonate; i-am adus aminte că ar putea să le congeleze. În Manhattan, când treceam în grabă pe lângă băcănia de pe Strada 57, în drum spre biroul de avocatură al lui Harvey, mirosul ardeiat de pastramă grasă îmi întorcea stomacul pe dos. Dar greața trecea și uitam. Când, după patru sau cinci luni, a început să mi se facă foame — foame de lup chiar — apetitul mi s-a părut deplasat. Așa că am continuat să fac pe femeia care și-a pierdut interesul pentru mâncare.

Dar, după aproape un an, am înțeles că tot teatrul meu era o pierdere de vreme. Dacă deveneam cadaverică, nimănui nu îi păsa. La ce să mă aștept, că o să-mi cuprinzi cutia toracică în acele brațe enorme, cu care trebuie că se măsoară caii, și o să mă ridici deasupra capului cu un reproș aspru, care este bucuria nemărturisită a oricărei femei occidentale: „Ești prea slabă"?

Așa că acum mănânc un corn la cafea în fiecare dimineață, adunând cu degetul umezit fiecare firimitură căzută. Tăierea metodică a verzei îmi ocupă o porțiune importantă a acestor seri lungi. Am și refuzat chiar, o dată sau de două ori, acele câteva invitații în oraș care încă îmi clincăne în robotul telefonului — de obicei prieteni din străinătate, care mai trimit un e-mail din când în când, dar pe care nu i-am văzut de ani de zile. Mai ales dacă nu știu — și de asta pot să-mi dau seama întotdeauna: inocenții sunt prea zgomotoși, în vreme ce inițiații încep cu o ezitare politicoasă și un ton potolit, bisericos. Evident, nu vreau să încep iar să declam povestea. Nici nu caut compasiunea mută a prietenilor care nu știu ce să spună, lăsându-mă astfel să-mi revărs oful atunci când fac conversație. Dar ceea ce mă împinge să-mi cer scuze pentru cât sunt de „ocupată" este faptul că sunt îngrozită că și eu, și partenerul meu de cină vom comanda o salată și va veni nota de plată și va fi de-abia 8:30 sau 9:00 seara și mă voi duce acasă, în duplexul meu minuscul și nu voi avea nimic de făcut.

E amuzant, după ce am călătorit atâta cu *A Wing and a Prayer* — un restaurant diferit în fiecare seară, unde chelnerii vorbesc spaniola sau thailandeza, al cărui meniu conține *seviche* sau câine — că am devenit așa de fixată pe această rutină implacabilă. Oribil. Încep să semăn cu mama! Dar nu pot să renunț la acest mic ritual (o bucată de brânză sau șase-șapte măsline; piept de pui, o friptură sau omletă; legume fierbinți; un singur biscuit de vanilie; nu mai mult vin decât exact jumătate de sticlă); e ca și cum m-aș plimba pe un vrej de fasole și un pas greșit m-ar dezechilibra. A trebuit să renunț la mazăre cu totul, pentru că prepararea ei nu era suficient de laborioasă.

Oricum, deși separați, știam că ești îngrijorat dacă mănânc sau nu. Întotdeauna ai făcut asta. Datorită răzbunării ineficiente a lui Mary Wooldford din seara asta, sunt plină ochi. Nu toate glumele vecinilor noștri s-au dovedit atât de inofensive.

Galoanele de vopsea stacojie aruncate peste veranda din față, de exemplu, când încă locuiam în căsoiul nostru de parveniți (asta era, Franklin, chiar dacă îți place sau nu să auzi asta: *un căsoi*), pe strada Palisade Parade. Peste ferestre și peste ușa de la intrare. Au venit într-o noapte și, până m-am trezit dimineața, vopseaua aproape că se uscase. Atunci m-am gândit, doar cam la o lună după aceea — cum am să numesc acea joi? — că nu mai puteam fi îngrozită sau rănită. Presupun că este o vanitate obișnuită, aceea că ai suferit deja atât de mult, încât însăși suferința, în întregul ei, să te facă să fii în siguranță.

Când am trecut din bucătărie în sufragerie în aceea dimineață, mi-am dat seama că eram imună la nonsens. Am oftat. Soarele strălucea prin ferestre, cel puțin prin acele geamuri nemâzgălite de vopsea. Se strecura și prin locuri unde vopseaua era mai subțire, dând pereților crem din cameră o nuanță strălucitoare de roșu puternic, ca a unui restaurant chinezesc.

Întotdeauna am urmat o regulă, una pe care tu o apreciai, de a înfrunta lucrul de care mă temeam, deși această strategie a luat naștere pe vremea când temerile mele erau legate de faptul că mă pierdeam într-un oraș străin — joacă de copil. Ce n-aș da acum să mă pot întoarce la zilele când habar n-aveam ce mă așteaptă (*o joacă de copil*, în sine, de exemplu). Totuși, obiceiurile vechi mor greu, așa că, decât să mă întorc în patul nostru și să trag cuvertura, am decis să mă confrunt cu actul de vandalism. Dar ușa de la intrare era înțepenită, lipită cu vopsea groasă, stacojie. Spre deosebire de latex, vopseaua nu se dizolvă în apă. Și vopseaua este scumpă, Franklin. Cineva a făcut o investiție serioasă. Firește, vechiul nostru cartier are multe cusururi, dar lipsa banilor nu a fost niciodată unul dintre ele.

Așa că, îmbrăcată în halat, am ieșit pe ușa laterală și am înconjurat casa până la ușa din față. Uitându-mă la decorul vecinilor îmi simțeam fața blocată în aceeași „mască impasibilă" pe care *New York Times* a descris-o la proces. *Post*, mai puțin amabil, a descris expresia mea facială ca fiind „sfi-

dătoare", iar ziarul local *Journal News* a mers chiar mai departe: „Din expresia implacabilă de pe chipul împietrit al Evei Khatchadourian, părea că fiul ei n-ar fi făcut nimic mai sfidător decât să-şi înmoaie pensula în cerneală." (Recunosc că am fost încrâncenată la proces, mijindu-mi ochii şi sugându-mi obrajii; îmi aduc aminte că am împrumutat atunci unul dintre mottourile aşa-zişilor băieţi duri: „Nu-i lăsa să te vadă transpirând". Dar, Franklin, „sfidătoare"? Încercam să nu plâng.)

Efectul era oarecum magnific, dacă îţi place senzaţionalul, ceea ce nu era cazul meu în acel moment. Casa arăta ca şi cum ar fi avut beregata tăiată. Stropită în teste Rorschach sălbatice, nuanţa fusese aleasă atât de meticulos — intensă şi strălucitoare, cu o umbră de albastru-purpuriu — încât ar fi putut să fie preparată special.

Mă gândeam prosteşte că, dacă răufăcătorii au comandat această culoare în loc să o ia de pe raft, poliţia ar fi putut să-i identifice.

Nu aveam de gând să mai intru într-o secţie de poliţie decât dacă era absolut necesar.

Kimonoul meu era subţire, cel pe care mi l-ai dat la prima noastră aniversare, din 1980. Era de vară şi era singurul pe care-l aveam de la tine şi atunci nu purtam altceva. Am aruncat foarte multe, dar nimic din ce mi-ai dat sau ai lăsat în urmă. Recunosc că aceste talismane sunt o tortură. De asta le şi păstrez. Acele tipuri de terapeuţi agresivi ar pretinde că dulapurile aglomerate nu sunt „sănătoase". Permite-mi să nu fiu de acord. Prin contrast cu durerea crispantă şi josnică a lui Kevin, a vopselei, a proceselor penale şi civile, este o durere *plenară*. Mult minimalizată în anii '60, plenitudinea este o însuşire pe care am ajuns să o apreciez ca fiind uimitor de rară.

Ideea este că, strângând în mână acel material albastru moale şi evaluând zugrăveala oarecum neglijentă pe care vecinii noştri crezuseră de cuviinţă să o sponsorizeze, îmi era frig. Era luna mai, dar răcoare, cu un vânt tăios. Înainte să descopăr eu însămi acest lucru, îmi închipuiam că,

după apocalipsa personală, micile neplăceri ale vieţii dispar efectiv. Dar nu e adevărat. Încă mai simţi frigul, încă disperi dacă ţi s-a pierdut ceva la poştă şi încă eşti iritat să descoperi că nu ţi s-a dat restul corect la Starbucks. Ar putea părea un pic jenant în aceste circumstanţe să am încă nevoie de pulover sau manşon, ori să obiectez că am fost trasă pe sfoară cu 1 dolar şi 50 de cenţi. Dar din acea *joi* toată viaţa mea a fost sufocată într-o asemenea pătură de ruşine, încât am ales să găsesc alinare în aceste necazuri trecătoare, embleme ale unui protocol de supravieţuire. Fiind îmbrăcată necorespunzător pentru anotimpul respectiv sau enervându-mă că în Wal-Mart-ul de mărimea unui târg de vite nu pot să localizez o cutie de chibrituri, mă mândresc cu banalul emoţional.

Căutând iar uşa laterală, mă întrebam cum ar fi putut o bandă de răufăcători să atace atât de meticulos această structură în timp ce eu dormeam liniştită înăuntru. Am dat vina pe doza puternică de calmante pe care o luam în fiecare noapte (te rog, Franklin, nu spune nimic, ştiu că nu eşti de acord) până când am realizat că îmi imaginam scena greşit. Asta la o lună mai târziu, nu la o zi după. Nu au fost nici plânsete sau strigăte, nici măşti de ski sau arme cu amortizor. Au venit pe neobservate. Singurele zgomote erau de crenguţe rupte, o bubuitură înfundată atunci când prima cutie de vopsea a izbit magnifica noastră uşă de mahon, sunetul adormitor, ca de valuri, al vopselei pe geam, un ciocănit înfundat la împroşcare, nu mai tare decât o ploaie abundentă. Casa noastră nu a fost stropită cu spray Day-Glo, ca semn al unei mânii spontane, ci cu o ură care a scăzut până a devenit groasă şi savuroasă, ca un sos fin franţuzesc.

Ai fi insistat să angajăm pe cineva să facă curăţenie. Ai avut întotdeauna o predilecţie pentru splendidul model american de specializare, în care există un expert pentru orice nevoie, astfel că uneori răsfoiai Pagini Aurii doar pentru distracţie: „Îndepărtăm vopseaua: Smalţ stacojiu". Dar atât de multe s-au scris în ziare despre cât de bogaţi

eram şi cât de răsfăţat era Kevin! Nu voiam să-i dau oraşului Gladstone satisfacţia de a rânji, uite, ea poate pur şi simplu să angajeze încă un servitor să cureţe mizeria, la fel ca acel avocat scump. Nu, i-am făcut să mă privească zi după zi, răzuind cu mâna, închiriind un aparat de sablat pentru cărămizi. Într-o seară mi-am zărit reflecţia după o zi de muncă — hainele pătate, unghiile rupte, părul prăfuit — şi am ţipat. Am mai arătat aşa doar o singură dată înainte.

Câteva fisuri în jurul uşii s-ar putea să mai aibă încă o tentă roşiatică; adânc, în profunzimea acelor cărămizi pseudo-antice s-ar putea încă să mai lucească stropi de dispreţ, la care n-am reuşit să ajung cu scara. N-am de unde să ştiu. Am vândut acea casă. După procesul civil, am fost nevoită.

Mă aşteptasem să fie greu să vând acea proprietate. Cumpărătorii superstiţioşi cu siguranţă se vor feri când vor afla cine a fost proprietarul. Asta demonstrează încă o dată cât de puţin îmi cunoşteam propria ţară. Cândva m-ai acuzat că toată curiozitatea mea se duce pe „fundăturile lumii a treia", în vreme ce, chiar în faţa mea, era unul dintre extraordinarele imperii din istorie. Ai avut dreptate, Franklin. Nicăieri nu-i ca acasă.

De îndată ce proprietatea a fost scoasă la vânzare, ofertele au început să apară. Şi asta nu pentru că ofertanţii nu ştiau; *tocmai* pentru că ştiau. Casa noastră a fost vândută la un preţ mai mare decât valora — peste 3 milioane de dolari. În naivitatea mea, nu am înţeles că tocmai celebritatea casei a fost motivul cumpărării. În timp ce îşi băgau nasul în cămară, se pare că acele cupluri îşi imaginau cu satisfacţie momentul petrecerii de casă nouă.

[Clinc-Clinc!] Fiţi atenţi, oameni buni! Voi propune un toast, dar mai întâi, nu o să vă vină să credeţi de la cine am cumpărat această proprietate. Sunteţi gata? Eva Khatchadourian... *Sună cunoscut? Cred şi eu! Că, până la urmă, unde ne-am mutat? Gladstone!... Mda, chiar acea Khatchadourian, Pete, dintre toţi Khatchadourienii pe care-i ştii? Hristoase, omule, eşti cam lent!*

... Întocmai, „Kevin". Tare, nu? Puștiul meu, Lawrence, stă acum în camera lui. Acum o seară sau două, ce crezi că-mi spune? Că să stau cu el cât se uită la Henry: Portretul unui ucigaș în serie *deoarece camera lui era bântuită de „Kevin Ketchup". A trebuit să dezamăgesc copilul. Îmi pare rău, îi zic, Kevin Ketchup nu are cum să-ți bântuie dormitorul din moment ce nenorocitul ăla mic și nul este cât se poate de viu și bine mersi într-o închisoare de minori. Dacă ar fi fost după mine, crede-mă, nemernicul ăla ar fi trebuit trimis pe scaunul electric... Nu, n-a fost atât de rău ca la Columbine. Câți au fost, scumpo, 10? Nouă, corect, șapte copii și doi adulți. Și profesoara aia pe care a căsăpit-o era idolul pramatiei sau ceva de genul ăsta. Și nu știu dacă ar trebui să dăm vina pe clipurile video, pe muzica rock. Am crescut cu muzica asta, nu-i așa? Niciunul dintre noi nu a început să omoare de nebun prin liceu. Uite, Lawrence, de exemplu. E înnebunit să vadă sânge și mațe scoase la TV și, oricât de realiste ar fi, nici nu clipește. Dar cum a fost când iepurele lui a fost călcat de mașină? A plâns o săptămână. Ei știu să facă diferența.*

Îl creștem învățându-l ce e bine. Poate că pare nedrept, dar trebuie să te întrebi ce fel de părinți erau ăștia.

Eva

15 noiembrie 2000

Dragă Franklin,

Știi, încerc să fiu politicoasă. Așa că, atunci când colegii mei — da, muncesc, la o agenție de turism din Nyack, dacă poți să crezi, și chiar cu recunoștință — chiar încep să facă spume la gură despre numărul de voturi disproporționat pentru Pat Buchanan în Palm Beach, eu aștept atât de răbdătoare ca ei să termine, încât am devenit la fel de apreciată ca un bun valoros: sunt singura din birou care îi lasă să-și termine propoziția. Dacă atmosfera acestei țări a devenit dintr-odată ca de bâlci, celebrată cu convingeri vehemente, nu mă simt invitată la petrecere. Nu îmi pasă cine iese președinte.

Încă pot vedea aievea această ultimă săptămână prin lentilele mele personale „măcar dacă...". Aș fi votat cu Gore, tu cu Bush. Am fi avut suficiente discuții aprinse înainte de alegeri, dar asta — *asta* — o!, ar fi fost extraordinar. Lovituri cu pumnul în masă și trântitul ușii, eu recitând fragmente alese din *New York Times*, tu subliniind furios editorialele din *Wall Street Journal* — suprimând zâmbete în tot acest timp. Cât de mult îmi lipsește să mă ambalez din cauza unor nimicuri...

Poate că a fost nesincer din partea mea să sugerez la începutul ultimei mele scrisori că, atunci când discutam la sfârșitul unei zile, îți spuneam totul. Dimpotrivă, unul dintre

lucrurile care mă împing să-ţi scriu este că am memoria plină de tot soiul de povestioare pe care nu ţi le-am spus niciodată.

Nu-ţi imagina că m-am bucurat de secretele mele. M-au ţinut captivă, m-au înghesuit înăuntru şi, acum mult timp, nimic nu mi-ar fi plăcut mai mult decât să-mi descarc sufletul. Dar, Franklin, tu nu ai vrut să auzi. Sunt sigură că încă nu vrei. Şi poate că atunci ar fi trebuit să încerc mai mult să te forţez să mă asculţi, dar încă de la început ne-am plasat pe poziţii divergente. Pentru multe cupluri care se ceartă, acel lucru despre care au opinii diferite ar putea să fie inform, un fel de şablon verbal, o abstracţie care îi desparte — istoria unei ranchiuni fluctuante, o neraţională luptă pentru putere, animată de o viaţă proprie: ca o pânză de păianjen. Poate că, atunci când asemenea cupluri se împacă, irealitatea acelui şablon ajută la dizolvarea ei. *Priveşte*, parcă îi şi văd, cu gelozie, cum îşi împărtăşesc ideile, *nu este nimic în cameră; putem să ajungem unul la altul, căci ne desparte doar aerul*. Dar în cazul nostru, ceea ce ne-a separat a fost mult prea tangibil şi, dacă nu ar fi fost în cameră, ar fi putut intra de la sine.

Fiul nostru. Care nu este o adunătură de povestioare, ci o poveste lungă. Şi, deşi instinctul natural al persoanei care deapănă amintiri este să înceapă cu începutul, eu îi voi opune rezistenţă. Trebuie să merg mult mai înapoi. Atât de multe poveşti s-au născut cu mult înainte să înceapă.

Ce ni s-a întâmplat? Eram atât de fericiţi! De ce, atunci, am pus tot ce aveam ca miză în acest scandalos joc de noroc care este conceperea unui copil? Firește că tu consideri că însăşi formularea acestei întrebări este o blasfemie. Deşi infertilii au dreptul la struguri acri, este împotriva regulilor, nu-i aşa, să ai un copil şi să-ţi petreci cât de puţin timp în acea viaţă paralelă, exilată, în care nu îi ai. Dar o perversitate pandoriană mă atrage să preţuiesc ceea ce este interzis. Am imaginaţie şi îmi place să mă aventurez. Ştiam asta despre mine şi înainte: că eram exact genul de femeie care avea capacitatea, indiferent cât de înspăimântătoare, de a deplânge

până și o chestiune atât de irevocabilă cum este o altă persoană. Dar Kevin nu a privit existența altor oameni ca fiind irevocabilă, nu?

Îmi pare rău, dar nu poți să te aștepți să evit subiectul. S-ar putea să nu știu cum să numesc acea zi, acea *joi*. „Atrocitatea" pare a fi culeasă dintr-un ziar, „Incidentul" parcă minimalizează totul până aproape de obscenitate, iar „Ziua în care fiul nostru a comis un masacru" este cam prea lungă, nu-i așa? Merită să-i zic în vreun fel? Da, pentru că voi vorbi despre ea. Mă trezesc cu ceea ce-a făcut în fiecare dimineață și mă duc la culcare tot cu fapta lui în minte, noaptea. Este substitutul meu meschin pentru un soț.

Așa că mi-am stors mintea, încercând să reconstruiesc acele câteva luni din 1982, când „ne hotăram" în mod oficial. Încă locuiam în mansarda noastră cavernoasă din Tribeca, unde eram înconjurați de homosexuali inveterați, artiști celibatari pe care tu i-ai compătimit pentru „permisivitate" și cupluri de profesie dezinhibate, care cinau noapte de noapte la Tex-Mex și își pierdeau nopțile prin Limelight până la 3 dimineața. În acel cartier, copiii erau aproape pe același plan cu bufnițele pătate și alte specii pe cale de dispariție, deci nu e de mirare că dezbaterile noastre erau rigide și abstracte. Ne-am stabilit și un termen, pentru Dumnezeu — a 37-a aniversare a mea din acel august — de vreme ce nu voiam un copil care încă să mai locuiască cu părinții când aveam să împlinim șaizeci de ani.

Șaizeci de ani! Pe atunci, o vârstă la fel de abstractă ca un copil. Dar aștept să mă îmbarc pe acel tărâm străin peste cinci ani, fără să fac mai mult caz de asta decât de urcatul într-un autobuz orășenesc. Era în 1999 când am făcut un salt în timp, deși n-am remarcat îmbătrânirea atât de mult în oglindă, cât prin ochii altor oameni. Când mi-am reînnoit permisul de conducere în ianuarie, anul trecut, de exemplu, funcționara de la birou nu s-a arătat surprinsă că aveam cincizeci și patru și îți amintești că eram cândva răsfățată pe tema asta, obișnuită cu complimente frecvente despre cum arătam cu cel puțin zece ani mai tânără. Complimentele au

încetat subit. Într-adevăr, am avut o întâlnire jenantă, curând după acea *joi*, în care un lucrător de la metroul din Manhattan mi-a atras atenția asupra faptului că cei peste șaizeci și cinci de ani au dreptul la o reducere pentru vârstnici.

Am căzut de acord că să devenim părinți va fi „cea mai importantă decizie pe care am lua-o vreodată împreună". Dar însăși spectaculozitatea deciziei a garantat că nu a părut niciodată reală și astfel a rămas la nivel de fantezie. De fiecare dată când unul dintre noi a adus în discuție chestiunea, eu m-am simțit ca un copil de șapte ani care contemplează o păpușă primită de Crăciun.

Îmi amintesc o parte din conversațiile din acea perioadă care au oscilat, într-un ritm aparent arbitrar, între „pro" și „contra". Cea mai optimistă dintre acestea a fost, cu siguranță, după prânzul de duminică cu Brian și Louise la Riverside Drive. Nu mai găzduiau cine, ceea ce întotdeauna se finaliza cu apartheid parental: unul dintre soți făcând pe adultul cu mâncare grecească și cabernet, celălalt intrând în țarc, îmbăind și culcând cele două fetițe gălăgioase. Eu una prefer întotdeauna să socializez noaptea — este implicit mult mai distractiv —, deși a fi distractiv nu mai era de mult o însușire pe care s-o asociez cu acel scenarist de succes, cald și așezat, care își gătea singur pastele și uda pătrunjelul fusiform de pe pervaz.

M-am mirat când am coborât cu liftul.

— Și când te gândești că înainte era un drogat!

— Oi fi nostalgică! ai remarcat tu.

— O, dar sunt sigură că este mai fericit acum.

Nu eram sigură. În acele zile încă mai consideram siguranța ca fiind suspectă. De fapt, petrecusem foarte „bine", ceea ce m-a și privat de foarte multe lucruri. Admirasem mobila de stejar masiv din sufragerie cumpărată pe mai nimic de la solduri din provincie, în timp ce tu începuseși o inventariere completă a jucăriilor fetiței celei mici cu o răbdare care mă lăsase cu gura căscată. Am lăudat cu pasiune

inventivă salata ingenioasă, căci la începutul anilor '80 brânza de capră și roșiile uscate nu erau încă demodate.

Cu mult timp în urmă ajunsesem la concluzia că tu și Brian nu o să cădeți de acord cu privire la Ronald Reagan — pentru tine, o imagine a umorului de bun gust, cu o ușoară strălucire și ingenuitate fiscală, care redase mândria națiunii; pentru Brian, un personaj reprezentativ al unei amenințătoare stupidități, capabil să falimenteze țara cu scăderi de taxe pentru bogătași. Așa că am rămas la subiecte sigure, cu „Ebony and Ivory" ca fundal sonor, la volum de adulți, iar eu mi-am stăpânit enervarea provocată de micuțele care acompaniau nemelodios solistul și tot reluau același cântec. Tu te-ai plâns că Knicks nu ajunseseră până în semifinale, iar Brian a imitat spectaculos un bărbat interesat de sport. Eram cu toții dezamăgiți că ultima serie din *All in the Family* se va încheia în curând, dar eram de acord că emisiunea era cam învechită. Aproape singurul conflict care a apărut toată după-amiaza viza finalul serialului *M*A*S*H*. Conștient că Brian îl adora, ai fost nemilos cu Alan Alda, pe care l-ai făcut „doctor fățarnic"*!

Totuși, polemica a fost uimitor de benignă. Brian avea o febleță pentru Israel, iar eu eram tentată să fac o referire calmă la „iudeo-naziști" și să detonez această ocazie cordială. În schimb, l-am întrebat despre subiectul noului său scenariu, dar nu am primit un răspuns propriu-zis, pentru că fiica cea mare avea gumă de mestecat în părul ei blond de păpușă Barbie. A urmat o lungă trăncăneală despre solvenți, pe care Brian a încheiat-o prin tăierea șuviței cu un cuțit de tăiat carne, iar Louise s-a supărat un pic. Dar asta a fost singura agitație formală și, altminteri, nimeni nu a băut prea mult și nimeni nu s-a supărat; casa era drăguță,

---

* În original *sanctimonious pill*, unde *pill*, dincolo de sensul cunoscut, de pilulă/medicament, poate fi folosit argotic cu sensul de doctor, sedativ sau pacoste. (*n.r.*)

mâncarea era drăguță, fetele erau drăguțe — drăguț, drăguț, *drăguț*.

M-am dezamăgit pe mine însămi prin faptul că găseam nepotrivit faptul că prânzeam extrem de agreabil împreună cu oameni extrem de plăcuți. De ce aș fi preferat o ceartă? Cele două fete nici că puteau fi mai simpatice, deci ce conta că ne întrerupeau încontinuu și eu nu fusesem în stare să termin o idee toată după-amiaza? Nu eram eu măritată cu un bărbat pe care îl iubeam? Așa că de ce o parte perversă din mine și-a dorit ca Brian să-și fi strecurat mâna sub fusta mea când l-am ajutat să aducă bolurile de înghețată Häagen-Dazs de la bucătărie? Privind retrospectiv, chiar am avut dreptate să mă învinovățesc. Doar câțiva ani mai târziu aș fi plătit oricât pentru o adunare obișnuită de familie, plină de optimism, în care cel mai rău lucru pe care vreunul dintre copii l-ar fi putut face ar fi fost să-și lipească gumă de mestecat în păr.

Tu, totuși, ai început în gura mare, în hol: „A fost excelent. Cred că amândouă sunt minunate. Trebuie neapărat să vină și ei la noi, dacă fac rost de o bonă."

Mi-am ținut gura. N-ai fi avut vreme pentru felul în care căutam nod în papură prânzului cam nesărat. Nu simțeai oare că n-are rost, că este ceva plat și urât și bolnăvicios în tot acest șablon de „Tata știe cel mai bine", când Brian a fost cândva (acum pot să recunosc partida scurtă de sex, într-o cameră de oaspeți la o petrecere, înainte să ne întâlnim noi doi) un scandalagiu. Este foarte posibil ca tu să fi simțit exact ca mine, că această întâlnire aparent reușită ți-a părut și ție anostă și insipidă, dar în lipsa altui șablon evident la care să aspirăm — nu aveam de gând să prizăm cocaină — te-ai refugiat în negare. Aceștia erau oameni de treabă și fuseseră buni cu noi, prin urmare ne petrecusem timpul în mod plăcut. A conchide altfel era înspăimântător, evocând spectrul unei cantități anonime fără de care n-am putea continua să răbdăm, dar pe care n-am putea s-o adunăm la cerere, în orice caz nu acționând în conformitate virtuoasă cu o formulă prestabilită.

Tu ai privit mântuirea ca pe un act de voință. Tu disprețuiai oamenii (oamenii ca mine) pentru nemulțumirile încăpățânate difuze, pentru tine a nu îmbrățișa simpla bucurie de a fi viu trăda o slăbiciune de caracter. Întotdeauna ai urât cusurgii, ipohondrii și snobii care strâmbă din nas la serialul *Terms of Endearment* numai pentru că avea succes. Mâncăruri bune, un loc drăguț, oameni drăguți — ce altceva mi-aș fi putut dori? De altfel, viața bună nu ciocăne la ușă. Bucuria este o muncă. Așa că, dacă ai crezut cu destulă tărie că teoretic petrecusem bine cu Brian și Louise, atunci ne-am simțit bine și în realitate. Singurul indiciu că această după-amiază ți s-a părut și ție chinuitoare a fost entuziasmul tău exagerat.

Când am ieșit prin ușile rotative spre Riverside Drive, sunt sigură că tulburarea mea era informă și trecătoare. Aceste gânduri aveau să mă bântuie mai târziu, deși nu aș fi prevăzut că pornirea pe care o ai de a-ți comprima experiența deformată și indisciplinată într-o cutie ordonată, așa cum cineva ar încerca să înghesuie un maldăr de vreascuri răzlețe într-o valiză Samsonite cu pereții duri, precum și această confuzie sinceră a lui *este* cu *ar trebui să fie* — tendința ta înduioșătoare de a confunda ceea ce ai avut de fapt cu ceea ce îți doreai cu disperare — vor avea consecințe așa devastatoare.

Am propus să mergem pe jos acasă. Pe drumul către *A Wing and a Prayer* mergeam pe jos tot timpul; acest impuls era ca o a doua natură.

— Trebuie să fie vreo nouă sau zece kilometri până la Tribeca! ai obiectat.

— Să iei un taxi ca să țopăi ca nebunul la un meci Knicks ești în stare, dar o plimbare sănătoasă, că tot mergi în direcția asta, ți se pare prea obositoare.

— La dracu', da. Toate la timpul lor.

Limitat la exercițiile fizice sau la modul strict în care îți împătureşti cămășile, regulile tale erau adorabile. Dar în contexte mai serioase, Franklin, am fost mai puțin încântată de ele. În timp, ordinea alunecă rapid în conformitate.

Așa că am amenințat că voi merge singură pe jos acasă și asta a avut efect; plecam în Suedia trei zile mai târziu, iar tu erai avid de compania mea. Am tropăit în jos pe cărarea spre Riverside Park, unde stejarii înfloriseră, iar pajiștea în pantă era plină de anorexici facând Tai Chi. În frenezia de a scăpa de proprii prieteni, m-am împiedicat.

— Ești o bețivă, ai spus.

— Două pahare!

Ai țâțâit.

— În mijlocul zilei.

— Ar fi trebuit să beau trei! am spus tăios. Orice plăcere a ta era raționalizată, cu excepția televizorului; mi-am dorit ca uneori să lași lucrurile să meargă de la sine, așa cum făceai în tinerețe, când îmi făceai curte venind la ușa mea cu două Pinot Noir, șase St. Pauli Girl și o privire senzuală, care nu promitea să se poată abține până după ce foloseam ața dentară.

— Copiii lui Brian, am început eu ceremonios. Te-au făcut să-ți dorești unul?

— Poate. Sunt drăguți. Și apoi, nu sunt eu cel care trebuie să bage bestiile înapoi în pat când vor un biscuit, pe Mr. Bunnikins și 5 milioane de pahare cu apă.

Am înțeles. Aceste conversații ale noastre erau primele mutări și jocul tău de început a fost neimplicat. Unul dintre noi era întotdeauna prins în rolul părintelui care șterge copilul la fund, la petreceri, iar eu am stricat jocul de-a părinții în discuția noastră anterioară: un copil era zgomotos, murdar, constrângător și nerecunoscător. De data asta am mizat pe un rol mai îndrăzneț:

— Cel puțin dacă aș rămâne însărcinată, ceva s-ar *întâmpla*.

— Evident, ai spus sec. Ai avea un copil.

Te-am tras spre cărarea ce dădea spre lac:

— Îmi place ideea că tot ce contează este să dai foaia.

— Asta a fost imprevizibil!

— Vreau să zic, suntem fericiți. N-ai spune?

— Cu siguranță, ai afirmat precaut. Așa cred.

Pentru tine, fericirea noastră nu rezista unei examinări atente — ca și cum ar fi fost o pasăre sperioasă, ușor de alungat și, atunci când unul dintre noi ar fi strigat *Uită-te la lebăda aceea frumoasă!*, ar fi zburat departe.

— Ei bine, poate că suntem prea fericiți.

— Da, intenționam să vorbesc cu tine despre asta. Mi-aș dori să mă poți face puțin mai nefericit.

— Încetează. Eu vorbesc despre poveste. În basme, „și au trăit fericiți până la adânci bătrânețe" este ultima propoziție.

— Fă-mi o favoare: vorbește-mi în termeni mai simpli.

Ei, dar ai știut exact ce am vrut să spun. Nu acea fericire este monotonă. Doar că nu se poate povesti cum trebuie. Și una dintre ocupațiile preferate atunci când îmbătrânim este să recităm, nu numai altora, ci și pentru noi înșine, propria poveste. Ar trebui să știu; fug de povestea mea în fiecare zi și ea îmi ia urma ca un câine vagabond credincios. Prin urmare, ceea ce mă deosebește de eul meu din tinerețe este că acum îi privesc pe acei oameni, care nu prea au povești de spus sau n-au deloc, ca fiind extrem de norocoși.

În dreptul terenurilor de tenis ne-am oprit să admirăm, în strălucirea soarelui de aprilie, o parte a unui revers în forță, printr-o gaură în plasa verde a paravânturilor.

— Totul pare atât de aranjat, m-am plâns. *A Wing and a Prayer* a demarat, așa că singurul lucru care mi s-ar putea *întâmpla* într-adevăr în plan profesional este ca firma să dea ortu' popii. Aș putea oricând să câștig mai mulți bani — dar sunt dependentă de magazinele ieftine, Franklin, și n-aș ști ce să fac cu ei. Banii mă plictisesc și au început să schimbe modul în care trăim într-un fel cu care nu mă pot acomoda. O mulțime de oameni nu au copii pentru că nu își permit. Pentru mine ar fi o ușurare să găsesc ceva important pe care să cheltuiesc banii.

— Eu nu sunt important?

— Tu nu vrei suficiente lucruri.

— O coardă nouă de sărit?

— Zece dolari.

— Bine, ai cedat în cele din urmă. Presupun că, cel puțin, un copil ar răspunde la Marea Întrebare.

Și eu pot fi perversă.

— Care întrebare mare?

— Știi tu, ai spus încet, dar emfatic, vechea dilemă *e-e-existențială*.

Nu am insistat pe „de ce", dar Marea ta Întrebare m-a lăsat perplexă. De departe am preferat expresia mea „a da pagina".

— Aș putea oricând să cutreier o țară nouă.

— A rămas vreuna? Tu schimbi țările așa cum majoritatea oamenilor își schimbă șosetele.

— Rusia, am spus. Dar, de data aceasta, nu voi mai amenința să-mi încredințez viața celor de la Aeroflot. Pentru că în ultimul timp... peste tot pare aproape la fel. Fiecare țară își are mâncarea specifică, dar toate au *mâncare*, înțelegi ce vreau să spun?

— Cum îi spui tu chestiei ăsteia? A, da! Nonsens.

Vezi, aveai obiceiul pe atunci de a pretinde că habar nu aveai de ceea ce vorbeam, dacă ceea ce intenționam să spun era în vreun fel complicat sau subtil. Mai târziu, această strategie de a face pe prostul, care a început ca o tachinare ușoară, a deviat într-o incapacitate mult mai gravă de a înțelege ceea ce spuneam, și nu pentru că era confuz, ci pentru că era totul prea clar și tu nu voiai să fie așa.

Așa că dă-mi voie să-ți explic. Țările au clime diferite, dar toate au un fel de climă, un fel de arhitectură, o înclinație către râgâitul la masă, care este privit ca flatant sau nepoliticos. Prin urmare, începusem să fiu mai puțin atentă dacă cineva trebuia să-și lase sandalele la ușă în Maroc, fiind mult mai interesată să observ constanța, pe oriunde am fost, prin care fiecare cultură avea un obicei despre pantofi. Părea un efort foarte mare prin care să treci — verificarea bagajelor, adaptarea la un nou fus orar — numai ca să rămâi fixat în același continuum de vreme-pantofi. Cu toate acestea, deși uneori mă declaram împotriva globalizării — acum aș putea să-ți cumpăr pantofii Stone în nuanță ciocolatie

chiar și de la Banana Republic din Bangkok — ceea ce devenise cu adevărat monoton era lumea din capul meu, ceea ce gândeam, simțeam, spuneam. Singurul mod în care capul meu avea să se gândească cu adevărat la altceva, era să călătoresc într-o altă viață și nu într-un alt aeroport.

— Maternitate, am rezumat în parc. Asta da țară străină.

În acele rare ocazii când părea că aș fi vrut *să o fac*, deveneai agitat.

— S-ar putea să fii satisfăcută de succesul tău, ai spus. Găsirea unui loc pentru clienții de publicitate din Madison Avenue nu mi-a adus vreun orgasm de autoafirmare.

— În regulă.

M-am oprit, m-am rezemat de balustrada caldă de lemn care străjuia râul Hudson și mi-am întins brațele în lateral ca să te pot privi drept în ochi.

— Atunci ce o să se *întâmple*? Pentru tine, profesional, ce așteptăm noi și la ce sperăm?

Ți-ai clătinat capul, căutându-mi fața. Ai părut să înțelegi că nu încercam să-ți contest realizările sau importanța muncii. Era vorba despre altceva.

— Aș putea să trec la filme artistice.

— Dar întotdeauna ai spus că este aceeași muncă: tu găsești pânza, altcineva pictează scena. Iar în publicitate se plătește mai bine.

— Căsătorit fiind cu Domnișoara Sacidebani, acest lucru nu contează.

— Contează pentru tine. Maturitatea atitudinii tale vizavi de faptul că eu câștig mult mai bine decât tine își are propriile limite.

— M-am gândit să încerc ceva cu totul diferit.

— Adică îi vei concedia pe toți ca să-ți deschizi un restaurant propriu?

Ai zâmbit.

— N-ar avea niciun sens.

— Exact. Tu ești prea practic. Poate vei face ceva diferit, dar va fi cam în același *plan*. Și vorbesc despre topografie.

Topografie emoțională, narativă. Noi trăim în Olanda. Dar uneori mi-e dor de Nepal.

De vreme ce alți newyorkezi erau atât de motivați, tu ai fi putut să fii ofensat că nu te-am considerat ambițios. Dar unul dintre lucrurile pe care le priveai realist erai tu însuți și nu te-ai simțit lezat. Erai ambițios — pentru viața ta, așa cum era ea când te trezeai dimineața, nu pentru vreo realizare anume. Ca majoritatea oamenilor care nu și-au descoperit o vocație deosebită de la o vârstă fragedă, ai considerat munca drept ceva facultativ; orice ocupație ai avea, ți-ar umple ziua, nu și inima. Mi-a plăcut asta la tine. Mi-a plăcut enorm.

Am început să ne plimbăm din nou și ți-am legănat mâna.

— Părinții noștri vor muri în curând, am continuat. De fapt, unul câte unul, toți cunoscuții noștri vor începe să-și înmoaie colacii de înmormântare în băutură. Vom îmbătrâni, și de la un moment dat începi să pierzi mai mulți prieteni decât câștigi. Bineînțeles, putem să mergem în vacanță, cedând în final în fața valizelor pe roți. Putem să mâncăm mai mult și să bem mai mult și să facem mai mult sex. Dar — și să nu mă înțelegi greșit — eu sunt îngrijorată că totul începe să se plafoneze puțin.

— Unul din noi poate oricând să se trezească cu cancer pancreatic, mi-ai replicat încântat.

— Da. Sau să intri cu furgoneta într-un mixer de beton și situația se complică. Dar tocmai asta vreau să spun. Tot ce-mi imaginez că ni se întâmplă de acum încolo — bine, nu mă refer la primirea unei vederi din Franța, ci la ceea ce într-adevăr ni se întâmplă — este îngrozitor.

Mi-ai sărutat părul.

— Destul de morbid pentru o zi superbă ca aceasta.

Câteva trepte le-am urcat pe jumătate îmbrățișați, dar pașii noștri s-au ciocnit între ei; m-am oprit să mă prind de gaica pentru curea cu degetul arătător.

— Știi cum e eufemismul ăla, „ea așteaptă"? Este foarte potrivit. Nașterea unui copil, atâta timp cât este sănătos, este ceva așteptat întotdeauna cu nerăbdare. Este un lucru bun,

un eveniment măreț, benefic, uriaș. Și din momentul acela înainte, fiecare lucru bun care i se întâmplă copilului ți se întâmplă și ție. Bineînțeles, la fel și lucrurile rele, m-am grăbit să adaug. Dar sunt, știi bine, primii pași, primele întâlniri, câștigarea locului întâi la alergatul în saci... Copiii termină facultatea, se căsătoresc, au propriii copii — într-un fel, ajungi să faci totul de două ori. Chiar dacă copilul nostru ar avea probleme, am presupus prosteşte, cel puțin nu vor fi tot aceleași probleme, mereu ale noastre...

Gata. Amintirea acestui dialog îmi frânge inima.

Uitându-mă înapoi, probabil că expresia mea că îmi doream mai multă „poveste" era un fel de aluzie la faptul că voiam să iubesc pe altcineva. Noi nu ne-am spus astfel de lucruri fățiș; am fost prea timizi. Și nu am îndrăznit niciodată să-ți sugerez că nu erai suficient de bun pentru mine. De fapt, acum că suntem separați, îmi doresc să-mi fi depășit propria rușine și să-ți fi spus mai des cum îndrăgostirea de tine a fost cel mai uimitor lucru care mi s-a întâmplat. Nu doar îndrăgostirea, partea banală, de umplutură sau finalul, ci sentimentul însuși de a iubi. În fiecare zi pe care o petreceam despărțiți îmi aminteam de pieptul tău mare și cald, de delușoarele pectoralilor tari, modelați de cele 100 de flotări zilnice, valea claviculei în care puteam să-mi cuibăresc creștetul capului în acele dimineți minunate în care nu trebuia să prind vreun avion. Uneori te auzeam strigându-mi numele de după un colț — „Eee-VA!" — adesea irascibil, nepoliticos, pretențios, chemându-mă să fiu supusă pentru că eram a ta, ca un *câine*, Franklin! Dar eram a ta și nu am avut resentimente și voiam să-ți exprimi acest drept: „Eeeeee-VA!", întotdeauna cu accentul pe a doua silabă. Și erau unele seri când de-abia puteam să răspund din cauză că gâtul mi se închisese cu o umflătură crescândă. Trebuia să mă opresc din tăiatul merelor pentru plăcintă, pentru că o peliculă mi se pusese pe ochi și bucătăria devenise toată lichidă și tulbure și dacă aș fi continuat să feliez, m-aș fi tăiat. Întotdeauna țipai la mine când mă tăiam,

deveneai furios şi iraţionalitatea acelei furii parcă mă ademenea să o fac din nou.

Niciodată nu am luat faptul că ai intervenit în viaţa mea ca fiind un lucru de la sine înţeles. Ne-am întâlnit prea târziu pentru aceasta; eu aveam aproape treizeci şi trei atunci şi trecutul meu până la tine era prea dezolant şi plicticos ca să consider comun miracolul unei prietenii. Dar după ce supravieţuisem atâta timp cu firimituri de la masa sentimentelor mele, tu m-ai răsfăţat cu un banchet zilnic de priviri complice la petreceri, de genul „ce dobitoc", buchete surpriză fără vreun motiv anume şi bileţele cu magnet pe frigider, care se terminau întotdeauna cu „XXXX, Franklin". M-ai făcut să fiu lacomă. Ca orice dependent, voiam mai mult. Şi eram curioasă. Mă întrebam cum ar fi fost ca o voce subţire să strige „mamIIIII" de după acelaşi colţ. Tu ai început — ca atunci când cineva îţi dă cadou un mic elefant sculptat în abanos şi deodată îţi vine ideea că ar fi distractiv să-ţi faci o *colecţie*.

Eva

P.S. (3:40 A.M.)

Tot încerc să mă las de somnifere, doar pentru că ştiu că eşti împotrivă. Dar, fără pastile, mă tot sucesc de pe o parte pe alta. Nu voi fi bună de nimic mâine la Travel R Us, dar am vrut să mai scriu încă o amintire din acea perioadă.

Îţi aminteşti când am mâncat crabi cu Eileen şi Belmont în mansarda noastră? Acea seară *a fost* veselă. Chiar şi tu le-ai dat în colo de precauţii şi te-ai clătinat după coniacul de zmeură la două dimineaţa. Fără întreruperi să admirăm haine de păpuşi, fără „mâine este zi de şcoală", am înfulecat fructe şi şerbet şi am băut al doilea rând de coniac framboise, întrecându-ne în povestiri, strigând în gura mare, în această orgie de adolescenţă eternă, caracteristică celor între două vârste care nu au copii.

Am vorbit cu toţii despre părinţii noştri — mi-e teamă că mai degrabă de rău decât de bine. Am regizat un concurs neoficial de toate felurile: ai cui părinţi erau cei mai nebuni. Erai dezavantajat; stoicismul inflexibil de tip New England al părinţilor tăi a fost dificil de parodiat. Dimpotrivă, născocirile ingenioase ale mamei mele pentru a evita să părăsească locuinţa au creat mare veselie şi chiar am reuşit să explic gluma mea codată pe care o aveam cu fratele meu Giles, aceea cu „este foarte convenabil" — care era un fel de vorbă de duh în familia noastră pentru „ei livrează". Pe atunci (înainte să ajungă să evite să-şi lase copiii în preajma mea), trebuia doar să-i zic lui Giles „este foarte *convenabil*" şi râdea în hohote. Cum le spuneam „este foarte convenabil" lui Eileen şi Belmont, pe loc izbucneau în râs.

Niciunul dintre noi nu putea să concureze cu echipa interrasială de vodevil a boemilor experimentaţi. Mama lui Eileen era schizofrenică, tatăl ei, un trişor profesionist; mama lui Belmont era o fostă prostituată care încă se îmbrăca precum Bette Davis în *Whatever happened to Baby Jane?* şi tatăl lui era un toboşar de jazz cvasi-faimos, care cântase cu Dizzy Gillespie. Mi-am dat seama că mai spuseseră aceste poveşti înainte şi, ca urmare, le spuneau foarte bine, iar după atâta chardonnay care să spele festinul de crabi, am râs cu lacrimi. La un moment dat m-am gândit să îndrept conversaţia către această monstruoasă decizie pe care tu şi cu mine încercam să o luăm, dar Eileen şi Belmont erau cu cel puţin zece ani mai în vârstă şi nu eram sigură că a fost alegerea lor să nu aibă copii; o astfel de discuţie ar fi putut fi neplăcută.

Nu au plecat până aproape de patru dimineaţa. Să nu mă înţelegi greşit: de data aceasta mă distrasem grozav. A fost una din acele rare seri în care s-a dovedit că a meritat agitaţia cu fuga la piaţa de peşte şi apoi tăierea tuturor acelor fructe, ba chiar a meritat şi curăţarea bucătăriei, prăfuită cu făină şi lipicioasă de la coaja de mango. Eram puţin dezamăgită că noaptea se terminase sau puţin confuză de la prea multă băutură, ale cărei efecte ameţitoare trecuseră, lăsându-mi doar o instabilitate în picioare şi o dificultate în

a fi atentă când a trebuit să mă concentrez să nu scap paharele de vin. Dar nu din acest motiv m-am simțit jalnic.

— Ești atât de tăcută, ai remarcat, aranjând farfuriile una peste alta. Frântă?

Am înfulecat un clește rătăcit de crab care căzuse din tigaie.

— Trebuie că am petrecut — cât? patru, cinci ore? — vorbind despre părinții noștri.

— Și? Dacă te simți vinovată că ai vorbit-o de rău pe mama ta, vei lua în considerare că ești pasibilă de penitență până în 2025. Este unul din sporturile tale favorite.

— Știu că este. Și asta mă deranjează.

— Nu te-a auzit. Și nimeni nu a presupus că dacă o crezi haioasă, nu o crezi și tragică. Sau că nu o iubești.

După care ai adăugat:

— În felul tău.

— Dar când va muri... Nu vom... nu voi fi în stare să continui așa. Nu va fi posibil să fiu atât de răutăcioasă, fără să mă simt trădătoare.

— Atunci pune femeia la stâlpul infamiei cât timp mai poți.

— Dar chiar trebuie să vorbim despre părinții noștri ore în șir? La vârsta noastră?

— Care este problema? Râdeai atât de tare, încât trebuie să fi făcut pe tine.

— După ce au plecat, am avut această imagine: noi patru, cu toții, la optzeci de ani, cu pete de la ficat, încă trăgând la măsea, încă spunând aceleași povești. Probabil nuanțate cu afecțiune sau regret, de vreme ce părinții vor fi morți, dar încă vorbind despre ciudații de mama și tata. Nu este puțin cam patetic?

— Mai degrabă ai suferi pentru El Salvador.

— Nu-i așa...

— Sau ai perora judecăți după cină: belgienii sunt nepoliticoși, thailandezii nu sunt de acord cu manifestarea apetitului sexual în public și germanii sunt obsedați de rahat.

Nuanța de amărăciune din astfel de batjocuri tot creștea. Pepitele mele antropologice cu greu câștigate au servit aparent ca indicii ale călătoriilor mele în străinătate, în timp ce tu căutai în suburbiile din New Jersey un garaj dărăpănat pentru Black and Decker. M-aș fi repezit să-ți spun că îmi pare rău că povestirile mele de călătorie te-au plictisit, dar tu mă tachinai de prea multe ori și era târziu și nu aveam chef de ceartă.

— Nu fi prost, am spus. Sunt la fel ca toată lumea: îmi place să vorbesc despre alții. Nu despre *oameni*. Ci despre oamenii pe care îi cunosc, care îmi sunt apropiați — oamenii care mă înnebunesc. Dar mă simt de parcă mă folosesc de familia mea. Tatăl meu a fost ucis înainte să mă nasc; un frate și o mamă sunt niște rămășițe destul de nesemnificative. Sincer, Franklin, poate că ar trebui să avem un copil doar ca să putem să vorbim despre altceva.

— Ei, *asta*, te-am auzit spunând, trântind tigaia de spanac în chiuvetă, chiar că ar fi frivol.

Ți-am luat mâna.

— Nu. Ceea ce vorbim reprezintă ceea ce gândim, ceea ce sunt viețile noastre în fond. Nu sunt sigură că vreau să o petrec pe a mea privind peste umăr o generație căreia, personal, încerc să-i anulez descendența. Este cumva nihilist să nu ai copii, Franklin. E ca și cum nu ai avea încredere în întregul *lucru* uman. Dacă fiecare ar urma exemplul nostru, specia ar dispărea într-o sută de ani.

— Termină, ai râs în batjocură. Nimeni nu face copii ca să perpetueze specia.

— Poate nu conștient. Dar numai din 1960 suntem în stare să decidem așa ceva fără a fi nevoie să ne retragem în vreo mânăstire. Mai mult decât atât, după nopți ca aceasta s-ar cuveni, de dragul poeticii, să am copii mari care să le vorbească cu orele prietenilor lor despre *mine*.

Cum ne apărăm singuri! Cum mă mai cucerise perspectiva unei astfel de cercetări atente: *Ce drăguță era mama! Ce curajoasă era mama! Doamne, a fost singură în toate țările alea înspăimântătoare!* Aceste imagini ale propriilor copii

meditând noaptea târziu despre mama lor erau învăluite în pură veneraţie, atât de evident absentă din disecţia mea sălbatică a propriei mame. Încearcă. *Ce afectată este mama! Şi ce nas imens are! Şi toate ghidurile alea de călătorii pe care le buchiseşte sunt atââât de plictiiiiiiiiiiiiiiisitoare.* Mai rău, acurateţea fatală a cicălelii filiale este facilitată de acces, de încredere, de dezvăluirea bucuroasă şi, prin urmare, constituie o dublă trădare.

Chiar şi privind retrospectiv această poftă de „să vorbim despre altceva" este departe de a fi frivolă. Într-adevăr, s-ar putea să fi fost ademenită de noţiunea de a da naştere prin aceste tentante mici secvenţe imaginare, ca avanpremierele de film: să deschid uşa de la intrare băiatului de care fata mea (recunosc că întotdeauna mi-am imaginat o fată) se îndrăgosteşte pentru prima oară, potolindu-i stângăcia cu o uşoară tachinare şi analizându-l la nesfârşit — în joacă, fără milă — odată ce a plecat. Dorinţa mea arzătoare să stau trează până târziu cu Eileen şi Belmont reflectând măcar o dată la tinerii care au viaţa înainte — care fac poveşti noi, despre care aş avea păreri noi, şi al căror material nu este răsuflat de atâta repetare — era suficient de adevărată, nu era o fantezie.

A, dar nu aş fi ştiut niciodată ce ar trebui să spun după ce, în sfârşit, mi s-ar fi dat un subiect nou de discuţie. Cu atât mai puţin aş fi putut să prevăd ironia amară că după consumarea noului subiect de conversaţie, l-aş putea pierde tocmai pe bărbatul cu care voiam cel mai mult să vorbesc.

28 noiembrie 2000

Dragă Franklin,

Din acest bâlci din Florida nu pare să fie ales cineva. Biroul se dă peste cap din cauza unui politician machiat strident şi mai mulţi colegi extenuaţi de-ai mei prezic o „criză constituţională". Deşi n-am fost atentă la detalii, mă îndoiesc de asta. Ceea ce mă uimeşte la oamenii care iau masa şi îşi adresează unul altuia injurii la tejghea după ce înainte au mâncat în liniştе, nu este cât de vulnerabili se simt, ci cât de în siguranţă. Doar o ţară care se simte invulnerabilă poate să-şi permită harababura politică drept amuzament.

Dar ajungând atât de aproape de exterminare înăuntrul memoriei active (ştiu că ai obosit să auzi aceast lucru), câţiva americani armeni împărtăşesc sentimentul infatuat de siguranţă al compatrioţilor lor. Anii din viaţa mea sunt apocaliptici. M-am născut în august 1945, când urmele a două ciuperci otrăvitoare ne-au dat tuturor o avanpremieră a iadului. Kevin însuşi s-a născut în timpul numărătorii inverse neliniştite spre 1984 — atât de temută, îţi aminteşti; deşi i-am luat în derâdere pe oamenii care şi-au însuşit titlul relativ al lui George Orwell, acele cifre au anunţat o eră de tiranie pentru mine. *Joia* însăşi a avut loc în 1999, un an adus în discuţie cu mult timp înainte, ca fiind sfârşitul lumii. Şi nu a fost.

De la ultima scrisoare, am scotocit prin gândurile mele inițiale despre maternitate. Îmi amintesc un tumult de temeri, deși toate acelea erau greșite. Dacă aș fi catalogat neajunsurile de a fi părinte, „fiul ar putea deveni criminal" n-ar fi apărut niciodată pe listă. Mai degrabă, ar fi arătat cam așa:

1. Ciondăneală.
2. Mai puțin timp doar pentru noi doi. (Mai degrabă *fără* timp doar pentru noi doi.)
3. Alți oameni. (Ședințe cu părinții. Profesori de balet. Prietenii nesuferiți ai copilului și nesuferiții părinți ai acestora.)
4. Transformarea într-o vacă. (Eram slabă și așa am preferat să rămân. Cumnata mea a făcut varice umflate la picioare în timpul sarcinii, care nu s-au retras niciodată, iar imaginea gambelor ramificate în rădăcini albastre de copaci m-a îngrozit mai mult decât puteam să spun. Așa că nu am spus. Sunt orgolioasă sau cândva eram, și unul din orgoliile mele era să pretind că nu eram.)
5. Fals altruism: să fiu forțată să iau decizii ținând cont de ceea ce este mai bine pentru altcineva. (Sunt o nesimțită.)
6. Reducerea călătoriilor mele. (Reține: *reducerea*. Nu *sfârșitul*.)
7. Plictiseală dementă. (Copiii mici îmi păreau îngrozitor de proști. Chiar de la început mi-am recunoscut acest lucru mie însămi.)
8. Viață socială fără valoare. (Nu am avut niciodată o conversație decentă în prezența copilului de cinci ani al unei prietene.)
9. Degradarea socială. (Eram o antreprenoare respectată. De îndată ce aș fi avut un copilaș în remorcă, fiecare bărbat pe care îl știam — și fiecare femeie, de asemenea, ceea ce este deprimant — m-ar fi luat mult mai puțin în serios.)
10. Suportarea consecințelor. (Să fii părinte înseamnă să restitui o datorie. Dar cine vrea să plătească o datorie de care poate să scape? Aparent, cei fără copii scapă de câteva

ticăloşii. Pe lângă aceasta, la ce bun să restitui o datorie către partea greşită? Numai cea mai denaturată mamă ar putea să se simtă răsplătită prin faptul că, până la urmă, şi viaţa fiicei sale este groaznică.)

Acelea, din câte îmi amintesc, sunt îndoielile fără valoare pe care le-am cântărit dinainte şi am încercat să nu contaminez uimitoarea lor naivitate cu ceea ce s-a întâmplat de fapt. În mod clar, motivele să rămân sterilă — şi ce cuvânt necruţător este acesta — erau toate mici neajunsuri şi sacrificii mărunte. Egoiste şi josnice şi meschine, astfel încât oricine care întocmeşte o astfel de listă, care alege încă să-şi păstreze viaţa fără copii, ordonată, lipsită de aer, statică, lipsită de orizont, sterilă, deshidratată, nu era numai îngustă la minte, dar şi o persoană îngrozitoare.

Şi acum, când studiez acea listă, mă surprinde că, oricât de condamnabile, rezervele convenţionale despre a fi părinte sunt practice. În fond, în epoca noastră, în care copiii nu lucrează pământul şi nu te îngrijesc când devii incontinent, nu mai există niciun motiv raţional să îi ai şi este uimitor că, în ciuda existenţei contracepţiei eficiente, mai există persoane care aleg să aibă copii. În contrast, dragostea, povestea, conţinutul, încrederea în „lucrul" uman, stimulentele moderne sunt precum dirijabilele: imense, plutitoare şi puţine; optimiste, cu inimă mare, chiar profunde, dar ameninţător de goale.

Ani de zile aşteptasem acea chemare copleşitoare despre care auzisem întotdeauna, forţa narcotică care atrage inevitabil femeile fără copii către cărucioarele străinilor din parcuri. Am vrut să fiu atrasă de imperativul hormonal, să mă trezesc într-o zi şi să-mi arunc braţele în jurul gâtului tău, să te cuprind şi să mă rog ca în momentul în care floarea neagră îşi desface petalele, în timp ce închid ochii, tu tocmai m-ai lăsat însărcinată. (*Cu copil*: expresia are un sunet cald, încântător, conştiinţă arhaică, dar tandră, că pentru nouă luni ai companie oriunde mergi. *Însărcinată*, prin contrast, este greu şi umflat şi întotdeauna îmi răsună în urechi ca

o veste proastă: „Sunt *însărcinată*". Instinctiv îmi imaginez o adolescentă de șaisprezece ani la masa de seară — palidă, bolnavă, cu un ticălos de prieten — forțându-se să mărturisească cea mai mare frică a mamei sale.)

Oricare ar fi fost declanșatorul, acesta nu a intrat niciodată în sistemul meu și asta m-a făcut să mă simt înșelată. Când nu intrasem încă în febra maternală, pe la mijlocul perioadei între treizeci și patruzeci de ani, m-am îngrijorat crezând că era ceva în neregulă cu mine, că ceva lipsea. Când l-am născut pe Kevin, la treizeci și șapte de ani, începuse să mă chinuie gândul că, neacceptând pur și simplu acest defect, poate amplificasem o deficiență accidentală, mai degrabă chimică, într-un stigmat de proporții shakespeariene.

Deci ce m-a tras în final de cealaltă parte a baricadei? Tu, în primul rând. Pentru că, deși *noi* eram fericiți, tu nu erai și trebuia să fi știut acesta. Era un gol în viața ta pe care eu nu reușeam să-l umplu. Tu aveai munca ta și ți se potrivea. Îți vârai nasul în grajduri nedescoperite și uzine de armament, căutând un teren care trebuia să fie delimitat cu un gard din bârne și stâlpi și pe care se află un siloz vișiniu și vaci bălțate (Kraft— ale căror felii de brânză erau făcute cu „lapte adevărat"), îți organizai singur timpul, propria perspectivă. Îți plăcea căutarea de locuri noi. Dar nu erai entuziasmat. Pasiunea ta erau oamenii, Franklin. Așa că, atunci când te-am văzut jucându-te cu fetele lui Brian, frecându-le nasul cu maimuțele de jucărie și admirându-le tatuajele care se îndepărtează prin spălare, am tânjit să-ți ofer aceeași pasiune pe care o găsisem cândva în *A Wing and a Prayer* — sau, cum ai spune tu, AWAP.

Îmi amintesc că odată ai încercat să exprimi, șovăielnic, ceea ce nu îți stătea în fire; nu sentimentul, nu limbajul. Ai fost întotdeauna stânjenit de retorica emoției, care nu e totuna cu stânjeneala în fața emoției înseși. Te-ai temut că prea multă analiză poate distruge sentimentele, la fel ca bine

intenționata, dar brutala manipulare a unei salamandre de niște mâini mari, stângace.

Eram în pat, pe când locuiam încă în acea mansardă arcuită din Tribeca, al cărei lift scârțâitor, lucrat de mână, era întotdeauna stricat. Labirintică, îmbâcsită de praf, nediferențiată între firide civilizate cu mese frontale, mansarda întotdeauna îmi aducea aminte de ascunzătoarea pe care eu și fratele meu am meșterit-o din tablă ondulată în Racine. Făcusem dragoste și mă cufundam în somn când, dintr-odată, am sărit în picioare. Trebuia să prind avionul spre Madrid în zece ore și uitasem să pun ceasul. După ce am potrivit ceasul, am observat că stăteai întins pe spate. Aveai ochii deschiși.

— Ce este?

Ai oftat.

— Nu știu cum reușești.

Când m-am cuibărit înapoi pentru a mă cufunda într-un alt cântec de bucurie pentru uimitoarea mea aventură și curaj, trebuie să fi simțit greșeala mea, căci ai adăugat repede:

— Pleci. Pleci tot timpul pentru atât de mult. Mă părăsești!

— Dar nu-mi place s-o fac.

— Nu sunt convins.

— Franklin, nu am înființat compania ca să plec din îmbrățișările tale. Nu uita, ai apărut după ea.

— O, cu greu aș putea uita acest lucru.

— Este jobul meu!

— Nu trebuie să fie.

M-am ridicat.

— Ești...

— Nu sunt.

M-ai împins ușor; discuția nu decurgea așa cum plănuiseși tu, și îmi puteam da seama. Te-ai apropiat de mine, atingându-ți fruntea de a mea.

— Nu încerc să te fac să renunți la ghidurile turistice. Știu cât de mult înseamnă pentru tine. Tocmai asta e problema. Dacă ar fi invers, eu n-aș putea s-o fac. N-aș putea să mă

trezesc mâine să zbor la Madrid și să încerc să te descurajez să mă aștepți la aeroport trei săptămâni mai târziu. Poate o dată sau de două ori. Nu întruna.

— Ai putea, dacă ar trebui.

— Eva. Tu știi și eu știu. Nu e nevoie.

M-am răsucit. Erai atât de aproape; între brațele tale, căldura mă copleșise și mă simțeam captivă.

— Am mai trecut prin asta...

— Nu de multe ori. Ghidurile tale turistice sunt un succes indiscutabil. Ai putea să angajezi studenți să scormonească în locul tău după cele mai ieftine locuri de cazare. Ei fac deja mai toată munca, nu?

M-am enervat; mai trecusem prin asta.

— Dacă nu îi verific, trișează. Spun că au confirmat că listarea este încă bună și nu se deranjează și dispar. Mai târziu se dovedește că respectivul B&B* și-a schimbat proprietarul și acum este plin de purici sau are o altă adresă. Primesc plângeri de la cicliștii de teren care au pedalat o sută de mile, ca să găsească un birou de asigurare în locul unui pat binemeritat. Sunt rebeli, așa cum ar trebui să fie. Și fără șefa care să-i supravegheze, unii dintre acești studenți ar lua mită. Cel mai valoros lucru al AWAP-ului este reputația.

— Ai putea să angajezi pe altcineva să facă verificările. Mergi mâine la Madrid pentru că așa vrei. Nu e nimic îngrozitor în asta în afară de faptul că eu nu aș face-o și că nu aș putea. Știi că atunci când ești plecată mă gândesc la tine tot timpul? Oră de oră mă gândesc la ce mănânci, pe cine întâlnești...

— Dar și eu mă gândesc la tine!

Ai râs, ai chicotit simpatic; nu încercai să provoci o ceartă. M-ai scutit, întorcându-te pe spate.

— Prostii, Eva. Te gândești dacă taraba cu falafel de pe colț va rezista la următoarea modernizare și cum să descrii

---

* Bed and Breakfast (*n.r.*)

culoarea cerului. Bine. Dar în acest caz, trebuie să simți diferit pentru mine decât o fac eu pentru tine. Asta este tot ce încerc să spun.

— Chiar vorbești serios când susții că nu te iubesc la fel de mult?

— Nu mă iubești în același fel. Nu are nimic de-a face cu măsura. Este ceva... Tu economisești afară...

Îți adunai cuvintele.

— Poate că te invidiez pentru asta, ai continuat. Parcă ar fi un rezervor sau așa ceva. Pleci de aici și începi să fii condusă de această sursă alternativă. Pierzi vremea prin Europa sau Malaysia, până când această sursă se golește și, în sfârșit, vii acasă.

De fapt, ceea ce tocmai descriseseși eram mai degrabă eu înainte de perioada Franklin. Eram cândva un mic element eficient, ca acele periuțe de dinți de călătorie care se pliază într-o cutie. Știu că tind să exagerez cu romantizarea acelor vremuri, deși la începuturi am avut un foc în mine. Eram un copil, într-adevăr. Inițial am avut ideea de a face *A Wing and a Prayer* când mă aflam în prima mea excursie în Europa, pentru care schimbasem prea puțini bani *cash*. Această noțiune de ghid turistic boem mi-a oferit un scop în ceea ce altfel se dezintegra într-o ceașcă mare de cafea, astfel că de atunci încolo am mers peste tot cu un caiet rupt, înregistrând prețuri pentru camere cu un singur pat, dacă aveau apă caldă, dacă personalul vorbea ceva engleză sau dacă toaletele funcționau.

E ușor să uiți, acum că AWAP a atras atât de multă competiție, dar la mijlocul anilor șaizeci, turiștii care călătoreau pe cont propriu cam erau la cheremul revistei *Ghidul Albastru*, al cărei target de cititori era de vârstă medie și din clasa de mijloc. În 1966, când prima ediție a ghidului *A Wing and a Prayer* din Europa de Vest a avut parte de o reeditare aproape peste noapte, am realizat că mă îndreptam către ceva. Îmi place să cred despre mine ca sunt isteață, dar noi amândoi știm că am fost norocoasă. Nu aveam cum

să anticipez frenezia excursiilor cu rucsacul în spate şi nu eram un demograf amator suficient de inspirat încât să profit deliberat de toţi acei *baby boomeri** ajunşi la vârsta majoratului deodată, toţi pe banii lui tăticu', într-o era a prosperităţii, dar toţi optimişti, încrezători că ar putea ajunge în Italia cu câteva sute de dolari şi dornici ca un burete să fie sfătuiţi despre cum să facă să dureze cât de mult posibil o excursie în care tata la început nu voia să-i lase. Cel mai mult m-am gândit că dacă următorul explorator de după mine ar fi speriat aşa cum eram eu şi la fel de agitat, avea să fie depăşit tot cum eram şi eu, aşa că dacă eu eram gata să gust prima din mâncarea otrăvită, puteam cel puţin să fiu sigură că novicele nostru călător nu o să stea treaz vomitând în prima noapte, acea primă noapte peste mări, care este de fiecare dată atât de emoţionantă. Nu vreau să spun că voiam să fac pe milostiva, doar că am scris ghidul pe care mi-am dorit să fiu în stare să-l folosesc eu însămi.

Îţi dai ochii peste cap. Această tehnică este uzată şi poate că, inevitabil, acele puţine lucruri care te atrag la început la cineva vor fi aceleaşi lucruri care, mai târziu, te vor irita. Rămâi cu mine.

Tu ştii că am fost întotdeauna îngrozită să nu ajung ca mama. Mi se părea amuzant că Giles şi cu mine am învăţat ce înseamnă „agorafobie" de-abia pe la treizeci de ani şi că întotdeauna am rămas perplexă de definiţia strictă, pe care am verificat-o în dicţionar de nu-ştiu-câte ori: „Frica de a vorbi în spaţii deschise sau publice". Nu este, din punctul meu de vedere, corectă în raport cu simptomele ei. Mamei nu-i era frică de stadioanele de fotbal, ei îi era frică să plece din casă, şi am avut impresia că o cuprindea panica în egală măsură în spaţiile închise şi în cele deschise, atâta timp cât spaţiul închis nu se întâmpla să fie 137 Enderby Avenue în Racine, Wisconsin. Dar se pare că nu există o definiţie

---

* Termen prin care americanii denumesc explozia demografică postbelică, respectiv generaţia anilor '50 (*n.r.*).

pentru asta (un fel de obsesie a încăpățânării?) și atunci când spun că mama este agorafobică, oamenii par să înțeleagă că e genul de om care își comandă acasă.

Doamne, asta-i culmea ironiei! De câte ori n-am auzit asta. *Tu, care ai fost prin toate locurile alea?!* Sunt oameni care savurează simetria contrariilor aparente.

Dar hai să fiu cinstită. Eu semăn destul de mult cu mama. Poate este din cauză că în copilărie făceam întotdeauna cumpărături pentru care eram prea mică și prin urmare m-au descurajat; am fost trimisă să găsesc garnituri noi pentru chiuveta de la bucătărie când aveam opt ani. În presiunea exercitată ca eu să fiu emisarul ei încă de la o vârstă atât de mică, mama a reușit să reproducă în mine aceeași suferință disproporționată față de interacțiunile minore cu lumea exterioară, pe care ea însăși le resimțise la treizeci și doi de ani.

Contrar tuturor acestora, nu pot să-mi amintesc nici măcar o singură călătorie în străinătate pe care să fi vrut cu adevărat să o fac, de care să nu mă fi temut într-un fel și de care să nu fi vrut cu disperare să scap. Am fost forțată în mod repetat să scap de o conspirație de obligații anterioare: cumpărarea biletului, comandarea taxiului, o armată de rezervări confirmate și, ca să mă chinui singură un pic mai mult, întotdeauna am făcut mare vâlvă legată de călătorie în fața prietenilor, înainte ca aceștia să mă petreacă cu adiourile „înflorite" de dinainte de drum. Chiar și în avion, aș fi fost extaziată de fericire dacă tot corpul meu ar fi pătruns în stratosferă pentru eternitate. Aterizarea era de fiecare dată o agonie, găsirea cazării din prima noapte a fost o agonie, deși pauza în sine — o replică ad-hoc pe care o găsisem străzii Enderby — a fost glorioasă. În cele din urmă, m-am lăsat târâtă de această succesiune de spaime accelerânde, culminând printr-o plonjare amețitoare în salteaua mea adoptivă. Întreaga viață m-am împins de la spate să fac diverse lucruri. Nu am mers niciodată la Madrid, Franklin, datorită apetitului pentru *paella* și nici în celelalte călătorii de documentare, despre care probabil ți-ai imaginat că

le-am folosit ca să mă sustrag din faţa obligaţiilor ursuze ale liniştii noastre domestice. Pentru mine era de fapt o provocare pe care o lansam şi pe care mă forţam să o îndeplinesc. Dacă întotdeauna am fost bucuroasă să mă ştiu plecată, niciodată nu am fost bucuroasă să plec.

Dar, cu anii, aversiunea s-a mai domolit; depăşirea unei mici iritări nu mai era chiar atât de dificilă. Din momentul în care m-am obişnuit să fac faţă propriilor provocări impuse — să demonstrez neîncetat că eram independentă, competentă, mobilă şi matură — frica s-a inversat treptat: unicul lucru care mă înfiora mai tare decât o altă excursie în Malaysia era să stau acasă.

Aşa că nu mă temeam doar că o să devin *ca mama*, ci şi să devin *mamă*. Mi-era frică să fiu ancora încremenită, stabilă, care pune la dispoziţie o destinaţie pentru un alt tânăr aventurier ale cărui călătorii aş putea să le invidiez şi al cărui viitor este încă neacostat şi neschiţat. Mi-era frică să fiu figura-stereotip din uşă — neglijentă, puţin durdulie — care face semne de „la revedere" şi trimite bezele aidoma felului în care se trânteşte un rucsac într-un portbagaj; nu voiam să fiu acea femeie care, pentru a-şi feri ochii de fumul ţevii de eşapament lăsat în urmă de cel plecat, se foloseşte de şorţul de bucătărie cu volănaşe; nu, nu acea femeie care, părăsită, se întoarce în casă, răsuceşte cheia în broască şi începe să spele cele câteva vase din chiuvetă, în timp ce liniştea din cameră e la fel de apăsătoare ca un tavan ce se prăbuşeşte. Mai mult decât să plec, căpătasem oroare să fiu părăsită. De câte ori îţi făcusem ţie asta, lăsându-te să strângi resturile de chifle de la cina de dinaintea plecării mele, grăbindu-mă să mă urc în taxiul ce mă aştepta. Nu cred că ţi-am spus vreodată cât de rău îmi părea că te făceam să treci prin toate acele condamnări meschine ale dezertărilor în serie sau că te-am supus expresiei constrângătoare a sentimentului chiar îndreptăţit de abandon, de eschivare ocazională.

Franklin, eram *absolut îngrozită să fac un copil*. Înainte de a rămâne gravidă, imaginea mea legată de creşterea unui

copil — să citeşti poveşti cu locomotive zâmbitoare înainte de ora de culcare, să prepari terciuri pentru gurile căscate — toate păreau imagini dintr-o altă lume. Mă îngrozea perspectiva de a mă confrunta cu ceea ce se putea dovedi a fi o fire rigidă, închisă, propriul egoism şi lipsa de generozitate, rămăşiţele nesuferite ale propriilor resentimente. Intrigată cumva de „o schimbare", mă speria de moarte perspectiva de a fi prinsă fără nicio şansă de scăpare în povestea altcuiva. Şi cred că acestă teroare mi-a dat de fapt avânt, după cum un pervaz tentează pe cineva să sară pe fereastră. Tocmai dificultatea acestei corvezi, imposibilitatea de a o birui şi neatractivitatea ei, în final, m-au atras la ea.

Eva

2 decembrie 2000

Dragă Franklin,

M-am așezat într-o micuță cafenea din Chatham, de aceea îți scriu de mână; pe vremuri, reușeai de fiecare dată să-mi descifrezi mâzgăleala măruntă de pe vederi — cum altfel, de vreme ce eu ți-am dat nenumărate ocazii de practică! Cuplul de la masa de alături se ceartă pe tema procesului de aplicație pentru buletinele de vot din Seminole County — genul de detaliu puțin important care, în momentul ăsta, pare să pună toată țara pe jar, după cum fiecare individ din jurul meu s-a tranformat peste noapte într-un pedant procedural. Fie cum o fi, mă încălzesc la înfocarea lor precum înaintea unei sobe. Propria-mi apatie mă îngheață până la oase.

Cafeneaua Bagel este un local extrem de primitor și nu cred că ospătărița s-ar supăra dacă o să zăbovesc la o cană de cafea în compania carnetului meu de notițe. Chatham, de asemenea, este un oraș primitor, autentic — ca o priveliște pitorească, tipică pentru inima Americii, pentru care orașele mai înstărite, ca Stockbridge și Lenox, cheltuiesc o grămadă de bani să o dețină. În gara orășelului ăstuia încă mai opresc trenuri. Drumul comercial principal etalează tradiționala înșiruire de anticariate (care gem de romane scrise de Loren Estleman*, pe care tu le devorai), brutării cu

* Scriitor american de westernuri și cărți polițiste. (*n.r.*)

brioşe de tărâţe arse pe margini, consignaţii, un cinema pe a cărui firmă scrie „teatru" din pricina prezumţiei parohiale că ortografia britanică este mai sofisticată şi un magazin de băutură, care, alături de sticle cu rachiu pentru localnici, stochează zinfandel californian, surprinzător de scump pentru cei care vin din afara oraşului. Rezidenţii Manhattanului care îşi permit şi a doua casă păstrează în viaţă acest sătuc răvăşit, acum că majoritatea fabricilor locale s-au închis — există aceste festivaluri de vară şi, bineînţeles, recent construita casă de corecţie de la periferia oraşului.

Mă gândeam la tine pe drum, dacă acest lucru nu este de la sine înţeles. Printr-un fel de contrabalansare, încercam să vizualizez genul de bărbat cu care am crezut că o să sfârşesc înainte ca noi doi să ne întâlnim. Imaginea a fost fără niciun dubiu un amalgam al prietenilor pe care i-am avut din mers, de care mereu ai făcut mişto. Câteva dintre idilele mele au fost dulci, deşi de fiecare dată când o femeie descrie un bărbat drept *dulce*, soarta flirtului este pecetluită.

Dacă acea varietate de tovarăşi de ocazie din Arles sau Tel Aviv a fost ceva trecător (scuze — „învinşii") urma să fiu sortită acelui gen musculos cerebral, al cărui metabolism rapid arde amestecuri de năut cu o viteză feroce. Coate ascuţite, mărul lui Adam proeminent, încheieturi strâmte. Un vegetarian strict. Un tip cu angoase, care citeşte Nietzsche şi poartă ochelari, înstrăinat de vremea sa şi care disprefuieşte automobilul. Un ciclist înrăit şi un individ care se cocoaţă pe toţi munţii. Cu o profesie marginală — probabil un olar, cu o dragoste pentru lemne şi plante medicinale, ale cărui aspiraţii la o viaţă nepretenţioasă, de muncă fizică şi asfinţituri de soare prelungite în tindă sunt oarecum contrazise de furia reprimată, de fier, cu care trânteşte vaze dezamăgitoare de un bidon de ulei. O slăbiciune pentru marihuana; meditativ. Un simţ al umorului redus, dar crud; un râs sec, distant. Masaje reconfortante. Reciclare. Muzică de sitar şi o cochetare cu budismul care, din fericire, acum este de domeniul trecutului. Vitamine şi

*cribbage**, filtre de apă și filme franțuzești. Un pacifist cu trei chitări, dar niciun televizor și asocieri neplăcute cu echipele sportive dintr-o copilărie necăjită. O urmă de vulnerabilitate în începutul de chelie; o codiță neagră la spate, care coboară în șuvițe mătăsoase pe spate. Un ten palid, gălbejit, aproape bolnăvicios. Sex tandru, șoptit. Un talisman ciudat, din lemn sculptat, care atârnă la gât, pe care nu-l va explica sau da jos nici măcar în baie. Jurnale pe care nu trebuie să le citesc, de care sunt lipite tot felul de scrieri înfiorătoare, de tăieturi din ziare care ne arată în ce lume groaznică trăim. („Grisly Find: poliția a găsit diverse bucăți din corpul unui bărbat, inclusiv o pereche de mâini și două picioare în șase dulăpioare de bagaje din Gara Centrală din Tokyo. După inspectarea tuturor celor 2500 de vestiare cu cheie, poliția a găsit și o pereche de fese într-un sac de gunoi negru.") Cinic în ceea ce privește politica, afișează o detașare ironică față de cultura pop. Și dincolo de toate astea? Vorbește o engleză fluentă, frumos accentuată. Un străin.

Am locui la țară — în Portugalia sau într-un sătuc din America Centrală — unde o fermă sus, pe drumul care urcă, vinde lapte proaspăt, unt gras și dulce, abia bătut, și dovleci durdulii, plini de semințe. Casa noastră de piatră de la țară ar fi acoperită de plante agățătoare, jardinierele ei radiind în roșu-geranium și noi am pune la copt biscuiți de secară și brioșe cu morcovi pentru rusticii noștri vecini. Un partener foarte educat, acesta pe care mi-l imaginez ar răscoli pământul idilei noastre să caute semințele nemulțumirii. Înconjurate de abundența naturală, ele cresc cu un ascetism disprețuitor.

N-ai început deja să râzi? Pentru că apoi ai apărut tu. Solid, mare consumator de carne, blond, cu părul neglijent și pielea trandafirie, care se arde la plajă. Un compendiu de pofte. Râsul plin, zgomotos, nestăpânit; un bărbat care spune glume ce te lasă cu gura căscată. Hotdogi — e drept că nu

---

* Joc de cărți. (*n.r.*)

cârnaţii de pe East 86, dar tot grăsimi de porc, afânate, de un roz îngrozitor. Baseball. Jocuri de cuvinte şi filme cu grămada, apă de la robinet şi bere la baxuri. Un consumator fără frică, de încredere, care citeşte etichetele numai ca să se asigure că sunt suficienţi aditivi. Un mare amator de călătorii, dar cu o pasiune deosebită pentru furgoneta lui, unul care crede că bicicletele sunt pentru tâmpiţi. Ţi-o trage bine şi vorbeşte murdar; o pasiune privată, deşi fără menajamente, pentru pornografie. Filme poliţiste, thrillere şi SF; un abonament la *National Geographic*. Grătare de 4 Iulie şi intenţii, în decursul timpului, de a se apuca de *golf*. Înnebunit după toate porcăriile de snacksuri: Burgles. Curlies. Cheesies. Squigglies — râzi tu, dar nu eu le mănânc — orice al cărui conţinut seamănă mai puţin a mâncare decât ambalajul şi este la cel puţin al şaselea proces de rafinare faţă de cum a ieşit din fermă. Bruce Springsteen, primele albume, *la maxim*, cu geamul de la furgonetă lăsat jos şi părul în vânt. Cântă singur, fals — cum se poate să am la inimă o astfel de ureche de tablă? Beach Boys. Elvis — nu ţi-ai uitat niciodată rădăcinile, nu-i aşa? Dintotdeauna ai iubit rock'n'roll-ul vechi, de bază. Bombastic. Dar totuşi nu nesuferit de încărcat; îmi amintesc, ai avut o înclinaţie către Pearl Jam, exact în perioada când Kevin a renunţat la ei... (scuze). Trebuia să fie doar zgomotos; nu ai avut deloc timp pentru Elgar-ul meu, pentru Leo Kottke, deşi ai făcut o excepţie pentru Aaron Copeland. La Tanglewood ţi-au dat lacrimile şi ai început să dai din mâini ca şi cum ai fi vrut să scapi de ţânţari, sperând că eu n-am observat că îţi vine să plângi pe *Quiet City*. Şi plăcerile comune, evidente: Grădina zoologică din Bronx şi Grădina botanică, montagne rouse-ul de pe insula Conez, vaporul care mergea spre insula Staten şi Empire State Building. Erai singurul newyorkez pe care l-am întâlnit vreodată care a luat vaporul până la Statuia Libertăţii. M-ai târât şi pe mine după tine o dată şi eram singurii turişti de pe barcă care vorbeau engleza. Arta realistă — Edward Hopper. Şi, să mă ierte Dumnezeu, Franklin, *republican*! O credinţă într-o apărare puternică, dar,

altfel, guvern mic cu taxe mici. Nu mai spun că, și fizic, ai fost o surpriză — o rezistență puternică în tine. Erau vremuri în care te îngrijorai că eu te consideram prea gras; am făcut prea mult caz de dimensiunile tale — te încadrai destul de bine în standard, la 87-90, întotdeauna luptând cu acele trei kilograme, consecință a poftei pentru brânza cheddar care se depunea peste curea. Pentru mine erai enorm. Atât de robust și solid, atât de lat, atât de îndesat, nimic din acea imagine delicată din fanteziile mele. Făcut ca un stejar, pe care să-mi sprijin perna și să citesc; dimineţile mă puteam încolăci în curbura crengilor tale. Și ce norocoși suntem când nu ni se oferă ceea ce credeam că ne dorim. Cât de epuizată aș fi putut să fiu de toate acele idealuri ecologice și diete exagerate, și cum mai detest tânguitul muzicii de sitar!

Dar cea mai mare surpriză dintre toate a fost că m-am măritat cu un *american*. Nu cu un american oarecare, nu cu un bărbat care se întâmpla să fie american. Nu, tu erai american atât prin alegere, cât și prin naștere. Erai, de fapt, un patriot. Nu întâlnisem niciunul ca tine înainte. Țărănoi, da. Orbi, neumblați, oameni ignoranți care credeau că Statele Unite erau întreaga lume, astfel încât să zici orice împotriva lor era ca și cum ai defăima universul sau aerul. Tu în schimb fuseseși în câteva locuri — Mexic, o excursie dezastruoasă în Italia cu o femeie campioană la alergii, printre care se număra și cea la roșii — și hotărâseși că-ți place propria țară. Nu că iubeai țara asta, consistența și eficiența, practicabilitatea sau lărgimea ei, accentele nepretențioase și onestitatea. Mai degrabă — ți-am mai zis — erai îndrăgostit de versiunea învechită a Statelor Unite, de o Americă de mult trecută ori care nu a existat niciodată; erai înamorat de o idee. Spuneai — mi-ai zis — că parte din America era o idee și că ea era mai mult decât ar pretinde celorlalte țări care, în majoritatea lor, erau trecuturi fragmentate și delimitări pe hartă. Și această idee era foarte bună, era o idee frumoasă, spuneai, și ai ținut să insiști pe faptul că — te-am admirat pentru aceast lucru — o națiune care și-a propus să păstreze, dincolo de orice, capacitatea cetățenilor de a face, în linii

mari, orice își doresc, era exact genul de loc pentru oameni ca mine. Dar nu a fost chiar așa, aș obiecta, iar tu mi-ai da replica „e mai bine decât oriunde altundeva", și discuția s-ar încheia.

Este adevărat că, în timp, vraja s-a mai dus. Dar încă aș vrea să-ți mulțumesc pentru că mi-ai făcut cunoștință cu propria mea țară. Parcă tot așa ne-am și întâlnit: la AWAP ne-am hotărât să lansăm reclamele acelea în *Mother Jones* și *Rolling Stone* și, cum eram confuză în privința fotografiilor pe care le voiam noi, Young&Rubicam ni te-a scos în cale. Ai apărut la biroul meu într-o cămașă de flanelă și blugi prăfuiți, o impertinență înșelătoare. Am încercat atât de tare să fiu profesionistă, dar umerii tăi mă înnebuneau. Franța, am presupus. Valea Loarei. Și apoi am început să turui despre costuri — trimiterea ta acolo, cazarea ta. Ai râs. „Nu fi ridicolă!" ai respins. „Pot să-ți găsesc Valea Loarei și în Pennsylvania." Ceea ce, într-adevăr, ai și făcut.

Până atunci întotdeauna privisem Statele Unite ca pe un loc de unde să pleci mai departe. După ce, fără nicio sfială, m-ai invitat să ies cu tine — eram un director cu care te aflai într-o relație de afaceri — m-ai făcut să admit că, dacă m-aș fi născut în altă parte, S.U. ale A. ar fi fost probabil prima țară la care m-aș fi gândit să o vizitez: ce altceva aș putea să spun despre acest loc care a adunat împușcăturile și a tras sforile, care a făcut filmele, a vândut Coca-Cola și a expediat *Star Trek*-ul până în Java; centrul acțiunii, o țară cu care ai fi tânjit să ai o relație, chiar dacă acea relație era ostilă; o țară care a cerut dacă nu acceptare, măcar respingere — orice, dar nu neglijare. Țara aflată mai presus decât orice altă țară, care *te-ar* vizita chiar dacă ți-ar plăcea sau nu, aproape oriunde pe planetă. Bine, bine, am protestat. Corect. Aș vizita-o.

Așa că am vizitat. Îți mai amintești uimirea ta repetată de la începuturi? Că nu fusesem niciodată la un meci de baseball. Sau în Yellowstone. Sau la Marele Canion. Rânjeam eu când venea vorba de ele, dar nici nu mâncasem vreodată până atunci plăcintă fierbinte de mere la McDonald's.

(Recunosc: mi-a plăcut.) Într-o zi, spuneai tu, nu vor mai fi restaurante McDonald's. Numai pentru că sunt cu toptanul peste tot nu înseamnă că plăcintele fierbinți de mere nu sunt excelente sau că nu este un privilegiu să trăiești într-o vreme când le poți cumpăra cu numai 99 de cenți. Asta era una dintre tezele tale favorite: că belșugul, multiplicarea, popularitatea nu erau neapărat devalorizante, doar că timpul însuși face toate lucrurile rare. Îți plăcea să te bucuri de prezent și erai mai conștient decât oricine că fiecare component al lui este trecător.

Aceeași perspectivă o aveai și asupra țării tale: că nu va exista pentru totdeauna. Că, bineînțeles, a fost un imperiu, deși asta nu înseamnă ceva de care să-i fie rușine. Istoria este făcută din imperii, și Statele Unite au fost de departe cel mai mare, bogat și cinstit imperiu care dominase vreodată pământul. Inevitabil, ar trebui să cadă. Asta li se întâmplă tuturor imperiilor, dintotdeauna. Dar noi suntem norocoși, spuneai. Am ajuns în cel mai fascinant experiment social vreodată încercat. Cu siguranță nu era perfect, ai adăugat, cu aceeași nechibzuință cu care ai observat, înainte să se fi născut Kevin, că „bineînțeles, unii copii mai au și probleme". Dar tu spuneai că dacă Statele Unite ar fi fost să decadă în timpul vieții tale, dacă ar fi să se prăbușească economic, să fie invadate de un agresor sau să se macine pe dinăuntru din cauza corupției, ai plânge.

Te cred în stare. Erau acele zile când mă cărai la Muzeul Smithsonian, cicălindu-mă să recit președinții în ordine, interogându-mă despre cauzele răscoalelor de la Haymarket, reproșându-mi că nu prea vizitam țara. Vizitam țara ta. Cea pe care o creaseși pentru tine însuți, în același fel în care un copil construiește o cabană din bețe de înghețată. Era o reproducere încântătoare, totuși. Chiar și acum, când arunc privirea la fragmente din preambulul constituției, „Noi, poporul...", simt un fior pe șira spinării. Pentru că aud vocea ta. Declarația de Independență, „Noi deținem aceste adevăruri" — vocea ta.

Ironie. Mă gândeam la tine şi la ironie. Întotdeauna te enervai când veneau prietenii mei din Europa şi ne desfiinţau conaţionalii pentru că „nu au simţul ironiei". Însă (ce ironic!) la sfârşitul secolului trecut, Statele Unite au avut parte din plin de ironie, din cea mai dureroasă. De fapt, eram sătulă de ea până peste cap, deşi n-am realizat acest lucru până nu ne-am întâlnit. Odată cu anii 1980, totul era „retro", cu o notă deghizată de falsitate, o distanţare de toate acele dineuri din anii 1950 cu taburete de crom şi cutii supradimensionate de bere fără alcool. Ironia înseamnă să ai şi să nu ai, în acelaşi timp. Ironia implică o etichetare condescendentă, dezaprobatoare. Am avut prieteni ale căror apartamente erau împopoţonate într-un kitsch sardonic — păpuşi de culoare, reclame înrămate, cu fulgii de porumb Kellogg's din anii douăzeci („Ia uite cum s-a golit castronul!") — prieteni care nu deţineau nimic mai mult decât o sinistră glumă.

Tu nu ai trăi în acest fel. O, dar să nu ai „simţul ironiei" însemna să nu ştii ce înseamnă ironia — să fii un imbecil — să nu ai simţul umorului. Dar tu ştiai ce este. Ca să fii politicos, ai râs un pic de piciorul lămpii din fier forjat, cu abajur negru, pe care Belmont a luat-o pentru căminul lor. Prinseseşi gluma. Dar în realitate nu credeai că e chiar aşa de nostim, şi în viaţa personală ţi-ai dorit obiecte care erau cu adevărat frumoase, şi nu doar amuzante. Erai foarte inteligent, sincer prin formare, şi nu pur şi simplu prin felul de a fi, *american* prin decret personal şi pregătit să cuprinzi tot ce era bun în asta. Se mai cheamă naivitate atunci când eşti naiv într-adins? Mergeai la picnicuri. Te duceai în vacanţe convenţionale la monumentele naţionale. Cântai *O'er the la-and of the free!* cu toată vocea ta nemelodioasă la meciurile cu Mets şi niciodată cu un zâmbet superior. Statele Unite, susţineai, erau într-o cumpănă existenţială. Era o ţară cu o prosperitate fără precedent, unde realmente toată lumea avea suficient să mănânce; o ţară care a luptat pentru dreptate şi şi-a oferit aproape fiecare spectacol sau sport, fiecare religie, etnie, ocupaţie şi afiliere politică pe care

a avut-o, cu o abundenţă sălbatică de peisaje, de floră, faună şi vreme. Dacă nu puteai să ai o viaţă bună, bogată, somptuoasă aici, cu o nevastă frumoasă şi un băiat în creştere, atunci nicăieri altundeva nu ai fi putut. Chiar şi acum cred că ai avut dreptate. Dar în privinţa faptului că nu s-ar fi putut întâmpla altundeva.

9 P.M. (ÎNAPOI ACASĂ)

Chelneriţa a fost amabilă, dar se închidea la cafeneaua Bagel. Şi scrisoarea scoasă la imprimantă s-ar putea să fie impersonală, dar este mai uşor pentru ochi. Din această cauză, mă îngrijorez că de-a lungul acelui pasaj scris de mână ai sărit, citind înainte. Mă îngrijorez că, în momentul în care ai văzut „Chatham" chiar în primele rânduri, nu ai mai putut să te gândeşti la nimic altceva şi că, pentru prima dată, nici că a putut să-ţi pese mai puţin de sentimentele mele pentru Statele Unite. *Chatham*. Merg la *Chatham*?

Da. Merg cu fiecare ocazie. Din fericire, aceste drumuri la fiecare două săptămâni la casa de corecţie Claverack sunt restricţionate la anumite ore de vizitare, aşa că nu pot să mă duc o oră mai târziu sau într-o altă zi. Mă duc la exact 11:30, pentru că este prima sâmbătă a lunii, şi trebuie să ajung imediat după al doilea interval de prânz, la 2:00. Nu-mi dau voie să reflectez la cât de frică îmi este să mă duc să-l văd sau, mai improbabil, dacă aştept să o fac. Doar mă duc.

Eşti uluit. Nu ar trebui. Este tot fiul meu, şi o mamă trebuie să-şi viziteze copilul şi în închisoare. Am nenumărate cusururi ca mamă, dar întotdeauna am urmat regulile. La drept vorbind, urmărirea literei nescrise a codului parental a fost unul dintre neajunsurile mele. Aceasta a apărut în proces — procesul civil. M-am minunat când am văzut cât de integră mă descriau prin ziare. Vince Mancini, avocatul lui Mary, m-a acuzat în plen că îmi vizitam cu atâta datorie fiul în detenţie în timpul procesului numai pentru că am anticipat că voi fi dată în judecată pentru neglijenţă parentală. Jucam un rol, a pretins, parcurgând faptele.

Bineînțeles, neajunsul jurisprudenței este că nu lasă loc de subtilități. Mancini punea ceva la cale. Într-adevăr, s-ar putea să existe un element de teatralitate în aceste vizite. Dar ele continuă și când nu se uită nimeni, pentru că, dacă încerc să demonstrez că sunt o mamă bună, îmi demonstrez aceasta mie însămi, așa cum, într-un mod deprimant, se și întâmplă.

Chiar și Kevin a fost surprins de aparițiile mele perseverente și, trebuie să recunosc, cel puțin la început, nu într-un mod prea plăcut. Prin 1999, la șaisprezece ani, se afla încă la vârsta când să fii văzut cu mama ta era jenant; ce dulci-amărui sunt aceste adevăruri despre adolescenți, care persită chiar și în dificultățile cele mai mature. În acele prime câteva vizite părea că însăși prezența mea era privită ca o acuzare, și nici nu apucam să spun vreun cuvânt, că se și înfuria. Nu mi s-a părut normal ca *el* să fie cel supărat *pe mine*.

Dar e la fel ca atunci când o mașină e pe cale să mă lovească lateral în intersecție: am observat că șoferul celălalt se înfurie de fiecare dată — țipă, gesticulează, înjură — pe mine. El, care aproape m-a lovit, deși eu aveam prioritate. Aceasta este dinamica specifică întâlnirilor cu șoferii bărbați: cu toții par să devină mai indignați cu cât vina lor este mai mare. Cred că judecata emoțională, dacă pot să-i zic astfel, este tranzitivă: mă faci să mă simt prost; să mă simt prost mă enervează; prin urmare, mă enervezi. Dacă aș fi avut prezența de spirit să mă agăț atunci de prima parte a dovezii, probabil că aș fi putut întrezări în supărarea instantanee a lui Kevin o rază de speranță. Dar la acel moment, furia lui m-a indus în eroare. Mi s-a părut tare nedrept. Femeile au mai degrabă tendința de a se intimida, și asta nu numai în trafic. Așa că am dat vina pe mine și la fel a făcut și el. M-am simțit încolțită.

Prin urmare, când a fost închis prima oară nu am avut astfel de conversații. Simpla prezență în fața lui mă paraliza. M-a vlăguit chiar și de puterea de a plânge, care oricum nu ar fi fost foarte productivă. După cinci minute reușeam să-l întreb, cu vocea răgușită, despre mâncare. El se uita la mine

prosteşte, cu scepticism, ca şi cum, în circumstanţele date, interogatoriul era cât se poate de absurd, cum, de altfel, şi era. Sau întrebam: „Se poartă bine cu tine?", deşi nu eram sigură de ce însemna acel lucru sau dacă eu voiam într-adevăr ca paznicii să se poarte „bine" cu el. Mormăia un „desigur" mai mult pentru el, adăugând „mă pupă de noapte bună în fiecare seară". Nu mi-a luat mult timp să scap de întrebările mamei proforme, motiv pentru care cred că am fost amândoi uşuraţi.

Dacă a durat puţin până am trecut peste imaginea mea de mamă loială, a cărei singură preocupare este ca puiul să-şi mănânce legumele, încă ne luptăm cu atitudinea lui Kevin impenetrabilă de sociopat, care întrece orice măsură. Problema este că, în timp ce rolul meu de mamă care îşi susţine băiatul indiferent ce s-ar întâmpla este, până la urmă, degradant — absurd, iraţional, orb şi prostesc, prin urmare o parte de care m-aş fi debarasat cu dragă inimă — Kevin se sprijină prea mult pe imaginea creată ca să renunţe de bună voie. El încă pare determinat să-mi demonstreze că o fi fost el subjugat acasă, unde trebuia să-şi spele farfuria, dar acum este o celebritate care apăruse pe coperta revistei *Newsweek*, cu numele plin de fricative, Kevin Khatchadourian — sau „KK", în tabloide, ca şi Kenneth Kaunda din Zambia — şi-a permis să dea cu tifla mai tuturor prezentatorilor de ştiri ai oricărui trust media important. A avut un cuvânt de spus chiar în stabilirea agendei naţionale, inspirând denumiri noi pentru pedeapsa corporală, sentinţele capitale juvenile şi canale codate. În închisoare, m-a înştiinţat că el nu face figura unui delincvent de mâna a doua, cu gura mare, ci trece drept o fiară renumită pe care ceilalţi puşti deţinuţi o venerează.

În perioada aceea de la început (după ce devenise mai vorbăreţ), l-am întrebat:

— Cum te privesc pe tine ceilalţi băieţi? Te... sunt critici? Referitor la ce ai făcut? Asta a fost cel mai departe unde am putut ajunge cu întrebările: dacă îi pun piedică pe holuri sau dacă îi scuipă în supă. La început, ştii, eram ezitantă,

respectuoasă. M-a speriat, m-a speriat fizic și eram îngrozită că l-aș putea enerva. Gărzile închisorii erau în apropiere, bineînțeles, dar personal de securitate fusese și în liceul lui, poliție și în Gladstone, și cât au fost de eficienți ? Nu mă mai simt deloc în siguranță.

Kevin a gâgâit, acel râs dur, fără bucurie, forțat prin nas. Și mi-a replicat ceva de genul: „Cred că glumești! Mă venerează, mam'. Nu este niciun puști în toată adunătura asta care până la micul dejun să nu fi căsăpit cincizeci de idioți din grupul lui de tovarăși — asta în capul lui. Eu sunt singurul care are curaj să o facă în viața reală." De fiecare dată când Kevin face referire la „viața reală" o face cu o fermitate excesivă, cu care fundamentaliștii fac referire la rai sau iad. Este ca și cum încearcă să se convingă pe el însuși de ceva.

Nu mă bazam decât pe cuvântul lui, bineînțeles, că, departe de a fi ocolit, Kevin ajunsese la un statut de proporții mitice printre gangsterii care de-abia dacă reușiseră să jefuiască mașini sau să înjunghie diverși traficanți de droguri. Dar am ajuns să cred că trebuie să fi adunat ceva prestigiu, de vreme ce, în maniera lui oblică, doar în această după-amiază a recunoscut că celebritatea asta a lui își începuse refluxul.

Mi-a spus:

— Dar să știi, sunt al dracului de obosit să spun aceeași nenorocită de poveste, din care aș fi putut deduce că, de fapt, colegii lui de penitență se săturaseră să audă această relatare. Un an și jumătate este o perioadă lungă pentru adolescenți și Kevin a fost deja dat uitării. A început să fie suficient de mare ca să aprecieze că una dintre diferențele dintre un „suspect de crimă", cum se spune în filmele cu polițiști, și cititorul de tabloide este că spectatorilor le este îngăduit luxul de a „se sătura dracului de aceeași nenorocită de poveste" și sunt liberi să treacă la altceva. Acuzații nu au cum să scape de ceea ce va fi o repetiție tiranică ale aceleiași vechi povești. Kevin va urca scările spre alcovul de

aerobic din sala de sport de la Gladstone High pentru tot restul vieţii lui.

Aşa că are resentimente şi nu îl învinovăţesc că s-a plictisit deja de propria lui atrocitate sau pentru că invidiază la alţii capacitatea de a o abandona. Astăzi a bombănit ceva despre o „nulitate" nou-sosită la Claverack, care avea numai treisprezece ani. Kevin a adăugat, ca să mă edifice:

— Are cocoşelul cât o rolă de bomboane Tootsie. Alea mici, le ştii?

Kevin a dat din degetul mic. „Trei la 25 de cenţi." Cu poftă a explicat de ce are băiatul tot dreptul să se bucure de faimă: un cuplu de bătrâni din apartamentul alăturat băiatului s-au plâns de cât de tare asculta el Monkees la trei dimineaţa. Weekendul următor, fata celor doi şi-a descoperit părinţii în pat, spintecaţi de la burtă până la gât.

— Dar e înfiorător! am spus. Nu înţeleg cum de mai ascultă cineva Monkees.

Am obţinut un râs invidios. A continuat să-mi explice că poliţia nu găsise niciodată intestinele, detaliu de care presa, ca să nu menţionăm fan clubul băiatului, înfiinţat peste noapte în Claverack, s-a agăţat imediat.

— Prietenul tău este precoce, mi-am dat cu părerea. Intestine lipsă — nu m-ai învăţat tu că în treaba asta trebuie să adaugi o variaţie ca să fii remarcat?

Probabil că eşti îngrozit, Franklin, dar mi-a luat mult în aceşti doi ani ca să ajung atât de departe cu el, şi zeflemeaua asta neagră, fără menajamente, poate fi considerată drept progres. Dar Kevin tot nu percutează la glumele mele. Îi uzurp replicile. Şi l-am făcut să mă invidieze.

— Nu cred că este chiar aşa de deştept! mi-a zis Kevin rezervat. Probabil că, uitându-se la toate maţele alea, s-a gândit: „Tare! Cârnaţi gratis!"

Kevin mi-a aruncat o privire pe furiş. Impasivitatea mea a fost cu siguranţă o dezamăgire.

— Oricine de aici crede că jigodia este supertare, a concluzionat Kevin. Toţi sunt ceva de genul: „Frate, poţi să pui şi *Sound of Music* cât de tare vrei, că io unu' n-o să-ţi zic

nimic." A început să vorbească cu accent africano-american aproape impecabil.

— Dar nu sunt impresionat. Nu-i decât un puști. Prea mic ca să știe ce a făcut.

— Și tu nu erai? l-am întrebat aspru.

Kevin și-a încrucișat brațele, cu satisfacție: eram iarăși mama.

— Am știut exact ce făceam. S-a sprijinit pe coate. *Și aș face-o din nou.*

— Înțeleg de ce, am spus afectată, arătând camera fără ferestre, ai cărei pereți erau colorați în purpuriu și verde crud. Nu am idee de ce decorează închisorile precum Camera Copiilor. Ce bine ți-a mai făcut ție.

— N-a însemnat decât să schimb o fundătură de rahat cu alta. Și și-a fluturat mâna dreaptă cu două degete întinse într-un fel care îl trăda că s-a apucat de fumat. A funcționat de minune.

Subiect închis, ca de obicei. Totuși, ce am observat e că acest uzurpator de treisprezece ani, care a devenit noul punct de atracție din Claverack, îl călca zdravăn pe bătături pe fiul nostru. Uite că, de fapt, noi doi nu ar fi trebuit să ne îngrijorăm de lipsa lui de ambiție.

Cât despre despărțirea mea de el de astăzi, mă gândisem să o las deoparte. Dar exact ceea ce aș vrea să ascund de tine este cel mai important să includ în povestire.

Paznicul cu fața împânzită de alunițe maronii ne-a făcut semn că a expirat timpul; era prima dată când epuizasem toată oră fără să o petrecem holbându-ne la ceas. Stăteam în picioare de o parte și de alta a mesei, iar eu eram pe punctul de a mormăi o formulă de încheiere de genul „ne vedem peste două săptămâni", când mi-am dat seama că acum Kevin se uita drept spre mine, unde toate celelalte priviri fuseseră piezișe. Acest lucru m-a blocat, m-a enervat și m-a făcut să mă întreb dacă până la urmă îmi dorisem vreodată ca el să mă privească în ochi.

Când am încetat să mai frământ paltonul în mâini, l-am auzit spunând:

— Poate că pe vecini şi paznici, ori pe Isus sau pe ramolita de maică-ta îi duci cu vizitele astea sentimentale ale tale, dar pe mine nu mă păcăleşti. Continuă dacă vrei să primeşti un trofeu de aur. Dar nu-ţi mai târî fundu' înapoi pentru mine.

Apoi a adăugat:

— Pentru că te urăsc!

Ştiu că cei mici spun asta tot timpul, în pumni: „Te urăsc, te urăsc!", cu ochii storşi de lacrimi. Dar Kevin se apropie de optsprezece ani şi rostirea acelor cuvinte a fost seacă.

Mă gândeam că ar trebui să-i răspund ceva ca: „Haide, ştiu eu că nu asta vrei să spui", dar ştiam că tocmai asta voia. Sau „te iubesc oricum, tinere, fie că-ţi place sau nu". Dar am avut o bănuială că ar fi urmat tocmai scenariile gata făcute care contribuiseră la aterizarea mea într-o cameră ţipătoare, supra-încălzită, care mirosea ca o toaletă de autocar, într-o după-amiază care altfel era o zi minunată de decembrie, neobişnuit de blândă. Aşa că până la urmă am spus, pe acelaşi ton informativ:

— Adesea şi eu te urăsc, Kevin, şi am făcut stânga împrejur.

Aşa că acum înţelegi de ce am avut nevoie de o cafea care să mă întremeze. Am făcut un efort să rezist tentaţiei de a intra în bar.

Conducând spre casă, mă gândeam la faptul că oricât de mult mi-aş dori să evit o ţară ai cărei cetăţeni, atunci când sunt încurajaţi să facă „în linii mari ceea ce îşi doresc", se apucă să le scoată măruntaiele bătrânilor, mi s-a părut perfect normal ca eu să mă mărit tot cu un american. Aş fi fost îndreptăţită mai mult decât majoritatea oamenilor să văd în străini o modă răsuflată, reuşind să pătrund exotismul lor până în cele mai profunde detalii, unde chiar ei între ei se consideră nesemnificativi. Pe lângă acest lucru, la treizeci şi trei de ani eram deja obosită, suferind de extenuarea cumulativă de la statul în picioare toată ziua, lucru de care îţi dai seama abia când te aşezi. Eu am rămas

pentru totdeauna o străină, căutând cu înfrigurare în dicționarul de expresii italian traducerea pentru „coș de pâine". Chiar și în Anglia, trebuia să-mi amintesc să spun *pavement* în loc de *sidewalk**. Conștientă că eram o ambasadoare de genuri, sfidam un baraj zilnic de prejudecăți ostile, având grijă să nu fiu arogantă, insistentă, ignorantă, încrezută, tâmpită sau stridentă în public.

Dar cum îmi adjudecasem de la mine putere întreaga planetă drept curtea proprie și personală, această obrăznicie mă marcase ca pe un american fără speranță, la fel cum a făcut-o concepția fantezistă că aș putea să mă transform într-un hibrid tropical internaționalist din oribilele origini specifice din Racine, Wisconsin. Chiar și nepăsarea cu care mi-am părăsit pământul natal a fost de aceeași teapă cu conaționalii noștri băgăcioși, fără stare, agresivi, care până la unul (cu excepția ta) pleacă de la ideea că America este și va fi. Europenii sunt mai bine informați. Ei știu despre însuflețirea, despre contemporaneitatea istoriei și lăcomia ei imediată, și se vor grăbi de fiecare dată să-și vegheze grădinile perisabile, ca să se asigure că Danemarca, să zicem, este încă acolo. Dar pentru aceia dintre noi pentru care „invazie" este exclusiv asociat cu spațiul cosmic, țara noastră este o fortăreață invulnerabilă care așteaptă intactă, oricâtă vreme, întoarcerea noastră. Într-adevăr, în preumblările mele le explicasem mai mult decât o dată străinilor că, așa cum percep eu lucrurile, „Statele Unite nu au nevoie de mine".

Este jenant să-ți alegi partenerul de viață după spectacolele de televiziune pe care le-a urmărit în copilărie, dar într-un fel tocmai asta am făcut eu. Voiam să pot descrie un om mic, subțire, bun de nimic, anost ca „Barney Fife", fără să fiu nevoită să explic că Barney era un personaj dintr-un serial animat, *The Andy Griffith Show*, rareori exportat, în care un deputat incompetent intra întotdeauna în bucluc din

---

* Termenii din engleza britanică, respectiv americană, pentru „trotuar". (*n.r.*)

cauza orgoliului său. Voiam să pot să fredonez melodia principală din *The Honeymooners* şi tu să faci intrarea cu *How sweet it is!** Şi să pot să spun „asta a venit din stânga terenului de baseball" şi nu să mă învinovăţesc că secvenţele de baseball nu s-au filmat neapărat în străinătate. Voiam să nu mai fiu nevoită să pretind că eram o ciudăţenie culturală fără obiceiuri proprii, să locuiesc într-o casă care la rându-i impune reguli despre pantofi, cărora vizitatorii trebuie să se conformeze. Mi-ai redat conceptul de *acasă*.

„Acasă" este exact ceea ce îmi răpise Kevin. Vecinii mei mă privesc şi acum cu aceeaşi suspiciune pe care o rezervă imigranţilor ilegali. Bâjbâie după cuvinte şi vorbesc cu mine cu o prudenţă exagerată, aşa cum îi vorbeşti unei femei a cărei engleză este a doua limbă. Şi de vreme ce am fost exilată în această clasă de raritäţi, mamă a unuia dintre acei „băieţi de la Columbine"**, la rândul meu bâjbâiam după cuvinte, nesigură cum să-mi traduc gândurile din afara cotidianului în limbajul reducerilor de preţ de două-la-preţul-de-un produs şi amenzile de parcare. Kevin m-a transformat iarăşi într-un străin, în propria mea ţară. Şi poate că asta ajută să explic acele vizite la fiecare a doua sâmbătă din lună, pentru că doar la Casa de corecţie Claverack nu trebuie să traduc argoul meu străin în limbajul pământesc suburban. Numai la Claverack putem să facem aluzii fără explicaţii, putem considera un trecut cultural comun ca fiind înţeles.

Eva

---

* „Ce dulce e!" (*n.r.*)

** Masacrul care a avut loc într-un liceu din Denver, SUA, în 1999. (*n.r.*)

8 decembrie 2000

Dragă Franklin,

Eu sunt aceea de la Travel R Us care se oferă voluntar să stea peste program şi să termine ce a mai rămas de făcut, dar cum majoritatea zborurilor de Crăciun sunt rezervate, în această după-amiază ni s-a dat voie tuturor, ca o „recompensă", să plecăm mai devreme, că tot era vineri. Începutul unui alt maraton dezolant în acest duplex, deja de la 5 p.m., mă face aproape isterică.

Rezemată în faţa aragazului, verificând dacă s-a făcut puiul, completând răspunsurile uşoare în rebusurile din *Times*, adesea am o senzaţie sâcâietoare că aştept ceva. Nu mă refer la chestia aia clasică, atunci când aştepţi ca viaţa ta să înceapă, ca un nerod la linia de start care nu a auzit pistolul. Nu, este aşteptarea a ceva special, a unei bătăi în uşă, iar această senzaţie poate creşte chiar insistent. În această seară, senzaţia de care îţi spun s-a întors în forţă. Jumătate de ureche ciulită, ceva în mine, toată noaptea, în fiecare noapte, aşteaptă ca tu să vii acasă.

Ceea ce îmi reaminteşte inevitabil de acea seară a noastră germinală din mai 1982, când aşteptarea ca tu să intri în bucătărie dintr-un moment în altul era cu mult mai puţin iraţională decât acum. Căutai un loc prin zonele sărăcăcioase şi amărâte din sudul New Jersey-ului pentru o

reclamă la Ford şi ar fi trebuit să te întorci acasă pe la 7 seara. Mă întorsesem recent dintr-o călătorie de o lună să pregătesc ghidul *A Wing and a Prayer* despre Grecia şi când am văzut că se făcuse 8:00 şi tu încă nu apăruseşi, mi-am amintit cum şi avionul meu avusese întârziere şase ore şi îţi dăduse peste cap planurile de a mă lua de la aeroportul JFK de unde urma să mergem la Union Square Café.

Totuşi, pe la 9:00 deja începusem să fiu iritată, ca să nu mai zic şi flămândă. Am mestecat confuză o bucată de halva de fistic din Atena. În acelaşi rol etnic, făcusem o cratiţă de musaca, cu care intenţionam să te conving că, acoperite cu carne de miel şi multă scorţişoară, până la urmă îţi plăceau vinetele.

Pe la 9:30, stratul de deasupra începuse să se închidă la culoare şi să se acopere de crustă spre margini, chiar dacă dădusem cuptorul la 250 grade. Am scos cratiţa. Balansându-mă pe pivotul dintre supărare şi suferinţă, m-am lăsat pradă unui acces de furie, trântind cu zgomot sertarul când am luat foaia de aluminiu, bombănind că a trebuit să prăjesc toate acele felioare de vinete ca acum totul să devină o *porcărie mare, uscată, arsă*! Am smuls salata grecească din frigider şi, furioasă, am scos sâmburii din măslinele calamatas, dar apoi am decis să o las să se veştejească pe marginea chiuvetei şi, din greşeală, am dat peste cântarul de bucătărie. Mai supărată de atât nici că puteam să fiu. Eram disperată. Am verificat dacă ambele telefoane erau puse în furcă. M-am asigurat că liftul funcţiona, deşi ai fi putut să urci oricum scările. Zece minute mai târziu, am verificat telefoanele din nou.

M-am gândit că din aceaste motive fumează oamenii.

Când a sunat telefonul, în jurul orei 10:20, am sărit brusc. Când am auzit-o pe mama în receptor, inima mi s-a prăbuşit. I-am spus succint că întârziaseşi peste trei ore şi că nu pot să ţin linia ocupată. A fost înţelegătoare, un sentiment rar pentru ea, o mamă cu tendinţa de a-mi privi mereu viaţa ca pe o lungă acuzaţie, ca şi cum singurul motiv pentru care mă aventuram de fiecare dată într-o altă ţară era ca să-i fac

în ciudă că trecuse încă o zi și ea nu părăsise veranda casei. Ar fi trebuit să-mi fi amintit că și ea trecuse prin aceeași experiență la douăzeci și trei de ani, și nu pentru câteva ore, ci pentru săptămâni, până când un plic subțire a fost strecurat prin deschizătura de la ușa din față de către Departamentul de Război. În schimb, eu am fost îngrozitor de nepoliticoasă și i-am închis.

Zece-patruzeci. În partea de sud, New Jersey nu era periculos — cherestea și ferme, nu ca Newark. Dar erau mașini pe post de proiectile de primă mână și șoferi a căror prostie era criminală. *De ce nu ai sunat?*

Acest eveniment a fost înainte de apariția telefoanelor mobile, deci nu te învinovățesc. Și îmi dau seama că această experiență este complet banală, ca murdăria: soțul, soția, copilul întârzie, dar într-un final ei ajung acasă și pentru întârziere există o explicație. În majoritatea lor, aceste flash-uri către un univers paralel în care ei nu vin niciodată acasă — pentru care există o explicație, dar una care îți va împărți întreaga viață între înainte și după — se evaporă fără urmă. Orele care cuprinseseră toată viața deodată se strâng în ele, ca un evantai. Și chiar dacă spaima sărată din gingiile mele avea un gust familiar, nu mi-am putut reaminti acea secvență când măsurasem cu pasul apartamentul nostru, imaginându-mi cataclisme: un anevrism, un poștaș nedreptățit cu o armă automată în Burger King.

Pe la 11:00 făceam jurăminte.

Am dat pe gât un pahar de sauvignon alb; avea gust de zeamă de murături. Așa era vinul fără tine. Musacaua, uscăciunea ei, ca o halcă moartă: așa era mâncarea fără tine. Apartamentul nostru, cu tot felul de lucruri internaționale, coșuri și obiecte sculptate, s-a transformat într-un templu al dezordinii, de prost gust, depozit de importuri: aceasta era casa noastră fără tine. Obiectele nu fuseseră niciodată atât de inerte, atât de necompensant de combative. Urmele tale m-au sfidat: coarda de sărit fără vlagă pe cârligul ei; șosetele murdare, bățoase — niște caricaturi dezumflate ale picioarelor tale mărimea 45.

O, Franklin, bineînțeles că știam — un copil nu poate înlocui un bărbat. Îl văzusem pe fratele meu apăsat de presiunea de a fi „micul bărbat al casei"; văzusem felul în care îl chinuia faptul că mama întotdeauna îi căuta trăsături faciale comune cu acea fotografie fără vârstă de pe șemineu. Nu era drept. Giles nici măcar nu și-l putea aminti pe tata, care a murit când el avea trei ani și care se transformase de mult dintr-un tată în carne și oase, care se stropea cu supă pe cravată, într-un idol înalt, întunecat, inconizat deasupra șemineului, în uniforma sa impecabilă de la forțele aeriene — o emblemă imaculată a tot ceea ce acel băiat nu era. Până în ziua de azi Giles este bântuit de neîncredere în sine. Când în primăvara lui 1999 a făcut efortul de a mă vizita, când nu mai era nimic de spus sau de făcut, s-a cufundat într-un resentiment tăcut, pentru că reînviam în el același sentiment de nepotrivire care îi dominase copilăria. Mai mult, el resimțise atenția publică refractată de la fiul nostru. Kevin și *joia* l-au scos din vizuina lui și este supărat pe mine pentru această expunere. Singura lui ambiție este obscuritatea, pentru că Giles asociază orice cercetare atentă a lui ca pe ocazie de a fi surprins că dorește.

În continuare m-am învinovățit că făcusem dragoste în noaptea de dinainte și că fusese încă o seară în care mi-am strecurat absentă pălăria de cauciuc în jurul cervixului. Ce aș putea să fac cu coarda ta de sărit, cu ciorapii tăi murdari? Chiar nimic rămas în urmă nu putea fi un suvenir respectabil care merita păstrat de la un bărbat din categoria celor care desenează îngerași și învață să rostească literă cu literă „Mississippi"? Niciun urmaș nu ar putea să te înlocuiască. Dar dacă ar fi fost să-mi lipsești, să-mi lipsești pentru totdeauna, am vrut să am pe cineva să-i fie dor de tine alături de mine, care te-ar ști în viața lui ca pe o prăpastie, la fel cum tu erai o prăpastie în a mea.

Când telefonul a sunat din nou, aproape de miezul nopții, l-am pus la loc în furcă. Era suficient de târziu pentru a fi un emisar șovăitor de la vreun spital sau de la poliție. L-am lăsat să sune a doua oară, cu mâna pe receptor, încălzind

plasticul precum încălzești lampa magică ce ți-ar putea îndeplini o ultimă dorință. Mama pretinde că în 1945 a lăsat plicul pe masă ore întregi, pregătindu-și ceașcă după ceașcă de ceai negru, acid, și lăsându-le să se răcească. Deja însărcinată cu mine de la ultima lui permisie, făcea drumuri frecvente la toaletă, închizând ușa de la baie și ținând lumina închisă, ca și cum s-ar fi ascuns. Găsindu-și greu cuvintele, mi-a descris acea după-amiază în care s-a simțit asemenea unui gladiator: înfruntând un adversar mai mare și mai feroce decât ea, știind că va pierde.

Păreai extenuat, vocea ta atât de inconsistentă, încât, pentru un moment neplăcut, am confundat-o cu cea a mamei mele. Ți-ai cerut scuze pentru îngrijorare. Furgoneta te lăsase baltă în mijlocul pustietății. Merseseși pe jos douăsprezece mile ca să găsești un telefon.

Nu avea niciun sens să vorbim mai multe, dar a fost o agonie să închei convorbirea. Când ne-am spus la revedere ochii mei s-au umplut de rușine că nu-ți declarasem niciodată că „te iubesc!" în spiritul acelui sărut dat în fugă la ușă care ia peste picior tot ce înseamnă pasiune.

Scăpasem. În ora care i-a luat taxiului să te aducă în Manhattan mi s-a permis luxul să alunec înapoi către vechea mea lume a îngrijorărilor despre caserole, a încercărilor de a te seduce să încerci și vinetele și a cicălelilor să speli rufele. Era aceeași lume în care aș putea să amân posibilitatea noastră de a avea un copil pentru o altă noapte, în ideea că amândoi mai aveam rețineri și că nopțile nu intraseră în sac.

Dar am refuzat să mă relaxez imediat, să cad în nepăsarea neglijentă care face viața de zi cu zi posibilă și fără de care cu toții am huzuri în sufragerii pentru eternitate, așa cum face mama. De fapt, pentru câteva ore avusesem parte de o bucată din întreaga viață după război a mamei mele, de vreme ce lipsurile ei s-ar putea să nu fi fost curajul, cât o necesară autoamăgire. Concetățenii ei măcelăriți de turci, soțul smuls din cer de niște drăcușori de oameni galbeni, o fac pe mama să vadă haosul cum dă să muște din pragul de la ușă, în timp ce noi ceilalți populăm un loc de joacă

fabricat, ale cărui beneficii sunt o deziluzie colectivă. În 1999, când am intrat în universul definitiv — un loc unde orice se putea întâmpla și adesea chiar se întâmpla — față de ceea ce Giles și cu mine considerasem întotdeauna că este nevroza ei și nimic mai mult, am devenit mult mai înțelegătoare.

Ai venit, într-adevăr, acasă — de data aceasta. Dar când am pus telefonul jos, l-am auzit făcând un păcănit șoptit: ar putea să vină o zi când nu o vei face.

Astfel, în loc să fie lent și infinit, timpul mi s-a părut incredibil de scurt. Când ai intrat erai atât de obosit, de-abia mai puteai vorbi. Te-am lăsat să sari peste cină, dar nu te-am lăsat să adormi. Știu ce înseamnă pentru mine dorință sexuală arzătoare și te pot asigura că aceasta era o urgență de altă natură. Am vrut să stabilesc un plan de rezervă, pentru tine și pentru noi, așa cum strecor o nouă bandă în mașina mea de scris. Am vrut să fiu sigură că dacă ceva avea să se întâmple vreunuia dintre noi, ar fi lăsat ceva în urmă, mai mult decât niște șosete. Aceea a fost noaptea în care am vrut un bebeluș îndesat în fiecare cotlon al ființei mele, precum banii în borcane, precum sticlele de vodcă ascunse ale alcoolicilor cu voință slabă.

— Nu mi-am pus diafragma, am spus încet după ce am terminat.

Te-ai tulburat.

— Este periculos?

— Este foarte periculos, am spus.

Și așa și era — nouă luni mai târziu avea să apară un străin. La fel de bine am fi putut să lăsăm ușa descuiată.

Dimineața următoare, în timp ce ne îmbrăcam, ai spus:

— Noaptea trecută — nu ai uitat, pur și simplu...

Am dat din cap, mulțumită de mine însămi.

— Ești sigură de acest lucru?

— Franklin, nu vom fi niciodată siguri. Nu avem nicio idee cum este să ai un copil. Și nu putem afla decât printr-un singur mod.

M-ai apucat de subțiori și m-ai ridicat în aer, și ți-am recunoscut aceeași expresie luminoasă de când jucai „avioane" cu fetele lui Brian.

— Fantastic!

Am părut atât de încrezătoare, dar când m-ai dat jos pentru aterizare am început să mă panichez. Mulțumirea de sine avea un fel de a se repune în drepturi după bunul plac și deja încetasem să mă îngrijorez dacă vei mai trăi sau nu până la sfârșitul acelei săptămâni. *Ce făcusem?* Când mai târziu în acea lună mi-a venit ciclul, ți-am spus că sunt dezamăgită. Aceasta a fost prima minciună — o minciună gogonată.

În timpul următoarelor șase săptămâni ai muncit din greu noapte de noapte. Ți-a plăcut să ai ceva de făcut și făceam dragoste cu același fel nestăpânit de genul dacă-ai-să-faci-ceva-fă-o-cum-trebuie, cu care ai dărâmat toate rafturile de cărți. Eu una, nu eram atât de convinsă de acest tip de regulare de yeomani. Întotdeauna fantazasem asupra frivolității sexului și mi-a plăcut să o facem decadent și murdar. Faptul ca până și Biserica Ortodoxă Armeană ar putea acum să-l privească cu o aprobare sinceră ar putea să mă scoată din starea de făcut sex.

Între timp, am ajuns să-mi privesc corpul într-o nouă lumină. Pentru prima dată, am văzut micile dâmburi de pe pieptul meu ca suzete pentru suptul celui mic, și asemănarea lor fizică cu ugerele de vaci sau legănarea umflăturilor lactatice era brusc inevitabilă. Nostim cum până și femeile uită la ce folosesc sânii lor.

Despicătura dintre picioarele mele, la rândul ei, s-a transformat. A pierdut o anumită imoralitate, o obscenitate, sau a dobândit o obscenitate de alt fel. Labiile păreau să se deschidă nu către un capăt strâmt, intim, ci către o deschizătură mare. Trecerea însăși a devenit o rută către altundeva, un loc real și nu numai, către întunecimea din mintea mea.

Uite, tot ce m-a făcut să fiu drăguță era intrinsec legat de maternitate, iar dorința mea cea mai aprigă ca bărbații să mă considere atractivă a fost născocirea unui corp intenționat

să-şi excludă propria înlocuire. Nu vreau să pretind că sunt prima femeie care a descoperit păsările şi albinele. Dar toată această fază era nouă pentru mine. Şi, sincer, nu eram atât de sigură. M-am simţit dilatabilă, dată la o parte, înghiţită de un proiect biologic pe care nu l-am iniţiat sau ales, care m-a produs, dar care, totodată, m-ar mesteca şi m-ar scuipa. M-am simţit folosită.

Sunt sigură că-ţi aminteşti acele certuri pe tema băuturii. După tine, n-ar fi trebuit să beau deloc. M-am împotrivit. De îndată ce aş fi descoperit că eram însărcinată — *eu* eram însărcinată, nu am fost de acord cu genul acesta de *noi* — m-aş fi lăsat de toate. Dar conceperea ar fi putut să dureze ani, timp în care eu nu eram pregătită să-mi stric cheful de fiecare seară trecând la pahare cu lapte. Generaţii întregi de femei au chefuit bucuroase în timpul sarcinii lor şi ce, au dat naştere cu toate la retardaţi?

Te-ai îmbufnat. Tăceai dacă îmi turnam al doilea pahar de vin, iar privirile tale dezaprobatoare îmi stricau plăcerea (aşa cum erau menite să o facă, dealtfel). Supărat, bombăneai că, dacă ai fi în locul meu, tu ai înceta să bei, şi da, chiar ani de zile, dacă era necesar, lucru despre care nu aveam niciun dubiu. Eu aş fi lăsat paternitatea să influenţeze comportamentul nostru; tu ai fi vrut ca paternitatea să dicteze comportamentul nostru. Deşi aceasta pare o distincţie subtilă, este de fapt la fel ca diferenţa dintre noapte şi zi.

Am fost privată de clişeele cinematice de a o lua la sănătoasa ca să vomit la toaletă, dar se pare că nu este în interesul realizatorilor de filme să accepte că unele femei nu suferă de greţurile de dimineaţă. Deşi te-ai oferit să mă acompaniezi cu mostra de urină, te-am sfătuit să nu o faci: „Nu este ca şi cum aş fi testată pentru cancer sau ceva." Îmi amintesc remarca. Mai degrabă, decât despre ceea ce amintesc în glumă, oamenii vorbesc despre ceea ce pretind că *nu este*.

La ginecolog am lăsat un borcan de anghinare marinată, cu o vioiciune menită să-mi acopere jena intrinsecă de a înmâna scurgerile mirositoare străinilor, şi am aşteptat în

birou. Doctorița Rhinestein — o tânără distantă pentru profesia ei, cu un temperament clinic rece, care i s-ar fi potrivit mai bine pentru experimentele farmaceutice cu șobolani — a intrat zece minute mai târziu și s-a aplecat peste biroul ei să noteze.

— Este pozitiv, a spus strident.

Când s-a uitat în sus, m-a luat altfel:

— Sunteți în regulă? V-ați albit.

M-am simțit straniu de rece.

— Eva, am crezut că tu încercai să rămâi însărcinată. Aceasta ar trebui să fie o veste bună.

A spus-o sever, cu reproș. Am avut impresia că dacă nu aveam de gând să fiu fericită că eram însărcinată, mi-ar lua copilul și l-ar da cuiva care are mintea limpede — care ar țopăi de bucurie ca un concurent la un joc televizat unde câștigase potul cel mare.

— Lasă-te în jos, cu capul între picioare.

Părea că începusem să mă clatin.

Deîndată ce am reușit (cu efort) să mă ridic, doar pentru că părea atât de plictisită, Dr. Rhinestein a început să parcurgă o listă lungă de lucruri pe care nu le puteam face, ce nu aveam voie să mănânc și să beau, când să mă — lasă că aveam planuri să aduc la zi „AWAPEV", după cum biroul numea de acum ediția noastră pentru Europa de Vest, datorită ție — întorc pentru următoarea mea programare. Astfel am făcut cunoștință cu felul în care, trecând pragul maternității, dintr-odată devii proprietate socială, echivalentul însuflețit al unui parc public. Acea expresie nevinovată „ acum mănânci pentru doi, dragă" este de fapt un fel de atâțare că nici măcar cina de-acum nu va mai fi ceva privat; într-adevăr, cum „tărâmul celor liberi" a devenit din ce în ce mai constrâns, concluzia pare să devină că „ acum mănânci pentru noi", pentru vreo 200 de milioane de intruși, ale căror prerogative sunt să obiecteze dacă vreodată ai avea chef să mănânci o gogoșă cu gem și nu o masă completă cu cereale integrale și legume cu frunze, care să acopere toate cele cinci grupe principale de mâncare.

Dreptul de a face pe şeful cu femeile însărcinate era cu siguranţă pe drumul lui către Constituţie.

Doctoriţa Rhinestein mi-a enumerat brandurile de vitamine recomandate şi mi-a ţinut un discurs despre pericolele continuării jocului de squash.

Am avut după-amiaza la dispoziţie să mă transform într-o strălucitoare mămică în devenire. Instinctiv, am ales o rochie simplă de vară, de bumbac, mai degrabă nostimă decât sexy, apoi am adunat ingredientele pentru o masă care era agresiv de nutritivă (păstrăvul *sauté* să fie fără pesmet, salata să fie proaspătă). În acelaşi timp, am încercat diferite abordări ale unei atitudini care se poartă la magazin: ruşinos, întârziat; uimit, improvizat artificial; exclamând afectat „oh, dragă!"... Niciuna din acestea nu mi se părea că se potriveşte. Când am dat cu pământuful prin mansardă, aşezând lumânări noi în suporturi, am făcut o încercare bravă de a cânta precum o pasăre colibri, dar nu-mi veneau în minte decât melodiile din spectacole, din musicaluri cu buget mare precum *Hello, Dolly!*

Urăsc muzicalurile.

În mod normal, cheia de boltă pentru o ocazie festivă era alegerea vinului. M-am holbat cu jale la suportul nostru mare de vinuri, nevoit să adune praf. Ceva de sărbătorit.

Când liftul s-a oprit la etajul nostru, am rămas întoarsă cu spatele şi mi-am aranjat faţa. Dintr-o privire la colecţia torturată de spasme conflictuale pe care le facem când ne „aranjăm", m-ai scutit de anunţ.

— Eşti însărcinată.

Am ridicat din umeri.

— Se pare că aşa este.

M-ai sărutat, cast, fără limbă.

— Şi, când ai aflat, cum te-ai simţit?

— Un pic leşinată, să fiu sinceră.

Delicat, mi-ai atins părul.

— Bun venit în noua ta viaţă!

De vreme ce mama era la fel de îngrozită de alcool cum era de strada alăturată, un pahar de vin nu pierduse niciodată pentru mine calitatea chinuitoare de ilicit. Deși nu credeam că am o problemă, o bere arămie mare, la halbă, la sfârșitul zilei, fusese emblematică mult timp pentru mine în perioada de maturitate, acea lăudăroșenie de libertate precum un Sfânt Graal american. Dar începusem să intuiesc că acea floare a maturității nu era atât de diferită de copilărie. Ambele stadii, în extrema lor, nu voiau decât să se urmeze regulile.

Așa că mi-am turnat o doză de suc de coacăze și am închinat, senină: *„La chaim!"*

E nostim cum te adânceşti singur într-o groapă doar cu o linguriță — cel mai mic dintre compromisuri, micile runde sau ușoare prelucrări ale unei emoții în timp ce apare o alta care este un pic mai drăguță sau mai flatantă. Nu mi-a păsat atât de mult să fiu văduvită de un pahar de vin. Dar așa cum e călătoria aceea legendară care începe cu un singur pas, deja mă îmbarcasem în primul meu resentiment.

Unul neînsemnat, dar majoritatea resentimentelor sunt așa. Și unul pentru a cărui micime m-am simțit obligată să-l reprim. Tocmai aceasta este natura resentimentului, obiecția pe care nu o putem exprima. Este mai mult tăcerea decât nemulțumirea în sine care face emoția atât de toxică, ca niște otrăvuri pe care corpul nu le elimină. Prin urmare, pe cât de tare am încercat să fiu matură în legătură cu sucul meu de coacăze, ales cu grijă pentru asemănarea lui cu un proaspăt Beaujolais, în adâncul meu rămâneam tot o puștoaică. În timp ce propuneai nume (pentru băieți), mi-am stors creierul să-mi dau seama pe care activitate din toate acestea — scutece, nopți nedormite, perindările pe la meciuri de fotbal — ar fi trebuit să o aștept cu nerăbdare.

Dornic să participi și tu, te oferiseși voluntar să te lași de băut pentru sarcina mea, deși nu credeam că s-ar mișca mai mult cel mic în burtă dacă ai renunța la berea ta de dinainte de cină. Așa că ai început să dai pe gât în spirit de sărbătoare suc de coacăze ca să-mi ții isonul. Chiar părea că savurai

oportunitatea de a demonstra cât de puţin înseamnă băutura pentru tine. Mă enerva la culme asta.

Apoi, erai mereu captivat de sacrificiul de sine. Oricât de admirabilă, dorinţa ta de a-ţi da viaţa unei alte persoane s-ar fi putut datora într-o mare măsură faptului că, atunci când ai avut viaţa în întregime în mâinile tale, tu nu ai ştiut ce să faci cu ea. Sacrificiul de sine era un mod uşor de a scăpa. Ştiu că sună nedrept. Dar cred sincer că această disperare — să scapi tu de tine, dacă acest lucru nu sună prea abstract — l-a împovărat enorm pe fiul nostru.

Îţi mai aminteşti seara aceea? Ar fi trebuit să avem atât de multe de vorbit, dar am fost stângaci, şovăielnici. Nu mai eram Eva şi Franklin, ci mami şi tati; aceasta era prima noastră masă ca o familie, un cuvânt şi un concept care întotdeauna mă neliniştise. Şi ce irascibilă am fost la decartarea tuturor acelor nume pe care le-ai găsit: Steve, George sau Mark — erau „mult prea comune", şi tu te-ai simţit rănit.

Nu puteam să vorbesc cu tine. Mă simţeam blocată, stânjenită. Am vrut să spun: „Franklin, nu sunt sigură că asta este o idee bună. Tu ştii că în al treilea trimestru femeile însărcinate nu mai au voie să meargă cu avionul? Şi urăsc toată această normă de comportare corectă, ţinerea unei diete *bune* şi obsesia de a fi un exemplu *bun*, găsirea unei şcoli *bune*..."

Era prea târziu. Ar fi trebuit să sărbătorim şi eu ar fi trebuit să fiu în culmea fericirii.

Înnebunită să recreez senzaţia de dor ca o „salvare" care mă băgase în această situaţie, am ajuns la amintirea nopţii în care ai rătăcit prin locurile acelea sărăcăcioase — oare ele mă stârniseră astfel? Ştiam că acea decizie instantanee dintr-o noapte de mai fusese o iluzie. Hotărârea o luasem, de fapt, cu mult înainte, atunci când m-am îndrăgostit atât de tare şi irevocabil de zâmbetul tău tipic american, cu credinţa ta sfâşietoare în picnicuri. Oricât de epuizată aş fi fost din cauza scrierii tuturor acelor articole favorabile pentru ţări noi, cu timpul devenise inevitabil ca mâncarea,

băutura, culoarea și copacii, chiar starea de a fi în viață, să nu mai fie chiar noi. Dacă luciul începuse să se piardă, asta era în continuare viața pe care o iubeam, și una în care copiii nu prea se potriveau. Cum aș fi putut să ignor lumina de pe fața ta de când te-ai jucat cu fetițele acelea zgomotoase ale lui Brian?

Fără o sticlă cu alcool, de care să „tragem", am mers la culcare devreme. Te stresa dilema dacă „aveam voie" să facem sex, dacă i-ar face rău copilului, ceea ce a început să mă exaspereze puțin. Deja mă victimizasem, ca o prințesă, din cauza unui organism de mărimea unei boabe de mazăre. Eu una, într-adevăr voiam să facem sex pentru prima oară în săptămâni de zile doar de dragul de a ne-o trage, din plăcere, nu doar pentru a ne aduce contribuția la perpetuarea speciei. Ai consimțit. Dar ai fost depresiv de tandru.

Deși m-am așteptat ca ambivalența mea să dispără, această senzație conflictuală a devenit mult mai înșelătoare și, prin urmare, mai secretoasă. Cel puțin, ar trebui să fiu sinceră. Eu cred că ambivalența nu a dispărut pentru că ea nu era ceea ce părea. Nu este adevărat că eram „ambivalentă" în privința maternității.Tu ai vrut să ai un copil. Pe de altă parte, eu nu am vrut. Adunate împreună, aceasta a părut să fie ambivalența, dar, deși eram un cuplu la superlativ, noi nu eram aceeași persoană. Niciodată nu am reușit să te fac să-ți placă vinetele.

Eva

9 decembrie 2000

Dragă Franklin,

Știu că ți-am scris și ieri, dar acum depind de această corespondență pentru a mă elibera de ceea ce trăiesc la Chatham. Kevin a fost într-o dispoziție deosebit de combativă. Imediat mi-a strigat:

— Nu m-ai vrut niciodată, nu-i așa?

Înainte să fie închis ca un animal ce mușcă, Kevin nu se preocupa să mă întrebe chestii despre mine, astfel că, de fapt, am luat această întrebare drept promițătoare. Of, a ajuns la un asemenea nivel, cu firea lui sălbatică, insensibilă, plimbându-se încoace și-n colo prin cușca lui... ceva trebuie să-l fi plictisit din cale-afară ca să vorbească. Înseamnă că și-a dat seama dinainte că aveam viața mea, dacă și-a dorit să o ruineze cu atâta motivație. Dar acum a avansat, apreciind că eu am dat dovadă de un act de voință: alesesem să am un copil și să țin ascunse alte aspirații pe care sosirea lui le-ar fi putut da peste cap. Această idee era atât de departe de diagonosticul psihologului — „deficiență empatică" — încât am simțit că merită un răspuns sincer.

— Am crezut că te-am vrut, am spus. Dar tatăl tău te-a vrut — cu disperare.

M-am uitat în altă parte; expresia lui Kevin de sarcasm indolent s-a instalat instantaneu. Poate că n-ar fi trebuit să menționez, din toate lucrurile, disperarea ta. E drept că eu

am iubit năzuința ta: personal, profitasem de singurătatea ta nesătulă. Dar copiii trebuie să considere o astfel de dorință alarmantă, și Kevin ar traduce frecvent neliniștea în sfidare.

— *Ai crezut că m-ai vrut*, a spus. Te-ai răzgândit.

— Am crezut că aveam nevoie de o schimbare, am completat. Dar nimeni nu are nevoie de o schimbare în rău.

Kevin se simțea victorios. Ani de zile m-a ispitit să fiu răutăcioasă. Am rămas doar la fapte. Prezentarea emoțiilor ca fapte — ceea ce și sunt de fapt — permite o ușoară apărare.

— Maternitatea a fost mai grea decât mă așteptasem, am explicat. Fusesem obișnuită cu aeroporturi, peisaje marine, muzee. Deodată am fost înțepenită în aceleași câteva camere, cu niște piese lego.

— Dar am făcut tot ce-am putut ca să nu te plictisești, a spus cu un zâmbet fără viață, care parcă era tras în sus de niște cârlige.

— Mă gândeam că voi strânge cu mopul ce vomitai. Că îți voi face biscuiți de Crăciun. Nu m-aș fi așteptat... Privirea lui Kevin m-a înfruntat. Nu m-aș fi așteptat să fie atât de dificil să mă atașez de tine, m-am exprimat cât am putut de diplomatic. Am crezut... am crezut că partea aceea venea de la sine.

— De la sine, a râs în batjocură. Să te trezești în fiecare dimineață nu este de la sine.

— Nu mai este, am încuviințat cu jale. Experiența mea și experiența lui Kevin de zi cu zi se intersectaseră. Timpul nu era de partea mea.

— Te-ai gândit vreodată, a spus viclean, că poate *eu* n-am vrut să te am *pe tine*?

— Nu ți-ar fi plăcut un alt cuplu mai mult. Orice slujbe ar fi avut, ai fi crezut că erau stupide.

— Ghiduri de călătorie pentru avari? Căutând un alt loc unde să se filmeze o reclamă la Jeep Cherokee? Trebuie să recunoști, asta este *extrem* de stupid.

— Vezi? am explodat. Sincer, Kevin — *tu* te-ai vrea pe tine? Dacă există vreo dreptate pe lumea aceasta, te vei trezi într-o zi cu tine *însuți* lângă patul tău într-un pătuț de copil!

Decât să dea înapoi sau să arunce injurii în stânga și-n dreapta, a devenit indiferent. Acest aspect al lui este mai comun bătrânilor decât copiilor: ochii devin sticloși și privesc în jos, musculatura se relaxează. Este o apatie profundă, absolută, ca o gaură în care ai putea să cazi.

Crezi că am fost rea cu el și că din această cauză s-a retras. Eu nu cred asta. Cred că vrea să fiu rea cu el, în același fel cum alți oameni se ciupesc singuri ca să fie siguri că sunt treji; el s-a scufundat în dezamăgirea că, atunci când în sfârșit i-am azvârlit câteva remarci pe jumătate dăunătoare, nu a simțit nimic. Pe lângă aceasta, cred că a fost imaginea „trezirii cu tine însuți" care a contat, de vreme ce acesta este exact motivul pentru care fiecare dimineață a lui e atât de valoroasă. Franklin, nu am cunoscut niciodată pe cineva — că doar îți *cunoști* propriii copii — care și-a considerat existența mai degrabă o povară sau o ofensă. Dacă tu crezi că ne-am îndobitocit băiatul și l-am făcut să aibă prea puțin *respect de sine*, gândește-te încă o dată. Am văzut aceeași expresie neiertătoare în ochii lui când avea un an. Dacă este vorba despre acest lucru, el are o părere foarte bună despre sine, în special de când a devenit o asemenea celebritate. Este o diferență enormă între să te displaci pe tine însuți și pur și simplu să nu vrei să fii aici.

La plecare, i-am aruncat un os.

— Am luptat într-adevăr foarte mult ca să-ți dau ție numele meu.

— Da, bine, te-a scăpat de problemă. Vechiul *K-h-a...*? a spus în batjocură. Datorită mie, acum toată lumea din țară știe cum să-l rostească literă cu literă.

Știai ca americanii se holbează la femeile însărcinate? Cu natalitatea scăzută în țările capitaliste, gestația este o nouta-

te, iar în zilele revistelor deocheate pe care le găseşti la fiecare chioşc de ziare, este considerată adevărată pornografie — invocând imagini intime cu funduri expuse, scurgeri incontinente, acea şerpuire ombilicală. Privind în jos pe Fifth Avenue, pe măsură ce burta se umflase, remarcam cu scepticism: fiecare dintre aceşti oameni s-a născut prin aparatul genital al unei femei. La fel ca scopul sânilor, acesta este unul din faptele evidente pe care tindem să le ascundem.

Încă întorceam capetele oamenilor cu o fustă scurtă, dar privirile rapide ale străinilor din magazine au început să mă enerveze. Alături de fascinaţia, chiar şi de încântarea de pe feţele lor, am distins de asemenea un mic tremur de repulsie.

Crezi că această afirmaţie este prea dură. Eu nu cred. Ai observat cât de multe filme prezintă sarcina ca o infestare, precum colonizarea pe ascuns? *Un copil pentru Rosemary* a fost doar începutul. În *Alien*, un extraterestru respingător iese din burta lui John Hurt. În *Mimic*, o femeie dă naştere unei larve cu două picioare. Mai târziu, *Dosarele X* au continuat să prezinte extratereştri cu ochi de insecte ieşind plini de sânge din părţile de mijloc ale corpului uman. În filmele de groază şi cele de ficţiune, gazda este devorată sau închiriată, redusă la o simplă coajă sau devenită reziduu, astfel încât nişte creaturi de coşmar să poată supravieţui învelişului.

Îmi pare rău, dar nu eu am născocit aceste filme şi oricare femeie ai cărei dinţi s-au cariat, ale cărei oase s-au subţiat, a cărei piele s-a întins, ştie umilul preţ pentru un amator de mâncare şi băutură pe seama altuia timp de nouă luni. Acele documentare despre femela somon luptând împotriva curentului să-şi depună ouăle, numai ca să se descompună — ochii împăienjenindu-se, dimensiunile reducându-se — m-a enervat. Întreaga perioadă cât am fost însărcinată cu Kevin m-am luptat cu ideea de Kevin, concepţia că eu însămi scăzusem în rang, de la şofer la vehicul, de la proprietar la casă.

Fizic, experienţa a fost mai uşoară decât m-am aşteptat. Cel mai mare afront al primului trimestru a fost o îngroşare

apoasă care a fost pusă cu ușurință pe seama slăbiciunii mele pentru batoanele Mars. Fața mi s-a umflat, teșindu-mi trăsăturile androgine, ascuțite, în contururile unei fețe mai moi, de fetiță. Fața mi-era mai tânără, dar credeam că aducea cu o figură tâmpă.

Nu știu de ce mi-a luat atâta timp să îmi dau seama că îi se părea firesc ca bebelușul nostru să ia numele tău, și nici pentru prenume nu aveam aceleași gusturi. Tu ai propus *Leonard* sau *Peter*. Când am contracarat cu *Engin* sau *Garabet* — sau *Selim*, după bunicul meu — ai afișat aceeași expresie tolerantă pe care am avut-o eu când fetele lui Brian mi-au arătat păpușile. Într-un final ai spus:

— Nu se poate să-mi propui să-mi numesc fiul *Garabet Plaskett*.

— Nuuu, am spus. *Garabet Khatchadourian*. Are mai multă rezonanță.

— Are rezonanța unui copil care nu are legătură cu mine.

— Ca să vezi, exact la fel cred și eu despre *Peter Plaskett*.

Eram la Beach House, acel bar mic și încântător, din colț de pe Beach Street, care mi-e teamă că acum nu mai există, și mi-am băut mult prea repede sucul de portocale, deși ne-au servit și cu un castron de chili.

Ai bătut darabana pe masă.

— Putem cel puțin să nu combinăm *Plaskett-Khatchadourian*? Pentru că de îndată ce americanii corciți încep să se căsătorească între ei, copiii lor vor avea nume așa de lungi că vor umple cărțile de telefon. Și de vreme ce cineva trebuie să piardă, cel mai simplu este să nu ne abatem de la tradiție.

— Conform *tradiției*, femeile nu puteau să fie proprietare, în unele state, până în anii '70. *Tradițional* în Orientul Mijlociu înseamnă să ne plimbăm într-un sac negru și *tradițional*, în Africa, ne tăiem clitorisurile ca pe o bucată de zgârci...

Mi-ai umplut gura cu pâine din făină de mălai.

— Gata cu discursul, scumpo. Nu vorbim de circumcizia femeiască, ci despre prenumele copilului nostru.

— Bărbaţii întotdeauna le-au dat copiilor numele de familie, şi ei nu făceau nicio muncă în casă. Bucăţi de pâine îmi cădeau din gură. E timpul pentru o schimbare.

— De ce să începi cu mine? Dumnezeule, ai crede că bărbaţii americani sunt suficient de mult dominaţi de femei. Tu eşti cea care se plânge că sunt cu toţii homosexuali care mănâncă tarte umplute şi merg la seminarii de plâns.

Mi-am îndoit braţele şi am scos artileria grea.

— Tatăl meu s-a născut pe câmpul de concentrare Dier-ez-Zor. Câmpurile erau secerate de boală şi armenii cu greu aveau ceva de mâncare sau chiar apă — este uimitor că bebeluşul a supravieţuit, pentru că cei trei fraţi ai lui nu au făcut-o. Tatăl lui, Selim, a fost împuşcat. La două treimi din familia extinsă a mamei mele, Serafiani, le-au fost atât de diabolic şterse urmele, încât nici măcar poveştile lor n-au supravieţuit. Îmi pare rău că fac abuz de influenţă. Dar anglo-saxonii nu prea par a fi o specie în pericol. Strămoşii mei au fost exterminaţi sistematic şi nimeni, niciodată, nu vorbeşte despre aceast lucru, Franklin.

— *Un milion* şi jumătate de oameni! te-ai amestecat, gesticulând sălbatic. Tu *realizezi* că ceea ce Tinerii Turci le-au făcut armenilor în 1915 i-a dat lui *Hitler* ideea *Holocaustului*?

L-am privit aspru.

— Eva, fratele tău are doi copii. Sunt un milion de armeni numai în SUA. Nimeni nu e pe cale de dispariţie.

— Dar ţie îţi pasă de nume doar pentru că este al tău. Mie îmi pasă de al meu... ei bine, pentru că este mai important.

— Părinţii mei s-ar supăra. Vor crede că îi reneg. Sau că sunt la mâna ta. Mă vor privi ca pe un nemernic!

— Să fac varice pentru un *Plaskett*? E un nume grosolan.

Ai părut rănit.

— Niciodată nu ai spus că nu îţi place numele meu.

— Acel *A* lung, este ca un fel de trâmbiţare şi o tâmpenie...

— Tâmpenie!

— Este atât de îngrozitor de *american*. Îmi aduce aminte de turiştii graşi din Nisa ai căror copii vor cu toţii îngheţată.

Care strigă: „Iubito, uită-te la acel Pla-a-as-kett", când, de fapt, este franţuzesc şi cuvântul se pronunţă *Plah-ske*.

— Nu este *Plah-ske*, antiamericancă îngâmfată! Este Plaskett, o familie scoţiană mică, dar veche şi respectabilă, şi un nume pe care aş fi mândru să-l dau mai departe copiilor mei! Acum ştiu de ce nu l-ai luat când ne-am căsătorit. Ai urât numele meu!

— Îmi pare rău! Evident, îţi iubesc numele într-un fel, numai pentru că este numele *tău*...

— Uite ce, ai propus; în această ţară, partea vătămată s-a bucurat de un mare avantaj. Dacă este băiat, îl va chema Plaskett. Dacă e fată, rămâne *Khatchadourianul* tău.

Am împins coşul de pâine într-o parte şi te-am împuns în piept.

— Deci o fată nu contează pentru tine. Dacă erai iranian, o ţineai acasă, departe de şcoală. Dacă erai indian, o vindeai la un străin pentru o vacă. Dacă erai chinez, ar fi fost înfometată de moarte şi îngropată în curtea din spate...

Ţi-ai ridicat mâinile.

— Dacă este *fată*, atunci este Plaskett! Dar cu o condiţie: fără *Gara-souvlaki* pentru prenumele unui băiat. Ceva *american*. Batem palma?

Am bătut palma. Şi, privind în urmă, am luat decizia corectă. În 1996, un băiat de paisprezece ani, Barry Loukaitis, a omorât un profesor şi doi elevi, în timp ce lua întreaga clasă ostatică în Moses Lake, Washington. Un an mai târziu, Tronneal Mangum, de treisprezece ani, a împuşcat mortal un băiat de la şcoala lui pentru că îi datora 40 dolari. Luna următoare, Evan Ramsey, de şaisprezece ani, a omorât un elev şi pe dirigentele lui şi a rănit alţi doi în Bethel, Alaska. În acea toamnă, Luke Woodham, de şaisprezece ani, şi-a omorât mama şi doi elevi, rănind alţii şapte, în Pearl, Mississippi. Două luni mai târziu, Michael Carneal, de paisprezece ani, a împuşcat mortal trei elevi şi a rănit încă cinci în Paducah, Kentucky. Primăvara următoare, în 1988, Mitchell Johnson, de treisprezece ani, şi Andrew Golden, de unsprezece ani, au deschis focul în liceul lor, omorând un

profesor şi patru elevi, rănind alţi zece, în Jonesboro, Arkansas. La o lună după aceea, Andrew Wurst, de paisprezece ani, a omorât un profesor şi a rănit trei elevi în Edinboro, Pennsylvania. Luna următoare, în Springfield, Oregon, Kip Kinkel, de cincisprezece ani, şi-a căsăpit părinţii, continuând să omoare încă doi elevi şi rănind douăzeci şi cinci. În 1999, la numai zece zile după o anumită *joi*, Eric Harris, de optsprezece ani, şi Dylan Klebold, de şaptesprezece ani, au pus bombe în liceul lor din Littleton, Colorado, şi au tras ca turbaţii, omorând un profesor şi doisprezece elevi, rănind încă douăzeci şi trei de elevi, după care s-au împuşcat. Aşa că tânărul Kevin — alegerea ta — s-a dovedit a fi la fel de american ca un Smith sau Wesson.

Cât priveşte numele, fiul nostru a făcut mai multe decât oricine în familia mea ca să păstreze numele *Khatchadourian* în viaţă.

La fel ca atâţia dintre vecinii noştri care s-au agăţat de tragedie ca să iasă în evidenţă — sclavie, incest, suicid — exagerasem fărâma etnică din cârca mea pentru efect. Am învăţat de atunci că tragedia nu există ca să fie stocată. Doar cel neatins, bine hrănit şi satisfăcut, ar putea probabil să râvnească suferinţa precum o haină de marcă. Aş dona iute povestea mea la magazinul pentru săraci, astfel încât un alt demodat, care ar avea nevoie de culoare, să o poată folosi.

Numele? Eu cred că am vrut să fac bebeluşul doar al meu. Nu puteam să scap de senzaţia că ne potrivisem. Chiar şi când am primit sonograma şi doctoriţa Rhinestein a arătat cu degetul în jurul grămezii mişcătoare de pe monitor, am gândit: „Cine este acela?" Deşi exact sub pielea mea, înotând într-o altă lume, forma părea foarte îndepărtată. Şi avea fetusul sentimente? Nu am avut cum să-mi dau seama că îmi voi pune acea întrebare referitoare la Kevin şi când va avea cincisprezece ani.

Recunosc că atunci când doctoriţa Rhinestein a scos în evidenţă imaginea dintre picioare, mi-a sărit inima din

piept. Deşi conform „afacerii" noastre acum purtam un Khatchadourian, doar obţinerea numelui meu pe actul de proprietate nu avea să anexeze copilul mamei. Şi dacă eram încântată de compania bărbaţilor — mi-a plăcut calitatea lor de a fi cu picioarele pe pământ, am fost predispusă să confund agresivitatea cu onestitatea şi am dispreţuit sensibilitatea exagerată — nu am fost convinsă deloc de *băieţi*.

Când aveam opt sau nouă ani şi eram încă o dată trimisă după nişte cumpărături de mama mea, să aduc ceva important şi complicat, fusesem prinsă de un grup de băieţi nu cu mult mai mari decât mine. Nu, nu am fost violată; mi-au smuls rochia şi mi-au tras chiloţii jos, au aruncat în mine cu câteva cocoloaşe de noroi şi au fugit. Totuşi, m-am speriat. Mai apoi am continuat să mă ţin departe de băieţii de unsprezece de ani care, în parcuri, stăteau ascunşi în tufişuri cu şliţurile descheiate, uitându-se chiorâş peste umeri şi râzând pe înfundate. Chiar înainte să am eu însămi unul, eram într-adevăr înspăimântată de băieţi. Iar acum, ei bine, presupun că sunt speriată de aproape oricine.

Dacă împarţi toate ocheadele noastre la cele două sexe în două categorii, puţine inimi sunt cele care băteau mai repede când treceau pe lângă şcolăriţe care chicoteau. Dar orice femeie care trece pe lângă un grup de tineri îmbătaţi de testosteron, fără să mărească ritmul, fără să evite contactul vizual care ar putea să implice o provocare sau o invitaţie, fără să ofteze lăuntric cu uşurare odată ajunsă la blocul următor, este o fraieră *zoologică*. Un băiat este un animal periculos.

Este diferit pentru bărbaţi? Nu m-am întrebat niciodată. Poate că poţi vedea prin ei, până la neliniştea lor intimă, dacă este normal să ai un penis curbat, în acelaşi mod clar cu care ei şi le arată unul altuia (deşi exact de asta mi-e frică). Cu siguranţă vestea că vei adăposti unul dintre aceşti draci de copii în casa ta te-a încântat atât de tare, că a trebuit să-ţi maschezi un pic entuziasmul. Şi sexul copilului tău te-a făcut să simţi cu atât mai mult că bebeluşul era al tău, al tău, *al tău*.

Sincer, Franklin, atitudinea ta de proprietar a fost enervantă. Dacă vreodată traversam ilegal strada, nu erai preocupat de siguranța mea, dar erai ultragiat de iresponsabilitatea mea. Aceste „riscuri" pe care mi le-am asumat — și le-am integrat în viața de zi cu zi — s-au transformat, în mintea ta, într-o atitudine nesăbuită față de unul din bunurile tale personale. De fiecare dată când ieșeam pe ușă, jur că te încruntai puțin, ca și cum îți luam una dintre posesiile tale valoraose, fără să te întreb.

Nu m-ai lăsat nici măcar *să dansez*, Franklin! Sincer, era o după-amiază în care nelinștea mea subtilă, dar severă, se evaporase, o adevărată binecuvântare. Am pus albumul celor de la Talking Heads — *Speaking in Tongues* — și am început cu vioiciune să dansez prin mansarda noastră sumar mobilată. Albumul era încă la primul cântec, *Burning Down the House*, și de-abia ajunsesem să transpir când am auzit liftul oprindu-se și tu ai pășit înăuntru. Când ai ridicat acul de la pick-up ai zgâriat discul, astfel încât întotdeauna sărea și tot repeta *Baby what did you expect* și niciodată nu ajungea până la *Gonna burst into fla-ame* dacă nu mutam încet acul cu degetul arătător.

— Hei! am spus. Ce-a fost asta?

— Ce dracu' crezi că faci?

— O dată mă simțeam și eu bine. E ilegal?

M-ai prins de braț

— *Încerci* să pierzi sarcina? Sau vrei să-ți încerci norocul?

M-am smuls cu forță...

— Ultima dată când am citit, sarcina nu era o sentință la închisoare.

— Sărind de jur împrejur, aruncându-te peste mobilă...

— Te rog, Franklin, termină. Nu cu mult timp în urmă femeile lucrau pe câmpuri chiar până înainte să nască și apoi stăteau ghemuite între rândurile de legume. În zilele de odinioară, copiii veneau într-adevăr din câmpul cu varză...

— În zilele *de odinioară*, mortalitatea infantilă și cea maternală erau incredibil de mari!

— Ce-ţi pasă ţie de mortalitatea maternală? Atâta timp cât scot copilul afară din corpul meu fără viaţă, în timp ce inima lui încă bate, tu vei fi în culmea fericirii.

— Ceea ce ai spus este înfiorător.

— Am chef să fiu înfiorătoare, am spus supărată-foc, plonjând pe canapea. Deşi înainte ca Domnu' Doctor să vină acasă, am fost într-o stare minunată.

— Încă două luni. Este un sacrificiu atât de mare ca să o iei mai uşor pentru bunăstarea unei alte persoane?

Doamne, eram deja sătulă să fiu trasă la răspundere pentru *bunăstarea unei alte persoane.*

— Aparent, bunăstarea *mea* nu face nici cât o ceapă degerată.

— Nu există niciun motiv să nu poţi asculta muzică — deşi la un volum care nu-l face pe John să bată cu ceva în tavan.

Ai pus acul la începutul părţii A, dând sonorul atât de încet încât David Byrne suna ca Minnie Mouse.

— Dar ca o femeie însărcinată normală, poţi să te aşezi acolo şi *să baţi uşor cu piciorul.*

— Nu ştiu ce să spun despre asta, am zis. Toate vibraţiile astea — ar putea să ajungă sus la Micul Lord Fauntleroy şi să-i tulbure somnul de frumuseţe. Nu ar trebui să ascultăm Mozart? Poate nu scrie despre Talking Heads în Carte. Poate, dacă ascultăm *Psycho Killer**, îl hrănim cu Gânduri Rele. Mai bine să ne gândim la acest lucru.

Tu erai cel care citea toate aceste manuale cu instrucţiuni pentru părinţi, despre respiraţie, şi dentiţie, şi înţărcat, în timp ce eu citeam istoria Portugaliei.

— Nu-ţi mai plânge atâta de milă, Eva. Am crezut că întreaga idee de a deveni părinţi era să ne maturizăm.

---

* Piesă a formaţiei Talking Heads, în traducere „Criminalul psihopat". (*n.r.*)

— Dacă aș fi știut că atâta înseamnă pentru tine maternitatea, să afișezi o maturitate ursuză, care strică cheful altora, aș fi reexaminat toată treaba asta.

— Să nu mai spui niciodată acest lucru, ai zis, cu fața roșie ca sfecla. Este prea târziu pentru alte gânduri. Niciodată să nu-mi spui că regreți propriul nostru copil.

Acela este momentul în care am început să plâng. Când împărțisem cu tine cele mai sordide fantezii sexuale, într-o încălcare atât de deranjantă a normelor heterosexuale, pe care sunt prea jenată să le menționez aici — de când exista ceva pe care unul dintre noi doi nu trebuia niciodată, vreodată să-l spună?

Baby what did you expect... Baby what did you expect...

Melodia începuse să sară.

Eva

12 decembrie 2000

Dragă Franklin,

Ei bine, nu am avut niciun chef să zăbovesc la agenţie astăzi. Angajaţii au trecut de la turniruri amicale la un război pe viaţă şi pe moarte. Observarea confruntărilor din micul nostru birou, fără să iau partea cuiva, a dat acestor scene calitatea puţin comică, detaşată, a televizorului care funcţionează cu sonorul închis.

Sunt puţin derutată cum de „Florida" a devenit o problemă rasială, exceptând modul în care mai devreme sau mai târziu totul devine o problemă rasială în această ţară — mai devreme, ca o regulă. Aşa că ceilalţi trei democraţi de aici au aruncat expresii ca „Jim Crow"* celor doi republicani asediaţi, care se duceau în camera din spate şi vorbeau cu glasuri joase încât restul să interpreteze asta ca fiind mormăitul conspirativ al intoleranţei împărtăşite. Ca să vezi; înainte de alegere, niciunul dintre aceşti oameni nu a manifestat cel mai mic interes în ceea ce părea, în mare, o întrecere plictisitoare la culme.

Oricum, astăzi la Curtea Supremă hotărârea trebuia să fie luată şi radioul a mers toată ziua. Incriminările personalului au decurs atât de repede şi de furios, încât mai

---

* Termen care desemnează politici şi practici de discriminare impotriva afro-americanilor. (*n.r.*)

mulți clienți abandonați la ghișeu au ieșit pur și simplu afară. În cele din urmă, am făcut același lucru. Pe când cei doi conservatori tind să se certe liber pentru *partea lor*, liberalii pun totul pe seama adevărului, justiției sau umanității. Deși eram cândva o democrată de nădejde, am renunțat cu mult timp în urmă să mai apăr umanitatea. În majoritatea zilelor nu fac față să mă apar singură.

Apoi, în timp ce sper că această corespondență nu a degenerat într-o justificare de sine, plictisitoare, mă îngrijorez în egală măsură că aș putea să par că pregătesc baza pentru a susține despre Kevin că este numai vina mea. Într-adevăr, mă las în voia acestui sentiment uneori, bând vina cu o sete de nepotolit. Dar am spus că mă las în voia sentimentului. Mă umflu în pene tăvălindu-mă în această *mea culpa*, o frivolitate. Învinovățirea conferă o putere uimitoare. Și este simplificatoare, nu numai pentru spectatori și victime, dar mai ales pentru majoritatea acuzaților. Impune ordine în critică. Vina transmite lecții clare, în care alții pot să-și găsească alinare: *doar dacă ea n-ar fi...* — și prin aluzie face tragedia de evitat. Ar putea chiar să existe o liniște fragilă în ipoteza responsabilității totale și, ocazional, văd acel calm în Kevin. Este un aspect pe care paznicii lui îl confundă cu lipsa căinței.

Dar pentru mine această îndopare lacomă cu învinovățire nu funcționează. Nu sunt niciodată în stare să interiorizez întreaga poveste. Este mai mare decât mine. A făcut rău mult prea multor oameni, mătuși, și verișori, și prieteni buni, pe care nu o să-i cunosc niciodată și pe care nu i-aș recunoaște dacă i-aș vedea. Nu pot să îndur brusc atâtea cine în familie cu un scaun gol. Nu m-a neliniștit faptul că fotografia de pe pian este însemnată pe vecie pentru că era instantaneul dat ziarelor sau din pricină că portretele fraților din ambele părți continuă să marcheze ocazii de o maturitate mai mare — absolvirea colegiului, nunți — în timp ce fotografia din albumul de liceu se decolorează la soare. Nu eram la curent cu deteriorarea de la lună la lună a căsătoriilor odată solide; nu am adulmecat după-amiaza

devreme izul dulceag și grețos de gin din respirația unui agent imobiliar cândva harnic. Nu am simțit greutatea tuturor acelor cutii târâte într-o furgonetă după ce împrejurimile luxuriante cu stejari, pline de izvoare cu pietre netede și însuflețite de râsul copiilor sănătoși ai altor oameni au devenit deodată intolerabile. Mi se pare că, pentru a mă simți vinovată într-un fel plin de înțeles, ar trebui să suprim toate aceste pierderi din capul meu. Și totuși, ca în jocurile acelea din mașină în care reciți, „mă duc în excursie și am să-mi iau o albină albă, un bizon biruitor și un cățel călător...", eu întotdeauna mă blochez cu o literă sau două înainte de sfârșitul alfabetului. Încep să jonglez cu fata nenatural de frumoasă a lui Mary, copilul miop, mare maestru în computere al familiei Ferguson, prăjina de roșcovan al familiei Corbitt, care era întotdeauna prea teatral în piesele școlare, iar apoi am introdus-o pe acea nefiresc de grațioasă profesoară de engleză Dana Rocco, iar mingiile au căzut pe podea.

Bineînțeles, numai pentru că eu nu reușesc să înghit toată vina nu înseamnă că ceilalți nu o vor arunca oricum asupra mea, și aș fi fost bucuroasă să le fi ușurat munca, dacă asta le-ar fi făcut vreun bine. Întotdeauna mă întorc la Mary Woolford, a cărei experiență a nedreptății fusese până acum deosebit de deranjantă, precum o stradă cu sens unic. Presupun că aș numi-o răsfățată; a iscat o zarvă exagerată când Laura nu a intrat în echipa de atletism, deși fata ei, de altfel încântătoare, era apatică și nu cea mai atletică. Dar nu ar fi drept să numim slăbiciune de caracter când viața cuiva întotdeauna a decurs bine cu o rezistență minimă. Mai mult de atât, ea era o femeie dificilă și, precum colegii mei democratici, dotată cu indignare de la Mama Natură. Înainte de *joi*, fusese obișnuită să-și verse această indignare, pe care altfel cred că ar fi acumulat-o în ea până când ar fi fost pe punctul de a exploda, pe campanii care să determine consiliul orașului să pună o trecere de pietoni sau să interzică adăposturile celor fără casă din Gladstone; de aceea, refuzul fondurilor pentru o astfel de trecere de pietoni sau

sosirea vagabonzilor părăşi la periferia oraşului constituiseră versiunea ei de catastrofă. Nu sunt sigură cum astfel de oameni pot face faţă unui adevărat dezastru după ce şi-au exersat la maxim puterile lor de consternare în trafic.

Prin urmare, pot să-mi dau seama cum o femeie care a dormit multă vreme fără odihnă pe boabe de mazăre ar putea să aibă dificultăţi dacă se întinde pe o nicovală. Cu toate acestea, este păcat că nu a putut rămâne în puţul calm, senin, al lipsei de înţelegere. A, realizez că nu poţi să rămâi tulburată — nevoia să înţelegi sau cel puţin să pretinzi că o faci este prea mare — dar eu însămi am găsit marii mistificări un loc în mintea mea care este minunat de liniştit. Şi mi-e teamă că furia alternativă a lui Mary, febra ei evanghelică să ceară socoteală vinovatului, este un loc zgomotos care creează iluzia unei călătorii, un scop care să fie atins, dar doar atâta timp cât scopul rămâne de neatins. Sincer, la proces a trebuit să mă lupt cu impulsul de a o lua deoparte şi de a o întreba încet: „Doar nu-ţi imaginezi că te vei simţi mai bine dacă vei câştiga, nu-i aşa?" De fapt, am fost convinsă că găseşte consolare în ce s-a dovedit acest caz de neglijenţă parentală surprinzător de neînsemnat, care a şi fost respins, pentru că apoi ar putea să creeze acest univers alternativ în care îşi descărcase cu succes agonia ei pe o mamă neglijentă, indiferentă, care a meritat-o. Mary părea oarecum confuză în ceea ce privea problema. Problema nu era legată de cine a fost pedepsit şi pentru ce. Problema era că fata ei era moartă. Deşi nu puteam să nu fiu cât se poate de înţelegătoare, nu era un motiv să te descarci pe altcineva.

Mai mult decât atât, aş putea să fiu mai îngăduitoare faţă de această noţiune foarte veche că, atunci când se întâmplă lucruri rele, cineva trebuie făcut responsabil, dacă niciun nimb mic de nevinovăţie nu a părut să-i înconjoare tocmai pe aceşti oameni care se percep pe ei înşişi ca fiind înconjuraţi de factori de răutate. Cu alte cuvinte, se pare că este vorba despre aceiaşi indivizi care sunt tentaţi să dea în

judecată constructorii care nu i-au protejat complet de ravagiile unui cutremur, care vor pretinde primii că fiul lor a picat testul la matematică din cauza deficitului de atenție și nu pentru că a petrecut noaptea dinainte jucându-se pe calculator în loc să studieze fracțiile complexe. Mai mult, dacă legăm această relație extrem de sensibilă de dezastru — emblema clasei de mijloc americane — ajungem fără îndoială la convingerea absolută că lucrurile rele n-ar trebui să se întâmple pur și simplu; aș putea să consider naivitatea ca fiind dezarmantă. Dar esența convingerii acestui gen de oameni mânioși — care se holbează cu nesaț la accidentele de pe autostradă — pare mai degrabă aceea că lucrurile rele nu ar trebui să li se întâmple *lor*. În ultimul rând, deși tu știi că nu am fost niciodată foarte religioasă după ce am fost obligată la toată acea aiureală ortodoxă copil fiind (deși, din fericire, pe când aveam unsprezece ani mama nu se mai simțea în stare să se aventureze până la biserica aflată la patru blocuri distanță și ținea acasă „slujbe" fără tragere de inimă), încă rămân uimită de o specie devenită atât de antropocentrică încât toate evenimentele, de la vulcani, la schimbarea temperaturii globale, au devenit probleme pentru care fiecare membru al ei este direct răspunzător. Specia însăși este, în lipsa unui cuvânt mai potrivit, un act de forță divină. Aș argumenta că nașterile unor copii unici, periculoși, sunt tot acte de forță divină, dar tocmai în aceasta constă procesul nostru.

Harvey a crezut de la început că ar trebui să ajungem la o înțelegere. Îți amintești de Harvey Landsdown; ziceai că e un încrezut. Este, dar spunea povești așa de minunate. Acum merge la cinele altor oameni și spune povești despre mine.

Harvey m-a agitat un pic, de vreme ce el este genul de om căruia îi place să treacă direct la subiect. În biroul lui m-am împiedicat și am deviat de la subiect; a încurcat hârtiile, sugerând că îi pierdeam timpul sau îmi iroseam banii — totuna. Voia esența. Eu cred că obții esența din asamblarea tuturor anecdotelor mici, neconcludente și care par irelevante până nu le strângi pe toate la un loc. Poate

asta încerc să fac aici, Franklin, pentru că, deşi am încercat să răspund direct întrebărilor lui, de fiecare dată când am făcut declaraţii de dezvinovăţire precum, „bineînţeles că îmi iubesc fiul", am simţit că mint şi că orice judecător sau juriu ar fi în stare să vadă asta.

Lui Harvey nu i-a păsat. El este unul din avocaţii care privesc legea ca pe un joc, şi nu ca pe o mostră de moralitate. Mi s-a spus că acesta este genul de om pe care vrei să îl ai de partea ta. Lui Harvey îi place să declare că dacă eşti corect, nu câştigi niciun proces şi chiar m-a lăsat cu senzaţia confuză că să ai justiţia de partea ta reprezintă un mic dezavantaj.

Bineînţeles, nu am fost deloc sigură că justiţia era de partea mea, şi Harvey a catalogat declaraţiile mele scrise de mână ca fiind anoste. Mi-a ordonat să încetez să mă îngrijorez despre cum arată cazul din exterior şi să accept o reputaţie de Mamă Rea, dar cu siguranţă nu putea să-i pese mai puţin dacă eram într-adevăr o mamă rea. (Şi Franklin, am fost. Am fost groaznică. Mă întreb dacă mă vei putea ierta vreodată.) Raţionamentul lui a fost strict economic, şi realizez că aşa sunt decise multe procese. Ne-a sfătuit să plătim părinţilor o sumă mare, ca să nu se mai ajungă la proces, dar mai mică decât le-ar putea acorda un juriu sentimental. În mod hotărâtor, nu a existat nicio garanţie că am fi compensaţi pentru costurile de judecată, chiar dacă am fi câştigat. Deci acest lucru înseamnă, mi-am făcut eu socoteala încet, că în această ţară unde eşti „nevinovat până la proba contrarie", cineva poate să mă acuze de orice doreşte şi aş putea să cheltuiesc sute de mii de dolari chiar dacă dovedesc că acuzaţia a fost fără temei? „Bun venit în S.U. ale A.", a spus binedispus. Mi-e dor de tine şi de cum protestai. Harvey nu a fost interesat de exasperarea mea. A găsit aceste ironii legale amuzante, pentru că nu era vorba de firma lui (care a început de la o ofertă pentru un bilet de avion cu reducere pe care puteai s-o pierzi în orice clipă).

Uitându-mă în urmă, Harvey a avut categoric dreptate — în ceea ce privește banii. Și de atunci mă tot gândesc la ce m-a determinat să o fac pe Mary să-mi intenteze procesul, sfidând buna consiliere legală de care am avut parte. Trebuie să fi fost supărată. Dacă făcusem ceva greșit, mi s-a părut că fusesem deja pedepsită cu vârf și îndesat. Nicio instanță nu ar fi putut să mă condamne la ceva mai rău decât această viață stearpă, în duplexul meu înghesuit, cu pieptul meu de pui cu varză, cu becurile mele cu halogen tremurânde, cu vizitele mele la fiecare două săptămâni la Chatham — sau poate chiar mai rău, la aproape șaisprezece ani de locuit împreună cu un fiu care, așa cum a declarat, nu m-a vrut ca mamă și care mi-a dat aproape în fiecare zi un motiv întemeiat să nu mi-l doresc ca fiu. Chiar și așa, trebuia într-adevăr să-mi dau singură seama că la fel cum un verdict care m-ar fi condamnat nu ar fi alinat niciodată durerea lui Mary, nicio judecată mai blândă nu ar fi moderat propriul meu sentiment de complicitate. Mi-e greu să recunosc că trebuie să fi fost motivată într-un fel, nu fără valoare, de o dorință disperată de a fi achitată public.

Vai, nu a fost achitarea publică ceea ce îmi doream cu adevărat, și de asta poate stau aici noapte de noapte și încerc să înregistrez fiecare detaliu acuzator. Privește la acest specimen amărât: o femeie matură, de aproape treizeci și șapte de ani, cu o căsnicie fericită, este anunțată de prima ei sarcină și aproape leșină îngrozită, o reacție pe care o ascunde de soțul ei încântat, cu o rochie de vară nostimă, cadrilată. Binecuvântată cu miracolul unei vieți noi, ea alege în schimb să se concentreze pe paharul de vin interzis și pe venele din picioarele ei. Dă din mâini și din picioare în sufrageria ei pe o melodie la modă, stridentă, fără niciun gând la copilul nenăscut. La momentul în care ar trebui să învețe ce înseamnă cu adevărat *al nostru*, ea alege în schimb să se neliniștească dacă apropiata sosire a bebelușului este *a ei*. Chiar dincolo de punctul în care ar fi trebuit să facă mai mult decât să-și fi învățat lecția, ea tot comentează despre un film în care nașterea umană este confundată

cu expulzarea unui vierme imens. Şi este o ipocrită imposibil de mulţumit: după ce a recunoscut că a zbura în jurul lumii nu este turneul magic care cândva a pretins că era — că aceste plimbări superficiale au devenit de fapt obositoare şi monotone — în momentul în care aceaste hoinăreli sunt puse în primejdie de nevoile altcuiva, ea începe să se întristeze din pricina vieţii fericite pe care a dus-o cândva, când se interesa dacă hostelurile din Yorkshire sunt dotate cu bucătărie. Mai rău decât orice, înainte ca fiul ei nefericit să apuce să supravieţuiască climatului neprimitor din uterul ei strâns, ezitant, ea a făcut ceea ce tu însuţi, Franklin, ai considerat ca fiind absolut înfiorător: capricios, ea şi-a schimbat părerea, ca şi cum copiii ar fi pur şi simplu nişte ţinute pe care poţi să le încerci acasă şi — după ce te studiezi în mod critic în faţa oglinzii, nu, îmi pare rău, ce păcat, dar această haină chiar *nu prea mi se potriveşte* — le duci înapoi la magazin.

Recunosc că portretul pe care îl fac eu aici nu este *atractiv* şi din această cauză nu pot să-mi amintesc ultima oară când m-am simţit atractivă, pentru mine însămi sau pentru oricine altcineva. De fapt, cu ani înainte să fi rămas însărcinată, am întâlnit o tânără la White Horse, în Village, cu care mersesem la facultate în Green Bay. Deşi nu vorbisem de atunci, născuse recent primul ei copil şi a fost de-ajuns să o salut ca ea să înceapă să-şi verse amarul. Compactă, cu umerii neobişnuit de largi şi un păr negru, cârlionţat, Rita era o femeie atractivă — în sensul fizic. Fără să-i cer, m-a desfătat cu starea ireproşabilă a fizicului ei înainte să rămână însărcinată. Aparent, mersese la sala de gimnastică în fiecare zi, şi starea ei clar nu fusese niciodată mai bună, raportul grăsime-muşchi întrecea orice închipuire, condiţia ei fizică era excepţională. Apoi sarcina, ei bine, a fost *groaznică*. La sală nu s-a mai simţit bine şi a trebuit să înceteze. Ei, ei, era *în ultimul hal*, de-abia mai putea să facă *o flotare*, cu atât mai puţin trei seturi de genuflexiuni; acum pornea de la *zero* sau mai rău! Această femeie era neagră de supărare, Franklin; bombănea în mod evident din cauza muş-

chilor ei abdominali când își vărsa amarul pe stradă. Și totuși, cât a durat conversația noastră, nu a menționat numele copilului, sexul lui, vârsta lui sau ceva despre tatăl acestuia. Îmi aduc aminte că m-am retras, scuzându-mă că trebuie să merg până la bar, și am dispărut fără să-i spun la revedere Ritei. Ceea ce mă îngrozise cel mai tare, motivul pentru care a trebuit să dispar, era nu doar că părea insensibilă și narcisistă, ci pentru că în ea mă vedeam *tocmai pe mine.*

Nu mai sunt sigură dacă am regretat primul nostru copil chiar înainte să se nască. Este dificil pentru mine să reconstitui acea perioadă fără să contaminez amintirile cu regretul supradimensionat al ultimilor ani, un regret care trece de constrângerile timpului și izvorăște din perioada în care Kevin nu era încă acolo ca să-l vreau plecat. Dar ultimul lucru pe care mi l-am dorit este să trec cu vederea vina mea în această poveste teribilă. Acestea fiind spuse, sunt hotărâtă să accept resposabilitatea cuvenită pentru fiecare gând ursuz, fiecare irascibilitate, fiecare moment egoist, nu ca să-mi asum toată vina, dar ca să recunosc că *aceasta* este greșeala mea și *aceea* este vina mea, dar *aici, aici,* chiar *aici* este locul unde fixez limita și de cealaltă parte, *acolo, acolo,* Franklin, *acolo* nu este.

Cu toate acestea, ca să fixez limita mi-e teamă că trebuie să merg până la capătul ei.

Până în ultima lună, sarcina a fost aproape nostimă. Eram atât de diformă, că această stare a avut o noutate prostească, și pentru o femeie care fusese întotdeauna conștientă de cât de subțire era, a fost o ușurare să descopăr că eram pe cale să devin o vacă. Cum trăiește cealaltă jumătate, dacă vrei — mai mult de jumătate, presupun, începând cu 1998, primul an în care în SUA au fost declarați mai mulți oameni grași decât cei cu greutate normală.

Kevin s-a născut cu două săptămâni mai târziu. Privind înapoi, am convingerea superstițioasă că trăgea de timp chiar și în pântec — că se ascundea. Poate că nu am fost singura parte în acest experiment care a avut rețineri.

De ce nu ai fost niciodată chinuit de presimțirea noastră? A trebuit să te descurajez de la cumpărarea atâtor iepurași și cărucioare și câini de pluș înainte de naștere. „Și dacă — remarcam eu — ceva merge prost?" Nu puteai să te pregătești pentru un eșec? Ai spus cu dispreț că să te aștepți la dezastru însemna să-l atragi. (De aceea, contemplând geamănul întunecat al băiatului fericit și sănătos pe care contai, am dat drumul în lume copilului schimbat.) Eram o mamă de peste treizeci și cinci de ani dornică să mi se testeze fetusul pentru sindromul Down; te-ai opus hotărât.

— Tot ce-ți pot da ei este o posibilitate procentuală, ai comentat. Îmi vei spune că dacă este una în 500 vei continua, dar dacă iese una în cincizeci, gata, renunți la el, ca să începi din nou?

— Bineînțeles că nu, am spus.

— Una din zece, atunci. Una din trei. Care este limita? De ce să te forțezi să faci acea alegere?

Argumentele tale erau convigătoare, deși mă întreb dacă în spatele lor nu a stat ascunsă o amărâtă de dragoste imaginată pentru un copil handicapat: unul dintre acei stângaci, dar blajini emisari ai lui Dumnezeu, care-și învață părinții că viața înseamnă mai mult decât deșteptăciune, un suflet neprihănit care este sufocat de aceeași afecțiune cu care ciufulești părul unui animal de companie. Însetată să sorb orice cocktail genetic ciudat ne-a servit la masă ADN-ul nostru, tu trebuie să fi flirtat cu perspectiva tuturor acelor puncte bonus pentru sacrificiul de sine: răbdarea ta când îi ia dragului nostru nerod șase luni de lecții zilnice să-și lege șireturile s-ar dovedi supraomenească. Fără resentimente și grozav de protector, tu descoperi în tine în mod evident o generozitate aparent nețărmurită, pe care soția ta de tip „mâine plec în Guyana" nu o arată nicicând și, în cele din urmă, renunți la căutarea de locuri pentru a te dedica cu totul copilului nostru de trei ani, înalt de unu treizeci și ceva. Vecinii toți îți proslăvesc resemnarea de a te mulțumi cu ce ți-a rezervat viața, maturitatea de a înfrunta încercări pe care alții din rasa și clasa noastră socială le-ar considera lovituri

de grație. Erai chiar disperat să te arunci în această afacere de a fi părinte, nu-i așa? Să sari de pe o stâncă, să te pui singur pe rugul funerar. Era viața noastră împreună atât de insuportabilă pentru tine, atât de anostă?

Nu ți-am spus niciodată, dar am făcut testul fără să știi. Rezultatul optimist (de 1 la 100) mi-a permis să ocolesc încă o dată enormitatea deosebirilor noastre. Eu una eram mofturoasă. Abordarea mea de a fi părinte era condiționată, iar condițiile erau stricte. Nu voiam să fiu mama unui imbecil sau paraplegic; de fiecare dată când vedeam femei obosite împingându-și progenitura în cărucior, cu membrele țepene din pricina distrofiei musculare, către terapia de la spitalul Nyack, nu m-am topit, ci mi-a dispărut orice tragere de inimă... Într-adevăr, o listă sinceră cu tot ceea ce nu voiam să cresc, de la idiotul banal la obezul grotesc, ar putea continua condamnabil pe o a doua pagină. În retrospectivă, oricum, greșeala mea nu a fost că am făcut testul în secret, ci că rezultatele lui m-au liniștit. Doctorița Rhinestein nu a făcut teste pentru malițiozitate, pentru indiferență răzbunătoare sau pentru ticăloșie înăscută. Dacă ar putea, mă întreb câți pești am arunca înapoi în apă.

În ceea ce privește nașterea propriu-zisă, întotdeauna abordasem o atitudine *macho* împotriva durerii care pur și simplu arăta că nu suferisem niciodată de vreo boală istovitoare, nu-mi rupsesem niciun os, nu scăpasem din ciocnirea a patru mașini. Eram Mary Woolford a lumii fizice. Conceptul meu de durere era derivat de la bătături, de la coate zgâriate și crampe menstruale. Știam cum era să ai puțină febră musculară după prima zi a unui sezon de squash; habar nu aveam cum era să pierzi o mână într-un utilaj industrial sau să fii călcat de autobuz pe Seventh Avenue. Totuși, cât de avid credem miturile celorlalți, indiferent cât sunt de gogonate. Ai acceptat răspunsul meu blazat cu tăiatul degetelor în bucătarie — o încercare transparentă de a-ți câștiga admirația, dragul meu — ca o dovadă suficientă că aș forța cu același stoicism o formă de mărimea unui cotlet respectabil, printr-un orificiu în care nu intrase

înainte nimic mai mare decât un crenvurşt. Era de la sine înţeles că urma să refuz anestezia.

Pentru nimic în lume nu pot să înţeleg ce încercam să dovedim. Din partea ta, probabil că eu eram eroina impozantă cu care ai fi vrut să te însori. Din partea mea, s-ar putea să fi fost absorbită în acel mic concurs de naştere dintre femei. Chiar şi Louise, soţia modestă a lui Brian, a anunţat că făcuse faţă unui travaliu de douăzeci şi şase de ore cu Kiley, în timp ce era alinată doar de „ceai de frunze de zmeură", un leac din familie extrem de preţuit, metodă pe care a repetat-o în alte trei ocazii. Întâlnirile de genul acesta au îndesit rândurile la cursul de naştere naturală pe care l-am urmat la New School, deşi pun pariu că multe dintre acele eleve care au spus „vreau să ştiu cum este" s-au lăsat de jocul aceasta şi au implorat pentru o epidurală la prima contracţie.

Nu şi eu. Eu nu eram curajoasă, dar eram încăpăţânată şi îngâmfată. Îndărătnicia absolută este de departe mai durabilă decât curajul, deşi nu este la fel de frumoasă.

Aşa că prima dată când măruntaiele mele s-au răsucit la fel cum storci un cearşaf ud, ochii mi-au ieşit un pic din orbite, pleoapele lărgindu-se a surpriză; buzele s-au strâns. Te-am impresionat cu calmul meu. Voiam asta. Mâncam de prânz din nou la Beach House şi am hotărât să nu termin mâncarea de chili. Într-o demonstraţie similară de stăpânire de sine, ai terminat repede o bucată de pâine din făină de mălai înainte să te duci la toaletă să aduci un morman foarte mare de prosoape de hârtie; mi se rupsese apa, erau hectolitri, sau aşa părea, şi udasem bancheta. Ai plătit nota şi chiar ţi-ai adus aminte să laşi un bacşiş considerabil înainte să mă conduci de mână înapoi la apartamentul nostru, verificându-ţi ceasul. Nu trebuia să ne facem de râs prin apariţia noastră la Beth Israel cu ore înainte ca cervixul meu să fi început să se dilate.

Mai târziu în acea după-amiază, când m-ai dus de-a lungul străzii Canal cu furgoneta ta de culoare albastru-deschis, ai mormăit că totul o să fie bine, deşi nu aveai cum să ştii

asta. La internări, am fost șocată de aspectul banal al situației mele; sora a căscat, confirmându-mi decizia că mă voi dovedi o pacientă exemplară. Am uimit-o pe doctorița Rhinestein cu durul meu simț practic. Știam că acesta era un proces natural și nu aveam de gând să fac mare caz. Așa că, atunci când o altă contracție m-a îndoit de parcă fusesem prinsă pe neașteptate de un cârlig, doar am expirat un mic *uf*.

A fost un act complet ridicol și fără sens. Nu exista niciun motiv să încerc să o surprind pe doctorița Rhinestein, pe care nu o plăceam în mod special. Dacă intenționam să te fac mândru, tu obțineai un fiu din târgul ăsta, răsplată suficientă ca să suporți ceva strigăte și grosolănii. S-ar fi putut chiar să-ți fi prins bine să admiți că femeia cu care te-ai căsătorit era o muritoare de rând care iubea confortul și ura suferința și care, deci, ar opta în mod rațional pentru anestezie. În schimb, am făcut glume proaste de pe targă și te-am ținut de mână. Era mâna pe care mi-ai zis, după aceea, că aproape am rupt-o.

Franklin, nu are niciun sens să ne prefacem acum. A fost îngrozitor. Poate că sunt capabilă de rezistență în ceea ce privește anumite feluri de durere, dar dacă e așa, rezistența mea stă în gambe și în antebrațe, dar nu între picioare. Aceasta nu era o parte a corpului meu pe care o asociasem vreodată cu suferința, cu ceva atât de odios ca practică. Și pe măsură ce orele se scurgeau cu țârâita, am început să suspectez că eram pur și simplu prea bătrână pentru acest lucru, că mă apropiam prea rigid de patruzeci de ani ca să mă dilat pentru această nouă viață. Doctorița Rhinestein a spus, strâmbând din nas, că eram mică, ca și cum ar fi indicat o inadecvare și, după aproape cincisprezece ore, în disperare de cauză, a spus tăios: „Eva! Chiar trebuie să depui efort." Atât de puțin reușisem s-o impresionez.

Erau momente când, după douăzeci și patru de ore, câteva lacrimi îmi curgeau în jos pe tâmple și în grabă le ștergeam, nedorind să le vezi. Nu doar o dată mi s-a oferit o epidurală și hotărârea mea să evit primirea ei a dobândit un aspect nebunesc. M-am cramponat de acest refuz, ca și

cum importantă era trecerea acestui mic test și nu nașterea unui băiețel. Atâta timp cât refuzam acul, câștigam.

În final, amenințarea unei cezariene a înclinat balanța; doctorița Rhinestein nu a ezitat să spună că avea și alți pacienți la cabinet și că era dezgustată de spectacolul meu jalnic. Am avut o teamă anormală de a fi spintecată. Nu am vrut cicatricea; mi-e rușine să spun, dar la fel ca Rita, mi-era frică pentru mușchii mei abdominali; și procedura îmi amintea mult prea mult de toate acele filme de groază.

Așa că *am depus efort*, moment în care a trebuit să recunosc că mă opusesem nașterii. De fiecare dată când masa enormă se apropia de acel canal mic, o absorbeam înapoi. Pentru că durea. Durea *foarte tare*. În acel curs de la New School, ei te îndoctrinau că durerea era *bună*, că trebuia *să o accepți, să te arunci* în durere și numai pe pielea mea am realizat ce sfat retardat era. Durerea era *bună*? Eram copleșită de dispreț. De fapt, nu ți-am mai spus asta până acum, dar emoția pentru care m-am grăbit să trec dincolo de pragul critic a fost *dezgustul*. Mi-era silă să fiu desfăcută ca o exponată de fermă, cu străini holbându-se prostește între genunchii mei îndoiți. Am detestat chipul mic și ascuțit, ca de șobolan, al doctoriței Rhinestein și atitudinea ei critică, aspră. M-am urât pe mine pentru că fusesem de acord cu acest teatru umilitor, când eram *bine* înainte și exact în acest moment aș fi putut să fiu în *Franța*. Mi-am respins toate prietenele care obișnuiau să-și împărtășească rezervele privind economia de subzistență sau cel puțin să întrebe cu jumătate de gură despre ultima mea excursie în străinătate, și totuși, luni de zile trăncăneau numai despre vergeturi și remedii pentru constipație sau arborau vesel povești de groază despre preeclampsia mortală și progenitura autistă care n-ar face decât să se balanseze înainte și-napoi toată ziua și să-și muște mâinile. Expresia ta veșnic plină de speranță, încurajatoare, mă scârbea. Era foarte ușor pentru tine să vrei să fii *tătic*, să crezi toată baliverna aceea cu iepurași de pluș, când eu eram cea care trebuia să se umfle ca o scroafă, eu eram cea care trebuia să se transforme într-o

vajnică anti-alcoolică sugând vitamine, eu eram cea care trebuia să-şi vadă sânii devenind umflaţi şi dureroşi când ei obişnuiau să fie atât de frumoşi şi apropiaţi şi eu eram cea care trebuia să fie sfâşiată în bucăţi, ghidând un pepene prin tunelul de mărimea unui furtun. Am făcut-o, urându-te, cu micile tale scălâmbăieli şi mormăituri, dorindu-mi să încetezi să-mi tamponezi fruntea cu acea cârpă umedă, ca şi cum ar fi avut o cât de mică importanţă şi cred că ştiam că îţi răneam mâna. Şi da, chiar uram copilul — care până acum nu-mi adusese speranţă pentru viitor, *poveste*, conţinut, „o schimbare a vieţii", ci stângăcie, şi jenă, şi o trepidaţie subterană huruitoare care zguduia însăşi temelia existenţei mele.

Dar împingând dincolo de acel prag am trecut printr-o izbucnire roşie de agonie atât de intensă, încât nu mi-am mai putut permite cheltuiala aversiunii. Am ţipat şi nu mi-a păsat. Aş fi făcut orice în acel moment ca s-o fac să se oprească: mi-aş fi amanetat firma, ne-aş fi trimis copilul în sclavie, mi-aş fi vândut sufletul diavolului.

— Vă rog, am gâfâit. Daţi-mi epidurala aia!

Doctoriţa Rhinestein m-a mustrat:

— Este prea târziu pentru asta acum, Eva; dacă nu puteai să rezişti, ar fi trebuit să spui mai devreme. Bebeluşul este aproape de ieşire. Te implor, nu te opri *acum*.

Şi deodată s-a terminat. Mai târziu glumeam despre cât de mult m-am reţinut şi cum am implorat pentru uşurare numai după ce mi s-a refuzat, dar în acel moment nu a fost nostim. Exact în momentul naşterii sale, l-am asociat pe Kevin cu propriile mele limitări — nu numai cu suferinţa, dar şi cu înfrângerea.

Eva

13 decembrie 2000

Dragă Franklin,

Când am ajuns la muncă în această dimineaţă am putut să-mi dau seama imediat, din caracterul ursuz al democraticilor, că „Florida" s-a terminat. Sentimentul de decepţie în ambele tabere pare *postpartum*.

Dar dacă colegii mei din ambele tabere sunt dezamăgiţi că un astfel de scandal antrenant s-a sfârşit, eu mă simt încă neconsolată, departe chiar şi de sentimentul lor comun, unificator, de pierdere. Multiplicată de multe ori, această singurătate a mea trebuie să fie aproximativ aceeaşi cu experienţa mamei de la sfârşitul războiului, căci ziua mea de naştere din 15 august coincide cu Ziua Victoriei, când Hirohito le-a anunţat japonezilor abdicarea sa. Aparent, asistentele erau atât de extaziate, încât a fost greu să fie făcute să asiste la contracţiile ei. Pe fundalul dopurilor de şampanie sărind pe coridor, trebuie să se fi simţit jalnic de părăsită. Mulţi dintre soţii asistentelor urmau să se întoarcă acasă, dar tatăl meu, nu. Dacă restul ţării câştigase războiul, cei din neamul Khatchadourian din Racine, Wisconsin, pierduseră.

Mai târziu, trebuie să fi simţit acelaşi antagonism faţă de sentimentele îndulcite de compania producătoare de felicitări pentru care s-a dus să lucreze (orice, dar nu Johnson Wax). Cât de straniu trebuie să fi fost să ambaleze

urările de „La mulți ani" ale altora și să nu aibă nevoie să strecoare una în geanta ei când venea momentul în propria ei casă. Nu mă pot decide dacă ar trebui să fiu bucuroasă că munca i-a dat ideea să-și înceapă propria afacere de felicitări făcute manual, care i-a permis să se retragă pentru totdeauna în Enderby Avenue. Dar voi spune că felicitarea „Cu ocazia primului tău bebeluș", pe care a făcut-o special pentru mine — căptușită cu hârtie în degradeuri de albastru și verde — ei bine, a fost minunată.

De fapt, când m-am liniștit la spitalul Beth Israel, mi-am adus aminte de mama și m-am simțit nerecunoscătoare. Tatăl meu fusese incapabil să o țină de mână, așa cum m-ai ținut tu. Și totuși, oferindu-mi-se mâna unui soț în viață, am zdrobit-o.

Dar cu toții știm că femeile în travaliu pot deveni abuzive, așa că sunt tentată să recunosc că devenisem puțin ostilă în mijlocul evenimentelor și să mă limitez la această mărturisire. În fond, am fost imediat rușinată și te-am sărutat. Aceasta a fost înainte de zilele când doctorii strecurau un nou-născut la pieptul mamei, plin de sânge închegat și am avut câteva minute în timp ce legau și curățau cordonul ombilical. Eram emoționată, mângâindu-ți și strângându-ți brațul, cuibărindu-mi fruntea în partea interioară a cotului tău. Țineam în brațe copilul nostru pentru prima dată.

Dar nu pot să mă las să scap atât de ușor.

Până pe 11 aprilie 1983, mă flatasem că eram o persoană excepțională. Dar de când s-a născut Kevin, am ajuns să presupun că suntem cu toții profund obișnuiți. (În această privință, să te gândești la tine însuți ca fiind excepțional este probabil regula.) Avem așteptări explicite de la noi înșine în situații specifice — dincolo de așteptări; ele sunt cerințe. Unele dintre acestea sunt mici: dacă ni se organizează o petrecere surpriză, suntem încântați. Altele sunt mari: dacă moare un părinte, vom fi doborâți de supărare. Dar probabil în tandem cu aceste așteptări este frica intimă că vom rata convenția. Că vom primi telefonul fatal și că mama

noastră este moartă, iar noi nu vom simți nimic. Mă întreb dacă această mică, dar de neîndurat teamă, este chiar mai puternică decât însăși de frica de a primi vești proaste: că ne vom descoperi a fi monstruoși. Dacă nu pare prea șocant, pe durata căsniciei noastre am trăit cu o temere: că, dacă ți s-ar întâmpla ceva, aș fi terminată. Dar era întotdeauna o umbră ciudată, ceva dedesubtul fricii, dacă vrei, că nu se va întâmpla așa — că m-aș duce fără griji în după-amiaza aceea să joc squash.

Faptul că această *subfrică* rar devine copleșitoare derivă de la o încredere primitivă. Trebuie să ai încredere că dacă inimaginabilul se întâmplă să treacă, disperarea va apărea prăbușindu-se de bună voie; acea durere, de exemplu, nu este o experiență pe care trebuie să o chemi sau o îndemânare pe care trebuie să o exersezi și la fel se întâmplă și pentru bucuria normativă.

Astfel, chiar și tragedia poate fi însoțită de o urmă de ușurare. Descoperirea că durerea sufletească este într-adevăr chinuitoare ne consolează în legătură cu umanitatea noastră (deși, luând în considerare ceea ce oamenii pun la cale, este ciudat să pui semnul egal între acest cuvânt și compasiune sau competență emoțională.) Ia ziua de ieri ca exemplu. Conduceam spre muncă, pe drumul 9W, când o Fiesta a făcut dreapta, lovind un biciclist de pe marginea drumului. Cu aripa din dreapta a deformat complet roata din față a bicicletei, aruncând biciclistul peste capotă. A aterizat într-o poziție aproape imposibilă, ca și cum ar fi fost schițat de un student la arte fără pic de talent. Deja trecusem pe lângă accident, dar în oglinda retrovizoare am văzut că trei mașini din spatele meu au tras pe dreapta ca să ajute.

Pare pervers să găsești consolare într-un astfel de ghinion. Însă probabil că niciunul dintre șoferii care au coborât să sune la serviciile de urgență nu cunoșteau personal acest ciclist sau nu au avut vreun interes îndreptățit în soarta lui. Totuși, le-a păsat suficient ca să se deranjeze probabil până la punctul de a trebui să depună mărturie la tribunal. În ceea

ce mă privește, drama m-a zguduit fizic — mâinile îmi tremurau pe volan, gura mi s-a căscat și s-a uscat. Dar m-am descurcat. Încă mă albesc la agonia străinilor.

Și, totuși, știu cum este să ieși în afara scenariului. Petrecere surpriză? Nostim că a trebuit să menționez acest lucru. Săptămâna în care trebuia să împlinesc zece ani am simțit că se pregătea ceva. Erau șoapte, un dulap pe care am fost îndrumată să-l evit. Ca și cum nu erau suficiente clipiri din ochi și semne din cap, Giles a fredonat: „Vei fi surprinsă!" În a doua săptămână din august am știut că ziua însemnată se apropie și atunci când a venit simțeam că explodez.

De ziua mea, la începutul după-amiezii, am fost trimisă în curtea din spate.

„Surpriză!" Când am fost chemată înapoi în casă, am descoperit că cinci dintre prietenii mei se strecuraseră pe la intrarea din față, în timp ce eu încercasem să spionez prin perdelele trase de la bucătărie. În sufrageria noastră mică, ei au stat în jurul unei mese de jucat cărți, acoperite cu o față de masă din dantelă de hârtie și pe care erau aranjate farfurii colorate, lângă care mama pusese cartonașe asortate, pe care erau inscripționate, cu caligrafia fluidă a muncii ei profesioniste, numele invitaților. Erau de asemenea obiecte de petrecere cumpărate de la magazin: umbrele de bambus în miniatură, fluiere și zdrăngănitoare. Și tortul era de la cofetărie, iar mama colorase limonada într-un roz intens ca să o facă să pară mai festivă.

Fără îndoială, mama mi-a văzut expresia dezamăgită de pe față. Copiii sunt atât de nepricepuți să se ascundă. La petrecere am fost superficială, laconică. Mi-am deschis și închis umbreluța și m-am plictisit imediat de ea, ceea ce era straniu; le invidiasem din tot sufletul pe fetele ce merseseră la petreceri la care eu nu fusesem invitată și se întorseseră la școală exact cu aceste parasolare roz și albastre. Și totuși, am avut revelația că veneau în pachete de zece, într-o pungă de plastic, și puteau fi cumpărate chiar și de unii ca noi, iar acest lucru a devalorizat obiectele mai mult decât aș putea spune. Doi dintre invitați nu îmi plăceau prea mult; părinții

nu o nimeresc niciodată în legătură cu prietenii tăi. Tortul era acoperit cu glazură fondantă, ca un puc de plastic, și foarte dulce; prăjiturile mamei erau mai bune. Au fost mai multe cadouri ca de obicei, dar tot ce-mi amintesc despre ele este că fiecare a fost inexplicabil de dezamăgitor. Iar eu eram cuprinsă de gustul premonitoriu al maturității, o senzație de „fără ieșire", care rar îi molipsește pe copii: faptul că stăteam într-o cameră și nu era nimic de spus sau de făcut. Când totul s-a terminat, iar podeaua era murdară cu firimituri și ambalaje, am plâns.

Probabil că par răsfățată, dar nu am fost. În trecut nu se făcuse mare tam-tam de ziua mea. Uitându-mă în urmă, mă simt de asemenea pur și simplu vrednică de dispreț. Mama a depus atâta efort! De cele mai multe ori, afacerea ei nu aducea prea mulți bani; trudea la o felicitare mai mult de o oră și apoi o vindea cu 25 de cenți, un preț la care clienții ei încă mai cârâiau. În cadrul măruntei noastre economii de familie, cheltuiala cu aniversarea mea fusese considerabilă. Ea trebuie să fi fost uimită; dacă ar fi fost un alt fel de părinte, m-ar fi plesnit peste fundul ăla nerecunoscător. Oare la ce mă așteptasem, dacă petrecerea mea surpriză fusese o decepție?

La nimic. Sau la nimic special, nimic pe care aș fi putut să-l formulez concret în capul meu. Aceasta era problema. Așteptasem ceva mare și de nedefinit, un lucru atât de minunat încât să nu pot nici măcar să mi-l imaginez. Petrecerea pe care a dat-o ea a fost mult prea imaginabilă. Din acea cauză, chiar dacă ar fi adus o fanfară și magicieni, tot aș fi fost decepționată. Nu exista nicio extravaganță care să nu fie sub nivelul așteptărilor, pentru că era finită și delimitată. Ar fi numai acel lucru și nu un altul.

Ideea este că nu știu ce crezusem cu exactitate că mi se va întâmpla când Kevin a fost așezat pentru prima dată la pieptul meu. Nu prevăzusem nimic *exact*. Am vrut ceva ce nu puteam să-mi imaginez. Am vrut să fiu transformată; am vrut să fiu extaziată. Am vrut să se deschidă o ușă și să se întindă în fața mea o perspectivă complet nouă, despre care

nu știam că se afla acolo. Nu voiam nimic mai puțin decât o revelație, iar revelația, prin natura sa, nu poate fi prevăzută; promite acel lucru în care noi nu suntem încă implicați. Dar dacă am învățat o lecție din petrecerea aniversării de zece ani, a fost că așteptările sunt periculoase când sunt în același timp mari și amorfe.

Poate că m-am prezentat aici într-o lumină falsă. Firește, am avut presimțiri rele. Dar așteptările mele de la maternitate *erau* mari, căci altfel nu aș fi acceptat să trec prin așa ceva. Am urmărit cu nesaț relatările prietenilor: „Nici nu știi cum este până nu ai și tu unul." De câte ori recunoșteam că nu prea eram îndrăgostită de bebeluși sau copii mici, mi se spunea: „Am simțit exact la fel! Nu puteam să sufăr copiii altora! Dar este diferit — este *total* diferit — când sunt ai tăi." Îmi plăcea asta, perspectiva unei alte țări, un tărâm străin în care necredincioșii insolenți erau miraculos transformați, așa cum ai spus chiar tu, într-un răspuns la „Marea Întrebare". Într-adevăr, s-ar putea să fi interpretat greșit chiar și sentimentele mele pentru țările străine. Da, sufeream de oboseala călătoriilor, și da, întotdeauna m-am luptat cu o groază ereditară înainte să mă urc într-un avion. Dar să ajung în Namibia sau Hong Kong, chiar Luxemburg pentru prima dată m-a făcut să mă simt cât de poate de fericită și încântată.

Ceea ce nu conștientizasem, se confesase Brian, *este că te îndrăgostești de propriii tăi copii. Nu doar îi iubești. Te îndrăgostești. Și acel moment, când dai cu ochii de ei pentru prima dată, este de nedescris.* Îmi doresc ca el să fi descris cumva această experiență. Îmi doresc ca el să fi încercat măcar.

Doctorița Rhinestein a legănat copilul peste pieptul meu și a așezat creatura minusculă cu o delicatețe minuțioasă, pe care m-am bucurat să o văd în sfârșit. Kevin era umed, și sângele îi făcuse cute pe gât, pe scobiturile membrelor. Mi-am pus mâinile sfios în jurul lui. Expresia de pe fața lui contorsionată era una de nemulțumire. Corpul îi era inert; puteam doar să interpretez moleșeala lui ca pe o lipsă de entuziasm. Suptul este unul dintre puținele noastre instincte

înnăscute, dar când gura lui a atins sfârcul brun, mărit, capul i s-a lăsat într-o parte a dezgust.

Deşi fusesem avertizată că nu voi avea lactaţie la comandă, ca un automat de lapte, am continuat să încerc; el a continuat să se opună; nu i-a plăcut mai mult nici celălalt sân. Şi tot timpul aşteptam. Cu sufletul la gură. Şi am continuat să aştept. „Dar toată lumea spune", m-am gândit. Şi apoi, pe un ton clar: „Fereşte-te de ceea ce toată lumea spune".

Franklin, m-am simţit... absentă. Am continuat să muncesc din greu cu mine însămi să am această emoţie *indescriptibilă*, în acelaşi fel cum deranjezi sertarul cu tacâmuri ca să găseşti cuţitul de curăţat cartofi, dar indiferent cum am scormonit în jur, indiferent ce am dat la o parte, nu era acolo. Cuţitul de curăţat cartofii este *întotdeauna* în sertar, de fapt. Este sub spatulă, este strecurat în plicul de la garanţia robotului de bucătărie.

— Este frumos, am mormăit; găsisem o replică de la televizor.

— Pot? ai întrebat timid.

Am întins copilul. În timp ce nou-născutul Kevin se vânzolise la pieptul meu, îşi pusese un braţ în jurul gâtului tău, ca şi cum şi-ar fi găsit adevăratul protector. Când m-am uitat la faţa ta, ochii închişi, obrazul apăsat pe fiul nostru mic, am recunoscut, dacă aceasta nu sună prea nerespectuos: uite cuţitul de curăţat cartofi. Părea atât de nedrept. Erai evident gâtuit de emoţie, plin de un sentiment de uimire, care nu poate fi descris. Era ca şi cum te priveam lingând o îngheţată pe care refuzai să o împarţi.

M-am ridicat şi l-ai dat înapoi ezitant, moment în care Kevin a început să ţipe. Ţinând în braţe copilul, care în continuare refuza să sugă, am retrăit acea senzaţie de „acum ce?" a aniversării mele de zece ani: eram aici, într-o cameră unde părea că nu e nimic de făcut sau de spus. Minutele s-au scurs, Kevin ba urla, ba se odihnea inert şi tresărea iritat din când în când; am observat primele nelinişti ale ceea ce, îngrozitor, nu o pot numi decât plictiseală.

Te rog, nu. Știu ce ai spune. Eram extenuată. Avusesem un travaliu de treizeci și șapte de ore și era ridicol să cred că aș fi fost capabilă să mă simt altcumva decât frântă și amorțită. Și că ar fi fost absurd să-mi imaginez focuri de artificii; un bebeluș este un bebeluș. M-ai îndemna să-mi amintesc acea povestioară ciudată, pe care ți-am spus-o despre prima dată când am plecat în străinătate pentru primul meu an la Green Bay și am călcat pe pista de aterizare din Madrid, ca să fiu oarecum dezamăgită că și Spania avea copaci. „Bineînțeles că Spania are copaci!" m-ai luat peste picior. Am fost jenată; bineînțeles, știam, într-un fel, că avea copaci, dar cu cerul și pământul și oamenii plimbându-se prin jur — ei bine, nu a mai părut atât de diferit. Mai târziu ai făcut referire la acea anecdotă ca să ilustrezi că așteptările mele erau întotdeauna absurd de mari; că voracitatea mea pentru exotic era autodistructivă pentru că de îndată ce am luat în stăpânire cealaltă lume, ea s-a alăturat acesteia și nu a mai contat.

Mai mult de atât, tu m-ai amăgit spunându-mi că a fi părinte nu este ceva care se întâmplă peste noapte. Realitatea de a avea un bebeluș — când până recent nu exista unul — este atât de deconcertantă, încât probabil că eu nu o conștientizasem pe de-a-ntregul. Eram năucită. Asta era, eram năucită. Nu eram împietrită sau anormală. În plus, când te observi prea atent, analizându-ți sentimentele, ele dispar, evită să fie prinse. Eram dedublată și încercam prea tare. Mă prinsesem singură într-un fel de paralizie emoțională. Nu tocmai observasem că aceste efuziuni de mare pasiune sunt chestiuni ale sorții? Credința îmi pălise; îi permisesem temporar *subfricii* să ia ce era mai bun din mine. Aveam nevoie doar să mă relaxez și să las viața să-și urmeze cursul. Și, pentru numele lui Dumnezeu, să mă odihnesc. Știu că ai zice toate aceste lucruri, pentru că mi le-am spus și eu. Și nu au schimbat nimic — felul în care simțeam că tot acest lucru decurgea prost de la început, că eu nu urmăream programul, că v-am dezamăgit îngrozitor, pe tine și pe bebelușul nostru... Că eram, sincer vorbind, anormală.

În timp ce îmi coseau perineul rupt, te-ai oferit să îl iei pe Kevin din nou și am știut că ar trebui să protestez. Nu am făcut-o. Fiind eliberată de el, recunoștința mi-a îngreunat sufletul. Dacă vrei să știi adevărul, am fost supărată. Am fost înspăimântată, mi-a fost rușine de mine însămi, dar m-am simțit, de asemenea, înșelată. Am vrut petrecerea mea surpriză. M-am gândit că, dacă o femeie nu se poate baza pe ea însăși să fie la înălțimea unei asemenea ocazii, atunci nu se poate baza pe nimic; din acel moment încolo, lumea era cu fundul în sus. Copleșită, cu picioarele desfăcute, am făcut un jurământ: că, deși învățam să-mi expun părțile „intime" vederii lumii întregi, nu aveam să dezvălui nimănui de pe pământ că nașterea nu mă emoționase. Tu aveai lucrul despre care nu voiai să vorbești: „Să nu-mi spui niciodată că regreți propriul nostru copil"; acum aveam și eu unul. Amintindu-mi mai târziu, în compania altora, acest moment, alegeam cuvântul *indescriptibil*. Brian era un tată splendid. Aș împrumuta tandrețea bunului meu prieten pentru o zi.

Eva

18 decembrie 2000

Dragă Franklin,

În seara aceasta a fost petrecerea noastră de Crăciun de la birou, pe care nu este ușor să o faci cu șase oameni ce tocmai s-au aruncat unul la gâtul altuia. Avem puține în comun, dar în general sunt bucuroasă de compania lor — nu atât de mult pentru sincerităţile discutate la un sendviș, cât pentru conversaţiile cotidiene despre ofertele din Bahamas. (Uneori sunt atât de recunoscătoare pentru volumul mare de zboruri de rezervat, încât aș putea să plâng.) Mai mult de atât, simpla apropiere a oamenilor oferă cel mai profund confort animalic.

Directoarea a fost drăguță că m-a angajat. *Joia* aia a făcut să sufere atâţia oameni în această zonă, încât Wanda s-a îngrijorat la început că oamenii ar putea începe să îi evite agenţia doar ca să nu trebuiască să se gândească la acea zi. Totuși, ca să fim drepţi cu vecinii noștri, de multe ori mă simt de parcă aș fi primit o frumoasă felicitare de sărbători când un client recunoaște cine sunt. Personalul este cel pe care l-am dezamăgit. Trebuie să fi sperat că faptul de a te lovi zi de zi de o celebritate de vreun fel le-ar conferi lor distincţie și că le-aș furniza povești tulburătoare pe care să le spună mai departe în timpul cinelor. Dar asocierea este prea tangenţială și mă îndoiesc că prietenii lor sunt impresionaţi. Majoritatea povestirilor mele sunt comune. Este

doar o poveste pe care ei vor într-adevăr să o audă, însă pe aceea ei o ştiu pe dinafară de dinainte ca eu să vin în echipă.

Divorţată, cu şolduri largi şi cu un râs strident, Wanda însăşi ar putea să fi sperat că vom deveni repede prietene. Până la sfârşitul primului nostru prânz împreună, mi se confesase că fostul soţ avea erecţie urmărind-o pe ea urinând, că tocmai avusese hemoroizii scoşi şi că, până a prins-o agentul de securitate de la magazinul Saks, pe la vârsta de treizeci şi şase de ani, a fost o cleptomană compulsivă. I-am răspuns confesându-mă că, după şase luni în apartamentul meu de jucărie, mă hotărâsem în sfârşit să cumpăr perdele. Poţi să înţelegi cât de iritată ar fi putut să fie pentru că eu atrăsesem atenţia Manhattanului, în timp ce ea a avut parte de firimituri.

Aşa că, în seara aceasta, Wanda m-a încolţit lângă fax. Nu a vrut să-şi bage nasul, dar cerusem „ajutorul" cuiva? Am înţeles ce vrea să spună, bineînţeles. Tuturor elevilor de la liceul Gladstone le-a fost oferită consiliere gratuită de către conducerea şcolii, şi chiar câţiva dintre admişii din acest an, nici măcar înscrişi în 1999, au pretins că sunt traumatizaţi şi s-au trântit pe canapea. Nu am vrut să par ostilă şi prin urmare să spun onest că nu puteam să înţeleg cum simpla recapitulare a necazurilor mele în faţa unui străin le-ar diminua vreo iotă şi, cu siguranţă, consilierea era refugiul logic al celor ale căror probleme erau fantezii efemere şi nu probleme importante. Aşa că am făcut pe modesta spunând că experienţa mea cu această profesie fusese mai degrabă neplăcută, evitând binevoitoare faptul că eşecurile îngrijirii psihiatrice a fiului meu făcuseră capul de afiş al ştirilor de la o coastă la alta. Mai mult de atât, nu a părut înţelept să mă confesez că până acum găsisem singurul meu „ajutor" în a-ţi scrie ţie, Franklin. Oarecum sunt convinsă că aceste scrisori nu sunt pe lista de terapii prescrise, de vreme ce, în esenţă, tu eşti cel peste care trebuie „să trec", astfel încât să pot experimenta „finalul". Şi ce perspectivă groaznică este aceasta.

Chiar înainte, prin 1983, am fost uimită de ce o etichetă psihiatrică standardizată precum *depresia postnatală* trebuia să fie un factor de consolare. Compatrioții noștri par să acorde multă importanță în punerea unei etichete indispozițiilor lor. Probabil o văicăreală suficient de banală încât să aibă un nume implică că nu ești singur și atrage opțiuni precum camerele de chat de pe internet și grupurile de sprijin pentru văicăreli rapsodice banale. Această constrângere către mișcarea de masă s-a infiltrat chiar și în discuțiile de zi cu zi ale americanilor. Nu îmi pot aminti ultima dată când cineva mi-a spus că „i-a luat mult timp să se trezească". În schimb, sunt informată că nu-știu-cine *nu este o persoană matinală*. Toți acei tovarăși de drum care au nevoie de cești de cafea tare pentru a se trezi trebuie să-i ofere niște palme în plus celui care nu are chef să sară din pat pentru o alergare de zece mile.

Se putea să fi ajuns la o nouă apreciere a înclinațiilor mele normative, incluzând o așteptare realistă că atunci când port un copil în pântec voi simți de fapt ceva, chiar ceva frumos. Dar nu mă schimbasem atât de mult. Nu găsisem niciodată mângîiere în a fi exact ca toată lumea. Și deși doctorița Rhinestein mi-a oferit depresia postnatală ca pe un cadou, ca și cum mi-a spus că nefericirea ar trebui să te înveselească, nu am plătit profesioniști care să îmi arate evidentul, acel lucru perfect descriptibil. Termenul era mai puțin diagnostic decât tautologic: am fost deprimată după nașterea lui Kevin pentru că am fost deprimată după nașterea lui Kevin. Mulțumesc.

De asemenea, a sugerat că din cauza faptului că dezinteresul lui Kevin pentru alăptare a continuat, aș putea să sufăr de sentimente de respingere. M-am schimbat la față. M-a jenat faptul că aș putea să pun la inimă predilecțiile mărginite ale unei astfel de creaturi mici, crescute pe jumătate.

Bineînțeles că avea dreptate. La început am crezut că făceam ceva greșit, neghidându-i gura. Dar nu; puneam sfârcul între buzele lui, unde altundeva ar putea să meargă?

A supt o dată sau de două ori, dar s-a întors într-o parte, laptele cu tentă albăstruie curgându-i pe bărbie. Tușise și, poate mi-am imaginat, a părut chiar că se sufocase. Când m-am dus la o consultație de urgență, doctorița Rhinestein m-a informat sec că „uneori se întâmplă acest lucru". Dumnezeule, Franklin, ce descoperiri în genul lui „uneori se întâmplă" faci când ești părinte. Eram agitată. În cabinetul ei eram înconjurată de broșuri despre construirea sistemului imunitar al bebelușului tău. Și am încercat orice. Nu am mai consumat alcool. Am eliminat produsele lactate. Un mare sacrificiu a fost să renunțat la ceapă, usturoi și ardei iuți. Am eliminat carnea și peștele. Am început un regim fără gluten, care mi-a permis să mănânc doar cu puțin mai mult decât un castron cu orez și o salată fără dressing.

În fine, muream de foame, în timp ce Kevin a continuat să mănânce în modul lui plictisitor, dintr-o sticlă cu lapte praf încălzit la microunde și doar dacă o țineai tu. Nu lua laptele meu nici măcar dintr-o sticlă; se strâmba, fără să ia vreo înghițitură. Îl mirosea. Mă mirosea. Și totuși, laptele nu a fost găsit pozitiv la testul alergologic, cel puțin în sens medical. Între timp, sânii mei cândva mici, erau încordați, dureroși și aveau scurgeri. Rhinestein era neclintită să nu las să se strice laptele, de vreme ce ocazional această aversiune — acesta a fost cuvântul pe care l-a folosit, Franklin, *aversiune* — va dispărea. A fost atât de ciudat și dureros că nu prea m-am priceput în a mânui pompa de sân, deși a fost foarte drăguț din partea ta să te duci să cumperi acea pompă specială. Mi-e teamă că am ajuns să o urăsc, un substitut rece de plastic pentru suptul cald al unui bebeluș. Doream așa mult să-i dau lui laptele bunătății umane și el nu-l voia, sau nu-l voia de la mine.

Nu ar fi trebuit să pun asta la suflet, dar oare cum aș fi putut să nu? Nu era laptele mamei pe care nu-l voia, era Mama. De fapt, am fost convinsă că micul nostru ghem de bucurie mă dibuise. Bebelușii au o intuiție grozavă pentru că intuiția este aproape tot ce au. Am fost sigură că putea să-și dea seama de o anumită încordare care te dă de gol

când îl ridicam în braţe. Eram convinsă că putea să deducă dintr-o inflexiune subtil exasperată a vocii mele când îi gângueam că acel gângurit nu era natural pentru mine şi că urechea lui precoce putea să izoleze sarcasmul perfid din şirul acela nesfârşit de gângureli. Mai mult decât atât, de când citisem — îmi pare rău, tu citisei — că era important să le zâmbeşti bebeluşilor ca să încerci să smulgi un zâmbet în schimb, am zâmbit şi am zâmbit, am zâmbit până a ajuns să mă doară faţa, dar când mă durea faţa, eram sigură că putea să-şi dea seama. De fiecare dată când m-am forţat să zâmbesc, el ştia cu siguranţă că nu aveam chef să zâmbesc, pentru că niciodată nu zâmbea înapoi. Nu văzuse multe zâmbete în viaţa lui, dar îl văzuse pe al tău, suficient să realizeze că, prin comparaţie, era ceva în neregulă cu al mamei. Se încreţea fals; se evapora cu rapiditate semnificativă când mă întorceam de la pătuţul lui. Este acela momentul în care Kevin l-a dobândit? În închisoare, acel zâmbet de marionetă, ca şi cum ar fi tras de sfori.

Ştiu că te îndoieşti de mine în legătură cu acest lucru, dar am încercat foarte tare să dezvolt o dragoste pasională pentru fiul meu. Niciodată nu am perceput sentimentul pentru tine, de exemplu, ca pe un exerciţiu pe care eram obligată să-l repet precum notele de la pian. Cu cât am încercat *mai tare*, cu atât am devenit mai conştientă că efortul meu era o monstruozitate. Cu siguranţă, toată această tandreţe, pe care până la urmă am imitat-o, ar fi trebuit să bată la uşă neinvitată. Aşadar, nu era numai Kevin care m-a deprimat sau faptul că sentimentele tale începeau să devieze; m-am deprimat singură. Eram vinovată de abuz emoţional.

Dar şi Kevin m-a deprimat — şi vreau să spun *Kevin*, şi nu *bebeluşul*. Chiar de la început copilul era special pentru mine, în timp ce adesea tu întrebai: „Cum este copilul?" sau „Cum este băiatul meu?" sau „Unde este bebeluşul?" Pentru mine el nu a fost niciodată „bebeluşul". Era un ciudat, un individ neobişnuit de deştept, care a sosit să stea cu noi şi s-a nimerit să fie foarte mic. Pentru tine el era „fiul

nostru" — sau, odată ce ai început să renunți la mine, „fiul meu". Era o trăsătură generică persistentă în adorarea ta, pe care sunt sigură că a simțit-o.

Înainte să te enervezi, să știi că nu am spus asta ca pe o critică. Trebuie să fie acest angajament copleșitor față de ce este cu adevărat abstract, pentru ceea ce e bine sau rău pentru un copil, care poate să fie chiar mai cumplit decât angajamentul explicit pentru ei, pentru oamenii dificili, și faptul că ei te pot ține devotați lor când, ca indivizi, te dezamăgesc. În ceea ce mă privește, era această învoială îngăduitoare, referitoare la „copiii în teorie", pe care s-ar putea să fi eșuat să o ating și la care am fost incapabilă să recurg când Kevin mi-a testat legăturile maternale, întinzându-le până la limita imposibilului în acea *joi*. Nu am votat partidele, ci candidații. Părerile mele erau la fel de ecumenice precum conservele, încă umplute ochi de salsa verde din Mexico City, anșoa din Barcelona, frunze de lămâi verzi din Bangkok. Nu eram împotriva avortului, dar am detestat pedeapsa capitală, care presupun că semnifica faptul că acceptam sanctitatea vieții numai la adulți. Obiceiurile mele legate de mediul înconjurător erau capricioase; opream apa din bazinul de la toaletă, dar numai după ce mă chinuiam să fac un duș, dată fiind presiunea derizorie la apă în Europa, apoi mă încălzeam sub apă fierbinte pentru o jumătate de oră. Dulapul meu avea în el sariuri indiene, șaluri din Ghana și *au dais* din Vietnam. Vocabularul meu era presărat cu importuri — *gemütlich, scusa, hugge, mzungu*. Am amestecat și am potrivit planeta, încât uneori te îngrijorai că nu puteam să am niciun angajament pentru nimic sau pentru niciunde, deși ai greșit: angajamentele mele erau izolate și obscen de specifice.

În același mod, n-am putut să iubesc *un* copil; va trebui să-l iubesc pe acesta. Eu eram conectată la lume printr-o multitudine de fire, tu prin câteva frânghii zdravene. Era la fel cu patriotismul: ți-a plăcut *ideea* de State Unite mult mai mult decât țara însăși, și datorită crezului tău de aspirație americană că ai putut să treci cu vederea faptul că părinții

tăi yankei stăteau la coadă peste noapte, în faţa magazinului FAO Schwartz, cu termosuri de supă, să cumpere o ediţie limitată de Nintendo. Stridentul trăieşte în obişnuit. În conceptual locuieşte marele, transcendetul, nemuritorul. Ţările lumeşti şi băieţeii ticăloşi pot să meargă în iad; ideea de ţări şi ideea de fii triumfă pentru eternitate. Deşi niciunul dintre noi nu a fost vreodată la biserică, am ajuns să trag concluzia că erai în mod natural o persoană religioasă.

În final, mastita a pus capăt căutării disperate de a găsi ce anume îl izgonea pe Kevin de la laptele meu. Nutriţia slabă s-ar putea să mă fi făcut vulnerabilă. Aceasta şi orbecăiala să-l determin pe Kevin să sugă, care ar fi putut să rănească sfârcurile suficient încât să transmită infecţia din gura lui. Ostil mijloacelor mele de a-l întreţine, a reuşit totuşi să mă corupă, ca şi cum deja la zero ani era, dintre noi doi, persoana cu mai multă experienţă.

De vreme ce primul semn al mastitei este oboseala, nu este de mirare că primele simptome au trecut neobservate. El mă epuizase timp de săptămâni întregi. Pun pariu că tu încă nu mă crezi în legătură cu izbucnirile lui de furie, deşi o turbare care durează între şase şi opt ore pare mai degrabă o stare naturală decât o izbucnire de furie, la care momentele de linişte cărora le-ai fost martor au fost evenimente bizare. Fiul nostru a avut *izbucniri de pace*. Şi acest lucru ar putea să sune complet nebunesc, dar consecvenţa cu care Kevin a scos ţipete stridente cu o voinţă precoce, întreaga perioadă cât el şi cu mine eram singuri, şi apoi înceta cu bruscheţea închiderii unei staţii de radio cu muzică heavy-metal în momentul în care tu veneai acasă — ei bine, a părut deliberată. Liniştea încă îmi ţiuia în urechi, tu te aplecai peste îngerul nostru somnoros care, necunoscut pentru tine, tocmai începea să se refacă după eforturile olimpiene de peste zi. Deşi nu ţi-am dorit niciodată să ai durerile mele de cap, nu puteam să suport neîncrederea subtilă care se construia între noi când experienţa ta cu fiul

nostru nu se potrivea cu a mea. Câteodată am întreţinut deziluzia retroactivă că, până şi în pătuţ, Kevin învăţa să dezbine şi să cucerească, reuşind să prezinte temperamente atât de contrastante încât eram meniţi să fim puşi în dezacord. Trăsăturile lui Kevin erau neobişnuit de ascuţite pentru un bebeluş, în timp ce ale mele încă afişau rotunjimea credulă a lui Marlo Thomas, ca şi cum în uter, el atrăsese ca o lipitoare toată răutatea mea.

Fără copil, percepusem plânsetul unui bebeluş ca ceva aproape nediferenţiat; nu era atât de zgomotos. Dar, în timpul maternităţii, urechea mea a învăţat să distingă tipurile de plânset. Există urletul pentru nevoia nearticulată, care este practic prima bâjbâială a copilului după limbaj, pentru sunete care înseamnă *ud* sau *papa* sau *cleme*. Există strigătul terorii — nimeni nu este aici şi s-ar putea să nu mai fie nimeni, niciodată. Există acel moleşit *ua-ua*, asemănător cu chemarea la moschee în Orientul Mijlociu sau cu un cântec improvizat; acesta este plânsetul creativ, plânsetul de distracţie, de la bebeluşi care, fiind nu neapărat nefericiţi, au eşuat să memoreze că nouă ne place să lăsăm lăcrimatul pentru momentele de nefericire. Probabil că cel mai trist dintre toate este cel mut, smiorcăitul obişnuit al unui bebeluş care s-ar putea să fie foarte trist, dar care, fie prin neglijare, fie prin previziune, nu mai anticipează graţierea — care în fragedă pruncie devine deja împăcat cu ideea că a trăi înseamnă a suferi.

Îmi imaginez că sunt multe motive pentru care nou-născuţii plâng la fel cum fac şi cei mari, dar Kevin nu practica niciunul dintre aceste tipuri lacrimale standard. Bineînţeles, după ce ajungeai acasă, uneori se foia un pic ca un bebeluş *normal* care voia să fie hrănit sau schimbat, iar tu aveai grijă de asta şi el înceta; şi apoi te uitai la mine ca şi cum mi-ai fi zis „vezi?", iar mie îmi venea să te împuşc.

Imediat ce tu plecai, cu mine Kevin nu se liniştea cu nimic atât de mărunt şi trecător cum ar fi laptele sau scutecele uscate. Dacă frica de abandon a contribuit la un nivel de decibeli care a rivalizat cu sunetul unui ferăstrău electric,

singurătatea lui era de o puritate existențială copleșitoare; nu avea de gând să fie domolit prin așezarea la ugerul dezgustător, plin cu acel lichid alb, al unei vaci obosite. Și am distins nu un plânset jalnic de chemare, nu bocet de disperare, nu bolborosit de groază necunoscută. Mai degrabă el și-a azvârlit vocea ca pe o armă, urletele lovind pereții mansardei noastre ca o bâtă de baseball lovind un refugiu de autobuz. În asemenea concerte, pumnii lui se antrenau cu caruselul de deasupra pătuțului, făcea kick-boxing cu pătura și erau momente în care mă retrăgeam după ce îl mângâiam și îl schimbam, și mă minunam de puterea reprezentației lui. Era evident: alimentând acest motor de o combustie remarcabilă a fost combustibilul distilat și mereu reînnoit al *furiei*.

„În legătură cu ce?" ai putea să întrebi.

Kevin era curat, era hrănit, dormise. Încercam cu pătură, fără pătură; nu-i era nici cald, nici rece. Râgâise și eram convinsă că nu avea colici; plânsul lui Kevin nu era unul de durere, ci unul de mânie. Avea jucării care îi atârnau deasupra capului, cuburi de cauciuc în patul lui. Mama lui își luase șase luni concediu de la muncă ca să petreacă fiecare zi lângă el și l-am ridicat atât de des încât mă dureau brațele; nu poți spune că i-a lipsit atenția. Cum ziarele au fost atât de dornice să observe șaisprezece ani mai târziu, Kevin a avut totul.

Am formulat o teorie conform căreia poți plasa majoritatea oamenilor pe o scală de cel mai simplu fel și că poziția lor pe această scală poate fi corelată cu oricare altă însușire a lor: cât de mult le place să fie aici cu adevărat, doar să fie în viață. Cred că Kevin ura asta. Consider că el a fost în afara scalei, a urât atât de mult faptul de a fi aici. S-ar putea să fi reținut vreo urmă de memorie spirituală dinainte de concepere, și nulitatea glorioasă a fost ceea ce i-a lipsit cu mult mai mult decât uterul meu. Pe măsură ce timpul trecea și trecea, Kevin a părut înfuriat că nimeni nu-l consultase vreodată în legătură cu apariția lui într-un pătuț când oricum nimic nu l-a interesat de acel pătuț. Era

cel mai puțin curios băiețel pe care îl întâlnisem vreodată, cu câteva excepții de la acea regulă pe care mă cutremur să le examinez.

Într-o după-amiază am început să mă simt mai obosită decât de obicei, din când în când un pic amețită. De zile întregi fusesem incapabilă să-mi fie cald și era sfârșitul lui mai; afară, newyorkezii erau în pantaloni scurți. Kevin avusese un recital virtuoz. Stând pe canapea, înfășurată cu o pătură, am reflectat irascibilă că ți-ai luat mai mult de lucru ca niciodată. E drept, ca liber-profesionist, nu voiai să-ți lași clienții vechi să găsească un alt cercetaș, cu toate că firma mea putea să se bazeze pe agenți plătiți și nu ar fi dispărut pur și simplu. Dar, într-un fel, aceasta a însemnat că eram prinsă toată ziua cu infernul într-un landou, în timp ce tu te plimbai cu veselie în furgoneta ta albastru-deschis ca să cauți locuri cu vaci care au culoarea potrivită. Bănuiam că dacă situația noastră ar fi fost inversată — tu să conduci o companie promițătoare, iar eu să fi fost un cercetaș liber-profesionist — te-ai fi așteptat din partea Evei să lase cercetarea cu totul, la fel cum dai drumul din mână unei cărămizi fierbinți.

Când liftul a ajuns la etajul nostru, tocmai remarcam că o mică pată de sub sânul meu drept devenise de un roșu puternic, sensibilă și ciudat de tare, asemenea petei cu mult mai mare de pe sânul stâng. Ai deschis grilajul de la ușă și te-ai dus direct la pătuț. Eram bucuroasă că deveneai un tată atât de atent, dar dintre cei doi locatari ai mansardei noastre, doar soția ta era cea care aprecia întelesul cuvântului *salut*.

— *Te rog* nu îl trezi, am șoptit. Doarme de doar douăzeci de minute și s-a depășit pe el însuși astăzi. Mă îndoiesc că adoarme vreodată. El leșină.

— Ei bine, a mâncat?

Surd la imprecațiile mele, l-ai pus pe umărul tău și i-ai cercetat fața somnoroasă. Arăta amăgitor de încântat. Vise de uitare, probabil.

— Da, Franklin, am spus fără să mă pot controla. După *patru sau cinci ore* în care micul Kevin a întors casa pe dos, m-am gândit la asta. De ce folosești aragazul?

— Cuptorul cu microunde distruge vitaminele!

În timpul prânzului la McDonald's citeai cărți de bebeluși.

— Nu este așa de simplu să-ți dai seama ce vrea, că el nu poate să ceară. În majoritatea timpului nu are idee de ceea ce își dorește.

Ți-am surprins privirea, în timp ce ochii tăi s-au îndreptate spre tavan ca și cum, „o-Doamne-nu-iar-asta".

— *Crezi că eu exagerez.*

— Nu am spus asta.

— Tu crezi că el este „morocănos". Este „agitat" uneori pentru că îi este foame...

— Ascultă, Eva, sunt sigur că devine puțin țâfnos...

— Vezi? *Un pic țâfnos.* Am mers legănându-mă la bucătărie, în pătura mea. Nu mă crezi. Mă apucase o transpirație rece și cred că am fost ori roșie, ori palidă. Mersul îmi dădea dureri de tălpi și durerea urca spre brațul stâng.

— Cred că ai dreptate în ceea ce privește *percepția* ta despre cât de greu este. Dar la ce te-ai așteptat, la o plimbare în parc?

— Nu la o plimbare fără griji, dar aceasta este ca și cum ai fi *atacat* în parc.

— Uite, el este și fiul meu. Și eu îl văd, de asemenea, în fiecare zi. Uneori plânge puțin. Ei și? M-aș îngrijora dacă nu ar face-o.

Aparent, mărturisirea mea era compromisă. Ar trebui să aduc un alt martor în discuție.

— Știi că John, de jos, amenință să se mute?

— John este homosexual și lor nu le plac bebelușii. Toată țara asta e împotriva copiilor, tocmai încep să observ.

Severitatea nu te caracteriza, exceptând faptul că măcar o dată vorbeai despre țara adevărată și nu despre Valhalla minunată din capul tău.

— Vezi?

Kevin s-a înălțat pe umărul tău, apoi a luat biberonul, calm, fără să-și deschidă ochii.

— Îmi pare rău, dar în majoritatea timpului mi se pare blând.

—Nu este *blând* acum, este doar epuizat! Și la fel sunt și eu. Știu că sunt frântă, dar nu mă simt în regulă. Amețită. Friguri. Mă întreb dacă am febră.

— Ei bine, mare păcat, ai spus formal. Du-te să te odihnești, atunci. Voi pregăti cina.

Nu-mi venea să cred. Această răceală nu-ți era deloc caracteristică. Trebuia ca eu să-mi diminuez propriile infirmități, iar tu să faci o listă cu soluții de rezolvare pentru ele. Forțându-te să te prefaci, am luat sticla și ți-am lipit mâna de fruntea mea.

— Ești caldă, ai spus, retrăgându-ți mâna imediat.

Mi-e teamă că nu am mai putut să stau în picioare și pielea mă durea de fiecare dată când pătura mă atingea. Așa că m-am clătinat înapoi la canapea, ca și buimăcită de revelația mea: erai supărat pe mine. Să fii tată nu era o dezamăgire; eu eram. Ai crezut că te-ai căsătorit cu un soldat. În schimb, soția ta se dovedea o plângăcioasă, genul acela de persoană foarte supărăciosă, pe care ea l-a criticat fățiș, des întâlnit printre obezii nemulțumiți ai Americii, pentru care un lucru banal cum ar fi nelivrarea unui pachet de la FedEx de trei ori consecutiv și nevoia de a se duce la depozit pentru a-l lua este un „stres" intolerabil, motiv de terapii costisitoare și tratament medicamentos. Chiar și pentru refuzul lui Kevin de a accepta să sugă m-ai considerat vag responsabilă. Îți refuzasem tabloul matern, acea relaxare savuroasă de duminică dimineață, dintre așternuturi, cu pâine prăjită cu unt: fiul sugând, soția strălucitoare, sânii revărsându-se cu generozitate peste pernă, până când ești forțat să ieși din pat să aduci aparatul de fotografiat.

Am crezut că îmi deghizasem extraordinar de bine adevăratele sentimente pentru maternitate, până la punctul de abandonare; atâta minciună în căsnicie este numai o chestiune de a tăcea. Mă abținusem să așez diagnosticul atât de

evident de *depresie postnatală*, ca pe un trofeu, pe măsuța de cafea, dar păstrasem această acreditare formală pentru mine însămi. Între timp, îmi adusesem acasă mult de muncă, de editat, dar verificasem doar câteva pagini; mâncam prost și dormeam prost și făceam duș în cel mai bun caz o dată la trei zile; nu vedeam pe nimeni și afară ieșeam rar, pentru că furiile lui Kevin, în public, nu erau acceptate social; și zilnic eram confruntată cu manifestările minuțioase ale unei furii nesătule, în timp ce îmi repetam mie însămi, indiferentă la lipsa de sens, că *trebuie să iubesc asta*.

— Dacă ai probleme în a face față, nu ducem lipsă de resurse. Te-ai ridicat peste canapeaua pe care stăteam cu fiul nostru în brațe, ca unul dintre acei țărani puternici, modele de dedicație familială și iubire de țară din picturile sovietice. Am putea să angajăm o fată.

— A, am uitat să-ți spun, am mormăit. Am avut o conferință telefonică cu cei de la birou. Avem cerere pentru o ediție africană. AFRIWAP. Mi se pare că sună bine.

— Nu am vrut să spun, te-ai răzgândit, vocea ta profundă și fierbinte în urechea mea, că altcineva l-ar putea crește pe fiul nostru în timp ce tu te duci la vânătoare de pitoni în Congoul Belgian.

— Zair, am spus.

— Suntem amândoi implicați în asta, Eva.

— Atunci de ce întotdeauna îi ții partea lui?

— Are numai șapte săptămâni. Nu este suficient de mare să aibă o parte!

M-am forțat singură să stau în picioare. S-ar putea să fi crezut că eram o plângăcioasă, dar ochii mei curgeau de la sine. Când m-am mișcat greoi în baie, nu era neapărat ca să iau termometrul, ci ca să subliniez faptul că tu nu mi l-ai adus. Când m-am întors cu termometrul vârât în gură, mi se părea mie, sau ochii tăi priveau încă o dată spre tavan?

Am analizat mercurul sub o lampă.

— Uite, citește tu. Totul este puțin încețoșat pentru mine.

Absent, ai ținut termometrul la lumină.

— Eva, ai făcut-o de oaie. L-ai pus lângă bec sau ceva.

Ai scuturat termometrul, mi-ai pus capătul în gură, şi ai plecat să-i schimbi scutecul lui Kevin.

Mi-am târşâit picioarele la masa de schimb a lui Kevin şi ţi l-am dat. Ai verificat termometrul şi m-ai străpuns cu o privire urâtă.

— Nu este nostim, Eva.

— Despre ce vorbeşti? De data aceasta erau lacrimi.

— Să încălzeşti termometrul. Este o glumă de doi bani.

— Nu încălzesc termometrul. Am ţinut vârful sub limbă...

— Rahat, Eva, practic arată 40 de grade Celsius.

— A...

Te-ai uitat la mine. Te-ai uitat la Kevin, pentru prima dată prins între două tabere. Grăbit, l-ai luat de pe masă, apoi l-ai pus la culcare cu atâta superficialitate, încât a uitat orarul lui strict teatral şi a scos urletul celebru de peste zi, acel ţipăt de „vă-urăsc-pe-toţi". Cu acea bărbăţie pe care o admirasem întotdeauna, l-ai ignorat.

— Îmi pare atât de rău!

Dintr-o singură mişcare m-ai ridicat de la pământ şi m-ai cărat înapoi la canapea.

— Eşti într-adevăr bolnavă. Trebuie să o sunăm pe Rhinestein, să te duc la spital...

Eram somnoroasă, pe punctul de a adormi. Dar îmi amintesc că m-am gândit că durase prea mult timp. Că m-am întrebat dacă aş fi avut o compresă rece pe frunte, apă rece şi trei aspirine lângă mine şi pe doctoriţa Rhinestein la telefon, poate termometrul nu ar fi indicat peste 38 de grade Celsius.

Eva

21 decembrie 2000

Dragă Franklin,

Sunt un pic năucită, de vreme ce telefonul tocmai a sunat şi nu am nicio idee cum a făcut rost de numărul meu acest Jack Marlin, în condiţiile în care nu figurează în cartea de telefon. Zicea că este un producător de documentare de la NBC. Presupun că amuzantul titlu al proiectului său, „Activităţi în afara programului", sună suficient de autentic şi cel puţin a fost rapid în a se distanţa pe el însuşi de „Durere la Liceul Gladstone", acea emisiune făcută în grabă de cei de la Fox, despre care Giles m-a informat că, în cea mai mare parte, se bocea în faţa camerei de luat vederi şi se ţineau slujbe religioase. Totuşi, l-am întrebat pe Marlin de ce îşi imaginează că aş vrea să particip într-o altă emisiune de senzaţie *postmortem* a zilei în care viaţa mea, aşa cum am înţeles-o, a ajuns la un sfârşit, şi el a spus că aş putea să vreau să spun „varianta mea a poveştii".

— Care ar fi partea aceea? Se ştie că am fost în tabăra opusă de când Kevin avea doar şapte săptămâni.

— De exemplu, nu a fost fiul dumneavoastră victima unui abuz sexual? m-a asaltat Marlin.

— O victimă? Vorbim de acelaşi băiat?

— Dar despre Prozac ce puteţi să-mi spuneţi? Vocea lui compătimitoare suna fals. Aceasta a fost apărarea lui la proces, şi a fost destul de bine susţinută.

— Aceasta a fost ideea avocatului lui, am spus neputincioasă.

— În mare — poate credeți că Kevin a fost înțeles greșit?

Îmi pare rău, Franklin, știu că ar fi trebuit să închid, dar vorbesc cu atât de puțini oameni în afara biroului... Ce am spus? Ceva de genul: „Mi-e teamă că îmi înțeleg fiul prea bine". Și am spus: „Din acest motiv, Kevin cred că este unul dintre cei mai bine înțeleși tineri din țară. Faptele vorbesc mai tare decât cuvintele, nu-i așa? Mie mi se pare că și-a exprimat părerea despre lume mai bine decât majoritatea. Mie mi se pare că ar trebui să intervievezi copii care sunt mult mai puțin dotați când vine vorba de a se exprima."

— Ce credeți că încerca să spună? a întrebat Marlin, încântat că a pus mâna pe un specimen adevărat din ceea ce a devenit o elită de părinți izolată, ai cărei membri, în mod straniu, nu sunt avizi după cele cincisprezece minute ale lor la televizor.

Sunt sigură că telefonul era înregistrat, și ar fi trebuit să am grijă ce spun. În schimb, mi-a scăpat: „Oricare a fost *mesajul* lui, domnule Marlin, a fost cu siguranță neplăcut. La ce naiba ați vrea să-i mai dați încă un for pentru a și-l expune?"

Când musafirul meu s-a lansat într-un fel de nonsens despre o intuiție vitală în ceea ce privește adolescenții tulburați, astfel încât data viitoare să „putem să prevestim când apare", i-am închis.

— Am prevestit de șaisprezece ani că se va întâmpla, domnule Marlin, am răspuns obraznic. Și de mare ajutor a fost! Apoi am închis.

Știu că doar își făcea meseria, dar nu-mi place meseria lui. Mi-e scârbă de vânătorii de știri care adulmecă la ușa mea precum câinii care miros carne. Am obosit să fiu transformată în hrană pentru câini.

Am fost recunoscătoare când doctorița Rhinestein, după ce ne-a ținut predici cum că, practic, nu a mai întâlnit așa ceva, a fost forțată să recunoască că într-adevăr avusesem

mastită la ambii sâni. Acele cinci zile în Beth Israel, cât am fost pe antibiotice, au fost dureroase, dar am ajuns să prețuiesc durerea fizică ca o formă de suferință pe care am înțeles-o, în contrast cu disperarea derutantă de a fi o proaspătă mamă. Liniștea simplă a fost o ușurare imensă.

Încă în febra câștigării existenței și poate — recunoaște — ezitant să testezi temperamentul „blând" al fiului nostru, ai profitat de această oportunitate să angajezi o bonă. Sau ar trebui să spun două bone, de vreme ce până m-am întors acasă prima renunțase.

Nu îmi spusesei asta. În mașină, când mă duceai acasă, ai început pur și simplu să vorbești despre minunata Siobhan și a trebuit să te opresc.

— Am crezut că numele ei e Carlotta.

— A, *ea*. Știi, foarte multe dintre aceste fete sunt imigrante care intenționează să dispară când viza lor expiră. De fapt, nu le pasă de copii.

De fiecare dată când mașina dădea peste o denivelare, sânii mei parcă luau foc. Așteptam procesul chinuitor de mulgere a laptelui, pe care am fost ordonată să îl fac cu sfințenie la fiecare patru ore de dragul mastitei, chiar dacă oricum apoi aruncam laptele.

— Să înțeleg că nu a mers cu Carlotta.

— I-am spus în față că e un bebeluș. Face caca, trage pârțuri, râgâie...

— Țipă...

— Un bebeluș. Se pare că se aștepta la un cuptor care se curăță singur sau ceva de genul ăsta.

— Așa că ai concediat-o.

— Nu chiar. Dar Siobhan este o sfântă. Dintre toate țările, este tocmai din Irlanda de Nord. Poate oamenii obișnuiți să fie bombardați pot să suporte puțin smiorcăit.

— Carlotta a renunțat, adică. Numai după câteva zile. Din cauză că bebelușul era — care este termenul corect? *Irascibil*.

— După o zi, dacă poți să crezi. Și când am sunat la prânz să mă asigur că totul e în regulă, are tupeul să insiste să îmi

scurtez ziua de muncă și să o eliberez de fiul meu. Am fost tentat să nu-i plătesc niciun cent, dar nu am vrut să fim pe lista neagră a agenției prin care a venit. (Profetic. Eram pe lista neagră a respectivei agenții doi ani mai târziu.)

Siobhan *era* o sfântă. Un pic simplă la prima vedere, cu cârlionți negri dezordonați și pielea irlandeză morbid de albă, avea unul din acele trupuri de păpușă care nu se îndoaie de la încheieturi, dar era un pic fragilă; deși era suficient de slabă, membrele în formă de coloană și trunchiul fără talie dădeau impresia de grosime. Și totuși, am ajuns cu timpul să o văd mai frumoasă pentru că era atât de bună la suflet. Într-adevăr, am fost neliniștită pentru că a menționat atunci când ne-am cunoscut că era membră a sectei creștine Alpha Course. Vedeam astfel de oameni ca pe niște fanatici fără minte și îngrozitori, fiind obișnuiți să facă declarații zilnice de credință. O prejudecată, și una pe care Siobhan nu a adeverit-o; rar a mai deschis subiectul. Poate că această cale religioasă extravagantă a fost opțiunea ei de a ieși din această gruparea catolică-protestantă din comitatul Antrim, de care nu vorbea niciodată și de care se îndepărtase atât de mult, încât pusese oceanul Atlantic între ei, ca un mijloc suplimentar de protecție.

M-ai tachinat că mi-a plăcut atât de mult de Siobhan doar pentru că era o fană a ghidului *A Wing and a Prayer*, pentru că folosise AWAP când călătorea prin Europa. Nesigură de ceea ce Dumnezeu i-ar „cere" să facă, a spus că nu putea să-și imagineze o ocupație mai încântătoare decât călătoria prin țări străine în mod profesionist, tulburându-mi nostalgia pentru o viață care deja se distanța. A aprins aceeași mândrie pe care am sperat că Kevin o va aprinde într-o zi, când era suficient de mare să aprecieze realizările părinților. Deja mă lăsasem pradă fanteziei ciudate în care Kevin ar studia cu atenție vechile mele fotografii, întrebând pe nerăsuflate: „Unde este asta? Ce este asta? Ai fost în Africa? Uau!" Dar admirația lui Siobhan s-a dovedit a fi interpretată greșit, într-un mod crud. Kevin s-a uitat, o dată, într-adevăr *peste* o cutie cu poze — cu kerosen.

După a doua rundă de antibiotice, mastita s-a liniştit. Resemnată că bebeluşul era ţinut pe lapte praf, mi-am lăsat sânii să se umfle şi să se vindece, şi cu Siobhan având grijă de toate am fost în cele din urmă în stare să mă întorc la AWAP în acea toamnă. Ce uşurare, să te îmbraci bine, să te mişti energic, să vorbeşti în tonuri joase, de adult, să-i spui cuiva ce să facă şi acea persoană să facă. În timp ce am simţit aroma proaspătă din ceea ce înainte devenise monoton, de asemenea m-am mustrat pentru că atribuisem unui mărunt moment de confuzie motive atât de dăunătoare ca intenţia de a crea o prăpastie între tine şi mine. Nu mi-a fost bine. Fusese mult mai greu să mă adaptez la noua noastră viaţă decât mă aşteptasem. Recuperându-mi ceva din vechea mea energie şi descoperind cu plăcere că revenisem la silueta de dinainte, am bănuit că ceea ce a fost cel mai rău a trecut şi mi-am promis că data viitoare când una dintre prietenele mele naşte primul copil, voi face tot ce pot să fiu plină de înţelegere.

Adesea o invitam pe Siobhan să rămână cu mine la o ceaşcă de cafea când veneam acasă, şi bucuria pe care o aveam conversând cu o femeie aproximativ jumătate din vârsta mea s-ar putea să fi fost mai degrabă una standard, de a vorbi cu cineva, decât încântarea de a recupera din diferenţa de generaţii. Aveam încredere în Siobhan pentru că nu aveam încredere în soţul meu.

— Trebuie să-l fi dorit pe Kevin foarte mult, a spus Siobhan într-una din zile. Să vezi peisajele, să cunoşti oameni extraordinari — şi să fii plătit pentru această plăcere, dacă poţi să crezi! Nu pot să-mi imaginez că ai renunţat la acest lucru.

— Nu am renunţat, am spus. După un an sau cam aşa ceva, mă voi întoarce la munca de teren.

Siobhan a mestecat în cafea.

— Franklin se aşteaptă să se întâmple asta?

— Ar trebui să se aştepte la asta.

— Dar a spus ceva de genul — Siobhan nu era obişnuită cu bârfa — „s-a terminat cu absenţa ta cu lunile pentru o singură călătorie".

— Pentru o perioadă m-am simțit un pic extenuată. În permanență să nu mai ai lenjerie curată; toate grevele liniilor ferate din Franța. Este posibil să mă fi înțeles greșit.

— O, da, a spus cu părere de rău. Mă îndoiesc că încerca să creeze probleme, deși a prevăzut că s-ar putea să se întâmple asta. Trebuie să se fi simțit singur, când plecați. Și acum, dacă plecați în călătorii din nou, el o să fie singurul căruia o să-i pese de micuțul Kevin când eu nu sunt aici. Bineînțeles, în America, unii tați stau acasă și mamele merg la muncă, nu-i așa?

— Există americani și americani. Franklin nu este genul.

— Dar dumneavoastră conduceți o companie întreagă. Bineînțeles că v-ați permite...

— Doar în sensul financiar. Este suficient de greu când soția ta este prezentată în revista *Fortune*, iar tu doar ai căutat locul unde s-a realizat reclama de pe prima pagină.

— Franklin a spus că de obicei erați plecată cinci luni pe an.

— Evident, am spus sever, va trebui să le reduc.

— Știți, Kevin s-ar putea să vi se pară că este un copil viclean. Este... un copil dificil. Uneori trec de această etapă. Apoi s-a hazardat brusc.

— Uneori nu scapă, am completat.

Ai crezut că Siobhan îi era devotată fiului nostru, dar am simțit că loialitatea ei era mai mult pentru noi. Vorbea rar de Kevin într-un alt sens decât cel logistic. Un nou set de biberoane fusese sterilizat; scutecele erau pe terminate. Pentru o astfel de fată pasionată, această abordare mecanică nu prea se potrivea. (Deși a observat o dată că „el are ochii ca de mărgele, așa îi are!" A râs nervos și a spus: „Adică... intenși." „Da, sunt fără vlagă, nu-i așa?" am răspuns, cât am putut de neutru.)

Dar ne-a adorat pe noi doi. Era fermecată de libertatea noastră de a fi angajați pe cont propriu în două locuri în același timp și, în ciuda imaginii evanghelice romantice cu „valori familiale", era cu siguranță tulburată că noi vom îngrădi această libertate amețitoare cu obligațiile pe care le

ai față de un copil. Și poate că i-am dat speranțe în privința viitorului ei. Eram între două vârste, dar ascultam The Cars și Joe Jackson; chiar dacă nu era de acord cu limbajul vulgar, se bucura totuși că un babalâc apropriindu-se de patruzeci de ani putea să spună despre un manual dubios de bebeluși că-i *balegă*. La schimb, noi am plătit-o bine și i-am înțeles obligațiile legate de biserică. I-am făcut un cadou ciudat, o eșarfă de mătase din Thailanda, pentru care și-a exprimat aprecierea atât de mult încât m-am simțit prost. Te considera devastator de frumos, admirându-ți fermitatea feței și pletele ca de in. Mă întreb dacă nu „te-a imaginat" vreun băștinaș de pe Mississippi.

Având toate motivele să consider că Siobhan era mulțumită ca angajată a noastră, am fost uimită să observ că, pe măsură ce lunile treceau, a început să arate curios de extenuată. Știu că irlandezii nu îmbătrânesc frumos, dar chiar și pentru rasa ei cu piele subțire era mult prea tânără să facă acele riduri de îngrijorare pe frunte. Putea să fie irascibilă când mă întorceam de la birou, izbucnind când eu doar îmi exprimasem surprinderea că iar nu mai aveam mâncare de bebeluș, „A, dar nu merge toată în gura lui, știți asta!" Își cerea scuze imediat, începând repede să plângă, dar nu voia să explice. A devenit mai dificil să o ademenesc la o ceașcă de cafea, la o conversație, ca și cum era nerăbdătoare să plece din apartamentul nostru și am fost pusă în încurcătură de reacția ei când i-am propus să se mute la noi. Îți amintești că am hotărât să închidem acea debara nefolositoare și să o transformăm într-o baie separată. Ce avusesem în minte pentru ea ar fi fost cu mult mai încăpător decât ungherul tihnit pe care îl împărțea în East Village cu o ospătăriță destrăbălată, bețivă, fără Dumnezeu, pe care nu o prea plăcea. De asemenea, nu i-aș fi redus salariul, așa că ar fi economisit bani pe chirie. Și totuși, la perspectiva de a deveni bonă care locuiește în casă, a dat înapoi. Când a protestat că ea n-ar putea niciodată să întrerupă contractul de închiriere din cocioaba din Avenue C, a sunat, ei bine, ca o... *balegă*.

Şi apoi a început să sune să spună că este bolnavă. Doar o dată sau de două ori pe lună la început, dar cu timpul telefona acuzând o durere de gât sau o durere de stomac cel puţin o dată pe săptămână. Arăta destul de necăjită; nu cred că se hrănea cum trebuie, pentru că acele forme de păpuşă lăsaseră loc unei imagini firave de băţ şi când trăsăturile irlandeze au dispărut, arătau exhumate. Aşa că am ezitat să o acuz de prefăcătorie. Respectuoasă, am luat-o la întrebări dacă avea probleme cu prietenul sau dacă era vreo problemă cu familia ei în Carickfergus ori dacă posteşte pentru Irlanda de Nord.

— Să postesc pentru Irlanda de Nord?! a repetat confuză. Vă bateţi joc de mine.

Acel moment umoristic a venit să sublinieze că nu mai ştia de glumă.

Aceste vacanţe inoportune ale ei m-au pus în mare dificultate, de vreme ce conform logicii acum stabilite a liber-profesionismului tău, în defavoarea funcţiei mele înfumurate de director, eu eram cea care trebuia să stea acasă. Nu numai că trebuia să-mi reprogramez întâlnirile sau să le fac stângaci în conferinţe telefonice, dar o zi întreagă în plus petrecută cu micul Kevin răsturna în mine un echilibru precar; până seara, într-o zi în care nu fusesem pregătită pentru oroarea de neoprit a lui Kevin faţă de propria lui existenţă, eram, cum ar zice bona noastră, *nebună*. Prin adăugarea insuportabilă a acelei zile în plus pe săptămână, eu şi Siobhan am ajuns, tacit la început, să ne înţelegem una pe alta.

Cu siguranţă copiii lui Dumnezeu sunt meniţi să savureze glorioasele Lui daruri fără irascibilitate, pentru că stăpânirea de sine supraomenească a lui Siobhan putea să apară numai din catehism. Nicio urmă de linguşeală nu va explica ce o făcea pe Siobhan să stea la pat în fiecare vineri. Aşa că, înainte să-i dau liber, îmi plângeam de milă.

— Nu regret călătoriile mele, am început într-o seară târziu, când se pregătea să plece, dar este păcat că l-am

întâlnit pe Franklin atât de târziu. Patru ani doar pentru noi doi nu au fost suficienți să mă satur de el! Cred că trebuie să fie frumos să-ți întâlnești partenerul când ești pe la douăzeci de ani, cu suficient timp înainte, cum fac cuplurile fără copii, nu știu, și chiar să te plictisești un pic. Apoi, când ești pe la treizeci de ani ești gata pentru o schimbare, și bebelușul este binevenit.

Siobhan s-a uitat la mine cu asprime și, deși mă așteptam să mă critice, în privirea ei am văzut doar o alertă bruscă.

— Că doar nu insinuați că bebelușul nu este binevenit.

Știam că momentul avea nevoie de niște reasigurări, dar nu am putut să le furnizez. Aceasta mi s-a întâmplat sporadic în anii următori: făceam și spuneam ceea ce trebuia, săptămână după săptămână, fără să greșesc, până când clacam. Deschideam gura și „Este într-adevăr un desen frumos, Kevin" sau „Dacă scoatem florile din pământ, ele vor muri, și tu nu vrei ca ele să moară, nu-i așa?" sau „Da, suntem grozav de mândri de fiul nostru, domnule Cartland", pur și simplu nu-mi ieșeau din gură.

— Siobhan, am spus fără nicio tragere de inimă. Am fost puțin dezamăgită.

— Știu că am fost jalnică, doamnă Eva...

— Nu de tine. Am considerat că putea să mă înțeleagă extrem de bine și m-am răstălmăcit pe mine însămi greșit, înadins. Nu ar fi trebuit să o împovărez pe această fată cu secretele mele, dar m-am simțit ciudat impulsionată:

— Toată ziua zbiară și jucăriile de plastic... Nu sunt chiar sigură ce am avut în cap, dar nu a fost asta.

— Probabil că aveți și un pic de postpartum...

— Oricum ai numi-o, nu mă simt fericită. Și nici Kevin nu prea pare fericit.

— Este un bebeluș!

— Are peste un an și jumătate. Știi cât de mulți oameni gânguresc întruna: „Este un copil atât de fericit!" Ei bine, în acel moment sunt și copii nefericiți. Și nimic din ceea ce încerc să fac nu aduce nici cea mai mică schimbare.

A continuat să-şi strângă rucsacul, cuibărind ultimele dintre puţinele ei lucruri în interiorul lui, cu o concentrare exagerată. Întotdeauna aducea o carte să citească pentru când Kevin dormea şi la sfârşit am observat că îndesase exact acelaşi volum în rucsac zi de zi, luni de zile. Aş fi înţeles dacă era *Biblia*, dar era doar un text inspiraţional — subţire, cu coperta acum rău pătată — şi ea se descrise pe sine ca o cititoare avidă.

— Siobhan, nu sunt bună de nimic cu bebeluşii. Nu am avut niciodată o legătură prea mare cu copiii mici, dar sperasem... ei bine, sperasem că această maternitate va scoate la iveală o altă parte din mine. Am întâlnit una din privirile ei ascuţite. Nu a făcut-o.

S-a schimonosit.

— Aţi vorbit vreodată cu Franklin despre cum vă simţiţi?

— Ha!

— Atunci trebuie să facem ceva în legătură cu asta.

— Cam ce anume?

— Nu vă aşteptaţi ca în primii ani să fie un pic mai greu? Că apoi devine mai uşor?

Mi-am udat buzele.

— Îmi dau seama că asta nu sună prea plăcut. Dar continui să aştept răsplata emoţională.

— Doar dacă dăruieşti primeşti ceva înapoi.

M-a făcut să mă ruşinez, dar apoi m-am gândit la asta.

— Îi dăruiesc lui fiecare weekend, fiecare seară. I l-am dat chiar şi pe soţul meu, care nu mai are niciun chef să vorbească despre altceva decât despre fiul nostru, sau să facem altceva împreună decât să împingem căruciorul în sus şi în jos pe promenada parcului Baterry. În schimb, Kevin mă deoache şi nu suportă să stau în preajma lui. Nu suportă mai nimic, din câte pot să observ.

Acest gen de conversaţie o făcea pe Siobhan să fie agitată; era erezie domestică. Dar ceva părea să o facă să se prăbuşească şi nu mai putea să-şi menţină aclamaţiile. Aşa că, în loc să îmi prezică bucuriile ascunse pe care aveam să le descopăr pe măsură ce Kevin creştea, a spus mohorâtă:

— Da, știu ce vrei să spui...

— Spune-mi, Kevin... îți răspunde?

— *Să răspundă?* Sarcasmul era nou. S-ar putea zice.

— Când ești cu el în timpul zilei, râde? Bolborosește mulțumit? *Doarme?* Am realizat că mă abținusem să o întreb atât de multe toate aceste luni și că, făcând asta, am profitat de caracterul ei mărinimos.

— Mă trage de păr, a spus încet.

— Dar toți bebelușii... ei nu știu...

— Trage de păr foarte tare, într-adevăr. Este suficient de mare acum și cred că știe că doare. Și doamnă, acel minunat șal de mătase din Bankok... acum este bucăți.

Ci-zbuni! Ci-zbang! Kevin era treaz. Lovea o pârâitoare de un xilofon de metal cu care tu ai venit acasă (la naiba!), și nu arăta vreo urmă de talent muzical.

— Când este singur cu mine, am spus înfruntând larma, Franklin o numește *irascibilitate*...

— Își aruncă toate jucăriile din pătuț și apoi țipă și nu se mai oprește din țipat până când nu sunt toate înapoi la locul lor, după care le aruncă iar înapoi. Le trântește.

P-p-plang-ci-clang-CLANG!PLANC!P-P-P-plancpancplanc planc! Era un zdrăngănit violent, de unde am interpretat că fiul meu lovea în instrument printre zăbrelele pătuțului.

— Este nesăbuit! a cedat Siobhan. Face același lucru la masă cu Cheerios, budincă, biscuiți cu cremă... Cu toată mâncarea face la fel, pe podea, nu am idee de unde are atâta energie!

— Vrei să spui, i-am atins mâna, nu știi de unde mai ai tu energie.

Uaaa... Uaaa... Uuuuuaaaaa... A început precum o mașină de tuns iarba. Siobhan și cu mine ne-am privit una pe alta în ochi. *Uuuuaaa! Eeeeee! EEEEEEEE! EEahEEEEEEE!* Niciuna din noi nu s-a ridicat de pe scaun.

— Bineînțeles! a spus Siobhan plină de speranță. Cred că este diferit când este al tău.

— Mda, am spus. Total diferit.

EeahEEEEEEEEEEEahEEEE!EEahEEEEahEEEE!EEahEEEEEahEE!

— Obişnuiam să-mi doresc o familie mare! a spus, întorcându-se. Acum nu mai sunt la fel de sigură.

—Dacă aş fi în locul tău, am spus, m-aş gândi de două ori înainte.

Kevin a umplut tăcerea dintre noi în timp ce eu am rezistat unei panici crescânde. A trebuit să spun ceva ca să împiedic ceea ce urma, dar nu m-am putut gândi la niciun comentariu de făcut care să justifice pe mai departe ceea ce am dorit din răsputeri să previn.

— Doamnă, a început. Sunt sleită. Kevin nu cred că mă place. M-am rugat până m-am albăstrit — pentru răbdare, pentru dragoste, pentru putere. Am crezut că Dumnezeu mă încearcă...

— Când Isus a spus „Iubiţi copilaşii", am spus sec, nu cred că s-a gândit la bone.

— Urăsc să cred că l-am dezamăgit pe El! Sau pe dumneavoastră, Eva! Totuşi, credeţi că este vreo şansă... credeţi că aveţi nevoie de mine la *A Wing and a Prayer*? Acele ghiduri... aţi spus că o grămadă sunt documentate de studenţi. Aţi putea... aţi putea, vă rog, să mă trimiteţi în Europa sau în Asia? Aş face o treabă bună, promit!

M-am ofilit.

— Vrei să spui că renunţi.

— Dumneavoastră şi Franklin aţi fost extrem de buni, probabil că mă consideraţi îngrozitor de nerecunoscătoare. Şi, când vă veţi muta în suburbii va trebui să găsiţi pe altcineva, oricum, nu-i aşa? Căci eu am venit aici hotărâtă să trăiesc în New York City.

— Şi eu de asemenea! Cine spune că ne mutăm în suburbii?

— Franklin, bineînţeles.

— Nu ne mutăm în nicio suburbie, am spus hotărâtă.

A ridicat din umeri. Deja se retrăsese într-atât din mica noastră familie, încât a privit această necomunicare ca nefiind una din treburile ei.

— Ai vrea mai mulţi bani? i-am oferit patetic; rezidenţa mea cu normă întreagă în această ţară începea să-şi facă efectul.

— Salariul este minunat, doamnă. Pur şi simplu nu mai pot să continui. În fiecare dimineaţă mă trezesc...

Ştiam exact cum se simţea trezindu-se. Şi nu mai puteam să-i fac asta în continuare. Cred că sunt o mamă rea, şi tu întotdeauna ai crezut acest lucru, de asemenea. Dar adânc înlăuntrul meu există acea chemare maternă. Siobhan era la limită. Deşi era în interesul nostru, eliberarea ei stătea în puterile mele...

— Punem la punct NETHERWAP, am spus îmbufnată; am avut o premoniţie îngrozitoare că demisia lui Siobhan intra în vigoare imediat. Ţi-ar plăcea asta? Să evaluezi hosteluri din Amsterdam? *Rijsttafels* sunt delicioase.

Siobhan a sărit în sus de bucurie şi şi-a aruncat braţele în jurul meu.

— Vreţi să încerc să-l liniştesc? s-a oferit. Poate scutecul lui...

— Mă îndoiesc de asta; este prea raţional. Nu, ai muncit o zi întreagă. Şi ia-ţi liber restul săptămânii. Eşti distrusă.

Deja o linguşeam, să o fac să mai stea prin preajmă până găseam o înlocuitoare. Nu aveam nicio şansă.

— Încă un ultim lucru, a spus Siobhan, punând biletul meu cu numele editorului de la NETHERWAP în geanta ei. Cei mici nu sunt toţi la fel, bineînţeles. Dar Kevin ar fi trebuit să vorbească până acum. Câteva cuvinte, în orice caz. Poate ar trebui să-l întrebaţi pe doctor. Sau să vorbiţi cu el mai mult.

I-am promis că aşa voi face şi apoi am condus-o la lift, aruncând o privire îndurerată către pătuţ.

— Ştii, *este* diferit când este al tău. Nu poţi pleca acasă.

Într-adevăr, dorinţa mea *să plec acasă* crescuse periodic, dar era la intensitate maximă când eram deja acolo.

Am schimbat zâmbete şterse şi mi-a făcut cu mâna de dincolo de uşă. Am privit de la fereastra din faţă cum alerga

în jos pe Hudson Street, departe de apartamentul nostru și de micuțul Kevin, atât de repede cât puteau s-o ducă picioarele ei fără forme.

M-am întors la maratonul fiului nostru și m-am uitat în pătuț, cum se zvârcolea de supărare. Nu voiam să-l ridic. Nimeni nu era acolo să mă oblige să fac asta și eu nu voiam. Nu îi voi verifica scutecul, așa cum sugerase Siobhan, și nici nu îi voi încălzi o sticlă cu lapte. Îl voi lăsa să plângă și să plângă până nu mai poate. Odihnindu-mi coatele pe marginea pătuțului, mi-am lăsat bărbia pe degetele împreunate. Kevin era ghemuit pe toate cele patru membrele într-una din pozițiile pe care New School o recomanda pentru naștere: pregătit pentru efort. Majoritatea copiilor plâng cu ochii închiși, dar ai lui Kevin erau deschiși. Când privirile noastre s-au întâlnit, am simțit că până la urmă comunicam. Pupilele lui erau încă aproape negre și puteam să le văd înregistrând insensibil că de data aceasta mama nu avea să se miște încoace și-ncolo indiferent care ar fi problema.

— Siobhan crede că ar trebui să ți se vorbească, am spus cu viclenie peste zgomotul existent. Cine altcineva o va face de vreme ce ai alungat-o? Așa este, ai țipat și ai vomitat până ai dat-o afară pe ușă. Care este problema ta, rahat mic ce ești? Ești mândru de tine însuți că ai distrus viața mămicii? Am avut grijă să folosesc tonul insipid pe care experții îl recomandă. L-ai cucerit pe tati, dar mami te-a citit. Ești un rahat mic, nu-i așa?

Kevin s-a ridicat în picioare fără să rateze un țipăt. Prinzându-se de marginea patului a țipat la mine doar de la câțiva centimetri depărtare, iar urechile au început să mă doară. Fiind atât de contorsionată, fața lui arăta ca a unui om bătrân, și expresia facială exprima acel „am-să-te-prind-eu" al unui condamnat care deja începuse să sape un tunel cu o pilă de unghii. Ca la grădina zoologică, trebuia să păstrez distanța, apropierea fiind periculoasă; Siobhan nu glumise în ceea ce privea părul.

— Mami era fericită înainte ca ciudatul de Kevin să apară, știi asta, nu-i așa? Și acum mami se trezește în fiecare zi și

își dorește să fi fost în Franța. Viața mamei este de rahat acum, nu este viața mamei de rahat? Știi că sunt unele zile în care mami mai degrabă ar vrea să fie moartă? Decât să te mai asculte pe tine țipând încă un minut, mami mai bine s-ar arunca de pe podul Brooklyn...

M-am întors și m-am albit. Cred că nu mai văzusem niciodată acea privire împietrită pe fața ta.

— Ei înțeleg ce le spui cu mult înainte să învețe să vorbească, ai spus, împingându-te să treci de mine ca să-l ridici. Nu înțeleg cum poți să stai acolo și să-l privești plângând.

— Franklin, liniștește-te, doar glumeam! I-am aruncat lui Kevin o privire de la revedere. Din cauza scandalului, nu auzisem ușa liftului. Face puține spume, bine? Siobhan a renunțat. Ai auzit? Siobhan a renunțat.

— Da, te-am auzit. Păcat. Vom aduce pe altcineva.

— S-a dovedit că în tot acest timp ea a privit această slujbă ca pe o rescriere modernă a Cărții lui Iov... Lasă, îl schimb eu.

L-ai smuls deoparte.

— Tu poți să te abții până îți limpezești mintea. Sau să sari de pe un pod. Oricare vine prima.

Te-am urmărit.

— Spune, ce este cu chestia asta cu mutatul în suburbii? De când?

— De când, citez, *micul rahat* începe să meargă. Acel lift este o capcană a morții.

— Putem să barăm liftul!

— El are nevoie de o curte. Într-un mod fals ceremonios, ai îndesat scutecul ud în găleată. Unde putem să jucăm baseball, să îi umplem o piscină gonflabilă...

Deodată am avut groaznica revelație că aveam de-a face cu copilăria ta — idealizarea copilăriei tale — care s-ar putea dovedi, la fel ca fantezia ta cu Statele Unite, o lovitură năucitoare. Nu este nimic mai prostesc decât o luptă cu imaginația.

— Dar eu iubesc New Yorkul! am spus parcă citând un abțibild de pus pe bara din spate a mașinii.

— Este murdar şi plin boli, iar sistemul imunitar al unui copil nu este pe deplin dezvoltat până la şapte ani. Şi am putea să ne mutăm într-o zonă cu o şcoală bună.

— Acest oraş are cele mai bune şcoli private din ţară.

— Şcolile private din New York sunt snoabe şi concurenţa e prea mare. Copiii din acest oraş încep să se neliniştească în legătură cu admiterea la Harvard de la vârsta de şase ani.

— Dar cum rămâne cu mica problemă că soţia ta nu vrea să părăsească acest oraş?

— Ai avut douăzeci de ani să faci orice ai vrut. Şi eu am făcut acelaşi lucru, de asemenea. Pe lângă asta, ai spus că ai dori să investeşti în ceva semnificativ. Acum este şansa ta. Ar trebui să cumpărăm o casă. Cu o curte mare şi un leagăn.

— Mama mea nu a luat nicio decizie majoră bazându-se pe ceea ce era bun pentru *mine*.

— Mama ta s-a ascuns de bună voie timp de patruzeci de ani. Mama ta este nebună. Mama ta este cu greu un părinte care să fie privit ca model.

— Vreau să spun că, atunci când eram copil, părinţii luau deciziile. Acum sunt un părinte, dar copiii iau deciziile. Aşa că suntem futuţi şi la venire şi la plecare. Nu îmi vine să cred asta. M-am aruncat pe canapea. Eu vreau să merg în Africa şi tu vrei să mergi în New Jersey.

— Ce tot ai cu Africa? De ce continui să o aduci în discuţie?

— Lansăm AFRIWAP. *The Lonely Planet* şi *The Rough Guide* încep să ne facă concurenţă serioasă în Europa.

— Ce are de-a face această ediţie cu tine?

— Continentul este imens. Cineva trebuie să facă o cercetare amănunţită a ţărilor.

— *Altcineva decât tine*. Încă nu pricepi, nu-i aşa? Poate a fost o greşeală pentru tine să te gândeşti la maternitate ca la „o altă ţară". Aceasta nu este o vacanţă peste mări. Este serios...

— „Vorbim despre vieţi omeneşti, Jim!"

Nici măcar nu ai zâmbit.

— Cum te-ai simți dacă și-ar pierde o mână prin ușa de la lift? Dacă ar face astm de la toate aceste porcării din aer? Dacă vreun nebun l-ar răpi din coșul tău de cumpărături?

— Adevărul este că *tu* vrei o casă, l-am acuzat. *Tu* vrei o curte. *Tu* ai această viziune a unui Daddydom à la Norman Rockwell și *tu* vrei să antrenezi Liga de Juniori.

— Ai priceput. Te-ai îndreptat victorios către masa de schimbat, Kevin strălucind cu scutecul curat în brațele tale. Și noi suntem doi, iar tu ești una singură.

Era o împărțire cu care eram sortită să mă confrunt în repetate rânduri.

Eva

25 decembrie 2000

Dragă Franklin,

Am fost de acord să-mi vizitez mama de Crăciun, așa că îți scriu din Racine. În ultimul moment — când a aflat că veneam — Giles a hotărât că familia lui va petrece vacanța la socri. Puteam să aleg să mă simt rănită, dar îmi lipsește într-adevăr fratele meu, chiar și doar ca cineva cu care să râd de mama, dar ea devine atât de slăbită acum la șaptezeci și opt de ani încât disperarea noastră în ceea ce o privește pare extrem de nedreaptă. Mai mult, eu înțeleg. În preajma lui Giles și a copiilor lui, nu l-am menționat niciodată pe Kevin, nici procesul intentat de Mary; ca o mică trădare, nu ți l-am menționat nici măcar ție. Dar printre discuțiile banale despre zăpadă, dacă să pun semințe de pin în *sarma*, încă întruchipez spaima care a pătruns înăuntru, în ciuda ușilor zăvorâte și ferestrelor etanșe ale mamei.

Giles este iritat de faptul că am cooptat rolul de figură tragică din familie. El s-a mutat doar în Milwaukee, și copilul la o distanță mai apropiată este întotdeauna cel care duce greul, în timp ce ani de zile am trăit cât am putut de departe de Racine. La fel ca De Beers restricționând livrarea de diamante, m-am ținut deoparte o perioadă, un sacrificiu ieftin în viziunea lui Giles pentru producerea artificială a prețiosului. Acum m-am coborât chiar și mai jos, folosindu-mi fiul ca să monopolizez piața. Ținându-și

capul sub parapet lucrând pentru Budweiser, el are o ranchiună copleşitoare pentru oricine care a apărut în ziar. Tot încerc să găsesc o cale să-i spun că acesta este genul de faimă de duzină pe care majoritatea părinţilor neremarcabili ar putea să o dobândească în cele şaizeci de secunde cât îi ia unei puşti automate să tragă o sută de gloanţe. Nu mă simt specială.

Ştii, este un miros specific în această casă, unul care mi se părea deosebit de puternic. Îţi aminteşti cum obişnuiam să insist că aerul era rarefiat? Mama rar deschide vreo uşă, ca să nu mai spun de aerisit, şi eram convinsă că durerea de cap care întotdeauna mă lovea la sosire era începutul unei otrăviri cu dioxid de carbon. Dar acum, amestecul persistent de grăsime învechită de miel, praf şi mucegai înţepător cu duhoarea medicinală a cernelelor ei colorate mă alină într-un fel.

Timp de ani de zile mi-am vorbit mama de rău pe motiv că nu înţelegea viaţa mea, dar după acea *joi* am ajuns la concluzia că eu nu am făcut niciun efort să o înţeleg pe a ei. Noi două am fost distante ani de zile şi nu din cauză că ea era agorafobică, ci din cauză că eu fusesem distantă şi rece. Având nevoie de bunătate, eu însămi sunt mai bună acum şi ne înţelegem nesperat de bine. În timpul călătoriilor mele, trebuie să fi părut snoabă şi superioară, şi noua mea nevoie disperată pentru siguranţă mi-a reinstaurat statutul de copil bun. În ceea ce mă priveşte, am ajuns să recunosc — de vreme ce orice lume este prin definiţie îngrădită de sine, şi, pentru locuitorii ei, ea este totul — că geografia este relativă. Pentru mama mea îndrăzneaţă, sufrageria ar putea să fie Europa de Est, vechiul meu dormitor Camerun.

Bineînţeles, internetul este cel mai bun şi cel mai rău lucru care i s-a întâmplat vreodată, iar acum este capabilă să comande totul, de la dresuri până la foi de viţă, pe internet. Prin urmare, s-a terminat cu multitudinea cumpărăturilor pe care obişnuiam să le fac pentru ea de câte ori eram acasă şi mă simt un pic nefolositoare. Bănuiesc că este

bine că tehnologia i-a oferit independență — dacă pot să o numesc așa.

Apropo, mama nu evită deloc să vorbească despre Kevin. În această dimineață, când ne-am deschis cele câteva cadouri lângă bradul ei fusiform (comandat pe internet) a menționat despre Kevin că rar se comporta urât în sensul tradițional, ceea ce a făcut-o întotdeauna suspicioasă. „Toți copiii se poartă urât", a spus ea. Era mai bine când făceau asta în văzul tuturor. Și și-a adus aminte de vizita noastră când Kevin avea în jur de zece ani — suficient de mare să știe ce e bine și ce nu, a spus ea. Tocmai terminase un teanc de douăzeci și cinci de felicitări de Crăciun, fiecare un unicat, comandate de un director înstărit de la Johnson Wax. În timp ce noi pregăteam *khurabia* cu zahăr pudră în bucătărie, el a tăiat meticulos toate felicitările în bucățele în formă de fulgi de zăpadă. (Ai spus — o mantra — că el „doar încerca să ajute".) „Acelui băiat îi lipsea ceva", a pronunțat la timpul trecut, ca și cum ar fi mort. Încerca să mă facă să mă simt mai bine, deși m-am îngrijorat că ceea ce îi lipsea lui Kevin era o mamă ca a mea.

De fapt, înflorirea iertării filiale de acum este legată de telefonul pe care l-am dat pe nerăsuflate chiar în seara din *joia* respectivă. La cine era să apelez dacă nu la mama? Primitivitatea legăturii era cumpătată. Pentru nimic în lume nu îmi amintesc măcar o singură dată când Kevin — supărat din cauza un genunchi zgâriat ori pentru că s-a certat cu un prieten de joacă — m-a sunat.

Aș putea deduce din salutul ei formal, liniștit, „Salut, Sonya Khatchadourian la telefon", că nu văzusese știrile de seară.

„Mamă?" a fost tot ce am putut să spun — jalnic, de parcă eram din nou o școlăriță. Respirația grea care a urmat trebuie să îi fi dat impresia că cineva a sunat ca să-și bată joc de ea. M-am simțit deodată protectivă. Dacă trăia cu frica mortală a unei excursii în Walgreen, cum ar confrunta teroarea mult mai semnificativă a unui nepot ucigaș? Pentru numele lui Dumnezeu, m-am gândit, are șaptezeci și șase

de ani şi deja trăieşte prin gaura cheii. După asta nu-şi va mai trage niciodată cuvertura de pe cap.

Dar armenii au o predilecţie pentru amărăciune. Ştii că nu a fost nici măcar *surprinsă*? A fost posomorâtă, dar a rămas calmă şi măcar o dată, chiar la vârsta ei înaintată, s-a purtat şi a sunat ca un părinte adevărat. Puteam să mă bazez pe ea, m-a asigurat, o afirmaţie pe care aş fi luat-o în derâdere în mod normal. Era ca şi cum toată acea groază a ei până la urmă s-a eliberat de la sine; ca şi cum, la un anumit nivel, era uşurată că întreaga ei pregătire pentru „ce e mai rău" nu se dovedise a fi inutilă. La urma urmei, ea mai trecuse prin asta, unde rămăşiţa tragediei lumii lovea ţărmul. De-abia părăsea casa, dar dintre toţi din familie, ea a apreciat profund cum felul fără grijă în care oamenii din viaţa ta îşi trăiesc vieţile pot ameninţa tot ce îţi este mai drag. Majoritatea familiei ei fusese ucisă, chiar soţul ei a fost împuşcat de japonezi ca la o tragere în ţinte de argilă; turbarea lui Kevin s-a potrivit la fix. Într-adevăr, situaţia a părut că a eliberat ceva în ea, nu numai dragoste, dar şi curaj, dacă ele nu sunt în multe privinţe acelaşi lucru. Conştientă că poliţia se aştepta ca eu să rămân prin apropiere, am refuzat invitaţia ei la Racine. Pe un ton grav, mama mea cea închisă în casă s-a oferit *să ia avionul* spre mine.

Era la puţin timp după ce Siobhan plecase (nu s-a întors niciodată înapoi, şi a trebuit să-i trimit ultimul cec de plată la AmEx în Amsterdam), când Kevin a încetat să mai ţipe. S-a oprit cu totul. Poate, dădaca fiind expediată, a simţit că misiunea a fost îndeplinită. Poate că, în sfârşit, ajunsese la concluzia că acele concerte cu decibeli înalţi nu l-au scutit de continuarea nemiloasă a vieţii într-o cameră, aşa că nu merita să se obosească. Sau poate că punea la cale nişte mişcări noi, acum că acea mamă devenise obişnuită cu tânguiala lui, aşa cum cineva face în fazele târzii ale unei alarme neglijate de maşină.

Chiar dacă nu prea mă plângeam de asta, liniştea lui Kevin a avut o calitate opresivă. În primul rând, era cu adevărat

liniște — gura închisă, eliberată de acele sunete și plânsete pe care majoritatea copiilor le emit când explorează cei trei metri de țarc de plastic infinit de fascinanți. În al doilea rând, era inert. Deși acum era în stare să meargă — ceea ce, la fel ca fiecare abilitate care a urmat, a învățat-o singur — nu părea că era vreun loc special unde să vrea să meargă. Așa că stătea, în locul de joacă sau pe podea, ore întregi, cu ochii stinși, tulburați de o nemulțumire care nu avea o sursă precisă. Nu puteam să înțeleg de ce nu smotocea măcar puțin, fără scop, puful de pe covoarele noastre armenești, chiar dacă refuza să bage inelele colorate pe țepușa de plastic sau să se joace cu cuburi. Îl înconjuram cu jucării (de-abia dacă era o zi în care să nu vii acasă cu una nouă), și el se holba la ele sau le azvârlea deoparte. Nu s-a jucat.

Tu ți-ai aminti acea perioadă în mare parte pentru că ne certam dacă să ne mutăm sau dacă să fac acea lungă călătorie în Africa. Dar eu îmi amintesc cel mai mult statul acasă în acele zile care nu se mai sfârșeau, după ce încă o dată pierdusem o dădacă — ore care, misterios, nu treceau cu nimic mai repede decât acelea în care Kevin urla.

Înainte de a deveni mamă îmi imaginasem că să ai un copil mic alături este la fel cum ar fi să deții un câine inteligent, dar fiul nostru exercita o prezență mult mai intensă decât orice alt animal de companie. În fiecare moment eram extrem de conștientă că el se afla acolo. Deși noul lui fel de a fi — flegmatic — făcea mai ușor ca eu să-mi editez materialul de acasă, m-am simțit privită și am devenit agitată. Rostogoleam mingi la picioarele lui Kevin și o dată l-am ispitit în rostogolirea ei înapoi. Entuziasmată, atât de ridicol, am rostogolit-o înapoi. Dar de îndată ce am rostogolit-o între picioarele lui iarăși, s-a terminat totul. Cu o privire nepăsătoare, a lăsat mingea lângă genunchiul lui. Am început să mă gândesc, Franklin, că era deștept. În șaizeci de secunde a priceput: dacă am fi continuat acest „joc", mingea s-ar fi rostogolit înainte și-napoi de-a lungul aceleiași traiectorii, un exercițiu care era evident fără sens. Nu am mai fost niciodată în stare să îl implic din nou în acest joc.

Această plictiseală impenetrabilă a lui, combinată cu o reticență de durată, a depășit cu mult punctul în care toate manualele prognozau primele încercări de vorbire, fapt ce m-a obligat să-l consult pe pediatrul nostru. Doctorul Foulke a confirmat, pregătit cu textul parental convențional despre comportamentul de dezvoltare „normală" care cuprindea o varietate de blocări și salturi particulare, deși l-a supus la o serie de teste simple. Îmi exprimasem îngrijorarea că indiferența lui era datorată unui deficit auditiv; de fiecare dată când îi strigam numele se întorcea cu o astfel de față inexpresivă, încât a fost imposibil să-mi dau seama dacă el mă auzea. Și, deși nu era neapărat interesat de orice aș fi spus, urechile lui erau în regulă, și teoria mea că volumul urletului infantil îi stricase corzile vocale nu își avea bazele în medicină. Mi-am exprimat chiar și îngrijorarea că retragerea în sine a lui Kevin ar putea indica semne premature de autism, dar aparent el nu a prezentat legănatul de unul singur și comportamentul repetitiv al acelor nefericiți prinși în lumea proprie; dacă Kevin era prins, era în aceeași lume ca a ta și a mea. De fapt, cu greu am scos de la doctorul Foulke și afirmația că Kevin „era un băiețel moale, nu-i așa?", în legătură cu o anumită slăbiciune fizică. Doctorul ridica brațul fiului nostru, îl lăsa și brațul cădea ca un tăiței ud.

Atât de insitentă am fost ca Foulke să-i aplice fiului nostru numele unei dizabilități, să ștampileze un sindrom cu un nume american pe fruntea lui Kevin, încât pediatrul trebuie să se fi gândit la mine ca la una din acele mame neurotice, care și-au dorit cu ardoare o distincție pentru copilul ei, dar care în degenerarea recentă a civilizației noastre ar putea doar să conceapă excepționalul în termeni de deficiență sau nenorocire. Și sincer, chiar am vrut să găsească ceva în neregulă la Kevin. Am tânjit ca fiul nostru să aibă un mic dezavantaj sau defect ca să câștige compasiunea mea. Nu eram făcută din piatră și de fiecare dată când zăream un băiat mic cu un obraz bălțat sau degete membranate așteptând răbdător în încăperea alăturată, inima mea se îndrepta

către el și mă înfioram gândindu-mă la ce torturi suferea în sinea lui. Am vrut cel puțin să îmi pară rău pentru Kevin; ar fi fost totuși un început. Chiar îmi doream ca fiul nostru să aibă degete membrante? Ei bine, da, Franklin. Dacă de asta era nevoie.

Avea sub greutatea normală, în consecință nu avusese niciodată acele trăsături rotunde, neascuțite, ale unui copilaș dolofan, care îi pot face adorabili chiar și pe copiii din orfelinate în acele poze dintre doi și trei ani. În schimb, fața lui a avut acea ascuțime ca de spion chiar din primii ani. Mi-ar fi plăcut să pot să privesc mai târziu la fotografiile unui durduliu și să mă întreb ce nu a mers bine. În schimb, toate pozele pe care le am (și tu ai făcut teancuri) certifică o prudență sobră și o stăpânire de sine deranjantă. Fața îngustă, măslinie, este imediat familiară: ochii înfundați, nasul drept, lung, ușor încovoiat, cu buze subțiri de o fermitate obscură. Acele fotografii sunt de recunoscut nu numai pentru asemănarea lor cu fotografia care a apărut în toate ziarele, ci și pentru asemănarea lor cu mine.

Dar am vrut ca el să arate ca tine. Întreaga lui geometrie era bazată pe triunghi și a ta pe pătrat, și este ceva viclean și insinuant în legătură cu unghiurile ascuțite, la fel cum este ceva stabil și de încredere în legătură cu perpendicularul. Nu m-am așteptat să am o mică clonă a lui Franklin Plaskett alergând prin casă, dar am vrut să privesc la profilul fiului meu și să realizez cu bucurie că el avea mai degrabă fruntea ta înaltă, puternică — decât una care era înclinată distinct peste ochii care s-ar putea să pară extrem de bine plasați, dar care cu vârsta erau destinați să arate ca și cum ar fi înfundați. (Ar trebui să știu.) Eram satisfăcută că asemănarea lui era semnificativ armeană, dar sperasem că optimismul tău robust, anglofon, va pune în mișcare sângele meu leneș, cârcotaș, din moștenirea mea otomană, luminându-i pielea pământie cu urme rumene în obraji de la jocurile de fotbal din toamnă, accentuându-i părul negru cu licăriri din artificiile de la 4 Iulie. Mai mult de atât, caracterul ascuns al privirii lui și izolarea tăcerii lui au părut să mă confrunte cu

versiunea în miniatură a propriei mele disimulări. El mă privea și eu mă priveam, și sub această cercetare dublă m-am simțit de două ori conștientă de sine și falsă. Dacă am găsit fața fiului nostru prea aspră și reținută, aceeași mască șmecheră de opacitate s-a holbat la mine când m-am spălat pe dinți.

Eram împotriva așezării lui Kevin în fața televizorului. Uram programele pentru copii; animația era hiperactivă, emisiunile educative superficiale, nesincere și condescendente. Dar el părea atât de puțin stimulat. Așa că într-o după-amiază, după ce tot repetasem că „este timpul să bem suculeț!" am pornit televizorul să vedem desenele animate de după-amiază.

— Nu îmi place ata.

Am lăsat baltă păstăile cărora le tăiam codițele pentru cină, convinsă că această exprimare monotonă, fără viață, că această propoziție nu ieșise din gura vreunui personaj din desene. M-am grăbit să dau televizorul mai încet și m-am oprit lângă fiul nostru.

— Ce ai spus?

A repetat monoton:

— Nu îmi place ata.

Cu mai multă urgență decât s-ar putea să fi aplicat vreodată acestei relații eșuate, l-am luat cu mâinile de umeri.

— Kevin? *Ce îți place?*

A fost o întrebare la care nu era pregătit să răspundă și, până în această zi, la vârsta de șaptesprezece ani, încă nu este pregătit să răspundă pentru propria lui satisfacție, cu atât mai puțin pentru a mea. Așa că m-a întors la ceea ce *nu-i plăcea*, un subiect care se dovedea în curând inepuizabil.

— Dragule? Ce vrei tu să oprești?

A întins o mână spre televizor.

— Nu îmi place ata. Închide-l!

M-am ridicat și m-am minunat. Am închis televizorul imediat, gândindu-mă „Dumnezeule, am un bebeluș cu gusturi bune". Ca și cum eu, ca un copil, era îndemnată să experimentez noua mea jucărie de asamblat, să-i apăs butoanele și să văd ce se luminează.

— Kevin, vrei un biscuit?
— Urăsc biscuiţii.
— Kevin, vei vorbi cu tati când vine acasă?
— Nu, dacă nu vleau.
— Kevin, poţi să spui „mami"?

Fusesem excesiv de scrupuloasă despre cum vreau ca fiul nostru să mă strige. *Mami* suna copilăresc, *maică* ţărănesc, *mămică* servil. *Mama* era chestia de la păpuşile care funcţionau cu baterii, *mamă* părea prea conformist în 1986. Uitându-mă în urmă, mă întreb de ce nu mi-a plăcut să fiu strigată cu niciunul din numele populare: pentru că nu-mi plăcea sau poate pentru că eram încă stânjenită de ideea de a fi mamă?

Când ai venit acasă, Kevin a refuzat să repete performanţa lui volubilă, dar am recitat-o cuvânt cu cuvânt. Ai fost extaziat.

— Propoziţii întregi, dintr-o suflare! Am citit că cei ce par a fi întârziaţi în dezvoltare pot fi incredibil de deştepţi. Sunt perfecţionişti. Nu vor să vorbească până nu ştiu.

Am nutrit o teorie a conspiraţiei: că, în secret, fiind în stare să vorbească de ani de zile, îi plăcuse să tragă cu urechea, pe neştiute; că el era un spion. Şi m-am ocupat mai puţin de gramatica lui decât de ceea ce a spus. Ştiu că genul acesta de afirmaţie te-a deranjat mereu, dar uneori am considerat într-adevăr că, dintre noi, eu eram mai interesată de Kevin. (În imaginaţia mea, pot să te văd cum devii apoplectic.) Vreau să spun, interesată de Kevin, aşa cum era Kevin de fapt, nu Kevin ca Fiul Tău, care trebuia să se lupte încontinuu cu modelul de perfecţiune imaginar din capul tău, cu care era de departe într-o competiţie mult mai feroce decât a fost vreodată cu Celia. De exemplu, în acea seară eu am remarcat:

— Aşteptam de secole să descopăr ce se petrece în spatele acelor ochişori pătrunzători.

Ai ridicat din umeri:

— „Șerpi și melci și cozi de cățeluși."*

Vezi? Kevin era (și rămâne) un mister pentru mine. Tu ai avut acea indiferență băiețească și, lipsit de griji, ai presupus că și tu ai fost acolo și nu a fost nimic de descoperit. Tu și cu mine se poate să ne fi deosebit la un nivel atât de profund, la fel ca natura caracterului uman. Tu ai privit un copil ca pe o creatură parțială, o formă mai simplă de viață, care a evoluat în complexitatea maturității în văzul lumii. Dar din momentul în care a fost așezat la pieptul meu, eu l-am perceput pe Kevin Khatchadourian ca deja existent, cu o viață interioară fluctuantă, vastă, ale cărei subtilități și intensități se vor diminua eventual cu vârsta. Mai mult decât orice, el mi-a părut ca fiind ascuns, în timp ce experiența ta era una însorită, un acces tihnit.

Oricum, timp de câteva săptămâni vorbea cu mine în timpul zilei, dar când veneai tu acasă tăcea. La auzul liftului, îmi arunca o privire complice: să-l tragem pe sfoară pe tati. S-ar putea să fi găsit o plăcere vinovată în exclusivitatea discursului fiului meu, datorită căruia am fost informată că lui *nu-i plăcea* budinca de orez cu sau fără scorțișoară și că *nu-i plăceau* cărțile lui Dr. Seuss și că *nu-i plăceau* cântecele pentru copii pe care i le puneam. Kevin avea un vocabular specializat: era genial pentru cuvintele care începeau cu N.

Singura amintire veselă pe care o am din acea perioadă este de la petrecerea celei de-a treia aniversări, când eram ocupată să torn suc de merișoare în cana lui, iar tu legai funde la pachetele pe care tot tu aveai să le desfaci pentru el câteva minute mai târziu. Ai adus acasă un tort cu trei etaje, acoperit cu sirop de arțar, de la Vinierro's de pe First Avenue, decorat cu motive din baseball din cremă de unt și pe care l-ai pus mândru pe masă în fața scaunului în care trona. În cele două minute în care am fost întorși cu spatele, Kevin a dat dovadă de același talent pe care ni-l prezentase mai devreme în acea săptămână, când metodic a scos

---

* Vers dintr-un cântec popular de leagăn britanic.

printr-o gaură mică întregul conținut din ceea ce noi credeam că era iepurele lui favorit de pluș. Atenția mea a fost atrasă de un râs sec, pe care îl pot caracteriza doar ca pe un chicotit crescând. Mâinile lui Kevin erau acelea ale unui tencuitor. Și expresia lui era entuziastă.

Un băiat așa de mic, care nu înțelegea încă în întregime conceptul de aniversare, nu avea niciun motiv să priceapă conceptul de *felie*. Ai râs, și după ce ți-ai dat silința ca totul să fie perfect, am fost bucuroasă că ai putut să vezi accidentul ca pe ceva comic. Dar cum îi ștergeam mâinile cu o cârpă umedă, chicotitul meu a amuțit. Tehnica lui Kevin de a-și arunca ambele mâini în mijlocul tortului și să-i împrăștie tot conținutul cu o singură mișcare chirurgicală era amintirea tulburătoare a acelor scene din emisiunile medicale când pacientul are un atac de cord și vreun doctor urlă „deschide-l!" Emisiunile însângerate de la sfârșitul mileniului au lăsat puțin loc imaginației: cutia toracică este despicată cu un ferăstrău electric, coastele trase înapoi și apoi doctorul nostru chipeș de la Urgență plonjează într-o mare roșie. Kevin nu doar se jucase cu acel tort. Îi scosese inima afară.

Bineînțeles, în final, am dus la capăt schimbul inevitabil: te-am însărcinat să ne găsești o casă peste Hudson; tu mi-ai dat voie să fac excursia de recunoaștere în Africa. Afacerea era destul de proastă, dar oamenii disperați adesea vor opta pentru un câștig de scurtă durată în schimbul unor pierderi pe termen lung. Așa că mi-am vândut dreptul câștigat prin naștere pentru un castron de supă.

Nu vreau să spun că regret vizita africană, deși în termeni de calitate a fost greșit programată. Maternitatea mă trăsese în jos spre ceea ce noi în general considerăm chestiuni mai reduse: a mânca și a-și face nevoile. Și asta este în final Africa. Asta poate fi până la urmă ceea ce este fiecare țară, dar am apreciat întotdeauna eforturile făcute să maschez acest lucru, și ar fi fost mai bine să călătoresc spre națiuni mai decorative, unde băile au săpun roz și mesele

cel puțin vin cu o garnitură de ridichi. Brian a recomandat copiii ca un antidot minunat împotriva epuizării; el a spus că ajungi să vezi lumea prin ochii lor cuprinși de venerație și tot ceea ce era cândva obositor, deodată pare vibrant și nou. Ei bine, antidotul respectiv sunase minunat, mult mai bine decât chirurgia plastică sau o rețetă pentru Valium. Dar sunt mâhnită să afirm că de fiecare dată când am privit lumea prin ochii lui Kevin, a tins să pară neobișnuit de tristă. Prin ochii lui Kevin, întreaga lume arăta ca Africa: oameni mutându-se dintr-un loc în altul, cerșind, ghemuindu-se și întinzându-se să moară.

Și totuși, în ciuda acelei sărăcii, nu puteam să localizez o companie de safari care putea fi luată în considerație pentru cei care călătoreau cu un buget mic; majoritatea costau sute de dolari pe zi. În același mod, cazarea se diviza într-un mod care elimina targetul meu de piață: era fie luxos și scump, fie murdar și prea ieftin. Existau restaurante italiene și indiene care meritau precizate, dar majoritatea birturilor africane, autentice, serveau capră crudă. Transportul era înfricoșător: liniile de tren într-o stare în care puteau să-și înceteze activitatea pur și simplu, avioanele ca vai de ele, piloții tocmai ieșiți de la Școala de Zbor Bananarama, condusul kamikaze, autobuzele pline de pasageri chicotind, de trei ori peste capacitatea lor.

Știu că par extrem de greu de mulțumit. Fusesem pe continent o dată, la douăzeci de ani, și fusesem fermecată. Africa păruse într-adevăr *altundeva*. Totuși, între timp, viața sălbatică s-a împuținat, iar rasa umană s-a dezvoltat; creșterea mizeriei era exponențială. De data aceasta, evaluând zona cu ochi de expert, am discreditat țări întregi de la început. Uganda încă culegea din gura crocodililor cadravele lăsate de Amin și Obote; Liberia era condusă de acel idiot criminal, Samuel Doe; chiar și în acele vremuri, populațiile *hutu* și *tutsi* se omorau reciproc în Burundi. Zairul era sub puterea lui Mobutu Sese Seko, în timp ce Mengistu a contiuat să jefuiască Etiopia și Renamo să atace Mozambicul. Dacă indexam Africa de Sud, riscam să am

întreaga serie boicotată în State. În ceea ce privește părțile care au fost lăsate deoparte, s-ar putea să mă fi acuzat că nu eram grijulie, dar am fost ezitantă să-mi asum responsabilitatea pentru niște tineri novici din Vest abătându-se prin aceste zone primejdioase înarmați doar cu un volum din *A Wing and a Prayer* de culoarea cerului. Aș fi putut citi despre jafuri în Tsavo, care s-au soldat cu trei morți într-un șanț, pentru 2.000 de shilingi, un aparat de fotografiat și un ghid de călătorie și aș fi putut crede că era doar vina mea. La fel cum Kevin demonstra mai târziu, atrag responsabilitate, reală sau imaginată.

Așa că am început să trag concluzia că oamenii de la marketing nu gândeau cu capul, ci cu altceva. Au cercetat cererea, dar nu și ofertă. Nu credeam nici măcar că armata noastră îndrăzneață de studenți și personalul meu întreprinzător ar putea alcătui un volum solitar care i-ar proteja pe călători de la a face cei mai greșiți pași pentru care ar putea plăti atât de scump, încât un continent plin de chilipiruri ar părea costisitor. Uite că m-am simțit într-adevăr mămoasă — vizualizam clienți ca Siobhan, și ultimul loc unde voiam ca ei să ajungă era într-o mahala fierbinte, necruțătoare, din Nairobi. AFRIWAP nu avea cum să iasă pe piață.

Dar cea mai mare dezamăgire a fost în mine însămi. În timp ce abandonarea ideei de AFRIWAP s-ar putea să mă fi eliberat de hoinăreala pe continent fără să iau notițe, devenisem dependentă de cercetare pentru a putea merge mai departe. Eliberată de un itinerar dictat de niște capitole socotite comode, m-am simțit fără rost. Africa este un loc groaznic să te întrebi fără încetare ce cauți acolo, deși este ceva anume la orașele rău mirositoare, neglijente, deznădăjduite, care te face să-ți pui acea întrebare.

Nu puteam să mi te scot din minte, la fel nici pe Kevin. Că mi-ai lipsit teribil mi-a servit ca un memento dureros că îmi lipseai de când s-a născut Kevin. Aflată departe, nu m-am simțit emancipată, ci neglijentă, fricoasă că dacă nu rezolvaseși într-un final problema cu bona, trebuia să-l cari cu tine în furgonetă atunci când făceai cercetări. Oriunde am

mers, m-a simțit încărcată, ca și cum înaintam pe străzile cu gropi din Lagos cu greutăți de cinci livre la picior: începusem ceva în New York, nu era finalizat sub nicio formă, mă eschivam și, mai mult, ceea ce începusem mergea prost. Atât de mult am recunoscut; la atât de mult era bună izolarea mea. În definitiv, singurul lucru căruia nu poți să i te sustragi în Africa sunt copiii.

În ultimele drumuri ale excursiei mele de trei luni, pe care îți amintești că am scurtat-o, am luat hotărâri. Prea multe călătorii — pe aceasta o făcusem mai puțin în ideea de explorare, cât pur și simplu ca să arăt ceva, să demonstrez că viața mea *nu* se schimbase, că încă eram tânără, încă eram curioasă, încă eram liberă — demonstrau fără îndoială că viața mea într-adevăr s-a schimbat, că la patruzeci și unu de ani nu eram chiar tânără, că într-adevăr mă săturasem de o anumită curiozitate nesinceră referitoare la alte țări și că era o varietate de libertate de care nu mai puteam să mă folosesc fără să mă scufund pe acea mică insulă a permanenței, a înțelesului durabil și a dorinței de durată, că reușisem să mă alătur în această mare vastă, arbitrară a indiferenței internaționale.

Să campez în holul aeroportului internațional Harare, pe un linoleum nisipos, din cauză că nu erau locuri și avionul avea opt ore întârziere, tot avionul 737 fiind rezervat de nevasta unui ministru care a vrut să meargă la cumpărături în Paris, m-a făcut să conștientizez că am pierdut inexplicabil vechea mea convingere liniștitoare că orice inconvenientă (dacă nu un dezastru fățiș) era trambulina pentru aproape fiecare aventură bună în străinătate. Nu mai eram convinsă de acea veche idee din fiecare introducere AWAP că cel mai rău lucru care se poate întâmpla în orice călătorie este ca totul să meargă ca pe roate. În schimb, ca orice turist obișnuit, din Vest, eram nerăbdătoare din cauza aerului condiționat și nemulțumită că singura băutură disponibilă era Fanta de portocale, care nu îmi plăcea. Frigiderul fiind stricat, mai și fierbeau.

Acea întârziere năduşită, prelungită, mi-a permis să mă gândesc că, până acum, angajamentul meu de mamă fusese mai mult o încercare nu prea convingătoare. Într-un mod amuzant, mi-am spus că a trebuit să refac acea decizie dificilă din 1982 şi să mă apuc să fiu un adevărat părinte. Trebuia să fiu însărcinată cu Kevin din toate punctele de vedere, din nou. La fel ca naşterea lui, creşterea fiului nostru ar putea să fie o experienţă entuziasmantă, dar doar dacă începeam să mă lupt cu ea. Cum depuneam eforturi să îl învăţ pe Kevin ani de zile după aceea (cu rezultate slabe), arareori obiectul atenţiei tale este plictisitor sau fascinant din capul locului. Nimic nu este interesant dacă tu nu eşti interesat. Degeaba îl aşteptam pe Kevin să confirme, să demonstreze că este demn de ardoarea mea, când eu am stat cu braţele încrucişate. Era prea mult să cer asta din partea unui băieţel, care era la fel de iubitor cu mine cât i-am permis eu să fie. Toate acestea erau acum lăsate în trecut şi cel puţin l-am întâlnit pe Kevin la jumătatea drumului.

Zburând spre Kennedy, eram plină de hotărâre, optimism şi voinţă. Dar în retrospectivă, mă simt obligată să observ că eram mai pasionată de fiul nostru când el nu era acolo.

Crăciun fericit.
Eva

27 decembrie 2000

Dragă Franklin,

Întrebându-mă cu considerație dinainte dacă puteam să fac față, în această seara mama mea a găzduit aici o mică petrecere de sărbători și cred că a regretat momentul pe care l-a ales. S-a întâmplat că ieri, în Wakefield, Massachusetts, un bărbat corpolent, nefericit — un programator pe nume Michael McDermott, despre care întreaga națiune acum știe că este un fan al SF-ului, la fel de mult cum mulți bărbați de pe stradă sunt familiari cu preferința fiului nostru pentru hainele mai mici — a intrat în Edgewater Technology cu o pușcă de vânătoare, un automat și un pistol, și a ucis șapte dintre colegii lui. Înțeleg că domnul McDermott era supărat — și iată-mă pe mine, conversând despre detalii din viața lui financiară, știind până și faptul că mașina lui era pe punctul de a fi executată de către bancă — pentru că angajatorii i-au blocat salariul pentru că nu își plătise impozitele.

Nu m-am putut abține să nu mă gândesc la părinții tăi, de vreme ce ei nu locuiesc departe de Wakefield. Tatăl tău a fost preocupat întotdeauna ca dotările lui cele mai performante să aibă un delicat simț al proporției, o preocupare care cu siguranță se prelungește spre corelații comportamentale, precum corijarea unei nedreptăți. Părinții tăi cred că își imaginează că lumea absurdului material, care nu respectă *materia*, se închide peste ei.

Având mult timp de când renunţaseră la şarada dureroasă de a o invita pe Sonya Khatchadourian la recepţii şi acceptând genul de scuze pline de fantezie pe care mi le furniza când nu putea să participe la premiera piesei mele de teatru de la şcoală, aceşti indivizi în vârstă încercaseră *lahmajoon*-ul mamei mele şi *ziloog*-urile presărate cu susan de multe ori înainte şi nu erau dispuşi să-şi lingă mâncarea de pe degete. În schimb, cu o anumită sfială, având dreptul de musafir, mureau de nerăbdare să vorbească despre Michael McDermott. O văduvă a comentat cu părere de rău că i se pare firesc ca un bărbat tânăr să se simtă respins, cu o poreclă ca „Mucko"*. Mătuşa mea ursuză, Aleen, a bolborosit că propria ei luptă cu Fiscul — o dispută în legătură cu 17 dolari în minus, din 1991, care între timp, cu dobânda şi taxele de întârziere, crescuseră la peste 1.300 de dolari — ar putea să o determine şi pe ea în curând să apeleze la arme de foc. Dar cu toţii au ţinut cont de părerea mea, rezidenta expertă cu o bună cunoaştere a unei minţi sucite.

Am fost în final obligată să le reamintesc ferm acestor femei că pe acest singuratic gras, fără prieteni, nu îl întâlnisem niciodată. Se pare că au înţeles toate deodată că în această ţară nimeni nu este specializat în crimă pură în zilele noastre, nu mai mult decât un avocat care ar studia bâtrâna Lege. Există Masacru la Locul de Muncă şi Împuşcături în Şcoală, o cu totul altă zonă de concentrare, şi am simţit o jenă colectivă în cameră, ca şi cum toţi ar fi sunat la Departamenul de vânzări când ar fi trebuit să ceară la Relaţii cu clienţii. De vreme ce este încă prea periculos să vorbim despre „Florida" când avem companie, fără să fim siguri că toată lumea este de aceeaşi parte, cineva a schimbat prudent subiectul înapoi la *lahmajoon*.

Oricum, cine spune despre crimă că nu se plăteşte? Mă îndoiesc că Fiscul va vedea vreo centimă din banii lui Mucko acum, şi înşelăciunea veche de patruzeci şi doi de

---

* Om bun de nimic (*n.r.*).

ani cu siguranţă va costa ţara mult mai mult, în costuri de judecătorie, decât ar putea Fiscul vreodată să fure din salariul lui.

Aşa gândesc eu acum, bineînţeles, de când preţul justiţiei nu mai este o noţiune abstractă în propria mea viaţă, ci o sumă reală în dolari şi cenţi. Şi am adesea scurte rememorări ale acelui proces — procesul civil. Cel criminal este aproape inexistent.

— Doamnă Khatchadourian, îl aud pe Harvey începând puternic. Acuzarea a făcut mult caz de faptul că sunteţi la conducerea unei companii în Manhattan, în timp ce vă lăsaţi fiul în grija străinilor, şi că atunci când a împlinit patru ani eraţi plecată în Africa.

— La momentul acela nu am realizat că este ilegal să ai o viaţă.

— Dar după întoarcerea dumneavoastră din această călătorie aţi angajat pe altcineva să supravegheze afacerea de zi cu zi de la firma dumneavoastră, ca să fiţi o mamă mai bună pentru copilul dumneavoastră?

— Este adevărat.

— Nu aţi preluat dumneavoastră îngrijirea lui? De fapt, lăsând la o parte dădacele ocazionale, nu aţi încetat defintiv să aduceţi ajutor din afară?

— Sincer, am renunţat să mai angajăm vreo dădacă pentru că nu puteam să găsim pe nimeni ca să-i reziste lui Kevin mai mult de câteva săptămâni.

Harvey părea acrit. Clientul lui era autodistrugător. Mi-am imaginat că această calitate mă făcea specială, dar expresia obosită a avocatului meu mi-a dat de înţeles că eram o persoană cu păreri fixe.

— Dar v-a preocupat nevoia de continuitate şi de aceea aţi terminat cu această rotativă de tinere. Nu v-aţi mai dus la birou de la nouă la cinci.

— Da.

— Domnă Khatchadourian, vă îndrăgeaţi munca, corect? Vă dădea o satisfacţie personală grozavă. Deci această

decizie a fost un sacrificiu considerabil, totul pentru binele copilului?

— Sacrificiul a fost enorm, am spus. A fost, de asemenea, inutil.

— Nu mai am întrebări, onorată instanță.

Repetaserăm să mă opresc la *enorm*; m-a săgetat cu privirea.

Oare în 1987 deja îmi plănuiam apărarea? Deși plecarea mea pe termen nelimitat de la AWAP a fost la un nivel mare, mai mult decât compensator, a fost cosmetică. Am crezut că *dădea bine*. Nu mă considerasem niciodată o persoană căreia îi păsa ce gândeau alți oameni, dar rezervele de secrete vinovate sunt consumate inevitabil cu aparențele.

Pornind de la aceasta, când voi doi ați venit să mă întâmpinați la aeroport, la Kennedy, m-am oprit să îl îmbrățișez pe Kevin primul. El era încă în acea fază deconcentrată de păpușă de cârpă, „moale"; el nu m-a îmbrățișat. Dar puterea și durata îmbrățișării mele au etalat convertirea de re-născută, pe care o căpătasem în Harare.

— Mi-ați lipsit atât de mult, am spus. Mami are două surprize, iubire! Ți-am adus un cadou. Dar, de asemenea, promit că mami niciodată, vreodată, nu va mai pleca pentru atât de mult timp.

Kevin a devenit doar mai moale. M-am ridicat și i-am aranjat smocurile de păr îndărătnice, jenată. Îmi jucam rolul, dar privitorii s-ar putea să fi dedus din moleșeala nenaturală a copilului meu că l-am ținut legat de mâini de boilerul din subsol.

Te-am sărutat. Deși considerasem că celor mici le place să-și vadă părinții afectuoși unul cu celălalt, Kevin a bătut din picior nerăbdător și a mormăit trăgându-te de mână. Poate am greșit eu. Nu am văzut-o niciodată pe mama sărutându-l pe tata. Îmi doresc să fi văzut asta.

Ai scurtat sărutul și ai mormăit:

— S-ar putea să dureze ceva, Eva. Pentru copiii de vârsta asta, trei luni este ca toată viața. Se supără. Ei cred că nu te mai întorci niciodată.

Eram pe punctul să te iau peste picior, să spun că fiul nostru părea mai degrabă iritat că mă întorsesem, dar m-am abținut; unul dintre primele noastre sacrificii pentru viața de familie era buna dispoziție.

— Ce este acest lucru *uherr, uherr*? am întrebat când Kevin continua să tragă de tine și să mormăie.

— Snack-uri cu brânză, ai spus senin. În ultimul timp, doar din astea mănâncă. Bine, voinicule! Hai să mergem să-ți găsim o pungă de petrochimicale care strălucesc în întuneric!

Și ați mers împreună la terminal, lăsându-mă pe mine să-mi trag bagajul.

În furgonetă, a trebuit să dau deoparte câteva cocoloașe vâscoase în diverse stadii de degradare de pe locul din dreapta șoferului. Entuziasmul regimului alimentar al lui Kevin nu s-a extins până la a mânca snack-urile; le sugea, exploatând învelișul lor de neon și îmbibându-le cu suficientă salivă ca să se topească.

— Ai zice că multor copii le place zahărul, ai explicat energic. Lui Kevin îi place sarea. Aparent, un fetiș pentru sare era superior unei predilecții pentru zahăr, sub orice aspect.

— Japonezii cred că ele sunt opuse, am spus, aruncând colecția lipicioasă pe fereastră. Deși era un loc mic pe bancheta din spate, scaunul de mașină al lui Kevin era prins cu centura între noi și mi-a părut rău că nu am putut, cum obișnuiam, să pun o mână pe piciorul tău.

— Mam' a făcut pârț, a spus Kevin, alegând cumva calea de mijloc dintre *mami* și *mama*. (A fost drăguț. Trebuie să fi fost.)

— Miroase.

— Ăsta nu este genul de lucru pe care trebuie să-l anunți, am spus înghesuită. Mâncasem fasole bătută și mâncare de banane pe post de garnitură la Norfolk, înainte să prind avionul.

— Ce zici de Junior's? ai propus. Este în drum și acceptă să intri cu copiii.

Nu a fost ca și cum ai fi omis faptul că fusesem în tranzit de la Nairobi timp de cincisprezece ore, așa că puteam să fiu puțin obosită, balonată de la zbor, sătulă de biscuiții de pe avion și pachețelele de brânză cheddar, și nici vorbă să nu am chef de un birt zgomotos, de duzină, luminat puternic, al cărui singur atu compensator era prăjitura cu brânză. Sperasem în sinea mea că găsiseși o bonă și că vii să mă întâmpini la avion singur, să mă duci într-un loc liniștit, să bem ceva și să-ți dezvălui timid sentimentele mele maternale care reveniseră. Cu alte cuvinte, am vrut să mă îndepărtez de Kevin, ca să-ți spun mai bine cât de mult timp plănuiam să petrec cu el.

— Bine, am spus leșinată. Kevin, ori mănânci snack-urile, ori ți le iau să le pun deoparte. Nu le fărâmița peste tot în mașină.

— Copiii fac mizerie, Eva! ai spus voios. Las-o mai moale!

Kevin mi-a zâmbit viclean și mi-a aruncat un cocoloș în poală.

La restaurant, Kevin nu a putut să suporte scaunul pentru copii. De vreme ce maternitatea cu siguranță te transformă peste noapte într-un pedant insuportabil, i-am ținut o predică:

— În regulă, Kevin. Dar *ține* min*te*: Poți să stai ca un adult doar dacă te porți ca un*ul*.

— NIEE niee, nieh nieh. Nieh nieh-*niee*-nieh: nieh *nieh*-nieh nieh-nieh nieh-nieh nieh *nieh*-nieh nieh-nieh *niee* nieh nieh.

Parodiindu-mă cu finețe, îmi prinsese cadența severă și inflexiunea predicii cu o astfel de perfecțiune, încât i-am prevăzut un viitor strălucit de cântăreț de club.

— Încetează, Kevin, am încercat să par nepregătită.

— Nie-nie niee, nie nie!

M-am întors la tine.

— De când durează asta?

— Nieh nieh nieh. NIEE nieh nieh... nieh nieh?

— O lună? Este o fază. O să-i treacă.

— Nieh nieh? Nieh-nieh niee. Nieh nieh nieh-nieh-nieh.

— De-abia aştept, am spus, cu scârba crescândă de a lăsa să iasă ceva din gura mea, de teamă să nu se papagalicească înapoi la mine în limbajul *nieh-nieh*.

Ai vrut să-i comanzi lui Kevin inele de ceapă, dar am obiectat că trebuie să fi mâncat prostii sărate toată după-amiaza.

— Uite, ai spus. Ca şi tine, sunt recunoscător când mănâncă orice. Poate poftește la vreun element de bază, precum iodul. Ai încredere în natură, zic.

— Traducere: ţie îţi plac toate snack-urile şi aţi creat o legătură în jurul lor. Comandă-i un hamburger. El are nevoie de nişte proteine.

Când ospătăriţa ne-a citit comanda din nou, Kevin a *nie-nie*-it pe parcurs; „NIEE-nieh, nieh-nieh nieh nieh-nieh-nieeeh" aparent se traduce prin „salată verde, sosul casei ca garnitură".

— Ce băieţel drăguţ, a spus, privind cu disperare la ceasul de pe perete.

Când a venit hamburgerul lui, Kevin a luat solniţa înaltă, cu găuri uriaşe, şi a acoperit carnea de vită cu sare până când aceasta a arătat ca muntele Kilimanjaro după o zăpadă recentă. Dezgustată, m-am întins peste masă cu un cuţit ca să o scutur, dar mi-ai prins braţul.

— De ce nu laşi ca nimic din ce face acest micuţ să fie distracţie sau distractiv? m-ai mustrat încet. Etapa cu sarea este o fază de asemenea, şi va scăpa şi de ea, şi mai târziu îi vom spune despre asta când va fi mai mare şi îl va face să îşi dea seama că a avut o personalitate capricioasă când era mic. Aşa e viaţa. Aşa e o viaţă bună.

— Mă îndoiesc că el va avea dificultăţi în a găsi ciudăţenii.

Deşi simţul misiunii maternale care mă dominase de-a lungul ultimelor două săptămâni se îndepărta acum rapid, îmi făcusem mie însămi o promisiune, îi făcusem lui Kevin o promisiune la sosire şi implicit şi ţie una. Am respirat.

— Franklin, am luat o decizie majoră cât am fost plecată.

După un timp de așteptare normal pentru o cină servită în oraș, ospătărița noastră a venit cu salata mea și cu prăjitura cu brânză. Picioarele ei au scârțâit pe linoleum. Kevin golise solnița pe podea.

— Tanti asta are caca pe față. Kevin arăta spre semnul din naștere de pe obrazul stâng al chelneriței, având trei centimetri în diagonală și aproximativ forma Angolei. Ea își pusese un strat gros de corector bej peste marea pată maro, dar majoritatea machiajului i se șterse. La fel ca majoritatea deghizărilor, ceea ce o acoperea era mai rău decât defectul însuși, o lecție pe care a trebuit să o învăț pe cont propriu. Înainte să-l pot opri, Kevin a întrebat-o direct:

— De ce nu te-ai spălat pe față? Ești murdară de caca.

Mi-am cerut exagerat scuze acelei fete, care nu putea să aibă mai mult de optsprezece ani și fără îndoială suferise din cauza acelei pete rușinoase toată viața ei. A reușit să zâmbească chinuit și a promis că îmi aduce sosul.

M-am întors brusc către fiul nostru.

— Știai că pata aceea nu era caca, nu-i așa?

— Nieh NIEE nieh nieh nieh-nieh niee, nieh?

Kevin a stat ascuns în scaun, cu ochii coborâți și sclipind. Își pusese degetele pe masă și nasul pe marginea ei, dar puteam să-mi dau seama din acea privire scânteietoare cu coada ochiului, trădătoare, că sub masă stătea ascuns un rânjet: larg, cu buzele strânse și ciudat de forțat.

— Kevin, știi că ai făcut-o să se simtă prost, nu? am continuat. Cum ți-ar plăcea să-ți zic că fața ta e murdară de „caca"?

— Eva, copiii nu înțeleg că adulții pot fi sensibili în legătură cu înfățișarea lor.

— Ești sigur că nu înțelg asta? Ai citit asta undeva?

— Poți să nu ne strici prima după-amiază împreună? ai implorat. De ce întotdeauna trebuie să gândești tot ce e mai rău despre el?

— De unde ai mai scos și asta? am întrebat, arătându-mă uimită. Mi se pare că *tu* gândești întotdeauna ce e mai rău despre *mine*.

Rolul de a face pe proasta avea să rămână urzeala mea pentru următorii trei ani. Între timp, starea de spirit se stricase cu totul pentru a face anunțul, așa că l-am spus cât puteam de neceremonios. Mi-e teamă că intențiile mele au părut insolente: Îmi pare rău, dacă crezi că sunt o mamă atât de denaturată, n-am ce-ți face.

— Uau, ai spus. Ești sigură? Este un pas mare.

— Mi-am amintit ce ai spus despre Kevin și despre vorbit, că poate nu a făcut-o atât de mult timp pentru că a vrut să o facă cum trebuie. Ei bine, și eu sunt o perfecționistă. Și nu fac nici AWAP, nici maternitatea cum trebuie. La birou îmi iau încontinuu zile libere fără nicio avertizare și publicațiile rămân în urmă. În acest timp, Kevin se trezește și habar nu are cine va avea grijă de el astăzi, mama lui sau vreo fată disperată, care o va lua la sănătoasa până la sfârșitul săptămânii. Mă gândesc mai ales până când începe Kevin școala primară. Hei, s-ar putea să fie chiar bine pentru AWAP. O nouă perspectivă, idei proaspete. Seriile ar putea fi dominate în întregime de vocea mea.

— *Tu*, ai spus ca șocat de oroare, dominatoare?

— NIEEEEEEE? Nieh-nieh nieeeeh nieh?

— Kevin, încetează! Ajunge. Lasă-i pe mam' și pe tata să vorbească...

— NIEH-nieh, NIEEEE nieh! Nieh nieh... NIEEH!

— Vorbesc serios, Kevin, lasă *nieh-nieh*-ul sau plecăm.

— Nieh NIEE nieh, nieh nieh, nieh nieh nieh-nieh nieh nieh NIEE-nieh!

Nu știu de ce l-am amenințat cu plecarea, fără să am vreo dovadă că el voia să stea. Aceasta era prima întrebare din ceea ce va deveni o enigmă cronică: cum să pedepsești un băiat cu o indiferență de nemaiîntâlnit către orice ai putea să-i interzici?

— Eva, tu doar înrăutățești...

— Tu cum propui să-l determinăm să tacă?

— Nieh nieh NIEE nieh-nieeh nieh nieh-nieh nieh nieeeeee-nieeeeeee?

I-am tras o palmă. Nu a fost foarte greu. A părut fericit.

— De unde ai învăţat trucul ăsta? ai întrebat supărat.

Şi era un truc: aceasta a fost prima propoziţie din conversaţia din timpul mesei care nu a fost tradusă în *nieh-nieh*.

— Franklin, era din ce în ce mai zgomotos. Oamenii începeau să se uite la noi.

Acum Kevin a început să zbiere. Lacrimile lui erau un pic întârziate, după părerea mea. Nu am fost mişcată. L-am lăsat cu ele.

— Se uită la noi pentru că l-ai lovit, ai spus cu o voce joasă, ridicându-l pe fiul nostru şi legănându-l pe picioare când zbieretul s-a transformat în ţipăt strident. Nu se mai procedează aşa, Eva. Nu aici. Cred că au dat o lege sau ceva. Sau s-ar putea foarte bine să o facă. Este considerat atac.

— Îmi pocnesc propriul copil şi sunt arestată?

— Există un consens — că violenţa nu este modul prin care îţi impui punctul de vedere. Care, cu siguranţă, nu este. Nu vreau să mai faci asta vreodată, Eva. *Niciodată*.

Deci: îi trag o palmă lui Kevin. Tu îmi tragi o palmă mie. Am prins ideea.

— Putem te rog să plecăm de aici? am propus rece. Kevin se liniştea, dar putea cu uşurinţă să continue cu un decrescendo pentru încă zece minute. Dumnezeule, era de fapt o bătaie din dragoste. Ce interpret!

Ai făcut semn pentru nota de plată.

— Ăsta nu-i nici pe departe contextul în care am vrut să-mi fac anunţul, ai spus, ştergându-i nasul lui Kevin cu un şervеţel. Dar şi eu am nişte veşti. Am cumpărat o casă pentru noi.

Reacţia mea a fost una întârziată.

— Ai *cumpărat* o casă pentru noi. Nu ai găsit una pe care să o văd şi eu. Este o afacere încheiată.

— Dacă nu mă grăbeam să o iau, ar fi fost luată de altcineva. Pe lângă asta, tu nu te-ai arătat interesată. Am crezut că vei fi mulţumită, bucuroasă că s-a sfârşit.

— Bine. Sunt deosebit de mulţumită că obţin ceva care nu a fost ideea mea de la început.

— Asta e, nu-i aşa? Nu poţi să te bagi în nimic care nu este proiectul tău iniţial. Dacă nu ai urzit tu personal SUBURBIAWAP, atunci eşti cu totul nemulţumită. Succes în delegarea tuturor la birou. Nu vine în mod natural.

Ai lăsat un bacşiş generos. Cei trei dolari în plus, am tras concluzia, au fost ca să şteargă acele prostii cu *caca de pe faţă*. Mişcările tale erau mecanice. Mi-am dat seama că erai rănit. Căutaseşi pretutindeni să găseşti o astfel de casă, şi trebuie să fi fost încântat de alegere, altfel nu ai fi cumpărat-o.

— Îmi pare rău, am şoptit când am ieşit, şi clienţii fideli au privit furiş către noi. Sunt doar obosită. Sunt mulţumită. De-abia aştept să o văd.

— Nieh *nieh*-nieh. Nieh-nieh nieh. Nieh *nieh* nieh...

M-am gândit, „Toată lumea din acest restaurant este uşurată că plecăm." M-am gândit că „am ajuns unul din acei oameni pe care obişnuiam să-i compătimesc." M-am gândit: „şi tot eu sunt cea care îi compătimeşte". Mai mult decât oricând.

Eva

1 ianuarie 2001

Dragă Franklin,

Numește-o hotărâre de Anul Nou, având în vedere că de ani de zile aștept să-ți spun: uram casa aia. De cum am dat ochii de ea. Și nici că a crescut în ochii mei vreodată. În fiecare dimineață m-am trezit având în față suprafețele ei netede, trăsăturile de design inteligent, acele contururi orizontale la modă și am urât-o cu toată ființa mea.

Recunosc că zona Nyack, împădurită și exact lângă Hudson, a fost o alegere bună. Ai optat din considerație pentru mine pentru Rockland County în New York, decât undeva în New Jersey, o zonă unde sunt sigură că sunt multe locuri frumoase de locuit, dar care avea o *faimă* căreia nu i-aș fi rezistat. Nyack era bine reprezentat din punct de vedere rasial cu aceeași ușoară dezorganizare ca și în Chatham — deși diferit de Chatham, impresia de neglijență, modestie era o iluzie, având în vedere că aproape toți nou-sosiții vreme de câteva decenii fuseseră putred de bogați. Strada principală era aglomerată întotdeauna de mașini Audi și BMW, având localuri unde se servea o *fajita* foarte scumpă și altele pline-ochi unde puteai bea vin, având acele case cu două dormitoare, acoperite cu șindrilă ca vai de capul lor, în zone îndepărtate pe care cereau șapte sute de mii de dolari, căci singura pretenție a Nyackului era tocmai lipsa de pretenție. Mă tem că exceptând cartierul

Gladstone, care era o comunitate rezidențială relativ nouă, către nord, al cărei centru minuscul — cu lămpi stradale ce dădeau impresia că funcționează cu gaz, garduri de lemn și magazine precum „Ye Olde Sandwich Shoppe" — Nyack reprezenta ceea ce britanicii numesc „original".

De fapt, inima mea s-a făcut mică când, pentru prima dată, ai turat cu mândrie mașina pe aleea lungă, fastuoasă, cu intrare dinspre Palisades Parade. Nu mi-ai spus nimic despre casă, tocmai bine ca să-mi faci o „surpriză". Ei, și am fost surprinsă! Un acoperiș plat și o fațadă din sticlă și cărămidă roșiatică, pe lungimea unui singur etaj — dintr-o primă privire s-a asemănat cu sediul unei organizații filantropice și de rezolvare a conflictelor lumii, cu mai mulți bani decât știa să folosească, unde le acordau „premii pentru pace" Mariei Robinson și lui Nelson Mandela.

Nu discutaserăm niciodată ce aveam eu în minte? Trebuie să fi intuit și tu ceva. Casa mea de vis era veche, victoriană. Dacă ar fi mare, ar fi înaltă de trei etaje și cu un pod, plină de ascunzișuri și crăpături în zid al căror scop inițial nu mai era de actualitate — camerele sclavilor și magazii, pivnițe și afumători, lifturi și balconașe. O casă care se destrăma în bucăți, care emana istorie așa cum îi cădea zugrăveala, care țipa după reparații de finețe într-o zi de sâmbătă la balustrada ei șubredă, în timp ce adierea parfumată a plăcintelor care se răcesc pe blat era dusă de vânt în sus. Aș mobila-o cu canapele cumpărate la mâna a doua a căror tapiserie cu motive florale ar fi ștearsă și uzată, draperii de mână a doua cu cordoane cu ciucuri, vitrine din mahon ornamentat cu geamuri de oglindă pătată. Lângă leagănul de pe verandă, mușcatele ar răsări din vechi găleți de tablă, folosite la muls. Nimeni nu ar pune la expoziție cuverturile noastre matlasate, zdrențuite, sau nu le-ar scoate la licitație ca pe niște modele rare de la începuturile Americii, care valorează mii de dolari; le-am arunca pe pat și le-am folosi până s-ar deteriora. Așa cum lâna adună scame, casa ar părea că adună vechituri de la sine putere: o bicicletă cu frâna de picior uzată și pană la o roată; scaune

cu spătar drept ale căror dibluri de îmbinare trebuie unse; o servantă veche de colț dintr-un lemn bun, dar vopsită într-un albastru strident, oribil, despre care tot zic că o să-l dau jos și niciodată nu fac acest lucru.

Nu voi mai continua, pentru că tu știi *exact* despre ce vorbesc. Știu că sunt greu de încălzit, știu că trece curentul prin ele. Știu că fosa septică are scurgeri, factura la curent e mare. Știu că tu ai fi chinuit de ideea că fântâna cea veche din curtea din spate e o atracție periculoasă pentru ștrengarii din vecinătate, pentru că pot să-mi imaginez această casă atât de viu în minte, încât aș putea merge prin curtea în paragină cu ochii închiși și să cad chiar eu în fântână.

Ocolind mașina și călcând pe curba semicirculară de beton din fața noii noastre locuințe, m-am gândit că *locuință* nu-i cuvântul potrivit. Casa mea ideală era confortabilă și ținea lumea afară; având vederea spre Hudson (evident, priveliștea era superbă) aceste ferestre largi făceau casa să pară etern deschisă. Pavajul din pietricele roz cu alei din lespezi se întindea pe pantă ca un imens covor de „bine ați venit". Arbuști piperniciți stăteau aliniați de-a lungul fațadei și pe aleea principală. Nu tu nuci, nu o grămadă de solidago și mușchi, ci arbuști. Iar în jurul lor? O peluză. Nici măcar soiul acela dulce, răcoros, ai cărui vlăstari să te ademenească la o trândăveală cu limonadă și albine, ci acel soi flexibil, care zgârâie, ca bureții de spălat vase, verzi, abrazivi.

Ai deschis zgomotos ușa de la intrare. Foaierul se prelungea într-o sufragerie de mărimea unui teren de baschet și apoi, după câteva trepte joase, iaca „sala" de mese, despărțită parțial de bucătărie de un blat pentru a trece mâncarea dintr-o parte în alta — niște tocăniță cu roșii uscate, fără îndoială. Încă nu mi-a apărut în fața ochilor nicio ușă. M-am panicat, gândindu-mă că nu ai unde să te ascunzi.

— Spune-mi dacă nu este ceva dramatic! ai spus încântat.

Am răspus onest:

— Am rămas fără cuvinte.

M-aș fi gândit că un copil mic, lăsat liber într-o vastă, nemobilată expansiune de parchet lucios stălucind în lumina soarelui insipid, ar fi năvalnic, alunecând pe holuri în șosete, chicotind și turbând, complet nederanjat de țara nimănui cea antiseptică — *a nimănui*, Franklin — în care fusese lăsat. În schimb, Kevin se ținea strâns de mâna ta și a trebuit să fie îndemnat să „meargă să exploreze". El s-a târât până în mijlocul sufrageriei și acolo s-a oprit. Suferisem mai multe momente de alienare legate de fiul meu — dar tocmai atunci — cu ochii goi și nesimțitor ca o figurină de ceară, cu mâinile care au făcut pleosc pe parchet precum fac peștii aruncați pe mal — nici că puteam să simt mai multă înrudire cu el.

— Trebuie să vezi dormitorul principal, ai spus, luându-mă de mână. Luminile sunt spectaculoase.

— Luminile, am spus optimistă.

Toate unghiurile în dormitorul nostru masiv erau strâmbe, iar plafonul înclinat. Efectul era ca al unui sunet discordant, iar neîncrederea evidentă în paralelele și perpendicularele standard, ca și întreaga jenă a casei legată de conceptul camerelor crea impresia de nesiguranță.

— Altceva, nu?

— Altceva! La un moment nedeterminat în anii '90, folosirea lemnului de tec avea să devină demodată. Nu ajunsesem încă acolo, dar am avut o premoniție a acelui moment.

Mi-ai prezentat coșul nostru de rufe încorporat în tec, în mod inteligent folosit și pe post de bancă, cu o pernă cu un chip zâmbăreț prinsă cu o bandă galbenă de capacul său. Ai deschis ușile de la șifonierul cu ușile lui glisante. Părțile mișcătoare ale casei erau toate silențioase, suprafețele ei netede. Ușile de la șifonier nu aveau mânere. Lemnăria nu avea deloc dispozitive de fixare. Sertarele aveau niște zimți delicați. Dulapurile de bucătărie se închideau și se deschideau cu un zgomot. Franklin, toată casa lua Zoloft*.

---

* Medicament antidepresiv. (*n.r.*)

M-ai condus prin uşile batante către terasă. M-am gândit că am o *terasă*. Nu voi striga niciodată „sunt pe verandă!", ci „sunt pe terasă!" Mi-am spus singură că era doar un cuvânt. Totuşi, platforma cerea grătare cu vecinii care nu mi-au plăcut prea mult. Grătarele de peşte-spadă erau crude pentru un minut, iar în următorul ar fi fost arse, şi îmi păsa.

Dragul meu, ştiu că par nerecunoscătoare. Căutaseşi foarte mult, asumându-ţi responsabilitatea să ne găseşti nouă o casă cu toată seriozitatea găsirii unui loc de filmare pentru reclama la Gillette. Acum sunt mult mai familiarizată cu deficitul ofertei imobiliare în zonă, încât am încredere că fiecare altă proprietate disponibilă pe care ai văzut-o era de-a dreptul respingătoare. Trăsătură pe care această casă nu o avea. Constructorii ei nu s-au abţinut de la nicio cheltuială. (Slavă celor care nu se abţin de la *nicio cheltuială*. Eu una ar trebui să ştiu, de vreme ce aceştia sunt călătorii care disprețuiesc AWAP pentru vacanţe în ţări „străine" atât de confortabile încât ei le califică drept experienţe vecine cu moartea.) Lemnul era preţios — în mai mult de un sens — robinetele placate cu aur. Proprietarii anteriori au dat comandă după propriile lor cerinţe. Cumpăraseşi pentru noi Casa de Vis a altei familii.

Parcă vedeam. Perechea harnică avansează prin muncă de la locuinţele cu chirie mică la o serie de case cu etaj, disparate, deloc speciale, până când, în sfârşit: o moştenire, o manevră de piaţă, o promovare. În sfârşit îşi pot permite să construiască de la temelie o casă pe placul inimii lor. Cuplul cercetează cu atenţie schiţele, gândindu-se unde să ascundă fiecare dulap, cum să extindă cu graţie partea dintre sufragerie şi camera de lucru („Cu o UŞĂ!" vreau să ţip, dar este prea târziu pentru sfatul meu nedigerabil.) Toate acele unghiuri inovatoare par atât de dinamice pe hârtie. Chiar şi arbuştii sunt adorabili cu vreun centimetru mai înalţi.

Dar eu am o teorie privind Casele de Vis. Pentru nimic în lume „construcţie stranie" nu înseamnă atât *greşeală nesăbuită*, cât şi *clădire exclusiv ornamentală*. Pentru că nu am

văzut niciodată o Casă de Vis funcțională. Ca și a noastră, unele sunt *aproape* funcționale, deși dezastrele necalificabile sunt în mod egal comune. O parte din problemă este că indiferent cât de mulți bani irosești pe podeaua de stejar, o casă fără istorie este invariabil superficială într-o altă privință. Altfel, necazul pare înrădăcinat în însăși natura frumuseții, o calitate surprinzător de evazivă și rar una pe care o poți cumpăra pe loc. Se spulberă în fața unui efort prea mare. Recompensează delăsarea și cel mai mult își propune să-și facă apariția printr-un moft, accidental. În călătoriile mele, am devenit o mare amatoare de artă descoperită: o rază de lumină pe o fabrică de arme ponosită din 1914, un panou abandonat ale cărui straturi au ajuns colaj încântător de Coca-Cola, Chevrolet și spumă de ras Burma, pensiuni ieftine, unde pernele decolorate se potrivesc perfect, în acel mod neplanificat, cu perdelele decolorate care flutură în bătaia vântului.

Atunci, în mod șocant, acest Xanadu din Gladstone, grindă cu grindă, s-ar fi materializat într-o dezamăgire sfâșietoare. Dacă constructorii tăiaseră colțurile, un arhitect arogant și-a asumat privilegii cu acele planuri sârguincioase? Nu, nu. Lăsând la o parte dulapurile de bucătărie de un alb care te tâmpește, planurile vizionare au fost urmate întocmai. Acel mausoleu din Paliades Parade a ieșit exact cum au intenționat creatorii lui, și asta l-a făcut atât de deprimant.

Ca să fiu sinceră, discrepanța dintre capacitatea majorității oamenilor de a invoca frumusețea pornind de la zero și de a o recunoaște pur și simplu atunci când o văd în fața ochilor este o chestiune de mărimea oceanului Atlantic. Având toate dovezile că a ieșit anapoda, proprietarii inițiali au avut poate suficient de mult bun gust; păcat, de două ori păcat dacă așa a fost. Cu siguranță, faptul că cei doi au construit ceva oribil nu e o dovadă împotriva teoriei mele că ei au și știut foarte bine că au construit ceva oribil. Mai mult decât atât, eram convinsă că nici soțul și nici soția nu și-au împărtășit unul altuia dezamăgirea legată de cum a

ajuns să arate această atrocitate insipidă, că amândoi și-au făcut curaj să dea impresia că era casa viselor lor, în timp ce fiecare punea la cale, din ziua în care s-au mutat, să plece de acolo.

Chiar tu ai spus că locuința avea numai trei ani. Trei ani? Trebuie să fi luat atât de mult să fie construită! Cine trece prin atâta efort numai ca să plece? Poate Domnul Proprietar a fost transferat la Cincinnati, deși în acel caz a acceptat locul de muncă. Ce altceva l-ar scoate pe această ușă ciudată de la intrare decât repulsia pentru propria creație? Cine ar putea să trăiască zi după zi cu deficiența propriei imaginații devenite reală precum cărămida?

— De ce, te-am întrebat când m-ai îndrumat prin curtea sculptată din spate, acei oameni care au construit acestă locuință au vândut-o atât de rapid? După ce au construit o casă care este clar foarte... ambițioasă?

— Am avut impresia că, într-un fel, cei doi au apucat-o pe căi diferite.

— Au divorțat.

— Ei bine, asta nu înseamnă că proprietatea este blestemată sau ceva asemănător.

Te-am privit curioasă.

— Eu nu am spus așa ceva.

— Dacă toate casele ar transfera astfel de lucruri de la un proprietar la altul, ai făcut pe grozavul, nu ar exista nicio cocioabă în lume pentru o căsnicie fericită.

Blestemată? E clar că intuiești că oricât de apreciabil era la exterior refugiul nostru în suburbie — parcuri mari, aer curat, școli bune — ne îndepărtasem alarmant. Și totuși, ceea ce mă uimește acum nu este presimțirea ta, ci capacitatea de a o ignora.

În ceea ce mă privește, eu nu am avut nicio premoniție. Am fost pur și simplu uimită de cum aterizasem, după Lituania și Guineea Ecuatorială, în Gladstone, New York. Ca și cum, stând în picioare la surf în Far Rockaway în timpul unui flux cu apă menajeră și nimic altceva, de-abia puteam să-mi țin echilibrul pentru că noua noastră achiziție

provoca val după val de urâţenie fizică dezolantă. *Tu de ce nu ai putut să vezi asta?*

Poate pentru că întotdeauna ai avut o înclinaţie pentru rotunjire. La restaurante, dacă 15% însemnau şaptesprezece dolari, tu dădeai bacşiş douăzeci. Dacă petreceam o seară plictisitoare cu nişte cunoştinţe noi, eu i-aş fi îndepărtat; tu voiai să le mai dai o şansă. Când acea italiancă pe care de-abia o cunoşteam, Marina, a venit în mansardă pentru două nopţi şi apoi ţi-a dispărut ceasul, eu făceam ca trenul; tu erai din ce în ce mai convins că trebuie să-l fi lăsat la sala de sport. Să iei prânzul cu Brian şi Louise ar fi trebuit să fie distractiv? A fost distractiv. Se pare că tu ai putut să priveşti şi să dai culoare laturilor nesatisfăcătoare. Când mi-ai făcut un tur al noii noastre proprietăţi, expresia ta de consilier de vânzări dur contrasta cu privirea emotivă, o implorare de a intra în joc. Ai vorbit fără oprire, ca şi cum ai fi fost turat la maxim, iar un strop de isterie ţi-a trădat în mod fatal propria suspiciune că locuinţa din Palisades Parade numărul 12 nu era niciun fel de ispravă arhitecturală formidabilă, ci un eşec ostentativ. Totuşi, printr-o combinaţie complexă de optimism, dorinţă şi bravură, tu ai *rotunjit-o*. Deşi o denumire mai grosolană pentru ceea ce ai făcut ar fi *minciună*, cineva ar putea susţine că iluzia este o formă de generozitate. La urma urmei, ai practicat *rotunjitul* cu Kevin din ziua în care s-a născut.

Eu una sunt mai cârcotaşă. Prefer să am fotografiile mele în centrul obiectivului. Cu riscul de a mă repeta, îmi plac oamenii doar atât cât mă plac şi ei pe mine. Duc o viaţă emoţională de o precizie aritmetică, la două sau trei cifre după zecimală, încât pot să aloc grade de drăgălăşenie chiar propriului fiu. Cu alte cuvinte, Franklin: eu las bacşiş şaptesprezece dolari.

Sper că te-am convins că găseam casa încântătoare. Era prima decizie importantă pe care o luaseşi de unul singur, în numele nostru, şi nu aveam să îmi bat joc de ea doar pentru că perspectiva să locuiesc acolo mă făcea să vreau

să-mi tai venele. Singură am tras concluzia că explicația nu era legată atât de mult de gustul tău diferit sau de lipsa lui; erai doar foarte influențabil. Nu fusesem acolo să-ți șoptesc la ureche despre liftul pentru mâncare. În absența mea, ai profitat de preferințele părinților tăi.

Sau o versiune nouă a aceluiași gust. Palisades Parade încerca letal să se potrivească „cu aceea"; casa pe care părinții tăi au construit-o în Gloucester, Mass., era tradițională cutie tipică pentru New England. Dar pentru executarea ei nu s-au dat în lături de la nicio cheltuială — credința inocentă într-un aspect plăcut era evidentă.

Faptul că savuram mottoul tatălui tău — „materialele sunt totul" — nu era în întregime vina lui. Până la un punct am înțeles valoarea oamenilor care fac lucruri, și până la cel mai înalt standard: Herb și Gladys și-au construit propria casă, și-au afumat propriul somon, și-au fabricat propria bere. Dar nu întâlnisem niciodată doi oameni care să trăiască așa... exclusiv în trei dimensiuni. Singurele momente în care l-am văzut pe tatăl tău entuziasmat au fost în legătură cu un înveliș fibros de arțar sau o bere neagră cu spumă cremoasă și cred că s-a exaltat numai pentru perfecțiunea lor fizică, statică; să stea în fața șemineului, să bea bere, era ceva adițional. Mama ta gătea cu precizia unui chimist și noi toți mâncam bine când îi vizitam. Plăcintele ei cu zmeură, garnisite cu bezea, care ar fi putut să fie desprinse din reviste, deși iar aș avea puternica impresie că plăcinta ca obiect era scopul, în timp ce a mânca plăcinta, scobind cu dalta creația ei, era un fel de vandalism. (La fel cum ar fi să spui despre mama ta cadaveric de slabă că este o bucătăreasă excelentă, dar nu are poftă de mâncare.) Dacă linia de asamblare a produselor părea artificială, s-a simțit artificială. Eram întotdeauna puțin ușurată să ies din casa părinților tăi, și ei erau atât de drăguți cu mine, buni din punct de vedere material, încât mă simțeam avară.

Totuși, totul în casa lor era lustruit, un lustru intens, atât de multă reflexie să protejeze faptul că nu era nimic dedesubt. Nu citeau; erau câteva cărți, un set de enciclopedii (cotoarele

lor de culoarea viței încălzeau camera retrasă), dar singurele cărți bine frunzărite erau manualele de instruire, ghidurile practice gen „Descurcă-te singur", cărțile de bucate și un set descompus de *Cum funcționează lucrurile*, volumele I și II. Nu puteau să înțeleagă de ce cineva ar căuta un film cu final nefericit sau ar cumpăra o pictură care nu era drăguță. Dețineau un sistem stereo de ultimă generație, cu boxe care valorau 1.000 de dolari fiecare, dar numai o mână de CD-uri ușor de ascultat, dintre cele mai bune: *Opera Stoppers*; *Classical Greatest Hits*. Pare să fie lene, dar cred că era mai degrabă în zadar: nu știau pentru ce era muzica.

Ai putea să spui asta în tot ceea ce privește viața în legătură cu familia ta: nu știu pentru ce este. Sunt buni în ceea ce privește mecanica vieții: știu cum să facă rotițele să se interpună, dar trăiesc cu impresia că chiar și cel mai mărunt mecanism trebuie construit doar de dragul lui, ca unul din acele fleacuri puse pe o măsuță de cafea ale cărui rotițe de metal păcăne inutil înainte și-napoi până când frecarea le uzează. Tatăl tău a fost profund nesatisfăcut când casa lor a fost terminată, și nu pentru că era ceva greșit cu ea, ci tocmai pentru că nu era. Capul dușului de presiune mare și o cabină de sticlă ermetică instalată impecabil, și tocmai când dădea buzna pentru o selecție generică de CD-uri ca să-și alimenteze magistralul aparat stereo, puteam cu ușurință să mi-l imaginez pe tatăl tău alergând afară și tăvălindu-se prin noroi numai ca să-i dea dușului un motiv zilnic de-a exista. Dacă tot veni vorba, casa lor este atât de curată, strălucitoare și imaculată, atât de echipată cu dispozitive care frământă și taie bucăți subțiri, care decongelează și taie chiflele felii, încât pare că nu ar avea nevoie de locuitorii ei. De fapt, voma lor, nevoile lor fiziologice, scursura de la cafea a proprietarilor sunt singurele nenorociri ale dezordinii într-o biosferă de altfel imaculată, care se susține singură.

Am discutat despre toate acestea în vizite, bineînțeles — epuizant, de vreme ce, îndopați și la patruzeci de minute de cel mai apropiat cinema, recurgeam la analiza părinților tăi pentru distracție. Ideea este că, atunci când Kevin... în acea

joi... ei bine, nu au fost pregătiți. Nu cumpăraseră mașinăria potrivită, cum ar fi aceea de fabricație germană de scos sâmburii de la zmeură, care să proceseze această turnură a evenimentelor și să facă un sens din asta. Ceea ce Kevin a făcut nu a fost rațional. Nu a făcut un motor să funcționeze cu mai puțin zgomot, un scripete mai eficient; nu a produs bere și nu a afumat somon. Nu a calculat; a fost *stupid fizic*.

Ironia este că, deși părinții tăi întotdeauna au deplâns absența lui din industria protestantă, ei doi au mai multe în comun cu Kevin decât oricine altcineva. Ei nu știu pentru ce este viața, ce să facă cu ea, și la fel și Kevin; interesant, și părinții tăi și primul tău născut urăsc timpul liber. Fiul tău a atacat această antipatie frontal, ceea ce implică un anumit curaj, dacă te gândești la asta; nu s-a amăgit niciodată singur că, doar prin umplerea lui își folosea timpul în mod productiv. Asta nu — îți amintești că stătea cu orele agitându-se și încruntându-se și nefăcând nimic în afară de a ocărî fiecare secundă a fiecărui minut din după-amiaza lui de sâmbătă.

Pentru părinții tăi, bineînțeles, perspectiva de nu avea o ocupație este înspăimântătoare. Ei nu pot, precum Kevin, să stea față în față cu pustiul. Tatăl tău își pierdea vremea veșnic, ungând mașinăria vieții de zi cu zi, deși confortul sporit, odată ce a terminat, doar îl împovăra cu mai mult timp liber detestabil. Mai mult decât atât, prin instalarea unui purificator de apă sau a unui sistem de irigație, nu avea nicio idee despre ce încerca să îmbunătățească. Duritatea apei oferise perspectiva fericită a unei irigări industriale regulate, prin canalul de scurgere de la chiuveta din bucătărie, dar lui mai degrabă i-a plăcut să stropească grădina cu mâna. Diferența este că tatăl tău ar instala purificatorul de apă intenționat, fără niciun motiv întemeiat, iar Kevin nu. Inutilitatea nu l-a deranjat niciodată pe tatăl tău. Viața este o colecție de celule și impulsuri electrice pentru el, este material, motiv pentru care materialele sunt totul. Și această viziune prozaică îl conține — sau l-a conținut. Deci

aici este contrastul: Kevin, de asemenea, suspectează că materialele sunt totul. Se întâmplă însă să nu-i pese de ele.

Nu voi uita niciodată prima dată când ți-am vizitat părinții după *joi*. Recunosc că am amânat, și acest lucru a fost un semn de slăbiciune. Sunt sigură că ar fi fost extrem de dificil chiar dacă ai fi putut să vii cu mine, dar, bineînțeles, *ruptura iremediabilă* a împiedicat acest lucru. Singură, fără acel scut care era fiul lor, mi s-a prezentat faptul că nu mai eram uniți organic și cred că amândoi au simțit aceeași detașare. Când mama ta a deschis ușa, fața ei a devenit cadaverică, dar când m-a invitat politicos să intru era ca și cum ar fi condus înăuntru un vânzător pentru aspiratoarele Hoover.

Ar fi nedrept să o numesc pe mama ta rigidă, dar este grozavă ca șablon social. Îi place să știe ce o să facă acum și ce urmează după. Tocmai de aceea este o admiratoare a meselor elaborate minuțios. Găsește răspuns în meniuri stabilite, supa înaintea peștelui, și nu rezistă, cum aș fi făcut eu, amorțită, modului în care prepararea, servirea și curățirea după trei mese zilnice poate să îi ia bucătarului toată ziua. Ea nu se luptă, așa cum fac eu, împotriva convenției ca o constrângere; ea este o persoană cu intenții bune, nedeslușite, dar fără imaginație și este recunoscătoare pentru existența regulilor. Vai, nu a apărut — încă — o denumire pentru ceaiul cu fosta noră, după ce nepotul tău a comis un masacru.

M-a așezat în sufrageria formală în loc de camera de lucru, ceea ce a fost o greșeală; rigiditatea fotoliilor cu rezemători laterale și cu spate înalt au servit numai să accentueze aceasta prin contrast. Regulile erau în cădere liberă. Culorile hainelor de diftină, verde marin și un roz șters, erau atât de diferite de motivul livid al vizitei mele, încât păreau învechite sau ușor grețoase; acestea erau culorile mucegaiului. Mama ta a dispărut în bucătărie. Eram pe punctul să strig după ea să nu se deranjeze pentru că nu puteam să mănânc nimic, când am realizat că ar fi crud să-i refuz finalitatea unei zile atât de ocupate pentru care ea era

atât de recunoscătoare. Chiar m-am forţat mai târziu să mănânc din brânza ei de Gruyère, deşi mi-a fost puţin rău.

Gladys este o femeie atât de viguroasă, încordată, încât duritatea ei — şi nu vreau să spun că ea nu ar putea să fie caldă sau drăguţă — duritatea corpului ei a făcut-o să rămână în linii mari, la fel. Într-adevăr, ridurile de pe fruntea ei se încreţiseră într-o expresie de perplexitate permanentă; ochii ei străfulgerau care încotro mai frenetic decât de obicei şi vedeam pe faţa ei, mai ales când nu realiza că o urmăream, o trăsătură ca şi cum era pierdută, care m-a făcut să mă gândesc la cum ar fi arătat ea când era mică. Efectul general era al unei femei îndurerate, dar elementele care contribuiau la acest efect erau atât de subtile, încât un aparat de fotografiat ar fi putut să nu le surprindă pe film.

Când tatăl tău a urcat din pivniţă (i-am auzit paşii pe scară şi mi-am învins teama; deşi avea şaptezeci şi cinci de ani, fusese întotdeauna un bărbat viguros, iar paşii erau prea înceţi şi grei), schimbarea nu a fost subtilă deloc. Hainele lui de muncă atârnau pe el în falduri mari. Trecuseră numai şase săptămâni, o perioadă în care am fost şocată să realizez că a fost posibil să slăbească atât de mult. Toată carnea de pe faţa lui zdravănă dispăruse: pleoapele inferioare atârnau lăsând să se vadă o margine roşie; obrajii lui se subţiaseră ca la un cotoi. M-am simţit vinovată, infestată de convingerea uzată a lui Mary Woolford că cineva trebuie să fie de vină. Pe atunci, aceasta era şi convingerea tatălui tău. El nu este o persoană răzbunătoare, ci un electrician pensionat (prea perfect, căci făcuse maşinării care au făcut la rândul lor alte aparate), care a luat foarte în serios problemele de responsabilitate la nivel de corporaţie şi metodele mai bune de lucru. Kevin se dovedise un produs necorespunzător şi eu eram cea care îl produsese.

Zăngănind agitată ceaşca mea de ceai în farfurioara aurită, m-am simţit stângace. L-am întrebat pe tatăl tău ce-i mai face grădina. A părut confuz, ca şi cum uitase că avea o grădină.

— Tufele de coacăze, și-a amintit trist, tocmai încep să rodească.

Cuvântul *rodit* a rămas în aer. Tufele poate, dar tatăl tău nu începuse să rodească nimic.

— Și mazărea? Întotdeauna cultivați niște soiuri atât de dulci.

A clipit. Pendula a bătut ora patru. Nu a dat nicio explicație despre mazăre și în liniștea dintre noi s-a simțit o goliciune oribilă. Ne-am expus faptului că de atâtea alte dăți când întrebasem nu îmi păsa de mazărea lui și de acele alte dăți când răspunsesese fără să-i pese că-mi spune mie.

Mi-am lăsat privirea în jos. Mi-am cerut scuze că nu i-am vizitat mai devreme. Nu au spus ceva de genul este în regulă, înțelegem. Nu au scos *niciun* sunet, să *zică* ceva, așa că am continuat să vorbesc.

Am spus că am vrut să merg la toate înmormântările dacă eram binevenită. Părinții tăi nu au părut încurcați de concluzia mea absurdă; vorbisem de *joi* efectiv din momentul în care mama ta mi-a deschis ușa. Am spus că nu am vrut să fiu nesimțitoare, așa că am sunat părinții înainte; unii dintre ei pur și simplu îmi închiseseră. Alții m-au implorat să stau departe; prezența mea ar fi *indecentă*, a spus Mary Woolford.

Apoi le-am spus despre Thelma Corbitt — îți amintești, fiul ei, Denny, era băiatul cu părul roșu, lung și subțire, actor în devenire — care era atât de grațioasă, încât am fost stânjenită. M-am aventurat să-i spun mamei tale că tragedia pare să scoată din oameni toate variațiile de calități neașteptate. Am spus că ar fi ca și cum unii oameni (mă gândeam la Mary) s-au înmuiat în plastic, precum acele pachete cu mâncare vidată, și nu puteau să facă altceva decât să transpire în propriul infern. Și alții par să aibă exact problema opusă, ca și cum dezastrul i-a afundat mai degrabă în acid, smulgându-le învelișul exterior al pielii, care cândva îi protejase de praștiile și săgețile revoltătorului noroc al celorlalți. Pentru acești oameni, simpla plimbare pe stradă în urma fiecărui necunoscut devenea o agonie, o izbitură

dureroasă prin divorțul recent al acestui bărbat și cancerul de gât în metastază al acestei femei. Și ei se aflau în iad, dar era iadul tuturor, această mare întinsă, nețărmuită și împovărată de deșeuri toxice.

Mă îndoiesc că am spus-o la fel de pompos ca acum, dar am spus cu siguranță că Thelma Corbitt era genul de femeie a cărei suferință individuală devenise un motiv pentru suferința altor oameni. Și, bineînțeles, nu i-am desfățat pe părinții tăi cu întreaga conversație telefonică, dar întreaga conversație a venit revărsându-se înapoi la mine: Thelma admirând imediat „curajul" pe care trebuie să-l fi avut să iau receptorul, să mă invit la înmormântarea lui Denny, dar doar dacă nu era prea dureros pentru ea ca eu să merg. Am recunoscut față de Thelma că s-ar putea să mă ajute să-mi exprim propriile regrete pentru moartea fiului ei și, cu această ocazie, am realizat că nu urmam regulile, zicând ceea ce trebuia să zic. Thelma a explicat că Denny fusese numit după lanțul de restaurante unde ea și soțul ei au avut prima întâlnire. Aproape că am oprit-o să mai continue, pentru că pentru mine părea mai ușor să știu cât mai puține despre băiatul ei, dar cu siguranță ea a crezut că ne-ar fi mai bine amândurora dacă eu aș ști pe cine a ucis fiul meu. A spus că Denny a făcut încă din primăvară repetiții pentru piesa de teatru de la școală, *Don't Drink the Water**, a lui Woody Allen, și îl ajutase cu replicile. „Ne-a făcut să râdem cu lacrimi", a povestit. I-am spus că îl văzusem în *Streetcar*** cu un an înainte și că (denaturând adevărul) fusese nemaipomenit. A părut atât de încântată că băiatul ei nu era doar o statistică pentru mine, un nume într-un ziar, sau un chin... Apoi a spus că se întreabă dacă nu cumva pentru mine era mai greu decât pentru oricare dintre ei. M-am retras. Am spus că acest lucru nu ar fi drept: în fond, eu cel puțin aveam

---

* *Nu bea apa.* (*n.r.*)

** Referire la piesa *A Streetcar Called Desire* (*Un tramvai numit dorință*), de dramaturgul american Tennessee Williams. (*n.r.*)

un fiu, şi următorul lucru pe care l-a zis m-a impresionat. A spus: „Ai? Chiar ai?" Nu am răspuns la acea întrebare, dar i-am mulţumit pentru bunătatea ei şi apoi ne-am pierdut amândouă într-o astfel de avalanşă de recunoştinţă reciprocă — aproape o recunoştinţă impersonală, că nu toţi oamenii din lume erau pur şi simplu dezagreabili — încât am început amândouă să plângem.

Deci, aşa cum le-am spus părinţilor tăi, am fost la înmormântarea lui Denny. Am stat în spate. Am purtat negru, deşi la înmormântările din vremurile noastre acest lucru este demodat. Şi apoi la coada de primire a condoleanţelor i-am întins Thelmei mâna şi i-am spus:

— Îmi pare atât de rău pentru pierderea mea.

Asta este ceea ce am spus, o gafă minusculă, dar am crezut că ar fi mai rău să mă corectez singură —„pierderea *ta*, vreau să spun". Pentru părinţii tăi eram o idioată. S-au holbat.

Într-un final, m-am refugiat în logistică. Sistemul legal este el însuşi o maşinărie, şi aş putea să-i descriu funcţiile, aşa cum tatăl tău îmi explicase odată, cu luciditate poetică, funcţiile unui convertor analitic. Am spus de Kevin că fusese acuzat şi era reţinut fără drept de eliberare pe cauţiune şi speram că terminologia, atât de familiară de la televizor, va aduce o alinare; nu a făcut-o. (Cât de esenţial, interfaţa de sticlă groasă a acelui ecran. Telespectatorii nu vor ca acele programe să vâre în casele lor vrute şi nevrute, la fel cum niciunul dintre ei nu vrea ca toaletele altora să se refuleze la ei în casă.) Am spus că îl angajasem pe cel mai bun avocat pe care l-am putut găsi — ceea ce însemna, bineînţeles, cel mai scump. Am crezut că tatăl tău va aproba; el însuşi şi-a cumpărat întotdeauna ce era mai scump. Am greşit.

A intervenit plictisit.

— La ce bun?

Nu-i pusesem niciodată această întrebare despre nimic din viaţa lui. Am admirat schimbarea. Tu şi cu mine

întotdeauna îi pusesem la stâlpul infamiei, pe la spate, ca fiind arizi spiritual.

— Nu sunt sigură, deşi e de aşteptat... să îl scot pe Kevin de acolo cât mai uşor, bănuiesc. M-am încruntat.

— Este asta ceea ce îţi doreşti? m-a întrebat mama ta.

— Nu... Ceea ce *vreau* eu este să dau timpul înapoi. Ceea ce *vreau* eu este să nu mă fi născut niciodată, dacă acest lucru ar fi posibil. Nu pot avea ceea ce vreau eu.

— Dar ai vrea să vezi că e pedepsit? a insistat tatăl tău. Dacă ţin minte, nu părea furios la culme; nu avea energia.

Mi-e teamă că am râs. Doar un *ha!* deprimat. Totuşi, nu era momentul. „Îmi cer scuze", am explicat. Dar le urez succes. Timp de aproape şaisprezece ani, am încercat să-l pedepsesc pe Kevin. Nimic din ceea ce-i luam nu-l interesa la început. Ce va face sistemul de justiţie juvenilă din statul New York? Îl va trimite în camera lui? Am încercat acest lucru. Nu era de niciun folos în afara camerei lui, şi nici în ea; care este diferenţa? Şi cu greu cred că l-ar putea face să-i fie ruşine. Îi poţi face să sufere doar pe oamenii care au o conştiinţă. Poţi să pedepseşti doar oamenii care au speranţe, ca să-i frustrezi sau să-i separi de ataşamente; cărora le pasă de ceea ce gândeşti despre ei. Poţi să-i pedepseşti pe acei oameni care sunt deja un pic buni.

— Ar putea cel puţin să fie oprit de a mai face rău altcuiva, a afirmat tatăl tău.

Un produs defect este retras de pe piaţă. Am spus dezumflată:

— Ei bine, există o campanie care cere să fie judecat ca adult şi să i se dea pedeapsa cu moartea.

— Ce simţi despre asta? a întrebat mama ta.

Aoleu, părinţii tăi mă întrebaseră dacă AWAP va ieşi vreodată pe piaţă; mă întrebaseră dacă credeam că acele dispozitive presau pantalonii la fel cum o făcea fierul de călcat. Ei niciodată nu mă întrebaseră cum mă simţeam.

— Kevin nu este adult. Dar oare va fi diferit când va deveni unul? (Ele pot fi specialităţi tehnice diferite, dar Masacru la Locul de muncă este de fapt doar Împuşcături

la Şcoală în Fază Adultă.) Sincer, sunt unele zile în care — am privit îndurerată pe fereastra lor care dă spre golf — mi-aş dori să-i dea pedeapsa cu moartea. Să termin cu totul. Dar acest lucru ar însemna să mă scot pe mine de la ananghie.

— Doar nu te învinovăţeşti pe tine, draga mea! a intervenit neliniştită mama ta; dacă aş fi făcut-o, nu ar fi vrut să audă.

— Niciodată nu mi-a *plăcut* de el foarte mult, Gladys. Ne-am privit în ochi, ca de la mamă la mamă. Înţeleg că este un lucru obişnuit ca părinţii să-i spună copilului lor „te iubesc, dar nu îmi *place* de tine mereu". Dar ce fel de dragoste este asta? Mi se pare că se traduce prin „eu nu sunt orb în ceea ce te priveşte — care înseamnă, încă poţi să-mi răneşti sentimentele — dar nu suport să te am prin preajmă". Cine vrea să fie *iubit* astfel? Dacă aş avea de ales, aş vrea să renunţ la legătura de sânge şi să aleg să fiu plăcută. Mă întreb dacă nu aş fi fost mai mişcată dacă propria mea mamă m-ar fi luat în braţele ei şi mi-ar fi zis: „Îmi *place* de tine." Mă întreb dacă nu este mai important doar să te bucuri de compania copilului tău.

I-am făcut să se simtă prost. Mai mult decât atât, făcusem exact ceea ce Harvey mă avertizase să nu fac. Mai târziu au depus amândoi mărturie şi fragmente din acest mic discurs fatal erau citate retrospectiv, cuvânt cu cuvânt. Nu cred că părinţii tăi erau montaţi împotriva mea, dar erau americani sinceri şi nu le dădusem niciun motiv să mă protejeze. Cred că nu am vrut ca ei să mă protejeze.

Când am început să mă pregătesc de plecare, lăsându-mi jos ceaiul rece sloi, cei doi au părut să fie uşuraţi şi totuşi frenetici, cu ochii închişi. Trebuie să fi realizat că aceste conversaţii ale noastre la ceaiuri vor fi limitate la număr şi poate, târziu în noapte, neputând să doarmă, se vor gândi la întrebări pe care ar fi putut să le pună. Au fost cordiali, bineînţeles, invitându-mă să-i vizitez oricând. Mama ta m-a asigurat că, în ciuda a tot ce s-a întâmplat, ei încă mă consideră ca făcând parte din familie. Includerea lor părea mai puţin amabilă decât ar fi fost cu şase săptămâni în urmă.

La acel moment, perspectiva de a fi cuprinsă în vreo familie a avut toate șansele să rămână blocată în lift, între etaje.

— Încă ceva. Tatăl tău mi-a atins brațul la ușă, și încă o dată a pus genul de întrebare pe care el o evitase aproape toată viața lui. Tu înțelegi de ce?

Mi-e teamă că răspunsul meu doar l-ar fi vindecat de astfel de interogări, pentru că răspunsurile sunt adesea atât de nesatisfăcătoare.

La mulți ani, dragul meu.
Eva

6 ianuarie 2001

Dragă Franklin,

Biroul electoral tocmai a anunţat preşedintele republican, deci probabil că eşti mulţumit. Dar, în ciuda faptului că pozai ca fiind sexist, un şovinist retrograd, ca tată erai un mic liberal, atât de grijuliu în ceea ce priveşte pedeapsa corporală şi jucăriile neviolente pe cât o cereau vremurile. Nu glumesc, doar mă întreb dacă şi tu recapitulezi acele precauţii luate şi te gândeşti cu ce am greşit.

Trecerea mea în revistă a creşterii lui Kevin a fost asistată de avocaţi instruiţi.

— Doamnă Khatchadourian, m-a interogat Harvey la bară, aveaţi o regulă în căminul dumneavoastră cum ar fi „copiilor nu le este permis să se joace cu arme de jucărie"?

— Nu cred că a ajutat la ceva, dar da.

— Şi aţi monitorizat uitatul la televizor şi jocurile video?

— Am încercat să-l ţinem pe Kevin departe de orice era prea violent sau cu conţinut sexual, mai ales când era mic. Din nefericire, asta a însemnat ca soţul meu să nu mai poată urmări marea majoritate a emisiunilor lui favorite. Şi a trebuit să facem o excepţie.

— Care a fost aceea?

Iritare din nou; asta nu era planificată.

— History Channel.

Un râs înfundat; jucam pentru cei din divizia secundă.

— Ideea este, a continuat Harvey vorbind printre dinți, ați făcut orice efort ca să vă asigurați că fiul dumneavoastră nu era înconjurat de influențe obscene, nu-i așa?

— În casa mea da, am spus. Asta înseamnă câteva sute de metri din planetă. Și chiar și acolo nu am fost scutită de influența lui obscenă asupra mea.

Harvey s-a oprit să respire. Am simțit că vreun profesionist de medicină alternativă îl învățase niște tehnici.

— Cu alte cuvinte, nu puteați să controlați cu ce se juca Kevin sau la ce se uita la televizor când mergea la alți copii acasă?

— Sincer, ceilalți copii rar îl mai invitau pe Kevin la ei după ce îi vizita o dată.

Judecătoarea a intervenit:

— Doamna Khatchadourian, vă rog, doar răspundeți la întrebare.

— Of, fie, m-am conformat apatică; mă plictiseam.

— Ce ne spuneți despre internet? Harvey a continuat. Fiului dumneavoastră i s-a dat acces liber la orice pagini de internet voia, incluzând, să zicem, site-urile violente sau pornografice?

— Am utilizat toate modalitățile de control parental, dar Kevin a reușit să le distrugă într-o singură zi.

Am făcut o mișcare disprețuitoare. Harvey mă avertizase să nu dau nicio bănuială cum că nu am luat procedurile în serios, dar în cazul de față partea mea perversă a răbufnit. Iar problema cea mai mare era că nu puteam să fiu atentă. În spate, la masa apărării, mi se închideau ochii, îmi cădea capul. Doar ca să mă trezesc, am adăugat genul de detalii care nu mi-au fost cerute, despre care judecătoarea — o femeie tipicară, inteligentă, care mi-a adus aminte de doctorița Rhinestein — mă avertizase.

— Vedeți, am început, până când a împlinit unsprezece sau doisprezece ani era prea târziu pentru toate astea. Regulile fără arme, parole pentru calculator... Copiii trăiesc în aceeași lume în care trăim și noi. Să ne amăgim pe noi înșine că putem să-i protejăm de ea nu este doar naiv, este

o vanitate. Vrem să fim în stare să ne spunem nouă înșine ce părinți buni suntem și că facem *tot ce putem*. Dacă ar fi să dau timpul înapoi, l-aș lăsa pe Kevin să se joace cu tot ce voia; îi plăceau foarte puține lucruri. Și aș abandona regulile legate de televizor și la filmele create special pentru copii. Ele doar ne fac să părem proști. Ele ne subminau autoritatea și îi provocau disprețul.

Deși mi s-a permis un monolog în termeni judiciari, eu scurtasem mărturisirea. Acum nu mai sufăr de constrângerile jurisprudenței nerăbdătoare, așa că lasă-mă să detaliez.

Ce a atras disprețul lui Kevin nu a fost, așa cum părea că am sugerat, incapacitatea noastră evidentă de a-l proteja de Lumea Mare și Rea. Nu, pentru Kevin esența era luată în derâdere și nu ineficacitatea tabuurilor noastre. Sexul? Da, l-a folosit când a descoperit că mi-era frică de el sau că mi-era frică de el în ceea ce-l privea, dar altfel? Era o plictiseală. Nu te supăra, tu și cu mine ne-am simțit foarte bine făcând sex, dar sexul *este* o plictiseală. La fel ca jucăriile cu forme pe care Kevin le-a disprețuit când era bebeluș, ghemotocul rotund intră în gaura rotundă. Secretul era faptul că nu era niciun secret. De fapt, regulatul la liceul lui era atât de răspândit și atât de frecvent, încât mă îndoiesc că îl excita prea tare. Găuri rotunde alternative oferă o noutate trecătoare a căror amăgire o vedea direct prin ele.

Cât privește violența, secretul este mai degrabă o șmecherie ieftină.

Îți aduci aminte, cândva am renunțat la sistemul de evaluare ca să vedem niște filme decente, urmărind un film precum *Inimă neînfricată*, despre care îndrăznesc să spun că este *de familie*? În scena finală de chin, Mel Gibson este întins pe instrumentul de tortură, cu toate cele patru membrele legate de colțurile acestuia. De fiecare dată când englezii strângeau frânghiile mai tare, mulțimea suspina adânc și eu la fel. Când călăul a înfipt vârful cuțitului în inima lui Mel și a spintecat în sus, mi-am dus palmele la tâmple și am gemut. Dar când m-am uitat pe furiș la Kevin, privirea lui

era blazată. Înfățișarea de bosumflat, cu gura țuguiată, era expresia lui obișnuită în stare de repaus. El nu rezolva cuvinte încrucișate din *Times*, dar mâzgălea inexpresiv căsuțele goale cu o cariocă.

Scenele din film sunt greu de suportat dacă crezi la un anumit nivel că aceste torturi ți se întâmplă ție. De fapt, este ironic că aceste scene au o reputație atât de rea printre adepții Bibliei, de vreme ce efectele speciale înspăimântătoare se bazează pe impactul pozitiv asupra audienței creștine de a putea să se pună în locul altuia. Dar Kevin descoperise secretul: nu numai că nu era real, *dar nu i se întâmpla lui*. De-a lungul anilor l-am văzut pe Kevin urmărind decapitări, eviscerări, dezmembrări, jupuiri, ucideri prin tragere în țeapă și crucificări și niciodată nu l-am văzut tresărind. Pentru că el devenise expert. Dacă refuzi să te identifici, tăiatul și ciopârțitul nu sunt mai deranjante decât să-ți privești mama preparând vită *stroganoff*. În concluzie, de ce încercasem noi să-l protejăm mai exact? Practicile violenței sunt geometrie rudimentară, iar legile ei sunt ale gramaticii; la fel ca definiția prepoziției în școala primară, violența este orice îi poate face un avion unui nor. Fiul nostru stăpânise mai bine decât majoritatea și gramatica și geometria. Erau puține scene în *Inimă neînfricată* — sau *Reservoir Dogs*, sau *Chucky II* — pe care Kevin nu ar fi putut să le inventeze el însuși.

În final, asta este ceea ce Kevin nu ne-a putut ierta niciodată. S-ar putea să nu aibă resentimente pentru că am încercat să tragem o perdea între el și terorile adulte ascunse dincolo de ea. Dar are resentimente pentru că l-am amăgit — că l-am ademenit cu perspectiva exoticului. (Nu îmi hrănisem singură fantezia că eventual voi ateriza într-o țară care era *altundeva*?) Când am tăinuit misterele noastre de adulți pentru care Kevin era prea mic, i-am promis implicit că, atunci când va veni momentul, perdeaua va cădea ca să dea la iveală — ce? La fel ca universul emoțional ambiguu pe care mi l-am imaginat că mă așteptă după ce voi naște, este de înțeles că el își formase o imagine vie despre

ceea ce noi îi refuzasem. Dar singurul lucru pe care nu a putut să şi-l imagineze este că noi îl reţineam de la *nimic*. Nu era *nimic* dincolo de regulile noastre prosteşti, *nimic*.

Adevărul este că vanitatea părinţilor protectivi pe care am menţionat-o la proces merge dincolo de „uite-ce-protectori-responsabili-suntem-noi". De asemenea, restricţiile noastre ne-au cimentat importanţa. Ele întăresc ideea că noi, adulţii, suntem cu toţii iniţiaţi. Cu vanitate am câştigat dreptul de acces la un Talmud nescris, al cărui conţinut tulburător am promis sub jurământ să-l ţinem ascuns de „cei inocenţi" pentru binele lor. Subscriind la acest mit al naivului alimentăm propria noastră legendă. Să zicem că noi am privit *oroarea* drept în faţă, ca şi cum ai privi drept în soarele arzător, transformându-ne în creaturi turbulente, corupte, enigme chiar şi pentru noi. Copleşiţi de revelaţie, am da timpul înapoi dacă am putea, dar nu e posibil să uiţi această cruce, să te întorci la insipid de fericita lume a copilăriei, nu ai altă alternativă decât să porţi pe umeri această cunoaştere grea şi sumbră al cărei scop suprem este să-i ferim pe piticii noştri netoţi de a arunca o privire spre abis. Sacrificiul este unul flatant de tragic. Ultimul lucru pe care vrem să-l recunoaştem este că fructul interzis din care ne înfruptăm odată cu împlinirea vârstei magice de douăzeci şi unu de ani este la fel de bun ca mărul golden pe care îl îndesăm în pacheţelul copiilor noştri. Ultimul lucru pe care vrem să-l recunoaştem este că răfuiala de pe terenul de joacă prevesteşte perfect intrigile din dormitor, că ierarhiile noastre sociale sunt doar o continuare a fazei în care se aleg echipele şi că adulţii se împart încă în bătăuşi, obezi şi plângăcioşi. Ce poate să afle un copil? Se presupune că le impunem o realitate exclusivă despre sex, dar amăgirea se spulberă fantastic în faţa faptului că e cu siguranţă rezultatul unei amnezii conspirative de grup. Până astăzi, câteva dintre cele mai intense amitiri despre sex sunt de dinainte să am zece ani, aşa cum ţi-am mărturisit şi ţie sub aşternuturi, în vremurile noastre bune. Nu, şi ei fac sex. În realitate, suntem versiuni mai mari, mai lacome ale aceleiaşi

mulțimi care se hrănește, își face nevoile și putrezește, obsedați să ascundem de cineva, chiar și de un copil de trei ani, că în mare tot ce face e să ne hrănim, să ne facem nevoile și să putrezim. *Secretul este că nu există niciun secret.* Asta ne dorim să ținem secret față de copiii noștri, iar această tăinuire este adevărata înțelegere socială a adulților, pactul pe care îl facem, Talmudul pe care-l protejăm.

Bineînțeles, de când a ajuns la vârsta de paisprezece ani am renunțat să încercăm să controlăm filmele pe care le urmărea, orele sale, puținul pe care-l citea. Dar privitul la acele filme prosteşti și accesarea acelor pagini de internet prosteşti, consumul acela de pileală prostească și savurarea acelor mucuri de țigară prosteşti și penetrarea acelor eleve proaste l-au făcut pe Kevin să se simtă probabil înșelat amarnic. Dar *joi*? Pun pariu că tot înșelat s-a simțit.

Între timp, puteam să-mi dau seama după expresia de îngăduință a lui Harvey că mi-a privit minidiscursul ca pe un exces și mai dăunător. Cazul nostru, cazul lui de fapt, era țesut în jurul afirmației că am fost o mamă normală, cu sentimente materne normale, care și-a luat precauțiile normale ca să se asigure că a crescut un copil normal. Că am fost victimele ghinionului, ale unor gene proaste sau ale unei culturi anapoda era o chestiune pe care șamanii, sau biologii, sau antropologii să o deslușească, dar nu tribunalele. Harvey era concentrat pe evocarea temerii latente a fiecărui părinte că e posibil să faci totul așa cum trebuie și totuși să apari la știri cu un coșmar din care să nu te mai trezești. În retrospectivă, a fost o abordare cât se poate de serioasă, iar acum, că a trecut un an sau așa ceva, mă simt un pic rușinată că atunci am fost arțăgoasă.

Totuși, precum eticheta depersonalizantă cu *depresie postnatală*, apărarea noastră „la mila și după voia Domnului" m-a scos din sărite. Am simțit o pornire să mă remarc printre acele mămici normal de normale, chiar și doar ca una excepțional de inferioară, chiar și la posibilul preț de 6,5 milioane de dolari (reclamanții s-au interesat cât valora AWAP). Pierdusem deja totul, Franklin, totul în afară de

firmă, de continuarea deţinerii acesteia, care, în situaţia dată, mi s-a părut o prostie crasă. E adevărat că începând de atunci m-am simţit uneori nostalgică faţă de rodul meu corporatist, care acum e întreţinut de străini, dar atunci nu mi-a păsat. Nu mi-a păsat dacă pierdeam cazul atâta vreme cât pe durata lui eram cel puţin ţinută trează, nu mi-a păsat dacă îmi pierdeam toţi banii şi chiar mă rugam pe bune să fiu forţată să vând casa noastră cea dezgustătoare. *Nu-mi păsa de nimic.* Şi există o libertate în apatie, o eliberare sălbatică, ameţitoare, cu care aproape te poţi îmbăta. Poţi face orice. Întreabă-l pe Kevin.

Ca de obicei, mi-am dus singură crucea, făcându-i o favoare avocatului acuzării (mă iubeau; şi-ar fi dorit să mă cheme în calitate de martor de partea lor), aşa că mi s-a cerut să părăsesc boxa martorilor. M-am oprit la jumătatea distanţei.

— Îmi cer scuze, onorată instanţă, tocmai mi-am adus aminte de ceva.

— Doriţi să aduceţi modificări mărturiei dumneavoastră pentru a fi luate în evidenţă?

— I-am permis lui Kevin să aibă o puşcă. (Harvey a oftat.) O puşcă cu apă, când avea patru ani. Soţul meu adora puştile cu apă când era copil, aşa că am făcut o excepţie.

Era o excepţie de la o regulă care mi se părea fără sens încă de la început. Ţine-i la distanţă de imitaţii şi atunci puştanii vor îndrepta un băţ către tine, iar eu nu văd nicio diferenţă de dezvoltare între a mânui o formă din plastic care face *rat-a-tat-tat* când are baterii şi a îndrepta o bucată de lemn către tine strigând „bang-bang-bang!". Cel puţin lui Kevin îi plăcea puşca lui cu apă de vreme ce a descoperit că ne era enervantă.

Pe întreaga durată a mutatului din Tribeca, a udat leoarcă prohaburile celor care ne mutau mobila, iar apoi i-a acuzat că „au făcut pipi în pantaloni". Acuzaţia mi s-a părut una destul de semnificativă venind din partea unui băieţel care încă refuza să dea curs aluziilor noastre timide „să facă la

oliță ca mămica și tăticul", la mai bine de doi ani după ce majoritatea copiilor trăgeau apa cu toată forța lor. Purta masca de lemn pe care i-o adusesem din Kenya, cu părul de sisal zburlit, curentat parcă, orificii minuscule pentru ochi, înconjurate de zone mari albe și dinți de zece centimetri făcuți din oase de păsări. Enormă pentru trupul lui costeliv, îl făcea să pară ca o păpușă *voodoo* în scutece. Nu știu ce am avut în cap când i-am cumpărat-o. Băiatul acela numai de mască nu avea nevoie când figura lui în sine era deja impenetrabilă, iar expresia de turbare punitivă a cadoului îmi dădea fiori.

Nu cred că era o plăcere să muți de colo-colo cutii fiind ud între picioare. Erau și niște băieți drăguți, care nu se văicăreau și erau și atenți, așa că în momentul în care am remarcat că încep să schimbe fețe-fețe, i-am spus lui Kevin să înceteze. Moment în care și-a îndreptat masca în direcția mea pentru a se asigura că-l urmăresc și a tras un jet de apă în fundul unui negru subțirel care muta lucrurile.

— Kevin, ți-am spus să încetezi. Nu-i mai uda pe oamenii aceștia drăguți care ne ajută, *vorbesc serios*. Normal că am reușit doar să sugerez că prima dată nu vorbisem serios. Un copil inteligent calculează care e limita — „de data asta vorbesc serios, așa că data trecută nu vorbeam serios" — și trage concluzia că toate avertismentele date de maică-sa sunt o abureală.

Așa că ne facem felul.

Pac-pac-pac.

— Kevin, încetează în acest moment.

Pac-pac-pac.

— Kevin, nu o să-ți mai zic încă o dată.

Și apoi (pac-pac-pac) inevitabilul:

— Kevin, dacă mai uzi pe cineva încă o dată, îți iau pușca, ceea ce l-a făcut să repete „nieh, nieh? Nieh, nieh, nieh, nie-nie, nieh-nieh, niee, ni, niee, nie-nie, niee, nie-nie, NIEEEEEEEE!"

Franklin, la ce au folosit toate acele cărți ale tale despre creșterea copiilor? Țin minte cum te-ai aplecat lângă fiul

nostru și ai împrumutat afurisita de jucărie de la el. Aud chicoteli înăbușite și ceva despre mam' și apoi *tu* mă uzi *pe mine*.

— Franklin, nu e deloc plăcut. I-am spus să înceteze. Nu mă ajuți deloc.

— Nieh-nieh? Nie nieeh nieeh. Nieh nieh-nieh nieh nieh. Nieh nieh!

Incredibil, dar acest *nieh-nieh* venea de la tine, după care m-ai „împușcat" între ochi. Kevin a gâgâit (știi, nici până astăzi nu a învățat să râdă). Când i-ai dat înapoi pușca, mi-a acoperit fața cu o rafală.

Am smuls pușca.

— Hei! ai strigat. Eva, mutatul e așa de nașpa! (Nașpa, așa vorbeam acum.) Nu ne putem distra și noi un pic?

Pușca cu apă era acum la mine, așa că o scăpare ușoară era să schimb registrul: să te ud pe tine cu voioșie pe nas și puteam transforma asta într-o răzmeriță de familie, în care tu îmi smulgi pușca și i-o arunci lui Kevin... Și am fi râs, și ne-am fi tăvălit unul peste altul și poate ne-am fi amintit de asta după mulți ani, acea tăvăleală legendară din ziua în care ne-am mutat în Gladstone. Și unul dintre noi i-ar fi returnat jucăria lui Kevin și el ar fi continuat să ude leoarcă muncitorii, iar eu nu aș fi avut niciun atu pe care să mă bazez ca să-l conving să înceteze pentru că și eu am udat pe cineva. Pe de altă parte, puteam să fiu cea care strică petrecerea, ceea ce am și fost, și să-mi pun pușca în poșetă, ceea ce am și făcut.

— Muncitorii au făcut pipi în pantaloni, i-ai zis lui Kevin, dar mămica ne-a făcut petrecerea de rahat.

Bineînțeles că am auzit cum alți părinți vorbesc despre diviziunea între polițistul bun și polițistul rău, cum că cel bun e întotdeauna preferatul copilului, în timp ce cel rău face toată treaba grea, și m-am gândit, ce clișeu nenorocit, cum de mi s-a întâmplat mie una ca asta? Nici măcar nu mă *interesează* așa ceva.

Alter egoul *voodoo* al lui Kevin a marcat locul puștii la mine în poșetă. Majoritatea băieților ar fi izbucnit în plâns.

În schimb, şi-a întors tăcut grimasa lui cu oase de pasăre spre maică-sa. Încă de la grupa pregătitoare, Kevin era un complotist. Ştia cum să aştepte momentul potrivit.

De vreme ce sentimentele unui copil pot fi uşor rănite, iar privilegiile lui sunt puţine şi bunurile mărunte, chiar şi atunci când părinţii lui sunt avuţi, mi-a fost dat să înţeleg că pedepsirea propriului copil e o chestiune teribil de dureroasă. Dar totuşi, în realitate, atunci când i-am confiscat puşca cu apă, am simţit o revărsare sălbatică de bucurie. În timp ce urmam dubiţa către Gladstone, faptul că aveam în continuare posesia asupra jucăriei favorite a lui Kevin mi-a dat atâta plăcere, încât am scos-o din poşetă, cu degetul arătător pe trăgaci, de parcă făceam parte dintr-o unitate de pază. Prins între noi doi pe scaunul din faţă, Kevin şi-a mutat privirea de la poala mea la bord cu o detaşare teatrală. Kevin părea tăcut, avea corpul relaxat, dar masca l-a dat de gol: pe dinăuntru turba. Mă ura cu toată fiinţa lui, iar eu eram în culmea fericirii.

Cred că a simţit plăcerea mea şi s-a hotărât să mă lipsească de ea pe viitor. Deja intuia că acel ataşament — fie el şi doar pentru o puşcă cu apă — îl făcea vulnerabil. De vreme ce orice îşi dorea putea fi ceva ce-i puteam refuza, ultimul lucru pe care şi l-ar fi putut dori ar fi fost să se ataşeze de ceva. De parcă vrând să răsplătească acea revelaţie, a aruncat masca pe jos în maşină, a lovit-o absent cu unul din tenişi şi a spart câţiva dinţi. Nu-mi imaginez că era un băiat atât de precoce — aşa un monstru — care şi-a învins orice poftă lumească până la vârsta de patru ani şi jumătate. Tot îşi dorea puşca cu apă. Dar indiferenţa avea să fie în final o armă devastatoare.

Când am ajuns, casa arăta şi mai hidos decât ţineam eu minte, şi mă întrebam cum o să trec peste noaptea aia fără să plâng. Am sărit afară din maşină. Kevin putea acum să-şi desfacă singur centura şi refuza cu dispreţ orice ajutor. Stătea în prag aşa încât să nu pot închide uşa.

— Acum dă-mi înapoi puşca.

Asta nu era o solicitare care să o dea gata pe mama, ci un ultimatum. Nu mai primeam a doua șansă.

— Ai fost un nesimțit, Kevin, am zis indiferentă, luându-l de subsuoară și punându-l jos. Nesimțiții nu primesc jucării. M-am gândit, hei, chiar ar putea să-mi placă să fiu părinte. E distractiv.

Pușca cu apă curgea, așa că nu am vrut să o dosesc din nou la mine în poșetă. În timp ce muncitorii care mutau mobila au început să descarce, Kevin a venit după mine în bucătărie. M-am îndreptat spre blat și am împins pușca cu apă cu vârful degetelor pe dulap.

Am fost ocupată să arăt ce unde merge și poate că lipsisem cam douăzeci de minute.

— Stai pe loc, domnule, am zis, nu mișca.

Kevin a așezat o cutie lângă altele două pentru a crea o scară către blatul pe care unul dintre muncitori pusese o cutie cu farfurii, creând astfel încă o treaptă. Dar a așteptat să audă zgomotul pașilor mei înainte să se cocoațe pe rafturile dulapului. (După Kevin, neascultarea fără martori e pierdere de timp.) Când am ajuns, tenișii lui erau poziționați pe raftul al treilea. Cu mâna stângă se ținea bine de ușa în mișcare a dulapului, în timp ce mâna dreaptă era la cinci centimetri de pușca cu apă. Nu era nevoie să strig „nu mișca!" Deja poza de parcă aștepta ca cineva să-i facă o fotografie.

— Franklin! am zbierat de mama focului. Vino aici, te rog, chiar acum! Nu eram atât de înaltă încât să ajung ca să-l pun jos. În timp ce am stat sub el ca să-l prind în caz că alunecă, Kevin și cu mine ne-am privit fix unul pe celălalt. Pupilele lui se mișcau în semn de mândrie, bucurie sau poate milă. Doamne, m-am gândit. Are doar patru ani și deja iese învingător.

— Uită-te la el! Ai râs și l-ai pus jos, deși nu înainte ca el să pună mâna pe pușcă.

Franklin, aveai niște brațe atât de frumoase.

— Ești cam mic ca să înveți să zbori!

— Kevin a fost tare, tare obraznic! am zis eu repezit. Acum va trebui să-i luăm pușca pentru foarte, foarte, foarte mult timp!

— O merită, nu-i așa, băiete? Că doar ai nevoie de curaj, nu glumă, să te urci până acolo! Ca o maimuțică, nu-i așa?

O umbră i-a traversat fața. S-a gândit poate că-i vorbești de sus, dar în acest caz condescendența servea scopului său.

— Eu sunt maimuțica, a zis impasibil.

A ieșit din cameră, pășind încet cu pușca legănându-se lângă el, cu o nonșalanță arogantă pe care am asociat-o cu teroriștii din avioane.

— Tocmai m-ai umilit.

— Eva, mutatul e destul de greu și pentru noi, dar pentru copii e traumatizant. Dă-i pace. Ascultă, am o veste proastă în legătură cu balansoarul tău.

Pentru cina de sfințire a noii noastre case, a doua zi am cumpărat niște fripturi, iar eu am purtat caftanul meu preferat, o țesătură de brocart, albă, din Tel Aviv. În aceeași seară, Kevin a învățat să-și umple pușca cu suc de struguri. Ție ți s-a părut amuzant.

Casa îmi opunea rezistență în aceeași măsură în care și eu mă opuneam ei. Nimic nu se potrivea. Existau atât de puține unghiuri drepte, că un dulap așezat într-un colț lăsa întotdeauna un triunghi ciudat de spațiu neocupat. Și mobila mea era rablagită, deși în mansarda din Tribeca acea cutie de jucării lucrată manual, ponosită, pianina neacordată, canapeaua în care te cufundai confortabil, din ale cărei perne ieșeau pene dădeau exact o notă de distincție. Dintr-odată, în casa noastră nouă și grozavă, ce era odată foarte drăguț s-a transformat în foarte nasol. Îmi părea rău pentru acele piese, în aceeași măsură în care îmi părea rău pentru prietenii mei din copilărie din Racine, nesofisticați, dar cu inima bună, veniți la o petrecere în care roiesc newyorkezi prețioși, cu limba ascuțită, ca Eileen și Belmont.

La fel și cu ustensilele de bucătărie: blaturile lucioase din marmură verde puse alandala, mixerul meu din 1940 luat

de la supermarket a ajuns învechit. După un timp ai adus acasă un robot de bucătărie în formă de glonț, așa că am dus vechiul mixer la magazinul de mâna a doua de parcă fusesem sub amenințare. Când am despachetat setul meu de oale din metal, care aveau încrustate în aluminiu capacitatea lor, cu mânerele lor în stare deplorabilă, prinse unul de celălalt cu bandă adezivă, era de parcă vreun om al străzii se aciuase într-o casă a cărei locuitori ahtiați după voiajuri erau plecați la Rio. Am dus și oalele; ai găsit la magazinul Macy un set care se potrivea, cu smalț roșu, la modă. Nu remarcasem cât de jalnice deveniseră oalele de gătit, deși îmi plăcea să mă fac că nu văd.

La urma urmei, poate că eram destul de bogată, dar nu avem cine știe ce bunuri și, în afară de draperiile din mătase din Asia de Sud-Est, câteva sculpturi din vestul Africii și covoarele armene de la unchiul meu, ne-am debarasat cu o rapiditate înfiorătoare de majoritatea mărunțișurilor din viața pe care am dus-o în Tribeca. Chiar și chestiile internaționale au căpătat o aură de neautenticitate, de parcă veneau dintr-un magazin de import de articole pentru bogătași. Pentru că renașterea noastră din punct de vedere estetic coincidea cu liberele mele de la AWAP, simțeam că mă evapor.

De aceea era proiectul de birou atât de important pentru mine. Îmi dau seama că pentru tine acel incident reprezintă esența intoleranței, rigidității, a refuzului meu de a face concesii pentru copii. Dar pentru mine nu asta înseamnă.

Pentru biroul meu am ales singura cameră din casă care nu avea niciun copac în creștere în interiorul ei; avea doar o aplică și era aproape rectangulară — fără îndoială că fusese proiectată printre ultimele când, din fericire, cuplul Casei de Vis rămăsese în pană de idei geniale. Majoritatea oamenilor ar considera o mârșăvie tapetarea unui lemn bun, dar înotam în tec, și am avut o idee care avea ca scop să mă facă să mă simt acasă, cel puțin într-una din camere: am tapetat pereții biroului cu hărți. Dețineam cutii peste cutii: hărți ale orașelor Oporto sau Barcelona, cu toate hostelurile

pentru tineret și pensiunile pe care voiam să le public în IBERIWAP încercuite cu roșu; hărți fizice ale văii Ronului cu bucla leneșă a liniei ferate marcate cu galben; continente întregi brăzdate cu itinerare aeriene ambițioase trasate cu pixul cu gel.

După cum știi, întotdeauna am avut o pasiune pentru hărți. Uneori am presupus că, puși în fața unui atac nuclear iminent sau a unei armate invadatoare, cei care vor deține puterea nu vor fi rasiștii albi înarmați cu puști sau mormonii cu conserve de sardine, ci cei care cunosc cartografie și știu care drum duce către munți. De aceea, primul lucru pe care îl fac la sosirea într-un loc este să identific o hartă, și asta doar dacă nu reușesc să ajung la Rand McNally* înainte de a mă urca în avion. Fără una mă simt ușor vulnerabilă și în voia sorții. În momentul în care am o hartă, dețin un control mai bun al orașului decât majoritatea locuitorilor săi, dintre care mulți sunt total pierduți în afara orbitei unei patiserii, unui bufet sau a casei Luisei. De mult mă mândresc cu capacitățile mele de orientare pentru că sunt mai bună decât majoritatea la transpunerea din două dimensiuni în trei și am învățat să folosesc râurile, calea ferată și soarele ca să-mi găsesc drumul. (Îmi pare rău, dar cu ce să mă laud și eu acum? Îmbătrânesc și arăt ca atare. Lucrez la o agenție de turism, iar fiul meu e un criminal.)

Așa că am asociat hărțile cu măiestria și am sperat că, prin sensul literal de direcție pe care l-au oferit întotdeauna, aș putea în mod figurat să mă orientez în această viață străină ca o mamă sută la sută din suburbii. Am râvnit la un simbol fizic al vieții mele anterioare poate și numai pentru a-mi aduce aminte că am lăsat acea viață din propria-mi voință și că aș putea să mă întorc la ea când doresc. Am nutrit o speranță îndepărtată că, pe măsură ce crește, Kevin ar putea deveni curios, ar indica Mallorca în colț și

---

* Importantă editură americană, care se ocupă cu publicarea de hărți și atlase. (*n.r.*)

ar întreba cum e acolo. Eram mândră de viaţa mea şi, în timp ce-mi spuneam că printr-o mamă realizată Kevin ar putea să găsească mândrie în sine, probabil că nu voiam decât ca el să se mândrească cu mine. Încă nu aveam nici cea mai vagă idee ce poate să rezulte atunci când un părinte îşi fixează aşteptări înalte.

Fizic, proiectul era o provocare. Hărţile erau toate de diverse dimensiuni şi a trebuit să creez un model care nu era simetric sau sistematic, dar care totuşi arăta plăcut, cu un echilibru de culori şi un amestec chibzuit de centre de oraş şi continente. A trebuit să învăţ să lucrez cu aracetul care făcea mizerie, iar hărţile mai vechi, mai ponosite a trebuit să fie netezite; hârtia se închide la culoare foarte repede. Având atâtea lucruri de făcut în noua casă şi fiind constant în legătură cu Louis Role, noul director editorial de la AWAP, mi-am tapetat biroul pe durata mai multor luni.

La asta mă refer când spun că aştepta momentul potrivit. A urmărit tapetarea biroului şi ştia de cât efort a fost nevoie; el personal a contribuit să fie şi mai greu mânjind cu aracet prin toată casa. Poate că nu a înţeles că acele hărţi indică nişte ţări, dar sigur a înţeles că pentru mine aveau o semnificaţie.

Când am aranjat şi ultimul pătrat lângă geam, o hartă topografică a Norvegiei brodată cu fiorduri, am coborât de pe scară şi mi-am analizat rezultatele uitându-mă de jur împrejur. Arăta superb! Dinamic, aparte, peste măsură de sentimental. Cotoarele de bilete de tren de legătură între două locuri, planurile de etaj de muzeu şi chitanţele de la hoteluri au conferit colajului o notă suplimentară, personală. Am forţat un petic din această casă anostă şi tâmpă să însemne ceva. Am pus albumul *Big World* al lui Joe Jackson, am pus capacul la aracet, am strâns pânza care acoperea biroul meu de doi metri, l-am deschis repede şi mi-am despachetat ultima cutie, aranjându-mi standul de cartuşe vechi şi sticluţe de cerneală roşie şi neagră, scotch-ul, capsatorul, obiecte de ornament — talanga vacii elveţiene în miniatură, penitentul de teracotă din Spania.

Între timp, îi trăncăneam ceva lui Kevin în stilul Virginia Woolf de genul:

— Toată lumea are nevoie de o cameră a lui. Știi cum și tu ai camera ta? Ei bine, asta e camera mamei. Toți vor să facă din camera lor ceva special. Mama a fost în multe locuri, iar hărțile astea îmi amintesc de excursiile pe care le-am făcut. O să vezi, s-ar putea ca și tu să vrei să-ți aranjezi camera într-un mod special, cândva, și eu o să te ajut dacă ai să vrei.

— Cum adică *special*? a zis el, strângându-și la piept un cot. În mâna care era liberă atârna pușca cu apă, din care curgea din ce în ce mai mult lichid.

Deși era destul de subțirel pentru vârsta lui, rar am întâlnit pe cineva care să ocupe mai mult spațiu metafizic. O greutate apăsătoare nu-ți dădea voie niciodată să uiți că este acolo și chiar dacă vorbea puțin, întotdeauna privea.

— Ca să exprime personalitatea ta.

— Ce personalitate.

Eram sigură că i-am explicat acel cuvânt mai demult. Îi furnizam încontinuu cuvinte noi sau informații noi, de exemplu cine a fost Shakespeare; vorbăria educațională umplea golul. Simțeam că-și dorește să tac din gură. Nu părea să existe un final pentru informația pe care nu și-o dorea.

— Ca și pușca cu apă, ea face parte din personalitatea ta. M-am abținut să adaug, ca și felul în care mi-ai distrus caftanul meu preferat, și asta face parte din personalitatea ta. Sau felul în care încă îți faci nevoile în scutece când ai aproape cinci ani, și asta face parte din personalitatea ta. Oricum, Kevin, ești încăpățânat, cred că înțelegi ce vreau să spun.

— Trebuie să lipesc tâmpenii pe pereți.

Părea pornit.

— Doar dacă preferi să nu.

— Prefer să *nu*.

— Perfect, am mai descoperit un lucru pe care nu vrei să-l faci, am zis. Nu-ți place să mergi în parc, și nu-ți place

să asculți muzică, și nu-ți place să mănânci, și nu-ți place să te joci cu Lego. Pun pariu că nu mai e niciun lucru care să nu-ți placă, nici dacă te străduiești.

— Toate zorzoanele astea de hârtie, a zis prompt. Sunt prostești.

După *numiplace*, *prostesc* era cuvântul lui preferat.

— Asta ține de camera ta, Kevin. Nu e treaba nimănui decât a ta. Nu-mi pasă dacă tu consideri că hărțile mele sunt prostești. Mie îmi plac. Îmi amintesc că l-am sfidat: nu își va bate joc de asta. Biroul meu arăta grozav. Era doar al meu. O să stau la birou și o să mă joc de-a adultul și abia așteptam să dau găuri ca o lovitură de măiestrie pentru un zăvor la ușă. Da, am contactat un tâmplar local și am adăugat o *ușă*.

Dar Kevin nu voia să renunțe la subiect. Voia să-mi spună ceva.

— Nu înțeleg. Era scârboasă. Și a durat o veșnicie. Acum totul arată prostesc. Care-i diferența. De ce ți-ai dat osteneala. A pus piciorul în prag. E *prostesc*!

Kevin a sărit peste faza cu „de ce?", care-i apucă de obicei la vârsta de trei ani, vârstă la care el abia vorbea. Deși expresia *de ce* poate părea o dorință perpetuă de a înțelege cauza și efectul, am tras destul cu urechea la terenurile de joacă (E timpul să merg să pregătesc cina, scumpo! De ce? Pentru că o să ni se facă foame! De ce? Pentru că trupurile noastre ne cer să mâncăm! De ce?) ca să știu mai bine. Copiii de trei ani nu sunt interesați de modul de realizare a digestiei; pur și simplu au dat de un cuvânt magic care întotdeauna determină un răspuns. Dar Kevin avea un *de ce* veritabil. Considera colajul meu de pe perete o pierdere de vreme de neînțeles, așa cum aproape tot ce făceau adulții i se părea absurd. Nu-l lăsa doar fără cuvinte, ci îl înfuria și până acum etapa *de ce*-ului lui Kevin se dovedise nu un stagiu de dezvoltare trecător, ci un fel de a fi.

Am îngenuncheat. I-am privit chipul furios și tulbure și mi-am pus o mână pe umărul lui.

— Pentru că-mi place la nebunie biroul meu. Ador hărțile astea. Le ador.

Puteam la fel de bine să vorbesc *urdu*.

— Sunt prosteşti, a zis împietrit.

M-am ridicat, mi-am lăsat mâna jos. Suna telefonul. Linia de telefon separată pentru biroul meu nu era încă instalată, aşa că am plecat să răspund din bucătărie. Era Louis, cu o altă problemă legată de JAPWAR, a cărei finalizare ne-a luat destul de mult timp. L-am strigat de mai multe ori pe Kevin să vină undeva unde să-l pot vedea şi eu. Dar aveam încă o afacere de supervizat şi ai tu oare cea mai vagă noţiune despre cât de obositor este să nu pierzi din ochi un copil mic nicio clipă zi de zi? Am o compătimire nemărginită pentru tipul de mamă grijulie care îşi întoarce spatele doar o clipă — care lasă copilul în baie ca să răspundă la uşă şi să semneze pentru un pachet, şi care aleargă înapoi doar ca să descopere că fetiţa ei s-a lovit cu capul de robinet şi s-a înecat în cinci centimetri de apă. Cinci centimetri. I-a dat cineva crezare acelei femei pentru cele douăzeci şi patru de ore minus trei minute pe zi în care a păzit acel copil ca un uliu? Pentru lunile, *anii* în care a tot zis „nu pune aia în gură, puiule" sau „vezi să nu cazi"? A, nu. Îi acuzăm pe aceşti oameni, numim asta „neglijenţă parentală criminală" şi-i târâm la tribunal printre mucii şi lacrimile sărate produse de propria durere. Pentru că doar cele trei minute contează, cele trei minute afurisite care au fost de ajuns.

În sfârşit am terminat convorbirea. În capătul holului, Kevin descoperise plăcerea de a avea o cameră cu uşă: uşa de la birou era închisă.

— Ei, puştiule, am strigat, rotind mânerul, mă neliniştesti când eşti atât de tăcut...

Colajul meu de pe perete era împroşcat cu cerneală roşie şi neagră. Hârtia mai absorbantă începuse să se umfle. Şi tavanul, de vreme ce îl tapetasem şi pe acesta; urcând pe scară, a săvârşit o crimă perversă. Picături de deasupra capului pătau unul dintre cele mai valoroase covoare armene ale unchiului meu, cadoul nostru de nuntă. Camera era

atât de împroșcată și udă, că ziceai că s-a declanșat alarma de incendiu care a pus în funcțiune sistemul de stropit, doar că dispozitivele au azvârlit nu apă, ci ulei de motor, punci hawaian de cireșe și șerbet de dude.

Din jeturile de un mov bolnăvicios puteam să trag mai târziu concluzia că folosise toată sticla cu cerneală neagră la început, înainte de a trece la stacojiu, dar Kevin nu m-a lăsat să deduc nimic: încă scurgea ce mai rămăsese din cerneala roșie în butoiașul puștii lui cu apă. La fel cum și-a luat poziția de pază când încerca să recupereze pușca de pe dulapul de bucătărie, părea să fi păstrat această ultimă picătură pentru sosirea mea. Stătea în picioare, pe scaunul de la birou, încordat de concentrare; nici măcar nu s-a uitat în sus. Orificiul de alimentare era mic și, deși turna atent, biroul meu de stejar lustruit era împroșcat cu lichid. Mâinile lui erau ude leoarcă.

— Acum, a anunțat încet, e *special*.

Am smuls pușca, am azvârlit-o la podea și am călcat-o în picioare. Purtam niște balerini italieni galbeni, drăguți. Cerneala mi-a distrus pantofii.

Eva

13 ianuarie 2001

Dragă Franklin,

Da, e a doua sâmbătă din lună și iar analizez evenimentele la Bagel Café. Sunt bântuită de imaginea acelui paznic cu pata aia negricioasă de aluniţe, care m-a privit astăzi cu amestecul său obișnuit de părere de rău și aversiune. Și eu simt cam la fel despre fața lui. Aluniţele sunt mari și durdulii, ca niște căpușe, pestriţe și gelatinoase, lărgindu-se ca o ciupercă de la o bază mai îngustă, așa că unele dintre ele au început să se usuce. M-am întrebat dacă e obsedat de leziunile lui și lucrează suplimentar la Claverack ca să pună bani deoparte pentru înlăturarea lor sau dacă nu cumva a dobândit o atracţie pentru ele. Oamenii par capabili să se obișnuiască cu orice și e doar un pas scurt de la adaptare la atașament.

De fapt, am citit recent că a fost dezvoltat un tratament psihiatric care poate efectiv să îi vindece pe unii suferinzi de Parkinson. Atât de reușită e procedura, încât i-a determinat pe mai mulţi beneficiari să se sinucidă. Da, citești bine, să se sinucidă. Gata cu tremuratul, gata cu mișcările spasmodice ale braţelor în restaurante, unde dărâmă vinul. Dar gata și cu compasiunea dureroasă de la străini cu ochi de căprioară, gata și cu revărsarea spontană de tandreţe de la soţii care iartă în mod obsesiv. Cei recuperaţi

devin depresivi, singuratici. Nu pot face față situației: să fie la fel ca toată lumea.

Între noi doi fie vorba, am început să-mi fac griji că într-un mod anapoda m-am atașat de deformarea propriei mele vieți. Zilele acestea doar prin notorietate înțeleg cine sunt și ce rol joc în dramele celorlalți. Sunt mama unuia dintre acei „puști de la Columbine" (și cât îl deranjează pe Kevin că Littleton a câștigat emblema generică, în detrimentul lui Gladstone). Nimic din ceea ce fac sau spun nu va cântări mai mult decât acea faptă, și mă tentează să renunț la luptă și să mă predau. Asta ar trebui să explice de ce câteva mame din tagma mea au abandonat orice încercare de a-și reface viața pe care au trăit-o anterior, în calitate de directori de marketing sau arhitecți, și au intrat în circuitul celor care țin prelegeri sau au devenit vârful de lance ai Million Mom March*. Poate asta a vrut să spună Siobhan prin a fi „chemat".

Într-adevăr, am dezvoltat un respect sănătos pentru fapta în sine, dominarea extraordinară a acesteia în fața oricărei transpuneri. Nicio interpretare a mea în încercarea de a acoperi evenimentele în apelul meu către tine nu are nicio șansă să eclipseze actualitatea absolută a zilei de *joi*, și poate că a fost miracolul faptei în sine că băiatul nostru a descoperit acea după-amiază. Pot să comentez până nu mai pot, dar ce s-a întâmplat există pur și simplu acolo, triumfător, așa cum sunt trei dimensiuni, și nu două. Oricâtă vopsea au aruncat vandalii aceia pe ferestrele noastre, casa a rămas casă, iar *joi* îmi dă același sentiment de constanță, ca un obiect pe care pot să-l vopsesc, dar a cărui enormitate fizică va persista în mărimea lui, indiferent de nuanță.

Franklin, mă tem că m-am surprins cedând în sala de așteptare pentru vizitatori de la Claverack. Și apropo, aș fi ultima care să se plângă de facilități în general. Recent

---

* Marș de protest împotriva legilor permisive în ceea ce privește dreptul de a deține arme de foc, care a avut loc în Washington, D.C., în 2000. (*n.r.*)

construită pentru a acoperi cererea pe un sector de piață în dezvoltare, instituția nu este încă supraaglomerată. Acoperișul nu picură, toaleta nu se înfundă; detenția juvenilă în *A Wing and a Prayer* ar oferi locului o clasificare entuziasmantă. Sălile de clasă de la Claverack s-ar putea să ofere o mai bună educație de bază decât liceele suburbane la modă, a căror programă este completată cu lecții despre literatura eschimoșilor și instruire pentru conștientizarea hărțuirii sexuale. Dar, în afară de culorile primare nepotrivite din zona de vizitare, parcă împrumutate din desene animate, Claverack este crud din punct de vedere estetic — când rămâne pustiu, lipsit de agitația umană, e terifiant cât de puțin rămâne. Pereți din BCA de un alb dezolant, linoleumul fără model de un verde ca mazărea, sala de așteptare pentru vizitatori e lipsită în mod crunt de mijloace de distragere a atenției — un afiș inofensiv pentru Belize, un singur exemplar din *Glamour* — ca și când pentru a reprima voit autoamăgirea. Este o cameră care nu vrea să fie confundată cu ceva atât de liniștitor cum e un birou de achiziționare a biletelor de avion sau o sală de așteptare la dentist. Afișul singuratic pentru prevenirea SIDA nu reprezintă un decor, ci o acuzație.

Astăzi a stat lângă mine o femeie zveltă, senină, de culoare, cu o generație mai tânără, dar fără nicio îndoială mamă și ea. Am tot aruncat priviri de admirație părului său, împletit într-o spirală complexă care dispărea în infinit la spate; admirația mea se lupta cu o preconcepție pedantă de clasă de mijloc privind intervalul de timp cât codițele or fi stat nespălate. Resemnarea ei calmă era caracteristică rudelor de culoare care frecventau acea cameră; făcusem un studiu.

Mamele albe ale delincvenților, o rasă mai rară din punct de vedere statistic, au tendința să se agite sau, dacă sunt astâmpărate, stau țepene, cu fălcile încleștate, cu capetele înțepenite de parcă urmează să facă o tomografie. Dacă sunt puțini vizitatori și își permit, mamele albe își aleg întotdeauna un scaun cu cel puțin două locuri libere pe ambele laturi. Adesea aduc cu ele ziare. Nu încurajează conversația.

Sugestia e evidentă: ceva a intervenit cu violență pe axa neîntreruptă spațiu-timp. Nu au ce căuta acolo. Adesea observ un model de scandalizare à la Mary Woolford, de parcă aceste mame caută cu înfrigurare prin cameră pe cineva pe care să-l dea în judecată. În schimb, citesc pe fața lor acea expresie de „nu se poate să fie adevărat" — o șovăială atât de beligerantă, că ar putea genera o prezență holografică în sala de așteptare a unui univers paralel în care Johnny sau Billy vine acasă la aceeași oră la care venea întotdeauna de la școală, încă o după-amiază obișnuită în care și-a băut laptele și a mâncat și și-a făcut tema. Noi, cei albi, ne ținem în mod constant cu toată forța de ceea ce ni se cuvine, încât atunci când lucrurile merg prost, nu putem să renunțăm la această fantomă supărător de însorită, idiot de veselă, a unei lumi pe care o merităm și în care viața e grozavă.

În contrast, mamele negre stau una lângă alta chiar și dacă sala e practic goală. Poate nu stau de vorbă întotdeauna, dar există o prezumție de apartenență în apropierea lor, un spirit de turmă care aduce cu un club de lectură ai cărui membri înaintează cu toții cu greu prin același text clasic, lung și dificil. Nu par niciodată iritați, nemulțumiți, sau surprinși că se află acolo. Stau în același univers în care au stat dintotdeauna. Iar oamenii de culoare par să aibă o înțelegere cu mult mai sofisticată a tipologiei evenimentelor în timp. Universurile paralele sunt SF iar Johnny — sau Jamille — nu a mai venit acasă în acea după-amiază, nu-i așa? Sfârșit.

Totodată, există o înțelegere tacită în tot cercul nostru care zice să nu scotocești detalii despre comportamentul necorespunzător, care a dus la aterizarea în acel loc a plodului celui care stă lângă tine. Deși infracțiunea cu pricina este în multe cazuri cea mai publică manifestare din familie, în acea cameră concluzia este unanimă, și anume că acea chestie din *Times Metro Section* și de pe prima pagină din *Post* este una privată. O, câteva mame din când în când turuie vecinelor cum că Tyrone nu a furat niciodată acel

CD-player sau că ţinea un kilogram de prafuri pentru un prieten, dar apoi celelalte mame se uită una la alta zâmbind fals şi, foarte curând, Domnişoara Trebuie Să Fac Apel La Această Nedreptate nu mai spune nimic. (Kevin îmi spune că înăuntru nimeni nu pretinde că e nevinovat. Dimpotrivă, îndrugă infracţiuni oribile pentru care nu au fost prinşi niciodată. „Dacă jumătate din tâmpiţii ăştia ar spune adevărul, mi-a zis în treacăt luna trecută, majoritatea oamenilor din ţara asta ar fi morţi." De fapt, Kevin şi-a asumat de mai multe ori cele întâmplate *joi*, iar nou-veniţii nu l-au crezut: „Iar eu sunt Sidney *Poitier*, frate." Se pare că l-a târât de păr pe unul dintre aceşti sceptici la bibliotecă pentru a-i confirma legitimitatea cu un exemplar mai vechi din *Newsweek*.)

Aşa că am fost şocată de tihna acestei tinere femei. În loc să-şi cureţe unghiile sau să scoată chitanţe vechi din agendă, ea stătea dreaptă, cu mâinile în repaus, în poală. Se uita drept în faţă, citind afişul pentru prevenirea SIDA poate pentru a suta oară. Sper că nu sună rasist ce spun — zilele astea nu mai ştiu ce provoacă ofensă — dar oamenii de culoare par foarte buni când vine vorba să stea şi să aştepte, de parcă au moştenit gena răbdării laolaltă cu cea pentru siclemie. Şi în Africa am remarcat asta: zeci de africani aşezaţi sau stând în picioare pe marginea drumului, aşteptând autobuzul sau, mai rău, neaşteptând ceva special, nu păreau niciodată agitaţi sau supăraţi. Nu smulgeau iarba ca să mestece vârfurile ei moi cu dinţii din faţă; nu desenau imagini fără sens cu degetele de la sandalele lor din plastic pe zgura roşie şi uscată. Erau liniştiţi şi prezenţi. Această calitate este existenţială, abilitatea de a fi pur şi simplu, cu o profunzime care am observat că le scapă unor oameni foarte educaţi.

La un moment dat a trecut către automatul de dulciuri din colţ. Probabil că primea doar monede pentru că s-a întors şi m-a întrebat dacă am să-i schimb un dolar. M-am străduit peste poate căutând în fiecare buzunar de la haină, în fiecare gaură din poşetă, aşa că până am adunat monedele şi-a dorit probabil să nu mă fi întrebat deloc.

Acum am foarte puține discuții cu străinii — încă prefer să rezerv biletele de avion în încăperea din spate de la Travel R Us — încât în timpul tranzacțiilor mici intru în panică. Poate că eram disperată să am un efect pozitiv asupra vieții altcuiva, doar și prin oferirea mijloacelor necesare pentru procurarea unui Mars. Cel puțin, acest incident ciudat a spart gheața și, ca să mă răsplătească pentru ce am făcut cu atâta greutate, cum păruse, mi-a vorbit când și-a reluat locul:

— Cred că ar trebui să-i aduc fructe. S-a uitat scuzându-se parcă la bomboanele M&M din poala ei. Dar, Doamne, știi că nu le-ar mânca niciodată.

Ne-am uitat una la alta cu aceeași privire plină de înțelegere, minunându-ne reciproc că puștii care comit infracțiuni de adulți au încă dinți de lapte.

— Fiul meu pretinde că mâncarea de la Claverack este „lături pentru porci", am început eu.

— A, și Marlon al meu nu face decât să se văicărească. Zice că nu-i bună pentru alimentația oamenilor. Și ai auzit că pun nitrat de potasiu când coc chiflele? (Acest zvon răsuflat de tabără de vară este cu siguranță alimentat de vanitatea adolescenților: că nevoile exagerat de libidinoase ale unui adolescent sunt atât de înclinate spre răzvrătire, încât necesită dezamorsarea prin mijloace ascunse.)

— Nu, „lături pentru porci" e tot ce am putut să scot de la el, am zis. Dar Kevin nu a fost interesat niciodată de mâncare. Când era mic mi-a fost teamă că o să moară de foame până când mi-am dat seama că mănâncă atât vreme cât eu nu mă uit la el. Nu-i plăcea să fie văzut că are nevoie de ea — ca și cum foamea ar fi un semn de slăbiciune. Așa că lăsam un sendviș unde eram sigură că o să-l găsească și plecam. Era ca și când dădeam de mâncare unui câine. De după colț îl vedeam cum îl îndeasă în gură în două sau trei îmbucături, privind în jur, asigurându-se că nu l-a văzut nimeni. Odată m-a prins cum trag cu ochiul și l-a scuipat afară. A luat pâinea și brânza mestecate pe jumătate și le-a întins pe ușa de sticlă. S-au lipit. Le-am lăsat acolo pentru foarte mult timp. Nu sunt sigură de ce.

Ochii tovarășei mele, mai înainte atenți, au devenit tulburi. Nu avea niciun motiv să fie interesată de înclinațiile culinare ale fiului meu, și acum părea că regretă că a început o conversație. Îmi pare rău, Franklin — doar că trec zile întregi când de-abia deschid gura, iar apoi, dacă încep să vorbesc, cuvintele îmi ies afară de-a valma, ca voma.

— Oricum, am continuat cu mai multă atenție. L-am avertizat pe Kevin că odată transferat într-o unitate pentru adulți, mâncarea e clar că va fi mult mai proastă.

Ochii femeii s-au făcut mici.

— Băiatul tău nu iese la optsprezece ani? Ce păcat! Ocolind subiectul tabu din sala de așteptare, a vrut să spună: probabil că a făcut ceva rău.

— New York e destul de tolerant cu infractorii sub șaisprezece ani, am zis. Dar chiar și în acest stat, copiii trebuie să ispășească minim cinci ani pentru crimă — în special când e vorba de șapte liceeni și o profesoară de engleză, am adăugat, iar ea s-a schimbat la față. A, și un angajat de la cantină. Poate Kevin are sentimente mai puternice legate de mâncare decât am crezut eu.

— *KK*, a șoptit.

Am putut auzi cum se derulează înapoi filmul din mintea ei, în timp ce s-a prins de tot ce i-am spus, după ce mă ascultase doar pe jumătate. *Acum* avea un motiv să fie interesată de apetitul ascuns al fiului meu — și în preferințele lui „muzicale" pentru cacofonii stridente generate la întâmplare de calculator, în cadrul joculețului său inventiv pe care-l juca compunând eseuri pentru școală doar din cuvinte de trei litere. Ceea ce făcusem a fost un fel de șmecherie. Dintr-odată a rămas fără cuvinte și nu pentru că o plictiseam, ci pentru că îi era cam jenă. Dacă ar fi putut să scoată de la mine la cald ceva detalii spectaculoase și piperate din ce-i povesteam, a doua zi le-ar fi relatat degrabă surorii ei la telefon ca pe un coș cu bunătăți de Crăciun.

— Nimeni altul, i-am spus. Ciudat cum „KK" însemna pe vremuri prăjitura „Kripy Kreme".

— Asta trebuie să fie... a bâjbâit ea.

Mi-am adus aminte de când la un zbor am primit gratis un loc la clasa întâi, unde am stat chiar lângă Sean Connery. Rămasă fără cuvinte, tot ce am putut să zic a fost: „Dumneavoastră sunteți Sean Connery", lucru de care bănuiesc că era conștient.

— Cred că-i o cruce greu de dus, a bâiguit.

Da, am zis. Nu mai eram la faza în care încercam să-i captez atenția; gata. Îmi puteam controla avalanșa de vorbe care m-a pus într-o postură stânjenitoare câteva minute mai devreme. Aveam senzația că stau bine, concretizată într-un confort fizic puțin probabil stând în scaunul acela portocaliu și fix. Orice obligație de a părea interesată de necazul pe care-l avea băiatul acestei femei părea că dispăruse. Acum eu eram cea lipsită de griji și cea care trebuia măgulită. M-am simțit aproape ca o regină.

— Băiatul tău, zise repezit, se descurcă aici?

— O, lui Kevin îi place la nebunie aici.

— Cum așa? Marlon al meu blestemă locul ăsta cât e ziua de lungă.

— Kevin nu-i interesat de prea multe lucruri, am zis acordându-i fiului nostru prezumția de nevinovăție de parcă era cazul. N-a știut niciodată cu ce să-și ocupe timpul. Orele de după școală și weekendurile atârnau pe capul lui cum atârnă o prelată prea mare de pe mașină. Bingo, acum are un program cazon, dar tihnit, cât e ziua de lungă. Și trăiește într-o lume unde să fii nervos toată ziua e ceva normal. Cred că are și un sentiment de apartenență, mi-am permis să zic. Poate că nu datorită celorlalți deținuți în sine, ci toanelor, dezgustului, ostilității, sictirului lor. Toate astea îi sunt ca niște vechi prieteni.

Alți vizitatori cu siguranță trăgeau cu urechea de vreme ce ne aruncau priviri scurte și pe furiș într-un fel ce aducea cu mișcarea devoratoare a limbii de șopârlă. Aș fi putut să vorbesc mai încet, dar îmi plăcea să am spectatori.

— Dar se gândește la ce-a făcut, simte ceva, adică...

— Remuşcări? am zis sec. Ce Dumnezeu să regrete? Acum e *cineva*, nu? În plus, şi-a găsit *menirea*, cum se spunea pe vremea mea. Acum nu trebuie să se gândească că e aiurit, sau ciudat, sau tocilar, sau că are muşchi, dar n-are minte. Nu trebuie să-şi facă griji dacă e homosexual. E un criminal. Şi ăsta e un lucru extrem de limpede. Iar cel mai grozav e că, am inspirat, a scăpat de mine.

—Atunci parcă dracu' nu-i aşa de negru.

Stătea la o distanţă ceva mai mare decât stau femeile atunci când vorbesc şi mă privea cam cruciş. Aceste schimbări subtile îmi păreau aproape ca la carte: eram un specimen.

— Şi tu îmi faci impresia că ai scăpat de el.

Am gesticulat în semn de neputinţă în sala de aşteptare.

— Nu chiar.

Privindu-şi ceasul ei marca Swatch, conştientiza că într-o ocazie care se putea dovedi unică în viaţă trebuia să se străduiască să pună întrebarea pe care a vrut dintotdeauna să i-o pună mamei lui *KK* înainte de a fi prea târziu. Ştiam ce urmează:

— Ai înţeles ce l-a determinat... ai înţeles vreodată de ce?

Asta vor să mă întrebe toţi: fratele meu, părinţii tăi, colegii de muncă, realizatorii de documentare, psihiatrul lui Kevin, designerii paginii de net gladstone_carnage.com*, deşi, fapt destul de interesant, niciodată propria mea mamă. După ce m-am forţat să accept invitaţia cordială a Thelmei Corbitt la cafea — o săptămână mai târziu, după înmormântarea fiului ei — (deşi nu m-a chemat cu voce tare, şi şi-a petrecut majoritatea timpului cu mine citindu-mi din poeziile copilului şi arătându-mi poze cu Danny jucând în piesele de teatru de la şcoală ce păreau că nu se mai termină), i-a venit convulsiv, s-a prins scai de rochia mea: o dorinţă de a înţelege care sfida isteria. Ca toţi acei părinţi, era înlemnită de teama că toată grozăvia asta murdară pe

---

* Carnagiul de la Gladstone (*n.r.*)

care o să încercăm să o curățăm în fiecare zi a vieții noastre era fără rost. Chiar așa. *Joia* era la fel de opțională ca și serigrafierea sau limba spaniolă. Dar zbuciumul ăsta continuu, iar și iar aceeași întrebare: *de ce, de ce, de ce* — e atât de nedrept. De ce, după tot ce am îndurat, sunt trasă la răspundere pentru acest haos? Nu e destul că sufăr povara faptelor fără să iau pe umerii mei responsabilitatea nejustificată pentru ce vor ei să insinueze? Sunt sigură că femeia aceea de la Claverack nu a avut intenții rele, dar întrebările ei atât de familiare m-au amărât.

— Bănuiesc că e vina mea, am zis sfidător. Nu am fost o mamă bună: rece, cerebrală, egoistă. Deși nu poți zice că nu am plătit pentru asta.

— Bine, atunci, a silabisit ea, apropiindu-se și întorcându-și privirea direct la mine, poți da vina pe maică-ta și ea pe maică-sa. Până la urmă, mai devreme sau mai târziu, e vina mortului.

Prinsă în vinovăția mea, înăbușind-o așa cum face o fetiță cu iepurașul ei de pluș, nu mi-am dat seama ce voia să zică.

— Greenleaf? a strigat paznicul.

Tovarășa mea a strecurat bomboanele în buzunar și apoi s-a ridicat. Am observat că se gândea că mai avea destul timp să mai pună o întrebare sau să zică ceva pe post de la revedere. La Sean Connery asta e dificultatea, nu-i așa, să scoată informații pe îndelete sau să ofere el informații. Într-un fel am fost impresionată că ea a ales a doua opțiune.

— Întotdeauna e vina mamei, nu-i așa? a zis încet în timp ce-și lua haina. Băiatul o apucă pe arătură pentru că mama lui e bețivă sau stricată. Îl lasă de capul lui, nu-l învață ce-i bine și ce-i rău. Nu-i acasă când vine băiatul de la școală. Nu vezi unul să zică de taică-său că-i bețiv sau că nu-l găsești acasă când vine băiatul de la școală. Și niciunul nu zice că unii copii chiar sunt bătuți de soartă. Să nu crezi prostia asta. Să nu-i lași să-ți pună în cârcă toate crimele astea.

— *Loretta Greenleaf!*

— E greu să fii mamă. Doar nu-i o lege să zică 'nainte să rămâi gravidă că trebui să fii perfectă. Sunt sigură că te

străduiești cât poți tu de mult. Ești aici, în văgăună, într-o sâmbăta frumoasă ca asta? Încă te străduiești. Să ai grijă de tine, drăguță. Și să nu mai spui prostii dintr-astea.

Loretta Greenleaf mi-a luat mâna și mi-a strâns-o. Îmi ardeau ochii. I-am strâns și eu mâna atât de tare și de îndelung, că probabil s-a temut că nu-i mai dau drumul.

O, Doamne, cafeaua e rece.

Eva

(9 seara)

Acum că m-am întors la duplexul meu, mi-e rușine de ce-am făcut. Nu trebuia să zic că sunt mama lui Kevin. Loretta Greenleaf și cu mine puteam să discutăm pur și simplu despre mesele oferite de Claverack: „cine spune că nitratul de potasiu reduce apetitul sexual?" Sau „ce naiba e nitratul ăsta de potasiu?"

Era să scriu „nu știu ce m-a apucat", dar mi-e teamă că știu, Franklin. Mi-era dor de compania cuiva și am simțit că interesul ei de a sta cu această femeie albă și guralivă scade. Am avut puterea să o întorc către mine prin asta și am reușit.

Bineînțeles, după *joia* aceea nu-mi doream decât să mă scurg în canalizare și să pun dopul. Tânjeam spre a trece neobservată, ca și fratele meu, sau după uitare, dacă acest lucru nu e chiar sinonim cu dorința de a muri. Ultimul lucru de care îmi făceam griji era simțul meu de distincție. Dar puterea de revenire a spiritului este înfricoșătoare. Cum spuneam, mi se face foame acum și vreau mai mult decât pui. Ce n-aș da să revin la zilele când stăteam lângă străini și făceam o impresie memorabilă pentru că eram fondatoarea unei companii de succes sau pentru că am călătorit foarte des în Laos. Mi-e dor de momentele în care Siobhan bătea din palme și exclama cu admirație că a folosit *A Wing and a Prayer* în călătoriile ei pe continent. Acesta este statutul pentru care am optat. Dar toți suntem plini de idei și ne folosim de ce avem la îndemână. Rămasă fără relații, fără avere și fără soțul meu arătos, recurg la singurul meu mijloc de a fi cineva.

Acum sunt mama josnicului Kevin Khatchadourian, o identitate care se adaugă la lista de victorii a fiului meu. A fost de ajuns să se întâmple asta pentru ca mariajul nostru și AWAP să devină doar o notă de subsol necesară pentru a lămuri rolul meu de mamă a puștiului pe care toată lumea îl urăște la nebunie. La nivelul cel mai intim, poate că ce urăsc cel mai mult este că fiul meu m-a lăsat fără ceea ce eram eu pentru mine însămi. În prima jumătate a vieții am fost propria mea creație. După o copilărie mohorâtă și închisă, am devenit un adult comunicativ, activ, care știa cât de cât vreo zece limbi străine și se putea aventura pe străzile dosnice din orice oraș străin. Crezul că omul e propria sa operă de artă este unul american, după cum te-ai repezi să precizezi. Acum, perspectiva mea este una europeană: sunt o grămadă de povești de-ale altora, o creatură a întâmplării. Kevin a preluat sarcina asta agresivă, optimistă a americanilor de a fi propria creație.

Poate că sunt bântuită de întrebarea *de ce*, dar chiar mă întreb cât de mult m-am străduit să-i găsesc un răspuns. Nu sunt sigură că vreau să-l înțeleg pe Kevin, că vreau să găsesc în mine o resursă atât de sinistră ca din adâncurile ei să capete sens ce a făcut Kevin. Totuși, încet-încet, mai mult cu forța, înțeleg temeiul acelei *joi*. Mark David Chapman primește scrisori de la fani pe care John Lennon nu poate să le primească, Richard Ramirez, „Urmăritorul nocturn", poate că a distrus șansele multor femei de a avea o căsnicie fericită, dar totuși primește destul de multe cereri în căsătorie, în închisoare fiind. Într-o țară în care nu se face diferența între a fi un nume și a avea renume, e mai ușor să te încadrezi în cea de-a doua categorie. De aceea nu mă mai miră frecvența grozăviilor care au loc în public și care implică folosirea de arme automate de foc, ci faptul că orice cetățean ambițios din America nu e în centrul unui supermarket, blindat cu muniție. Ce a făcut Kevin *joi* și ce am făcut eu azi în sala de așteptare de la Claverack diferă doar în amploare. Tânjind după sentimentul de a fi *deosebită*,

eram hotărâtă să captez atenţia cuiva, chiar dacă a trebuit să mă folosesc de uciderea a nouă oameni ca s-o obţin.

Nu sunt surprinsă de Kevin că se simte la Claverack ca acasă. Dacă la liceu nu se putea încadra, era pentru că avea prea multă competiţie; o mulţime de alţi băieţi se luptau pentru rolul de ciudat morocănos expediat în fundul clasei. Acum şi-a croit o nişă pentru el.

Şi are colegi în Littleton, Jonesboro, Springfield. Ca în mai toate disciplinele, rivalităţii i se opune sentimentul colegial al scopului comun. Ca mulţi deschizători de drumuri, este riguros cu cei din aceeaşi epocă, impunându-le standarde înalte. Râde de amatori ca Michael Carneal, care se leapădă, care pătează puritatea faptei lor cu un regret de fricos. Admiră stilul — de exemplu, lovitura lui Evan Ramsez atunci când a îndreptat arma către clasă în timpul orei de matematică în Bethyl, Alaska. „Chestia asta chiar e mai tare decât algebra, nu-i aşa?" El apreciază planificarea de calitate: Carneal şi-a pus dopuri în urechi înainte de a trage cu puşca de calibru 22; Barry Loukaitis din Moses Lake a convins-o pe maică-sa să-l ia la cumpărături în şapte magazine diferite până şi-a găsit paltonul potrivit de lung pentru a-şi ascunde puşca de vânătoare de calibru 30. Kevin are şi un simţ ironic rafinat pentru că apreciază că profesorul pe care Loukaitis l-a împuşcat scrisese recent în fişa de observaţie a acestui elev de nota 10 că „e o plăcere să-l ai la ore". Ca orice profesionist, dispreţuieşte incompetenţa de clasă de care a dat dovadă John Sirola, de 14 ani, din Redlands, California, care l-a împuşcat în faţă pe directorul şcolii, în 1995, ca apoi să se împiedice când voia să fugă şi să se împuşte mortal de unul singur. Şi ca toţi experţii cu renume, Kevin are îndoieli în privinţa neaveniţilor care încearcă să-şi facă loc cu coatele în branşă având calificare minimă — de exemplu, repulsia lui pentru evisceratorul de 13 ani. E dificil să-l impresionezi.

Aşa cum John Updike îl respingea pe Tom Wolfe, considerându-l un scriitor de duzină, Kevin îşi rezervă dreptul de a avea un dispreţ anume pentru Luke Woodham,

„făptaşul" din Pearl, Mississippi. Kevin e de acord cu substratul ideologic, dar desconsideră morala excesivă ca şi pe orice aspirant Asasin Şcolar care se abate de la propria linie — se pare că înainte de a-şi elimina fosta prietenă cu un pistol de calibru 30, Woodham nu s-a putut abţine să nu transmită un bileţel unui prieten din clasă în care scria (şi ar trebui să auzi interpretarea proprie a fiului tău): „Am ucis pentru că cei ca mine sunt trataţi mizerabil zi de zi. Am făcut asta pentru a demonstra că, dacă societatea ne atacă, noi vom riposta." Kevin a desfiinţat smiorcăiala lui Woodham, cu mucii curgându-i pe salopeta portocalie în timpul emisiunii în direct, la o oră de maximă audienţă, considerând-o *naşpa de tot*: „Sunt propriul meu stăpân! Nu sunt un tiran. Nu sunt malefic, am şi eu o inimă, am şi eu sentimente!" Woodham a recunoscut că şi-a făcut încălzirea ciomăgindu-şi câinele, Sparky, pe care l-a înfăşurat într-o pungă de plastic şi i-a dat foc, apoi l-a ascultat cum scheaună înainte de a-l arunca într-un râu. După o deliberare amănunţită, Kevin a ajuns la concluzia că tortura animalelor este demodată. În ultimul rând, condamnă mai ales modul în care copilul acesta plângăcios a încercat să se absolve de vină punând totul în cârca unui cult satanic. Povestea în sine părea exagerată, dar Kevin priveşte refuzul de a-şi recunoaşte fapta nu doar nedemn, dar şi ca o trădare a tribului.

Te cunosc, dragul meu, ştiu că eşti nerăbdător. Nu lua în seamă introducerea, vrei să auzi mai multe despre vizita în sine — în ce toane e, cum arată, ce a zis. Bine, atunci. Dar, prin insinuare, tu ai cerut asta.

Arată destul de bine. Deşi încă e destul de mult albastru pe chipul lui, venele fine de la tâmple trădează un indiciu promiţător de vulnerabilitate. Şi-a ciopârţit părul în şuviţe alandala, dar pentru mine acesta e un semn că-l preocupă aspectul său exterior. Strâmbătura aia semirotundă din colţul drept al gurii începe să-şi lase urmele în obraz, dar rămâne în planul doi atunci când se încruntă şi-şi strânge buzele. Pe partea stângă nu rămâne niciun semn, iar asimetria asta e tulburătoare.

Gata cu salopetele portocalii omniprezente la Claverack. Așa că de-acum e liber să-și folosească stilul complicat de îmbrăcăminte pe care l-a dezvoltat pe la paisprezece ani, realizat în mod dubios ca replică la îmbrăcămintea care domina, aia lălâie — figura durilor din Harlem plimbându-se de colo-colo printre mașini, cu boxeri care văd lumina soarelui pentru că turul pantalonilor care ar putea să echipeze o șalupă cu vâsle se leagănă în apropierea genunchilor. Dar dacă stilul alternativ al lui Kevin iese în evidență, eu una nu pot decât să-mi dau cu părerea în această privință.

În clasa a VIII-a, când a etalat pentru prima dată moda asta, am presupus că tricourile astea care îl strângeau la subraț și fac cute de-a lungul pieptului erau preferințe mai vechi la care nu voia să renunțe, așa că am plecat să-i caut altele de mărimi mai mari. Nici nu s-a atins de ele vreodată. Acum am priceput că pantaloni din ăștia, al căror fermoar nu se închide de tot, erau aleși cu atenție. Ca și hanoracele ale căror mâneci se ridicau peste încheietura mâinii, cravatele care se bălăngăneau la zece centimetri deasupra curelei pentru ocaziile în care l-am obligat să arate „bine" și cămășile cu deschizături între capse.

O să-ți spun că lucrul ăsta cu îmbrăcămintea de mărime mică a avut ceva impact. La prima vedere ziceai că a dat sărăcia peste el și nu numai o dată m-am abținut să nu comentez că lumea va zice că nu câștigăm destui bani pentru a-i cumpăra copilului aflat în creștere pantaloni noi; adolescenții abia așteaptă semne că părinții lor sunt obsedați de poziția în societate. În plus, la o privire mai atentă am observat că îmbrăcămintea lui intrată la apă era de firmă, așa că ipoteza unui trai greu nu putea fi privită decât parodic. Sugestia de a spăla rufe la o temperatură prea mare era o inepție comică, iar croiala de jachetă pentru copii de-a lungul umerilor făcea uneori ca brațele să-i fie trase în afară în cel mai stupid mod posibil, ca la maimuțoi. (Asta a fost cea mai reușită încercare de a încăpea într-o croială obișnuită; niciunul dintre cei cu care am vorbit despre fiul nostru nu a precizat nicicând că l-ar amuza chestia asta.) Felul în care

tivul pantalonilor săi se oprea la ceva distanţă de şosete crea impresia de băiat venit de la ţară, în concordanţă cu plăcerea lui de a face pe prostul. În stilul lui era mai mult decât o aluzie la Peter Pan — un refuz de a se maturiza — deşi sunt nedumerită de ce se crampona atâta să rămână copil, când copil fiind părea rătăcit, orbecăind pe vremea aia cam cum făceam eu în casa enormă în care ne mutaseşi.

Politica experimentală de la Claverack de a permite deţinuţilor să poarte haine de stradă i-a permis lui Kevin să-şi afirme stilul vestimentar şi înăuntru. Dacă băieţii de la colţul de stradă din New York care se zbenguie în haine rămase mici arată ca nişte ţânci de la distanţă, felul intrat la apă al lui Kevin de a se îmbrăca are exact efectul opus şi-l face să arate mai mare, mai matur, în creştere. Unul dintre psihiatrii lui m-a acuzat că mă neliniştea stilul lui agresiv din punct de vedere sexual. Pantalonii lui Kevin sunt strânşi pe corp, evidenţiindu-i testiculele, iar tricourile mulate îi scot în evidenţă sfârcurile. Poate că da; cu siguranţă tivul strâns de la mâneci, gulerul bine întins şi cureaua scoasă în afară îi înfăşoară trupul în corzi şi-mi amintesc de cei care fac sex legaţi fiind.

Nu pare confortabil, aşa că din punctul acesta de vedere vestimentaţia i se potriveşte. Kevin nu se simte confortabil; iar hainele mici reflectă aceeaşi jenă pe care o simte în propria sa piele. Să priveşti hainele lui sufocante ca pe o cămaşă aspră din păr de cal folosită pentru penitenţă ar putea părea exagerat, dar cureaua îl roade, gulerul îi zgârie gâtul. Bineînţeles că disconfortul creează disconfort şi altora — şi asta face parte din plan. Adesea când sunt cu el mă trezesc că trag de hainele mele, că mă iau discret de vreo cusătură dintre fese sau că-mi deschid încă un nasture la bluză.

Privind laconic influenţele de la mesele alăturate am observat că unii dintre tovarăşii lui de detenţie au început să imite stilul excentric de îmbrăcăminte al lui Kevin. Mă gândesc că tricourile de mărimi neobişnuit de mici au

devenit bunuri de valoare și chiar Kevin a precizat infatuat că piticilor li se fură hainele. O fi ridiculizând el imitatorii, dar se simte foarte satisfăcut că a fost inițiatorul acestui stil. Dacă era să fie preocupat de originalitate în aceeași măsură acum doi ani, cei șapte elevi pe care i-a folosit pe post de țintă de antrenament și-ar fi făcut cererea de admitere la facultate, pe vremea asta.

Dar să revin; astăzi: stătea tolănit în camera de vizită, purtând probabil ce ar fi putut să fie pantalonii scurți ai unui țânc, de vreme ce nu i-am recunoscut ca fiind cumpărați de mine. Țoala aia minusculă pe care o purta pe el se ținea în cei doi nasturi de la mijloc, așa că partea inferioară a toracelui era la vedere. Acum și tenișii îi sunt prea mici și le stâlcește partea din spate cu călcâiele. S-ar putea să nu-i placă să mă audă spunând lucrul acesta, dar e grațios. Mișcările lui au un grad de apatie ca și mersul lui. Și are și înclinația aia, merge într-o parte ca un crab. Când înaintează cu șoldul stâng se duce un pic într-o parte așa cum fac manechinele pe podiumul de prezentare. Dacă și-ar da seama că văd urme de efeminare la el nu cred că s-ar supăra. Adoră ambiguitatea, îi place să te facă să te întrebi.

— Ce surpriză, a zis lent, trăgând scaunul spre el; picioarele din spate ale scaunului nu mai aveau suportul de plastic așa că aluminiul neacoperit a scos un zgomot țipător pe ciment, Kevin provocând sunetul pe care-l face o unghie care zgârie tabla de scris. Și-a pus cotul pe masă și și-a pus tâmpla în palmă, luând poziția aia caracteristică lui, sarcastic cu întreg corpul. Am încercat să mă abțin, dar de fiecare dată când stă în fața mea mă trag mai în spate. Mă enervează că eu sunt întotdeauna cea care trebuie să vină cu un subiect de discuție. E destul de mare ca să poarte o conversație. Și de vreme ce m-a încarcerat în propria mea viață în aceeași măsură în care s-a încarcerat pe el însuși în propria lui viață, amândoi ducem lipsă de subiecte proaspete de discuție. De obicei, urmăm același scenariu:

— Ce mai faci? îl întreb cu o simplitate brutală.

— Vrei să zic *bine*?

— Vreau să zici ceva, ripostez eu.

— Tu ai venit să mă vezi, îmi reamintește. Și e capabil să stea degeaba și o oră întreagă. Nu e nicio îndoială că dintre noi doi, el are o toleranță mai mare pentru nulitate. Pe vremuri petrecea multe sâmbete țintuit în mod teatral în fața canalului de televiziune unde se prezintă vremea.

Așa că astăzi am tăiat și întrebările de rutină de genul *ce* și *cum*, pornind de la ipoteza că persoanele care se feresc de vorbărie sunt încă dependente de trecerea ușoară de la un subiect la altul, dar au învățat cum să-i lase pe alții să facă toată treaba. Și încă eram tulburată de interacțiunea cu Loretta Greenleaf. Poată că aflând că propria lui mamă a fost tentată să se laude cu legătura pe care o are cu atrocitatea mârșavă comisă de el i-ar fi dat oarecare satisfacție. Dar, aparent, impulsul meu mesianic de a-mi asuma responsabilitatea pentru *joi* e interpretat de Kevin ca un fel de furt.

— Prea bine, am zis, fără abureli. Trebuie să știu. Dai vina pe mine? Nu-i nicio problemă să recunoști dacă asta gândești. Asta le spui psihiatrilor care te consultă sau îți spun ei lucrul acesta? Totul a pornit de la mama ta.

A răbufnit.

— *De ce să ai tu tot meritul?*

Conversația care mă așteptam să ne ocupe întreaga oră se terminase în nouăzeci de secunde. Ne-am așezat.

— Îți amintești bine copilăria ta timpurie, Kevin? Am citit undeva că oamenii care suferă în copilărie o dau în bară.

— Ce-ar merita să-mi aduc aminte?

— Ei bine, de exemplu, că ai purtat scutece până la șase ani.

— Și ce-i cu asta? Dacă voiam cumva să-l pun într-o ipostază stânjenitoare, nu eram pe calea cea bună.

— Cred că nu a fost tare plăcut.

— Pentru tine.

— Și pentru tine.

— De ce? a întrebat blajin. Era cald.

— Nu pentru multă vreme.

— Nu stăteam prea mult în el. Ai fost o mămică bună.

— Râdeau copiii la grădiniță de tine? Îmi făceam griji din cauza asta atunci.

— Da, pariez că nu puteai să dormi.

— Îmi făceam griji, am zis cu fermitate.

A dat dintr-un umăr.

— Ce motiv ar fi avut? Mie mi se trecea cu vederea ceva ce lor nu li se permitea.

— Mă întreb dacă acum, într-un târziu, ai putea să mă lămurești de ce ai întârziat atâta. Taică-tău ți-a făcut destule demonstrații.

— *Kevinuțu', drăguțu'!* a gângurit prostește. *Băiatul lui tata! Uită-te la tati tău! Vezi cum face pipi la oliță? Nu ți-ar plăcea și ție să faci la fel, Kevin? N-ar fi grozav să faci ca tata, să-ți pui cocoșelul peste scăunelul rotunjelul?* Mă amuza teribil prosteala voastră.

Eram foarte interesată de faptul că și-a permis să fie inteligent în conversație; în general are grijă să nu arate că are o minte.

— Bine, i-am zis. Nu voiai să folosești toaleta nici pentru tine, nu voiai nici de dragul meu, dar de ce nici măcar pentru taică-tău?

— *Acum ești băiat mare!* se prostea Kevin. *Ești un băiat mare. Ești bărbățelul meu.* Isuse. Ce idiot.

M-am ridicat.

— Să nu te mai aud că zici asta *vreodată*. Absolut niciodată!

— Sau ce? a zis încet, dându-și ochii peste cap.

M-am așezat la loc. Nu trebuia să-l las să mă atace în felul acesta. De obicei nu-l las. Totuși, când te atacă pe tine...

Sau poate ar trebui să mă consider norocoasă că nu apasă pe acest buton mai des. Totuși, în ultima vreme tot timpul îl apasă într-un fel sau altul. Adică, aproape toată copilăria, trăsăturile lui înguste, ascuțite, m-au urmărit amintindu-mi de mine. Dar în ultimii ani, fața lui a început să se împlinească și, pe măsură ce se lărgește, încep să recunosc oasele tale mai late. Deși e adevărat că odată am cercetat figura lui Kevin dornică să găsesc o asemănare cu tatăl lui, acum

încerc să-mi înăbuș impresia prostească că face chestia asta intenționat ca eu să sufăr. Nu vreau să văd asemănarea. Nu vreau să identific aceleași gesturi, felul acela caracteristic ție de a lăsa mâna în jos atunci când ceva ți se părea lipsit de importanță, cum ar fi, de exemplu, refuzul vecinilor noștri de a-și lăsa copiii să se joace cu fiul nostru. Văzându-ți bărbia puternică proiectată obraznic în afară, zâmbetul tău larg și natural redus la un rânjet abil e ca și cum mi-aș vedea soțul fiind posedat.

— Tu ce ai fi făcut? i-am spus. Cu un băiețel care continua să facă pipi în pantaloni până la vârsta la care trebuia să meargă în clasa întâi?

Kevin s-a aplecat și mai mult pe cot, întinzându-și bicepsul pe masă.

— Știi cum se face în cazul pisicilor, nu-i așa? Își fac treaba în casă și tu le bagi cu botul în propriul rahat. Nu le place chestia asta. Așa că folosesc litiera.

S-a lăsat satisfăcut pe spate.

— Nu e chiar atât de diferit de ce am făcut eu, nu? am zis aspru. Mai ții minte? La ce m-ai împins? Cum te-am convins într-un final să folosești toaleta?

A urmărit o cicatrice albă, abia vizibilă, pe antebraț, în apropierea cotului, cu o notă de posesivitate gingașă, ca și cum ar fi turtit un vierme mic.

— Sigur că da.

Era de altă natură afirmația asta. Am simțit că într-adevăr și-a adus aminte, în timp ce celelalte amintiri erau ulterioare.

— Am fost mândru de tine, a articulat plăpând.

— Ai fost mândru de tine, am zis. Ca de obicei.

— E, a zis aplecându-se în față. Cel mai corect lucru pe care l-ai făcut vreodată.

M-am uitat și mi-am luat geanta. Poate că odată tânjeam după admirația lui, dar nu pentru asta, pentru orice altceva dar nu asta.

— Stai așa, a zis. Ți-am răspuns la întrebare. Acum vreau să te întreb eu ceva.

Era ceva nou pentru mine.

— Bine, i-am zis, întreabă.

— Hărţile acelea...

— Ce-i cu ele?

— Ce motiv aveai să le păstrezi pe pereţi?

Doar pentru că am refuzat să rup hărţile pătate din birou ani de-a rândul sau să-ţi dau voie să pictezi peste ele aşa cum abia aşteptai, doar aşa îşi „aduce aminte" Kevin momentul. Era, aşa cum ai observat în mai multe rânduri, îngrozitor de copil.

— Le-am lăsat pe pereţi ca să nu-mi pierd minţile, i-am zis. Aveam nevoie să văd ceva făcut de tine pentru mine, să întind mâna şi să le ating. Să dovedesc că maliţiozitatea ta nu era numai în mintea mea.

— Da, a zis gâdilându-şi din nou cicatricea de pe braţ. Înţeleg ce vrei să spui.

Promit să-ţi explic, Franklin, dar acum chiar nu pot.

Eva

17 ianuarie 2001

Dragă Franklin,

Îmi pare rău că te-am lăsat în suspans și de atunci mi-e groază de o explicație. De fapt, în timp ce astăzi conduceam către serviciu mi-am amintit altceva care m-a pus pe gânduri. Din punct de vedere tehnic, am dat o mărturie falsă. Doar că nu am considerat că trebuie să-i spun judecătoarei aceleia cu ochi de mărgele (o anomalie congenitală cum nu mai văzusem până atunci — din cauza pupilelor extrem de mici avea o privire năucită, supranaturală, de parcă era un personaj de desene animate care tocmai fusese lovit în cap cu o tigaie) ceea ce am tăinuit chiar soțului meu.

— Doamnă Khatchadourian, dumneavoastră sau soțul dumneavoastră v-ați lovit vreodată fiul? Avocatul lui Mary s-a aplecat amenințător spre bara martorilor.

— Tot ce-l învață violența pe un copil este că forța fizică este o metodă acceptabilă de a ți se face pe plac, am relatat eu.

— Curtea nu poate decât să fie de acord cu dumneavoastră, doamnă Khatchadourian, dar e foarte important să clarificăm în fața instanței folosind termeni clari. Câtă vreme Kevin a fost în îngrijirea dumneavoastră ați abuzat vreodată fizic de el, dumneavoastră sau soțul dumneavoastră?

— Cu siguranţă nu, am zis ferm, iar apoi am bolborosit pentru rimă, cu siguranţă nu. M-am căit c-am repetat. E ceva necurat cu orice afirmaţie pe care simţi nevoia să o repeţi.

Când am părăsit bara, mi s-a prins piciorul într-un cui din podea, care mi-a smuls tocul negru de cauciuc de la balerin. Am mers şchiopătând înapoi la locul meu, gândindu-mă „mai bine să am un pantof stricat decât un nas lung de lemn".

Dar a păstra un secret e o disciplină. Niciodată nu m-am considerat o bună mincinoasă, dar după ce am exersat ceva vreme, am adoptat crezul celui care se fofilează, şi anume că, atunci când dai naştere la o minciună, te căsătoreşti cu ea. O minciună care să aibă succes nu poate fi creată şi apoi abandonată dintr-un capriciu; ca orice relaţie serioasă, şi ea trebuie întreţinută, ba cu mai mult devotament decât adevărul care continuă să rămână adevărat fără niciun chin. Prin comparaţie, minciuna mea avea la fel de multă nevoie ca şi mine, şi asta cerea constanţa de care trebuie să dai dovadă şi într-o căsnicie: până când moartea ne va despărţi.

Mi-am dat seama că scutecele lui Kevin te puneau într-o postură stânjenitoare chiar dacă, fir-ar să fie de treabă, pe el nu reuşeau să-l deranjeze deloc. Deja foloseam mărimea XXL; dacă mai trecea un timp, ar fi trebuit să începem să comandăm din acelea folosite în cazurile de incontinenţă. Oricâte manuale îngăduitoare de creştere a copilului ai citit pe nerăsuflate, aveai o masculinitate de modă veche, pe care o găseam surprinzător de atractivă. Nu voiai ca fiul tău să fie un papă-lapte, să fie o ţintă uşoară pentru cei de-o seamă cu el sau să se ţină de un talisman al copilăriei care lucea destul de tare în public, de vreme ce umflătura din pantalonii lui era evidentă.

— Isuse, protestai când Kevin se ducea la culcare, de ce nu-şi suge şi el degetul mare cum fac alţii şi atât?

Chiar tu începuseşi un război în copilărie cu mama ta cea exigentă pe tema trasului apei la toaletă pentru că aceasta se înfundase la un moment dat şi, de atunci, de fiecare dată

când apăsai pe buton îți era groază că mormane de excremente vor începe să se deverse pe podeaua de la baie, ca într-o versiune scatologică a *Ucenicului vrăjitor*. Și eram de acord că e tragic modul în care copiii mici se pot lega prin noduri neuronice de pișu și caca și ce teroare nejustificată este asta, așa că am agreat această nouă teorie de a-i lăsa pe țânci să facă la oliță când vor ei. Cu toate acestea, amândoi eram aproape disperați. Începuseși să mă torturezi cu întrebarea dacă m-a văzut folosind toaleta pe timpul zilei (nu eram siguri dacă trebuia sau nu) sau dacă am zis ceva care să-l fi speriat atât de tare încât să-l fi îndepărtat de la tronul vieții civilizate, în comparație cu amabilități de genul *te rog* sau *mulțumesc* care puteau fi date la o parte ca o bucată de hârtie. M-ai acuzat pe rând că fie acord prea mare importanță chestiunii, fie prea puțină.

Era imposibil să-i fi acordat prea puțină importanță, de vreme ce această fază de dezvoltare, pe lângă care se pare că a trecut fiul nostru, îmi teroriza viața. Îți amintești că doar datorită noului etos educațional al neutralității patologice (nu-există-mai-rău-sau-mai-bine-ci-doar-diferit) și a fricii generale de a fi dat în judecată (iar americanii dominați de gândul acesta sunt din ce în ce mai reticenți atunci când vine vorba să faci ceva de la a face respirație gură la gură victimelor unui înec până la a concedia incompetenți notorii), Kevin nu a fost refuzat de la grădinița aceea valoroasă din Nyack... până când, ei bine, s-a pus la punct. Totodată, educatoarea nu avea de gând să schimbe un copil de cinci ani, motivând că s-ar fi expus astfel la acuzații de abuz sexual. (De fapt, când i-am zis șoptit lui Carol Fabricant de mica excentricitate a lui Kevin, m-a privit strâmb și m-a anunțat cu o privire ucigătoare că astfel de *comportament neobișnuit* era uneori un *strigăt de ajutor*. Nu mi-a spus asta literalmente, dar în săptămâna care a urmat am trăit cu teama că o să aud o bătaie la ușă și o să văd o lumină albastră intermitentă pe geam.) Așa că abia l-am lăsat la grădiniță la ora nouă dimineața, că a trebuit să mă întorc pe la unsprezece jumătate cu geanta de scutece deja uzată.

Dacă era uscat, mă făceam că-l ciufulesc puțin și îi ceream să-mi arate ce desenează, deși având destule opere de artă de-ale lui lipite pe frigider, îmi formasem deja o idee. (În timp ce ceilalți copii ajunseseră să deseneze schematic o figură umană și peisaje cu o dungă de cer albastru deasupra, Kevin încă mâzgălea forme zimțate cu creioane de culoare negru și violet.) Totuși, de prea multe ori o pauză în mijlocul zilei însemna întoarcerea la telefonul care suna: domnișoara Fabricant mă informa că băiatul nostru era ud leoarcă și că ceilalți copii se plângeau că miroase. Aș putea...? Îmi era greu să refuz. Așa că, după ce-l luam la ora două, contabilizam patru drumuri la grădiniță într-o singură zi. În van am sperat că voi avea destul timp pentru mine după ce Kevin va începe grădinița și am visat aiurea că aș putea să-mi reiau curând postul de director la AWAP.

Dacă Kevin ar fi fost un copil ascultător și energic care să aibă doar această problemă neplăcută, poate că i-ar fi părut rău de el. Dar relația domnișoarei Fabricant cu băiatul nostru nu mergea din alte motive.

Probabil că am greșit trimițându-l la o grădiniță Montessori, a cărei filosofie privind natura umană era cel puțin optimistă. Stilul lor educațional în favoarea supervizării nestructurate — copiii erau puși într-un mediu „stimulativ" cu diverse accesorii: abecedare, numărătoare și plante — pornea de la premisa că cei mici sunt niște autodidacți înnăscuți. Din experiență proprie, atunci când oamenii sunt lăsați cu lucrurile lor, rezultă fie nimic grozav, fie ceva fără rost.

Un raport inițial privind „progresul" lui Kevin în acel noiembrie preciza că este „un pic nesociabil" și „s-ar putea să aibă nevoie de sprijin pentru a iniția relații". Domnișoara Fabricant nu voia să-și critice sarcinile, așa că trebuia să mă dau peste cap să-mi spună pe înțelesul meu că băiatul nostru și-a petrecut primele două luni stând nemișcat pe un scăunel în mijlocul clasei și privind apatic la colegii lui care se agitau fără rost. Cunoșteam privirea aceea de om îmbătrânit timpuriu, cu ochii gălbejiți, privire însuflețită doar de o licărire

sporadică de scepticism disprețuitor. Când era forțat să se joace cu ceilalți colegi, răspundea că tot ce fac ei e prostesc, vorbind cu greu și parcă sleit de puteri, atitudine cu care în școala generală și-a convins profesorul de istorie că era beat. Totuși, l-a determinat să facă acele desene sumbre, pline de furie, pe care nu le voi înțelege niciodată.

Pentru mine era un chin constant să admir mâzgăliturile acelea cu creionul. Foarte curând am rămas fără complimente (*Asta are atâta energie, Kevin!*) și interpretări imaginare (*Asta e o furtună, dragul meu? Sau poate o reproducere a părului și a săpunului pe care îl scoatem din scurgerea de la cadă!*). Nemaiputând suporta să laud paleta sa extraordinară de culori, când de fapt el desena doar cu negru, maro și violet, nu m-am putut abține să nu-i sugerez timid că, având în vedere că expresionismul abstract a ajuns într-un punct mort în anii '50, poate ar trebui să încerce să schițeze o pasăre sau un copac. Dar pentru domnișoara Fabricant, viețile astea încastrate erau o dovadă pozitivă a faptului că metoda Montessori putea face minuni cu un îndărătnic.

Totuși, chiar și Kevin, care are un dar extraordinar pentru asta, poate să rămână inactiv doar pentru un timp fără să facă ceva pentru ca viața să fie mai interesantă, așa cum a demonstrat atât de concludent în *joia* aceea. Până la finalul anului școlar, domnișoara Fabricant probabil că a devenit nostalgică după zilele când Kevin Khatchadourian nu făcea nimic.

Poate că nici nu trebuie să mai spun că mazărea a murit, ca și avocadoul înmugurit care i-a luat locul, timp în care am observat fără să vreau că-mi lipsea o sticlă de înălbitor. Au apărut câteva mistere: după o anumită zi din ianuarie, în momentul în care l-am condus de mânuță pe Kevin în clasă, o fetiță care avea buclele lui Shirley Temple a izbucnit în plâns, iar starea ei s-a agravat până când, într-o zi de februarie, nu s-a mai întors. Un alt băiat, agresiv și turbulent în septembrie, un bătăuș care te lovea cu piciorul și-i împingea pe alți copii în cutia cu nisip, a devenit deodată liniștit și introvertit, s-a îmbolnăvit subit de o formă severă de astm

și a început să-i fie frică de vestiar, în apropierea căruia începea să răsufle greu. Ce legătură aveau toate astea cu Kevin? N-aș putea spune; poate că niciuna. Iar unele dintre incidente erau destul de inofensive, ca atunci când micuțul Jason și-a băgat piciorul în galoșii lui roșii ca să descopere că sunt umpluți cu bucăți de plăcintă cu mere rămasă de la pauza de prânz. Joacă de copii — dacă cu adevărat ar fi joacă de copii — am spune într-un glas.

Dar ce a supărat-o pe domnișoara Fabricant cel mai mult a fost faptul că, unul după altul, copilașii din grupa ei au început să facă un regres la capitolul oliță. Ea și cu mine am fost de acord la începutul anului școlar că Kevin ar putea fi inspirat de exemplul colegiilor săi în pauzele de mers la toaletă, dar mă tem că treaba s-a petrecut tocmai invers, și până la ieșirea din grădiniță nu era doar unul, ci trei sau patru copii de șase ani în scutece.

Eu eram neliniștită de unele incidente trecătoare.

Într-o dimineață, o fetiță delicată poreclită Muffet a adus un set de ceai pentru lecția de „Arată și Povestește". Nu era un set de ceai obișnuit, ci o chestie ornată, cu multe cești care intrau în sertarele unei cutii din lemn de mahon cu căptușeală de catifea. Maică-sa a zis după aceea ofensată că era o moștenire de familie pe care Muffet avea voie să o scoată la ocazii speciale. Nu încape nicio îndoială că setul nu avea ce căuta la grădiniță, dar fetița era mândră de piesele care se potriveau și învățase să le manevreze cu grijă, punând cu atenție cestile pe farfuriuțele lor în fața colegilor așezați la măsuțele lor mici, de înălțimea genunchiului. După ce fetița a servit un rând de „ceai" (omniprezentul suc de grepfrut și ananas), Kevin a ridicat în semn de toast ceașca lui pe care o ținea de toarta minusculă și i-a dat drumul pe podea.

Imediat apoi, toți cei unsprezece băutori de ceai l-au urmat întocmai. Înainte ca domnișoara Fabricant să poată controla situația, farfuriile și lingurile au avut aceeași soartă răsunătoare, așa că, atunci când mama lui Muffet și-a luat fetița care nu se oprea din plâns în după-amiaza

aceea, nu mai rămăsese din valorosul set de ceai decât ceainicul.

Dacă vreodată am nutrit speranţe că fiul meu va ajunge să dea semne că ar avea calităţi de lider, nu la o situaţie din asta mă gândisem. Totuşi, când am făcut o remarcă în acest sens, mi-am dat seama că domnişoara Fabricant nu avea chef de glume. Mă gândeam că, în general, entuziasmul ei de la douăzeci de ani de a modela toate aceste păpuşi receptive în vegetarieni deschişi la multiculturalitate şi atenţi cu mediul înconjurător, dornici să reducă nedreptăţile din lumea a treia, începea să se uzeze pe margini. Era primul ei an în care îşi dădea aracetul jos de pe sprâncene şi mergea la culcare cu gustul sărat de pastă în gingii şi trimitea atâţia copii deodată în pauză, că nu mai exista niciun fel de activitate de la care să iei pauză. La urma urmei, se lăudase când am făcut prezentările în septembrie că „pur şi simplu *adoră* copiii", o afirmaţie de care mă îndoiesc amarnic. Pentru tinerele de felul domnişoarei Fabricant, cu un nas cârn ca un cartof Charlotte şi şolduri precum cartofii Idaho, afirmaţia aceea nerealistă pare a zice „vreau să mă căsătoresc". Eu una, după ce nu că am avut un copil, ci tocmai acest copil, nu puteam să înţeleg cum cineva poate pretinde că mai *iubeşte* copiii în general, că cineva ar putea pretinde în mod credibil că *iubeşte* oamenii într-un fel destul de razant pentru a-l lua în braţe pe Pol Pot, Don Rickles şi pe vecinul de deasupra care face 2000 de sărituri la trei dimineaţa.

După ce mi-a relatat întâmplarea teribilă dintr-o suflare, aştepta cu siguranţă să mă ofer să suport costul setului de ceai. Bineînţeles că, din punct de vedere financiar, îmi permiteam să plătesc pentru oricât costa, dar nu-mi puteam permite bănuiala că toată vina îmi aparţine. Recunoaşte, Franklin, te-ar fi apucat năbădăile. Te enervai dacă cineva îl scotea în faţă pe fiul tău sau, cum ai spune tu, îl persecuta. Practic, el spărsese doar o ceaşcă, iar acoperirea unei părţi din doisprezece era cea mai mare compensaţie pe care ai fi tolerat-o. M-am oferit şi să-i vorbesc lui Kevin despre „respectarea

proprietății altora", deși domnișoara Fabricant nu era deloc entuziasmată de promisiunea mea. Poate că a intuit că aceste prelegeri ale mele începuseră să aibă ritmul săltăreț al numărătorilor pe care le folosesc fetițele când sar coarda.

— Nu a fost frumos din partea ta, Kevin, i-am spus în mașină. Să spargi ceașca de ceai a lui Muffet. Nu știu de ce noi, părinții, continuăm să credem că puștii noștri își doresc să fie învățați să devină *drăguți*, de vreme ce chiar noi, atunci când zicem de cunoștințele noastre că sunt foarte *drăguțe*, de obicei vrem să zicem că sunt proști.

— Are un nume prostesc.

— Asta nu înseamnă că trebuia să-i...

— A alunecat, a zis scurt.

— Domnișoara Fabricant mi-a zis altceva.

— De parcă ea știe, a căscat el.

— *Tu* cum te-ai simți, copile, dacă ai avea ceva la care ții mai mult decât la orice pe lume și l-ai aduce să-l arăți clasei iar cineva l-ar sparge?

— Cum ar fi? a întrebat el satisfăcut de sine, dar cu o nuanță de nevinovăție.

M-am gândit, în treacăt, la un obiect la care Kevin să țină în mod special și nu am găsit niciunul. Căutând mai bine, am simțit aceeași teamă accentuată ca atunci când mi-am pipăit toate buzunarele după ce am descoperit că cel în care îmi păstram întotdeauna portofelul era gol. Nu era normal. În copilăria mea plină de lipsuri, păstram cu sfințenie suvenirurile cele mai modeste, de la un măgăruș cu trei picioare pe nume Cloppity, până la o duzină de sticle de colorant alimentar clătite bine. Și nu e faptul că băiatul nu a avut lucruri din abundență, de vreme ce îl copleșeai cu jucării. N-ar fi frumos din partea mea să precizez că ignora total acei omuleți de jucărie și autobasculantele, iar că excesul tău în sine însemna conștientizarea faptului că niciuna dintre jucăriile tale nu i-au atras atenția. Poate că generozitatea ta avea efectul opus, odată ce i-ai umplut camera de joacă cu ceva ce părea a fi o murdărie de plastic; și poate că-și dădea seama că darurile comerciale erau la

îndemâna noastră, fiind bogați, și astfel oricât de costisitoare, erau totuși ieftine.

Mi-am petrecut săptămâni întregi făcând lucruri de mână, jucării personalizate care, ipotetic, ar fi trebuit să însemne ceva. M-am asigurat că se uită la mine ca să știe că erau lucruri făcute din dragoste. Cea mai mare curiozitate pe care a arătat-o a fost să întrebe iritat de ce nu mă limitez la a cumpăra o carte de povești. Altfel, odată ce cartea mea de copii desenată de mână era prinsă în coperte de carton colorat, găurită și legată cu fir strălucitor, privea absent pe fereastră în timp ce-i citeam din ea cu voce tare. Recunosc că firul poveștii era răsuflat, despre un băiețel care își pierde câinele mult iubit, pe Snippy, și devine zăpăcit și caută pretutindeni și bineînțeles că în cele din urmă Snippy apare; probabil că m-am inspirat din *Lassie*. N-am avut nicicând pretenția că sunt un scriitor talentat și creativ, și acuarela își pierde din culoare; trăiam cu iluzia că intenția contează. Dar indiferent câte conexiuni făceam cu părul brunet al băiatului și cu ochii căprui și pătrunzători, nu am reușit să-l fac să se identifice cu micuțul din poveste, care tânjește după cățelul lui. (Ți-aduci aminte când ai vrut să-i cumperi lui Kevin un cățel? Te-am implorat să nu o faci. M-am bucurat că nu m-ai pus să-ți explic asta niciodată, de vreme ce nici eu nu mi-am putut explica mie însămi. Știu doar că de fiecare dată când îmi imaginam un labrador negru, jucăuș, sau un setter irlandez credincios mi se făcea groază.) Singurul interes arătat față de carte a fost atunci când l-am lăsat singur cu ea să mănânce, doar ca să aflu că a mâzgălit fiecare pagină — o ediție interactivă recentă, se pare. Mai târziu, l-a înecat pe pomposul Teddy cu ochi de nasture, așa cum se cuvine, în Lacul Urșilor, a aruncat piese din puzzle-ul meu alb-negru în canalizarea de pe alee.

Mă agăț de o istorie veche.

— Mai ții minte pușca cu apă?

A dat din umeri.

— Mai ții minte când mam' și-a ieșit din fire și a călcat-o în picioare și s-a spart? Am apucat obiceiul ciudat să mă

refer la mine folosind persoana a treia; poate că deja începusem să mă disociez, iar „*mam*'" era acum alter ego-ul meu virtuos, o imagine drăguță, un personaj rotofei cu mâinile pline de făină și un foc care arde zdravăn într-o sobă pântecoasă, care rezolvă dispute între golanii din vecini cu fabule încântătoare și prăjiturele fierbinți. Kevin a renunțat de tot la *mam'*, astfel retrogradând neologismul pe care începusem să-l folosesc pentru mine însămi. În mașină, m-am tulburat când mi-am dat seama că a încetat să-mi mai spună în vreun fel sau altul. Părea imposibil, dar copiii uzează în general de numele tău când vor ceva, uneori doar atenția, iar Kevin nu voia să mă implore, nici să întorc capul.

— Nu ți-a plăcut, nu-i așa?

— Nu mi-a păsat, a zis Kevin.

Mâinile mele au alunecat în jos pe volan. Își amintea perfect. Cum, în opinia ta, atunci când mi-a distrus hărțile a vrut *doar să dea o mână de ajutor*, i-ai luat altă pușcă cu apă pe care a îndesat-o în grămada din cutia cu jucării și nu s-a mai atins de ea. Pușca cu apă își atinsese scopul. Într-adevăr, am avut presentimentul ciudat în momentul în care am terminat de șlefuit podeaua că, odată ce *fusese* atașat de pușcă, era fericit să o vadă dispărând.

Când ți-am zis de setul de ceai, era cât pe ce să sari peste acest eveniment, dar ți-am aruncat o privire de atenționare; vorbisem de nevoia de a prezenta un front comun.

— Hei, Kev, ai zis senin, știu că seturile de ceai sunt pentru fete și sunt cam stereotipe, dar să nu le mai spargi, bine? Nu este *cool* să faci asta. Acum ce zici să ne jucăm cu discul? Că tot avem timp să perfecționăm aruncătura aia a ta înainte de cină.

— Sigur, tată!

Mi-aduc aminte că m-am uitat la Kevin cum se grăbește către dulap să aducă discul și am fost cât se poate de uimită. Cu pumnii strânși și coatele în vânt, arăta ca orice copil normal, entuziasmat de gândul că se va juca cu tatăl lui în curte. Doar că arăta prea *de tot* a copil normal, aproape studiat. Chiar și acel „sigur, tată!" suna a făcătură, la fel ca acel *nieh-nieh*,

așa că nu puteam să fiu sigură de el. Aveam același sentiment de scârbă în timpul weekendurilor când Kevin zicea plin de încântare, da, încântare:

— Tată, e sâmbătă! Putem să mergem să vedem un alt *câmp de bătaie*?

Erai atât de mulțumit, că nu puteam să mă gândesc că te manevrează. Totodată, mă uitam pe fereastra sufrageriei și nu puteam să cred nicicum că fiul nostru e atât de neîndemânatic la aruncatul discului după atâta timp. Încă arunca discul într-o parte, apucându-l de margine cu degetul mare și cel mijlociu și aruncându-l în cerc la zece metri de picioarele tale. Tu erai răbdător, dar îmi făceam griji că tocmai răbdarea ta îl tenta pe Kevin să încerce.

Nu, nu-mi amintesc toate incidentele din acel an, dar știu că au fost mai multe, pe care tu le-ai etichetat cu respingerea generală:

— Eva, orice băiat face prostii.

Te-am scutit de mai multe ori să-ți relatez toate „prostiile" pe care le făcea, pentru că mă simțeam ca și cum l-aș fi *pârât* atunci când îți spuneam de comportamentul nepotrivit al fiului nostru. Am ajuns să gândesc negativ nu la adresa lui, ci la a mea. Dacă eram soră-sa, aș fi înțeles, dar poate fi mama o turnătoare? Se pare că da.

Totuși, priveliștea pe care am avut-o, cred că era luna martie, ei bine, nu știu de ce m-a iritat atât de tare de nu am putut să o păstrez numai pentru mine. M-am dus să-l iau pe Kevin de la grădiniță la ora obișnuită și nimeni nu știa unde era. Domnișoara Fabricant se cam albise la față deși, la momentul acela, dacă Kevin ar fi fost răpit de pedofili criminali pe care îi bănuiam atunci după fiecare tufiș, aș fi suspectat-o pe ea că i-a angajat. Pentru că fiul nostru lipsea, a durat ceva până când cineva s-a gândit să verifice toaletele, nicidecum refugiul lui preferat.

— Aici este, zise educatoarea în dreptul ușii de la toaleta fetelor.

Și apoi i s-a tăiat respirația.

Mă îndoiesc că amintirea ta privind aceste poveşti învechite este încă vie, aşa că dă-mi voie să-ţi aduc aminte. Kevin avea o colegă mititică, brunetă, pe care o chema Violetta, despre care probabil ţi-am mai spus şi cu altă ocazie în acel an şcolar, de vreme ce m-a impresionat atâta. Era o fetiţă tăcută, retrasă, care se ascundea după fusta domnişoarei Fabricant şi mi-a luat o veşnicie să o conving să-mi spună cum o cheamă. Destul de frumuşică, să ştii, dar trebuia să te uiţi la ea cu atenţie să vezi asta, ceea ce majoritatea nu făceau. Nu puteau să vadă dincolo de eczemă.

Era înfiorător. Fetiţa era acoperită de o eczemă, de zone tari la atingere, o crustă roşie, cu rupturi pe alocuri, care se exfoliau. Pe toată lungimea braţelor şi pe picioarele ei uscăţive şi, cel mai rău, pe toată faţa. Era brăzdată ca o reptilă. Auzisem că problemele de piele erau asociate cu tulburările emoţionale; şi eu puteam fi bănuită de aceleaşi păreri în ton cu moda, de vreme ce nu puteam să nu mă întreb dacă Violetta era maltratată în vreun fel sau dacă nu cumva părinţii ei treceau printr-un divorţ anevoios. Oricum, de fiecare dată când o vedeam, ceva se năruia în mine şi mă luptam cu impulsul de a o strânge în braţe. Nu că mi-aş fi dorit ca băiatul nostru să aibă defecte similare, dar era o afecţiune din aceea care sfâşie inima, de aceea am tânjit după doctorul Foulke: un necaz de moment care se vindecă, dar care între timp răscoleşte în mine la vederea propriului copil aceeaşi mare de compasiune care era provocată de fiecare dată când Violetta — copilul unui străin — apărea tiptil în peisaj.

Eu una nu am avut decât o eczemă pe picior, suficient ca să ştiu că provoacă nişte mâncărimi groaznice. Am auzit cum mama ei îi spunea fetei în şoaptă să nu se scarpine şi am presupus că tubul de cremă pe care Violetta îl poartă întotdeauna pitit în mod ruşinos în buzunarul de la salopetă era un preparat anti-scărpinat, iar dacă ei credeau că era ceva curativ, atunci aveau parte doar de apă de ploaie. Eu vedeam doar că eczema Violettei se înrăutăţea pe zi ce trece. Dar chestiile astea anti-prurit nu prea au efect, iar ce era

impresionant era controlul de sine al Violettei. Fetița trecea cu unghia ispititor de-a lungul brațului și apoi își apuca mâna ofensatoare cu cealaltă ca și cum ar fi pus-o în lesă.

Oricum, când domnișoara Fabricant a rămas fără suflare am apărut și eu la ușă. Kevin stătea cu spatele la noi și șoptea. Când am deschis ușa puțin mai mult s-a oprit și s-a dat mai în spate. Violetta era cu fața la noi, lângă chiuvetă. Fața ei era luminată de o expresie de extaz. Avea ochii închiși, brațele încrucișate ca la mort, cu câte o mână pe fiecare umăr, iar corpul îi era aplecat într-un fel de leșin. Sunt sigură că niciunul dintre noi nu o invidiam pe această fetiță împovărată pentru extazul pe care-l merita atât de mult, dar faptul că era plină de sânge atrăgea atenția.

Nu vreau să fiu melodramatică. După ce domnișoara Fabricant a țipat și l-a dat pe Kevin la o parte ca să ia prosoape de baie, era clar că leziunile Violettei nu erau atât de grave pe cât păreau. Am ținut-o de mâini ca să nu-și distrugă și partea superioară a brațelor în timp de educatoarea îi tampona membrele și fața cu prosoape umede, încercând disperată să o șteargă cât de cât până la sosirea mamei. Am încercat să înlătur bucățile de piele albă de pe salopeta cu motive marine a fetei, dar bucățelele de piele se lipiseră de material precum scotch-ul. Clar, nu era timp să cureți petele de sânge de pe elasticul de la ciorapi sau de pe cusăturile mânecilor ei bufante. Majoritatea leziunilor erau superficiale, dar se întindeau pe tot corpul, iar domnișoara Fabricant nici nu curăța bine o porțiune din eczema incandescentă de culoare mov-închis până la roșu aprins, că răbufnea iar și picura.

Ascultă: nu mai vreau să avem discuția asta. Sunt complet de acord că e posibil ca el să nu o fi atins. După câte am putut să îmi dau seama, s-a zgâriat singură, fără niciun ajutor. Avea mâncărimi și a cedat, și pot să spun că sentimentul provocat de înfigerea unghiilor în acea crustă hidoasă trebuie să fi fost tare plăcut. Am simțit chiar și o urmă de răzbunare în amploarea stricăciunii făcute, sau poate o convingere medicală nepotrivită că printr-o

procedură chirurgicală reușită și-ar fi putut exfolia coaja aia odată pentru totdeauna.

Cu toate acestea, nu am putut să uit expresia de pe fața ei când am găsit-o pentru că aceasta indica nu doar o bucurie profundă, dar și o eliberare care avea ceva mai sălbatic, mai primitiv, aproape păgân. Fata *știa* că o s-o doară mai târziu și mai *știa* că nu face decât să înrăutățească starea pielii ei și mai *știa* că maică-sa va fi alături de ea și tocmai această teamă îi umbrea expresia și-i dădea chiar și ei, o fată de cinci ani, o notă de obscenitate. S-ar fi sacrificat pentru această unică mistuire glorioasă, ignorând total consecințele. De ce tocmai grotescul consecințelor — sângerarea, înțepăturile, ruptul părului odată ajunsă acasă, cojițele negre și urâte ce urmau să apară în curând, — tocmai acestea păreau să constituie esența plăcerii ei?

În seara aceea ai fost furios.

— Deci o fetiță s-a zgâriat singură. Ce legătură are asta cu fiul meu?

— Era acolo! Biata fată se jupuia de vie, iar el nu făcea nimic.

— Nu el trebuia să-i poarte de grijă, Eva, el e doar unul dintre copii!

— Putea să cheme pe cineva înainte ca toată chestia asta să capete proporții, nu crezi?

— *Poate*, dar abia împlinește șase ani luna viitoare. Doar nu te aștepți să fie atât de capabil sau să recunoască ce-i „prea mult", când tot ce făcea fata era să se scarpine. Nimic nu explică nici pe departe faptul că-l lași pe Kevin să lâncezească prin casă toată după-amiaza, după câte văd, îmbibat în rahat!

O scăpare rară. Ai uitat să spui *caca*.

— Din cauza lui *Kevin* duhnesc scutecele lui Kevin, fiindcă din cauza lui *Kevin*, el poartă scutece!

Îmbăiat de tatăl lui scandalizat, Kevin era în camera lui, dar știam că vocea mea răsuna.

— Franklin, nu mai știu ce să fac! Am cumpărat toate cărțile de genul „nu-i nimic murdar în legătură cu caca" și acum crede că sunt stupide pentru că au fost scrise pentru copiii de doi ani. Ar trebui să așteptăm până devine *interesat*, dar nu-l interesează, Franklin! De ce-ar fi, de vreme ce maică-sa îl curăță tot timpul? Cât o să mai permitem situația asta, până se înscrie la facultate?

— Bine, accept că suntem într-o etapă mai dificilă. Primește atenție...

— Nu suntem într-un etapă, ci într-un război, Franklin. Și trupele noastre sunt decimate. Mai avem puțină muniție. Granițele ne sunt călcate.

— Hai să lămurim ceva. Asta e noua ta metodă de a-l învăța să facă la oliță, să-l lași să zacă în propriul rahat și să-l întindă pe canapeaua noastră albă? Asta consideri tu educativ? Sau e o penitență? Pentru că această ultimă terapie a ta pare într-un fel sau altul amestecată cu indignarea paranoică pe care o ai că pe un alt copil îl mânca pielea.

— *El a provocat-o.*

— O, pentru numele lui Dumnezeu.

— Reușise să nu se atingă de loc de eczema ei. Când deodată o găsim la toaletă cu noul ei prieten învârtindu-se pe lângă ea și îndemnând-o... Dumnezeule, Franklin, ar fi trebuit s-o fi văzut. Îmi amintea de povestea aia de groază, care circula prin anii '60, despre un drogat care și-a jupuit pielea de pe brațe pentru că își închipuia că fusese infestat cu gândaci.

— Dar te gândești măcar o clipă că, dacă scena a fost atât de înfiorătoare, poate că și Kevin e puțin traumatizat? Că poate și el are nevoie să fie calmat și liniștit și că are nevoie de cineva cu care să vorbească despre cele întâmplate și să nu fie exilat în propria sa suferință? Isuse, îți iau copilul în grija statului și pentru mai puțin decât atât.

— Nu am eu așa noroc, am mormăit.

— Eva!

— Glumeam!

— Ce-i cu tine? ai zis deznădăjduit.

— Nu era traumatizat, era „satisfăcut". În drum spre casă îi sticleau ochii. Nu l-am mai văzut atât de încântat de când și-a distrus tortul de ziua lui.

Te-ai cufundat cu capul în mâini la capătul canapelei noastre albe și lipsite de utilitate practică; nu am putut să vin și eu lângă tine pentru că, la capătul celălalt, canapeaua era încă mânjită cu maroniu.

— Și eu am cam ajuns la capătul puterilor, Eva. Îți masai tâmplele. Dar nu din cauza lui Kevin.

— Ce faci, mă amenințI?

— Nu, nu te amenințI...

— Ce vrei să spui?

— Eva, te rog, calmează-te. Nu o să distrug niciodată familia asta.

Altădată spuneai altceva. Nu te voi părăsi niciodată. Declarația ta onestă avea o anumită consistență, în timp ce jurămintele de devotament etern făcute unui iubit sunt renumite ca fiind efemere. Așa că m-am întrebat de ce angajamentul tău trainic către familie m-a întristat.

— Îl îmbrac, am zis. Îl hrănesc atunci când mă lasă, îl duc peste tot. Îi gătesc gustarea pentru grădiniță. Sunt la cheremul lui de dimineață până seara. Îi schimb scutecele de șase ori pe zi, și nu aud decât despre această după-amiază în care m-a deranjat atât de tare, chiar m-a speriat, încât nu am mai suportat să mă apropii de el. Nu încercam să-l pedepsesc. Dar în acea toaletă părea atât de, ah...

Am renunțat la trei sau patru adjective care îmi păreau prea incendiare, apoi, într-un final, mi-am abandonat ideea.

— Schimbatul lui este o chestie prea intimă.

— Tu te auzi? Pentru că nu știu despre ce copil vorbești. Avem un băiat fericit și sănătos. Și încep să cred că e neobișnuit de deștept. (M-am abținut să nu intervin: de asta mi-e teamă.) Dacă uneori e retras, e pentru că se gândește, reflectează. În rest, se joacă cu mine, mă îmbrățișează înainte de culcare, îi citesc povești. Când suntem doar noi doi îmi spune tot...

— Adică, ce-ți zice?

Ți-ai ridicat palmele.

— Ce a mai desenat, ce a mânc...

— Pentru tine asta înseamnă că-ți spune *tot*.

— Ți-ai pierdut mințile? Are cinci ani, Eva, ce ar mai fi de zis?

— Pentru început? Ce s-a întâmplat anul trecut în acel grup de joacă după programul de la grădiniță. Una după alta, toate mamele și-au retras copiii. A, exista întotdeauna o scuză — Jordan răcește întruna, Tiffany nu se simte bine că e cea mai mică. Până ce am rămas doar eu și copiii Lornei, iar ea începe să îndruge ceva despre faptul că nu a mai rămas mare lucru din grup și renunță. Câteva săptămâni mai târziu trec pe la Lorna fără să o anunț dinainte, ca să las un cadou de Crăciun. Tot grupul de joacă se reunise la ea în sufragerie. Era stânjenită și nu am abordat subiectul, dar de vreme de Kevin îți spune *tot*, de ce nu-l pui să-ți explice ce le-a putut determina pe acele mame să se furișeze și să se reunească în secret doar pentru a-l exclude pe băiatul nostru cel „fericit și sănătos"?

— Nu o să-l întreb, pentru că asta e o poveste urâtă care l-ar face să se simtă exclus. Și nu văd niciun mister, doar bârfă și bisericuțe și certuri obișnuite într-un orășel. Tipic pentru mamele casnice care au prea mult timp la dispoziție.

— Eu sunt una dintre acele mame care *stau acasă* cu un sacrificiu considerabil, iar ultimul lucru pe care-l avem la dispoziție este timpul.

— A fost exclus în secret! De ce nu te superi pe ele? De ce presupui că e ceva ce a făcut fiul nostru și nu vreo mamă nevrotică?

— Fiindcă știu foarte bine că el nu-mi spune tot. A, și ai putea să-l întrebi și motivul pentru care nicio bonă nu mai vine a doua oară.

— Nu e nevoie să-l întreb. Majoritatea adolescenților de aici primesc o alocație de 100 de dolari pe săptămână. Așa că 12 dolari pe oră nu e foarte tentant.

— Atunci ai putea măcar să-l faci pe drăguțul tău băiat, care ți se confesează, să-ți spună ce i-a zis exact Violettei.

Asta nu înseamnă că ne certam tot timpul. Dimpotrivă, deşi eu de certuri îmi aduc aminte; ciudat cum o zi normală este prima amintire care se pierde. Nici nu sunt dintre cei care se simt bine când au griji, mai mare e mila, după cum se vede. Totuşi, poate că m-am simţit bine să zgârii faţada uscată a liniştii noastre cotidiene în acelaşi fel în care Violetta şi-a dat jos cu unghiile crusta aceea uscată de pe membrele ei, orice ca să obţin ceva strălucitor şi lichid care să curgă din nou în afară, ceva alunecos între degetele noastre. Acestea fiind spuse, mă temeam de ce zăcea dedesubt. Mă temeam că, în profunzimea mea, uram viaţa pe care o duceam şi uram că sunt mamă şi uneori uram că sunt soţia ta de vreme ce tu îmi făcuseşi lucrul ăsta, adică îmi transformaseşi zilele într-un izvor nesfârşit de caca şi pipi şi prăjiturele care nici măcar nu-i plăceau lui Kevin.

Între timp, oricât am ţipat, nu am rezolvat criza scutecelor. Într-un moment rar de inversare a rolurilor, tu erai dispus să priveşti problema ca fiind foarte complicată în interior, iar eu credem că e simplă: noi ne doream ca el să folosească toaleta, aşa că nu o folosea. Câtă vreme nu încetam să ne dorim ca el să folosească toaleta, eram în pierdere.

Cu siguranţă considerai folosirea cuvântului *război* absurdă. Dar când îl puneam pe Kevin pe masa de schimbat — acum prea mică pentru scopul nostru, picioarele îi atârnau peste extremitatea ei ridicată — îmi aminteam adesea de acele conflicte aprige de gherilă în care forţele rebele prost echipate alcătuite din scursurile societăţii reuşeau să provoace în mod surprinzător mari pierderi puternicelor armate ale statului. Neavând arsenalul vast, dacă nu greoi al organizării, rebelii se retrag cu viclenie. Atacurile lor, deşi uneori slăbuţe, sunt frecvente, iar o înrăutăţire constantă poate fi mai demoralizatoare în timp decât câteva evenimente spectaculoase soldate cu numeroase victime. Cu aşa un dezavantaj în privinţa tehnicii de luptă, gherilele folosesc ce le pică în mână, găsind uneori în materialele de zi cu zi un scop dual, devastator. Cred că se pot face bombe şi din metanul existent în îngrăşământul natural. Şi Kevin, în această privinţă, conducea operaţiunea asediul-chiloţilor şi învăţase şi el să facă o armă din rahat.

A, se lăsa schimbat destul de pașnic. Părea că se lasă pradă ritualului și poate că a dedus din voiciunea mea o stânjeneală satisfăcătoare, deoarece tamponarea testiculelor lui mici și rigide când deja avea aproape șase ani începea să devină cam nelalocul ei.

Poate că lui Kevin îi plăceau sesiunile noastre, dar mie una, nu. Nu am fost niciodată de părere că măcar nevoile unui bebeluș miros „frumos"; excrementele unui copil de grădiniță nu au o astfel de reputație. Nevoile lui Kevin deveniseră mai tari și mai lipicioase, iar dormitorul lui emana aerul îmbâcsit și urât mirositor din tunelele de metrou locuite de cei fără adăpost. M-am simțit prost pentru că am aruncat mormane de scutece nedegradabile biologic la groapa de gunoi din localitate. Dar cel mai rău era că în unele zile, Kevin părea să-și țină în mod voit intestinele sub control pentru o a doua ieșire. Dacă nu era un Leonardo al lumii creionului, avea un control de o virtuozitate extraordinară al sfincterului său.

Remarci, sper, că mă opresc aici, dar nu caut scuze pentru ce s-a întâmplat atunci în iulie. Nu mă aștept să te simți altfel decât îngrozit. Nici măcar nu-ți cer iertare; e târziu pentru așa ceva. Dar am nevoie disperată de înțelegerea ta.

Kevin a terminat grădinița în iunie și am rămas blocați unul cu celălalt toată vara. (Ascultă, l-am călcat pe nervi pe Kevin atât cât m-a călcat și el pe mine.) În ciuda modestelor succese obținute de domnișoara Fabricant cu ilustrațiile Drano, metoda Montessori nu făcea minuni la noi acasă. Kevin nu învățase încă să se joace. Rămas să se distreze de unul singur, zăcea ca un bolovan pe podea cu o detașare capricioasă care transforma atmosfera din întreaga casă într-una apăsătoare. Așa că am încercat să-l implic în diverse proiecte, să asambleze ață și nasturi și lipici și bucăți de material de diferite culori în camera de joacă ca să facă păpușele. Stăteam și eu cu el pe covor și mă distram chiar grozav, doar că în final ieșea un iepure rozător cu o gură roșie din postav și urechi lălâi, mari și albastre, mustață din paie de băut apa, iar Kevin își etala picioarele până la genunchi mânjite cu aracet. Nu mă așteptam ca băiatul nostru să fie chiar un copil-minune al lucrului manual, dar putea cel puțin să se străduiască.

Am încercat să-i dau un impuls pentru clasa întâi învățându-l chestiunile de bază.

— Hai să învățăm numerele, îi propuneam.

— De ce?

— Pentru ca atunci când vei merge la școală să fii cel mai bun la aritmetică.

— La ce folosește aritmetica?

— Ei bine, ți-aduci aminte ieri când mama a plătit facturile? Trebuie să știi să aduni și să scazi și să știi cu câți bani ai mai rămas.

— Tu ai folosit un calculator.

— Păi, trebuie să știi aritmetică pentru a fi sigur că e bine ce afișează calculatorul.

— De ce-l mai folosești dacă nu funcționează bine întotdeauna?

— Funcționează întotdeauna, i-am trântit-o.

— Deci nu ai nevoie de aritmetică.

— Ca să folosești un calculator, am zis cu neastâmpăr, tot trebuie să știi cum arată un cinci, bine? Acum hai să exersăm numărătoarea. Ce vine după trei?

— Șapte, zice Kevin.

Am continuat astfel, până când, după un schimb la întâmplare:

— Ce vine după nouă?

— Cinci și trei, m-a privit fără vlagă în ochi și a turuit pe un ton ascuțit: unudoitreipatrucincișaseșapteoptnouăzeceunsprezecedoisprezece..., cu două, trei pauze de respiro, dar fără nicio greșeală, până la o sută. Acum putem s-o lăsăm baltă?

Cu siguranță m-am simțit prost.

N-am reușit să-i produc un entuziasm mai mare nici pentru litere.

— Nu-mi spune, i-o tăiam după ce îi sugeram să citim împreună. Sigur te întrebi *Pentru ce, la ce folosește chestia asta?* Ei bine, o să-ți spun. Odată și odată ai să te plictisești și nu o să ai ce face, doar că întotdeauna poți să citești o carte. Chiar și în tren sau în stația de autobuz.

— Dar dacă e plictisitoare?

— Atunci cauți alta. Există mai multe cărți pe lume decât ai tu timp să citești, așa că nu ai să rămâi fără.

— Dar dacă toate sunt plictisitoare?

— Nu cred că e cu putință, Kevin, am zis tăios.

— Eu zic că se poate, m-a contrazis.

— În plus, când te faci mare vei avea nevoie de un loc de muncă și atunci o să trebuiască să știi să citești și să scrii bine, că altfel nu te angajează nimeni. M-am gândit în sinea mea că, dacă ar fi fost adevărat, majoritatea oamenilor din țara asta ar fi fost șomeri.

— Tata nu scrie. Merge dintr-o parte și-n alta și face poze.

— Există alte profesii...

— Și dacă nu vreau un loc de muncă?

— Atunci va trebui să depinzi de *ajutor social*. Vei primi de la stat foarte puțini bani, cât să nu mori de foame, dar nu suficienți ca să faci ceva distractiv.

— Și dacă nu vreau să fac ceva?

— Pun pariu că ai să vrei. Dacă îți vei câștiga banii tăi, vei putea să mergi la film și la restaurant și chiar peste hotare, așa cum făcea mama ta.

La „făcea" m-am cutremurat.

— Cred că vreau să primesc ajutor de la stat. Era genul de replică pe care am auzit-o repetată și de către alți părinți la cinele festive și pe care m-am străduit s-o găsesc adorabilă.

Nu știu cum se descurcă acele familii care își școlesc copiii acasă. Kevin părea că nu ascultă niciodată nimic, ca și când să asculți era ceva nedemn. Cumva, totuși, pe la spatele meu, lua informația de care avea nevoie. A învățat la fel cum a învățat și să mănânce, pe furiș, tăinuit, băgând informație în el la greu, la fel cum mânca și sendvișurile cu brânză atunci când nu-l privea nimeni. Ura să admită că există ceva ce încă nu știa, iar rolul său de a face pe prostul era jucat cu șiretenie pentru a acoperi golurile reale din educația lui. În capul lui Kevin, să faci pe prostul nu era ceva rușinos și nu am reușit niciodată să discern între situațiile când făcea pe prostul și cele în care chiar era așa. De exemplu, dacă la cină am numit

rolul lui Robin Williams din *Cercul poeților dispăruți* ca fiind unul *răsuflat*, m-am simțit obligată să-i explic lui Kevin ce însemna: „ceea ce au făcut mulți alții înainte". Dar el a primit această definiție cu un precoce *aha*. A învățat cumva cuvântul *răsuflat* la vârsta de trei ani când se prefăcea că nu vorbește deloc? Spune-mi tu.

Oricum, după ce timp de mai multe săptămâni a amestecat ofensiv alfabetul (Ce vine după R? *Elemeno**), mi-a întrerupt una dintre remarcile răutăcioase despre cum nu poți să stai bine-mersi și să te aștepți ca învățătura să-ți intre de una singură-n cap, cântându-mi cântecul alfabetului impecabil, de la început până la sfârșit, chiar dacă cu o sonoritate agresivă puțin probabil de găsit chiar și la cineva fără ureche muzicală și nuanțat cu o notă care făcea această melodie săltăreață de copii să sune ca un imn religios. Bănuiesc că l-au învățat la lecția „Iubește să înveți", nu că ne-ar fi dat vreodată de înțeles. Când a încheiat batjocoritor cu versurile „eu ți-am zis alfabetul, acum e rândul tău să-mi zici ce crezi despre mine"*, am izbucnit cu furie:

— Cred că ești un băiețel rău, căruia îi place să irosească timpul mamei lui!

Iar el a zâmbit extravagant cu ambele colțuri ale gurii.

Nu era chiar obraznic, un detaliu pe care reportajele l-au expus eronat. Putea într-adevăr să urmeze indicațiile temelor sale cu o precizie extraordinară. După o perioadă obligatorie în care dovedea incapacitatea unei maimuțe, litera P făcută chinuit, neterminată, atârnată sub linie de parcă fusese împușcată, se așeza la comandă și scria perfect printre liniile din caietul lui: „Uite Sally, uite. Du-te. Du-te. Du-te. Fugi. Fugi. Fugi. Fugi, Sally, fugi." Nu am cum să-ți explic din ce motiv era groaznic, doar că îmi expunea nihilismul perfid al unui boboc. Chiar și felul în care făcea acele litere mă stânjenea. Nu aveau caracter. Vreau să spun că el nu și-a dezvoltat scrisul de mână așa cum îl înțelegem noi,

---

* În original: *Now I've said my ABC, tell me what you think of me.* (*n.r.*)

mai exact amprenta personală a scrisului standard. Începând cu momentul în care a recunoscut că știe, scrisul lui imita fără greșeală exemplele din carte fără alte codițe sau floricele, T-urile erau în cruce, I-urile aveau punct și niciodată spațiul gol din B-uri, O-uri sau D-uri nu a părut atât de mare.

Vreau să spun că, oricât de docil, era totuși exasperant. Îi puteai savura progresul remarcabil când veneai acasă, dar eu nu am fost niciodată recompensată cu acele momente de descoperire a unui progres neașteptat care răsplătește orele de repetiție petrecute de un adult chinuindu-se și străduindu-se. E mai multă satisfacție atunci când înveți un copil care refuză vădit să învețe, decât e să hrănești unul lăsând o farfurie în bucătărie. Cu bună intenție nu-mi dădea satisfacție. Era hotărât să mă facă să mă simt nefolositoare și fără sens. Deși poate nu am fost la fel de convinsă ca și tine că fiul nostru e un geniu, era — și cred că mai e, dacă putem spune asta despre un băiat care se cramponează de un act de o idioțenie supremă — foarte inteligent. Dar experiența mea de tutore al lui Kevin era că învățam un *copil excepțional* doar la modul eufemistic care pare să atribuie un apelativ din ce în ce mai necinstit cuvântului *dobitoc*. Puteam să insist cu cât fac doi cu trei iar și iar, până când, odată, neclintit și malițios, a refuzat să zică cinci. L-am pus jos și am mâzgălit:

12.387
6.945
138.964
3.987.234

am tras o linie dedesubt și am zis:

— Uite! Adună cifrele astea atunci! Iar rezultatul înmulțește-l cu 25, dacă tot te crezi atât de deștept!

Mi-era dor de tine în timpul zilei, așa cum îmi era dor de viața mea de dinainte, atunci când eram prea ocupată ca să-mi fie dor de tine în timpul zilei. Acum devenisem chiar o bună cunoscătoare a istoriei Portugaliei până la ordinul

monarhiilor și numărului de evrei uciși în timpul Inchiziției, iar acum recitam alfabetul. Chiar dacă Kevin s-ar fi dovedit un elev silitor, pentru mine situația era fără îndoială o decădere caracteristică viselor: dintr-odată mă aflu în spatele clasei dând un examen cu un creion rupt și fără pantaloni pe mine. Cu toate acestea, poate mi-aș fi însușit acest rol umilitor dacă nu ar fi fost umilința suplimentară ce dura deja de șase ani de a trăi în rahat până la gât.

Bine — să terminăm cu asta.

A venit o zi în iulie când, în mod obișnuit, Kevin și-a murdărit scutecele o dată și a fost curățat cu tot ce trebuia — cremă și talc — doar ca să-și termine golirea mațelor douăzeci de minute mai târziu. Sau cel puțin așa mi s-a părut. Dar de data asta s-a întrecut pe sine. Era aceeași după-amiază în care, după ce am insistat să scrie o propoziție care să spună ceva despre viața lui și nu încă o inepție despre Sally, a scris în caietul de exerciții: „La grădiniță toată lumea zice că mama mea arată foart bătână." M-am făcut roșie ca racul și atunci am mirosit ceva neplăcut. Îl schimbasem deja de *două* ori. Stătea cu picioarele încrucișate pe podea, iar eu l-am ridicat în picioare de mijloc și am tras de scutec ca să m-asigur. M-am pierdut cu firea.

— *Cum* reușești? am țipat. Abia *mănânci* câte ceva, de unde vine?

Un val de căldură mi-a străbătut trupul și abia am remarcat că băiatul era acum în aer cu picioarele atârnând deasupra covorului. Părea ușor ca un fulg, ca și cum acel trup compact și robust, umplut cu cantități nelimitate de rahat, era în schimb îndesat cu fulgi de polistiren. Nu există alt mod de a spune lucrul acesta. L-am aruncat până la jumătatea camerei. A aterizat cu zgomot în marginea mesei de schimbat din oțel inoxidabil. Capul îi era aplecat întrebător, de parcă ar fi fost interesat în sfârșit de ceva, apoi a alunecat încet pe podea.

Eva

19 ianuarie 2001

Dragă Franklin,

Acum știi.

Aveam așteptări mari când m-am grăbit către el, că e totul în ordine, arăta nevătămat, până l-am întors și am zărit brațul pe care a căzut. Probabil că antebrațul lui a lovit marginea mesei de schimbat când, pentru prima dată, după cum ai remarcat cândva disprețuitor, fiul nostru a învățat să zboare. Sângera și ceva alb ieșea în afară... și mi s-a făcut rău. „Îmi pare rău. Îmi pare rău. Îmi pare rău!" am zis în șoaptă. Totuși, oricât de puține remușcări aveam, eram copleșită de un moment care poate pune minciuna pe seama totalei lipse de înțelegere pentru ce s-a întâmplat *joi*. Privind de departe, eram terifiată. Dar esența momentului a fost extaz. Aruncându-l pe băiețelul nostru nu-contează-unde-ci-oriunde, m-am lăsat pradă, ca și Violetta, scărpinatului acelei mâncărimi cronice, terorizante.

Înainte să mă condamni fără drept de apel, te rog să înțelegi cât de mult mi-am dat silința să fiu o mamă bună. Dar să încerci să fii o mamă bună poate fi diferit de a fi o mamă bună, la fel cum încercarea de a te simți bine este diferită de chiar a te simți bine. Neavând încredere în niciun instinct al meu din momentul în care mi-a fost pus la sân, am urmat un regim pios de a-mi îmbrățișa băiatul în medie de trei ori pe zi, de a admira ce a zis sau a făcut de cel puțin

două ori sau să-i recit „te iubesc, copile" sau „știi că tatăl tău și cu mine te iubim foarte mult" în mod linear, ca și liturghiile de la biserică. Dar atunci când sunt urmate prea în serios, majoritatea jurămintelor își pierd consistența. În plus, timp de șase ani mari și lați, tot ce am rostit a avut o întârziere de cinci secunde, ca la convorbirile în direct de la radio, doar ca să mă asigur că nu voi transmite ceva obscen, defăimător sau contrar regulamentului companiei. Vigilența își are prețul ei. M-a transformat într-o persoană distantă, șovăielnică și ciudată.

Când am înălțat trupul lui Kevin m-am simțit grațioasă, pentru că cel puțin exista o confluență nemijlocită între ce am simțit și ce am făcut. Nu e prea plăcut să recunoști asta, dar violența domestică își are și ea rostul ei. Atât de crudă și dezlănțuită, face să dispară vălul civilizației care se interpune între noi în aceeași măsură în care face posibilă existența umană. Poate e doar un înlocuitor palid pentru genul de pasiune pe care-o preamărim, dar dragostea adevărată are mai multe în comun cu ura și furia decât cu politețea sau cordialitatea. Timp de două secunde m-am simțit împlinită și am simțit că sunt mama lui Kevin Khatchadourian. Am simțit o apropiere față de el. Am simțit că sunt eu — cea adevărată, necenzurată — și am simțit că în sfârșit comunicăm.

Când mi-am trecut mâinile prin părul de pe fruntea sa umedă, mușchii de pe fața lui Kevin s-au încordat cu furie; a strâns din ochi, iar gura i s-a strâmbat în ceva ce aducea a zâmbet. N-a țipat nici când m-am dus repede să aduc ediția de dimineață a *New York Times* și i-am strecurat-o sub braț. În timp ce ținea ziarul sub braț — încă îmi aduc aminte de titlul de lângă cotul său: „Autonomia sporită acordată țărilor baltice stârnește disconfortul Moscovei" — l-am ajutat să se ridice în picioare, în timp ce l-am întrebat dacă îl mai doare ceva, iar el a dat din cap. Am vrut să îl iau în brațe; a dat din nou din cap; avea să meargă singur. Amândoi ne-am îndreptat șovăitori spre telefon. Poate că atunci când nu m-am uitat la el și-a șters vreo lacrimă rătăcită, dar

Kevin era hotărât să nu sufere la vedere la fel cum nu voia nici să învețe să numere.

Medicul nostru pediatru, doctorul Goldblatt, ni s-a alăturat în micuța cameră de urgență de la spitalul din Nyack, unde eram sigură că toată lumea își va da seama ce am făcut. Afișul cu linia verde a șerifului din New York, aflat lângă geamul de la secretariat, părea postat acolo special pentru fiul meu. Am vorbit mult și nu am spus nimic; m-am bâlbâit în fața asistentei de la recepție, explicându-i ce s-a întâmplat, dar nu cum s-a întâmplat. Între timp, controlul de sine neobișnuit îl făcea pe Kevin să semene cu un militar; stătea drept, cu bărbia ridicată, și se întorcea la unghiuri drepte. Pentru că-și asumase responsabilitatea de a-și sprijini brațul cu ziarul, i-a permis doctorului Goldblatt să-i țină umărul cât a parcurs coridorul, dar s-a descotorosit de mâna mea. La intrarea în cabinetul de examinare al chirurgului ortoped, și-a schimbat diametral atitudinea în timp ce stătea în pragul ușii și a comandat aspru:

— Pot să intru la medic și singur.

— Nu vrei să intru să stau cu tine dacă o să te doară?

— Poți să aștepți afară, a ordonat el, dar mușchiul care se zbătea în obrazul lui încleștat indica că deja îl durea.

— Ce băiat mare ai, Eva, a zis doctorul Goldblatt. Se pare că ți-ai primit ordinele deja.

Spre groaza mea, a închis ușa.

Voiam, chiar voiam să fiu acolo pentru Kevin. Voiam cu disperare să arăt din nou că sunt un părinte în care poate avea încredere, nu un monstru care să-l azvârle prin cameră când îi tună ca un personaj răzbunător din *Poltergeist*. Dar, într-adevăr, mi-era și teamă că îi va spune chirurgului sau lui Benjamin Goldblatt ce-i făcusem. Există legi pentru așa ceva. Puteam să fiu arestată; apoi s-ar fi scris lucruri înfiorătoare despre mine în *Rockland County Times*. Puteau să mi-l ia pe Kevin de lângă mine așa cum, glumind total tâmpit, am spus că mi-aș dori. O pedeapsă minimă ar fi fost să accept să primesc îngrozitoarele vizite lunare din partea unui asistent social neîncrezător, trimis să verifice dacă

băiatul meu are vreo vânătaie. Oricât de mult meritam un reproș, preferam să fierb în suc propriu la foc mic decât să fiu expusă unei mustrări aprige din exterior.

Așa că, în timp ce mă uitam pe geamul din cabina unde sunt păstrate scrisorile siropoase adresate personalului de îngrijire de către clienți mulțumiți, mi-am stors mintea să găsesc variante mai blânde în esența lor. *O, domnule doctor doar știți că băieții exagerează. Să-l azvârl? Alerga de colo-colo, de-a lungul coridorului, iar când am ieșit din dormitor m-am ciocnit de el, fără să vreau... Apoi el, ah, bineînțeles că a căzut zdravăn și în cădere s-a lovit de suportul pentru lampă...* Îmi făceam rău singură și fiecare variantă salvatoare pe care o născoceam suna fals. Am avut destul timp să fierb în suc propriu și cât am stat pe scaunul acela de metal, de un verde marin, din sala de așteptare. O asistentă m-a informat că fiul nostru trebuia să fie supus unei operații de „curățare a capătului de os", o procedură pe care am fost fericită că nu o înțeleg.

Dar în momentul în care Kevin a apărut trei ore mai târziu purtând ghipsul de un alb orbitor, doctorul Goldblatt l-a bătut pe spate pe fiul nostru și mi-a spus cu admirație că am crescut un băiat curajos, în timp ce chirurgul ortoped dădea detalii despre natura rupturii, pericolele de infecție și importanța păstrării ghipsului uscat și data la care Kevin ar trebui să revină pentru control. Ambii medici au fost destul de drăguți să nu menționeze și faptul că personalul fusese obligat să schimbe scutecele murdare ale fiului nostru; Kevin nu mai mirosea. Capul meu se mișca în tăcere în sus și în jos până când mi-am aruncat ochii pe furiș la Kevin, care mi-a întâmpinat privirea cu o complicitate deplină.

Îi eram datoare. Știa că-i rămăsesem datoare. Și urma să-i rămân datoare pentru o perioadă îndelungată.

În drum spre casă, am trăncănit („Ce a făcut mama e foarte, foarte greșit și mamei îi pare tare, tare rău", deși folosind persoana a treia acordam regretelor mele o tentă îndoielnică, de parcă deja puneam incidentul pe seama alter-egoului meu imaginar). Kevin nu zicea nimic. Cu o expresie detașată,

aproape de superioritate, cu degetele de la mâna dreaptă pusă în ghips îndesate napoleonic în cămașă, stătea drept pe scaunul din față și urmărea luminile de pe podul Tappan Zee pe geamul lateral cu toată măreția unui general victorios rănit onorabil în război, dar care nu se lasă răsfățat de publicul care-l aclamă.

Eu nu mă puteam lăuda cu un astfel de avantaj. Poate că scăpasem de poliție și de serviciile sociale, dar eram condamnată să trec prin încă o probă de foc. Poate că pentru doctorul Goldblatt reușisem să inventez o idioțenie de genul *am intrat* în Kevin, dar nu-mi puteam imagina că o să închid ochii și o să-ți trântesc și ție o nerozie de genul acesta.

— Bună! Pe unde ați umblat? ai strigat când am intrat în bucătărie.

Erai cu spatele la noi când ai terminat de uns un biscuit Ritz cu unt de arahide.

Inima-mi bubuia și încă nu aveam nici cea mai vagă idee ce să-ți spun. Până atunci nu făcusem nimic cu bună știință care să ne pună în pericol căsnicia sau familia, dar eram sigură că dacă era ceva care să ne împingă în prăpastie, cu siguranță acesta era momentul.

— Isuse, Kev! ai exclamat cu gura plină de mâncare și ai înghițit forțat, fără să mesteci. Ce Dumnezeu ai pățit?

Ți-ai șters mâinile cu repeziciune și te-ai pus în genunchi în fața lui Kevin. Mă furnica toată pielea de parcă cineva dăduse drumul la tensiune, iar eu eram un gard electric. Aveam un presentiment limpede că mai am la dispoziție una, maxim două secunde, după care nimic nu va mai fi la fel, aceeași teamă fatidică pe care o ai când zărești o mașină venind spre tine pe partea ta de drum și e prea târziu să mai rotești volanul.

Dar coliziunea frontală a fost evitată în ultimul moment. Deja obișnuit să te încrezi în ce-ți spunea băiatul, și nu soția ta, te-ai dus direct la Kevin. De data asta te-ai înșelat. Dacă m-ai fi întrebat pe mine, jur, sau cel puțin îmi place să cred lucrul acesta, ți-aș fi spus adevărul, cu capul plecat.

— Mi-am rupt mâna.

— Văd. Cum?

— Am căzut.

— Unde ai căzut?

— Aveam chiloții plini de caca. Mam' s-a dus să mai ia șervețele. Am căzut de pe masa de schimbat pe... peste camionul meu Tonka. Mam' m-a dus la doctorul Goldbutt*.

Se pricepea. Era tare, tare priceput. S-ar putea să nu apreciezi cât de bun era. Povestea cursiv, avea povestea gata pregătită. Toate detaliile se legau perfect; lăsase deoparte invențiile extravagante cu care copiii de-o vârstă cu el ar ascunde că au vărsat paharul sau au spart oglinda. Învățase ceea ce toți mincinoșii notorii trebuie să stăpânească dacă vor să facă o carieră din asta: leagă-te cât poți de mult de adevăr. O minciună bine construită e asamblată din bucăți de adevăr din care poți face o piramidă cu aceeași ușurință cu care ai face o platformă. Avea într-adevăr chiloții plini de caca. Și-a amintit corect că a doua oară când l-am schimbat în acea după-amiază am terminat cutia desfăcută de șervețele umede. Căzuse, mai mult sau mai puțin, de pe masa de schimbat. Camionul lui Tonka se afla într-adevăr — am verificat mai târziu în seara aia — pe podeaua camerei în acel moment. Mai mult, m-am minunat că a intuit faptul că doar căzând de la un metru nu și-ar fi rupt mâna, trebuia să aterizeze neajutorat pe un obiect dur, din metal. Chiar dacă era scurtă, povestea lui era nuanțată cu ingrediente atent alese. Folosirea termenului *mam'* după ce evitase apelativul drăgăstos timp de luni de zile a conferit povestirii sale o tentă de drăgălășenie și afecțiune care masca fantastic de bine întâmplarea reală; *doctorul Goldbutt* a fost un detaliu scatologic, într-un mod jucăuș, care te-a liniștit — *băiatul tău fericit și sănătos* revenise deja la starea lui normală. Dar poate cel mai impresionant a fost faptul că, spre deosebire de ce se întâmplase în camera de urgență, nu și-a

---

* Joc de cuvinte: Goldblatt — Goldbutt („Fund de aur") (*n.r.*).

permis acea privire complice către mine care ar fi putut deconspira jocul.

— Doamne, ai exclamat. Cred că a fost tare dureros!

— Ortopedul spune că pentru o fractură deschisă — osul a penetrat pielea — a fost destul de curată și ar trebui să se vindece bine, am intervenit eu.

Am schimbat cu Kevin priviri suficient de mult pentru a sigila pactul nostru. Îmi dădusem sufletul gaj unui copil de șase ani.

— Ai să mă lași să-ți dau o semnătură pe ghips? ai întrebat. Așa e tradiția, să știi. Prietenii și membrii familiei își lasă semnătura pe ghips și-ți urează să te faci bine cât mai curând.

— Sigur, tată! Dar mai întâi trebuie să mă duc la baie. A plecat cu mâna liberă legănându-se.

— Am auzit bine? ai întrebat tu ușor.

— Cred că da. După încordarea de câteva ore — frica e ceva izometric — eram terminată, și pentru prima dată ultimul lucru care să-mi treacă prin cap era folosirea toaletei de către Kevin. Ți-ai pus brațul pe după umerii mei.

— Cred c-ai tras o sperietură zdravănă.

— A fost doar vina mea, am zis agitată.

— Nicio mamă nu-și poate supraveghea copilul secundă cu secundă.

Mi-am dorit să nu fi fost atât de înțelegător.

— Da, dar trebuia...

— Șî-șî! Ți-ai ridicat degetul arătător și un zumzet delicat venea dintre holul de la baie: muzică pentru urechea unui părinte. Ce crezi că a declanșat chestia asta, doar șocul? ai șoptit. Sau poate că îi e teamă să mai stea pe masa de schimbat?

Am dat din umeri. În ciuda aparențelor, nu-mi venea să cred că doar pentru că mi-am ieșit din minți din cauza încă unui scutec murdar reușisem să-l forțez pe băiatul nostru să folosească toaleta. O, avea legătură cu disputa noastră din camera de schimbat, fără îndoială. *Eram răsplătită.*

— Avem motive de sărbătorit. O să intru și o să-l felicit pe băiat...

Mi-am pus mâna pe brațul tău.

— Nu-ți forța norocul. Lasă-l să-și facă treaba în liniște, nu face din asta un eveniment. Kevin preferă să repete fără să fie în lumina reflectoarelor.

Acestea fiind spuse, știam clar că trebuie să citesc în pipiul din bolul de la toaletă că am fost învinsă. Câștigase războiul; mergând la toaletă îmi făcuse o concesie minoră, pe care un învingător mărinimos își permite să i-o facă unui adversar învins. Băiatul nostru de șase ani mă provocase să-mi încalc regulile. Comisesem o crimă de război, pentru care — dacă n-ar fi fost tăinuirea îndurătoare a fiului meu — soțul meu m-ar fi extrădat la Haga.

Când Kevin s-a întors de la baie, opintindu-se să-și ridice pantalonii cu o singură mână, am propus ca la cină să mâncăm un castron mare cu floricele de porumb adăugând cu slugărnicie „cu foarte, foarte multă sare!" În timp ce mă bucuram pe muzica vieții normale de la care cu câteva minute înainte îmi luasem la revedere — pocnetul perpetuu, dangătul de metal făcut de castronul nostru din oțel inoxidabil, troncăneala provocată de boabe — am avut presentimentul că acest mod de a fi era ca o reptilă ce se cațără pe burta mea și că putea să dureze aproape la infinit, atâta vreme cât Kevin își ținea gura închisă.

De ce nu a spus tot? După toate aparențele, pentru a-și proteja mama. Prea bine. Accept asta. Cu toate acestea, e posibil să fi intervenit un calcul contabil. Înainte de o dată ulterioară de expirare, un secret acumulează interes prin faptul că a fost păstrat; amplificat de minciună: „Știi cum mi-am rupt de fapt mâna, tată?", ar putea avea un impact și mai exploziv după o lună. În plus, atâta timp cât menține valoarea câștigului său fabulos, poate primi împrumuturi folosindu-l drept garanție, pe când dacă se năpustește la cașcaval din prima îi scad brusc activele și se întoarce la alocația lui de copil de șase ani în valoare de 5 dolari pe săptămână.

Și, mai mult, după toate predicile mele evlavioase („Cum te-ai simți tu dacă...?"), i-am oferit ocazia rară de a aduce completări la culmile moralei — la înălțarea căreia s-ar putea adăuga câteva puncte de vedere nemaiauzite, chiar dacă acesta nu era, în final, un teritoriu destinat să îndeplinească preferințele lui imobiliare. Domnul Dezbină și Cucerește a intuit probabil că secretele unesc și separă în strictă concordanță cu rolul fiecăruia în chestiune. Sporovăiala mea cum că băiatul trebuie să aleagă cada, și nu cabina de duș pentru a-și păstra ghipsul uscat avea un luciu fals și era cam trasă de păr; când l-am întrebat pe Kevin dacă vrea parmezan pe popcorn, întrebarea avea o încărcătură considerabilă de farmec, teroare și recunoștință slugarnică.

Pentru că, într-o privință, fusesem impresionată și am rămas astfel: cred că simțise o apropiere de mine la care ezita să renunțe. Nu numai că jucam împreună în piesa asta de teatru, dar în timpul asaltului în sine ne-am ascuns, și poate Kevin s-a simțit împlinit, trezit brusc la viață de această legătură uimitoare oferită de cordonul ombilical. Pentru prima dată mă recunoșteam ca fiind mama lui. Așa că e posibil ca și el să se fi identificat ca fiul meu în timp ce zbura uluitor de-a lungul camerei precum Peter Pan.

Ce a urmat în vara aceea a sfidat toate instinctele mele narative. Dacă aș fi scris scenariul unui film de televiziune despre o bătăciune violentă pe care o apucă toate pandaliile și capătă puteri supraomenești, l-aș fi făcut pe băiețelul ei să meargă furișat prin casă, abia schițând rânjete tremurânde în timp ce-i oferă gesturi disperate de împăcare, în general, doar mișcându-se dintr-o parte în alta, făcându-se mic și răspunzând cu „da, să trăiți", orice numai să nu se trezească dintr-odată deplasându-se prin casă fără ca picioarele lui să atingă podeaua.

Dar n-au treabă filmele! *Eu* eram cea care mergea pe vârfuri. *Rânjetele mele* erau tremurânde. *Eu* de-abia mă mișcam și mă făceam mică, de parcă dădeam probe pentru un spectacol cu rapsozi.

Fiindcă, hai să vorbim despre putere. În statul numit familie, legenda spune că părinții sunt înzestrați cu mai multă putere. Nu e chiar sigur. Copiii? Ne pot frânge inimile, pentru început. Ne pot face să ne fie rușine, ne pot face să dăm faliment, iar eu personal pot confirma că sunt în stare să ne facă a ne dori să nici nu ne fi născut. Ce putem face? Să-i împiedicăm să meargă la film. Dar cum? Cu ce să ne susținem interdicția dacă puștanul se duce pornit spre ușă? Adevărul crud este că părinții sunt precum guvernele: ne menținem autoritatea cu amenințarea explicită sau implicită că vom apela la forța fizică. Un puști face ce zicem noi — ca să o zic pe aia dreaptă — pentru că-i putem rupe mâna.

Cu toate acestea, ghipsul alb al lui Kevin a devenit emblema vie, nu a ce i-aș putea face, ci a ce nu i-aș putea face. Atunci când am apelat la puterea supremă mi-am furat singură căciula. Pentru că nu puteam folosi forța cu măsură, am rămas cu un arsenal nefolositor pe cap, un excedent de muniție inutilă ca un morman de rachete nucleare. Știa prea bine că nu o să mai pun mâna pe el niciodată.

Așa că, în cazul în care îți faci griji că în 1989 m-am convertit la brutalitatea din Neanderthal, toată deplinătatea și autenticitatea și apropierea pe care le-am descoperit folosindu-l pe Kevin drept proiectil s-au evaporat într-un minut newyorkez. Îmi aduc aminte că mă simțeam mai mică din punct de vedere fizic. Ținuta mea s-a deteriorat. Vocea mi s-a stins. Lui Kevin îi formulam orice solicitare cu o sugestie de opțional: „Puiule, vrei te rog să te urci în mașină? Nu te deranjează prea tare dacă mergem la magazin? Poate ar fi o idee bună dacă n-ai lua aluatul de pe mijlocul plăcintei pe care mama tocmai a făcut-o." Cât privește lecțiile pe care le considera o insultă, am revenit la metoda Montessori.

La început m-a trecut prin mai multe probe, de parcă făcea antrenamente cu un urs la circ. Cerea ceva care necesita multă muncă pentru masa lui de prânz, cum ar fi pizza făcută în casă, iar după ce-mi petreceam dimineața frământând cocă și fierbând sosul la foc mic, lua două felii de salam de pe bucățile pe care i le dădeam lui și apoi împăturea

restul într-un cocoloș cleios și-l lipea pe chiuvetă. Apoi s-a plictisit de mama lui pe post de jucărie, la fel de repede cum s-a plictisit și de celelalte jucării, ceea ce înseamnă, cred, că am avut noroc.

De fapt, pentru că îi vârâsem pe gât băiatului toate brânzeturile extrem de sărate și alte chestii care fuseseră anterior porționate în cantități de 30 g, stăruința mea a ajuns curând să-l scoată din sărite. Aveam tendința de a fi mereu pe lângă el, iar Kevin mă ataca cu genul acela de pumnale pe care le arunci către un străin care stă lângă tine în tren, când compartimentul e practic gol. Mă dovedeam a fi un adversar nedemn, iar orice victorie în plus asupra unui paznic docil, care deja și-a plecat capul, era sortită să pară una ieftină.

Deși era mai complicat având bandajul, se spăla singur și dacă mă aplecam să-l înfășor într-un prosop curat, se ferea și apoi se acoperea singur. De fapt, la scurt timp după ce s-a lăsat schimbat de scutece și mângâiat pe testicule, și-a dezvoltat o pudibonderie aspră și de pe la începutul lunii august nu mai aveam voie să intru în baie. Se îmbrăca departe de ochii mei. Exceptând cele două săptămâni remarcabile când avea zece ani, în timpul cărora s-a îmbolnăvit foarte tare, nu mi-a permis să-l mai văd dezbrăcat decât la paisprezece ani — moment în care aș fi renunțat cu bucurie la acest privilegiu.

În ceea ce privește avalanșa mea de tandrețe, aceasta era nuanțată cu scuze, iar Kevin nici nu voia să audă. Când îl sărutam pe frunte, se ștergea. Când îl pieptănam, mă alunga de lângă el și-și ciufulea buclele. Când îl luam în brațe, obiecta cu răceală că îl lovesc la mână. Iar când declaram sus și tare „te iubesc, copile" — dar de data asta fără solemnitatea crezului Sfinților Apostoli, ci mai degrabă cu implorarea tremurândă, neinteresată a Sfintei Marii — își lua o înfățișare sarcastică de la care i se trage strâmbătura aia de pe partea stângă a gurii. Într-o zi când, am declarat din nou cu tărie „te iubesc, copile!", Kevin a ripostat cu *nieh, niee, nieh — nieeeeh!* Așa că am renunțat.

Era ferm convins că mă descifrase. A aruncat o privire dincolo de paravan și niciun fel de mângâiere sau concesie

nu ar fi șters o imagine atât de puternică, exact ca actul sexual al părinților. Totuși, ce m-a surprins a fost cât de mult descoperirea adevăratelor culori ale mamei sale — viciile ei, violența ei — păreau să-l încânte. Faptul că-mi ghicise numărul era cu mult mai interesant pentru el decât acei doi și trei din exercițiile noastre plictisitoare de aritmetică de dinaintea „accidentului", iar acum își privea mama cu un nou — nu l-aș numi chiar respect — *interes*. Da.

În ceea ce ne privește pe noi doi, până în vara aceea făcusem o obișnuință din a-ți ascunde lucruri, în cele mai multe cazuri doar crime cu gândul — golul pe care l-am simțit la nașterea lui Kevin, dezgustul față de casa noastră. În timp ce până la un punct cu toții ne protejăm unii pe alții de disonanța ororilor din capul nostru, chiar și aceste lucruri intangibile și nerostite mă făceau să mă simt sinistru. Dar una era să păstrez pentru mine teama care mă cuprinsese de fiecare dată când trebuia să-l iau pe fiul nostru de la grădiniță și cu totul altceva să omit să-ți spun, „A, știi, i-am rupt mâna". Oricât erau de sumbre, gândurile mele nu păreau să ocupe vreun spațiu în corpul meu, în timp ce păstrarea unui secret tridimensional era ca și cum aș fi înghițit o ghiulea.

Păreai atât de departe. Te priveam cu o nostalgie spectrală cum te dezbrăcai seara, aproape așteptând ca atunci când mă voi duce să mă spăl pe dinți să pășești prin trupul meu la fel de ușor ca prin razele lunii. Privindu-te cum îl învățai pe Kevin în curtea din spate să prindă o minge în mănușa de baseball cu mâna cea bună — deși în realitate părea mai priceput cu pizza — îmi puneam palma pe porțiunea de geam încălzită de soare ca împotriva unei bariere spirituale, amețită de sentimentul dureros de excludere care m-ar fi torturat dacă aș fi murit. Chiar și atunci când îmi puneam mâna pe pieptul tău aveam senzația că nu te ating, de parcă de fiecare dată când îți dădeai jos hainele mai era, ca la pălăriile lui Bartholomew*, încă un maiou pe dedesubt.

---

* Referire la cartea pentru copiii *The 500 Hats of Bartholomew Cubbins*, de Dr. Seuss și publicată în 1938.

Între timp, noi doi nu am mai ieșit singuri — pentru a prinde *Delicte și fărădelegi* sau a mânca ceva la River Club în Nyack, și cu atât mai puțin să ne lăfăim la Union Square Café în oraș. E adevărat că aveam probleme cu bonele, dar tu consimțeai la statul în casă seara destul de ușor, profitând de serile de vară pentru a-l învăța pe Kevin despre cele patru baze, aruncările de trei puncte și regula de mișcare în interiorul terenului. Ignoranța ta vizavi de faptul că el nu arăta nici interes și nici abilități în oricare dintre aceste sporturi mă sâcâia un pic, dar cel mai mult eram dezamăgită că nu tânjeai să te bucuri la fel de mult de compania soției tale.

Nu are sens să mă ascund după deget. Eram geloasă. Și mă simțeam singură.

Era spre sfârșitul lui august, când vecinul de alături a sunat la ușă foarte insistent. Te-am auzit din bucătărie când i-ai deschis.

— Să-i spui băiatului tău că nu e amuzant! a exclamat Roger Corley.

— Hei, încetișor, te rog, ai zis tu. Ca să-i critici cuiva simțul umorului mai întâi trebuie să auzi gluma.

În ciuda tonului tău glumeț, nu l-ai invitat înăuntru și când mi-am aruncat privirea spre holul de la intrare am observat că deschiseseși ușa doar pe jumătate.

— Trent tocmai a coborât cu bicicleta de pe dealul acela mare, la Palisades Parade, a pierdut controlul și a aterizat în boscheți! S-a lovit destul de rău!

Încercasem să rămân în termeni amiabili cu familia Corley, care avea un fiu cu un an sau doi mai mare decât Kevin. Deși entuziasmul inițial al Moirei Corley de a le face copiilor un program de joacă comun a dispărut fără vreo explicație, odată arătase un interes condescendent față de originea mea armeană și doar cu o zi înainte trecusem pe la ea să-i dau o bucată din *katah*-ul pe care tocmai îl scosesem din cuptor — ți se face vreodată poftă de așa ceva? — pâinea aceea ușor dulceagă, cu mai multe straturi unse din abundență cu unt, pe care m-a învățat mama să o

fac. Apropierea de vecini era unul dintre atuurile vieții în suburbii și mi-era teamă că ținând ușa de la intrare atât de puțin deschisă începea să pară cam neprietenos.

— Roger, am zis din spatele tău, ștergându-mi mâinile cu un prosop de bucătărie, ce-ar fi să intri să ne spui mai multe? Pari supărat.

Când am ajuns cu toții în sufragerie, am remarcat că îmbrăcămintea lui Roger era oarecum nepotrivită; avea o burtă prea mare ca să poarte pantaloni scurți de ciclist din lycra, iar pantofii de biciclist îl făceau să meargă cu degetele de la picioare înghesuite. Tu te-ai retras în spatele unui fotoliu, păstrându-l între tine și Roger ca pe o fortificație militară.

— Îmi pare nespus de rău să aud de accidentul lui Trent, ai zis tu. Poate că e o ocazie bună să parcurgi împreună cu el regulile siguranței în mersul cu bicicleta.

— *Știe* regulile de bază, a zis Roger. Cum ar fi să nu lași clema de la una dintre roți bălăngănind în afară.

— Asta a fost cauza? am întrebat.

— Trent a spus că roata a început să i se miște într-o parte și alta pe butuc. Am verificat bicicleta și clema nu era doar deschisă, ci a fost sucită de mai multe ori, ca să se slăbească de pe suport. Nu trebuie să fii Sherlock Holmes să tragi concluzia că fiul tău e vinovatul!

— Stai așa un pic! ai zis. Asta e ceva...

— Trent a mers cu bicicleta ieri-dimineață fără probleme. N-a mai fost nimeni pe la noi decât tu, Eva, împreună cu fiul vostru. Și vreau să-ți mulțumesc pentru pâinea aia pe care ne-ai adus-o, a adăugat ceva mai încet. A fost tare bună și apreciem gestul. Dar nu apreciem ce a meșterit Kevin la bicicleta lui Trent. Băiatul meu ar fi putut să moară dacă ar fi mers mai repede sau prin trafic.

— Faci cam multe presupuneri, ai mârâit tu. Decuplarea s-ar fi putut declanșa în timpul accidentului.

— În niciun caz. Și eu merg cu bicicleta și am avut și eu căzăturile mele. Decuplarea nu se desface cu totul — și cu

atât mai puţin nu se răsuceşte singură ca să se slăbească de pe resort.

— Chiar dacă băiatul nostru a făcut asta, am zis eu (te-ai uitat urât la mine), poate că nu ştie la ce foloseşte clema. Că e periculos să o laşi deschisă.

— Asta e o teorie, a mormăit Roger. Că fiul vostru e un prostănac. Dar Trent îl descrie altfel.

— Ascultă, ai zis tu. Poate că Trent s-a jucat cu clema şi nu vrea să fie certat. Asta nu înseamnă că fiul meu trebuie să preia vina. Acum, te rog să mă scuzi, am nişte treabă de făcut în curte...

După plecarea lui Roger, am avut sentimentul profund că nu o să văd niciodată acea pâine irlandeză pe care mi-a promis Moira să o facă la schimb.

— Doamne, uneori cred că ai dreptate, ai zis mergând de colo–colo. Nu mai poate copilul să se zgârie la genunchi fără să fie vina altcuiva. Ţara asta a pierdut de tot sensul conceptului de accident. Când şi-a rupt Kevin mâna, ţi-am făcut eu ţie reproşuri? Trebuia să fie vina cuiva? Nu. Rahaturi din astea se întâmplă.

— Vrei să vorbeşti cu Kevin de bicicleta lui Trent? am zis. Sau vorbesc eu?

— De ce? Nu-l văd să aibă vreun amestec.

— Niciodată nu-l vezi, am şoptit.

— Iar tu-l vezi întotdeauna, ai contraatacat.

Un schimb standard — nici măcar excepţional de caustic — aşa că nu sunt sigură de ce a declanşat ceva în mine, ca decuplajul lui Trent Corley. Poate pentru că *acum* devenise standard, iar înainte nu era. Mi-am închis ochii şi am cuprins cu palmele spătarul fotoliului care ţinuse piept acuzaţiilor bizare ale lui Roger Corley. Sincer, nu aveam nici cea mai vagă idee ce urma să spun până în momentul în care mi-a ieşit pe gură.

— Franklin, vreau să mai am un copil. Mi-am deschis ochii şi am clipit. Eram şi eu surprinsă. Era prima dată când eram spontană după şase sau şapte ani.

Te-ai întors brusc. Şi răspunsul tău a fost spontan.

—Doar *nu* vorbeşti *serios*?

Nu părea momentul potrivit să-ţi aduc aminte că te-ai plâns că John McEnroe nu e fairplay.

— Vreau să încercăm să rămân însărcinată chiar acum.

Era cât se poate de ciudat. Eram sută la sută sigură, şi nu în modul acela feroce, disperat, care ar fi putut trăda un acces de nebunie sau o dependenţă nebunească de vreun medicament pentru salvarea căsniciei. Mă simţeam stăpână pe mine şi calmă. Asta era hotărârea fără dubiu pentru care mă rugasem în timpul îndelungatei noastre dezbateri privind statutul de părinte, în lipsa căreia am apucat pe drumuri abstract de ocolitoare cum ar fi: „datul paginii" sau „răspunsul la Marea Întrebare". Nu fusesem nicicând şi în nicio privinţă mai sigură ca atunci, într-atât încât mă frustra că tu înclinai să crezi că mai e loc de discuţii.

— Eva, las-o baltă. Ai patruzeci şi patru de ani. O să dai naştere vreunui broscoi cu trei capete sau ceva de genul ăsta.

— Multe femei în ziua de azi nasc după patruzeci de ani.

— Termină cu asta! Mă gândeam că, odată ce Kevin va fi la şcoală, o să te întorci la AWAP! Cum rămâne cu acele planuri măreţe de a te muta în Europa de Est post-glasnost? Să pătrunzi cât mai repede, să le-o iei înainte celor de la *Lonely Planet*?

— M-am gândit şi la întoarcerea la AWAP. S-ar putea să mă şi întorc. Dar pot să lucrez pentru tot restul vieţii. Aşa cum tocmai ai remarcat cu atâta sensibilitate, doar un singur lucru mai pot face doar pentru puţin timp de acum încolo.

— Nu-mi vine să cred. Vorbeşti serios! Vorbeşti cât se poate de serios!

— *Aş vrea să rămân gravidă* pare o glumă ieftină, Franklin. Ţie nu ţi-ar plăcea ca băiatul nostru să aibă cu cine să se joace?

Îţi spun drept că şi eu voiam pe cineva cu care să mă joc.

— Aceştia se cheamă colegi de clasă. Iar doi fraţi întotdeauna se urăsc.

— Doar dacă sunt de vârste apropiate. Ea va fi mai mică decât Kevin cu cel puțin șapte ani.

— Ea, nu-i așa? Pronumele te-a făcut să te zbârlești.

Am ridicat din sprâncene.

— Ipotetic.

— Toate astea doar pentru că-ți dorești o *fată*? S-o îmbraci ca pe o prințesă? Eva, nu e genul tău.

— Nu, să-mi doresc s-o îmbrac ca pe o prințesă nu e genul meu. Așa că nu avea rost să-mi spui chestia asta. Uite, văd că eziți, dar nu știu de ce perspectiva ca eu să rămân din nou însărcinată te scoate din sărite.

— Nu ți-e clar?

— Sub nicio formă. Credeam că-ți place să fii părinte.

— Da, *îmi* place! Eva, ce te face să crezi că totul se va schimba dacă ai avea această fiică imaginară?

— Nu înțeleg, am insistat eu, după ce învățasem că e benefic să faci pe prostul de la fiul nostru. De ce aș vrea ca totul să fie altfel?

— Ce te-a apucat, după ce totul a ieșit cum a ieșit, să mai treci prin asta încă o dată?

— Cum a ieșit? am întrebat pe un ton neutru.

Ai aruncat o privire scurtă pe fereastră ca să te asiguri că fiul nostru se mai joacă cu mingea legată de funie pentru a o înfășura pe stâlp întâi într-o direcție, apoi invers; îi plăcea monotonia.

— Niciodată nu vrei să ne însoțească, nu-i așa? Tot timpul vrei să găsești pe cineva căruia să i-l pasezi ca să putem s-o ștergem singurei, așa cum făceam în vremurile bune, după părerea ta.

— Nu-mi aduc aminte să fi spus așa ceva, am zis neclintită.

— Nici nu trebuie. Pot să-mi dau seama că ești dezamăgită de fiecare dată când sugerez să facem ceva ca să poată veni și Kevin.

— Așa s-ar putea explica de ce eu și cu tine am petrecut seri lungi și amețitoare în restaurante scumpe în timp ce fiul nostru se chinuia cu străini.

— Vezi? Te deranjează. Dar vara asta? Voiai să mergem în Peru. În ordine, am fost de acord. Dar am presupus că vom avea o vacanță de familie. Așa că am început să mă gândesc cât de mult poate merge pe jos un copil de șase ani și ar fi trebuit să vezi ce față ai făcut, Eva. A căzut ca un balon cu plumb. Atâta timp cât plecarea în Peru implica și prezența lui Kevin ți-ai pierdut interesul. Ei bine, îmi pare rău. Eu cel puțin nu am făcut un copil ca să scap de el cât mai des posibil.

Aveam o bănuială la ce țințeai. Știam că la un moment dat va trebui să discutăm despre tot ce rămăsese nespus, dar nu eram pregătită. Aveam nevoie de un element de echilibru. Aveam nevoie de dovezi în favoarea mea, pe care le puteam aduna în minim nouă luni.

— Eu stau cu el toată ziua, am zis. Normal că îmi doresc mai mult decât tine să iau o pauză...

— Și aud într-una ce sacrificiu enorm faci.

— Îmi pare rău că înseamnă atât de puțin pentru tine.

— Nu e important să însemne ceva pentru mine. Ar trebui să însemne ceva pentru el.

— Franklin, nu înțeleg unde...

— Tipic, nu-i așa? Stai acasă *pentru el* ca să mă impresionezi *pe mine*. Numai că el nu-ți face niciodată jocul, am dreptate?

— *De unde* scoți toate astea? Tot ce am vrut să-ți spun e că vreau să mai avem un copil și vreau ca tu să te bucuri sau cel puțin să începi să te obișnuiești cu ideea.

— Te iei de el, ai zis. Cu încă o privire prudentă la terenul de joacă de pe deal, aveai aerul că abia începeai. Dai vina pe el pentru tot ce merge prost în casa asta. *Și* la grădiniță. Te-ai plâns de bietul băiat pas cu pas. Mai întâi că plânge prea mult, apoi că-i prea tăcut. Își dezvoltă propriul său limbaj și-i deranjant. Nu se joacă cum trebuie — adică așa cum te jucai *tu*. Nu tratează jucăriile pe care i le faci ca pe niște piese de muzeu. Nu te bate pe spate de fiecare dată când învață să silabisească un cuvânt nou, și pentru că tot cartierul nu țipă în gura mare că vrea să petreacă timp cu

el, eşti hotărâtă să-l zugrăveşti ca pe un neintegrat. Dezvoltă o problemă psihologică, într-adevăr serioasă, în privinţa folosirii oliţei — nu e chiar atât de neobişnuit, Eva, dar poate fi foarte dureros pentru copil — iar tu insişti să interpretezi asta ca pe un concurs personal, rău intenţionat între tine şi el. Mă simt uşurat fiindcă pare că a trecut peste faza asta, dar cu atitudinea ta nu mă miră că a durat atât de mult timp. Nu ştiu ce să înţeleg din — şi-mi pare rău dacă te rănesc, dar nu ştiu cum să-i spun altfel — răceala ta. Dar nu există un înlocuitor pentru dragostea de mamă şi să fiu al naibii dacă te mai las să mai înstrăinezi încă un copil de-ai mei.

Eram stupefiată.

— Franklin...

— Am terminat discuţia asta. Nu mi-a făcut plăcere să-ţi spun toate astea şi încă mai sper că lucrurile se vor îmbunătăţi. Ştiu că tu crezi că faci un efort — bine, poate chiar faci un efort după părerea ta — dar până acum nu e suficient. Hai să mai încercăm, cu toţii. Hei, campionule! L-ai înşfăcat pe Kevin în timp ce venea agale dinspre terasă, ridicându-l deasupra capului de parcă pozai pentru o reclamă de Ziua Taţilor. Gata joaca?

Când l-ai pus jos, a zis:

— Am înfăşurat mingea de 843 de ori.

— Grozav. Pun pariu că data viitoare vei reuşi să o înfăşori de 844 de ori!

Încercai să faci o trecere ciudată după o ceartă care m-a făcut să mă simt de parcă mă lovise un camion, dar nu pot să spun că mă dau în vânt după aiuriţii à la Hollywood, după cum toată lumea se aşteaptă să fie părinţii moderni. Şi figura lui Kevin a sclipit de parcă zicea „frate, ce pămpălău".

— Dacă mă străduiesc foarte tare, a zis inexpresiv. Nu e grozav să ai un ţel?

— Kevin, l-am chemat la mine şi s-a oprit. Mă tem că prietenul tău Trent a avut un accident. Nu e foarte grav şi se va face bine. Dar poate tu şi cu mine am putea să-i facem o felicitare de însănătoşire — ca cea pe care bunica Sonya ţi-a făcut-o când te-ai lovit la mână.

— Da, bine, a zis îndepărtându-se. Oricum se crede prea grozav cu bicicleta aia.

Probabil că aerul condiționat era dat prea tare; m-am ridicat și mi-am frecat mâinile. Nu-mi aminteam să fi spus ceva despre vreo bicicletă.

Eva

1 februarie 2001

Dragă Franklin,

Nu știu de ce, dar îmi imaginez că te va liniști să știi că încă primesc ziarul *Times*. Dar am uitat grila pe care o aplicam cândva ziarului pentru a determina ce articole merită citite. Foametea și divorțurile de la Hollywood îmi par la fel de vitale și la fel de neînsemnate. În mod aleatoriu, fie devorez ziarul de la prima la ultima pagină, fie îl arunc ușor și cu nepăsare în teancul de lângă ușă. Câtă dreptate aveam, în acele zile; cât de ușor se poate descurca America și fără mine.

În ultimele două săptămâni le-am aruncat necitite, dacă memoria îmi funcționează bine, splendoarea solemnă a inaugurărilor prezidențiale m-a lăsat rece chiar și atunci când eram clar entuziasmată sau sictirită. În mod neașteptat, în această dimineață am citit totul, inclusiv un articol despre exagerat de multele ore suplimentare ale muncitorilor americani — și poate e interesant, deși nu aș putea spune că Țara celor Liberi preferă munca în locul jocului. Am citit despre un tânăr electrician care întindea cabluri și care urma să se căsătorească în curând și care, din dorința prea mare de a produce bani pentru viitoarea sa familie, a dormit doar cinci ore în două zile și jumătate. A urcat și a coborât de pe stâlpi douăzeci și patru de ore la rând:

În timp ce-şi luase o pauză duminică dimineaţa, a primit încă un telefon.

Cam pe la prânz, s-a urcat pe un stâlp de 10 metri agăţat de corzile de siguranţă şi a pus mâna pe un cablu de 7.200 de volţi fără să-şi fi pus mai întâi mănuşile izolatoare. S-a produs o descărcare electrică şi domnul Churchill a rămas nemişcat lângă corzile sale. Tatăl lui, ajuns înainte de echipele de intervenţie şi gândind că fiul lui probabil mai e în viaţă, a stat la baza stâlpului mai mult de o oră implorând ca cineva să-i dea jos băiatul.

Eu nu am păreri categorice despre orele suplimentare; nu cunosc niciun electrician. Ştiu doar că această imagine — a unui tată rugându-se şi cu spectatori la fel de neputincioşi ca şi el, în timp ce fiul său cel harnic scârţâia în bătaia vântului precum unul spânzurat — m-a făcut să plâng. Taţi şi fii? Durere şi osteneală fără rost? Există legături. Dar am plâns şi pentru adevăratul tată al tânărului.

Vezi tu, mi-a fost implantat în cap de când abia vorbeam că un milion şi jumătate de concetăţeni de-ai mei au fost măcelăriţi de turci; până şi tatăl meu a fost ucis într-un război împotriva a ce aveam noi mai rău, şi chiar în luna în care m-am născut am fost conduşi să folosim ce aveam mai rău în noi pentru victorie. De vreme ce *joi* a fost o garnitură dezgustătoare pe lângă acest festin şerpesc, nu m-ar surprinde dacă aş avea inima împietrită. În schimb, sunt uşor de impresionat, uneori chiar exagerat de sentimentală. Poate aşteptările de la semenii mei au fost reduse la un nivel atât de primar, încât cel mai mic semn de bunătate mă copleşeşte pentru că este, ca şi *joi* în sine, atât de lipsit de necesitate. Holocausturile nu mă uimesc. Violurile şi sclavia copiilor nu mă uimesc. Şi, Franklin, ştiu că tu ai altă părere, dar pe mine Kevin nu mă uimeşte. Sunt uimită când scap o mănuşă pe jos şi un adolescent aleargă două străzi ca să mi-o înapoieze. Mă uimeşte când o vânzătoare de la un magazin îmi zâmbeşte larg în timp ce-mi dă restul, deşi figura mea exprimă expeditivitate maximă. Portofele pierdute trimise

prin poștă către proprietarii lor, străini care dau indicații meticuloase, vecini care își udă unul altuia florile — astfel de lucruri mă uimesc. Celia m-a uimit.

Așa cum mi-ai cerut, nu am mai deschis nicicând subiectul. Și n-a fost nicio plăcere să te amăgesc. Dar certitudinea sinistră care a intervenit în august nu s-a disipat și nu mi-ai lăsat nicio opțiune.

Ghipsul lui Kevin a fost scos cu două săptămâni mai devreme, dar de la accidentul lui Trent Corley am încetat să mă mai simt vinovată. Pur și simplu. Nu exista nicio echivalență între ce făcusem și aș fi făcut — era total irațional — dar totuși păream să fi ajuns la antidotul sau penitența perfectă. M-aș fi pus la probă. Nu eram atât de sigură că o să trec și de runda a doua.

Tu ai remarcat că devenisem „o bestie în călduri" și păreai fericit să vezi dorință — noi niciodată nu am făcut aluzie la o scădere a vieții sexuale, deși pasiunea decăzuse. Pentru că fie tu, fie eu căscam teatral înainte de culcare sub pretextul „sunt un pic obosit", am decăzut de la un contact sexual aproape zilnic, la media americană de o dată pe săptămână. Pasiunea mea renăscută nu era falsă. Te doream, mai mult decât cu ani în urmă, și cu cât făceam mai mult dragoste, cu atât eram mai nesătulă în timpul zilei, nu puteam să stau locului și-mi frecam coapsa pe interior cu un creion în timp ce stăteam la birou. Și eu eram fericită să văd că nu căzusem iremediabil în rutina mecanică de dinaintea somnului, care determină atâția soți să se arunce în brațele străinilor în timpul prânzului.

Pentru că, de când aveam un băiețel care dormea în camera din capătul holului, ai dat sonorul tot mai încet în pat, încât de multe ori mă opream să întreb:

— Ce? ...Poftim?

Să vorbești murdar la o oră fixă era prea complicat și în final amândoi ne-am retras către satisfacerea pe cont propriu. Nepotențate de propriile tale improvizații — iar tu aveai un dar pentru depravare; ce păcat să lași un astfel de

talent nefolosit — propriile mele fantezii au ajuns să mă plictisească și am trecut la o serie de imagini, rareori erotice în vreun sens literal și întotdeauna dominate de o anumită textură sau nuanță. Dar, în timp, imaginile s-au estompat, ca urmele de la scabie sau mostrele geologice de magmă uscată. În unele nopți eram tulburată de imaginea scutecelor murdare și a testiculelor încordate, așa că poți înțelege motivul pentru care probabil că am contribuit la reducerea orarului nostru la o zi pe săptămână. Și poate cel mai grav, nuanțele de roșu aprins și albastru ca cerul care-mi treceau prin cap când făceam dragoste pe vremea când nu aveam copii s-au murdărit și și-au pierdut din strălucire, până când miasma din interiorul pleoapelor mele s-a amestecat cu catranul și ocrul din desenele de pe ușa frigiderului.

Odată ce am început să-mi las diafragma în cutia ei albastră ca cerul, panorama din mintea mea în timpul actului sexual s-a înseninat. Acolo unde aria mea vizuală se redusese odată, vedeam acum distanțe largi, ca și cum aș fi privit de pe muntele Ararat sau aș fi zburat cu planorul deasupra Pacificului. Mă uitam în jos la coridoare lungi, care se întindeau la nesfârșit până dispăreau de tot, cu podelele lor de marmură strălucindă și cu lumina soarelui intrând pe ferestre din ambele părți. Tot ce vedeam era scăldat în lumină: rochii de nuntă, grupuri de nori, câmpuri de floare-de-colț. Te rog să nu râzi de mine — știu că descrierea aduce cu cea a unei reclame la tampoane. Dar era frumos, m-am simțit în sfârșit transpusă. Mi s-a deschis mintea, pe când înainte avem senzația că mă avânt cu capul într-o gaură din ce în ce mai mică și mai slab luminată. Aceste proiecții pe ecran lat nu erau nici în ceață sau neclare, ci precise și pline de viață, pe care le țineam minte și după ce terminam. Dormeam ca un copil. Mai bine zis ca unii copii, cum aveam să descopăr curând.

Era clar că nu eram în cea mai fertilă perioadă a mea — a durat un an. Dar, când în sfârșit nu mi-a venit menstruația în toamna care a urmat, am început să cânt. Nu melodii comerciale de această dată, ci cântece din folclorul armean,

pe care mama ni le fredona mie și lui Giles când ne duceam la culcare — cum ar fi *Soode, Soode* („E o minciună, e o minciună, totul e o minciună, pe lumea asta totul e o minciună!"). Când am descoperit că uitasem unele cuvinte, am sunat-o și am rugat-o să mi le scrie dacă poate. A fost încântată să mă facă să-i fiu datoare, pentru că în ochii mamei, eu eram încă acea fetiță voluntară care deplângea lecțiile de armeană ca fiind o temă suplimentară și împovărătoare, iar ea inscripționa numele cântecelor mele preferate — *Kele Kele* a lui Komitas Vardapet, *Kujn Ara* și *Gna Gna* — în interiorul felicitărilor pictate cu scene din satele de munte sau modele de pe covoarele armene.

Kevin a observat transformarea mea după cum probabil că nu savura scenele în care maică-sa se târa prin casă ca un vierme, nu a fost încântat nici când dintr-un cocon a ieșit un fluture. Îmi zicea posac și cicălitor „cânți fals" sau ordona, recitând o frază pe care a prins-o din zbor la școala sa multietnică: „De ce nu vorbești englezește?" I-am zis cu seninătate că melodiile din folclorul armean sunt polifonice și în momentul în care a pretins că înțelege, l-am întrebat dacă știe ce înseamnă. „Înseamnă prostesc", a zis. M-am oferit să-l învăț un cântec sau două reamintindu-i că „și tu ești armean, să știi", dar el m-a contrazis. „Eu sunt *american*", a afirmat pe un ton ironic, caracteristic lucrurilor evidente, cum ar fi „sunt o persoană", și nu ornitorinc.

Se întâmpla ceva. Mama nu o mai dădea în bară, nu mai ezita și nu mai vorbea alintat, în plus, nici mama din perioada premergătoare mâinii rupte nu își făcuse reapariția, femeia aspră, mai degrabă formală, care mărșăluia prin etapele statutului de mamă ca un soldat la o paradă militară. Nu, această mamă se strecura prin îndatoririle ei ca un pârâu fremătător și oricât de multe pietre întâlnea în cale, le azvârlea pe fundul albiei sale cu un zgomot inofensiv. Înștiințată că fiul ei consideră că toți colegii lui din clasa a doua sunt „retardați" și că ei învață ceea ce el „deja știe", mama lui Kevin nu i-a reproșat că și el va afla

în curând că *nu știe chiar tot*; și nu l-a forțat să nu mai spună „retardat". A râs doar.

Deși eram panicoasă de felul meu, nici nu mi-am ieșit din fire la auzul amenințărilor crescânde date de Departamentul de Stat privind invadarea Kuweitului de către Irak.

— De obicei te impacientezi în astfel de situații, ai remarcat tu în noiembrie. Nu-ți faci griji?

Nu, nu-mi făceam griji, în nicio privință.

După ce nu mi-a venit al treilea ciclu, Kevin a început să mă acuze că mă îngraș. Îmi dădea coate în burtă și râdea: „Ești enormă!" Fiind de felul meu indiferentă în privința siluetei, am subscris veselă, „așa e, mama e cât un ditamai porcul".

— Știi, cred că ai pus câțiva centimetri în jurul taliei, ai remarcat într-un târziu, într-o noapte de decembrie. Poate ar trebui să mai renunțăm la cartofi, hmmm? Am și eu de unde da jos câteva kilograme.

— Mmm, am murmurat șovăielnic și a trebuit practic să-mi pun pumnul în gură ca să nu râd. Pe mine nu mă deranjează câteva kilograme în plus, acum parcă am mai multă autoritate.

— Isuse, ce-i asta, *maturitate*? De obicei, dacă îți sugeram că te-ai îngrășat un picuț, îți ieșeai din fire!

Te-ai spălat pe dinți, apoi ai venit și tu în pat. Ți-ai luat cartea, dar doar ai atins coperta, iar cu cealaltă mână mi-ai cuprins ușor sânul umflat.

— Poate că ai dreptate, ai murmurat. Un pic mai mult de Eva e chiar sexy. Lăsând cartea să alunece pe podea, te-ai întors către mine și ai ridicat din sprânceană. Ți-ai pus-o?

— Mmm, am murmurat șovăielnic din nou, dând din cap.

— Sfârcurile tale sunt mari, ai observat. E timpul să-ți vină ciclul? Parcă a trecut ceva vreme.

Ai rămas cu capul între sânii mei. Apoi te-ai retras. Te-ai uitat la mine cu cea mai sobră expresie posibilă. Apoi te-ai albit la față.

Inima mi s-a făcut cât un purice. Îmi dădeam seama că va fi mai rău decât îmi spusesem că va fi.

— Când aveai de gând să-mi zici și mie? m-ai întrebat aspru.

— Curând, acum câteva săptămâni, pe bune. Doar că nu am găsit momentul potrivit.

— Înțeleg de ce nu-ți venea, ai zis. Așteptai să mi-o trântești ca și cum ar fi fost un accident?

— Nu, nu a fost un accident.

— Credeam că am discutat despre asta.

— Tocmai asta n-am făcut, să discutăm. Tu mi-ai ținut un discurs. Nu voiai să mă asculți.

— Așa că ai făcut cum ai vrut tu și apoi — *a fait accompli* — ca un fel de jaf. Ca și cum nu are nimic de-a face cu mine.

— Ba are totul de-a face cu tine. Dar eu aveam dreptate, iar tu nu.

Te-am privit drept în față. Așa cum ai zice tu, au fost doi ca noi și unul ca tine.

— Asta e cea mai egoistă... cea mai arogantă chestie pe care ai făcut-o vreodată.

— Da, cred că da.

— Acum că oricum nu mai contează ce cred, îmi spui și mie despre ce e vorba aici? Te ascult.

Nu mi se părea că asculți.

— A trebuit să aflu ceva.

— Ce anume? Cât de departe mă poți ataca până să ripostez?

— Despre... — am hotărât să nu-mi cer scuze pentru cuvânt — despre sufletul meu.

— Mai e și altcineva în lumea ta?

Mi-am plecat capul.

— Mi-ar plăcea să mai fie.

— Dar cu Kevin cum rămâne?

— Ce-i cu Kevin?

— O să-i fie greu.

— Am citit undeva că alți copii au frați și surori.

— Nu fi meschină, Eva. E obișnuit ca toată atenția să i se acorde lui.

— Un alt mod de a spune că-i alintat. Sau că ar putea deveni astfel. E cel mai bun lucru care ar putea să i se întâmple băiatului.

— Am eu o bănuială că el nu privește lucrurile în acest mod.

Am stat un moment să mă gândesc că de cinci minute vorbeam numai de fiul nostru.

— Poate că o să fie bine și pentru tine, pentru noi.

— Vorbești ca din cărți. Cel mai prostesc lucru pe care-l poți face pentru a consolida o căsnicie cu probleme este să dai naștere unui copil.

— Noi avem probleme în căsnicie?

— Tocmai ai provocat probleme, ai ripostat, și te-ai întors cu spatele la mine pe partea ta de pat.

Am stins lumina și m-am întins ușor pe pernă. Nu ne atingeam. Am început să plâng. Când ți-am simțit brațele în jurul meu a fost așa o ușurare, că am plâns și mai tare.

— Hei, ai zis. Chiar credeai că...? Ai așteptat atât să-mi spui ca să fie prea târziu? Chiar credeai că o să-ți cer să faci asta? Cu propriul nostru copil?

— Bineînțeles că nu, am răspuns stins.

Dar când m-am calmat eu, tu te-ai făcut mai serios.

— O să se ajungă acolo doar dacă trebuie. Dar ai patruzeci și cinci de ani, Eva. Promite-mi că ai să faci testul acela.

Să fac „acel test" avea un scop atâta timp cât eram pregătiți să primim un rezultat descurajant. În privința *propriului nostru copil*. Puțin surprinzător că am amânat să-ți spun cât de mult posibil.

Nu am făcut testul. Știu, ție ți-am spus că l-am făcut; noul medic ginecolog pe care l-am găsit — care era adorabil — s-a oferit, dar spre deosebire de doctorița Rhinestein, ea nu privea toate femeile gravide ca pe o proprietate publică și nu a insistat nejustificat. Dar a zis că speră că sunt pregătită să iubesc pe oricine — de fapt a vrut să spună, orice — ar fi rezultat. I-am răspuns că nu cred că sunt genul care să aprecieze beneficiile creșterii unui copil cu

dizabilități. Dar că sunt probabil prea selectivă cu ce — și cu cine — aleg să iubesc. Așa că voiam să am încredere. Măcar o dată, am zis. Să am încredere oarbă în — am ales să nu spun *viață* sau *soartă* sau *Dumnezeu* — în mine însămi.

Nu a existat nicicând vreo îndoială că cel de-al doilea copil al nostru era *al meu*. Prin urmare, nu ai arătat acel simț de proprietate infatuat care m-a terorizat când eram însărcinată cu Kevin. Îmi duceam singură cumpărăturile. Nu te încruntai dacă beam un pahar de vin, așa că am continuat să-mi torn în cantități mici, abia sesizabile. De fapt, am mărit regimul de exerciții incluzând și alergatul, și gimnastica, ba chiar puțin squash. Doar pentru că era tacită, nu înseamnă că înțelegerea noastră era mai puțin clară. Era treaba mea ce făceam cu umflătura. Și-mi plăcea lucrul acesta.

Kevin deja simțise prezența trădării. S-a îndepărtat de mine mai mult ca niciodată, privindu-mă de la colțuri sau în timp de sorbea un pahar cu suc de parcă degusta arsenic și scormonind cu atâta prudență orice îi lăsam să mănânce, adesea disecând mâncarea în părțile-i componente înșirate echidistant prin farfurie; poate căuta cioburi de sticlă. Era secretos cu tema pentru acasă și o proteja ca un prizonier care își codifică corespondența cu detalii ale abuzurilor sălbatice suferite în mâinile celor care l-au capturat, pe care să le trimită pe ascuns la Amnesty International.

Cineva trebuia să-i spună, și asta cât mai repede; începea să se vadă. Așa că am sugerat să profităm de ocazie pentru a-i explica în general despre sex. Tu erai reticent. „Spune-i doar că ești însărcinată, ai sugerat. Nu trebuie să știe cum s-a ajuns aici. Are doar șapte ani. N-ar trebui să-i protejăm inocența încă ceva vreme?" „E o definiție cam învechită a inocenței, am obiectat, care pune egal între ignoranța sexuală și eliberarea de păcat." Și să subestimezi inteligența sexuală a copilului tău este cea mai veche greșeală din carte.

Într-adevăr. Abia ce am pomenit de subiect în timp ce găteam cina și Kevin m-a întrerupt nerăbdător: „vorbești de futut?"

Era adevărat. Copiii de clasa a doua nu mai erau ca pe vremuri.

— Mai bine îi spui sex, Kevin. Cuvântul celălalt îi va face pe unii să se simtă ofensaţi.

— Dar aşa îi zice toată lumea.

— Ştii ce înseamnă?

Rotindu-şi ochii, Kevin a recitat „băiatul îşi pune cocoşelul în păsărica fetei".

Am vorbit de chestiunile învechite, despre „seminţe" şi „ouă", cu care în copilăria mea m-au convins că a face dragoste era ceva între săditul cartofilor şi creşterea puilor de găină. Kevin nu dădea semne de toleranţă.

— Ştiam toate astea.

— Ce surpriză, am murmurat. Vrei să mă întrebi ceva?

— Nu.

— Nimic? Pentru că oricând mă poţi întreba pe mine sau pe tatăl tău orice despre băieţi şi fete sau despre sex, orice nu înţelegi în legătură cu propriul tău corp.

— Credeam că ai să-mi spui ceva nou, a zis întunecat şi a plecat din cameră.

Mi-era ruşine într-un fel ciudat. Îi ridicasem aşteptările şi apoi i le-am spulberat. Când m-ai întrebat cum a mers discuţia, ţi-am zis că bine, cred; şi m-ai întrebat dacă a părut speriat, stânjenit, sau confuz, iar eu ţi-am răspuns că, de fapt, a părut *neimpresionat*. Ai râs, în timp ce eu am zis tânguit „ce o să-l impresioneze vreodată dacă nici acest subiect?

Totuşi faza a doua din Adevăruri despre Viaţă avea să fie etapa mai dificilă.

— Kevin, am început în seara următoare, mai ţii minte despre ce am discutat aseară? Sex? Să ştii că şi mama şi tata fac chestia asta uneori.

— De ce?

— Prima dată, pentru ca tu să ne ţii companie. Dar probabil că ar fi frumos ca şi tu să ai pe cineva care să-ţi ţină companie. Nu ţi-ai dorit niciodată să ai pe cineva chiar în casă cu care să te joci?

— Nu.

M-am aplecat peste măsuța de joacă unde Kevin rupea în mod sistematic fiecare creion din setul Crayola 64.

— Ei, bine, și tu *vei avea* pe cineva care să-ți țină companie. Un frățior sau o surioară. Și s-ar putea să descoperi că-ți place.

S-a uitat la mine lung și îmbufnat, deși nu părea neapărat surprins.

— Și dacă nu-mi place?

— Atunci ai să te obișnuiești.

— Doar fiindcă te obișnuiești cu ceva nu înseamnă că-ți și place, a adăugat, rupând creionul roșu. Tu te-ai obișnuit cu mine.

— Da, am zis. Și în câteva luni, ne vom obișnui cu cineva nou!

Când un creion devine mai scurt, e mai greu de rupt, iar degetele lui Kevin se luptau acum să depășească acest obstacol.

— O să-ți pară rău.

În sfârșit s-a rupt.

Am încercat să te implic într-o conversație despre nume, dar erai indiferent; atunci începuse Războiul din Golf și era imposibil să-ți distrag atenția de la CNN. În momentul în care Kevin ți s-a alăturat în colțișorul tău, am observat că imaginile preferate de băieți, cu generali și piloți de luptă, nu îi stârneau atenția mai mult decât cântecul abecedarului, deși arăta o apreciere precoce pentru natura „unei bombe nucleare". Nerăbdător din cauza ritmului lent al luptei așa cum apărea la TV, mormăia „nu știu de ce Cone Power își bate capul cu porcăria asta, tată; să le arunce bomba nucleară. Asta o să-i învețe pe 'rachieni cine-i șeful." Ție ți se părea adorabil.

În spiritul fairplay-ului, ți-am adus aminte de vechiul nostru pact, propunându-ți să botezăm cel de-al doilea copil al nostru cu numele Plaskett. E o tâmpenie, ai respins tu cu ochii ațintiți la o rachetă Patriot ce fusese lansată. Doi copii,

cu nume de familie diferite? Oamenii vor spune că unul a fost adoptat. Cât privește numele de botez, îți era indiferent. „Cum vrei tu, Eva, ai zis dând din mână, îmi convine și mie."

Pentru cazul în care era băiat, am propus *Frank*. Pentru fată am respins categoric *Karru* sau *Sophia* din clanul celor adormiți din partea mamei și am ajuns la cei adormiți din familia ta.

Moartea mătușii tale, Celia, sora mai mică a mamei, care nu a avut copii, te-a afectat destul de tare când aveai doisprezece ani. Un vizitator frecvent, nebunatica mătușă Celia avea înclinații pentru științele oculte; ți-a dăruit o bilă magică de biliard care ghicea viitorul și v-a dus pe tine și pe sora ta la ședințe de spiritism, cu atât mai interesante, cu cât părinții voștri erau împotrivă. I-am văzut poza, nu era prea drăguță, într-un fel ce te întrista, cu o gură largă și buze subțiri, dar cu niște ochi pătrunzători, care priveau dincolo, deodată curajoasă și un pic speriată. Ca și mine, și ea fusese aventuroasă și a murit tânără și nemăritată, după ce s-a urcat pe muntele Washington împreună cu un tânăr neînfricat, de la care avea mari speranțe, a făcut hipotermie după ce grupul lor a fost prins de o furtună năprasnică de zăpadă. Dar tu ai respins omagiul cu nervozitate, de parcă încercam să te ademenesc cu mijloacele supranaturale ale mătușii Celia.

Cea de-a doua sarcină m-a făcut să mă simt mai puțin îngrădită decât prima, iar Kevin fiind în clasa a doua, am putut să mă implic mai mult în AWAP. Totuși, având un prunc în pântece, m-am simțit mai puțin singură și când vorbeam cu voce tare în timp ce erai plecat și Kevin era la școală nu simțeam că vorbesc de una singură.

Bineînțeles că a doua oară e întotdeauna mai ușor. Știam deja suficient pentru a opta pentru anestezie, deși când a sosit momentul, Celia s-a dovedit a fi atât de mică, încât probabil m-aș fi descurcat și fără. Știam deja să nu mă mai aștept ca nechibzuitul Vulcan să se tulbure la nașterea ei. Un copil e un copil, fiecare miraculos în felul său, iar să ceri o

transformare în momentul nașterii însemna să pui o povară prea mare atât pe umerii unui ghemotoc năucit, cât și pe umerii unei mame epuizate, ajunse la vârsta a doua. La fel de bine, când m-a implorat să vină pe lume cu două săptămâni mai devreme, pe 14 iunie, nu am putut să nu mă gândesc că se grăbea la fel cum odată am presupus, în aceeași măsură, o reticență greoaie la întârzierea de două săptămâni a lui Kevin.

Au copiii sentimente, chiar și la ora zero? Din studiul meu modest în cazul a doi dintre ei, cred că da. Nu au o denumire pentru sentimente încă și, fără vreo delimitare între ele, probabil că simt o amestecătură care poate cu ușurință să cuprindă sentimente opuse; eu pot să mă fixez să simt îngrijorare, în timp ce un copil mic ar putea să nu aibă nicio problemă să se simtă în același timp temător și relaxat. Cu toate acestea, la nașterea ambilor copii am putut să discern imediat un ton emoțional dominant, ca nota cea mai de sus scoasă de o coardă sau culoarea din prim-plan a unei pânze. La Kevin nota a fost esența tare și țipătoare a unui urlet de viol, culoarea a fost un roșu vibrant ca sângele, iar sentimentul — furie. Țipătul și consistența acelei turbări nu puteau fi susținute, așa că, pe măsură ce a crescut, nota a coborât la urletul linear produs de un claxon ținut apăsat, vopseaua din prim-plan s-a îngroșat progresiv, nuanța s-a coagulat în roșul vinețiu și vâscos de culoarea ficatului, iar emoția preponderentă s-a diminuat de la furie convulsivă la resentiment stabil și persistent.

Totuși, atunci când Celia mi-a fost pusă în brațe, avea o față sângerie, de sfeclă, dar culoarea aurei sale era albastru-deschis. Am fost copleșită de același albastru limpede care mi-a apărut în fața ochilor atunci când făceam dragoste. Nu a plâns la naștere, și dacă a scos un sunet metaforic, a fost acea melodie săltăreață a unui drumeț departe de casă, care se bucură de plimbare și crede că nu-l aude nimeni. Cât privește emoția crescândă emanată de acest omuleț fără văz — care nu-și flutura mâinile prin aer, ci se plimba și se

minuna de el, iar gura ei, odată dusă la sfârc, a început să sugă instantaneu — aceasta era recunoștință.

Nu știu dacă puteai să vezi diferența imediat, deși după ce micuța Celia a fost hrănită, înfășată, spălată și dată tatălui ei, ai dat-o înapoi destul de repede. Poate erai încă supărat pe îngâmfarea mea și poate că perfecțiunea noii tale fiice te înspăimânta și mai tare, ca o dovadă vie că minciuna mea a fost spre bine. În orice caz, anii care au urmat aveau să-mi confirme intuiția inițială: puteai face comparație, și acea comparație te înfuria. Mi te imaginez zbârlindu-te cu o rezistență similară dacă, după ce am fi trăit ani de zile în Casa noastră de Vis hărăzită clasei medii, ai fi intrat într-una în stil victorian cu verandă sofisticată, lift pentru mâncare și balustradă de mahon, și ai fi aflat că-i de vânzare. Ți-ai fi dorit să nu o fi văzut nicicând și ceva din tine ar fi urât-o. La întoarcerea ta anevoioasă la catedrala noastră uzată din tec, proporțiile ți-ar fi dispărut din fața ochilor și n-ai fi văzut decât justificări transformate într-o grămăjoară de cenușă, iar capacitatea ta de a rotunji ar fi fost mutilată pe viață.

Asta e singura mea explicație pentru răceala ta, având în vedere că păreai atât de reticent să o iei în brațe și nerăbdător să eviți să o privești lung și din tot sufletul ca să ajungi la stagiul la care zicea Brian că un părinte se îndrăgostește. Cred că te speria. Cred că priveai atracția față de fiica ta ca pe o trădare.

Nașterea a decurs atât de lin, că am stat doar o noapte și ai venit cu Kevin să ne luați de la spitalul Nyack. Eram agitată și aveam toată aprecierea pentru cât de deranjant trebuia să fie pentru un prim-născut să vadă cum teritoriul său e invadat de o mogâldeață care nu scoate nicio vorbă. Dar când Kevin s-a târât în spital în urma ta, nu a sărit în pat pentru a-mi sufoca sugara cu o pernă. Purtând un tricou cu mesajul „Eu sunt fratele cel mare" — care avea desenată o față zâmbitoare, cu pliuri drepte și eticheta cu preț la gât, care indicau achiziția de ultim moment de la magazinul de suveniruri din hol — s-a aplecat pe un picior, s-a dus pe

cealaltă parte, a tras o floare din buchetul tău de lângă pat și a început să despoaie floarea de petalele sale. Poate cel mai sigur efect era ca Celia să-i provoace plictiseală.

— Kevin, am zis. Vrei s-o cunoști pe sora ta?

— De ce să o *cunosc*, a zis plictisit. Oricum vine cu noi acasă, nu-i așa? Asta înseamnă că o s-o *cunosc* în fiecare zi.

— Deci ar trebui să-i cunoști măcar numele, nu-i așa? Am tras cu blândețe pruncul de la sânul față de care Kevin arătase cândva un dezinteres hotărât, deși abia începuse să mănânce. Într-o situație similară, majoritatea bebelușilor ar fi țipat, dar Celia a luat de la început privațiunile ca normale, primind orice fleac îi era oferit cu timiditate și cu ochii măriți. Am tras cearșaful și am ridicat bebelușul pentru o privire atentă.

— Ea e Celia, Kevin. Știu că nu e mare lucru acum, dar când va crește un pic, pun pariu că va fi cel mai bun prieten al tău. M-am întrebat dacă știa ce era acela un prieten. Încă nu venise cu niciun coleg de școală pe acasă.

— Vrei să spui că o să se țină după mine și chestii din astea. Am mai văzut eu. E o pacoste.

Ți-ai pus palmele pe umerii lui Kevin pe la spate și l-ai scuturat prietenește. Fața lui Kevin s-a strâmbat.

— Da, toate acestea țin de statutul de frate mai mare! ai zis. Eu unul ar trebui să știu, pentru că am avut și eu o soră mai mică. Nu te lasă niciodată în pace! Tu vrei să te joci cu camioanele, iar ele stau pe capul tău să te joci cu păpușile!

— Eu una mă jucam cu mașinile, am obiectat, aruncându-ți o privire urâtă.

Va trebui să discutăm despre prostiile astea legate de rolul sexelor când ajungem acasă. Păcat că, deși v-ați născut unul după celălalt, tu și sora ta, Valerie — o fată pedantă, care a devenit o femeie servilă, preocupată peste măsură de croiala draperiilor, iar în scurtele noastre vizite în Philadelphia, hotărâtă să organizeze „ieșiri" la casele istorice — n-ați fost niciodată apropiați.

— N-avem cum să știm ce îi va plăcea Celiei să facă, în aceeași măsură în care nu poți ști dacă lui Kevin nu îi va plăcea să se joace cu păpușile.

— La Paștele cailor! ai strigat frățește.

— Țestoasele Ninja? Omul-păianjen? Personajele de acțiune sunt păpuși.

— Grozav, Eva, ai îngânat. Creează-i băiatului un complex.

Între timp, Kevin s-a dat mai înspre pat și și-a muiat mâna în paharul cu apă de pe măsuța de lângă pat. Privind chiorâș la bebeluș, își ținea mâna udă deasupra feței ei și lăsa să-i cadă picături de apă pe față. Celia se strâmba tulburată, dar botezul nu părea să o deranjeze, deși aveam să aflu mai târziu că trebuia să privesc faptul că fiica mea nu s-a plâns și nici nu a plâns ca lipsit de semnificație. Având o expresie de curiozitate rară, dacă nu bolnăvicioasă, Kevin și-a udat din nou mâna și i-a stropit nasul și gura surorii lui. Nu eram sigură ce să fac. Botezul făcut de Kevin îmi amintea de poveștile în care o rudă supărată ajunge să blesteme prințesa în propriul său leagăn. Totuși, nu-i făcea chiar un rău, și nu am vrut să stric momentul cu o dojană. Așa că atunci când și-a înmuiat mâna a treia oară, m-am reașezat pe pernă și, acoperindu-i fața cu un cearșaf, am scos bebelușul cu discreție din raza lui de acțiune.

— Hei, Kev! ți-ai frecat mâinile. Mama trebuie să se îmbrace, așa că hai să găsim ceva foarte unsuros și foarte sărat în mașinăriile de pe hol!

Când am plecat de la spital împreună, ai zis că trebuie să fiu epuizată după ce am stat trează toată noaptea cu nou-născuta și te-ai oferit să stai tu cu ea ca să trag eu un pui de somn.

— Nu, e cel mai ciudat lucru, am șoptit. M-am trezit de vreo două ori s-o hrănesc, dar a trebuit să pun ceasul să sune. Franklin, fata nu plânge.

— Hm, ei bine... să nu te aștepți să dureze chestia asta.

— Nu poți să știi niciodată, fiecare e în felul lui.

— Bebelușii trebuie să plângă, ai zis cu putere. Dacă pruncul se tolănește în pat și doarme toată ziua, înseamnă că-i un papă-lapte.

Când ne-am întors acasă, am observat că lipsea fotografia aceea cu mine când aveam în jur de treizeci de ani, pe care o țineam pe o măsuță în foaier, și te-am întrebat dacă i-ai schimbat tu locul. Ai zis că nu, dând din umeri, iar eu am renunțat s-o mai caut, presupunând că va apărea. Nu a apărut. Eram un pic descumpănită. Nu mai arătam nici pe departe atât de bine, iar aceste dovezi că am fost odată drăguță și fără riduri chiar devin valoroase. Poza fusese făcută pe un vas în Amsterdam, cu al cărei căpitan avusesem o aventură scurtă, fără complicații. Îmi plăcuse mult expresia pe care a prins-o — expansivă, relaxată, caldă, vin alb și limpede, un bărbat chipeș. Portretul îmblânzea severitatea care străbătea toate pozele mele, cu acele sprâncene drepte ale mele, cu ochii ferm fixați în umbră. Căpitanul vasului îmi trimisese poza prin poștă și nu aveam negativul. Asta e. Să presupunem că, în timp ce eu eram la spital, Kevin a luat poza să înfigă ace în ea.

În orice caz, nu aveam chef să mă stresez pentru o tâmpenie de poză. De fapt, deși mi-e teamă că metafora mea militară poate părea provocatoare, când am trecut cu Celia peste prag, am avut sentimentul puternic că am restabilit o egalitate sănătoasă în rândul trupelor. Prea puțin știam că, în calitate de aliat militar, o fetiță credulă e mai rău decât nimic, un flanc stâng deschis.

Eva

18 februarie 2001

Dragă Franklin,

Știi, tocmai mă gândeam că aș fi putut să trec peste tot — *joi*, procesele, chiar și despărțirea noastră — dacă mi s-ar fi permis să o păstrez pe Celia. Cu toate acestea (și asta poate te surprinde), îmi place să mi-o imaginez lângă tine, îmi place să vă vizualizez împreună. Mă bucur dacă, în sfârșit, începeți să vă cunoașteți. Ai fost un tată bun pentru ea — nu vreau să te critic — dar ai fost întotdeauna atât de atent să nu-l faci pe Kevin să se simtă neglijat, încât poate ai exagerat cu asigurarea că tot de partea lui ai rămas. Pe ea ai ținut-o la oarecare distanță. Dar pe măsură ce a crescut, s-a făcut tare frumoasă, nu-i așa? Rușinoasă și nesigură, cu părul ei frumos și blond venindu-i mereu în față. Cred că-ți displăcea, gândindu-te la Kevin, că alți oameni o găseau atât de încântătoare, în timp ce cu Kevin aveau tendința să fie precauți și exagerat de falși, iar uneori vizibil ușurați când veneam la ei și nu-l aduceam și pe el cu noi. Nu era drept, gândeai tu. Cred că în acea manieră universală nu era.

Poate era prea ușor să o iubesc pe Celia. Poate în mintea mea ea reprezenta o formă de înșelătorie, de vreme ce toată viața m-am străduit să depășesc dificultăți, să înving temeri. Celia era pur și simplu adorabilă. Nu-mi aduc aminte de vreo persoană care să n-o fi considerat adorabilă,

deşi mă întreb dacă persista în memorie. Vecinii nu prea îl plăceau pe Kevin, deşi erau prea politicoşi ca s-o spună în faţă, dar de el îşi aduceau aminte. Familiile noastre aveau atitudini similare. Pe sora ta, Valerie, o deranja întotdeauna să-l lase pe Kevin nesupravegheat peste tot în casa ei decorată fastuos şi doar pentru a vedea ce face îi tot aducea băiatului nostru sendvişuri pe care nu le voia; ori de câte ori lua un bol pentru bomboane sau smotocea vreun ciucure de la tivul draperiei, ea sărea şi-l dădea la o parte. Cu mult înainte ca problemele lui Kevin să devină ştire naţională, de fiecare dată când Giles întreba de fiul nostru, fratele meu părea că e în căutare de întâmplări răutăcioase care să-i confirme propria prejudecată. Kevin era cu greu pe placul cuiva, cu atât mai puţin iubit, dar în felul acesta ar fi trebuit să fie perfect pentru cei de genul mamei lui. Pe Kevin era greu să-l iubeşti, aşa cum era greu să mănânci bine la Moscova, să găseşti cazare ieftină la Londra sau să identifici un loc public de spălat haine în Bangkok. Dar mă mutasem înapoi în Statele Unite, mă îmblânzisem. Aşa cum uneori aveam tendinţa să fiu expeditivă şi să comand curry cu pâine indiană în loc să fierb pui la foc mic înfăşurat în turmeric ore întregi, am ales confortul tihnit oferit de un copil gata ascultător, decât să desfac fibrele încleştate ale unui puşti îndărătnic, cu perioade lungi de temperaturi scăzute. M-am ridicat la nivelul provocărilor aproape toată viaţa. Eram obosită şi în ultimul timp mă simţeam vlăguită; în sens spiritual, îmi ieşisem din formă.

Dar e normal ca valul emoţiei să se îndrepte spre locul unde rezistenţa e cea mai redusă. Spre uimirea mea, când o puneam jos pe Celia, adormea; cred că într-adevăr creşteam un „papă-lapte". Pe când Kevin ţipa chiar dacă orice nevoie posibilă îi era satisfăcută, Celia se resemna la orice fel de privare materială, scoţând doar un scâncet sau mişcându-se abia perceptibil, şi putea sta la murat ore întregi într-un scutec ud dacă nu îmi aduceam aminte să verific. Nu a plâns niciodată de foame, dar mi-a acceptat întotdeauna sânul, aşa că eram obligată s-o hrănesc după un program fix.

Poate că am fost prima mamă din istorie disperată din cauză că bebelușul ei nu plânge suficient.

Copilăria mohorâtă a lui Kevin s-a transformat brusc în plictiseală la greu; Celia era încântată de cel mai mic fleac. În aceeași măsură fascinată de un petic de hârtie creponată ca și de caruselul care se învârtea încontinuu deasupra pătuțului ei, demonstra o fascinație nediferențiată pentru universul tactil care i-ar fi zăpăcit pe maeștrii tăi de pe Madison Avenue. Contrar naturii sale ușor de mulțumit, devenea din ce în ce mai greu să-i cumperi cadouri pentru că era absolut îndrăgostită de jucăriile pe care le avea deja. Cu cât creștea, cu atât se ataşa mai tare de animalele din pluș, încât un animal nou o răvășea — ca și cum, aidoma tatălui ei aflat la cel de-al doilea copil, se temea că lărgirea micii sale familii avea să pună în pericol angajamentele anterioare, mult mai vechi. Animăluțele mai noi erau primite la îmbrățișarea de noapte bună odată ce dovedeau că merită asta prin pierderea unei urechi sau se alăturau lumii efemere, supuse greșelilor, prin botezul reprezentat de o pată de terci de broccoli. Când a început să vorbească, mi-a mărturisit că avea grijă să se joace cu fiecare membru al menajeriei sale în fiecare zi, ca nu cumva vreunul să se simtă neglijat sau gelos. Jucăriile ei favorite și cele mai protejate erau cele care (mulțumită lui Kevin) erau stricate.

E posibil să fi fost o fată prea feminină pentru tine, iar sfiala ei atât de femeiască și delicatețea îmi erau chiar și mie străine. Ai fi preferat probabil o fată băiețoasă, neastâmpărată, care să te facă să te simți mândru pentru că se cațără până și pe cele mai înalte tobogane din parcul de joacă sau că face scandenberg cu băieții și să le zică oaspeților noștri că intenționa să devină astronaut — un drăcușor împielițat care să zburde prin casă în pantaloni de cowboy mânjiți cu ulei de motor. Probabil că și mie mi-ar fi plăcut o astfel de fată, dar nu asta era fata pe care o aveam noi.

Din contră, Celia adora să poarte rochițe din dantelă și să se dea cu rujul cu care eu mă dădeam rareori. Dar feminitatea ei de fetiță nu se limita la atracția față de bijuteriile

mele sau la mersul împleticit în pantofii mei cu toc înalt. Se exprima mai larg prin slăbiciune, dependență și încredere. Avea atâtea calități plăcute, dar nu avea curaj. Avea o grămadă de fobii, nu-i era frică doar de întuneric, ci și de aspirator, de subsol și de scurgere. Din dorința de a fi pe placul nostru, a început să folosească olița cu mult înainte de vârsta de doi ani, dar la grădiniță era încă îngrozită să se aventureze singură la toaletă. S-a uitat la mine o dată cum deschid și arunc o cutie stricată de iaurt și după aceea, timp de mai multe săptămâni nu s-a apropiat de frigider și nici nu s-a atins de vreo compoziție cum ar fi budinca de vanilie sau chiar vopseaua albă care semăna cu iaurtul. Ca mulți alți copiii, era extrem de sensibilă în ceea ce privește consistența: deși tolera noroiul, denigra ceea ce ea numea „praful uscat", precum pământul umed, praful de pe linoleum sau chiar făina pură. Prima dată când am învățat-o să ruleze o foaie de plăcintă a stat țeapănă în mijlocul bucătăriei cu mâinile pline de făină întinse în lateral, cu degetele răsfirate și ochii cât cepele. Celia își exprima întotdeauna oroarea în liniște.

Cât privește mâncarea, mi-a luat ceva timp să discern care-i sunt aversiunile cele mai mari. Nesuportând să pară pretențioasă, își impunea să înghită orice i se oferea, cu excepția cazului în care stăteam lângă umerii ei plecați și-i împiedicam îmbucăturile. Era oripilată de orice avea „denivelări" (tapioca, pâine de secară cu stafide), „vâscozități" (bame, roșii, sosuri închegate cu amidon de porumb) sau „pojghițe" (fundul cu aspect de cauciuc de pe Jell-O, pielița de pe ciocolata caldă, chiar și o piersică nedecojită). Deși eram ușurată să am un copil care are gusturi de vreun fel — în ce-l privea pe Kevin, puteam foarte bine să-i fi făcut mâncarea din ceară colorată —, cedând în fața acestor substanțe comestibile, Celia a devenit atât de palidă și fluidă, de parcă mâncarea o mânca pe ea. Pentru ea, totul din jur era animat, iar fiecare bucățică de tapioca avea un conținut dens care-i provoca greață.

Știu că era frustrant, întotdeauna trebuia să-mi aduc aminte să las lumina aprinsă pe hol sau să mă scol în toiul nopții ca să o însoțesc la toaletă. De mai mult ori m-ai acuzat că o răsfăț, de vreme ce a accepta o temere înseamnă să o alimentezi. Dar ce era să fac când găseam o copilă de patru ani care tremura în hol la trei dimineața, înghețată în pijamaua ei și ghemuită, decât să o implor ca întotdeauna să ne trezească pe unul dintre noi dacă avea nevoie să facă pișu? În plus, Celia se temea de atâtea lucruri diferite, că e posibil ca după aprecierea ei să fi fost curajoasă. Cine știe de câte alte lucruri groaznice sau colțuri întunecate i-a mai fost frică, alegând să le înfrunte singură în liniște?

Dar am tras linie când mi-ai zis disperat că Celia e „lipicioasă". E un cuvânt urât, nu-i așa, care descrie dulceața inimii ca fiind o substanță cleioasă, sâcâitoare, care nu se mai duce. Și până la gradul la care lipeala nu e decât o cerere plăpândă pentru cel mai prețios lucru de pe pământ, ea implică o solicitare neacceptat de lungă de a primi în schimb atenție, aprobare, căldură. Dar Celia nu cerea nimic cu stăruință. Nu ne sâcâia să venim să vedem ce a construit în camera de joacă sau să tragă de noi în timp ce încercam să citim. De fiecare dată când o îmbrățișam fără vreun motiv anume, mă îmbrățișa și ea cu o ardoare recunoscătoare, care parcă zicea: „Nu merit asta". După ce m-am întors să lucrez la AWAP, nu s-a plâns că lipsesc, deși făcea o față ca de înmormântare când o lăsam la clasa pregătitoare și se aprindea ca un pom de Crăciun când mă întorceam acasă.

Celia nu era *lipicioasă*. Era pur și simplu afectuoasă. Uneori își prindea brațele în jurul picioarelor mele, își așeza obrazul pe genunchiul meu și exclama uimită: „Tu ești prietena mea!" Totuși, oricâte dificultăți ai avut cu venirea sa, nu erai un om atât de dur ca să consideri aceste demonstrații altfel decât impresionante. Într-adevăr, confirmarea că-i suntem prieteni părea că o încântă mai mult decât declarațiile de dragoste parentală, solemne, generale și mai degrabă abstracte. Deși știu că-l considerai pe Kevin cel mai deștept dintre ei doi, Kevin a venit pe lume pur și

simplu fără să înțeleagă pentru ce e viața și ce să facă cu ea, pe când Celia a venit cu o certitudine de netăgăduit în privința a cee ce vrea și a ceea ce face ca viața să merite trăită: acel lipici care nu se mai ia. Cu siguranță și aceasta este o formă de inteligență.

Într-adevăr, nu se descurca prea bine la școală. Dar asta pentru că se străduia prea tare. Voia atât de mult să facă totul bine, era atât de pătrunsă de perspectiva de a-și dezamăgi părinții și profesorii, că nu se putea concentra la sarcina în sine. Cel puțin nu lua în derâdere tot ce voiau să o învețe.

Am încercat să-i bag în cap: „Trebuie să ții minte că Florida are capitala la Tallahassee, punct." Crezând în mistere la fel de mult ca și tiza ei, Celia nu putea să-și imagineze că-i atât de simplu, că nu există vreun truc magic, și se îndoia de ea, așa că la testul despre capitalele statelor avea îndoieli numai referitoare la „Tallahassee" pentru simplul motiv că-i venise prea repede în minte. Kevin nu a avut niciodată probleme cu misterul. El atribuia lumii întregi aceeași simplitate terifiantă, iar întrebarea care se punea nu era dacă poate să învețe ceva, ci dacă să se ostenească să învețe. Încrederea Celiei, pe cât de accentuată în relația cu alții, pe atât de minimală în ceea ce o privea pe ea, îi dădea asigurarea că nimeni nu va insista ca ea să studieze lucruri inutile. Cinismul lui Kevin îi dădea asigurarea că o educație malignă, sadică, arunca spre el nimic altceva decât pleavă.

Nu vreau să spun că Celia nu era în stare să mă exaspereze. Ca și Kevin, era imposibil de pedepsit, deși rar se ivea vreun motiv în afara cazurilor în care, așa cum s-a dovedit, nu ea era făptașul. Cu toate acestea, punea la inimă orice admonestare, așa că dojana mea era ca și cum ai fi omorât o muscă cu un baros. La cel mai mic indiciu că ne-ar fi dezamăgit era de neconsolat, cerându-și scuze după scuze înainte de a ști sigur ce am vrea să regrete. Un singur cuvânt dur îi provoca o depresie și recunosc că m-aș fi simțit ușurată să pot urla din când în când „Celia ți-am zis să pui masa!" — foarte rar era neascultătoare, doar că era cu

mintea în altă parte — fără ca fiica mea să se topească într-o baltă de regrete interminabile.

Dar exasperarea mea principală era alta. Aplicată judicios, frica este o unealtă utilă de autoprotecție. Dacă e puțin probabil ca sistemul de scurgere să sară să o muște, Celia era foarte stresată de groaza că erau multe alte pericole care ar fi putut să-i facă asta. Dacă era ceva în casă la noi de care să-i fi fost frică pe bună dreptate, ea îl adora.

Pe această temă nu accept contraargumente și intenționez să profit grosolan de faptul că aceasta este varianta mea, iar la această perspectivă nu ai de ales decât să te supui. Nu pretind că știu toată întâmplarea pentru că sunt de părere că este o întâmplare pe care nici tu și nici eu nu o vom cunoaște vreodată în întregime. Îmi amintesc înfrigurată de propria mea copilărie pe Enderby Avenue, unde legătura dintre mine și fratele meu era mult mai nestatornică, eu și Giles ducându-ne mare parte din viață dincolo de privirea mamei. Se putea ca unul dintre noi să alerge să-și susțină cauza (considerată trădare), dar în cea mai mare parte a timpului înfruntările, bătăliile și torturile de ambele părți se derulau dacă nu în afara oricărei priviri, cel puțin după un cod anume. A fost atât de completă incursiunea mea în lumea celor mici, că în amintirile de până la doisprezece ani sunt în mare măsură lipsite de adulți. Poate pentru tine și Valerie a fost diferit pentru că nu vă simpatizați foarte tare. Dar mulți, poate majoritatea fraților împart un univers al lor încărcat de bunăvoință, trădare, răzbunare, reconciliere și uzul și abuzul de putere de care părinții lor nu știu mare lucru.

Totuși, nu eram oarbă, iar o măsură de indiferență părintească înseamnă dezinteres dezolant. Dacă intram în camera de joacă și-mi găseam fiica îngrămădită într-o parte, cu gleznele legate cu jampiere, cu mâinile legate la spate cu funda de păr, cu gura lipită cu bandă adezivă, iar fiul meu pe nicăieri, puteam să-mi dau seama și singură ce însemna explicația ei smiorcăită „ne-am jucat de-a răpitul". Poate că nu știam parolele masonice ale sectei secrete din care făceau

parte copiii mei, dar îmi cunoșteam fiica destul de bine ca să fiu convinsă că, în ciuda argumentelor ei contrare, nu ar ține capul căluțului favorit din plastic deasupra flăcării aragazului. Iar dacă subscria în mod flagrant la îndoparea cu alimente, nu-mi dădusem seama că nu poate suporta, că nu era un masochist indiscutabil. Astfel că, în momentul în care am descoperit-o legată de premergător la masă, acoperită de vomă, am putut să-mi dau seama că bolul din fața ei cu maioneză, gem de căpșuni, pastă de curry, jeleu și bucăți mari de pâine făcută cocoloașe nu era o rețetă născocită de ea.

Tu ai afirmat bineînțeles, — așa cum ai făcut atunci — că frații mai mari îi chinuie în mod obișnuit pe cei mai mici, iar persecutarea meschină a lui Kevin se încadra în limite *perfect normale*. S-ar putea să obiectezi acum că incidentele crude tipice copilăriei mi se par groaznice doar cu prezumția unei înțelegeri ulterioare. Între timp, milioane de copii supraviețuiesc luptelor numeroase din interiorul familiilor, adesea profitabil mai înțelepți în privința ierarhiei de supraviețuire a speciilor pe care o vor negocia la maturitate. Mulți dintre acești tirani provizorii devin soți atenți, care țin minte zilele de naștere în timp ce victimele lor provizorii devin tinere încrezătoare, cu vieți profesionale înfloritoare și opinii răspicate privind dreptul femeii de a alege. Chiar și așa, poziția mea actuală îmi oferă prea puține câștiguri suplimentare și *am* în favoarea mea prezumția de înțelegere ulterioară, Franklin, dacă *prezumție* este cuvântul potrivit.

Când m-am deplasat rapid până la Chatham săptămâna trecută, am considerat că poate voi beneficia și eu de exemplul de iertare creștinească pe care mi-l dăduse fiica noastră timidă și fragilă. Dar incapacitatea derutantă a Celiei de a rămâne supărată pe cineva încă de mică pare să sugereze că abilitatea de a ierta ține de temperament și nu neapărat de experiența de viață. În plus, în ceea ce mă privește, nu știu ce atrage după sine „iertarea" lui Kevin. Categoric nu presupune dosirea lui *joi* sub preș în mod artificial sau încetarea învinuirii lui, care nu ar fi în interesul lui moral.

Nu-mi pot imagina că mi se cere să trec peste acel moment ca și cum aș sări peste un zid mic de pietre; dacă *joi* a fost o barieră de vreun fel, a fost una făcută din sârmă ghimpată, peste care nu am sărit, ci prin care am răzbit cu trupul jupuit în partea de dincolo a ceva doar în sensul temporal. Nu mă pot preface că nu a comis fapta, nu mă pot preface că nu-mi doresc să nu o fi comis și dacă am abandonat acel univers paralel fericit de care tovarășii mei albi din camera de așteptare de la Claverack par dispuși să se agațe, renunțarea mea la „doar dacă" provine mai degrabă dintr-o imaginație sărăcită decât din vreo reconciliere sănătoasă că ce e făcut e bun făcut. Sincer să-ți spun, când Carol Reeves „l-a iertat" oficial pe fiul nostru la CNN pentru că i-a ucis fiul, pe Jeffrey, care era deja destul de precoce la chitară clasică pentru a fi curtat de Juilliard, nu am înțeles despre ce vorbește. Își făcuse o cușcă în jurul lui Kevin la ea în cap, știind că acolo va sta doar furia; era oare fiul nostru acum doar un loc în mintea ei, în care refuza să se ducă? În cel mai bun caz, m-am gândit că-l degradase la stagiul de fenomen natural regretabil, care se abătuse asupra familiei sale ca un uragan sau care făcuse să se deschidă un hău în sufrageria lor ca la cutremur și a ajuns la concluzia că nu are nimic de câștigat din negarea toanelor vremii sau a deplasării plăcilor tectonice. Atunci nu e nimic de câștigat din criticarea fiecărei situații și acest lucru nu ne împiedică pe majoritatea dintre noi.

Dar Celia, nu-mi pot imagina că Celia a păstrat tăcerea când Kevin, cu delicatețea unui entomolog în devenire, a rupt un cuib de omide din stejarul nostru din curtea din spate și l-a pus în ghiozdanul ei. Ulterior, Celia a băgat mâna să ia cartea de engleză la o oră din clasa întâi și a scos-o acoperită de omizi dungate — din acelea pe care Kevin le stâlcea pe terasă — dintre care o parte s-au cățărat pe palma ei și în sus, pe brațul înțepenit de groază. Din păcate, Celia nu era făcută să țipe, ceea ce i-ar fi adus probabil o salvare mai rapidă. În schimb, mă gândesc că s-a abținut — cu respirația întretăiată, cu nările lățite, cu pupilele dilatate cât farfuria, în timp ce învățătoarea continua să explice „litera B"

din *bomboană* la tablă. Într-un final, fetele din băncile alăturate au început să țipe și s-a declanșat pandemoniul.

Totuși, oricât de proaspătă era amintirea acelor omizi, rememorarea nu a avut loc după două săptămâni, când Kevin i-a sugerat să se suie în cârca lui în timp ce el escalada stejarul, iar ea s-a ținut de gâtul lui. Nu e de mirare că a fost surprinsă când Kevin a forțat-o să se dea jos de pe spatele lui și să se cocoațe, tremurând, pe o ramură mai sus, după care el a coborât calm la sol. De fapt, când fata s-a smiorcăit „Keuin, Keuin, nu pot să mă dau jos!" mai mult ca sigur că a crezut chiar și după ce a abandonat-o la șapte metri înălțime și a țopăit în casă să-și ia un sendvici, că se va întoarce să o ajute să se dea jos din copac. Asta înseamnă iertare? Ca și Charlie Brown*, care mai încearcă o dată să ia mingea de la Lucy, indiferent câte animale împăiate tăiase și câte catedrale din piese lego trântise la pământ, Celia nu și-a pierdut niciodată speranța că, în adâncul sufletului, fratele său este un băiat de treabă.

O poți numi inocență sau o poți numi credulitate, dar Celia a făcut aceeași greșeală a celor cu inima bună. A presupus că toți ceilalți sunt exact ca ea. Dovada că e invers nu și-a găsit loc, precum o carte despre teoria haosului într-o bibliotecă unde nu este o secțiune de fizică. Între timp, ea nu povestea nimic și fără o mărturie era adesea imposibil să pui nenorocirile de care avea parte pe seama fratelui. În consecință, din momentul în care s-a născut sora lui, Kevin Khatchadourian, cel puțin la modul figurat, a fost absolvit de crimă.

Mărturisesc că, în primii ani de viață ai Celiei, Kevin s-a îndepărtat de mine, făcând doi pași de uriaș înapoi ca la

---

* Charlie Brown este personajul principal din banda desenată, *Peanuts*, creată de Charles M. Schulz. Charlie este un „învins adorabil", un copil plin de speranță și determinare, dar, în cele din urmă, dominat de nesiguranța sa și de ghinionul de care are parte oriunde merge și în orice face. (*n.r.*)

„Simon spune"*. Copiii mici sunt acaparatori, iar el și-a asumat între timp o independență agresivă. Și tu te pricepeai așa de bine să-l duci la meciuri și la muzee în timpul liber, că poate ți l-am pasat un pic. Acest lucru m-a făcut să-ți fiu datoare, de aceea mă simt ciudat să remarc ce anume dintre cei doi pași de uriaș a devenit și mai izbitor.

Franklin, fiul nostru dezvolta o personalitate asemănătoare unui biscuit alb-negru. A început de la grădiniță, dacă nu chiar mai devreme, dar s-a înrăutățit permanent. În mod exasperant, toți suntem destul de limitați în a învăța cum sunt de fapt oamenii în stânjeneala permanentă a prezenței noastre, și de aceea privirile întâmplătoare către cineva iubit în timpul mersului pe stradă pot fi atât de prețioase. Așa că va trebui să mă crezi pe cuvânt — știu că nu o vei face — că în lipsa ta Kevin era acru, secretos și sarcastic. Nu doar din când în când, într-o zi proastă. Fiecare zi era o zi proastă. Această fațetă laconică, trufașă, îndărătnică a lui părea reală. Poate că nu era singurul lucru real, dar nici nu părea complet fabricat.

În contrast cu — Franklin, mă simt atât de prost în această privință, de parcă încerc să-ți iau ceva ce tu prețuiești — comportamentul lui în preajma ta. Când intrai pe ușă, fața lui se schimba. Își ridica sprâncenele, ținea capul drept și zâmbea cu gura închisă, până când buzele împreunate ajungeau în dreptul gingiei de sus. Puse cap la cap, trăsăturile lui creau expresia permanentă de fericire surprinzătoare pe care o poți vedea la starletele în vârstă care au făcut prea multe operații estetice. „Bună, tată!" țipa el. „Cum a fost la muncă azi, tată? Ai făcut poze la ceva tare? Alte vaci, tată? Alte câmpuri, sau clădiri masive, sau case de bogătași?" Tu te aprindeai într-o descriere entuziastă a porțiunilor de drum pe care le-ai pozat, iar el se anima: „Uau, asta-i super! Încă o reclamă la mașini! O să le zic la toți la

---

* „Simon says" —Joc pentru copii, în care unul dintre ei este Simon, iar ceilalți trebuie să facă exact ce le spune Simon, de unde și numele jocului. (*n.r.*)

școală că tata face poze pentru Oldsmobile!" Într-o seară ai adus un exemplar din noul *Atlantic Monthly*, fluturând cu mândrie reclama la Colgate care ne-a sponsorizat baia cu marmură roz. „Uau, tată!" a exclamat Kevin. „Dacă baia noastră e într-o reclamă la pasta de dinți, înseamnă că suntem celebri?" „Doar un pic", lăsai tu de la tine, și jur că mi te aduc aminte scoțând perla: „ca să fii cu adevărat celebru în țara asta, trebuie să ucizi pe cineva."

O, tu nu erai sub nicio formă cel mai mare credul; Kevin reușise să-și păcălească profesorii ani de zile. Încă mai am, datorită ție, teancuri din temele lui. Un student amator de istorie americană, tu erai cronicarul familiei, fotograful, cel care punea pozele în album, în timp ce eu eram mai pricepută să privesc experiența în sine ca pe un suvenir. Așa că nu știu foarte sigur ce m-a apucat să păstrez dintre aparatele de gimnastică și mașina de tăiat ouă pe care le-am abandonat în masă când m-am mutat, dosarele cu eseurile lui Kevin.

Am păstrat dosarele doar pentru că era scris cursiv și compact de tine, „Clasa întâi"? Pentru prima dată, mă gândesc că nu. Am trecut prin două procese, dacă nu considerăm și evenimentele premergătoare ca fiind unul, și am învățat să gândesc în termeni de probe. Ei bine, m-am obișnuit atât de tare cu cedarea dreptului asupra vieții mele altora — ziariști, judecători, creatori de pagini de internet, părinți ai copiilor uciși și Kevin în persoană — că și acum ezit să împăturesc sau să deteriorez eseurile fiului meu de teamă să nu constituie o crimă condamnabilă.

Oricum, e duminică după-amiaza și m-am străduit să citesc câteva. (Îți dai seama că le-aș putea vinde? Și nu pe nimica toată. Aparent, acestea sunt exact genul de iluzii pentru care se licitează mii de dolari pe eBay, alături de tablourile cu peisaje ale lui Adolph Hitler.) Modul lor inocent de a fi este dezarmant: imprimarea aceea grosolană, fără caracter, hârtia fragilă și îngălbenită. Cât de prozaic, m-am gândit la început. Nu o să aflu nimic, decât că și el, ca orice

alt copil cuminte, şi-a făcut tema. Dar cu cât citeam mai mult, cu atât deveneam mai interesată, atrasă cu acea fascinaţie nervoasă care determină pe cineva să zgândăre şi să stoarcă un coş în formare sau un fir de păr crescut sub piele.

Am ajuns la concluzia că băiatul nostru era hotărât să se arate colegilor săi de clasă mai puţin cu acea vioiciune cusută cu aţă albă cu care te întâmpina când te întorceai de la muncă, decât cu o lipsă sinistră de afecţiune. Temele lui Kevin urmează întotdeauna cerinţa cu excesiv de multă acurateţe; nu adaugă nimic, iar atunci când a obţinut note mai mici a fost de obicei pentru că scrisese prea puţin. Nu e nicio greşeală în ele. Sunt efectiv corecte. Ortografia este exactă. În rarele ocazii în care profesorii lui notează vag şi scurt că ar fi putut să „dea materialului o abordare mai personală", nu reuşesc să evidenţieze ceva anume care lipseşte:

> Abraham Lincoln a fost preşedinte. Abraham Lincoln avea barbă. Abraham Lincoln a eliberat sclavii afro-americani. La şcoală învăţăm despre mari americani afro-americani timp de o lună. Sunt mulţi americani afro-americani mari. Anul trecut am învăţat despre aceiaşi americani afro-americani în timpul lunii dedicate istoriei afro-americane. La anul vom învăţa despre aceiaşi americani afro-americani în timpul lunii dedicate istoriei afro-americane. Abraham Lincoln a fost împuşcat.

Dacă nu te deranjează că înclin balanţa de data aceasta în favoarea lui Kevin, tu şi profesorii lui aţi considerat tot ciclul primar că are nevoie de ajutor pentru abilităţile organizatorice, dar eu eram convinsă că abilităţile lui organizatorice sunt strună. Începând cu clasa întâi, acele teme demonstrează o apreciere intuitivă pentru arbitrar, pentru puterea neexplorată a repetiţiei şi pentru posibilităţile absurde ale lui *non sequitur*. Mai mult, enunţurile lui robotice nu denotă că nu stăpâneşte subtilităţile exprimării scrise; ele îi definesc stilul propriu de exprimare, cizelat cu toate înfloriturile care l-au caracterizat şi pe H.L. Mencken.

Sesizări șovăielnice către noi la ședințele cu părinții, de genul „Kevin nu pare să pună suflet în tema lui pentru acasă", din contră, Kevin *a pus* suflet în tema lui, suflet și inimă. Ia ascultă transpunerea temei lui din clasa a patra, „V-o prezint pe mama":

> Mama mea merge în altă parte. Mama mea doarme în alt pat. Mama mea mănâncă altă mâncare. Mama mea vine acasă. Mama mea doarme acasă. Mama mea mănâncă acasă.
>
> Mama mea le zice celorlalți să plece în altă parte. Ceilalți dorm în alt pat. Ceilalți mănâncă altfel de mâncare. Ceilalți vin acasă. Ceilalți dorm acasă. Ceilalți mănâncă acasă. Mama mea e bogată.

Știu ce gândești sau știu ce-ai gândit atunci. Că atitudinea distantă, ursuză, a lui Kevin față de mine era una falsă, câtă vreme în compania ta se putea relaxa și putea să fie vesel și binedispus. Că prețiozitatea universală din compunerile sale scotea la iveală o ruptură obișnuită între gândurile și puterea sa de exprimare. Sunt dispusă să accept că această condescendență ermetică la adresa mea a fost un artificiu, chiar dacă natura sa temporală, care își avea originea în momentul în care i-am luat pușca cu apă, părea reală. Dar atunci și Beaver Cleaver* și școlarul mecanic care-i dădea replica au fost o născoceală la fel de mare. Kevin era ca un joc de-a alba-neagra, în care nu era nimic sub niciunul dintre cele trei pahare.

Tocmai am aruncat o privire pe cele scrise până acum și mi-am dat seama că am scris groaznic de sumar despre șapte ani plini trăiți împreună; mai mult decât atât, că cea mai mare parte din relatarea mea se referea la Celia. Mi-e rușine, chiar îmi este, dar dacă pot să-mi aduc aminte cum am petrecut fiecare aniversare a Celiei în acei ani, amintirile

---

* Personaj din filmul *Las' pe Beaver!* (*n.r.*)

mele despre Kevin de la vârsta de opt ani până la aproape paisprezece tind să-şi piardă conturul.

Câteva pasaje şi momente răzbat, în special încercarea mea dezastruoasă de a împărtăşi entuziasmul vieţii profesionale prin a vă lua pe tine şi pe Kevin, care avea atunci treisprezece ani (o să-ţi aduci aminte că Celia, prea mică, a stat cu mama) în Vietnam. Am ales special această ţară pentru că e un loc care înseamnă inevitabil ceva pentru fiecare american, cel puţin pentru cei din generaţia noastră, scutind-o de sentimentul disociat de „doar undeva în altă parte, nu-mi pasă unde" pe care ţările străine îl stârnesc atunci când le vizitezi pentru prima dată şi căruia Kevin i-ar fi dat în mod normal curs. De asemenea, Vietnamul abia se deschisese pentru turism, aşa că nu am putut să ratez ocazia în ceea ce mă priveşte. Dar recunosc că acest sentiment de legătură, de intimitate vinovată cu lanurile de orez şi bătrânele veştejite cu pălării conice din paie ne caracteriza doar pe noi doi. Am protestat împotriva războiului, mărşăluind prin Washington pe la douăzeci şi ceva de ani, în timp ce tu ai implorat comisia de recrutare, dacă nu-ţi acordă prioritate, măcar să nu te respingă pentru că aveai platfus; deşi Saigonul deja cedase cu trei ani înainte, când ne-am cunoscut am avut nişte discuţii foarte aprinse cu privire la război. Kevin nu avea cu ce să asocieze locurile, aşa că, în ciuda intenţiilor mele pentru un rezultat cu totul altul, l-am târât într-adevăr „doar undeva în altă parte, nu-mi pasă unde". Cu toate acestea, nu o să uit niciodată umilinţa usturătoare când fiul nostru — dacă nimic altceva, înzestrat cu o memorie de elefant — hoinărea prin marea de scutere din Hanoi spunându-le „gălbejiţilor" să se dea la o parte.

Totuşi, încă o amintire răzbate prin claritatea ei peste cele înceţoşate şi nu este, Franklin, un alt exemplu de răutate şi bârfă despre fiul nostru cel lipsit de suflet încă de la naştere.

Mă refer aici la cele două săptămâni în care a fost bolnav. Avea zece ani. Pentru o vreme, doctorul Goldblatt s-a temut

să nu fie meningită, deşi o examinare extrem de dureroasă a măduvei spinării a dovedit că nu este. În ciuda apetitului său redus, Kevin era în general un copil sănătos, şi aceasta a fost singura experienţă în care fiul nostru a fost slăbit pentru o perioadă atât de îndelungată.

Când a început căderea, am observat că modul în care strâmba din nas la mâncarea pe care i-o dădeam nu mai era unul de batjocură, ci se uita la farfurie şi se prăbuşea, ca în semn de înfrângere. De fapt, de vreme ce era obişnuit — ca şi mama lui — să-şi înfrunte impulsurile la fel de mult ca şi forţele exterioare, s-a străduit să îndese pe gât o *sarma* de miel înainte de a renunţa. Nu s-a furişat şi nici nu a mers în pas de marş pe coridor, ci a început să meargă şerpuit, sprijinindu-se cu greutate de mobilă. Expresia rigidă de pe faţa lui s-a înmuiat şi i-a dispărut căutătura aceea trufaşă şi piezişă. Într-un final l-am găsit zăcând chircit şi neajutorat pe covorul meu armean din birou, cel pătat cu cerneală, şi, cu surprindere, am remarcat că nu a opus nici cea mai mică rezistenţă când l-am ajutat să se ridice şi l-am dus în pat. Franklin, *şi-a pus braţele în jurul gâtului meu.*

În dormitor m-a lăsat să-l dezbrac şi când l-am întrebat ce pijama vrea să poarte, în loc să-şi dea ochii peste cap şi să zică ce contează, s-a gândit o clipă şi apoi a şoptit cu o voce înceată: „Cea cu astronautul. Îmi place maimuţa din rachetă." Era o premieră pentru mine să-l aud zicând că-i *place* un articol de îmbrăcăminte din câte avea, şi când am descoperit că e chiar perechea din coşul de rufe murdare, buimacă le-am scuturat şi grăbindu-mă înapoi i-am promis că a doua zi le voi spăla şi vor fi frumoase şi proaspete. Mă aşteptam să zică „nu te osteni", dar în schimb am primit — încă o premieră — „mulţumesc". Când l-am învelit, s-a ghemuit încântat sub pătura care-i ajungea până la obraz şi când i-am strecurat termometrul între buzele sângerii — faţa lui avea o paloare febrilă — a apucat sticla contractându-şi buzele cu mişcări ritmice, ca şi când, în sfârşit, la vârsta de zece ani, a învăţat să sugă. Avea febră mare pentru

un copil — peste 38 de grade — și când i-am tamponat fruntea cu o cârpă umedă, a suspinat.

Nu pot să spun dacă atunci când suntem bolnavi suntem ceea ce suntem într-o măsură mai mică sau mai mare. Dar pentru mine, cele două săptămâni au fost o revelație. Când mă așezam pe marginea patului, Kevin își lipea creștetul capului de coapsa mea; când am avut certitudinea că nu o să-mi forțez norocul, i-am luat capul în poală, iar el mi-a înșfăcat puloverul. De câteva ori când a vomitat nu a reușit să ajungă până la baie; totuși, când am curățat după el și i-am zis să nu-și facă probleme, nu a etalat nicio clipă acea satisfacție de sine din etapa de schimbat scutece și mi-a zis scâncind că-i pare rău și părea în ciuda asigurărilor mele că-i era rușine. Știu că noi toți ne schimbăm într-un fel sau altul când suntem bolnavi, dar Kevin nu era doar irascibil sau obosit, era o cu totul altă persoană. Și așa am ajuns să apreciez efortul și dăruirea care i-au fost necesare lui Kevin pentru a crea celălalt personaj (sau personaje). Chiar și tu ai recunoscut că băiatul nostru e „un pic potrivnic" cu sora sa, dar când copila noastră de doi ani a intrat pe vârfuri în camera lui, i-a permis să-l mângâie pe cap cu atingeri plăpânde și umede. Când i-a oferit desenele ei de însănătoșire grabnică, nu le-a refuzat ca fiind prostești și nici nu a profitat de faptul că se simțea prost ca să-i zică un lucru de altfel îndreptățit, să-l lase în pace, dimpotrivă, și-a adunat forțele ca să zică slab, „ce desen frumos, Celie. Ce-ar fi să-mi mai faci încă unul?" Credeam că acea atitudine emoțională a lui, atât de extravagantă din naștere, era de neclintit. Că o numim furie sau resentiment, era vorba doar de nuanță. Dar sub straturile de furie am descoperit cu surprindere că zace o fâșie de disperare. Nu era nebun. Era trist.

Celălalt lucru care m-a uimit a fost aversiunea lui atipică față de persoana ta. Poate că nu-ți aduci aminte, pentru că după ce te-a respins o dată sau de două ori — implorând să fie lăsat să se culce atunci când tu intrai în cameră sau lăsând ușor, apatic, să cadă pe podea cadoul tău de benzi desenate din colecții rare — ai fost destul de ofensat ca să

te retragi. Poate că nu se simțea în stare să epateze cu voce tare „hei, tată" ca la partidele de aruncat discul de sâmbătă după-amiază, dar în acel caz considera felul lui de a fi — excesiv de entuziast — obligatoriu în prezența tatălui său. Te-am consolat spunându-ți că cei mici le preferă pe mame când sunt bolnavi, dar chiar și așa ai fost un pic gelos. Kevin încălca regulile, stricând echilibrul. Celia era a mea, iar Kevin al tău. Tu și Kevin erați apropiați, ție ți se confesa și tu îi erai sprijin la nevoie. Dar cred că tocmai din acest motiv a bătut în retragere: insistența ta, intensitatea ta, așteptările tale, lingușeala ta, prietenia ta. A fost prea mult pentru el. Nu avea energia — nu pentru a-ți acorda intimitatea pe care o doreai, ci pentru a i se opune. Kevin se modelase pentru tine, iar în risipa asta de inventivitate trebuie să fi fost o dorință profundă, exagerată de a-ți fi pe plac. Te gândești vreodată cât de dezamăgit trebuie să fi fost când ai acceptat disimularea ca fiind adevăratul Kevin?

Cel de-al doilea lucru pe care nu și l-a mai permis a fost simularea apatiei — deși ai zice că apatia vine de la sine în caz de indispoziție. În schimb, insulițe de dorință timidă au început să iasă la suprafață ca bucățile de pământ uscat, încălzite de soare dintr-o mare rece aflată în reflux. De vreme ce refuza mâncarea, l-am întrebat ce dorește să mănânce și mi-a mărturisit că-i place supa de moluște, mergând până la a-mi spune că o prefera pe cea pe bază de lapte, și nu pe cea cu roșii. A cerut chiar și o felie prăjită de *katah*, de unde până atunci respingea din fața lui orice era de origine armeană. A mărturisit că își dorește unul din animalele de pluș zdrențuite ale Celiei (gorila), pe care ea l-a donat solemn, așezându-l pe pernă ca și cum umilul ei primat fusese selectat pentru o onoare rară — și, într-adevăr, așa era. Când l-am întrebat ce să-i citesc în lungile după-amieze — bineînțeles că m-am învoit de la AWAP — a fost un pic derutat, dar cred că numai din cauza faptului că, atunci când unul dintre noi i-am mai citit, el refuzase să asculte. Așa că doar din instinct — părea o poveste atractivă pentru un băiat — am ales povestea lui Robin Hood.

I-a plăcut la nebunie. M-a implorat să-i citesc Robin Hood iar și iar până când cred că a reținut paragrafe întregi pe de rost. Acum nu o să știu niciodată dacă a îndrăgit atât de mult această carte pentru că am citit-o la momentul potrivit — când era destul de în putere ca să-i dea atenție, dar încă prea slăbit ca să creeze un câmp de indiferență — sau dacă era ceva cu subiectul acestei cărți care-i captase imaginația. Ca și mulți alți copii aruncați în marșul impetuos al civilizației când acesta era deja pe sfârșite, poate că a găsit alinare în harnașamentul unei lumi ale cărei căi le putea înțelege; căruțe trase de cai și arcuri și săgeți sunt înțelese cu plăcere de un copil de zece ani. Poate că i-a plăcut că furau de la bogați și dădeau la săraci pentru că avea o apreciere instinctivă pentru antieroi. (Sau, cum ai zis tu usturător atunci, poate că era un democrat impozitează-și-cheltuiește în devenire.)

Nu o să uit niciodată acele două săptămâni, oricât de nedigerabilă a fost dimineața în care s-a simțit destul de bine ca să se dea jos din pat și să mă anunțe că o să se îmbrace singur și m-a rugat să părăsesc camera. M-am supus, încercând să-mi ascund dezamăgirea, și când m-am întors mai târziu să-l întreb ce vrea să mănânce, poate supă de moluște din nou, și-a săltat capul în semn de iritare.

— Nu contează, a zis, cuvântul de ordine al generației sale.

— Un sendvici cu brânză la grătar?

— Nu mă interesează nici cât negru sub unghie, o expresie care, orice s-ar zice despre copii că ar crește repede în zilele noastre, totuși m-a lăsat mască s-o aud de la un copil de zece ani.

M-am retras, deși nu înainte de a remarca că buzele lui aveau din nou acea expresie de batjocură. Mi-am zis că ar trebui să fiu mulțumită; era mai bine. Mai bine? Nu. Nu pentru mine.

Totuși, febra lui nu a fost atât de puternică cât să transforme semințele unui *interes* minuscul în scrum. L-am surprins săptămâna următoare citind Robin Hood. Mai târziu, te-am ajutat să-i cumperi primul set cu arc și săgeți

de la un magazin de articole sportive de la mall și să construiești ținta pentru săgeți pe vârful pantei din curtea din spate, rugându-mă totodată ca acest val de încântare al primului nostru născut să țină pe toată durata proiectului. Eram întru totul de acord cu asta.

Eva

24 februarie 2001

Dragă Franklin,

Astăzi când l-am văzut pe Kevin avea o vânătaie pe obrazul stâng, iar buza de jos îi era umflată; avea răni la încheieturi. L-am întrebat dacă e totul în ordine, iar el a zis că s-a tăiat în timp ce se bărbierea. Poate cele mai neconvingătoare remarci sunt luate drept glume când ești închis. I-am oferit plăcerea evidentă de a-mi refuza accesul la chinurile lui dinăuntru — și cine sunt eu să mă amestec în puținele sale distracții? — nu am insistat cu această chestiune. Aș fi putut să mă plâng autorităților penitenciarului că nu-l protejează cum trebuie pe fiul nostru, dar având în vedere ce le-a făcut Kevin celorlalți deținuți, obiecția față de câteva zgârieturi în schimb părea mai rea decât un capriciu.

M-am oprit cu evaluarea preliminară. Sunt din ce în ce mai indiferentă la a-l face să se simtă în largul său pe durata vizitelor, cât timp eforturile lui au un singur scop, acela de a mă face să mă simt stânjenită.

— Nu-mi dă pace gândul, am zis repede. Aproape că înțeleg că te apucă o nebunie totală, care te face să-ți verși frustrările pe oricine se află în acel moment în calea ta. Ca acel tip tăcut din Hawaii acum un an sau doi, care pur și simplu și-a ieșit din fire...

— Bryan Uyesugi, a completat Kevin. Avea pești.

— Șapte colegi de muncă?

Kevin a bătut din palme batjocoritor.

— Două mii de pești. Și a fost Xerox. Se ocupa cu reparatul mașinilor de copiat. Un Glock de nouă milimetri.

— Mă bucur mult, am zis, că această experiență ți-a oferit o expertiză.

— Locuia pe strada Easy, a menționat Kevin, era o fundătură.

— Vreau să zic că pentru Uyughi...

— Iu-SU-ghi, m-a corectat Kevin.

— Nu a contat cine erau acei angajați...

— Tipul era membru al Asociației Hawaiene a Crapului. Poate s-a gândit că asta înseamnă că trebuie să faci o plângere.

Kevin se dădea în spectacol; am așteptat ca să mă asigur să micul său recital se sfârșise.

— Dar vă întâlniți în sala de sport, am reluat, pe bază de invitație specială.

— Niciunul dintre colegii mei de breaslă nu au ochit la întâmplare. De exemplu, Michael McDermott, anul trecut în decembrie, Wakefield, Mass., Edgewater Tech — AK, armă calibrul 12. Ținte precise. Contabili. Toți erau implicați în reducerea salariului său cu 2.000 de dolari...

— Nu vreau să vorbim de Michael McDermott, Kevin...

— Era gras.

— ...sau de Eric Harris și Dylan Klebold...

— Niște tâmpiți. Au făcut de rușine crima în masă.

Ți-am zis, Franklin, că e obsedat de puștii aceia de la Columbine, care i-au luat prim-planul la doar douăsprezece zile cu altă nenorocire; sunt sigură că am amintit de ei doar ca să-l scot din sărite.

— Cel puțin Harris și Klebold au avut curtoazia de a-l scuti pe plătitorul de taxe de o grămadă de bani și de a ieși repede din scenă, am observat cu răceală.

— Niște papă-lapte care au încercat doar să umfle așa numărul victimelor.

— Tu de ce n-ai făcut ca ei?

Nu a părut ofensat.

— De ce să facem viaţa tuturor mai uşoară?

— Tuturor, printre care şi eu.

— Inclusiv tu, a zis uşor. Sigur.

— Dar de ce Dana Rocco şi nu altă profesoară, de ce acei copii şi nu alţii?

— Hm, a făcut Kevin. Nu-mi plăcea de ei.

— Ţie nu-ţi place de nimeni, am evidenţiat eu. Ce ţi-au făcut, te-au bătut la fotbal? Sau pur şi simplu nu-ţi plăcea ziua de joi?

În contextul noii specialităţi a lui Kevin, referirea mea indirectă la Brenda Spencer a fost calificată drept o aluzie clasică. Brenda a ucis doi adulţi şi a rănit nouă elevi la liceul ei din oraşul San Carlos, California, doar pentru că, aşa cum dovedea o melodie de succes a celor de la Boomtown Rats, *I don't like Mondays**. Pentru că această atrocitate embrionară datează din 1979, fata de şaisprezece ani se distinge ca fiind avansată pentru timpurile ei. Gestul meu dezaprobator la acest panteon pueril mi-a adus ceea ce la alţi copii ar fi fost un zâmbet.

— Trebuie să fi fost o muncă serioasă, am zis, să aranjezi lista.

— Enormă, a subscris cordial. Am început cu cincizeci, şaizeci de candidaţi serioşi. Ambiţios proiect, a zis, apoi a dat din cap, dar nepractic.

— Bine, mai avem patruzeci şi cinci de minute, am zis. De ce Denny Corbitt?

— Actorul ăla varză!** a zis de parcă îşi verifica lista de cumpărături înainte de a merge la casă.

— Ţi-aminteşti numele unuia care repara copiatoarele din Hawaii, dar nu ştii sigur numele celor pe care i-ai ucis.

— Uyesugi chiar a făcut ceva. Corbitt, dacă-mi aduc bine aminte, zăcea cu ochii beliţi la perete ca şi cum îşi aştepta regizorul să întrerupă scena.

---

* În original: Nu îmi plac zilele de luni. (*n.r.*)

** În original: *ham*, actor prost. (*n.r.*)

— Deci Denny era varză. Și ce dacă?

— L-ai văzut pe tâmpitul ăla interpretându-l pe Stanley în *Un tramvai*? Eu aș putea să imit accentul sudist mai bine și sub apă.

— Ce rol joci? Ursuzul, fudulul. De unde ți se trage? Brad Pitt? Știi, și tu ai preluat un pic din accentul sudist. Și nici măcar nu e prea bine imitat.

Colegii lui de detenție sunt preponderent de culoare, iar modul lui de exprimare a început să se muleze în consecință. Întotdeauna a vorbit cu o anumită încetineală, acea lipsă de efort, de parcă trebuia să ridice cuvintele din gură cu o lopată, așa că economia de consoane și verbe din ghetoul urban și vorbitul cu gura pe jumătate închisă sunt în mod natural contagioase. Totuși, eram mulțumită de mine; reușisem, se pare, să-l enervez.

— Nu joc un rol, eu sunt rolul, a zis aprig. Brad Pitt ar trebui să joace rolul *meu*.

(Deci auzise; se lucra la un film la Miramax.)

— Nu te prosti, am zis. Brad Pitt e prea în vârstă ca să joace rolul unui te-miri-ce elev de liceu într-a zecea. Chiar dacă ar avea vârsta potrivită, niciun public nu ar crede că un tip care arată atât de versat ar face o tâmpenie așa de mare. Am citit că au probleme cu atribuirea rolului, știi. Nimeni de la Hollywood nu vrea să se atingă de rolul tău murdar.

— Câtă vreme nu e DiCaprio... a bodogănit Kevin. Ăsta-i o nulitate.

— Înapoi la chestiunea noastră. M-am dat pe spate. Ce ai avut cu Ziggy Randolph? Nu-l puteai acuza nici pe departe că nu se încadra în preamăritele tale standarde artistice, ca de exemplu Denny. Circula zvonul că avea perspective de a deveni balerin profesionist.

— Poate fundul lui avea perspective, a zis Kevin.

— A fost primit cu ovații când a ținut acel discurs la careu în care a zis că e homosexual și că e mândru de asta. N-ai putut să suporți, nu-i așa? Toți elevii vorbeau de cât de mult *curaj* are.

— Şi ce zici de asta, s-a minunat Kevin. Aclamaţii la scenă deschisă pentru că o ia pe la spate.

— Dar nu am putut să înţeleg de ce Greer Ulanov, am zis. Fata aceea cu faţa ştearsă, scundă, cu dinţii ieşiţi în afară.

— Dinţi mari, m-a corectat, ca de cal.

— În general ai avut ce ai avut cu cei aspectuoşi.

— Orice pentru a o face să tacă în legătură cu „conspiraţia amplă a dreptei".

— Aha, ea era, m-am dumirit. Petiţia. (Nu ştiu dacă-ţi aduci aminte, dar o petiţie de indignare adresată congresmenilor de New York a circulat prin liceul Gladstone atunci când Clinton a fost pus sub acuzare.)

— Recunoaşte, mam', atracţia pentru preşedinte e o chestie ieftină.

— Cred, mi-am încercat norocul, că ţie nu-ţi plac oamenii care au orice fel de atracţii.

— Alte teorii? Pentru că am impresia că ar trebui să-ţi faci rost de o viaţă a ta.

— Aveam una, dar mi-ai luat-o.

Am încetat să ne mai privim.

— Acum tu eşti viaţa mea, am adăugat. Ce a mai rămas din ea.

— Asta, a zis, e jalnic.

— Dar nu ăsta era planul? Doar eu şi cu tine, să ajungem să ne cunoaştem în sfârşit.

— Alte *teorii*! Nu-i aşa că-s fascinant?

— Soweto Washington. Avem o listă lungă de parcurs şi trebuia să-mi continui programul. Va putea să meargă din nou, am citit. Eşti dezamăgit?

— De ce mi-ar păsa?

— De ce ţi-a păsat? Doar cât să încerci să-l omori?

— Nu am încercat să-l omor, a susţinut Kevin pe un ton hotărât.

— O, înţeleg. L-ai lăsat cu găuri în ambele coapse şi asta cu bună ştiinţă. Doamne Fereşte ca Domnul Psihopat să rateze.

Kevin şi-a ridicat mâinile.

— Hei, hei! Am făcut greșeli. Nici nu mi-a trecut prin cap să-l las pe ahtiatul ăla după filme să scape.

— Joshua Lukronsky, mi-am adus aminte, deși ne grăbeam. Ai auzit că prietenul tău Joshua a fost cooptat în echipa de filmare de la Miramax în calitate de consultant pentru scenariu? Vor să fie fideli celor întâmplate. Pentru „un ahtiat după filme" e un vis devenit realitate.

Kevin a făcut ochii mari. Nu-i place când personajele secundare fac bani folosindu-se de faima lui. A fost la fel de vexat când Leonard Pugh și-a denumit pagina de internet prietenul_celmaibun_al_lui_KK.com, care a adunat mii de vizitatori și explicații care expuneau cele mai ascunse secrete ale fiului nostru la prețul unui dublu-click. „Pe naiba cel mai bun prieten!" Kevin a mârâit când s-a lansat pagina. „Lenny era mai apropiat de un hamster."

— Dacă te face să te simți mai bine, am adăugat acru, să știi că Soweto nu va mai face carieră în baschet.

— Ei bine, să știi că mă simt chiar mai bine când aud asta. Ultimul lucru de care are nevoie lumea este de încă un tuciuriu care vrea să arunce la coș în NBA. Vorbești de lucruri învechite.

— Vorbesc de lucruri învechite! Încă un act de demență la liceu?

Kevin și-a curățat unghiile.

— Prefer să mă gândesc la acest lucru ca fiind o *tradiție*.

— Mass-media a emis ipoteza că te-ai luat de Soweto pentru că e de culoare.

— E de înțeles, a zis Kevin pe nas. Nouă copii închiși în acea sală de sport. Doar unul dintre ei e negru și, bingo, e o crimă din ură*.

— O, chiar a fost o crimă din ură, am zis încet.

Kevin a zâmbit pe jumătate.

— Totalmente.

---

* Joc de cuvinte bazat pe polisemia cuvântului *hate* (ură): *hate crime*, crimă rasistă. (*n.r.*)

— Au zis același lucru și despre Miguel Espinoza. Că l-ai ales pentru că e hispanic.

— Superspaniolul? Las la o parte comunitățile de culoare, vor spune am făcut discriminări.

— Dar adevăratul motiv este că băiatul era un elev strălucit, nu-i așa? A făcut două clase într-una. Toate acele rezultate demențiale la testele de evaluare la nivel de stat.

— De fiecare dată când vorbea cu cineva, se dovedea că doar încerca să folosească „eșalon" într-o propoziție.

— Dar tu știi ce înseamnă „eșalon". Tu știi tot felul de cuvinte mari. De aia ai crezut că-i grozav să scrii eseuri întregi doar din cuvinte de trei litere.

— Bine. Deci nu e vorba că aș fi fost invidios. Asta vrei să zici, dacă înțeleg rostul pomenirii acestui premiant plictisitor.

M-am oprit un moment; știi, Kevin chiar arăta plictisit. Realizatorii de documentare, cum ar fi Jack Marlin, experții în criminologie care scot pe bandă rulantă bestselleruri, directorii și profesorii și preoții intervievați la știri; părinții tăi, Thelma Corbitt, Loretta Greenleaf — toți acești obsedați de mobilul faptei lui *KK*, cu excepția fiului nostru. Era încă un subiect de care Kevin nu era pur și simplu interesat: el însuși.

— Angajatul de la cantină, am deschis eu subiectul. El nu se încadrează în tipar. (Întotdeauna mă simt prost pentru că nu-mi pot aminti numele lui.) El nu era pe listă, nu-i așa?

— Victime colaterale, a zis Kevin somnoros.

— Și, am zis hotărâtă să spun ceva să-l fac să arate viu. Cunosc secretul tău în legătură cu Laura Woolford. Arăta bine, nu-i așa?

— Am scutit-o de chin, a zis Kevin repede. La primul semn de rid și-ar fi luat singură viața oricum.

— Arăta tare, tare bine.

— Da, pun pariu că oglinda fetei ăleia era mega uzată.

— *Iar tu erai îndrăgostit de ea.*

Dacă aveam vreo îndoială, râsul teatral al lui Kevin m-a lămurit numaidecât. Nu se întâmplă adesea, dar atunci,

pentru puțin timp, m-a adus pe culmile disperării. Adolescenții sunt atât de ușor de descifrat.

— Credeam că știi că am gusturi mai bune, a rânjit. Păpușa aia Barbie era toată numai accesorii.

— Te stânjenea, nu-i așa? am forțat eu nota. Tușul de ochi, hainele Calvin Klein, tunsori făcute de stiliști. Ciorapi de damă și pantofi de lac la modă. Nu stilul rece, mizantropic *à la KK*.

— Nu mai arăta așa grozav când mi-am terminat treaba.

— E cea mai veche poveste din carte, am înflorit-o eu. *După ce le-a mărturisit prietenilor că „de nu va fi a mea, nu va fi a nimănui", Charlie Schmoe a deschis focul...* Toată mizeria asta regretabilă asta voia să ascundă? Încă un adolescent plin de coșuri refuzat de regina balului, la nasul căreia nu poate ajunge, se lasă pradă turbării?

— Poate în visele tale, a zis Kevin. Vrei să faci din asta o poveste ridicolă de dragoste, atâta poți să-ți imaginezi.

— Luke Woodham suferea din dragoste, nu-i așa? În Pearl? Știi tu, Plângăciosul.

— A ieșit cu Christy Menefee de trei ori și și-a încasat-o cât pentru un an!

— Laura te-a respins, nu-i așa?

— Nu m-am apropiat la mai mult de un kilometru de fufa aia. Cât despre dobitocul ală gras, Woodham, știi că mama lui venea cu el la fiecare întâlnire? Nu-i de mirare că a găurit-o cu un cuțit de măcelar.

— Ce s-a întâmplat? Ai reușit într-un final să o înghesui lângă un vestiar în timpul pauzei de masă? Te-a pălmuit? Ți-a râs în față?

— Dacă asta-i povestea pe care vrei să ți-o spui singură, a zis scărpinându-se pe burta lui descoperită, eu nu te pot opri.

— Spune și altora. M-a abordat un realizator de documentare, nu demult. Teribil de „nerăbdător" să afle versiunea mea. Poate ar trebui să-l sun să vină din nou. Aș putea să-i explic că a fost vorba de dragoste neîmpărtășită, la urma urmei. Fiul meu era îndrăgostit lulea de acest exemplar uimitor care nici măcar nu se uita la el. La urma

urmei, cum a fost răpusă Laura? Poate Kevin i-a ciuruit pe ceilalți din mulțime, dar pe ea a nimerit-o direct în inimă, dragul nostru cupidon de la liceul Gladstone. Toți ceilalți amărâți au fost doar de camuflaj, doar — cum i-a numit? *Victime colaterale.*

Kevin s-a aplecat în față și a lăsat tonul vocii mai jos în mod confidențial.

— Cât de mult ți-a păsat ție ce fete îmi plăceau sau nu-mi plăceau până când nu am făcut praf vreo două? Cât de mult ți-a păsat despre ce se petrecea în mintea mea până când nu a ieșit la suprafață?

Mă tem că aici mi-am pierdut un pic cumpătul.

— *Vrei să-mi pară rău pentru tine?* am zis cu o voce care a răsunat; gardianul de pe palier s-a uitat către noi. Ei bine, mai întâi îmi pare rău pentru Thelma Corbitt și Mary Woolford. Pentru familiile Ferguson și Randolph, pentru Ulanov și Espinoza. O să las să mi se rupă inima pentru o profesoară care a făcut tot posibilul ca să intre în mintea ta prețioasă, pentru un jucător de baschet care abia mai poate să meargă, și chiar pentru un angajat de la bufet pe care nu l-am cunoscut niciodată, și apoi mai vedem dacă a rămas ceva milă și pentru tine. S-ar putea să mai fie, dar ție ți se cuvin firimiturile de la masa mea, iar pentru firimituri ar trebui să te consideri norocos.

— Nieh, nieh nieh nieh nieh, nieh-nieh, nieh-nieh!

Apoi a râs. Of, Franklin. De fiecare dată când îl atac pare atât de satisfăcut.

Recunosc, am încercat să-l scot din sărite astăzi. Eram hotărâtă să-l fac să se simtă mic, nu o enigmă sumbră și de nepătruns a societății noastre contemporane, ci doar ținta unei glume înălțate pe spatele lui. Pentru că de fiecare dată când Kevin primește o plecăciune în calitate de Încarnarea Răului, se umflă și crește. Orice ponegrire se rotește în direcția lui — nihilistă, imorală, depravată, pipernicită sau pervertită — îi umflă învelișul lui sfrijit mai bine decât au făcut-o vreodată sendviciurile mele cu brânză. Nu-i de mirare că se face tot mai mare. La micul dejun mănâncă

denunțarea îmbelșugată a întregii lumi. Ei bine, nu vreau ca el să se simtă impenetrabil, o mare alegorie întărită prin adăugarea nemulțumirii generațiilor. Nu vreau să-i permit să acopere amănuntele murdare ale isprăvii lui mizerabile, josnice, de doi bani, copiate de la alții, cu mantia măreață a Tineretului în Derivă de astăzi. Vreau să se simtă ca încă o fărâmă mizerabilă, prea ușor de înțeles a unui copil anost și tâmpit. Vreau să se simtă neghiob și smiorcăit și neimportant, iar ultimul lucru pe care vreau să-l trădez este cât timp dintr-o zi, din fiecare zi îmi petrec încercând să înțeleg ce-l face pe acest copil să funcționeze.

Faptul că am sugerat că el era obsedat de Laura a fost doar o presupunere care se baza pe anumite dovezi. Deși orice sugestie că atrocitatea grandioasă comisă de el își are originea cu siguranță într-o dragoste neîmpărtășită avea drept scop clar ofensa, sincer nu sunt sigură cât de mult atracția lui Kevin pentru Laura Woolford a avut sau nu de-a face cu *joi*. Tot ce știu este că a încercat să o impresioneze.

Dar am studiat acele victime, fie că lui îi pasă sau nu să parcurgă acea listă alcătuită chiar de el. La o primă privire, a fost un grup disparat, atât de pestriț, că numele lor ar fi putut să fie extrase dintr-o pălărie: un jucător de baschet, un hispanic silitor, un cinefil, unul care cânta la chitară clasică, un comediant emotiv, un hacker, un balerin homosexual, o activistă politică banală, o frumoasă adolescentă înfumurată, un lucrător cu jumătate de normă la cantina școlii și o profesoară devotată de engleză. O felie de viață; o adunătură arbitrară a unsprezece personaje alese aleatoriu din cei cincizeci sau mai mulți oameni care îi erau antipatici fiului nostru.

Dar antipatia lui Kevin nu este singurul lucru comun acestor victime. Fie, să-l lăsăm deoparte pe angajatul de la cantină, care în mod categoric se afla acolo din greșeală; Kevin are o minte brici și ar fi preferat un grup ordonat de zece. Altfel, fiecare dintre ei iubea ceva. Nu contează dacă această pasiune era întreținută cu aplomb; orice ar susține părinții lui, eu zic că Soweto Washington nu avea șanse să

devină profesionist; Denny (iartă-mă, Thelma) era un actor de doi bani, iar petiția lui Greer Ulanov către congresmenii de New York care urmau să voteze oricum pentru Clinton era o pierdere de timp. Nimeni nu vrea să recunoască asta acum, dar se pare că obsesia lui Joshua Lukronsky pentru filme îi deranja pe mulți alți elevii, nu doar pe fiul nostru; cita permanent secvențe întregi din scenariile lui Quentin Tarantino și organiza concursuri plictisitoare în pauza de prânz, când restul celor de la masă preferau să negocieze schimbul de sendviciuri de vită la grătar cu felii de prăjitură, mai mult decât să se joace de-a cine poate numi zece filme de-ale lui Robert De Niro în ordine cronologică. Fie ce-o fi, lui Joshua îi plăceau filmele și nici măcar felul lui fățiș enervant nu l-a oprit pe Kevin de a râvni la infatuarea în sine. Nu părea să conteze tipul infatuării. Soweto Washington iubea sportul și cel puțin iluzia unui viitor la Knicks; lui Miguel Espionoza îi plăcea să studieze (în orice caz, la Harvard); lui Jeff Reeves, Telemann; lui Denny Corbitt, Tennessee Williams; lui Mouse Ferguson, procesorul Pentium III; lui Ziggy Randolph, *Poveste din cartierul de vest*, printre mulți alții; Laura Woolford se iubea pe ea însăși; iar Dana Rocco — cea care a comis greșeala de neiertat — l-a iubit pe Kevin.

Îmi dau seama că băiatul nostru nu califică aversiunile sale drept invidie. Pentru Kevin, toate cele zece victime ale sale erau ridicole din cale-afară. Fiecare dintre ei se entuziasma pentru chestiuni de nimic, iar pasiunile lor erau comice. Dar, ca și peretele meu acoperit cu hărți, pasiunile de nepătruns nu l-au făcut nicicând pe Kevin să râdă. Încă din primi ani de viață îl scoteau din sărite.

Bineînțeles, majoritatea copiilor au o înclinație către distrugere. Distrugerea lucrurilor e mai ușor de realizat decât fabricarea lor; oricât de incitante au fost pregătirile lui pentru *joi*, nu aveau cum să fie la fel de solicitante ca eforturile de a le deveni prieten. Prin urmare, anihilarea e un fel de lene. Dar oferă totuși satisfacția de a fi făcut ceva: distrug, deci exist. În plus, pentru majoritatea oamenilor,

construcția necesită rezistență, concentrare, participare largă, pe când vandalismul oferă ușurare; trebuie să fii un artist pe cinste pentru a da abandonului o conotație pozitivă. Iar când distrugi, ai un simț de proprietate, de intimitate, de intrare în posesie. În acest mod, Kevin i-a strâns pe Denny Corbitt și pe Laura Woolford la pieptul său și le-a inhalat inimile cu tot cu hobby-uri. Distrugerea poate fi explicată prin nimic altceva decât lăcomie, un fel de aviditate nechibzuită și lipsită de tact.

L-am urmărit pe Kevin cum fură plăcerile altora cam toată viața lui. Nici nu-mi aduc aminte de câte ori am prins din zbor cuvântul *favorit* în timpul unei predici maternale turbate — șoșonii roșii umpluți cu plăcintă la grădiniță erau încălțările *favorite* ale lui Jason. Kevin putea auzi cu ușurință despre caftanul alb pe care l-a stropit cu suc de struguri că e rochia mea *favorită*. Din această perspectivă, fiecare dintre adolescenții care au intrat în sala de sport era elevul *favorit* al unui profesor.

Pare să ponegrească mai ales bucuriile pe care eu le numesc nevinovate. De exemplu, se ducea de obicei țintă către oricine se pregătea să facă o poză și se așeza dinadins în fața obiectivului. Începuse să-mi fie groază de vizitele noastre la muzeele naționale, doar la gândul japonezilor și filmelor lor irosite. Poți să fii convins că pe tot globul sunt împrăștiate zeci de poze de colecție, instantanee mișcate ale capului faimosului *KK* în profil.

Există o grămadă de astfel de exemple; o să mă ocup doar de unul singur în detaliu.

Când Kevin abia împlinise paisprezece ani, am fost desemnată la o ședință cu părinții să supervizez balul clasei a opta. Îmi aduc aminte că am fost un pic surprinsă că băiatul nostru intenționa să meargă, de vreme ce boicotase majoritatea activităților organizate de școală. (Privind retrospectiv, atracția a fost poate Laura Woolford, a cărei rochie sclipitoare, cu o crăpătură generoasă, cred că costat-o pe Mary câteva sute de dolari.) Această petrecere

de sfârşit de an era punctul culminant din calendarul monden al şcolii şi majoritatea colegilor săi de clasă aşteptau să fie admişi la acest ritual de trecere la seniori încă din clasa a şasea. Ideea era de a da posibilitatea acestor copii de a fi „adolescenţi adevăraţi" şi de a-i lăsa să se fălească în calitate de regi ai şcolii până când intrau la liceu ca boboci de care să se lege toată lumea, aflaţi la limita de jos a speciei umane.

Oricum, am zis că accept, dar nu eram nerăbdătoare să confisc halbe de Southern Confort; păstram cu sfinţenie amintirea înghiţiturilor tari, clandestine, din sticle la modă în spatele draperiilor de la liceul William Horlick din Racine. Nu mi-am dorit niciodată să-mi cadă pe cap rolul de Strică-Chef şi mă întrebam dacă n-aş putea să privesc în linişte în direcţia opusă atâta vreme cât copiii erau discreţi şi nu se îmbătau criţă.

Bineînţeles, eram naivă, iar Southern Confort era cea mai mică dintre grijile administratorilor. La întâlnirea noastră pregătitoare, cu o săptămână înainte, supervizorii au fost învăţaţi cum să recunoască o fiolă de cocaină. Mai grav era că acea comisie era încă obsedată de vreo două incidente naţionale care avuseseră loc la începutul anului calendaristic. Poate copiii care termină clasa a opta au doar paisprezece ani, dar Tronneal Mangum avea doar treisprezece când în ianuarie anul acela, în West Palm Beach, şi-a împuşcat mortal un coleg de clasă în faţa şcolii pentru că-i datora 40 de dolari. După doar trei săptămâni, în Bethel, Alaska, (e stânjenitor, Franklin, dar îmi aduc aminte toate astea pentru că atunci când rămânem fără subiect de discuţie la Claverack, Kevin revine la istorisirea poveştilor lui preferate de adormit copiii), Evan Ramsey a luat puşca de calibru 12 de acasă, a ucis un sportiv cunoscut al şcolii chiar la pupitrul său, a tras prin şcoală, iar apoi l-a urmărit sistematic şi l-a ciuruit pe directorul şcolii — pe vremea mea, un cuvânt a cărui ortografie eram învăţaţi să o distingem de direcţiune prin mnemonicul „director se termină în TOR".

Din punct de vedere statistic, bineînțeles că într-o țară cu 50 de milioane de școlari, crimele erau nesemnificative și țin minte că am venit acasă după ședință și m-am plâns de reacția exagerată a comisiei. S-au lamentat că nu mai au destui bani în buget ca să cumpere detectoare de metal, în timp ce instruiau o unitate întreagă de supraveghetori cum să percheziționeze fiecare copil la intrare. Și m-am lăsat dusă un pic de revoltă liberală (chestia asta întotdeauna te dezgusta).

— Bineînțeles, de când e lumea, copiii *de culoare* și copiii *hispanici* s-au împușcat între ei în liceele alea de doi bani din Detroit, mi-am exprimat opinia în timpul unei cine târzii în seara aceea, și asta e ceva acceptabil. Când câțiva copii *albi, din clasa de mijloc*, protejați, cu linie telefonică privată, cu propriul lor televizor în cameră, când copiii din suburbii trec la arme, deodată devine prioritate națională. În plus, Franklin, trebuia să-i fi văzut pe acei părinți și profesori cum devorează subiectul. Se răcea pieptul de pui umplut. N-ai mai văzut atâta aroganță, și când am glumit odată, toți s-au întors către mine privindu-mă de parcă voiau să zică „nu-i amuzant", la fel ca paza de la aeroport după ce ai făcut o glumă despre o bombă. Tuturor le place ideea de a fi în prima linie, de a face ceva periculos în loc să supravegheze o țopăială, pentru numele lui Dumnezeu, de a fi în centrul atenției națiunii ca să poată participa la politica obișnuită a isteriei. Jur că într-o oarecare măsură sunt cu toții invidioși pentru că Moses Lake și Palm Beach și Bethel au avut unul; asta nu e bine pentru Gladstone, de ce să nu avem și noi un caz. De parcă cu toții speră în secret că atâta vreme cât ăla micu' sau micuța Jane se strecoară fără nicio zgârietură, n-ar fi grozav dacă balul clasei a opta s-ar transforma într-o îmbulzeală și am ajunge cu toți la televizor înainte ca actul mitocănesc să devină trecut?

Îmi cam provoc singură suferință, dar mă tem că am vorbit cu voce ridicată despre astfel de lucruri, și da, Kevin asculta probabil. Dar mă îndoiesc că exista vreo casă în Statele Unite ale Americii în care să nu se vorbească despre

împușcături într-un fel sau altul. Oricât aș defăima „politica isteriei", au atins o coardă sensibilă.

Sunt sigură că acest dans mi-a adus atâta ușurare în minte datorită locului unde s-a desfășurat. La urma urmei, este o amintire scurtă; că a fost sau nu spre dezamăgirea acelor părinți, evenimentul a trecut fără niciun incident, cât despre eleva care-și amintește probabil seara ca pe o nenorocire, nici măcar nu i-am cunoscut numele vreodată.

Sala de sport. A fost în acea sală de sport.

Pentru că școala generală și liceul fuseseră construite în același campus, împărțeau adesea dotările. Și erau dotări bune. Motivul pentru care ai și cumpărat o casă pentru noi în apropiere a fost parțial datorat și acestei școli bune. De vreme ce, spre disperarea ta, Kevin ocolea activitățile sportive școlare, nu am participat niciodată la meciurile lui de baschet în școala generală, așa că această treabă glorioasă de dădacă rămâne singura mea experiență a structurii dinăuntrul ei. De sine stătătoare, era o clădire cavernoasă, mai înaltă de două nivele, lucioasă și scumpă — cred că putea fi chiar transformată în patinoar pentru hochei pe gheață. (Ce risipă. Consiliul de conducere al școlii Nyack a hotărât, după cum am citit ultima oară, să dărâme clădirea; elevii evită orele de sport pe motiv că sala de sport e bântuită.) În acea seară, arena s-a transformat într-o cameră de unde răsuna zgomotul produs de DJ. Tot echipamentul sportiv a fost luat de acolo și, deși așteptările mele legate de baloane și alte decorațiuni din pânză aveau categoric rămășițe de la propriul meu debut la dans, din 1961, atârnaseră un glob reflectorizant.

Poate am fost o mamă mizerabilă — taci, e adevărat — dar nu am fost atât de deplorabilă încât să mă țin după fiul meu de paisprezece ani la balul de la școală. Așa că m-am așezat pe latura opusă a sălii de sport, de unde puteam să-l văd bine într-o parte cum umblă pe lângă peretele de BCA. Eram curioasă; rar îl mai văzusem în mediul lui școlar lărgit. Singurul elev de lângă el era eternul Leonard Pugh, cu fața lui de nevăstuică zâmbăreață, care și de la 100 de metri

împrăștia acea trăsătură greţoasă, de broască râioasă, un servilism rânjit care părea întotdeauna de aceeași natură cu mirosul de pește vechi de o zi. Lenny își găurise nasul de curând, iar zona din jurul cercelului se infectase — o nară era de un roșu aprins și cu încă o jumătate mai mare decât cealaltă; iar urma de la crema cu antibiotice strălucea la lumină. Era ceva la acel copil care îmi aducea în minte imaginea petelor maronii de pe chiloți.

Kevin inițiase de curând moda cu haine de mărimi mici, pe care (tipic) Lenny o imitase. Blugii negri ai lui Kevin îi veneau probabil când avea unsprezece ani. Cracii ajungeau până la jumătatea gambei, lăsând afară fire de păr negru care abia atunci începeau să crească pe fluierul piciorului; prohabul, al cărui fermoar nu se închidea bine, susținea cum trebuie dotarea. Dacă l-ar fi încăput, pantalonii lui Lenny de un galben-închis ar fi arătat cam la fel de hidos. Amândoi purtau tricouri mulate de la aceeași firmă, care lăsau să se vadă cam zece centimetri din burtă.

Poate a fost doar în mintea mea, dar de fiecare dată când treceau alți colegi pe lângă ei, aceștia păreau că fac un ocol considerabil. E foarte probabil să fi fost alarmată de faptul că fiul nostru părea să fie evitat dinadins — și am fost, chiar am fost, deși colegii lui de clasă nu chicoteau la Kevin ca la un rebut social. Pentru orice eventualitate, în cazul în care îi pufnea râsul, se opreau repede. De fapt, când treceau prin fața celor doi, alți elevi se opreau de tot din vorbit și-și reluau discuția doar când se îndepărtau bine de raza auditivă a celor doi. Fetele luau o postură neobișnuit de țeapănă, ca și cum și-ar fi ținut respirația. În loc să privească pe furiș la brigada de ciudați îmbrăcați în haine de pitici, chiar și tipii atletici își impuneau să privească drept înainte, aruncând o privire cu colțul ochiului în urmă la Kevin și *lanțul lui*, când se aflau la o distanță suficient de mare. Între timp, pentru că elevii de clasa a opta nu se avântau pe ringul de dans, ci rezemau pereții sălii de sport, spațiul pe ambele părți dintre fiul nostru și companionul lui a rămas neocupat pe o rază de trei metri. Niciunul dintre colegii săi

nu a dat din cap, nu a zâmbit şi nici nu s-a aventurat să întrebe ce şi cum, ca şi când s-ar fi ferit să nu rişte — ce?

Anticipasem că muzica o să mă facă să mă simt bătrână — cântată de formaţii de care nu auzisem, a căror atracţie izbitoare eluda pe cineva învechit. Dar când DJ-ul a schimbat ritmul, am fost surprinsă să recunosc, printre selecţii de melodii, pe unii dintre „artiştii", cum îi numeam noi pe timpuri, pe a căror muzica tu şi cu mine am fi dansat pe la douăzeci şi ceva de ani: The Stones, Credence, The Who; Hendrix, Joplin şi formaţia, Franklin, Pink Floyd! Neavând mare lucru de făcut şi dezgustată de punciul roşu şi dulce (care aducea a votcă), mi-am pus singură întrebarea dacă pentru faptul că cei de o seamă cu Kevin încă mai dădeau din cap alături de Crosby, Stills, Nash & Young, The Grateful Dead şi chiar The Beatles făcea ca vremurile noastre să fie deosebit de speciale sau ale lui deosebit de sterile. Când au pus *Stairway to Heaven* — acel cal troian! — a trebuie să-mi înăbuş un zâmbet.

Nu m-am aşteptat niciodată să-l văd pe Kevin dansând; dansul era o chestie prostească şi în unele privinţe băiatul nostru nu s-a schimbat de când avea patru ani. Reticenţa celorlalţi din grup de a dansa era *pro forma*; eram la fel, niciunul nu voia să fie primul, să atragă o atenţie excesivă şi inevitabil mai puţin binevoitoare. Pe vremea mea, ne-am fi provocat unul pe celălalt la nesfârşit, făcându-ne curaj trăgând din sticle în spatele draperiei, ca în final să ne depărtăm ezitant de lângă pereţi la unison atunci când atingeam un grup de siguranţă de cel puţin zece. Aşa că am fost impresionată când, centrul sălii nefiind animat decât de reflexiile de lumină rotitoare de la globul de discotecă, un suflet singur a apărut pe ring. Şi nu într-un colţ umbrit, ci în centru.

Cu o piele palidă, translucidă, fata aceea nu numai că avea părul blond, ci şi gene şi sprâncene blonde, a căror formă neconturată făcea ca trăsăturile să-i pară decolorate. Avea şi un defect la bărbie — mică şi crestată — şi datorită acestei trăsături mai puţin decât clasice nu avea să fie con-

siderată frumoasă niciodată (cu cât de puțin suntem însemnați pe viață). Cealaltă problemă a ei erau hainele. Majoritatea fetelor de la bal au mizat la sigur pe blugi, iar cele câteva rochii pe care le-am zărit erau din piele neagră sau lucioase, cu paiete și minunată ca cea a Laurei Woolford. Dar fata aceasta de paisprezece ani — hai să-i zicem Alice — purta o rochie care-i ajungea aproape de genunchi, fiind legată la spate cu o fundă. Era o rochie din stofă ecosez, cafenie. Avea mâneci bufante. Avea o fundă în păr și în picioare pantofi din piele lăcuită. E clar că fusese îmbrăcată de mama ei tulburată de o noțiune generică groaznică despre ce poartă o fată la o „petrecere" indiferent de an.

Chiar și eu am recunoscut din prima că Alice nu era *marfă* — un cuvânt a cărui valabilitate improbabilă de la generația noastră la următoarea e o mărturie pentru caracterul atemporal al conceptului. Ce e marfă, se schimbă; că există mereu ceva care e marfă, rămâne. Oricum, în perioada noastră de înflorire, tocilarul obișnuit primea oarece recunoaștere pentru că se purta josnic și defensiv, privindu-și pantofii. Dar mă tem că acest copil oropsit nu avea suficientă inteligență socială de a părea stânjenită pentru rochia ei cu mâneci bufante, din ecosez cafeniu, legată cu fundă. Când maică-sa a adus rochia acasă, nu e niciun dubiu că a luat-o în brațe în semn de recunoștință imbecilă.

Stairway to Heaven a determinat-o să iasă în evidență. Totuși, oricât de plăcută ar fi amintirea pe care cu toții i-am păstrat-o în inimă pentru acel standard vechi Led Zeppelin, e teribil de înceată, iar eu personal îmi aduc aminte de melodie ca fiind nedansantă. Ceea ce nu a oprit-o pe Alice. Și-a întins brațele și a fandat în cercuri din ce în ce mai mari, cu ochii închiși. Era dusă clar, uitând că întoarcerile entuziaste îi expuneau chiloții. Când s-a lăsat prinsă de ritmul basului, mișcările ei au pierdut orice semibalanță a rock-and-rollului și au oscilat între balet neprofesionist și dans sufist.

În cazul în care ți se pare că sunt răutăcioasă, să știi că eram complet încântată. Replica mai mică a Isadorei Duncan era atât de lipsită de inhibiții, atât de exuberantă! Poate că

am invidiat-o și eu un pic. Îmi aminteam cu nostalgie cum dansam și eu cu pași repezi în mansarda noastră, pe Talking Heads, atunci când eram însărcinată cu Kevin și mă simțeam tristă pentru că acum nu mai făceam asta. Și deși era mai mare decât Celia cu mai bine de opt ani, ceva din fata asta, în timp ce se mișca sacadat și făcea piruete de la un capăt al sălii de sport până la celălalt, îmi amintea de fata noastră. Puțin probabil să fi avut valențe de exhibiționist, căci părea să se fi avântat pe ringul de dans doar pentru că aceasta era una dintre melodiile sale favorite — din nou acest cuvânt — și pentru că spațiul gol îi permitea să se deplaseze rapid prin sală ca sub puterea unei vrăji. Probabil că dădea o reprezentație pe aceeași melodie și la ea în sufragerie și nu a găsit niciun motiv să nu danseze în aceeași manieră dezlănțuită doar pentru că 200 de adolescenți se uitau chiorâș de pe margine.

Mereu pare că nu se mai termină, dar *Stairway to Heaven* se apropia de sfârșit; putea să mai dureze încă două minute. Dar nu. M-a cuprins un val neobișnuit de teamă în timp ce Kevin s-a desprins fără vlagă de la perete și s-a dus precis, direct la Alice, urmărind-o ca o rachetă Patriot ghidată de la distanță. Apoi s-a oprit, exact sub globul de discotecă, după ce a calculat corect că rotația ultimei piruete a fetei se va termina atunci când va ajunge cu urechea stângă exact în dreptul gurii lui. Gata. Contact. S-a aplecat, doar un pic, și i-a șoptit ceva.

Nu aș pretinde niciodată că știu ce a zis. Dar acea imagine a alimentat toate reconstrucțiile mentale ulterioare ale acelei zile de *joi*. Alice a înghețat. Fața ei s-a însuflețit de toată acea conștientizare de sine de care fusese lipsită în mod vădit cu un moment înainte. A privit brusc în stânga și în dreapta fără să găsească o oază de liniște care să-i permită un răgaz. Dintr-odată, mult prea conștientă de publicul său, părea să recepteze obligațiile nebuniei pe care o inițiase; cântecul nu se terminase încă și era obligată să mențină aparențele mișcându-se robotic pe alte câteva măsuri. Pentru următoarele patruzeci de secunde sau mai

bine, s-a împleticit când spre stânga când spre dreapta, într-un blues macabru de genul dansul morții, asemenea lui Faye Dunaway la sfârșitul lui *Bonnie și Clyde*.

Pentru că DJ-ul a făcut trecerea rapidă către *White rabbit* a lui Jefferson Airplane, și-a înșfăcat fusta de ecosez cafeniu și a strâns-o între picioare. Alice a șchiopătat până într-un colț întunecos și și-a fixat coatele pe abdomen pentru că fiecare mână se zbătea să se ascundă sub cealaltă. Am simțit că, într-un mod bolnăvicios, în decursul minutului anterior, pur și simplu se maturizase. Acum știa că rochia ei era demodată și că avea bărbia însemnată. Că maică-sa o trădase. Că era *nașpa*; că nu va fi niciodată frumoasă. Și în primul rând, a învățat să nu se mai avânte niciodată pe un ring de dans gol — probabil orice ring de dans — pentru tot restul vieții.

Eu nu am fost acolo *joi*. Dar cu doi ani înainte am fost martoră la un moment care anticipa ce avea să se întâmple în aceeași sală de sport, când o absolventă singuratică de clasa a opta de la Gladstone a fost asasinată.

Eva

2 martie 2001

Dragă Franklin,

Colegul meu Ricky m-a abordat astăzi la sfârșitul programului de lucru, iar propunerea sa a fost cea mai apropiată tentativă a lui de conștientizare a lucrurilor care nu se cuvin a fi menționate: m-a invitat să merg la biserica lui. M-am simțit stânjenită și i-am mulțumit, dar am zis vag, „nu cred"; nu s-a lăsat și m-a întrebat de ce. Ce era să zic, „fiindcă e o porcărie"? Întotdeauna mă simt mai binevoitoare în relația cu persoanele religioase pentru că și ele se simt binevoitoare față de mine. Așa că am zis „aș fi vrut să pot, să pot crede și uneori încerc din răsputeri să cred, dar nimic din ce mi s-a întâmplat în ultimii ani nu sugerează că o entitate cu vreun dram de bunătate mă protejează." Replica lui Ricky despre *căile nebănuite* nu ne-a impresionat pe niciunul. „Nebănuite, am zis. Poți să spui asta încă o dată."

Am revenit adesea la remarca pe care ai făcut-o în parcul Riverside, înainte de a deveni părinți, „măcar un bebeluș ar fi răspunsul la Marea Întrebare." Atunci m-a tulburat să aflu că viața ta îți punea această Mare Întrebare cu atâta insistență. Perioada noastră fără copii a avut și ea coborâșurile sale, dar îmi aduc aminte că am completat că poate suntem „prea fericiți", un exces cu mult mai plăcut decât un surplus de goliciune care doare. Poate că sunt

superficială, dar tu îmi erai suficient. Adoram să te caut cu privirea dincolo de vamă după acele călătorii lungi, care erau cu mult mai dificile pentru tine decât pentru mine, și să dorm până târziu a doua zi cuibărită la pieptul tău cald. Era suficient. Dar viața noastră în doi se pare că nu era suficientă pentru tine. Deși acest fapt făcea ca tu să fii probabil mai avansat din punct de vedere spiritual, mie îmi rănea sentimentele.

Totuși, dacă nu are rost să trăiești fără un copil, cum ar avea rost să trăiești având unul? Ca să răspunzi unei vieți cu o alta înseamnă pur și simplu să transmiți povara scopului către generația următoare; transferul devine încet-încet o întârziere lașă și chiar infinită. Probabil că răspunsul copiilor tăi va fi să procreeze la rândul lor și astfel să se fofileze și ei, să arunce pe umerii pruncilor propria lipsă de țel.

Pun această problemă deoarece cred că tu te-ai așteptat ca fiul nostru să-ți ofere răspunsul la Marea Întrebare și că el a putut să simtă acea așteptare fantastică de la o vârstă fragedă. Cum? Prin lucruri mici. Indiferența agresivă din vocea ta, de sub care răzbătea disperarea ta timidă. Îmbrățișările tale aprige pe care e posibil să le fi considerat sufocante. Hotărârea cu care curățai terasa în fiecare weekend pentru a te pune la dispoziția lui, pentru că, bănuiesc, copiii își doresc ca părinții lor să fie ocupați; ei nu vor să fie nevoiți să-ți umple timpul cu nevoile lor mărunte. Copiii vor să primească asigurarea că sunt și alte lucruri de făcut, lucruri importante; mai importante, uneori, decât sunt de fapt.

Nu ridic neglijatul în slăvi. Dar era doar un copil și trebuia să răspundă de unul singur la o Mare Întrebare care-l pusese în încurcătură pe tatăl lui, un om în toată firea. Ce povară pe umerii unuia abia sosit! Ce-i mai rău e că și copiii, ca și adulții, au ceea ce se poate numi apetituri religioase care variază drastic. Celia semăna mai mult cu mine: o îmbrățișare, un creion și o prăjiturică și-i era de ajuns. Deși Kevin părea că nu vrea practic nimic, acum îmi dau seama că era flămând din punct de vedere spiritual.

Amândoi eram căzuți în păcat, așa că a fost rezonabil să nu ne creștem copiii nici ca ortodocși armeni, nici ca prezbiterieni. Deși ezit să zic sus și tare că Tineretul de Astăzi are nevoie doar să deschidă Vechiul Testament, faptul că băiatul nostru poate că nu a văzut interiorul unei biserici, mulțumită ție, mă readuce cu picioarele pe pământ. Poate am avut un avantaj pentru că tu și cu mine am fost crescuți cu ceva de care să ne îndepărtăm, pentru că știam ce se află în spatele nostru și ceea ce noi nu eram. Așa că mă întreb dacă și lui Kevin nu i-ar fi fost mai bine dacă i-am fi îndrugat fleacuri cu aromă de tămâie cu care să ne imploare pe noi, la rândul său — acele fantezii extravagante despre un prunc născut de virgină și despre porunci date de pe vârful munților cu care se sufocă un copil. Sunt lipsită de simț practic. Mă îndoiesc că ne-am fi putut preface că avem credință de dragul copiilor, iar ei ar fi bănuit că noi simulam. Cu toate acestea, repudierea unui ambalaj care bătea la ochi, ca și ghidurile de călătorie și reclamele din Oldsmobile, trebuie să fie tare nesatisfăcătoare.

Tocmai această foame nu au detectat-o profesorii lui Kevin — cu excepția Danei Rocco — preferând să-i aplice micului nostru neperformant diagnosticul mai la modă, de victimă a deficitului de atenție. Erau hotărâți să găsească ceva stricat la mecanismul lui, fiindcă mecanismele stricate pot fi reparate. Era mai ușor să sprijini incapacitatea pasivă decât să abordezi chestiunea mai înfiorătoare a dezinteresului înfierat, zdrobitor. E clar că puterea de atenție a lui Kevin era considerabilă — dovadă pregătirile lui minuțioase pentru *joi* sau controlul lui impecabil pe moment asupra răuvoitorilor notorii, până la populația de peștișori a lui Uyesugi. Își lăsa temele neterminate nu pentru că nu era în stare să le facă, ci pentru că era în stare.

Această voracitate ar putea fi dusă până la un punct încât să explice cruzimea lui, care, printre altele, trebuie să fie o încercare deplasată de a fi părtaș. Pentru că nu a înțeles niciodată rostul — niciunui lucru — e foarte posibil să se

simtă evitat în mod brutal. The Spice Girls sunt proaste, Sony Playstations sunt prosteşti, Titanicul e o prostie, umblatul prin mall e o prostie, şi cum l-am putea contrazice? În aceeaşi măsură, să faci poze la Cloisters e un lucru prostesc şi să dansezi pe *Stairway to Heaven* spre sfârşitul anilor 1990 e prostesc. În apropierea vârstei de şaisprezece ani aceste convingeri au devenit violente.

Nu a vrut să fie cel care trebuie să răspundă la Marea ta Întrebare, Franklin. Voia un răspuns de la tine. Rătăcirea glorificată căreia i se spune „existenţă îmbelşugată" i s-a părut atât de găunoasă lui Kevin încă de când stătea în pătuţ, încât afirmaţia lui de sâmbăta trecută cum că i-a făcut „o favoare" Laurei Woolford în acea *joi* se poate să fi fost reală.

Eu una, sunt superficială. Chiar şi atunci când a călători nu mai avea nicio strălucire, eu aş fi putut în continuare să gust aceleaşi vechi mâncăruri străine şi să încerc aceeaşi climă pentru tot restul vieţii mele, atâta vreme cât aterizam în braţele tale în aeroportul Kennedy, la întoarcerea acasă. Nu-mi doream cu mult mai mult. În cazul meu, Kevin m-a făcut să-mi pun Marea Întrebare. Înainte de apariţia lui, am fost prea ocupată cu o afacere înfloritoare şi o căsnicie minunată ca să mă întreb care era rostul lucrurilor. Doar în momentul în care m-am trezit cu un copil plictisit pe cap, într-o casă urâtă, zile la rând mi-am pus întrebarea pentru ce toate astea.

Şi de la acea *joi* încoace? Mi-a răpit răspunsul meu uşor, amăgeala mea, stenografia neglijentă privind rostul vieţii.

Am ajuns cu povestea la vremea când Kevin avea paisprezece ani şi devin nerăbdătoare. Poate că am insistat cam mult pe primii lui ani de viaţă pentru a întârzia incidentele mai recente care ne-au stârnit pe noi doi unul împotriva celuilalt într-un mod atât de apăsător. Fără îndoială că amândoi privim cu groază rememorarea unor evenimente a căror singură calitate e că sunt de domeniul trecutului. Dar nu s-au încheiat. Pentru mine una, cel puţin.

Când era în primul semestru din clasa a noua, în 1997, au mai avut loc încă două crime în școală: în Pearl, Mississippi, și Paducah, Kentucky, amândouă orașe mici de care nu auzisem niciodată, iar acum sunt ambele înscrise pe vecie în vocabularul american la capitolul sinonime pentru demență adolescentină. Faptul că Luke Woodham din Pearl nu numai că a împușcat zece copii, dintre care trei au murit, ci și-a ucis și mama — prin înjunghiere, cu șapte lovituri de cuțit, și i-a zdrobit falca cu o bâtă de baseball din aluminiu — e posibil să-mi fi dat mie o pauză de gândire. (Într-adevăr, am remarcat atunci când au început să curgă relatările, „ia uite, tot ce fac e să vorbească iar și iar despre modul în care i-a împușcat pe acei copii. Și apoi, a, apropo, și-a ucis și mama. Apropo? E clar că toată chestia asta avea o legătură cu mama lui." Aceasta era, la momentul potrivit, o observație care avea calitatea, în termeni legali, de accept împotriva interesului.) Totuși, nu sunt atât de arogantă ca să-mi atribui o capacitate adâncă de presimțire în acea perioadă, ca și cum aș fi perceput aceste tragedii repetate la știri ca pe o numărătoare inversă, neînduplecată, până la nenorocirea ce avea să se abată asupra familiei noastre. Deloc. Așa cum fac cu toate știrile, și pe aceasta am privit-o ca neavând nimic de-a face cu mine. Totuși, că-mi place sau nu, m-am metamorfozat de la o împătimită rebelă a călătoriilor într-o mamă albă, care locuiește bine mersi în suburbii, și nu m-am putut abține să nu fiu descumpănită de accesele de nebunie ale bobocilor de aceeași culoare. Crimele gangsterilor din Detroit sau L.A. au avut loc pe altă planetă; Pearl și Paducah s-au petrecut pe planeta mea.

Am simțit o repulsie profundă pentru acei băieți care nu au putut să reziste în fața prietenei din cale-afară de necredincioase, a colegului care îl tachina sau la doza de zăpăceală a unui părinte singur care și muncește — care nu și-au putut ispăși perioada mizerabilă în școlile mizerabile de stat așa cum am făcut noi ceilalți — fără a încrusta pentru totdeauna problemele lor de doi lei în viețile altor familii. Aceeași vanitate meschină i-a mânat pe contemporanii ceva

mai sănătoşi ai acestor băieţi să scrijelească numele lor jalnice în monumente naţionale. Şi mila de sine! Exemplarul acela, Woodham, cu vederi înguste, se pare că a trimis un bileţel unui prieten înainte de a pune în scenă momentul acela de turbare cu ajutorul puştii de vânătoare a tatălui său: „De-a lungul vieţii mele am fost ridiculizat. Întotdeauna bătut, întotdeauna dispreţuit. Poţi tu, societate, să mă acuzi pentru ce fac?" Iar eu m-am gândit „Da, rahat cu ochii ce eşti! Într-o clipită!"

Michael Carneal din Paducah era asemănător — supraponderal, tachinat, înotând în suferinţa lui meschină în acelaşi mod cum încerca să facă baie într-o baltă. Dar nu avusese probleme de disciplină în trecut; lucrul cel mai grav pe care a fost prins făcându-l a fost vizionarea canalului Playboy. Carneal s-a remarcat pentru că a deschis focul, din tot ce exista, asupra unui grup de rugăciune. A reuşit să ucidă trei elevi şi să rănească alţi cinci, dar judecând după serviciile funerare de genul „întoarce şi celălalt obraz" şi afişele cu mesaje de milă de pe geamurile sălii de clasă — dintre care unul cuprindea fotografii nu doar cu victimele ci şi cu Carneal însuşi având o inimă — cei renăscuţi şi-au acoperit spatele prin iertarea lui până la moarte.

În seara aceea din octombrie, în care a venit ştirea de la Pearl, am explodat în timp ce noi doi ne uitam la *Ora de ştiri* a lui Jim Lehrer.

— Isuse, dacă un copil oarecare îl face *homo* sau îi dă un brânci pe coridor, gata, devine *ah, o să trag cu puşca prin şcoală, o să mă eliberez de această presiune teribilă!* De când copiii americanilor sunt atât de papă-lapte?

— Da, trebuie să te întrebi ce s-a ales de bătaia cu pumnii din curtea şcolii?

— Ar putea să-şi murdărească mâinile. M-am adresat fiului nostru care se strecura încet către bucătărie; a tras cu urechea, pentru că de regulă prefera să facă astfel decât să participe la discuţiile în familie. Kevin, băieţii de la tine de

la școală nu-și mai rezolvă problemele cu o bătaie corp la corp, ca pe vremuri?

Kevin s-a oprit să mă privească; întotdeauna trebuia să cântărească mai întâi dacă ce l-am întrebat merită un răspuns.

— Arma aleasă face jumătate din luptă, a zis într-un târziu.

— Ce vrei să spui?

— Woodham e slab, moale, nepopular. Lupta corp la corp are procentaj scăzut. Un umflat ca el are șanse mai mari cu una de 30 de milimetri. Deșteaptă alegere.

— Nu foarte deșteaptă, am zis cu ardoare. Are șaisprezece ani. Asta e limita de vârstă de la care ești judecat ca un adult în majoritatea statelor. Or să arunce cheia după ce-l închid. (Într-adevăr, Luke Woodham a primit trei sentințe pe viață și încă 140 de ani în plus.)

— Și? a zis Kevin cu un zâmbet distant. Viața tipului e oricum terminată. S-a distrat cât a avut ocazia mai mult decât se vor distra vreodată majoritatea dintre noi. Bravo lui.

— Calmează-te, Eva, ai intervenit tu, în timp ce eu mă ambalasem. Fiul tău doar te provoacă.

Și în cazul lui Kevin, problemele lui au rămas minore pentru o mare parte din viață. Era inteligent, dar ura școala; avea câțiva prieteni, iar cel pe care-l cunoșteam noi încerca să ni se vâre pe sub piele; au existat toate acele incidente ambigue, de la Violetta până la așa-zisa Alice, care să declanșeze un semnal de alarmă la o intensitate pe care doar eu am fost în stare să o aud. Totuși, caracterul se exprimă cu o uniformitate remarcabilă, fie că ești pe terenul de luptă sau într-un magazin. Pentru mine, tot ce ținea de Kevin era dintr-o bucată. Ca nu cumva teoriile mele despre dispoziția existențială să pară ridicol de prețioase, hai să reducem adezivul unificator la un singur cuvânt: dușmănie. În consecință, când doi polițiști din Orangetown și-au făcut apariția la ușa noastră în acea noapte din decembrie 1997 împreună cu Kevin și grețosul de Leonard Pugh după el, ai

fost șocat, în timp ce eu am privit această vizită din partea poliției ca tardivă.

— Ce pot face pentru dumneavoastră, domnilor ofițeri? am auzit.

— Domnul *Khadourian*?

— Plaskett, i-ai corectat tu, nu pentru prima dată. Dar eu sunt tatăl lui Kevin.

O ajutam pe Celia la teme și m-am strecurat în spatele tău în foaier, bâzâind de încântare de parcă asistam la o scenă fierbinte.

— Am primit o plângere telefonică de la un automobilist și mă tem că i-am găsit pe fiul dumneavoastră și pe prietenul lui aici de față pe pasarela pietonală peste autostrada 9 W. A trebuit să-i fugărim să coboare, dar pare destul de evident că ei sunt copiii care aruncau cu pietriș pe carosabil.

— Pe mașini sau doar pe benzile necirculate, ai întrebat?

— N-ar fi prea amuzant pe *benzile necirculate*, a mârâit al doilea ofițer.

— Majoritatea au fost baloane cu apă, tată! a zis Kevin din spatele polițiștilor. Știu că vocea lui era în schimbare, dar de fiecare dată când vorbea cu tine, Franklin, sărea o octavă.

— Nu din cauza unor baloane cu apă a sunat acel automobilist, a zis al doilea polițist, cel mai scund și îndesat, care părea și cel mai experimentat.

— Erau pietre. Și am verificat autostrada pe fiecare latură a pasarelei — e presărată cu bucăți mari de cărămidă.

Mi-am făcut și eu loc repede.

— E cineva rănit?

— Din fericire, nu au fost lovituri directe, a zis primul ofițer. Așa că băieții sunt foarte, foarte norocoși.

— Nu știu dacă chiar norocoși, a smiorcăit Lenny, când te înhață poliția.

— Trebuie să ai noroc ca s-o forțezi, puștiulică, a zis polițaiul mai înfierbântat. Ron, eu rămân de părere că ar trebui...

— Uitați, domnule Plastic, a zis primul polițist acoperindu-l pe colegul lui. L-am căutat pe fiul dumneavoastră în calculator și nu are antecedente. Din câte văd, provine dintr-o familie bună. (*Bună*, însemnând, bineînțeles, bogată.) Așa că o să-i dăm drumul tânărului doar cu un avertisment. Dar noi luăm astfel de situații cât se poate de în serios...

— Ce mai, l-a întrerupt al doilea polițist, acum câțiva ani, un ciudat a aruncat o monedă în fața unei femei care conducea cu o sută douăzeci la oră. A făcut parbrizul zob și i s-a oprit direct în cap.

Ron i-a tras partenerului său o privire care avea să-i facă să ajungă mai repede la Dunkin' Donuts.

— Sper să aveți o discuție serioasă cu acest tânăr.

— Cum să nu, am zis.

— Mă aștept ca el să nu fi avut nici cea mai vagă idee la ce riscuri se expune, ai zis.

— Da, a zis al doilea polițist. Asta e toată atracția când arunci pietre de pe pasarelă. Pare atât de inofensivă toată chestia.

— Apreciez indulgența dumneavoastră, domnule, i-a recitat Kevin primului. Cu siguranță mi-am învățat lecția, domnule. Nu se va mai întâmpla, domnule.

Se pare că polițiștii aud adesea cuvântul „domnule"; nu au părut impresionați.

— *Indulgența* nu se va mai repeta, amice, a zis al doilea polițist, de asta poți fii cât se poate de sigur.

Kevin s-a întors către cel aprig, căruia i-a întâlnit privirea cu o sclipire în ochi; părea să existe o înțelegere comună între ei doi. Deși fusese ridicat de poliție pentru prima dată în viață (din câte știu eu), era impasibil.

— Și apreciez că m-ați adus acasă. Întotdeauna mi-am dorit să merg cu mașina poliției — *domnule*.

— Plăcerea-i a mea, a replicat vesel polițistul, ca și cum ar fi plescăit gumă de mestecat. Dar pun pariu că nu e ultima ta tură în mașina alb cu negru — *amice*.

După ce au mai primit ceva recunoștință slugarnică de la amândoi, și-au văzut de drum și cum au plecat din fața

casei, l-am auzit pe Lenny cum se văita, „Aproape că reuşisem să fugim de voi, fiindcă voi nu sunteţi deloc în formă!"

Ai fost atât de calm şi de bine crescut pe durata discuţiei cu cei doi poliţişti, că atunci când te-ai întors cu faţa la mine am fost surprinsă să observ că aveai o faţă lividă, deformată de furie. L-ai înşfăcat pe băiatul nostru de braţ şi ai ţipat: „Puteai să provoci un accident în lanţ, o catastrofă, la mama mă-sii!"

Însufleţită de o satisfacţie morbidă, am făcut un pas înapoi ca să te las să-ţi vezi de treabă. Ai înjurat şi nimic altceva! Să zicem că una dintre acele cărămizi ar fi lovit într-adevăr parbrizul cuiva, aş fi trăit această jubilare meschină pentru suferinţa în toată splendoarea ei cu care aveam să mă obişnuiesc din plin mai târziu. Dar nu a avut loc nicio nenorocire, aşa că eram liberă să reflectez adânc pe ritmul cântecelului de joacă, *O să ai pro-bleme*. Pentru că am fost atât de exasperată! Dar nesfârşitul şir de ghinioane care lăsau o dâră în urma lui Kevin nu aveau nimic de-a face, din punctul tău de vedere, cu el. În sfârşit, un pârâcios de partea mea — poliţia, în care republicanul Reagan nu a avut altă opţiune decât să aibă încredere — l-a prins pe nevinovatul şi persecutatul nostru mic cu intenţii criminale, iar eu aveam să mă bucur de asta. Şi mai mult, mă bucuram că şi tu trăieşti acea neajutorare bizară dată de faptul că erai, să presupunem, un părinte omnipotent care e buimăcit total atunci când trebuie să impună o pedeapsă care nu are nici cel mai mic efect de intimidare. Voiam ca şi tu să înţelegi cât de neconvingător este să trimiţi un băiat de paisprezece ani să ia „o pauză", cât de uşor de prezis e că „o pedeapsă" e banală, în plus, niciodată nu-şi dorea să plece undeva, şi cât de groaznic e să-ţi dai seama că dacă sfidează pedeapsa dată de tine şi se duce în grădină să tragă cu arcul, adică să practice singura activitate care pare că-i face plăcere, va trebui să decizi dacă să-l trânteşti efectiv la pământ. Bine ai venit în lumea mea, Franklin, m-am gândit. *Distracţie plăcută.*

Celia nu era obișnuită să te vadă cum îl înșfaci pe fratele ei și a început să plângă. Așa că am dus-o din foaier înapoi la masa de lucru unde-și făcea tema, și i-am spus ca s-o liniștesc că polițiștii sunt prietenii noștri și că au vrut doar să se asigure că suntem bine, în timp ce tu îl împingeai pe fiul nostru cel stoic pe coridor în direcția camerei lui.

Fiind atât de agitată, mi-a fost greu să mă concentrez în timp ce o convingeam pe Celia să revină la lecția ei de clasa întâi despre animalele domestice. Strigătele au scăzut din intensitate surprinzător de repede; cu siguranță nu te domoleai așa de repede când erai supărat pe mine. Să presupunem că ai trecut la dezamăgirea sumbră care, pentru mulți copii, este mai devastatoare decât furia, deși am încercat seriozitatea neînduplecată până la saturație cu primul nostru copil, iar asta era încă o neputință pe care mă bucuram că o experimentezi. Era tot ce puteam face ca să mă abțin să nu mă furișez de-a lungul holului și să trag cu urechea prin crăpătura ușii.

Când în sfârșit ai apărut, ai închis ușa de la camera lui Kevin după tine cu o solemnitate de ministru, iar expresia de pe chipul tău când ai intrat în sufragerie era surprinzător de liniștită. M-am gândit că te simțeai ușurat după ce ai dat toată rușinea și dezgustul afară din tine, și când mi-ai făcut semn să merg cu tine în bucătărie, am presupus că aveai să-mi explici ce pedeapsă stabiliseși ca să o putem aplica amândoi. Am sperat că ai găsit o pedeapsă nouă, aplicabilă imediat, care să-l atingă pe fiul nostru într-un loc — pe care eu nu l-am găsit niciodată — unde să-l doară. Mă îndoiam că are remușcări că a aruncat cu cărămizi, dar poate că îl convinseseși tu că delincvența juvenilă evidentă e o greșeală tactică.

— Ascultă, ai șoptit. Toată prostia asta a fost ideea lui Lenny, iar Kevin a fost de acord doar pentru că Lenny a propus la început baloane cu apă. S-a gândit că baloanele se vor sparge — și tu știi cât de amuzant li se pare copiilor când fac poc și împrăștie apa. I-am zis că și dacă un balon

mic se sparge, un șofer se poate speria și jocul poate deveni periculos, iar el zice că-și dă seama de asta acum.

— Cum? am zis. Cum... rămâne... cu cărămizile...

— Ei bine, au rămas fără baloane cu apă. Așa că, înainte să-și dea seama, Lenny a azvârlit o piatră — poate că era o bucată de cărămidă — când se apropia o mașină. Kevin zice că i-a spus lui Lenny imediat să nu facă asta că s-ar putea să rănească pe cineva.

— Da, am zis cu voce groasă. Acesta e clar stilul lui Kevin.

— Se pare că Lenny a reușit să mai arunce încă niște bucăți de cărămidă peste balustradă înainte ca băiatul nostru să apuce să-l oprească. Acela trebuie să fi fost momentul în care cineva a sunat la poliție. Se pare că, deși încă erau acolo sus, știi, ei doar stăteau când poliția și-a făcut apariția pe la spate. A fost ceva spectaculos de prostesc — recunoaște și el —, dar pentru un puști care nu a mai avut probleme cu legea, luminile acelea albastre intermitente pot fi destul de înfricoșătoare și fără să se gândească...

— Kevin e un băiat deștept, spui asta tot timpul. Tot ce-mi ieșea pe gură era greoi și alandala. După mintea mea, cred că s-a gândit foarte mult.

— Mami?

— Iubita mea, am zis, du-te înapoi și fă-ți tema, bine? Tati îi spune mamei o poveste tare frumoasă, iar mami abia așteaptă să vadă cum se termină.

— Oricum, ai reluat, au fugit. Nu au ajuns prea departe pentru că și-a dat seama că fuga e o nebunie și l-a apucat pe Lenny de geacă să-l oprească. Și uite cum stă treaba: se pare că prietenul nostru Lenny Pugh avea deja antecedente — vechea găselniță cu pusul zahărului în rezervorul cu benzină sau ceva de genul ăsta. Lui Lenny i s-a spus că dacă îl mai prind încă o dată o să fie pus sub acuzare. Kev s-a gândit că, neavând cazier, probabil or să-i dea drumul doar cu un avertisment. Prin urmare, Kevin le-a zis polițiștilor că el e capul răutăților și că el a fost singurul care a aruncat cu pietre. Trebuie să-ți spun că odată ce au fost

scoase la iveală toate aspectele, m-am simțit cam prost pentru că m-am luat de el în halul ăla.

Te-am privit cu o admirație mută.

— Ți-ai cerut scuze?

— Sigur că da, ai dat tu din umeri. Orice părinte trebuie să recunoască dacă a greșit.

Am căutat pe dibuite un scaun de la masa de bucătărie; trebuia să stau jos. Ți-ai turnat un pahar cu suc de mere, în timp ce eu am refuzat unul (ce aveai de nu ți-ai dat seama că am nevoie de o băutură tare?). Ți-ai tras și tu un scaun și te-ai aplecat înainte prietenește, ca și când întreaga neînțelegere avea să întărească relația dintre noi, să ne facă să ne sprijinim unul pe altul mai mult, să devenim familia adu-ți-aminte-chestia-aia-prostească-de-pe-pasarelă.

— Hai să-ți spun, ai zis și ai sorbit o gură de suc, tocmai am avut această conversație grozavă doar despre implicațiile loialității, știi? Când ești alături de prieteni, unde să tragi linia atunci când fac ceva ce tu crezi că depășește limitele, cât din tine ar trebui să sacrifici de dragul unui prieten. Pentru că l-am avertizat, poate a judecat greșit când și-a asumat vina. Putea fi arestat. Am admirat gestul, dar i-am zis că nu sunt sigur că Lenny Pugh merită efortul.

— Uau, am zis. Nu există limite.

Ți-ai răsucit repede capul.

— Zici asta cu sarcasm?

În ordine, dacă nu aveai de gând să mă ajuți, aveam să-mi torn singură un pahar de vin. Mi-am reluat locul și l-am dat gata pe jumătate din două sorbituri.

— Asta e o relatare foarte detaliată. Așa că sper că nu o să te superi dacă voi clarifica câteva aspecte.

— Spune.

— Lenny, am început. Lenny e un vierme. Lenny este cam prost. Mi-a luat ceva timp să-mi dau seama care e treaba — pentru Kevin, vreau să spun. Apoi am înțeles: asta-i șmecheria. E un vierme prost, maleabil, autodegradant.

— Stai așa, nici mie nu-mi place cine știe ce, dar *autodegradant*?...

— Ți-am zis că i-am prins pe amândoi în spate, iar Lenny avea pantalonii în vine?

— Eva, tu ar trebui să știi ce fac băieții la pubertate. Poate că te deranjează, dar uneori experimentează...

— Kevin nu avea pantalonii în vine. Kevin era îmbrăcat complet.

— Și ce vrei să spui cu asta?

— Că Lenny nu e prietenul lui, Franklin! Lenny e sclavul lui! Lenny face orice îi zice Kevin să facă, și cu cât e mai degradant, cu atât mai bine! Așa că perspectiva ca această pramatie mizerabilă, hlizită, mucoasă, să știe să facă ceva — cu atât mai puțin să fie „capul răutăților" pentru o șmecherie urâtă, periculoasă, în care sărăcuțul, virtuosul Kevin e târât fără să vrea — ei bine, e perfect absurdă!

— Vrei să vorbești mai încet? Și cred că nu mai ai nevoie de încă un pahar de vin.

— Ai dreptate. Am nevoie de un gin, dar va trebui să mă descurc cu Merlot.

— Uite. Poate că a făcut o alegere dubioasă, dar eu și cu el am discutat asta. Pe de altă parte, să iei asupra ta vina necesită curaj și sunt extrem de mândru...

— Cărămizi, l-am întrerupt. Sunt grele. Sunt mari. Constructorii nu țin cărămizile pe pasarelele pietonale. Cum au ajuns cărămizile acolo?

— Bucăți de cărămidă. Am zis bucăți.

— Da, mi-am lăsat umerii în jos, sunt sigură că asta a zis și Kevin.

— E băiatul nostru, Eva. Ar trebui să avem puțină încredere.

— Dar polițiștii au zis... mi-am lăsat gândul neterminat, pentru că-mi pierdusem entuziasmul pentru idee. M-am simțit ca un avocat perseverent care știe că jurații nu mai simt niciun fel de compasiune, dar care trebuie totuși să-și facă treaba.

— Majoritatea părinților, ai zis, se străduiesc să-și înțeleagă copiii și nu să disece fiecare...

— Încerc să-l înțeleg. Cruzimea mea trebuie să fi răzbătut la distanță; pe latura cealaltă a peretelui despărțitor, Celia a început să smiorcăie. Îmi doresc ca și tu să faci la fel!

— Foarte bine, du-te și vezi ce are Celia, ai murmurat când m-am ridicat să plec. Du-te și șterge-i ochișorii Celiei și mângâi-o pe Celia pe pletele ei blonde, frumoase, și fă-i temele Celiei până când, Doamne ajută, o învăța și ea să-și facă temele alea mizerabile de una singură. Băiatul nostru tocmai a fost ridicat de poliție pentru o faptă pe care nu a comis-o și e destul de marcat, dar nu contează, pentru că Celia are nevoie de lăptic și prăjituri.

— Așa e, am ripostat. Pentru că unul dintre copiii noștri învață să scrie denumirea animalelor domestice în timp ce celălalt copil aruncă cu cărămizi înspre farurile aprinse. A cam sosit timpul să vezi diferența.

Eram furioasă după acea noapte, și a doua zi aproape că mi-am irosit întreaga zi de muncă la AWAP întrebându-mă cum de am putut să mă mărit cu așa un prost notoriu. Îmi pare rău. Și a fost deplorabil din partea mea, dar nu ți-am zis niciodată peste ce am dat mai târziu în după-amiaza aceea. Poate că am fost doar stânjenită sau poate prea plină de mine.

Așa că, pe lângă furia și frustrarea că nu făceam nimic, am profitat de avantajul de a fi director pentru a pleca mai devreme. Când am ajuns acasă și i-am dat liber celui cu care stătea Celia, lui Robert, am auzit voci la capătul holului. Se pare că pe viermele prost, maleabil, autodegradant nici măcar nu l-a dus capul să se facă nevăzut pentru câteva zile după ce și-a făcut apariția la ușa noastră cu poliția pe cap, pentru că am recunoscut scâncetul nazal, plângăcios, venind dinspre dormitorul înfricoșător de ordonat al lui Kevin. În mod neobișnuit, ușa era întredeschisă; dar nu se aștepta ca eu să vin acasă decât după vreo două ore. Mă duceam spre baie nu neapărat să trag cu urechea, dar, of, cred că, de fapt, trăgeam cu urechea. Impulsul de a asculta la ușă mă năpădise cu o seară înainte și încă nu trecuse.

— He, ai văzut curul ăla gras al gaborului cum atârna afară din nădragi? depăna Lenny amintiri. Rânjetul omului muncii, care se întinde de la o ureche la alta! Pun pariu că dacă tipu' ăla făcea pe el în timp ce alerga, i-ar fi zburat cureaua!

Kevin nu părea că se lăsa implicat în flecăreala lui Lenny.

— Da, bine, a zis. Norocul tău că l-am făcut pe *domnul Plastic* să mă lase în pace. Dar trebuia să fi văzut şi tu scena de aici, Pugh. Luată direct din *Dawson's Creek*. Afurisit de greţoasă. Am crezut că o să izbucnesc în lacrimi înaintea unei pauze de publicitate din partea sponsorilor noştri.

— Hei, te înţeleg! Ca şi cu sticleţii, frate, ai fost tare, am crezut că prostu' ăla gras o să te ducă într-o cămăruţă şi o să te bată până te caci pe tine, că l-ai înnebunit, nu alta! *Domnule, trebuie să protestez energic, domnule, că io sunt cel care...*

— *Eu* am fost acela, retardat gramatical ce eşti. Şi să ţii minte, găgăuţă, îmi eşti dator.

— Sigur, frate. Îţi sunt dator vândut. Ai aplanat situaţia ca un supererou, ca... ca şi când ai fi fost Isus!

— Vorbesc serios, amice. Asta o să te coste, a zis Kevin. Fiindcă isprava ta ieftină îmi putea afecta serios reputaţia. Eu am standarde. Toată lumea ştie că am standarde. Ţi-am salvat pielea acum, dar să nu te aştepţi la o urmare, de genul Salvarea pielii partea a doua. Nu-mi place să-mi asociez numele cu porcării din astea. Pietre aruncate peste pasarelă... E o chestie a naibii de banală, omule... Nu are niciun pic de clasă, e a naibii de banală.

Eva

3 martie 2001

Dragă Franklin,

Ai găsit explicația: mi-a fost rușine pentru acuzațiile mele false și acesta este adevăratul motiv pentru care l-am rugat pe Kevin să ieșim atunci, doar mama și fiul. Ai zis că-i o idee ciudată, și când ai spus în termeni elogioși că eu și Kevin ar trebui să facem acest lucru mai des, am știut că nu-ți place — în special când ai adăugat abureala aia că să ne ferim de pasarelele pietonale, „fiindcă, știi, Kevin va simți o pornire incontrolabilă de a arunca chiar și cu șezlonguri pe șosea".

Eram agitată cum să-l abordez, dar mi-am făcut curaj singură, gândindu-mă că nu are rost să mă vait că băiatul meu adolescent nu-mi vorbește niciodată dacă nici eu nu vorbesc cu el nicicând. Și m-am gândit că excursia în Vietnam acum două veri nu a ieșit cum trebuia, fiind cam exagerată — trei săptămâni întregi nedespărțit de familie la vârsta de treisprezece ani, când niciun copil nu suportă să fie văzut alături de părinții lui, nici chiar de către comuniști. Cu siguranță, câte o zi, pe rând, ar fi mai ușor de suportat. În plus, i-am impus forțat propriul meu entuziasm pentru călătorie, în loc să fac un efort de a îndeplini ce-și dorea el — oricare i-ar fi fost dorința.

Șovăiala mea anticipată despre cum să fac să-l întreb m-a făcut să mă simt ca o școlăriță rușinoasă în timp ce mă

pregăteam să-l invit pe fiul nostru la un concert rock. Când, în sfârşit, l-am încolţit — sau mai degrabă *m-am* încolţit — în bucătărie, m-am dus să fac impresie, spunând:

— Apropo, aş vrea să-ţi cer să ieşim împreună.

Kevin m-a privit neîncrezător.

— De ce?

— Ca să facem ceva împreună, să ne distrăm.

— Cum ar fi ce?

În acest punct am devenit agitată. Să mă gândesc la ceva „distractiv" de făcut împreună cu fiul nostru era ca şi cum aş fi încercat să mă gândesc la o excursie grozavă, pe care să o fac împreună cu piatra mea de jucărie. Ura sporturile şi era indiferent la majoritatea filmelor; mâncarea era o nimica toată, iar natura o neplăcere, abia doar un agent de căldură şi răceală sau muşte. Aşa că am dat din umeri.

— Poate să facem câteva cumpărături de Crăciun. Să te scot la cină? Apoi mi-am scos asul din mânecă, interpretând perfect rolul absurd preferat de Kevin. Şi să jucăm o partidă sau două de minigolf.

Mi-a arătat acel zâmbet înjumătăţit, iar eu mi-am asigurat compania pentru sâmbătă. Îmi făceam griji în privinţa hainelor pe care să le port.

Într-o rememorare mai puţin precisă a cărţii *Prinţ şi cerşetor*, eu aş deţine rolul părintelui iubitor, implicat, al lui Kevin, în timp ce tu ai fi protectorul Celiei pentru o zi.

— Doamne, ai ripostat încet, va trebui să inventez ceva care să nu o îngrozească. Cred că asta scoate din discuţie aspiratul.

Ca să spun că voiam, că-mi doream cu adevărat să petrec toată după-amiaza şi seara cu fiul nostru de paisprezece ani, ar fi prea de tot, dar mi-am dorit mult să-mi doresc asta — dacă are vreo logică ce spun. Ştiind cum timpul parcă nu mai trece când sunt în preajma acestui băiat, am planificat ziua: minigolf, cumpărături pe Main Street în Nyack, iar apoi îi voi oferi o cină plăcută în oraş. Faptul că lui nu-i păsa de cadourile de Crăciun sau de vreo cină deosebită nu mi

s-a părut vreun motiv valabil ca el să nu învețe totuși lecția despre ce fac oamenii în mod normal. Cât privește escapada noastră sportivă, nimeni nu e făcut ca să-i placă minigolful și tocmai de aceea cred că mi s-a părut cel mai nimerit.

Kevin s-a prezentat la datorie în foaier având o expresie de îngăduință posacă, un condamnat târât să-și ispășească sentința (deși în aceeași situație, peste doar doi ani avea o expresie rece și infatuată). Cămașa Izod pe care o purta, prea mică, era de un portocaliu asemănător hainelor de pușcăriaș — și nu era, așa cum voi avea destule ocazii să observ, o culoare care să-l avantajeze — iar pentru că umerii îi erau trași în spate datorită cămășii strâmte, ziceai că are mâinile prinse la spate cu cătușe. Pantalonii lui kaki cu talie joasă din clasa a șaptea erau în avangarda modei: ajungând până la jumătatea gambei, aceștia anticipau renașterea pantalonilor până la gleznă de genul celor purtați de bicicliști.

Ne-am urcat în noua mea mașină VW Luna de un galben metalizat.

— Știi, pe vremea mea, am pălăvrăgit eu, broscuțele astea de VW erau peste tot. Forjate la maxim și de obicei pricăjite, pline de pletoși care fumau iarbă și ascultau Three Dog Night cu volumul dat la maxim. Cred că se vindeau cu vreo 2.500 de dolari. Acum varianta nouă costă de zece ori mai mult; loc ai tot pentru doi adulți și o pisică, dar e un automobil de lux. Nu știu dacă chestia asta e ironică sau amuzantă.

Liniște. În sfârșit, cu efort:

— Asta înseamnă că vei cheltui douăzeci și cinci de mii ca să te amăgești că ai încă nouăsprezece ani și tot nu vei avea vreun pic de spațiu în portbagaj.

— Ei bine, cred că mă plictisesc de chestiile astea retro, am zis. Reecranizările la *Familia Brady* și *Familia Flintstone*. Dar prima dată când am văzut-o, mi-a plăcut la nebunie designul. Luna nu copiază originalul, ci aduce oarecum cu acesta. Iar vechea broscuță era mică și inconfortabilă. Și Luna e tot o mașinuță, dar una surprinzător de frumoasă.

— Mda, a zis Kevin. Ai mai zis toate astea și înainte.

M-am înroşit. Era adevărat. Aşa am făcut.

Am oprit la terenul acela mic şi neconvenţional de la Sparkhill numit „9W Golf" şi mi-am dat seama, într-un târziu, că băiatul nostru nu-şi luase o geacă pe el. Era şi răcoare şi înnorat.

— De ce nu ţi-ai pus o haină pe tine? am explodat. Pentru tine lucrurile nu sunt niciodată suficient de stânjenitoare, nu-i aşa?

— Stânjenitor? a zis. Când sunt cu maică-mea?

Am trântit uşa, dar fiind tehnologie germană, nu a scos decât un zgomot înăbuşit.

Dumnezeu ştie ce am avut în cap. Minigolful fiind în mod fundamental ridicol poate că am sperat că va imprima după-amiezii noastre o notă de bizar. Sau poate că, de fapt, am sperat să se producă o inversie emoţională, astfel încât orice însemna ceva pentru mine şi nu însemna nimic pentru Kevin, să devină ceva pentru Kevin şi nimic pentru mine. În orice caz, era ceva aiurea. Am plătit supraveghetorului şi ne-am îndreptat către prima gaură — un bazin din care răsăreau buruieni moarte, păzit de o girafă de ipsos care arăta ca un ponei cu gâtul frânt. De fapt, toate personajele de pe traseu erau prost făcute şi arătau neîngrijit, dând locului o ambianţă care nu face nici doi bani, cum ar zice Kevin. Traficul de pe 9W era gălăgios şi necontenit şi, între timp, lui Kevin i se făcuse pielea de găină. Îngheţa de frig, iar eu îl forţam totuşi să facă chestia asta, pentru că aveam această idee învechită de a petrece o zi mamă şi fiu şi trebuia, fir-ar să fie, *să ne distrăm*.

Normal, oricine putea să trimită o minge de golf printre picioarele bine ţintuite în pământ ale bazinului, având în vedere că acestea se aflau la aproape un metru depărtare unul de celălalt. Dar când traseul a devenit mai dificil — pe sub rachetă, până la far, pe sub podul suspendat, în jurul putinei de lapte, printre uşile Pompierilor din Sparkhill–Palisades în replică fidelă — Kevin a lăsat deoparte neîndemânarea studiată din zilele în care arunca discul roată în partea de grădină în care se afla el şi a făcut

dovadă în schimb de acea coordonare mână–ochi remarcabilă, pe care instructorul său de tras cu arcul i-a lăudat-o cu mai multe ocazii. Dar într-o oarecare măsură tocmai pentru că el era atât de bun la acest joc îl făcea și mai lipsit de sens, iar eu nu m-am putut abține să nu-mi aduc aminte de primul nostru „joc", când el avea doi ani și dădea mingea înainte și înapoi pe podea exact de trei ori. Cât mă privește pe mine, stupiditatea absolută a acestui exercițiu a devenit atât de bătătoare la ochi, că am devenit apatică și ratam găurile. Niciunul nu a vorbit, iar traseul ne-a luat puțin timp să-l terminăm, cel puțin așa indica ceasul; m-am uitat constant la ceas. „Deci asta înseamnă să fii Kevin", m-am gândit. Timpul trece apăsător minut cu minut. Așa e întotdeauna când ești Kevin.

La final, Kevin a pozat cu crosa lui ca un gentleman spilcuit, tăcut în continuare, dar cu o privire de genul „și acum ce urmează?", de parcă spunea, bine, am făcut ce ai vrut și sper că ești mulțumită.

— Ei bine, am zis aspru. Ai câștigat.

Am insistat să mergem acasă să-și ia jacheta, deși ideea de a apărea înapoi acasă atât de curând mă stânjenea — tu te-ai uitat năucit —, iar să mergem prin Nyack la Gladstone și înapoi la Nyack ca să facem cumpărături părea și mai ciudat. În orice caz, acum că băiatul nostru îmi stricase ideea jucăușă, neconvențională de petrecere a unei după-amiezi — transformând-o într-o farsă mecanică, care te îngheța — părea mai mulțumit. Când am parcat (destul de departe de Broadway, pentru că traficul la mijloc de decembrie era bară la bară și am fost norocoși să găsim spațiul pe care l-am găsit), spre uimirea mea, și-a exprimat un gând din senin.

— Nu înțeleg de ce sărbătorești Crăciunul dacă nu ești creștin.

A pronunțat *creștin* cu un *i* lung ca să facă aluzie la *Isus*.

— Ei bine, am zis, e adevărat că tatăl tău și cu mine nu credem că un tânăr oarecare, care se pricepea să emită vorbe de duh acum 2.000 de ani, a fost fiul lui Dumnezeu. Dar e

plăcut să ai sărbători, nu-i așa? Ca o parte din an să fie altfel, ceva pe care-l aștepți cu nerăbdare. Ce am învățat studiind antropologia la Green Bay este că e important să observi ritualurile culturale.

— Atâta timp cât nu au nicio substanță, a zis Kevin detașat.

— Tu crezi că suntem niște ipocriți.

— Tu ai zis-o, nu eu.

Trecând ușor pe lângă Runcible Spoon și după colț către Main Street, a făcut niște fete de liceu mai mari, care hoinăreau pe stradă, pe lângă centrul Long Island Drum, să-și întoarcă capul. Sincer, nu cred că pielea lui de armean, închisă la culoare, a atras atenția, ci mai degrabă eleganța lui indiferentă într-o disonanță izbitoare cu îmbrăcămintea ridicolă de pe el. Se mișca de parcă mergea pe rulmenți. Iar oasele șoldurilor bine evidențiate nu aveau cum să dăuneze.

— Deci, a rezumat Kevin, unduindu-se printre pietoni, nu vrei să renunți la cadourile și lichiorul de ou super rafinat, dar te descotorosești de rugăciuni și de plictisitoarea slujbă din Ajunul Crăciunului. Să profiți de lucrurile bune fără să trebuiască să plătești pentru ele cu tâmpeniile astea.

— Ai putea să spui și așa, am subscris precaută. Într-un sens mai larg, am încercat să fac asta toată viața.

— În ordine, atâta vreme cât îți reușește, a zis misterios. Nu sunt sigur că merge întotdeauna. Și a renunțat la subiect.

Încă o dată conversația s-a blocat, așa că atunci când simțeam că aproape mă sufoc, am zis cu voce tare că am putea să-i cumpărăm Celiei unul dintre acele scutere Razor, care dintr-odată au devenit atât de populare.

Kevin a zis:

— Știi, dacă acum câțiva ani îi dădeai unui puști un scuter din ăsta naspa de Crăciun, l-ai fi văzut cum țipă de încântare.

Am profitat de șansa de a fi colegială.

— Ai dreptate, asta e o chestie care nu merge în țara asta, prea multe moșturi. A fost la fel și cu rolele, nu-i așa? Peste

noapte, indispensabile. Şi totuşi... mi-am muşcat buza, privind încă un băiat cum vâjâie pe lângă mine pe acele cadre argintate, înguste. Nu vreau ca Celia să se simtă exclusă.

— Mam', revino-ţi. Celia ar fi îngrozită de moarte. Va trebui să o duci de mânuţă peste tot pe unde merge sau va trebui să o duci cu tot cu scuter şi toate acareturile. Eşti pregătită? Că eu zic pas.

Bine. Nu am cumpărat scuterul.

De fapt, nu am cumpărat nimic. Kevin m-a făcut să conştientizez că orice intenţionam să cumpăr părea să mă condamne. Am privit eşarfele şi pălăriile prin ochii lui şi brusc păreau aiurea sau inutile. Aveam eşarfe. Aveam pălării. De ce să ne mai dăm osteneala.

Deşi îmi părea rău că pierdeam locul de parcare, am fost fericită să am şansa să mă comport ca o mamă model şi am anunţat autoritar că acum urma să mergem înapoi acasă unde să se îmbrace pentru cină în haine de mărime normală — deşi răspunsul lui aerian, „cum zici tu", m-a făcut să conştientizez mai degrabă limitele autorităţii mele decât forţa ei. Când am trecut înapoi prin faţă la Runcible Spoon în drum spre maşină, o femeie corpolentă stătea singură la o masă de lângă geam, iar îngheţata cu bomboane pe care o mânca avea acele dimensiuni exagerate americane pe care europenii le invidiază şi le discreditează în aceeaşi măsură.

— De fiecare dată când văd oamenii graşi, ei mănâncă, am reflectat când eram la o distanţă sigură de restaurant. Să nu-mi spui mie de prostiile astea de genul: glandă, sau gene, sau metabolism încet. E haleala. Sunt graşi pentru că nu mănâncă ce trebuie, pentru că mănâncă prea mult şi tot timpul.

Lipsa de reacţie tipică, nici măcar *mm-hm* sau *aşa-i*. Într-un final, după ce am mai trecut de un bloc:

— Ştii, poţi fi chiar dură.

Am fost luată prin surprindere şi m-am oprit din mers.

— Tu vorbeşti.

— Mda, eu. Ghici de la cine am învăţat.

Conducând spre casă, atunci, de fiecare dată când îmi venea să zic ceva — despre șoferii de SUV-uri obraznici, luminițele de Crăciun de prost gust din Nyack — îmi dădeam seama că era prostesc și-mi înghițeam remarca. Aparent, eram ca cei care urmează decretul legat de cazul în care nu poți spune ceva frumos, mai bine nu spui nimic. Liniștea pură din Luna mea a oferit o avanpremieră intervalelor lungi de tăcere care aveau să se ivească la Claverack.

Acasă, tu și cu Celia ați lucrat la ornamente de brad toată după-amiaza și ai ajutat-o să-și împletească beteală în păr. Erai în bucătărie și aranjai crochete de pește congelat în tavă, când am dat buzna dinspre dormitor și te-am rugat să-mi închei nasturele de sus de la rochia mea de mătase roz strident.

— Uau, ai zis, nu arăți îmbrăcată ca o mamă.

— Aș vrea să creez senzația de ocazie, am zis. Credeam că-ți place rochia.

— Îmi place. Totuși, ai mormăit, încheind nasturele, despicătura aia de-a lungul coapsei e destul de mare. Doar nu vrei să se simtă stânjenit.

— E clar că pe cineva tot îl fac să se simtă stânjenit.

Am plecat să găsesc niște cercei și să-mi dau cu puțin Opium, apoi m-am întors în bucătărie ca să descopăr că, de această dată, Kevin, spre uimirea mea, a ascultat ce l-am rugat, și nu porunca *în litera ei* —, mă așteptam oarecum să-l găsesc împopoțonat într-un costum de iepuraș de mărime normală — ci chiar în spiritul ei. Stătea la chiuvetă cu spatele la mine, dar chiar și așa am putut să văd că pantalonii negru-închis din vâscoză îi veneau bine pe șoldurile lui înguste și cădeau pe pantofii de piele cu o ușoară fentă. Nu eu îi cumpărasem acea cămașă albă; cu mânecile alea lungi și modelul grațios, putea să fie îmbrăcăminte de scrimă.

Eram impresionată, chiar eram, și era cât pe ce să exclam cu tărie ce figură frumoasă făcea atunci când nu purta haine croite pentru un copil de opt ani, când s-a întors cu fața la mine. Avea în mâini o carcasă întreagă de la un pui. Sau

fusese întreagă înainte să sfâșie pieptul și o pulpă, a cărei parte superioară încă o devora.

Probabil m-am albit la față.

— Doar urma să te scot la cină! De ce mănânci partea cea mai bună a unui pui la rotisor înainte de plecare?

Kevin și-a șters niște grăsime de pe colțul gurii cu partea laterală a palmei, ascunzând nereușit un zâmbet de superioritate.

— Mi-era foame. Se întâmpla atât de rar să recunoască așa ceva că aș fi zis că-i un șiretlic. Știi — băiatul este în creștere?

— Lasă chestia aia jos *imediat* și ia-ți haina.

Așa că, normal, când ne-am așezat în Hudson House, *băiatul nostru în creștere* crescuse destul pentru acea zi și a recunoscut că pofta lui de mâncare scăzuse. Rupeam pâine împreună cu fiul meu doar în cel mai pur sens literal, pentru că a refuzat să comande un aperitiv sau chiar felul întâi, preferând să rupă chiflele din coșul de pâine. Deși le-a rupt în bucăți mai mici, nu cred că a mâncat vreuna.

Sfidătoare, am comandat o salată, aperitiv din piept de porumbel, somon și o sticlă întreagă de vin alb pe care presimțeam că o s-o termin.

— Deci, am început, luptându-mă cu jena în momentul în care am luat din verdețurile mele sub privirea ascetă a lui Kevin; ne aflam într-un restaurant, de ce să simt că trebuie să mă scuz că mănânc? Cum merge școala?

— Merge, a zis. Nu poți cere mai mult decât atât.

— Pot cere încă niște detalii.

— Vrei orarul meu?

— Nu. Voiam tare mult să nu mă enervez. Să zicem, care e materia ta favorită semestrul ăsta? Mi-am adus aminte prea târziu că pentru Kevin cuvântul *favorit* era asociat exclusiv cu preferințele altora pe care el adora să le răpească.

— Vrei să sugerezi că îmi place vreuna.

— Ei bine, am răsucit, având dificultăți în a înfige furculița într-o rucola suficient de mică cât să nu-mi mânjesc

bărbia cu sos de muștar. Te-ai gândit vreodată să te înscrii la un club după orele de școală?

M-a privit cu aceeași lipsă de încredere cu care mai târziu avea să întâmpine întrebările mele despre meniul de la Claverack. Poate am avut noroc că nu a catadicsit să răspundă în vreun fel la această întrebare.

— Cum e cu, ă, profesorii? E vreunul, știi tu, deosebit de...

— Și ce formații mai asculți? a zis pe un ton serios. Apoi poți să mă iei cu binișorul să vezi dacă nu e vreo fufă mică și frumoasă în primul rând care îmi face inima să-mi bată mai repede. Așa poți să faci trecerea la chestii de genul, bineînțeles că depinde de mine, dar înainte de a i-o trage tipei pe coridor ar fi bine să *aștept* până când sunt *pregătit*. Exact pe la desert poți să mă întrebi de *droooguri*. Cu grijă, că doar nu vrei să mă sperii și să mă ții la distanță, așa că trebuie să spui cum și tu ai *experimentat*, dar asta nu înseamnă că și eu trebuie să *experimentez*. În final, după ce ai dat pe gât toată sticla, poți să mergi cu ochii încețoșați și să spui cât de grozav este să petreci timp împreună cu mine și poți să te ridici din scaunul pe care stai și să mă iei de umeri și să mă *strângi* ușor.

— În ordine, domnule Sarcasm, am lăsat baltă salata. Despre ce vrei *tu* să vorbim?

— Asta a fost ideea ta. Eu nu am zis niciodată că vreau să vorbim despre vreo afurisită de chestie.

Am luat poziții de luptă când s-a servit pieptul de porumbel în sos de coacăze, iar eu am început să îmi dau seama: Kevin avea un fel al lui de a transforma plăcerile într-o muncă grea. Cât privește replica pe care a avut-o după o liniște de trei sau patru minute, nu pot decât să trag concluzia că îi era milă de mine. Mai târziu, la Claverack, nu avea să fie el cel care clipea primul, dar la urma urmei, la Hudson House avea doar paisprezece ani.

— Bine, am eu un *subiect*, a propus cu viclenie, luând un creion roșu aprins din bolul de creioane din partea casei, apărute și astea peste tot ca și scuterele. Întotdeauna te vaiți

de țara asta și-ți dorești să fi fost în Malaysia sau ceva pe acolo. Care-i problema ta cu locul ăsta? Pe bune. Să fie *materialismul* american?

Ca și Kevin atunci când i-am propus această întâlnire, am bănuit că-i o capcană, dar aveam un aperitiv și două treimi de sticlă încă și nu voiam să petrec acest timp desenând floricele pe bucata de față de masă disponibilă.

— Nu, nu cred că e asta, am răspuns sincer. La urma urmei, așa cum ar zice bunicul tău...

— *Materiale sunt totul.* Deci care e problema ta?

Asta cu siguranță o să te uluiască, dar în momentul acela nu vedeam nimic rău în legătură cu Statele Unite. De obicei mă blochez în stadiul acesta când un oarecare necunoscut, în avion, deschizând discuția când las cartea jos, mă întreabă ce alte romane mi-au mai plăcut: rămân fără cuvinte, încât cel de lângă mine se poate gândi că ce am găsit de citit în buzunarul cu reviste din avion este prima carte de ficțiune pe care am citit-o în viața mea. Părerea mea de neîncredere față de Statele Unite era valoroasă pentru mine — chiar dacă, mulțumită ție, am învățat să recunosc cu răutate că e cel puțin un loc plin de duh, o sursă de inspirație care, în ciuda aparențelor de conformitate, a cultivat o gamă abundentă de nebuni în toată regula. Incapabilă total de a preciza măcar o trăsătură a acestei țări care mă scotea din sărite, am simțit cum fundația se desprinde pentru o secundă și mi-a fost teamă că poate nu am ținut Statele Unite departe de inima mea din cauza atitudinii cosmopolite sofisticate, ci mai degrabă pentru că aveam o prejudecată meschină.

În orice caz, în avion îmi pică la un moment dat fisa că ador *Sus, deasupra lumii* al lui Paul Bowles. Apoi îmi aduc aminte de *A Bend in the River* a lui V.S. Naipaul, care întotdeauna îmi amintește de încântătoarea *Girls at Play* a lui Paul Theroux și gata, sunt din nou printre știutorii de carte.

— E urât, am susținut.

— Ce?

— Tot ce ține de fast-food. Tot plasticul acela. Și mai e și răspândit în toată țara.

— Ziceai că-ţi place clădirea Chrysler.

— E veche. Mai toată arhitectura americană modernă e groaznică.

— Deci ţara asta e o groapă de gunoi. De ce ar fi mai bine în altă parte?

— Tu n-ai prea fost în altă parte.

— Vietnam a fost ca o fundătură împuţită. Lacul acela din Hanoi puţea.

— Dar nu ţi s-a părut că oamenii sunt frumoşi? Poate şi numai din punct de vedere fizic.

— M-ai dus în Asia să mă uit după la fundul gălbejiţilor? Puteam să fac o rezervare la un pachet de vacanţă pe internet.

— Să te distrezi? am întrebat sec.

— Am avut şi momente mai bune. A aruncat o chiflă în coş. În plus, tipii arătau ca fetele pentru mine.

— Dar am crezut că e interesant, am insistat, de-a lungul lacului — chiar şi dacă mirosea — modul în care vietnamezii plătesc întreprinzătorilor care au cântare de baie câţiva dongi ca să se cântărească în speranţa că s-au *îngrăşat* cu câteva kilograme. E un lucru sănătos din punct de vedere biologic.

— Pune-i pe veneticii ăia lângă un castron fără fund cu cartofi prăjiţi pentru suficient de mult timp şi o să se facă mai mari în lăţime decât în înălţime, ca şoarecii ăia de mall din New Jersey. Tu crezi că doar americanii sunt lacomi? Nu prea dau atenţie istoriei europene, dar nu prea cred.

Am mâncat somonul, deşi îmi cam pierdusem pofta de mâncare când am ajuns la el, şi băteam darabana cu degetele pe masă. Pe fundalul unui peisaj marin de la Hudson House, purtând cămaşa aia de un alb intens cu mânecile bufante, gulerul ridicat şi o deschizătură în formă de V de la gât până la stern, Kevin ar fi putut trece drept Errol Flynn în *Captain Blood*.

— Accentul, am zis, urăsc accentul.

— E şi accentul tău, a zis. Chiar dacă spui, *roşiea*.

— Crezi că sună pretenţios.

— Tu nu?

Am râs, un pic.

— Bine, sună pretenţios.

Parcă nu mai era atâta încordare, şi m-am gândit că, poate, această „ieşire" nu a fost o idee atât de proastă până la urmă. Poate ajungem la un rezultat. Am început să mă avânt cu zel în conversaţie.

— Uite, un lucru pe care nu pot să-l sufăr la ţara asta e lipsa de răspundere. Tot ce nu merge în viaţa unui american e din vina altcuiva. Toţi fumătorii ăştia care adună milioane de dolari despăgubire de la firmele de ţigări, când ştiau care sunt riscurile de acum patruzeci de ani. Nu se pot lăsa? Dau vina pe Philip Morris. Acum nu mai lipseşte decât ca grăsanii să dea în judecată firmele de fast-food pentru că au mâncat prea mulţi Big Mac! M-am oprit, calmându-mă. Îmi dau seama că ai mai auzit asta şi altădată.

Kevin mă juca pe degete, bineînţeles. Avea aceeaşi intenţie, aceeaşi expresie răuvoitoare pe care am văzut-o recent la un băiat ce-şi dădea cu roţile în sus maşinuţa de curse cu telecomandă, lovind-o de pietrele din parcul Tallman.

— O dată sau de două ori, a recunoscut, înăbuşindu-şi un zâmbet.

— Plimbăreţii, am zis.

— Ce-i cu ei.

— Mă scot din sărite. Bineînţeles, auzise şi asta. Sau poate că nu auzise asta, pentru că până atunci nu o articulasem: oamenii de aici nu pot pur şi simplu *să meargă la plimbare*, trebuie să adere la un program sau altul. Şi ştii, s-ar putea ca acesta să fie miezul problemei, oful meu. Toate acele lucruri intangibile în viaţă, chestiile cu adevărat valoroase, dar care nu pot fi exprimate în cuvinte şi care fac ca viaţa să merite trăită... americanii par să creadă că toate acestea pot fi obţinute dacă te alături unui grup, dacă te abonezi la ceva, dacă urmezi o dietă specială sau dacă faci aromaterapie. Şi nu e doar faptul că americanii cred că pot să cumpere orice; ei cred că dacă urmezi instrucţiunile de pe etichetă, produsul trebuie să funcţioneze. Apoi, când produsul nu

merge și sunt în continuare nefericiți, deși dreptul la fericire este garantat de Constituție, se dau în judecată unii pe alții.

— Cum adică, intangibile, a zis Kevin.

— *Las-o baltă*, cum ar spune prietenii tăi. Dragoste, bucurie, intuiție... (Pentru Kevin puteam la fel de bine să vorbesc de omuleții verzi de pe Lună.) Dar nu le poți comanda pe internet, nu le poți învăța la un curs la Noua Școală și nu le poți căuta în cartea cu instrucțiuni. Nu e așa de ușor, sau poate e ușor... atât de ușor că încercarea, urmând instrucțiunile, frânează totul... nu știu.

Kevin mâzgălea furios cu creionul pe fața de masă.

— Altceva?

— Bineînțeles că mai e și altceva, am zis, simțind momentul în care lucrurile încep să decurgă ca în discuțiile din avion când în sfârșit reușesc să accesez biblioteca din capul meu, amintindu-mi de *Doamna Bovary* și *Jude neștiutul* și *O călătorie în India*. Americanii sunt grași, incoerenți și ignoranți. Sunt pretențioși, aroganți și răsfățați. Sunt siguri pe ei și au o anumită superioritate când vine vorba de democrația lor prețioasă, și binevoitori cu alte naționalități pentru că ei consideră că știu cel mai bine — deși jumătate din populația adultă nu merge la vot. Și sunt și lăudăroși. Mă crezi sau nu, în Europa nu se consideră acceptabil să îndrugi noilor cunoștințe din primul moment că ai studiat la Harvard și că ai o casă mare care te-a costat atât și atât și ce persoane celebre vin să ia cina cu tine. Și americanii nu pricep niciodată că în unele locuri se consideră obscenitate ca, la o petrecere, să-ți faci cunoscută preferința pentru sexul anal cuiva pe care l-ai cunoscut cu doar câteva minute înainte — de vreme ce întregul concept de intimitate a ajuns pe marginea drumului. Și asta fiindcă americanii au încredere în ceva greșit, au o inocență care te face să pari prost. Și cel mai grav, nu au nici cea mai vagă idee că restul lumii nu-i înghite.

Vorbeam prea tare pentru un local așa de mic și exprimam sentimente atât de violente, încât mă simțeam însuflețită într-un mod ciudat. Era prima oară când reușisem să

vorbesc într-adevăr cu fiul meu și am sperat că am traversat Rubiconul*. În sfârșit, eram în stare să-i împărtășesc chestiuni în care credeam mult și cu adevărat și nu doar să-i țin predici — te rog să nu rupi trandafirii premiați ai familiei Corley. Recunosc, începusem într-o manieră copilărească, stângace, întrebând *cum merge școala*, în timp ce el a fost cel care a condus discuția noastră ca un adult competent, trăgându-și de limbă partenerul. Dar, drept consecință, eram mândră de el. Tocmai scorneam o remarcă odată cu aceste rânduri, când Kevin, care mâzgălise de zor pe fața de masă cu acel creion, a terminat ce desena el acolo, a privit în sus și a dat din cap la desenul lui.

— Uau, a zis. Ce puhoi de adjective.

Deficit de atenție pe naiba! Kevin era un elev capabil când se sinchisea, și nu mânjise aiurea, și-a luat notițe.

— Să vedem, a zis și a trecut la examinarea succesivă a elementelor de pe lista lui cu creionul roșu. *Răsfățați*. Tu ești bogată. Nu știu sigur ce crezi tu că-ți lipsește, dar pun pariu că ți-l poți permite. *Aroganți*. O descriere destul de bună a discursului de adineauri; în locul tău nu aș comanda desert, fiindcă pot pune pariu că ospătarul o să-ți tragă niște muci în compotul de zmeură. *Incoerenți*? Să vedem... A căutat pe fața de masă și a citit cu voce tare: „Nu e așa de ușor sau poate că e ușor, nu știu." Eu n-aș zice că sunt spusele lui Shakespeare. De asemenea, mi se pare că stau față în față cu doamna care turuie sus și tare despre „emisiunile gen reality show-uri" când ea nu a văzut nici măcar una. Și așa ceva denotă — unul dintre cuvintele tale preferate, mam' — ignoranță. Pe urmă, *lăudăroși*. Ce a fost toată abureala asta de genul „tăntălăii ăștia de la coada vacii" și „eu care sunt mult mai bună decât ei" dacă nu o paradă de-a ta? Ca și cineva care *crede că el știe* iar alții nu. *Încrezători... fără cea mai vagă idee că alții nu-i suferă*. A subliniat această ultimă afirmație și m-a

---

* Râu din nordul Italiei, după a cărui traversare Cezar a declanșat războiul civil cu Pompei. (*n.r.*)

privit cu o repulsie totală. Ei bine, din câte îmi dau eu seama, cam singurul lucru care te face pe tine și pe ceilalți americani tâmpiți să nu fiți ca două picături de apă e faptul că nu ești grasă. Și doar pentru că ești o slăbănoagă te comporți *plină de tine — condescendentă* — și cu *superioritate*. Poate aș prefera să am o mamă cât o vacă de mare, care cel puțin nu crede că e mai grozavă decât toată lumea din țara asta afurisită.

Am achitat nota. Nu aveam să mai facem o ieșire mamă-fiu până la Claverack.

Descurajată fiind de la a-i mai cumpăra un scuter, m-am chinuit mult ca să găsesc un șoarece-elefant drept cadou de Crăciun pentru Celia. Când am vizitat expoziția de mamifere mici de la Grădina zoologică din Bronx a fost încântată de acest dezaxat mititel, care arăta de parcă un elefant împerecheat cu un cangur s-a încrucișat cu mai multe generații de șoareci. Importul era probabil ilegal — dacă nu total pe cale de dispariție, această creatură minusculă din sudul Africii era etichetată ca fiind „amenințată cu dispariția, datorită pierderii habitatului" — fapt care nu m-a ajutat deloc când tu ți-ai pierdut răbdarea că mi-a luat mult timp ca să găsesc unul. În final, am ajuns la o înțelegere. Tu te-ai făcut că nu mă vezi când eu am găsit pe internet un magazin de animale de companie specializat în creaturi „neobișnuite" și eu am făcut la fel când tu i-ai cumpărat lui Kevin o arbaletă.

Nu ți-am zis niciodată cât costă cadoul Celiei și nu cred că o să-ți spun nici acum. E suficient să zic că în anumite ocazii e plăcut să ai bani. Șoarecele-elefant — numit necorespunzător: nici șoarece de câmp, nici elefant, cu urechi în formă de cupă care sunt enorme proporțional cu restul corpului său — a fost, fără excepție, cel mai de succes cadou pe care l-am făcut vreodată. Celia ar fi fost încântată chiar și de o pungă cu bomboane, dar chiar și fata noastră cea plăcută avea mai multe niveluri ale bucuriei, iar când a despachetat cușca aia mare de sticlă, a făcut ochii cât cepele. Apoi a zburat în brațele mele cu o avalanșă de mulțumiri.

S-a tot ridicat de la masa de Crăciun ca să verifice dacă cușca e destul de caldă sau ca să-i dea să mănânce niște merișor crud. Deja îmi făceam griji. Animalelor nu le priesc întotdeauna mediile străine și să dai un cadou atât de perisabil unui copil sensibil a fost probabil un gest pripit.

Apoi, poate că l-am cumpărat pe „Fonfăilă", cum îl botezase Celia, și pentru mine, nu doar pentru ea, numai și pentru că vulnerabilitatea lui delicată îmi amintea atât de mult de Celia. Având o blană lungă, pufoasă, care îmi amintea de părul blond al fiicei noastre, această minge de puf de 150 de grame arăta de parcă, dacă suflai tare, s-ar împrăștia în vânt ca o păpădie. Ținându-și echilibrul pe niște pulpe care se îngustau în picioroange subțirele, Fonfăilă arăta precar când stătea ridicat. Botul lui unicat în formă de trompetă și băgăcios își făcea loc prin cușca brăzdată de mizerie într-un mod deopotrivă impresionant și comic. Animalul mai mult țopăia decât mergea, iar îngrădirea lui între pereții care-l înconjurau iradia acel optimism vesel, de genul „voi face tot posibilul", cu care Celia avea să facă față propriilor ei limite. Deși șoarecele-elefant nu e strict vegetarian — mănâncă viermi și insecte — ochii căprui și masivi îl făceau pe Fonfăilă să pară uimit, speriat, orice altceva decât un prădător. Ca și Celia, Fonfăilă avea trăsăturile unei prăzi.

Gândindu-se că animăluțul ei nu trebuie să fie prea mult manevrat, vâra ezitant un deget prin ușa de la cușcă pentru a-i atinge blana roșiatică. Când veneau prieteni de-ai ei la joacă, ținea ușa de la dormitorul ei închisă în timp ce-i momea pe partenerii ei de joacă către alte jucării mai durabile. Poate că asta înseamnă că învață despre alți oameni, m-am rugat. (Celia era simpatizată pentru că nu făcea discriminare, de vreme ce aducea acasă colegii de joacă pe care alți copii îi disprețuiau — ca Tia, acea gaiță alintată a cărei mamă a avut tupeul să-mi sugereze discret că „ar fi mai bine dacă i s-ar permite Tiei să câștige la unele jocuri". Celia a dedus asta și fără să i se spună, de vreme ce m-a întrebat gânditoare după ce a plecat partenera ei de joacă care făcea

pe șefa, „e un lucru bun dacă trișezi ca să pierzi?" Privind-o pe fiica noastră cum îl apără pe Fonfăilă, am căutat o fermitate, o hotărâre pe chipul ei care ar fi putut indica o capacitate incipientă de autoapărare.

Totuși, fără să vreau, m-am gândit la posibilitatea ca Celia să aibă un farmec pe care cei din afară ar fi putut să-l treacă cu vederea, deși în ochii mei era încântătoare. Avea doar șase ani, dar mă temeam deja că nu va fi niciodată frumoasă — că era puțin probabil să se comporte cu atâta autoritate. Avea gura ta, prea largă pentru căpșorul ei; avea buzele subțiri și fără roșeață. Înfățișarea ei tremurândă încuraja o grijă permanentă în preajma ei, care te epuiza. Părul acela, atât de mătăsos și subțire, era menit să devină lins, iar culoarea sa aurie avea să lase loc unui blond șters până la vârsta adolescenței. De altfel, adevărata frumusețe nu este un picuț enigmatică? Iar Celia era prea simplă ca să fie acuzată de fățărnicie. Avea o figură disponibilă, și e ceva implicit neinteresant la aspectul unei persoane care îți spune orice vrei să afli. Deja puteam să anticipez: avea să devină o adolescentă de genul celor care ascund o pasiune fatidică pentru președintele consiliului elevilor, care nici nu știe că ea există. Celia avea să se vândă pe bani puțini. Mai târziu urma să se mute — prea tânără — cu un bărbat mai în vârstă, care abuzează de firea ei generoasă și care o părăsește pentru o femeie mai de viață, care știe cum să se îmbrace. Dar cel puțin va veni întotdeauna acasă de Crăciun și, dacă va avea ocazia, va deveni o mamă mult mai bună decât am fost eu vreodată.

Kevin îl evita pe Fonfăilă, însuși numele lui era nedemn pentru un adolescent. El prefera să prindă păianjeni sau greieri și să bălăngănească prada vie în cușcă — chestii tipic băiețești și ocupația perfectă pentru el de vreme ce Celia era prea gingașă. Dar această tachinare rece, implacabilă, era necruțătoare. Nu cred că ai uitat seara în care am servit prepeliță, iar el a convins-o că forma aceea costelivă din farfuria ei este știi tu cine.

Știu, Fonfăilă era doar un animal de casă, unul scump, iar un final nefericit pentru el era inevitabil. Trebuia să mă gândesc la acest lucru înainte să-i dau bestia aia mică, deși cu siguranță să eviți să te atașezi de cineva de frică că-l vei pierde înseamnă să eviți viața. Am sperat să trăiască mai mult, dar asta nu înseamnă că i-ar fi fost mai ușor Celiei atunci când s-ar fi întâmplat.

Noaptea aceea din februarie 1998 este singurul moment în care mi-o amintesc pe Celia disimulând. Se agita prin casă, mergea în patru labe, lua canapeaua la puricat, se uita roată pe sub pat, iar când am întrebat-o ce caută a ciripit „nimic!" A continuat să se târască de-a bușilea și în timpul în care trebuia să-și facă somnul și a refuzat să-mi explice jocul ei și m-a implorat s-o las să-l mai joace. În sfârșit, era arhisuficient și am târât-o în pat în timp ce ea se lupta să scape. Nu era genul ei să fie neastâmpărată.

— Ce face Fonfăilă? am întrebat, încercând să-i distrag atenția când am stins lumina.

A împietrit și nu a privit către cușcă atunci când am așezat-o în pat. După un timp, a șoptit:

— E bine.

— Nu-l pot vedea de aici, am zis, se ascunde?

— Da, se ascunde, a zis cu o voce și mai pierdută.

— Ia să vedem, unde e?

— Se ascunde, a zis iar, tot fără să se uite la cușcă.

Șoarecele-elefant dormea uneori într-un colț sau sub o creangă, dar când am căutat prin cușcă nu am găsit nici urmă de el.

— Sper că nu l-ai lăsat pe Kevin să se joace cu Fonfăilă, așa-i? am întrebat aspru, cu același ton cu care aș fi putut să întreb „sper că nu l-ai pus pe Fonfăilă în robotul de bucătărie!"

— E numai vina mea, a gâfâit și a început să plângă în hohote. Am cre-crezut că am închis ușa la cușcă, dar se pare că n-n-n-am închis-o. După cină am găsit-o deschisă, iar el nu mai era acolo! Am căutat peste tot!

— Șîîî, hai gata, o să-l găsim noi, am spus eu, dar nu era chip să se liniștească.

— Sunt o proastă, Kevin zice că sunt o proastă și are dreptate. Sunt proastă, proastă, proastă!

S-a lovit atât de tare la tâmple cu pumnii că a trebuit să o apuc de mâini.

Am sperat ca dispoziția ei plângăcioasă să se consume de la sine, dar supărarea unei fetițe are o stăruință uimitoare și forța cu care se disprețuia m-a determinat să fac promisiuni false. Am asigurat-o că Fonfăilă nu avea unde să se ducă și că mai mult ca sigur o să se întoarcă în cușca lui confortabilă până dimineață. Încrezătoare în pălăvrăgeala mea mincinoasă, Celia a tremurat și a stat cuminte.

Nu cred că am renunțat până pe la trei dimineața — îți mulțumesc, încă o dată, pentru sprijin. Tu aveai de găsit un nou loc a doua zi, dar niciunul dintre noi nu a reușit să adoarmă. Nu pot să mă gândesc la vreun colțișor în care să nu fi căutat; tu ai mutat uscătorul, eu am scotocit prin tot gunoiul. Mormăind bine dispus, „unde e obraznicul ălă mic?", ai scos toate cărțile de pe rafurile de jos, în timp ce eu mi-am făcut curaj și am căutat chiar prin gura de aerisire.

— Nu vreau să înrăutățesc situația spunându-ți „ți-am zis eu", ai afirmat când ne-am prăbușit amândoi în sufragerie cu părul plin de smocuri de praf. Și cred că era drăgălaș. Dar acela e un animal rar și delicat, iar ea e doar în clasa întâi.

— Dar a fost atât de conștiincioasă. Nu l-a lăsat niciodată fără apă, a avut grijă să nu-i dea prea multă mâncare. Apoi, să lase pur și simplu ușa la cușcă deschisă?

— E cu mintea aiurea, Eva.

— Ai dreptate. Cred că aș putea să comand încă unul...

— Nici vorbă. O lecție privind moartea e suficientă pentru un an.

— Te gândești că o fi ieșit afară?

— Caz în care e deja înghețat de frig, ai zis vesel.

— Mulțumesc.

— Mai bine decât să-l fi... câinii...

Asta e versiunea pe care i-am spus-o Celiei a doua zi: Fonfăilă s-a dus să se joace afară, unde era mai fericit că stă la aer curat și unde și-a făcut o mulțime de prieteni printre animale. Hei, de ce să nu întorc situația în favoarea mea? Celia era în stare să creadă orice.

Dacă toate ar fi mers după cum plănuisem, m-aș fi așteptat să-mi aduc aminte dispoziția cadaverică a fiicei noastre din săptămâna care a urmat, dar nu treburile gospodărești obișnuite. Dar, date fiind împrejurările, am un motiv întemeiat să rememorez faptul că în weekendul acela s-a înfundat chiuveta de la baia copiilor. Janis urma să vină abia luni, și nu mă dădeam în lături de la puțină curățenie prin casă din când în când. Așa că i-am venit de hac dopului cu câteva căpăcele de Liquid-Plumr turnate într-o cană cu apă rece, apoi lăsat să-și facă efectul, conform instrucțiunilor. Am pus deoparte Liquid-Plumr-ul. Chiar ți-ai imaginat că după tot acest timp o să-mi schimb istorisirea? *L-am pus deoparte.*

Eva

8 martie 2001

Dragă Franklin,

Dumnezeule, s-a mai întâmplat o dată, trebuia să-mi dau seama luni după-amiază, când toţi colegii de muncă au început brusc să mă evite.

O situaţie standard. Într-o suburbie din afara oraşului San Diego, Charles „Andy" Williams, de cincisprezece ani — un băiat alb, slăbuţ, care arăta destul de modest, cu buze subţiri şi părul încurcat ca un covor pe care s-a circulat intens — a adus în rucsac un pistol de calibru 22 la liceul Santana. S-a ascuns în toaleta băieţilor, unde a împuşcat două persoane, apoi a înaintat pe coridor ca să tragă în orice mişcă. Doi elevi au murit, treisprezece au fost răniţi. Când s-a retras din nou în toaletă, a fost găsit de poliţie ghemuit pe jos cu pistolul la tâmplă. Se tânguia fără noimă, „sunt doar eu"; l-au arestat fără să opună rezistenţă. Nici nu mai trebuie să spun că abia se despărţise de prietena lui — care avea doisprezece ani.

E curios că la ştirile de luni seara câţiva dintre colegii lui l-au caracterizat ca fiind „cel de care se râdea" în mod constant, persecutat ca fiind „ciudat, prostănac şi un ratat". Totuşi, o grămadă de alţi copii au confirmat că Andy avea o mulţime de prieteni, că nu s-ar încadra nici pe departe în categoria celor nepopulari sau ca ţintă preferată a batjocoritorilor şi că, dimpotrivă, era „simpatizat". Ultimele descrieri

au sădit confuzie în rândul publicului telespectator, de vreme ce în momentul în care Jim Lehrer a reluat subiectul în cursul serii pentru mai multe incursiuni în aflarea motivelor, toate descrierile de pe ecran cu „simpatizat" au fost înlăturate. Dacă Andy Williams nu a fost „tiranizat", înseamnă că nu s-a încadrat la interpretarea de acum la modă a incidentelor, pusă pe seama „răzbunării tocilarilor", care acum nu avea menirea să ne învețe un control mai strict asupra armelor, ci să sporească preocuparea pentru suferințele minorilor excluși.

Drept urmare, dacă „Andy" Williams este acum aproape la fel de faimos ca și tizul lui, cântăreț de estradă, mă îndoiesc că există vreun telespectator fidel de știri care ar putea să spună numele a cel puțin unui elev dintre cei doi pe care i-a împușcat mortal — adolescenți care nu au greșit niciodată cu nimic în afara faptului că s-au dus la toaletă în dimineața în care colegii lor mai norocoși s-au hotărât să-și țină vezica și la ora de geometrie: Brian Zuckor și Randy Gordon. Exercitându-mi o datorie civică, cum aș putea-o numi, am învățat pe de rost numele lor.

De-a lungul vieții mele, i-am auzit pe părinți cum făceau aluzie la incidente oribile în care copiii lor au pățit câte ceva: un botez total cu o cratiță în care fierbea tocana de curcan sau recuperarea unei pisici neastâmpărate printr-o fereastră deschisă de la etajul al treilea. Înainte de 1998, am crezut că știu despre ce vorbesc — sau despre ce evită să vorbească, pentru că de obicei există un zid propriu construit în jurul acestor evenimente, la care nu au acces, ca în unitățile de îngrijire intensivă, decât rudele de gradul întâi. Întotdeauna am respectat acele ziduri. Dezastrele personale ale altor oameni de orice fel se exclud și aș fi recunoscătoare pentru acel semn de „Nu intrați", în spatele căruia aș putea adăposti alinarea secretă și tenace că cei pe care îi iubesc sunt în siguranță. Totuși, mi-am imaginat că știu cu aproximație ce se află dincolo. Fie că e vorba de o fiică sau de un bunic,

suferința e suferință. Ei bine, îmi cer scuze pentru supozițiile pe care le-am făcut. Nu aveam nici cea mai mică idee.

Când ești părinte, nu contează ce s-a întâmplat, nu contează cât de departe erai în acel moment și cât de evident este că nu poți face nimic ca să dai timpul înapoi, nenorocirea abătută asupra copilului tău pare că e din vina ta. Tu ești tot ce au copiii tăi, iar convingerea lor personală că tu ai să-i protejezi este molipsitoare. Așa că în cazul în care te aștepți, Franklin, ca încă o dată să-mi pregătesc terenul pentru a-mi nega vinovăția, din contră. În mare, încă mai simt că a fost vina mea și, în mare, am simțit că era vina mea și atunci.

Cel puțin aș vrea să fi rămas fermă în privința opțiunii mele de supraveghere a copiilor. Îl angajasem pe Robert, acel student la seismologie de la Observatorul Lamont–Doherty ca să o ia pe Celia de la școală și să stea acasă până venea unul dintre noi și asta ar fi trebuit să fie regula. În ciuda tuturor vicisitudinilor, am reușit să-l și păstrăm pe Robert — deși amenințase că ne va părăsi — atunci când l-am asigurat că acum Kevin e destul de mare ca să-și poarte singur de grijă, iar el trebuie să se îngrijească doar de Celia. Dar tu ai avut pornirea asta de responsabilizare. Kevin avea paisprezece ani, era de o vârstă cu majoritatea bonelor din zonă. Pentru ca el să devină o persoană demnă de încredere, mai întâi trebuia să avem încredere în el; bineînțeles că suna grozav. Așa că i-ai zis celui care avea grijă de copiii noștri că atunci când Kevin, căruia i se aduce la cunoștință că trebuie să fie atent și la Celia, vine de la școală, Robert poate să plece. Asta rezolva problema care apărea recurent: tu rămâneai blocat în trafic, iar eu lucram până ceva mai târziu și (oricât de bine răsplătit pentru acest timp) Robert rămânea blocat în Palisades Parade când avea un curs la Lamont, la care trebuia să se întoarcă.

Când încerc să-mi aduc aminte acea zi de luni, mintea mea se ascunde, ca și când ar încerca să evite o minge care se îndreaptă cu forță către ea. Apoi amintirea aceea se

curbează centrifug, revenind, astfel încât atunci când mă ridic din nou, mă loveşte în cap.

Încă o dată lucram până puţin mai târziu. Noua înţelegere cu Robert m-a făcut să mă simt mai puţin vinovată pentru că muncesc o oră în plus, iar supremaţia AWAP-ului în nişa călătoriilor ieftine începuse să dispară. Aveam o concurenţă mult mai mare decât la început — apăruseră *Lonely Planet* şi *The Rough Guide*; între timp, pentru că toată ţara se bălăcea în bani proveniţi de la bursa înfloritoare, cererea pentru sejururile ieftine ca braga, cele în care noi eram specializaţi, a scăzut drastic. Aşa că, în ciuda judecăţii mele, lucram la o propunere pentru o serie nouă, *Wing and a Prayer Boomers* — al cărei public ţintă ar fi format din cei care au investit primii în Internet, probabil supraponderali, nostalgici în privinţa primei lor călătorii în Europa, având un exemplar deteriorat din A&R în anii '60, convinşi că sunt încă studenţi, dacă nu cu acte-n regulă, atunci cu sufletul, obişnuiţi cu vinuri de 30 de dolari, dar în continuare cu gândul la aventură, adică încă dornici de confort atâta vreme cât nu i se spune astfel, şi neapărat respingând ideea de a recurge la greoiul *Blue Guide* precum părinţii lor — când a sunat telefonul.

Mi-ai zis să conduc cu atenţie. Mi-ai zis că e deja la spital şi că nu pot face nimic. Mi-ai zis că viaţa ei nu e în pericol. Mi-ai zis asta de mai multe ori. Şi era adevărat. Apoi ai zis că „se va face bine", ceea ce nu era adevărat, deşi pentru majoritatea celor care comunică veştile lugubre impulsul de a da aceste asigurări complet fanteziste pare irezistibil.

Nu am avut de ales decât să conduc cu atenţie pentru că traficul pe podul George Washington era aproape blocat. Când în sfârşit am văzut ce faţă dărâmată ai în timp ce stăteai în sala de aşteptare, mi-am dat seama că totuşi o iubeşti, şi m-am dojenit singură pentru că m-am îndoit de asta. Kevin nu era cu tine, spre uşurarea mea, pentru că e foarte probabil să-i fi scos ochii cu mâna mea.

Foarte rar s-a mai întâmplat ca îmbrăţişarea ta să-mi ofere atât de puţină alinare. Continuam să te îmbrăţişez din

ce în ce mai tare, ca și când aș fi încercat să obțin ceva, ca atunci când storci un tub gol de cremă de mâini până când face zgomot.

Se afla deja în operație, mi-ai explicat. Până am ajuns eu, l-ai dus pe Kevin acasă pentru că nu puteam face altceva decât să așteptăm și nu avea rost să facem astfel încât fratelui ei să-i fie și mai greu decât îi era deja. Dar m-am întrebat dacă nu l-ai făcut pe Kevin s-o șteargă din sala de așteptare tocmai pentru a-l proteja de mine.

Am stat pe aceleași scaune din metal de un verde marin, unde am reflectat cu groază la ce le va spune Kevin doctorilor atunci când i-am rupt mâna. Poate, am presupus jalnic, timp de opt ani și-a așteptat momentul. Am zis:

— Nu înțeleg ce s-a întâmplat. Eram liniștită, nu am țipat.

— Credeam că ți-am spus la telefon, ai zis tu.

— Dar nu are niciun sens. Orice altceva decât arțăgos, tonul meu era pur și simplu unul de nedumerire. De ce să... ce să facă cu chestia aia?

— Copii. Ai dat din umeri. Cred că se jucau.

— Dar, am zis. Ea va, of... Mintea mi se golea întruna. Trebuia să reconstruiesc ce voiam să spun de la bun început, repetând replicile în sinea mea, unde ne aflam, ce urma... baia, da.

— Acum merge singură la baie, am reluat. Dar nu-i place acolo. Nu i-a plăcut niciodată. Nu s-ar juca acolo. O insistență incipientă în vocea mea trebuie să fi sunat periculos. Ne-am îndepărtat de subiectul ăsta. Celia era încă în operație. Nu ne-am certat, iar tu m-ai ținut de mână.

Mi s-a părut atunci că medicul a apărut după multe ore. Ai sunat acasă de pe mobil, de două ori, când nu te-am putut auzi, ca și cum voiai să mă scuteși de ceva; mi-ai cumpărat o cafea de la aparatul lipit de perete, care acum era acoperită cu o pojghiță crăpată. În momentul în care o asistentă i-a făcut semn chirurgului în direcția noastră, am înțeles brusc de ce unii oamenii își venerează doctorii, și de ce doctorii tind să se creadă Dumnezeu. Dar după ce i-am aruncat o privire am văzut că nu se simțea chiar Dumnezeu.

— Îmi pare rău, a zis. Am încercat cât am putut. Dar a fost foarte afectat. Mă tem că nu am putut să-i salvăm ochiul.

Am fost încurajați să plecăm acasă. Celia era sub sedative puternice și urma să rămână așa pentru o vreme. Nu suficient de mult, m-am gândit. Am plecat împovărați din sala de așteptare. „Cel puțin, ai evidențiat tu neconvingător, spune că celălalt ochi e probabil sănătos." Chiar în dimineața aceea luasem de la sine faptul că fata noastră avea doi.

Afară în parcare era răcoare; în fuga mea de la birou, mi-am uitat haina. Aveam două mașini ca să mergem acasă și asta mă făcea să fiu și mai friguroasă. Am simțit că suntem într-o cumpănă și mi-a fost teamă că dacă vom pleca fiecare în universuri vehiculare separate vom ajunge în același loc doar în cel mai banal sens geografic. Cred că și tu ai simțit nevoia pentru o confirmare că suntem, așa cum angajații mei și-au făcut un obicei în ultima vreme din a spune, de cinci ori pe zi, „pe aceeași lungime de undă", fiindcă m-ai invitat în mașina ta ca să analizăm situația și să ne încălzim.

Îmi era dor de furgoneta ta albastru-deschis, pe care o asociam cu perioada noastră de flirt, turată din plin la trecerea de barieră, cu geamurile deschise și cu boxele la maxim, ca într-o punere în scenă a versurilor lui Bruce Springsteen. Iar furgoneta te reprezenta mai bine, cel puțin pe vremuri: clasică, de casă, cinstită. Chiar și pură. Edward Hopper nu ar fi pictat niciodată grosolanul 4x4 cu care ai înlocuit-o. Având partea din spate ridicată într-un mod ciudat comparativ cu lățimea ei, cauciucuri prea mari, mașina avea o formă trunchiată, bombată, ca la o barcă pneumatică. Aripile proeminente și postura umflată îmi aminteau de acele șopârle a căror unică armă este înfățișarea, iar aspectul masculin, caricatural, al mașinii m-a făcut să glumesc pe seama ei, în vremuri mai bune, „dacă te uiți sub șasiu, Franklin, pun pariu că ai să găsești o pulă mică". Cel puțin ai râs.

Sistemul de încălzire mergea bine; prea bine, având în vedere că în momentul în care am uitat de el pentru câteva minute, aerul în cabină a devenit de nerespirat. Era mai

mare decât Fordul, dar în furgonetă nu m-am simțit niciodată așa claustrofobică când ne aflam doar noi doi înăuntru.

Într-un final, ți-ai sprijinit capul de tetieră și te-ai uitat în tavan.

— Nu pot să cred că ai lăsat-o afară.

Șocată, nu am răspuns.

— M-am gândit să nu-ți spun asta, ai continuat. Dar dacă înghițeam chestia asta însemna să nu ți-o spun și să nu ți-o spun vreme de săptămâni mi s-a părut mai grav.

Mi-am lins buzele. Am început să tremur.

— Nu am lăsat-o afară.

Ți-ai lăsat capul în jos, apoi ai oftat.

— Eva, nu mă provoca. Ai folosit Liquid-Plumr sâmbătă. Țin minte pentru că ai vorbit mult despre cum scurgerea de la baia copiilor miroase ciudat sau ceva de genul ăsta, iar mai târziu în după-amiaza aceea ne-ai avertizat să nu dăm drumul la apă să curgă în chiuvetă timp de o oră pentru că ai pus o substanță de curățat în ea.

— Am pus-o deoparte, am zis. Înapoi în dulapul de sus, închis cu încuietoarea pentru copii, unde Celia nu poate ajunge nici cu scaunul.

— Atunci *cum a ieșit de acolo*?

— Bună întrebare, am zis glacial.

— Uite, îmi dau seama că de obicei ești atentă cu substanțele caustice și că încui chestiile astea automat. Dar oamenii nu sunt mașini.

— *Țin minte* că am pus-o deoparte, Franklin.

— *Ții minte* când te-ai încălțat azi-dimineață, *ții minte* când ai închis ușa de la intrare când ai plecat? De câte ori eram în mașină și a trebuit să ne întoarcem ca să vedem dacă nu am lăsat aragazul aprins? Când să-l stingi ar trebui să-ți fie a doua natură!

— Dar aragazul nu e niciodată pornit, nu-i așa? E aproape o regulă de viață, un fel de aforism dintr-o prăjitură cu răvaș: aragazul nu e niciodată pornit.

— O să-ți spun când e pornit Eva: *singura dată* când nu te vei sinchisi să verifici de două ori. Și *atunci* te alegi cu o casă mistuită de flăcări.

— De ce purtăm discuția asta fără rost? Când fata noastră e în spital?

— Vreau să recunoști. Nu vreau să spun că nu o să te iert. Știu că probabil te simți groaznic. Dar pentru a trece peste, trebuie și să mărturisești...

— Janis a venit azi-dimineață, poate că *ea* a lăsat-o afară. De fapt, nu m-am gândit nici pentru un moment că Janis a fost atât de neghioabă, dar eram disperată să țin pe loc imaginea care începea să se formeze în capul meu când am avut în vedere un suspect mai plauzibil.

— Janis nu avea nevoie de substanța de curățat scurgerea. Toate scurgerile funcționau.

— Bine, am zis, pregătindu-mă pentru ce-i mai rău. Atunci întreabă-l pe *Kevin* cum de sticla aia a rămas afară.

— Știam că o să ajungem la asta. Mai întâi este, hm, un mister, apoi e vina menajerei, cine a mai rămas? Și, ce surpriză, ca Eva — care nu greșește niciodată — să arate spre fiul ei!

— Trebuia să aibă grijă de ea. Tu ai zis că e suficient de mare...

— Da, era în grija lui. Dar ea era la baie, el zice că ușa era închisă, iar noi nu l-am încurajat niciodată pe băiatul nostru de paisprezece ani să dea buzna peste sora lui pe tron.

— Franklin, povestea asta nu se leagă. Uită pentru o clipă motivul pentru care era afară, bine? Lasă-l deoparte. Dar ce motiv avea Celia să-și pună lichid de curățat țevile în ochi?

— Nu am nici cea mai vagă idee! Poate pentru că puștanii nu sunt numai proști, dar și creativi, iar combinația asta e letală. Ce alt motiv am avea să ținem porcăriile astea încuiate? Important e că fiul nostru a făcut tot ce trebuia să facă. Zice că atunci când a început să țipe a alergat la ea, iar atunci când a văzut care-i treaba, i-aa turnat apă pe față și i-a clătit ochiul cât de bine a putut, *apoi* a chemat salvarea,

chiar *înainte* să mă sune pe mobil — ceea ce e *foarte bine*, ordinea a fost cea *bună*, a fost la *înălțime*.

— Pe mine nu m-a sunat, am zis.

— E, ai zis. Mă întreb de ce oare.

— Pierderea... mi-am tras sufletul. E mare, nu-i așa? Trebuie să fi fost foarte, foarte nasol... Începusem să plâng, dar mi-am impus să mă opresc pentru că trebuia să mă descarc. Dacă și-a pierdut ochiul, iar chirurgii sunt mai buni la chestii din astea decât au fost vreodată, atunci a fost... A fost groaznic. Durează, ah, durează ceva vreme, m-am oprit din nou și am auzit zgomotul de la ventilatoarele de căldură. Aerul se uscase, iar saliva mea devenise lipicioasă. Durează ceva până își face efectul chestia aia. De aia scrie pe etichetă să o lași — să o lași să-și facă efectul.

Neputându-mă abține, mi-am apăsat cu buricul degetelor pe ochi, atingând pleoapele subțiri și protejându-mi globul neted și delicat.

— Ce vrei să spui? Pentru că e destul de grav să-l acuzi de neglijență...

— Doctorul a spus că va rămâne o cicatrice! Că era arsă pe toată partea aceea a feței! Timp, asta necesita timp! Poate că a spălat-o pe față, dar *când*? Când *a terminat*?

M-ai înșfăcat de ambele brațe, mi le-ai ridicat în dreptul capului și m-ai privit în ochi.

— Când a terminat ce? Tema? Trasul cu arcul?

— A terminat, am gemut, *cu Celia*.

— Să nu mai spui asta niciodată! Nimănui! Nici măcar mie!

— Gândește-te! Mi-am smuls brațele din strânsoare, întorcându-mă. Celia, să se înmoaie în acid? Celiei îi e frică de orice lucru! Și are șase ani, nu *doi*. Știu că ție nu ți se pare prea deșteaptă, dar nu e retardată mintal! Știe că nu trebuie să se atingă de aragaz și nu înghite înălbitor. În timp ce Kevin poate ajunge la acel dulap, poate desface lacăte și în somn. Nu e salvatorul ei. El e făptașul! Of, Franklin, el e de vină...

— Mi-e rușine de tine, *rușine*, mi-ai zis pe la spate, în timp ce eu m-am ghemuit lângă ușă. Să faci din propriul copil un demon doar pentru că nu ești în stare să-ți recunoști neglijența. E mai mult decât o lașitate. E o boală curată. Tuni și fulgeri în timp ce faci acuzații *strigătoare la cer* și ca de obicei nu ai nicio dovadă. Doctorul acela — a zis el ceva cum că povestea lui Kevin nu s-ar pupa cu rănile ei? Nu, nu a zis. Doar maică-sa poate ghici că e o mușamalizare a unei fapte malefice pentru că e un mare expert în medicină, un mare expert în chimicale corozive doar pentru că mai face din când în când curat prin casă.

Ca întotdeauna, nu te-ai putut abține să nu urli la mine în timp ce eu plângeam.

— Ascultă, m-ai implorat. Nu știi ce vorbești pentru că ești supărată. Nu ești în apele tale. E greu, și o să continue să fie așa pentru că va trebui să privești situația în față. O să aibă dureri și o să arate urât un timp. Singurul lucru care va ușura situația este să iei taurul de coarne. Celia — chiar și *Celia*, cu șoarecele-elefant — recunoaște că-i vina ei. A lăsat cușca deschisă! Și face parte din situație, doare, e drept, s-a întâmplat ceva trist, dar dacă nu făcea astfel, neplăcerea nu s-ar mai fi produs. Ea își asumă responsabilitatea și are doar șase ani! *Tu de ce nu poți?*

— Aș vrea să pot să-mi asum responsabilitatea, am șoptit, aburind geamul lateral. Aș zice: „Ah, m-aș putea sinucide pentru că am lăsat soluția într-un loc de unde ea a putut să o ia!" Nu înțelegi că ar fi mult mai ușor? De ce să fiu așa supărată? Dacă a fost vina mea, doar a mea? În acest caz, nu ar fi ceva de speriat. Franklin, e o chestiune serioasă, nu mai e vorba doar de o fetiță care-și scarpină eczema. Nu știu cum de a ajuns așa, dar e o oroare și *o urăște*...

— Ajunge! porunca ta semăna cu vorbele din finalul unei liturghii, profund și răsunător, așa cum și „amin" sună într-o rugăciune de binecuvântare. Se întâmplă rar să pun piciorul în prag. Dar Kevin a trecut printr-o traumă incredibilă. Sora lui nu va mai fi niciodată la fel. Și-a ținut cumpătul într-o situație de criză și sunt mândru de asta.

Totuși, el era pe post de bonă și își va face griji inevitabil că a fost doar vina lui. Așa că promite-mi chiar acum că vei face tot ce-ți stă în putință ca să-l liniștești că *nu a fost așa*.

Am tras mânerul de la ușă și am deschis-o câțiva centimetri. M-am gândit că trebuie să ies, să plec.

— Nu pleca, nu încă, ai zis, ținându-mă de braț. Vreau să-mi promiți.

— Să promit că o să-mi țin gura sau că o să cred povestea lui cusută cu ață albă? Aș putea să adaug încă una pe listă.

— Nu te pot face să-ți crezi propriul copil, deși cu siguranță am încercat.

Într-o privință aveai dreptate: nu aveam nicio dovadă. Doar fața Celiei. Nu-i așa că am avut dreptate? Nu avea să fie niciodată o frumusețe, nu-i așa?

M-am dat jos din jeep și m-am întors către tine, uitându-mă prin ușa deschisă. În timp ce vântul rece îmi biciuia părul, am rămas atentă, amintindu-mi de armistițiile militare fragile blocate de generali neîncrezători în mijlocul frontului pustiu.

— Bine, am zis. O să zicem că a fost un accident. Poți chiar să-i zici, „mă tem că maică-ta a uitat să pună Liquid-Plumr-ul la loc sâmbătă". Oricum, știa că am destupat scurgerea. Dar, în schimb, promite-mi că niciodată nu îl vei mai lăsa pe Kevin singur cu Celia. Nici pentru cinci minute.

— În ordine. Pun pariu că oricum Kevin nu prea mai are tragere de inimă să facă pe bona acum.

Ți-am zis că ne vedem acasă; un la revedere civilizat a fost un efort pentru mine.

— Eva! m-ai strigat din spate, iar eu m-am întors. Știi că de obicei nu mă dau în vânt după psihiatri. Dar poate că ar trebui să vorbești cu cineva. Cred că ai nevoie de ajutor. Nu te acuz de nimic. Doar că... ai dreptate într-o privință. Devine serioasă chestia. Mă tem că mă depășește.

Așa și era.

Următoarele două săptămâni au fost stânjenitor de tăcute în casă, când Celia se refăcea încă în spital. Tu și cu

mine vorbeam puțin. Eu te întrebam ce vrei să mănânci la cină, tu răspundeai că nu contează. În relația cu Celia am apelat la logistică de cele mai multe ori — atunci când fiecare dintre noi mergea în vizită. Deși părea rezonabil ca fiecare să meargă separat, și astfel ea să aibă companie mai multe ore într-o singură zi, adevărul era că niciunul dintre noi nu dorea să mai stea încă o dată cu celălalt în mașina ta supraîncălzită. Acasă discutam detaliile privind starea ei și, deși acestea erau îngrijorătoare — o infecție ulterioară enucleării, o lecție de vocabular peste care aș fi putut trece, a afectat mai tare nervul optic, eliminând posibilitatea unui transplant — faptele ne furnizau material de conversație. Căutând un oftalmolog pentru consultațiile ulterioare, m-am oprit la un medic pe care-l chema Krikor Sahatjian, din Cartierul de Est. Armenii au grijă unul de celălalt, te-am asigurat eu. O să ne acorde atenție specială. „La fel ca doctorul Kevorkian", ai mormăit tu, știind prea bine că nașul sinuciderilor asistate era un armean pe care comunitatea mea conservatoare ezita să-l accepte. Totuși, eram mulțumită pentru acest schimb redus care aproape că se încadra la capitolul zeflemea.

Îmi aduc aminte că mă comportam exemplar, nu ridicam vocea niciodată, nu obiectam când abia te atingeai de mâncarea pe care o pregătisem cu un efort considerabil. La gătit încercam să nu fac prea mult zgomot, înăbușind clinchetul vaselor. Drept respect pentru dispoziția nefiresc de senină a Celiei la spitalul Nyack, pe care o admiram în gura mare, am înghițit multe remarci că păream oarecum necuviincioasă, ca și când buna ei dispoziție neverosimilă era un afront la adresa muritorilor de teapă mai joasă care, destul de justificat, zbiară de durere și devin irascibili în timpul convalescenței. La noi în casă, lauda mea la adresa fiicei mele părea că e luată drept laudă de sine. Pe întreaga durată am făcut un efort susținut de a mă purta *normal*, care împreună cu încercarea de a mă simți bine și încercarea de a fi o mamă bună, pot fi adăugate acum pe lista noastră de proiecte în mod inerent blestemate.

Acea remarcă pe care ai făcut-o, cum că aș avea „nevoie de ajutor", a încolțit în inima mea, neliniștitoare. Am rememorat de atâtea ori cum am pus Liquid-Plumr-ul la locul lui, că s-a uzat înregistrarea și nu mai puteam avea încredere în ea. Îmi revizuiam suspiciunile și uneori nu... ei bine, nimic nu-mi mai era la fel de clar. Am pus oare sticla la locul ei? A fost rana prea serioasă pentru povestea spusă de Kevin? Aș putea indica măcar o probă cât de mică, una care să fie admisă la tribunal? Nu voiam să „vorbesc cu cineva", dar mi-aș fi dat și sufletul ca să pot vorbi cu tine.

La vreo două zile de la accident ai convocat o masă rotundă cu noi trei. Doar am mâncat, vorbind vag. Kevin s-a îndopat direct de pe aragaz. Ca să-ți facă voia, și-a luat acea postură jalnică, demnă de milă la masă. Fiind și eu chemată, fără voia mea, la această întrunire, m-am simțit la rându-mi ca un copil, forțată încă o dată la vârsta de nouă ani să aduc scuze oficiale domnului Wintergreen pentru că am șterpelit nuci căzute pe jos din curtea lui. Privindu-l pe furiș pe Kevin, am vrut să spun, „termină cu rânjetul ăsta, nu e de glumit; sora ta e la spital". Am vrut să spun „du-te și pune pe tine un tricou care nu e cu cinci mărimi mai mic decât ar trebui să porți, că doar simpla prezență în aceeași cameră cu această ținută îmi provoacă mâncărimi". Dar nu am putut. În cultura familiei noastre, astfel de admonestări tipic părintești, cel puțin din partea mea, nu erau permise.

— În cazul în care ești neliniștit, Kev, ai început tu (deși mie nu mi se părea că e neliniștit), să știi că acesta nu e un interogatoriu. În mare, vrem să-ți spunem cât de mult ne-ai impresionat cu reacția ta rapidă. Cine știe, dacă nu sunai la salvare imediat, ar fi putut fi și mai rău. (*Cum?* m-am gândit. Deși bănuiesc că ea ar fi putut să facă o baie în chestia aia.) Iar mama ta are ceva ce vrea să-ți spună.

— Voiam să-ți mulțumesc, am început, evitând privirea lui Kevin, pentru că ai dus-o pe sora ta la spital.

— Spune-i ce mi-ai spus și mie, m-ai îndemnat tu. Ții minte, mi-ai zis că îți făceai griji că el s-ar putea să se simtă, știi tu...

Partea asta era ușoară. L-am privit direct în față.

— M-am gândit că probabil te-ai simțit responsabil.

Fără ca măcar să clipească, s-a lăsat pe spate, iar eu am avut în fața ochilor nasul meu borcănat, gura mea îngustă, sprâncenele mele stufoase și tenul meu întunecat. Mă uitam în oglindă și totuși nu aveam nici cea mai vagă idee ce gândește propria mea reflexie.

— Adică?

— Fiindcă ar fi trebuit să ai grijă de ea.

— Dar voiai să-i reamintești, ai zis, că nu ne-am așteptat niciodată ca el să aibă grijă de ea în fiecare moment, iar accidente se mai întâmplă, așa că nu e vina lui. Ce mi-ai spus mie. Știi tu. În mașină.

Era exact ca atunci când îmi ceream scuze domnului Wintergreen. Când aveam nouă ani, am vrut să-i trântesc: „Majoritatea acestor nuci sunt viermănoase sau stricate, moș scrântit ce ești", dar în schimb am promis să culeg vreo zece kile din nucile lui amărâte și să i le aduc complet decojite.

— Nu vrem să te învinuiești singur. Intonația mea o imita pe cea a lui Kevin atunci când se adresa polițiștilor — *domnule* în sus, *domnule* în jos. Eu sunt vinovată. Nu trebuia să las Liquid-Plumr afară.

Kevin a dat din umeri.

— N-am zis eu că mă învinuiesc de ceva. S-a ridicat. Pot să plec?

— Încă ceva, ai zis tu. Sora ta va avea nevoie de ajutorul tău.

— De ce? a zis, mergând către bucătărie. E doar un ochi, nu-i așa? Doar nu are nevoie de un câine s-o ghideze sau de un baston alb.

— Da, am zis eu. *Norocul ei...*

— Va avea nevoie de sprijinul tău, ai zis. Va trebui să poarte un bandaj...

— Super, a zis el. S-a întors cu punga de litchi de la frigider. Era februarie; era sezonul lor.

— La un moment dat va avea un ochi de sticlă, ai zis, dar am aprecia dacă tu ai să fii de partea ei în caz că... știu eu... copiii din cartier vor râde de ea...

— Adică cum? a zis, rupând cu atenție coaja tare a fructului de culoarea somonului și scoțându-i la iveală pulpa roz-alburie. *Celia nu arată ca o tocilară?* Când a decojit globul acela palid, translucid, l-a băgat în gură, l-a supt și l-a scos afară.

— Bine, oricum tu...

— Vreau să zic, tată. A desfăcut sistematic fructul de litchi, separând pulpa alunecoasă de sâmburele neted de culoare maro. Nu sunt sigur că-ți aduci aminte când ai fost copil. A plasat îmbucătura la el în gură. Celia va trebui să suporte.

Am simțit cum radiezi pe dinăuntru. Iată-l pe adolescentul tău cum își etalează duritatea arhetipală adolescentină în spatele căreia își ascunde sentimente confuze, contradictorii în privința accidentului tragic suferit de sora lui. Se prefăcea, Franklin, era barbarism în ambalaj de bomboană spre deliciul tău. Era destul de confuz și contradictoriu, dar dacă te uitai la pupilele lui, ai fi văzut că erau dense și cleioase ca un gudron. Această furie de adolescent a lui nu era *drăguță*.

— Hei, domnule Plastic, s-a oferit Kevin, doriți și dumneavoastră unul?

Tu ai obiectat.

— Nu știam că-ți place litchi, am zis tare când l-a început pe al doilea.

— Mda, bine, a zis, decojind fructul și rotind globul cărnos pe masă cu degetul arătător. Avea culoarea fantomatică, lăptoasă a cataractei.

— Doar că, sunt foarte delicate, am zis neliniștită.

A străpuns fructul cu dinții din față.

— Mda, ce să zici. A plescăit. Un *gust dobândit*.

Mi-era clar că avea de gând să facă astfel cu toată punga. Am părăsit în grabă camera, iar el a râs.

În zilele în care o vizitam dimineața, lucram de acasă; autobuzul școlii îl lăsa pe Kevin la domiciliu exact când eu mă întorceam de la spital. Prima dată am trecut pe lângă el când își târâia picioarele fără vlagă pe Palisades Parade, am oprit mașina și m-am oferit să-l iau cu mine, să urce panta. Poate te gândești că să te afli singur cu fiul tău într-o mașină e o chestie banală, în special pentru o durată de două minute. Dar Kevin și cu mine ne apropiam foarte rar la o distanță atât de sufocantă, și-mi aduc aminte că am bolborosit asociativ tot drumul. Strada era ocupată cu mai multe mașini parcate pe lateral, care așteptau să-i scutească pe copii să mai parcurgă o distanță de trei metri cu forțe proprii și am remarcat că fiecare mașină era cât un OSC*. Am apucat să spun asta înainte să-mi aduc aminte că băiatul nostru ura când în loc să spun SUV spuneam altceva deranjant — încă o gafă regizată pentru a confirma mitul că eu nu prea trăiam aici.

— Știi, chestiile astea sunt o metaforă pentru toată țara asta, am continuat. Fusesem avertizată că astfel de discuții îl înnebunesc pe fiul meu, dar poate tocmai din acest motiv am continuat, aproape la fel ca mai târziu, la Claverack, voi aduce vorba de Dylan Klebold și Eric Harris doar ca să-l provoc. Zac pe șosea mai înalte și mai grozave decât orice altceva și au mai multă putere decât știe cineva să folosească. Chiar și profilul pe care-l sugerează — întotdeauna îmi aduc aminte de cumpărătorii grași, care se lălăie prin mall în bermude în pătrățele și pantofi sport cu căptușeală enormă și fața îndesată într-un chec cu scorțișoară.

— Mda, bine, ai mers vreodată cu una? (Am recunoscut că nu.) Așa că ce știi tu?

— Știu că își lăbărțează fundurile de nu mai ai loc de drum, se îndoapă cu combustibil, uneori se răstoarnă...

---

* În original: SRO, abreviere pentru *single-room occupancy*, folosit de obicei pentru a desemna un apartament cu o singură cameră. (*n.r.*)

— Și ce-ți pasă dacă se răstoarnă? Tu oricum îi urăști pe oamenii ăia.

— Nu-i urăsc...

— *O singură cameră!* dând din cap, a trântit ușa de la VW în urma lui.

Data următoare când m-am mai oferit să-l iau până acasă, mi-a făcut cu mâna să-mi văd de drum.

Mai era o situație stranie, de nesuportat, atunci când uneori se întâmpla să petrecem vreo două ore, doar eu și cu el în toată casa, înainte ca furgoneta ta să intre în garaj. Tu ai zice că nu e cine știe ce în acea întindere de tec, dar oriunde se afla unul din noi, nu puteam să-mi scot din cap că e prin preajmă, cum nici el nu putea, bănuiesc, să uite că eu sunt prin preajmă. Neavându-te pe tine sau pe Celia pe post de tampon, să mă aflu singură cu el în aceeași casă mă făcea să mă simt... cuvântul *goală* îmi vine în minte. Abia dacă vorbeam unul cu celălalt. Dacă se îndrepta spre camera lui, nu-l întrebam de teme; dacă Lenny venea în vizită, nu-i întrebam ce fac, iar dacă pleca de acasă, nu-l întrebam încotro. Îmi spuneam că un părinte ar trebui să respecte intimitatea unui adolescent, dar știam că, de fapt, sunt o lașă.

Această senzație de nuditate era completată de o nuditate propriu-zisă. Știu că băieții de paisprezece ani dau pe dinafară de hormoni și chestii din astea. Știu că masturbarea este o ușurare normală, vitală, o plăcere nedăunătoare care nu ar trebui defăimată ca un viciu. Dar chiar am crezut că, pentru adolescenți — să fim serioși, pentru toată lumea — această distracție e una privată. Toți facem asta (sau eu făceam asta mai demult — da, din când în când, Franklin, ce credeai?), știm că toată lumea face asta, dar nu e un lucru obișnuit să spui „dragă, ai tu grijă de sosul pentru spaghete, că eu mă duc să mă masturbez".

A trebuit să se întâmple de mai multe ori ca să-ți spun și ție într-un final, pentru că după înfruntarea noastră din parcarea spitalului am renunțat la rația de pălăvrăgeală pentru mai multe luni.

— Lasă ușa de la baie deschisă, am dat raportul cu rețineri în dormitor, târziu într-o noapte, moment în care tu ai început intenționat să cureți firele de păr de pe aparatul de ras electric. Poți vedea toaleta din hol.

— Deci uită să închidă ușa, mi-ai tăiat-o tu.

— Nu uită. Așteaptă să mă duc în bucătărie să-mi fac o cafea ca să-l pot vedea când mă întorc în biroul meu. E o chestie deliberată. Și mai e și... gălăgios.

— La vârsta lui probabil făceam laba de trei ori pe zi.

— De față cu maică-ta?

— După colț, în spatele ușii. Eu credeam că e secretul meu, dar sunt sigur că știa.

— După ușă, am menționat eu. Ușa e importantă. Măi, dar aparatul acela de ras chiar că era plin cu păr în seara aia. Cred că-l excită... să știe că-l pot vedea.

— Ei bine, oricât de *normală* încerci tu să fii, toată lumea e un pic ciudată la acest capitol.

— Nu... nu înțelegi. Știu că o s-o facă, nu am o problemă că face asta, dar aș prefera să nu mă includă și pe mine. E *nepotrivit*.

Cuvântul „nepotrivit" a avut un rol greu în epoca asta. Scandalul Monica Lewinsky fusese declanșat cu o lună înainte, iar președintele Clinton avea să mușamalizeze întâmplarea etichetând relația lor ca *nepotrivită*.

— Atunci de ce nu-i spui? Te săturaseși să tot intervii, presupun.

— Dacă Celia s-ar masturba de față cu tine? Ai vorbi tu cu ea sau ai prefera să vorbesc eu?

— Și ce vrei să-i spun? m-ai întrebat plictisit.

— Că mă face să mă simt prost.

— Asta chiar că-i o noutate.

M-am repezit în pat și am înhățat o carte pe care nu am fost în stare să o citesc.

— Spune-i doar să țină naibii ușa aia închisă.

Nu trebuia să-mi dau osteneala. Da, tu ai raportat că ai făcut așa cum ți s-a spus. Mi te-am imaginat cum ți-ai băgat capul pe ușa camerei lui și ai zis ceva jovial și complice

despre „a lustrui bastonul", o expresie demodată pe care probabil nu a înțeles-o, iar apoi pun pariu că ai aruncat cu toată naturalețea „și nu uita că e o chestie privată, bine, voinicule?" și i-ai zis noapte bună. Chiar dacă, în schimb, ai avut o discuție lungă, serioasă, în toată regula, i-ai vândut pontul că m-a deranjat, iar când vine vorba de Kevin, asta e întotdeauna o greșeală.

Așa că exact la o zi după „discuția" voastră, mă îndrept către biroul meu cu o ceașcă de cafea în mână și percep un mormăit denunțător pe coridor. Mă rog să fi înțeles mesajul și să existe cel puțin o barieră de lemn subțire, dar binecuvântată, între mine și bărbăția în devenire a fiului meu. Mă gândesc: în afară de toalete, mai sunt cam patru, cinci uși în nenorocita asta de casă, și ar trebui să merite banii. Dar pe măsură ce mai fac un pas sau doi, nivelul sunetului dezminte această încercare minimală de intimitate.

Îmi lipesc ceașca de cafea caldă între ochi pentru a domoli o durere de cap incipientă. Sunt măritată de nouăsprezece ani și știu care e treaba cu bărbații și nu am niciun motiv să-mi fie teamă de un cep preamărit. Dar influențată de aceste gemete fragile, dar imperioase, care vin de pe coridor, parcă am din nou zece ani și, fiind trimisă să-i fac comisioane prin oraș mamei mele care nu ieșea din casă, trebuie să traversez parcul cu privirea ațintită drept înainte, în timp ce băieții mai mari nechează prin boscheți cu prohabul desfăcut. Mă simt hărțuită, în propria casă, nervoasă, hăituită și batjocorită și nu-mi vine greu să-ți spun că sunt destul de supărată pe chestia asta.

Așa că îmi fac curaj, la fel cum îmi făceam pe vremuri când ajungeam acasă, când trebuia să-mi impun să nu fug ca să nu fiu urmărită. Mărșăluiesc, mai degrabă decât să merg pe vârfuri pe coridor, cu tocurile lovind dușumeaua, poc-poc. Mă duc la baia copiilor, ușa deschisă, și iată-l pe primul nostru copil în toată splendoarea lui puberă, inclusiv erupția de coșuri de pe spate. Cu picioarele fixate la o anumită distanță și spatele arcuit, și-a luat o poziție într-un unghi anume față de toaletă, astfel încât să văd lucrul său

manual — roşu şi strălucind datorită gelului K-Y, am crezut iniţial, dar ambalajul argintiu de pe podea îmi sugerează că e untul meu fără sare, Land O'Lakes —, ca o introducere a faptului că fiului meu i-a crescut un păr pubian neobişnuit de drept. Deşi majoritatea bărbaţilor fac acest exerciţiu cu ochii închişi, Kevin i-a deschis larg pe ai lui, ca să poată să-mi arunce mai bine o privire perfidă, languroasă, peste umăr. Drept răspuns, eu mă uit ţintă la cocoşul lui — fără îndoială exact ce ar fi trebuit să fac şi în parc, în loc să-mi întorc privirea, pentru că penisul e atât de neimpresionant când îl priveşti direct, că te întrebi până la urmă pentru ce atâta tam-tam. Mă apropii şi trag uşa, închizând-o cu forţă.

Pe hol răzbate un râs batjocoritor. Alerg înapoi în bucătărie. Mi-am vărsat cafea pe fustă.

Deci... Ştiu că ţi-ai pus întrebarea asta. De ce n-am plecat pur şi simplu? Nu m-a oprit nimic să o iau pe Celia când încă mai avea un ochi şi s-o tai înapoi la Tribeca. Puteam să vă las pe tine şi pe fiul tău şi casa aia oribilă, vă potriveaţi de minune. La urma urmei, eu aveam toţi banii.

Nu sunt sigură că o să mă crezi, dar nici nu mi-a trecut prin cap să plec. Poate că am petrecut destul timp orbitând în jurul tău şi mi-am însuşit convingerea ta feroce că o familie fericită nu poate fi doar un mit sau, dacă ar fi, mai bine să mori încercând să găseşti calea cea bună, chiar dacă e de neatins, decât să te bosumfli abdicând pasiv şi cinic pentru că iadul este reprezentat de alţi oameni cu care tu ai legătură. Uram perspectiva unei înfrângeri; dacă pentru a-l suporta pe Kevin pentru început mi-am pus armura, ca să-l suport pe Kevin zi de zi era nevoie să mă ridic la înălţimea unei provocări şi mai mari. Iar aici a existat poate şi o latură practică a tenacităţii mele. Urma să împlinească cincisprezece ani. Niciodată nu a pomenit de facultate — nu a pomenit de viitorul său ca adult deloc; nu şi-a exprimat nici cel mai mic interes pentru un domeniu sau o profesie, pentru că tot ce ştiam eu era că a rămas la afirmaţia lui de când avea cinci ani, de a dori să beneficieze de ajutor social.

Dar, teoretic, fiul nostru trebuia să plece din casă peste trei ani. După aceea am fi rămas doar tu, eu și Celia, și apoi ne-am fi putut ocupa de familia noastră fericită. Acei trei ani se apropie acum de sfârșit, iar dacă s-au dovedit ca fiind cei mai lungi din viața mea, nu aveam cum să anticipez asta atunci. În ultimul rând, și asta s-ar putea să te uimească prin simplitatea ei, te iubeam. Te iubeam, Franklin, și încă te iubesc.

Cu toate acestea, m-am simțit amenințată. Fiica mea era pe jumătate oarbă, soțul meu se îndoia de sănătatea mea mintală, iar fiul meu își flutura batjocoritor penisul uns cu unt prin fața mea. Ca să accentueze senzația mea că sunt asaltată din toate părțile, Mary Woolford a ales acest moment dintre toate momentele ca să-și facă prima ei apariție revoltată la ușa noastră — și ultima, dacă mă gândesc bine, având în vedere că a doua noastră întâlnire a fost la tribunal.

Pe vremea aia era încă subțire ca un ogar de curse și avea părul negru ca abanosul până la rădăcină, încât nu aș fi ghicit niciodată că e vopsit; felul în care era prins în sus era un piculeț sever. Chiar și pentru vizita la un vecin era îmbrăcată dichisit, într-un costum Chanel, cu un model cu pietre pe reverul ei care strălucea cu demnitate. Cine ar fi ghicit că la un interval ceva mai mare de trei ani după aceea avea să-și împleticească picioarele prin Nyack îmbrăcată în ceva dungat care trebuia călcat și să spargă ouăle din căruciorul de cumpărături al altei femei.

S-a prezentat scurt și, în ciuda frigului, a refuzat o invitație înăuntru.

— Fiica mea, Laura, este o fată încântătoare, a zis. O mamă ar crede asta de la sine, dar cred că frumusețea ei este evidentă și pentru alții. Cu două excepții importante: Laura însăși și tânărul acela al dumneavoastră.

Am vrut să o asigur că, în ansamblu, fiul meu cel arogant nu reușește să vadă frumusețea nimănui, dar am simțit că ne aflam doar la prefață. Sună nepoliticos având în vedere că fiul meu urma într-un an și puțin să-i ucidă fiica, dar mi-e

teamă că Mary Woolford mi-a displăcut din prima. Se mișca în zig-zag, cu ochii ațintiți când într-o parte, când în alta, de parcă era tulburată de o preocupare internă constantă. Totuși, unii oameni se răsfață cu propriile nenorociri în felul în care alții își desfată căței de rasă cu conserve de *pâté*. Mary mi-a creat instantaneu impresia că e din tagma celor pe care i-aș numi personal „că o caută cu lumânarea" — mai degrabă o risipă de calități de detectiv, m-am gândit eu întotdeauna, de vreme ce, din experiența mea, cele mai cuvenite probleme vin să te caute ele pe tine.

— De un an și ceva încoace, a continuat Mary, Laura suferă din cauza unei impresii total false că ar fi supraponderală. Sunt sigură că ați citit despre această tulburare. Sare peste mese, își ascunde micul dejun în coșul de gunoi, minte că a mâncat la prieteni. Abuz de laxative, pastile de slăbit — e suficient să spun că e complet înfiorător. Anul trecut în septembrie a slăbit atât de tare încât a fost internată în spital cu perfuzii intravenoase, pe care le-ar fi smuls dacă nu o supravegheam 24 din 24. Pricepeți?

Am mormăit ceva ușor compătimitor, în mod normal aș fi ascultat cu empatie o astfel de întâmplare, deși pe moment nu m-am putut abține să nu mă gândesc și la faptul că fiica mea era în spital și nu — eram ferm convinsă — fiindcă și-a făcut singură ceva prostesc. În plus, am ascultat prea multe istorisiri ale lui Karen Carpenter la întâlnirile dintre părinți și profesori, iar acestea păreau adesea motiv de fală. Prestigiosul diagnostic de anorexie părea să fie îndelung râvnit nu doar de elevi, ci și de mamele lor, care se întreceau în a cărei fată mănâncă mai puțin. Nu-i de mirare că bietele fete erau pierdute.

— A făcut progrese, a continuat Mary. În ultimele luni a acceptat cu supunere porția ei modestă la masa în familie la care e obligată să participe. În sfârșit, a pus înapoi ceva kilograme — așa cum fiul dumneavoastră, Kevin, *a observat*.

Am oftat. În comparație cu oaspetele nostru, arătam probabil necioplită. În niciun caz nu arătam surprinsă, iar

faptul că eu nu am spus „vai de mine, ce a făcut copilul meu!" pare că a enervat-o.

— Aseară am prins-o pe frumoasa mea fiică vomitând mâncarea! Am făcut-o să recunoască și că se forțează să regurgiteze de o săptămână încoace. *De ce?* Unul dintre băieții de la școală îi tot spune că e *grasă*! Abia dacă are 45 de kilograme și e chinuită că ar fi un „porcușor"! Acum, nu a fost ușor să o fac să-mi spună numele lui și m-a implorat să nu vin aici astă-seară. Dar eu una cred că este timpul ca noi părinții, să începem să ne asumăm responsabilitatea pentru comportamentul distructiv al copiilor noștri. Soțul meu și cu mine facem tot ce putem ca s-o oprim pe Laura să-și facă rău. Așa că și dumneavoastră și soțul dumneavoastră ați putea, vă rog, să-l împiedicați pe băiat să-i mai facă rău!

Mi se clătina capul ca la unul dintre acei câței puși pe bordul de la mașină.

— Cu-m? am tărăgănat eu. Se poate să se fi gândit că sunt beată.

— Nu-mi pasă cum...!

— Doriți să vorbim cu el? a trebuit să-mi strâng colțurile gurii ca să le împiedic să se arcuiască într-un rânjet sceptic, care să amintească prea bine de Kevin.

— Bineînțeles că da!

— Să-i spunem *să fie sensibil în raport cu sentimentele altora* și să țină minte *Regula de aur*? Mă sprijineam de tocul ușii privind-o aproape răutăcios, iar Mary s-a dat mai în spate alarmată. Sau poate soțul meu ar putea avea o discuție cu el ca *de la bărbat la bărbat* și să-l învețe că *un bărbat adevărat* nu e crud și agresiv, ci *un bărbat adevărat* e gentil și milos?

A trebuit să mă opresc pentru o secundă ca să mă abțin să nu râd. Brusc mi te-am imaginat intrând în bucătărie vesel și dând raportul, „ei bine, draga mea, n-a fost decât o mare neînțelegere! Kevin zice că biata Laura Woolford cea piele și os a auzit prost! El nu i-a zis că-i «grasă», ci «grozavă», și nu a zis că e un «porc» — a zis că ea a spus o glumă și i-a picat cu «tronc»!" Cred că mi-a scăpat un rânjet,

deşi n-am intenţionat asta pentru că Mary s-a făcut roşie ca racul şi a izbucnit:

— Serios dacă pot să înţeleg de ce găsiţi că e ceva de râs!

— Doamnă Woolford, aveţi băieţi?

— Laura e unicul nostru copil, a zis reverenţios.

— Atunci o să vă trimit înapoi în timp la ce se spunea în curtea şcolii despre cum e cu băieţii. Aş vrea să vă ajut, dar practic... Dacă Franklin şi cu mine îi spunem ceva lui Kevin, consecinţele pentru fata dumneavoastră la şcoală vor fi şi mai grave. Poate e mai bine să o învăţaţi pe Laura — cum zic copiii? *Taci şi înghite.*

Urma să plătesc pentru acest episod de realism mai târziu, deşi pe atunci nu aveam cum să ştiu că sfatul meu câinesc urma să fie adus în prim-plan în mărturia depusă de Mary la procesul civil la doi ani de la acel moment — cu câteva înfloriturі acide pentru precauţie.

— Ei bine, vă mulţumesc pentru nimic!

Privind-o pe Mary plecând în trombă, am reflectat la faptul că tu, profesorii lui Kevin şi acum această Mary Woolford mă onoraţi cu acest privilegiu de a-mi asuma responsabilitatea în calitate de mamă. Destul de just. Dar dacă eram atât de responsabilă, de ce mă simţeam aşa de neajutorată?

Celia s-a întors acasă la începutul lunii martie. Kevin nu a fost în vizită la ea nici măcar o dată; protectoare fiind, nu l-am încurajat deloc. Tu ai enunţat ciudata invitaţie de a veni şi el, dar ai dat înapoi gândindu-te la trauma lui. Nici măcar nu a întrebat vreodată cum se simte, ştii. Dacă cineva ne-ar fi auzit, n-ar fi zis că are o soră.

Am făcut doar un progres minor în ceea ce priveşte acomodarea mea cu noua ei înfăţişare. Obrazul îi era împroşcat de arsuri care şi-au lăsat urmele şi în zona tâmplelor şi care, deşi începuseră să se vindece, erau încă precum o crustă şi am implorat-o să nu se atingă de ele ca nu cumva să-şi facă o cicatrice şi mai urâtă. Era ascultătoare în privinţa asta şi

m-am gândit la Violetta. Până atunci n-avusesem nicio tangență cu moda monoculară și m-am așteptat ca peticul de la ochi să fie negru, iar imagini cu Shirley Temple din *The Good Ship Lollipop* puteau să mă consoleze ușurându-mi contactul vizual cu propriul meu pirat blond. Cred că aș fi preferat și eu unul negru, ca să pot trage o fugă să-i cumpăr o pălărie cu trei colțuri și să încerc disperată să transform acest coșmar macabru într-un joc al costumelor fistichii ca să-i distrag atenția.

În schimb, peticele adezive de culoarea pielii 3M Opticlude făceau ca partea stângă a feței ei să fie inexpresivă. Inflamația de pe partea stângă a șters orice urmă de structură bine definită, cum ar fi osul feței. Fața ei parcă nu mai era tridimensională, ci mai degrabă asemănătoare unei cărți poștale având o poză pe o parte și hârtie albă pe cealaltă. I-am putut vedea în fugă profilul din dreapta și, pentru un moment, puiul meu cel vesel a fost neschimbat; dacă priveam spre stânga, era ștearsă.

Această însușire „acum mă vezi, acum nu mă vezi" a feței ei a devenit expresia noii mele revelații: copiii sunt un bun de consum perisabil. Deși nu cred că am luat vreodată de la sine existența ei, odată întoarsă acasă, am renunțat aproape de tot la orice efort de a-mi deghiza preferința pentru un copil în detrimentul celuilalt. Nu mai avea voie să plece de lângă mine și i-am permis să stea în umbra mea prin toată casa și să vină cu mine când aveam treabă în oraș. Sunt sigură că aveai dreptate că nu mai trebuia s-o lăsăm să mai piardă din lecțiile de la școală și că e mai bine pentru ea să se obișnuiască cât mai repede cu dizabilitatea ei în public, dar tot mi-am luat timp liber de la AWAP și am mai ținut-o acasă încă două săptămâni. Între timp, și-a pierdut câteva dintre abilitățile pe care le stăpânea, de exemplu, legatul șireturilor la tenișii și a trebuit să-i leg eu pentru ea din nou și să iau lecția de la zero.

Am supravegheat-o în preajma lui Kevin ca un uliu. Recunosc că nu părea să-i fie teamă de el. Iar el și-a reluat obiceiul de a-i da o mulțime de ordine plictisitoare; de când

a crescut suficient ca să poată alerga și aduce, a tratat-o ca pe un animal de casă care știe să facă un număr limitat de șmecherii. Dar chiar și ca răspuns la o solicitare minoră, inofensivă, cum ar fi să-i aducă un biscuit sau să-i arunce telecomanda, mi s-a părut că detectez la sora lui o ezitare de moment, o ușoară încremenire, ca atunci când înghiți ceva cu greutate. Și, deși pe vremuri implora să fie lăsată să-i ducă tolba cu săgeți și se simțea onorată să-i recupereze săgețile de la ținta din curte, prima dată când el a sugerat întâmplător ca ea să-și reia sarcinile, am pus piciorul în prag: știu că era atent, dar Celia mai avea doar un ochi și nu avea voie să se apropie de zona de tras cu arcul. M-am așteptat ca Celia să se tânguie. Întotdeauna era disperată să-i fie de folos și adora să-și privească fratele cum stă drept ca Hiawatha și ochește infailibil mijlocul țintei. În schimb, mi-a aruncat o privire de recunoștință, iar părul de pe frunte îi strălucea a transpirație.

Am fost surprinsă când a invitat-o afară să se joace cu discul — să se joace cu sora lui, asta chiar era o premieră — ba am fost chiar un pic impresionată. Așa că i-am zis că poate să meargă atâta vreme cât poartă ochelarii de protecție; relația mea cu ochiul ei cel sănătos era acum isterică. Dar când după câteva minute m-am uitat pe geam, el *se juca cu sora lui* la fel cum te-ai juca cu discul de unul singur. Percepția în adâncime a Celiei era încă destul de slabă și tot își avânta mâna să prindă discul înainte ca acesta să ajungă la ea, rata, și apoi o lovea în piept. Foarte amuzant.

Bineînțeles, la început partea cea mai grea a fost să mă ocup de gaura aceea din capul Celiei care trebuia curățată frecvent cu șampon pentru copii și bețișoare umezite. În timp ce doctorul Sahatjian ne-a dat asigurări că secrețiile se vor diminua odată cu punerea protezei și după vindecarea completă, la început cavitatea aia supura încontinuu un lichid gălbui, iar uneori dimineața trebuia să umezesc zona cu un șervețel pentru că pe lângă pleoapă se făcea o crustă ermetică pe timpul somnului. Chiar și pleoapa se pleoștise — se blegise, cum zicea oftalmologul — și era și

umflată, în special de când fusese afectată de acid și refăcută parțial dintr-o bucată de piele de pe partea interioară a coapsei Celiei. (Aparent, mărirea pleoapelor a devenit o adevărată artă datorită cererii mari existente în Japonia de occidentalizare a trăsăturilor, pe care în zile mai bune aș fi considerat-o o dovadă groaznică a forței reclamei din Vest.) Inflamația și o ușoară roșeață o făceau să arate ca acei copii bătuți măr din afișele care te încurajau să-ți torni vecinii la poliție. Cu o pleoapă pleoștită și cu celălalt ochi deschis părea că ar clipi întruna, ca și cum împărtășeam un secret lugubru.

I-am spus lui Sahatjian că nu sunt sigură că pot să-mi fac curaj să curăț scobitura aia în fiecare zi; mi-a dat asigurări că o să mă obișnuiesc cu asta. Mi-am înfrânat greața când am ridicat pentru prima dată pleoapa cu degetul. Nu era atât de șocant pe cât m-am temut, era deranjant la un nivel mai subtil. Nu era nimeni acasă. Efectul mi-a amintit de acele creații cu ochi migdalați ale lui Modigliani, cărora absența pupilelor le conferea o blândețe și o pace hipnotică, deși la fel de bine și o jale și o nuanță de imbecilitate. Cavitatea avea culoarea roz pe margini și negru înspre fund, dar când am pus-o la lumină ca să-i administrez picăturile de antibiotic, am putut să văd suportul acela disonant de plastic care ținea cavitatea să nu cadă; ziceai că mă uit în interiorul unei păpuși.

Știu că nu sufereai să mă gudur pe lângă ea atât și că te simțeai prost pentru că nu sufereai asta. Drept compensație, erai tare drăgăstos cu Celia, o luai la tine în poală, îi citeai povești. Eu una am recunoscut prea bine semnul premeditării în eforturile tale — *încercai să fii un tată bun* — dar mă îndoiesc că pentru Kevin însemnau mai mult decât aparențe. Era clar că rana surorii lui îi adusese acesteia încă și mai multă atenție — mai mult „mai vrei o pătură, draga mea?", mai mult „mai vrei o prăjitură?", mai mult „ce-ar fi să-i permitem Celiei să nu meargă la culcare, Franklin, că e o emisiune cu animale?" Analizând tabloul din sufragerie, unde Celia adormise pe brațul tău îndoit, iar Kevin se uita

la emisiunea lui Jerry Springer, m-am gândit „nu-i așa că stratagema noastră ni s-a întors împotrivă?".

Dacă te întrebi asta, să știi că nu am asaltat-o aiurea pe Celia ca să-mi dea detalii despre acea după-amiază în baie. Și eu eram la fel de stânjenită să discut subiectul pe cât era și ea. Niciuna nu voiam deloc să retrăim acea zi. Totuși, dintr-un simț de obligație părintească — nu voiam să creadă că e un subiect tabu, în cazul în care explorarea lui s-ar fi dovedit a fi terapeutică — am întrebat-o o singură dată, întâmplător:

— Când te-ai rănit? Ce s-a întâmplat?

— Kevin... Și-a atins pleoapa cu dosul încheieturii; o mânca, dar ca să nu disloce suportul învățase să se scarpine înspre nas. Aveam ceva în ochi. Kevin m-a ajutat să mă spăl ca s-o dau afară.

Asta e tot ce a spus vreodată.

Eva

11 martie 2001

Dragă Franklin,

Se pare că întâmplarea aceea cu Andy Williams a dat tonul unui val de crime la indigo. Dar pe de altă parte, toate sunt crime la indigo, eşti de acord cu mine?

Au mai avut loc încă patru episoade cu împuşcături în şcoli în primăvara anului 1998. Îmi aduc bine aminte când a apărut ştirea referitoare la prima, fiindcă era în aceeaşi zi în care doctorul Sahatjian a făcut desenul pentru proteza Celiei şi apoi i-a luat dimensiunile orbitei. Celia a fost vrăjită când el a pictat cu migală irisul ochiul ei cel sănătos cu mâna lui; am fost surprinsă să văd că nu e scanat de calculator, ci încă e zugrăvit cu pensule subţiri şi acuarelă. Aparent, pictatul irisului este o artă în toată regula, de vreme ce fiecare ochi e unicat, ca şi amprenta digitală, şi chiar şi albeaţa de la ochi are o culoare distinctivă, iar venele acelea subţirele sunt ca un ghemotoc individual. Era categoric singurul element din tot acest necaz care putea fi considerat încântător.

Cât priveşte realizarea mulajului, am primit asigurări că nu va fi dureros deşi s-ar putea să simtă un „disconfort", un termen adorat de medici, care pare să fie sinonim cu o agonie care nu e a ta. Deşi umplerea orbitei cu mastic alb a fost indiscutabil neplăcută, abia dacă a mieunat puţin; nu a plâns niciodată de-a binelea. Curajul Celiei era straniu de

disproporţionat. A fost un soldăţel stoic când şi-a pierdut ochiul. Încă ţipa groaznic dacă zărea mucegai pe perdeaua de la duş.

În timp ce asistenta punea la loc suportul şi aplica un bandaj nou, l-am întrebat pe Krikor Sahatjian, aşa, în dorul lelii, ce l-a atras către această ocupaţie. Binevoitor, mi-a spus că la vârsta de doisprezece ani, când a luat-o pe scurtătură prin curtea unui vecin, s-a urcat pe un gard ascuţit; a alunecat, iar vârful unei tije de fier în formă de săgeată... Îndurându-se să lase restul pe seama imaginaţiei mele, a zis:

— Am fost atât de domic să-mi fac propria mea proteză, încât am decis că-mi găsisem chemarea.

Neîncrezătoare, i-am privit încă o dată ochii căprui, plini de expresivitate, care-mi aminteau de ochii lui Omar Sharif.

— Sunteţi surprinsă, a zis amabil.

— Nu am remarcat, am recunoscut.

— O să vi se pară normal, a zis. Odată montată proteza, mulţi oameni nu vor intui niciodată că Celia are un singur ochi. Şi există şi modalităţi de a masca acest lucru — să-ţi mişti capul şi nu ochii ca să te uiţi la cineva. O s-o învăţ eu când va fi pregătită.

Îi eram recunoscătoare. Pentru prima dată *enucleaţia* ei nu mi s-a mai părut un capăt de lume şi chiar mi-am pus întrebarea dacă distincţia pe care o conferea dizabilitatea ei şi puterea care rezulta ar putea-o ajuta pe Celia să crească în interiorul ei.

Când eu şi cu Celia ne-am întors din cartierul de Est, tu deja ajunseseşi acasă şi erai instalat în sufragerie cu Kevin, în faţa unuia dintre acele chefuri consecutive din *Happy Days*, difuzat de Nick at Night. Eu am comentat de la intrare, „ah, anii '50 care nu au fost niciodată. Încă aştept ca cineva să-i spună lui Ron Howard despre Sputnik, McCarthyism şi cursa înarmării". Am adăugat cu mâhnire, „deşi văd că voi doi vă consolidaţi relaţia*".

---

* În original: *bonding*, cu sensul secundar „sunteţi robiţi". (*n.r.*)

Pe vremea aceea eram tare generoasă cu ironia asupra expresiilor americane bombastice la modă, ca și cum le culegeam cu mănuși de cauciuc. Spre exemplificare, i-am explicat profesoarei de engleză a lui Kevin, clipind des și dând exagerat de mult din cap, că folosirea incorectă a cuvântului *literal* era „unul dintre fixurile mele", lucru care nu a făcut decât să o lase perplexă. Întotdeauna am privit cultura americană ca pe un sport la care mă uit, despre care pot emite păreri de la nivelul ridicat al tribunei mele de internaționalism. Dar zilele acestea mă alătur celor care imită prostește reclamele la bere atunci când colegii mei de muncă de la Travel R Us strigă la unison, „careeei treaba?", folosesc „a impacta" cu sens tranzitiv și omit ghilimelele pedante. Cultura adevărată nu se observă, ci se întruchipează. Aici trăiesc. Așa cum aveam curând să observ într-un mod cât se poate de extrem, nu există a prefera să nu iei parte la.

Fiul nostru, totuși, a interpretat toate cele de mai sus și altele din prisma pronunției mele disprețuitoare a expresiei „a consolida relația".

— Există ceva sau cineva, a întrebat privindu-mă drept în ochi, față de care să nu te simți superioară?

— Am fost sinceră cu tine când ți-am spus ce probleme am cu această țară, am zis rigid, lăsând puțină îndoială asupra faptului că această sinceritate era sursa regretului, și făcând probabil unica mea aluzie de la dezastruoasa noastră cină de la Hudson House. Dar nu știu ce te face să crezi că mă simt „superioară".

— Ai observat vreodată că nu vorbești niciodată despre americani folosind „noi"? a zis. Întotdeauna zici „ei". De parcă vorbești de chinezi sau ceva de genul ăsta.

— Mi-am petrecut o mare parte din timpul ca adult în afara țării, și probabil că...

— Da, da, da. Kevin și-a luat privirea de la mine și s-a uitat din nou la ecran. Vreau doar să știu ce te face să crezi că ești atât de *deosebită*.

— Eva, ia un scaun și alătură-te distracției! ai zis tu. Acum Richie e forțat să accepte o întâlnire cu o necunoscută, care de fapt e fiica șefului, așa că el o pune pe Potsie...

— Ceea ce înseamnă că l-ai mai văzut de douăzeci de ori, te-am mustrat drăgăstos, recunoscătoare că m-ai salvat. Câte episoade din *Happy Days* sunt unul după altul acum, trei sau patru?

— Ăsta-i primul! Mai sunt încă cinci!

— Înainte să uit, Franklin... l-am convins pe doctorul Sahatjian să accepte sticla.

Mângâind-o pe Celia pe părul ei blond în timp ce *ea* se ținea de piciorul meu, m-am abținut de la a spune ce din sticlă. Îmi venise mai devreme în ziua aia ideea să o dezvăț pe fata noastră să-și facă așteptări că o să poată vedea cu noul ei ochi.

— E-va, ai cântat, în ideea că n-aveai chef de ceartă. Polimerul e o operă de artă.

— La fel și criolitul german.

— Mai puține in-fecții, mai puține șanse de a se spar-ge...

— *Polimerul* e doar o denumire pretențioasă pentru plastic. Urăsc plasticul. Am închis disputa „materialele sunt totul".

— Ia uite, ai arătat spre Kevin. Richie nu părea interesat de tipa cu care s-a întâlnit și s-a dovedit că ea e chiar mișto.

Nu voiam să stric petrecerea, dar misiunea din care mă întorceam era una destul de înfiorătoare și nu am putut atunci pe loc să înghit tâmpenia la care te uitai.

— Franklin, e aproape ora șapte. Putem, te rog, să ne uităm la știri?

— Plic-ti-si-tor, ai strigat tu.

— Nu și în ultima vreme. Scandalul Monica încă se derula cu o încetineală libidinoasă. De curând e interzis minorilor. Kevin? M-am întors politicos către fiul nostru. Te deranjează foarte tare dacă după acest episod ne uităm la știri?

Kevin stătea cufundat în fotoliul capitonat, cu ochii doar pe jumătate deschiși.

— Nu contează.

Ai cântat și tu odată cu genericul, *„Monday, Tuesday, happy days...!"* în timp ce eu am îngenuncheat ca să dau la o parte masticul alb din părul de pe fruntea Celiei. La fix, am schimbat canalul la Jim Lehrer. Măcar o dată președintele nostru trebuia să fie pe planul secund ca să lase loc celor doi băieței nesuferiți din statul lui natal, cel mai mare de treisprezece ani, iar cel mai mic de unsprezece. Am mormăit în timp ce m-am trântit în canapeaua de piele.

— Nu încă unul.

În fața școlii generale din Cartierul de Vest din Jonesboro, Arkansas, Mitchell Johnson și Andrew Golden au stat în așteptare, îngrămădiți în tufișuri și îmbrăcați în haine de camuflaj, după ce au declanșat alarma de incendiu a școlii. În timp ce elevii și profesorii ieșeau din clădire, cei doi au început să tragă cu o pușcă Ruger de calibru 44 și o pușcă de vânătoare calibru 30,06, ucigând patru fete și o profesoară și rănind alți unsprezece elevi. El însuși rănit, chiar dacă doar de o dezamăgire în dragoste, băiatul mai mare se pare că l-a avertizat pe un prieten cu o zi înainte cu un aplomb de personaj de film, „am de omorât pe câțiva", în timp ce micuțul Andrew Golden i-a jurat unui confident că are în plan să împuște „toate fetele care l-au părăsit". Un singur băiat a fost rănit; celelalte cincisprezece victime au fost de sex feminin.

— Idioții naibii, am mârâit.

— Hei, Eva! ai sărit imediat. Ai grijă cum vorbești.

— Încă unii căzuți în butoiul cu autocompătimire! am zis. O, nu, prietena mea nu mă mai iubește, o să ucid cinci persoane!

— Cum rămâne cu porcăriile alea armene? a întrebat Kevin uitându-se către mine cu cruzime. *O, nu, acum un milion de ani turcii erau tare răi, iar acum nu-i mai pasă nimănui!* Asta nu-i autocompătimire?

— Nu cred că eu am pus egal între genocid și dat papucii, am ripostat.

— Nieh, nieh, nieh nieh, nieh-nieh-nieh nieh-nieh nieh nieh nieh, niee-nieeh! a făcut Kevin zeflemitor. Hai, mai las-o baltă.

— ...și ce-i cu asta, să vrei să ucizi *toate fetele care te-au părăsit*? am continuat în batjocură.

— Ai putea *să taci din gură*? a zis Kevin.

— Kevin! l-ai admonestat.

— Ei bine, încerc *să urmăresc* știrea, iar ea a zis că vrea să se uite pe canalul ăsta. Kevin vorbea adesea despre mama lui la fel cum vorbeam și eu despre americani. Amândoi preferam persoana a treia.

— Dar puștiul acela are unsprezece ani! (Și eu îi uram pe cei care vorbesc în timpul știrilor, dar nu am putut să mă abțin.) Câte prietene putea să fi avut?

— În medie, a zis expertul din casa noastră, cam douăzeci.

— De ce, am zis, câte ai avut *tu*?

— Ze-ro. Kevin coborâse așa de tare în fotoliu că aproape stătea cu fața în sus, iar vocea lui avea un scârțâit grav, pe care în curând avea să-l etaleze permanent. Călărește-le și lasă-le.

— Uau, Casanova! ai zis. Asta obținem dacă îi spunem unui copil la șapte ani cum e cu viața.

— Mami, cine sunt Călărețele și Lasăle? Sunt niște zâne?

— Celia, draga mea, nu ai vrea să mergi să te joci în camera de joacă? i-am zis fetei noastre de șase ani, a cărei educație sexuală nu părea atât de urgentă. Noi ne uităm la știri și nu e ceva frumos pentru tine.

— Douăzeci și șapte de gloanțe, șaisprezece trageri, a calculat Kevin laudativ. Și ținte în mișcare. Știi, pentru copiii mici e un procentaj mulțumitor.

— Nu, vreau să stau cu tine! a zis Celia. Tu ești prieeetena mea!

— Dar vreau un desen, Celia. Nu mi-ai făcut niciun desen toată ziua!

— Dar... bine, s-a codit ea strângându-și fusta în mâini.

— Hai, mai întâi îmbrățișează-mă.

Am tras-o către mine și m-a strâns în brațe. Nu aș fi crezut că un copil de șase ani poate să strângă așa tare și a fost dureros când a trebuit să-i desprind degetele de pe hainele mele pentru că nu voia să-mi dea drumul. Când în sfârșit a părăsit camera mergând agale, după ce s-a oprit în dreptul arcadei și ne-a făcut cu mâna, te-am surprins când ți-ai rotit privirea către Kevin.

Între timp, pe ecran, un reporter îi lua interviu bunicului lui Andrew Golden de la care fuseseră furate câteva dintre armele folosite de copii, inclusiv trei puști de putere mare, patru pistoale și o grămadă de muniție.

— Este o tragedie îngrozitoare, a zis șovăielnic. Suntem pierduți. Ei sunt pierduți. Viețile noastre sunt distruse.

— Poți să mai spui asta o dată, am zis, adică ce o să se întâmple decât că o să fie înșfăcați și legați și băgați la zdup pentru totdeauna? Ce aveau în cap?

— Nu aveau nimic în cap, ai zis.

— Glumești? a zis Kevin. Chestia asta necesită planificare. Bineînțeles că au avut ceva în capul lor. Probabil s-au gândit mai bine decât în toată viața lor amărâtă.

De la prima lor apariție, Kevin cunoștea aceste incidente și de fiecare dată când apărea acest subiect își lua un aer autoritar care mă călca pe nervi.

— Nu s-au gândit la ce urmează, am zis. Poate s-au gândit pe îndelete la atacul lor prostesc, dar nu și la următoarele cinci minute — și cu atât mai puțin la următorii cincizeci de ani.

— Eu nu aș fi atât de sigur, a zis Kevin, luând o mână întreagă de chipsuri cu gust de brânză. Nu ai fost atentă — ca de obicei — fiindcă Celia trebuia să fie răsfățată. Au sub paisprezece ani. După legea din Arkansas, Batman și Robin vor fi înapoi în Batmobil până la optsprezece ani.

— E strigător la cer!

— Și cu dosarele sigilate. Pun pariu că toată lumea din Jonesboro abia așteaptă momentul.

— Doar nu-ți imaginezi cu adevărat că înainte au făcut un drum la biblioteca legislativă și au verificat ce spune legea?

— Mm, a bâzâit Kevin sceptic. Cum poți să știi? Oricum, poate că e o tâmpenie să te gândești la viitor tot timpul. Să amâni prezentul suficient de mult încât nu mai are loc, înțelegi ce vreau să zic?

— Pedepsele pentru adolescenți sunt mai puțin aspre dintr-un motiv întemeiat, ai zis tu. Copiii ăia habar nu aveau ce fac.

— Doar nu crezi asta, a zis Kevin acid. (Dacă era ofensat de faptul că eu ridiculizam temerile adolescentine, poate că fiul nostru a fost mai lezat de compasiunea ta.)

— Niciun copil de unsprezece ani nu are o percepție reală asupra morții, ai zis tu. Nu concepe cu adevărat lumea — durerea ei, chiar existența ei. Și nici chiar propriul lui viitor ca adult nu e real. Astfel e mai ușor să renunți la el.

— Poate că viitorul lui e real pentru el, a zis Kevin. Poate tocmai asta e problema.

— Să fim serioși, Kev, ai continuat. Toți copiii implicați în împușcături sunt din clasa de mijloc, nu indivizi care trăiesc în canalizarea orașului. Acei băieți aveau în față o viață cu o ipotecă și o mașină și un loc de muncă în management, cu vacanță anuală în Bali sau ceva de genul.

— Mda, mormăia Kevin. Cum am spus.

— Știți ceva? am intervenit. Cui îi pasă? Cui îi pasă dacă să împuști oameni este sau nu real pentru ei și cui îi pasă de răfuielile lor cu prietene care nici măcar nu au încă țâțe, cui îi pasă! Problema e cu armele. Armele, Franklin. Dacă armele nu ar fi stat sprijinite de pereții lor precum cozile de mătură, nimic din toate astea...

— Of, Doamne, iar începe, ai zis tu.

— L-ai auzit pe Jim Lehrer când a spus că în Arkansas nici măcar nu e ilegal ca minorii să dețină arme de foc?

— Le-au furat...

— Zăceau acolo ca să fie furate. Și ambii băieți dețineau arme proprii. E absurd. Zero arme și ciudații ăia s-ar fi dus să dea cu piciorul în vreo pisică sau — ideea ta de a rezolva problemele — du-te și trage-le un pumn în față fostelor prietene. Un nas însângerat; toată lumea se duce apoi acasă.

Aceste împușcături sunt atât de idioate, că mă gândesc că ai fi recunoscător să găsești vreun rahat de lecție în ele.

— Bine, pot înțelege restricțiile la armele automate, ai zis pe tonul acela de predicator, care pentru mine reprezenta năpasta calității de părinte. Dar pistoalele vor rămâne aici. Sunt o parte importantă a acestei țări, trasul la țintă și vânătoarea, ca să nu spun de autoapărare...

Te-ai oprit fiindcă evident eu nu te mai ascultam.

— Răspunsul, dacă există vreunul, sunt *părinții*, ai reluat tu, făcând ture prin cameră și ridicând tonul peste televizor, de unde fața care tânjește după iubire a Monicăi Lewinsky ne făcea ochi dulci încă o dată. Poți pune pariu până la ultimul șfanț că băieții aceia nu aveau la cine să apeleze. Nicio persoană în fața căreia să-și deschidă sufletul și în care să aibă încredere. Când îți iubești copiii și ești alături de ei la nevoie, și-i duci în excursii, cum ar fi la muzee sau câmpuri de bătălie, și-ți faci timp pentru ei, ai încredere în ei și-ți exprimi un interes față de ce gândesc ei? *Atunci* decăderea supremă nu mai are loc. Și dacă nu mă crezi, *întreabă-l pe Kevin*.

Dar de data asta Kevin avea replica batjocoritoare pregătită:

— Mda, *tată*! E o mare chestie pentru mine că pot să-ți spun ție și lu' *mami'* orice, mai ales atunci când sunt supus la *presiuni* din partea celor de-o seamă și tâmpenii! Tu mă întrebi întotdeauna ce *jocuri video* îmi plac și care e *tema pentru acasă*, iar eu știu tot timpul că pot să apelez la tine *la nevoie*!

— Da, bine, dacă n-ai putea să apelezi la noi, grozavule ce ești, ai bodogănit tu, n-ai mai crede că e așa amuzant.

Celia s-a strecurat înapoi în dreptul arcadei, unde stătea retrasă, fluturând o bucată de hârtie. A trebuit să-i fac semn să intre. Întotdeauna a fost neajutorată, dar acest mod de a se face mică, această sfială *à la* Tiny Tim* a ei era nouă și am sperat că e doar o etapă. După ce am lipit iarăși marginile

---

* Personaj din cartea *Poveste de Crăciun*, de Charles Dickens. (*n.r.*)

bandajului Opticlude, am luat-o în poală ca să-i admir desenul. Era descurajant. Halatul alb al doctorului Sahatjian a fost desenat așa de mare, încât capul îi ieșea de pe pagină; autoportretul Celiei se înălța doar până la genunchiul oftalmologului. Deși desenele ei erau de obicei senine, făcute cu dexteritate și meticulozitate, în locul unde trebuia să fie ochiul ei stâng a creionat o mâzgălitură fără formă care deforma conturul obrazului.

Între timp, ai întrebat:

— Serios, Kev, aveți printre elevii de la școala ta vreunul instabil? Vorbește cineva despre arme, sau joacă jocuri violente, sau îi plac filmele violente? Crezi că ceva de genul acesta s-ar putea întâmpla la tine în școală? Și există cel puțin consilieri, profesioniști cu care pot vorbi copiii dacă sunt nefericiți?

În mare, probabil că voiai răspunsuri la aceste întrebări, dar intensitatea lor de tată căruia îi pasă a fost percepută ca ceva în folos propriu. Kevin te-a privit cu atenție înainte de a răspunde. Copiii au un radar performant pentru a detecta diferența dintre un adult care e interesat și un adult care dorește să pară interesat. De ficcare dată când mă aplecam spre Kevin după grădiniță și îl întrebam ce a făcut în ziua aceea, chiar și la cinci ani își dădea seama că nu-mi păsa.

— Toți copiii de la mine de la școală sunt instabili, tată, a zis. Nu joacă decât jocuri violente pe calculator și nu se uită decât la filme violente. Te duci la consilier doar ca să scapi de ore și tot ce-i spui sunt abureli. Altceva?

— Îmi pare rău, Franklin, am zis ridicând-o pe Celia ca să stea lângă mine, dar nu văd cum vorbind doar de la suflet la suflet poți frâna chestia asta care devine categoric un fel de modă. Se răspândește ca și Teletubbies-urile, doar că în loc de o păpușă de cauciuc cu un televizor în burtă, fiecare adolescent trebuie să tragă prin școală. Accesoriile obligatorii anul acesta: un mobil *Star Wars* și un *Lion King* semiautomatic. A, și totodată o poveste înlăcrimată despre

cum se ia lumea de tine la școală sau cum ești respins de o puștoaică drăgălașă.

— Acordă-le un pic de empatie, ai zis. Aceștia sunt copii cu tulburări. Au nevoie de ajutor.

— Sunt și niște *imitatori*. Crezi că nu au auzit de Mose Lake și West Palm Beach? Despre Bethel, Pearl și Paducah? Copiii preiau diverse chestii de la televizor, își ascultă părinții când discută. Ascultă-mă pe mine, orice descărcare de furie bine înarmată care are loc nu face decât să sporească probabilitatea ca și altele să-i urmeze. Toată țara asta e pierdută, toată lumea copiază pe toată lumea și toată lumea vrea să fie celebră. Pe termen lung, singura speranță este ca aceste crime să devină atât de banale, încât să nu mai reprezinte o știre. Zece copii sunt împușcați într-o școală generală oarecare din Des Moines, și apare un articol pe pagina șase a ziarelor. Într-un final, orice manie devine plictisitoare și, slavă Domnului, la un moment dat puștii de treisprezece ani nu-și mai doresc să fie văzuți cu o pușcă în al doilea semestru. Până atunci, Kevin, eu aș fi foarte atentă la oricare dintre colegii tăi de clasă care încep să afișeze autocompătimire în echipament de camuflaj.

Acum, când reconstruiesc această tiradă a mea, nu pot să nu observ mesajul pe care implicit l-am transmis: dacă împușcatul prin școală va deveni inevitabil uzat, adolescenții ambițioși, cu un gust pentru prima pagină, ar face bine să-și prezinte oferta când treaba încă merge.

La numai o lună, în Edinboro, Pennsylvania, Andrew Wurst, de paisprezece ani, promitea că va face balul de sfârșit de clasa a opta să fie unul „memorabil" și, într-adevăr, a doua zi așa a făcut. În curtea interioară de la Nick's Place, la ora zece seara, unde dansau 240 de elevi de școală generală pe melodia *My Heart Will Go On* din filmul *Titanic*, Wurst a împușcat mortal un profesor de patruzeci și opt de ani cu pușca tatălui său, calibrul 25. Înăuntru, a mai tras câteva focuri, rănind doi băieți și atingând ușor o profesoară. Fugind prin spate, a fost prins de patronul de

la Nick's Palace, care avea la el o pușcă și care l-a convins pe fugar să cedeze în fața unei arme de foc mai puternice. Așa cum ziariștii au fost nerăbdători să observe într-o notă distractivă, tema dansului a fost „M-am distrat mai bine ca niciodată".

Fiecare dintre aceste incidente se distingea prin lecțiile jalnice care puteau fi stoarse din ele. Porecla lui Wurst era „Satana", care rezona cu tam-tamul stârnit de faptul că Luke Woodham din Pearl era implicat într-un cult demonic. Cum Wurst era fan al solistului androgin de heavy-metal numit Marilyn Manson, un individ care sărea pe scenă machiat cu un tuș de ochi prost aplicat, acest cântăreț care doar încerca să câștige un șfanț cinstit pe seama gusturilor proaste ale adolescenților a fost acuzat în presă de vrăjitorie. Eu una eram rușinată că fusesem atât de ridicolă în privința precauțiilor luate la balul lui Kevin de sfârșit de clasa a opta cu un an în urmă. Cât privește motivația celui care a tras, aceasta suna vag. „Își ura viața", a zis un prieten. „Ura lumea. Ura școala. Singurul lucru care-l făcea fericit era când o fată care-i plăcea vorbea cu el" — conversații despre care am fost forțați să tragem concluzia că nu erau așa frecvente.

Poate împușcăturile în școli erau deja învechite, pentru că povestea lui Jacob Davis de optsprezece ani din Fayetteville, Tennessee, de la mijlocul lui mai, a cam trecut neobservată. Davis câștigase deja o bursă la facultate și nu mai avea probleme. Un prieten a remarcat mai târziu în prezența reporterilor că „abia dacă deschidea gura. Dar cred că tocmai ăștia îți vin de hac — cei tăcuți." În fața clădirii, cu trei zile înainte ca amândoi să termine liceul, Davis s-a apropiat de un alt băiat în ultimul an care ieșea cu fosta lui prietenă și a tras în băiat de două ori cu o pușcă de calibru 22. Se pare că despărțirea îl afectase mult.

Poate că eram intolerantă față de melodrama adolescenților răniți din dragoste dar, după cum spun ucigașii, Davis era un gentleman. A lăsat un bilet în mașină prin care își asigura părinții și fosta prietenă că îi iubea mult. Odată fapta comisă, a lăsat arma jos, s-a așezat lângă ea și și-a pus

capul în palme. A stat așa până când a sosit poliția, moment în care, relatau ziarele, „s-a predat fără incidente". De data asta, în mod contradictoriu, am fost impresionată. Parcă vedeam: Davis știa că a făcut o prostie și a știut că e o prostie și înainte. Pentru ca aceste două elemente să fie adevărate în același timp, avea în față marele puzzle uman pentru tot restul vieții lui între patru pereți.

Între timp, în Springfield, Oregon, tânărul Kipland Kinkel digera lecția că înlăturarea unui singur coleg de clasă nu mai reprezenta o cale sigură spre nemurire. Doar la trei zile după ce Jacob Davis le-a frânt inima dragilor săi părinți, acest slăbănog cu față de nevăstuică și-a depășit predecesorul. Pe la ora 8 dimineața, în timp ce colegii lui de clasă își terminau micul dejun la liceul Thurston, Kinkel a intrat calm în cantina școlii purtând o pușcă calibrul 22, un Clock de 9 milimetri și o pușcă semiautomată calibrul 22 sub trenci. Punându-și în valoare mai întâi arma cea mai eficientă, a secerat camera cu gloanțe, făcând zob ferestrele și obligându-i pe elevi să se adăpostească sub mese. Nouăsprezece au fost împușcați în cantină, dar au supraviețuit, în timp ce alți patru elevi au fost răniți în timp ce alergau spre ieșirea din clădire. Un elev a fost ucis pe loc, un al doilea avea să moară la spital, iar un al treilea ar fi murit și el dacă semiautomatul lui Kipland nu ar fi rămas fără gloanțe. Arma apăsată pe tâmpla lui a făcut *clic, clic, clic.*

În timp ce Kinkel se grăbea să bage al doilea încărcător, Jake Ryker de șaisprezece ani — un membru al echipei de lupte a școlii, care fusese împușcat în piept — s-a năpustit asupra ucigașului. Kinkel a scos un pistol din trenci. Ryker a apucat pușca și i-a smuls-o din mână, încasând încă un glonț în palmă. Fratele mai mic al lui Ryker s-a aruncat asupra trăgătorului și a ajutat la doborârea lui. În timp ce alți elevi se trânteau peste el, Kinkel a țipat „împușcați-mă, împușcați-mă acum!" Având în vedere împrejurările, mă mir că nu l-au împușcat.

A, și *apropo*: odată reținut, Kinkel i-a sfătuit pe polițiști să verifice acasă la el — o frumoasă clădire cu două etaje,

într-o zonă bogată, cu mulți brazi înalți și rododendroni — unde au descoperit un bărbat de vârstă mijlocie și o femeie împușcați mortal. Pentru o zi sau două s-au tot bătut câmpii prin presă despre identitatea celor două persoane, până când bunica lui Kinkel a identificat cadavrele. Sunt un pic tulburată în legătură cu cine ar fi crezut poliția că locuiește în casa lui Kinkel în afară de părinții lui.

Acum, după cum merg lucrurile, această întâmplare a fost una semnificativă, iar morala ei destul de clară. Micul Kipland a înțesat locul cu „semne de avertisment" cărora nu li s-a acordat suficientă seriozitate. În școala generală fusese votat ca fiind cel care „avea cele mai multe șanse să declanșeze al Treilea Război Mondial". Recent făcuse o prezentare în clasă despre cum se construiește o bombă. În esență, era predispus să lase să se vadă înclinațiile lui violente chiar și prin cea mai inofensivă temă. „Dacă tema era să scrii ce poți face în grădină, a zis un elev, Kipland scria despre secerarea grădinarilor." Deși, printr-o coincidență sinistră, inițialele lui Kip Kinkel erau tot „KK", era atât de antipatic printre colegii lui, încât și după reprezentația din cantină au refuzat să-i dea o poreclă. Dar cel mai grav, doar cu o zi înainte de măcel fusese arestat pentru posesia unei arme de foc furate, doar ca să fie lăsat în custodia părinților. Așa că toți s-au grăbit să spună: elevii periculoși se dau de gol. Pot fi reperați, prin urmare pot fi opriți.

Școala lui Kevin a fost influențată de această supoziție pentru mai tot anul școlar, deși știrile privind alte împușcături în școli au ridicat paranoia cu încă un nivel. În liceul Gladstone s-a instaurat o atmosferă ermetică, militară, doar pentru că se răspândise prezumția lui McCarthyite că dușmanul e deja înăuntru. Profesorii au primit liste cu comportamente deviante pe care să le observe, iar la reuniunile școlare elevii erau sfătuiți să raporteze către administrație cele mai banale remarci de amenințare, chiar și dacă „părea" o glumă. Eseurile erau puricate pentru a găsi un interes nesănătos pentru Hitler și nazism, lucru care făcea predarea lecțiilor de istoria Europei din secolul al XX-lea destul de

complicată. În aceeași măsură, exista o supersensibilitate la satanic, așa că un elev din ultimul an numit Robert Bellamy, care era cunoscut mai degrabă ca „Bobby Belzebut", a fost târât în fața directorului ca să-și explice — și să-și schimbe — porecla. Domnea o atmosferă opresivă, așa că atunci când o boboacă a țipat „te omor!" către o colegă din echipa de volei care scăpase mingea, a fost dusă degrabă în biroul consilierului și a primit suspendare pentru restul săptămânii. Nici în sensul metaforic nu exista un Rai sigur. Când un baptist devotat, coleg la ora de engleză cu Kevin, a scris într-o poezie „inima mea este un glonț, iar Dumnezeu țintașul meu", profesoara lui s-a dus imediat la director, refuzând să mai predea la clasă până când băiatul nu era transferat. Chiar și școala primară a Celiei a devenit severă în mod fatal. Un băiat din clasa întâi, coleg cu ea, a fost suspendat timp de trei zile pentru că a îndreptat un copan de pui către doamna învățătoare și a zis, „poc, poc, poc!"

Era la fel peste tot în țară, dacă ne puteam lua după pamfletele conținute în titlurile din *New York Times*. În Harrisburg, Pennsylvania, o fată de paisprezece ani a fost controlată la piele — *la piele*, Franklin — și suspendată o săptămână pentru că, într-o discuție în clasă despre împușcăturile din școli, a zis că ea înțelege cum se ajunge ca uneori copiii care sunt tachinați să cedeze. În Ponchatoula, Louisiana, un băiat de doisprezece ani a fost închis la casa de corecție pentru două săptămâni pentru că avertismentul său dat colegilor din clasa a cincea la coadă în cantină că „o să le vină el de hac" dacă nu-i lasă suficienți cartofi a fost interpretat drept „amenințare teroristă". Pe o pagină de internet, Buffythevampireslayer.com, un elev din Indiana a postat o teorie care e posibil să le fi trecut mai multor liceeni prin cap din când în când, cum că profesorii lui sunt ucenicii diavolului; nemulțumiți doar cu suspendarea lui, profesorii au deschis un proces federal, acuzându-i atât pe băiat, cât și pe mama lui de defăimare și cauzare de suferință emoțională. Un copil de treisprezece ani a fost suspendat pentru două săptămâni pentru că într-o deplasare la

Muzeul Atomic din Albuqueque a ciripit: „O să ne învățați să facem bombe?", în timp ce un alt băiat a primit o pedeapsă zdravănă de la administratorul școlii doar pentru că-și ducea cartea de chimie. În toată țara copiii erau exmatriculați pentru că purtau trenciuri ca ale lui Kipland Kinkel sau doar pentru că se îmbrăcau în negru. Preferata mea era suspendarea primită de un copil de nouă ani după un proiect școlar despre diversitate și cultură asiatică, în timpul căruia a scris un răvaș cu următorul mesaj: „Vei muri onorabil".

Deși Kevin avea în mod obișnuit buzele sigilate când venea vorba de ce se întâmpla la școală, și-a încălcat obiceiul ca să ne furnizeze detalii picante despre această isterie crescândă. Relatările au avut efectul scontat: tu te temeai mai mult pentru el; eu mă temeam mai mult de el. Îi plăcea senzația de a părea periculos, deși în mod categoric considera absurde precauțiile luate de școală. „Continuă cu chestia asta, nu fac decât să le dea idei copiilor", a remarcat odată și în momentul acela era viclean.

Era o seară în apropierea finalului de an școlar, moment de declin al copilăriei, care pentru cei din ultimul an a avut întotdeauna un iz de apocalipsă, chiar și fără ajutorul lui Kip Kinkel. După o masă de seară în nota lui obișnuită, — câteva îmbucături în fața frigiderului deschis — Kevin s-a relaxat în fotoliul din sufragerie și ne-a furnizat ultimele știri: toți elevii au fost supuși unui „arest" în sala de clasă timp de patru pauze la rând, timp în care poliția a scotocit în fiecare dulap și a cercetat coridoarele cu câini special antrenați să depisteze mirosuri.

— Ce căutau, droguri? am întrebat.

Kevin a răspuns lejer:

— Sau *poezii*.

— E tâmpenia asta Jonesboro–Springfield, ai zis tu. E clar că arme căutau.

— Ce mă dă gata, a zis Kevin lungindu-și și scuipându-și vorbele de parcă erau fum de țigară — să-mi scuzați expresia — este că au trimis o înștiințare privind procedura

pe care trebuiau să o folosească profesorii la cercetarea elevilor. Profesoara de teatru, ratata aia de Pagorski, a lăsat-o pe birou, iar Lenny a văzut-o — am fost impresionat, nu știam că poate să citească. Oricum, a mers vorba. Toată școala știa ce urmează. Cei care aveau ceva în dulap au avut destul timp să-și reevalueze ascunzătoarea de rahat.

Am întrebat:

— Kevin, nu a obiectat niciun coleg de-ai tăi la chestia asta?

— Câteva fete da, după o vreme, a zis detașat. Nimeni nu s-a putut duce la budă, înțelegi. Așa că, a râs Kevin sarcastic, Ulanov, aia cu față de cal, a făcut pe ea.

— S-a întâmplat ceva anume care a alarmat administrația? Sau a fost doar, hm, azi e miercuri ce-ar fi să ne jucăm cu câinii special antrenați?

— Probabil un pont anonim. Acum există o linie telefonică specială, așa, ca să poți să-ți torni prietenii. Cu o monedă de douăzeci și cinci de cenți aș putea să scap de știința mediului în orice zi a săptămânii.

— Un pont anonim de la cine? am întrebat.

— Aloo! Dacă ar spune cine a fost, atunci n-ar mai fi anonim, nu-i așa?

— Bine, și după tot efortul acesta au găsit ceva?

— Sigur că da, a bubuit Kevin. Grămezi de cărți cu termenul de predare expirat. Niște cartofi prăjiți care începuseră să pută. O poezie siropoasă, malefică, le-a dat ceva de furcă până când s-a dovedit că sunt versurile de la Big Black: *This is Jordan, we do what we like...*[*] a, și încă ceva. O listă.

— Ce fel de listă?

— O listă cu cei mai cei. Nu „Formațiile mele preferate", ci de celălalt fel. Știți voi, cu TOȚI CARE MERITĂ SĂ MOARĂ mâzgălit în partea de sus, mare cât China.

— Isuse! te-ai ridicat în picioare. În momente din astea nu e amuzant.

---

[*] Aici e Jordan, facem doar ce ne place... (*n.r.*)

— Nuuuuu, nu au considerat că e amuzant.

— Sper să aibă o discuţie serioasă cu copilul ăsta, ai zis.

— Oho, cred că va fi ceva mai mult decât o discuţie serioasă.

— Cine era? am întrebat. Unde au găsit-o?

— În dulap. Şi e cât se poate de ciudat. Ultimul tip la care te aşteptai. Superspanioloiu'.

— Kev, ai zis tu dur. Te-am avertizat în legătură cu limbajul ăsta.

— *Scuze.* Vreau să spun *Señor Espinoza.* Cred că mustește de *ostilitate etnică* şi *resentiment intrinsec* ca reprezentant al populaţiei *latino.*

— Stai aşa, am zis. Nu a câştigat un premiu şcolar important anul trecut?

— Nu pot spune că-mi aduc aminte, a zis Kevin detaşat. Dar suspendarea asta de trei săptămâni o să-i păteze dosarul cam nasol. Nu-i aşa că-i păcat? Doamne, şi crezi că-i cunoşti pe oameni.

— Dacă toţi ştiau că va avea loc percheziţia, am zis, de ce acest băiat, Espinoza, nu a scăpat de lista asta incriminatoare din dulapul lui înainte?

— Nu ştiu, a zis Kevin. Cred că-i un amator.

Am bătut ritmic cu degetele pe măsuţa de cafea.

— Vestiarele astea... Cele pe care le-am apucat eu aveau o gaură în partea de sus. Pentru aerisire. Ale voastre au aşa ceva?

— Sigur, a zis, ieşind din cameră. Aşa, cartofii prăjiţi rezistă mai bine.

I-au suspendat pe cei care urmau să fie absolvenţi; au făcut-o pe Greer Ulanov să facă pe ea. I-au pedepsit pe poeţi, pe sportivii impetuoşi, pe cei care se îmbrăcau morbid. A devenit un suspect oricine avea o poreclă ţipătoare, o imaginaţie extravagantă sau un portofoliu social mai puţin generos, care l-ar fi putut eticheta pe un elev ca fiind un „proscris". Din câte îmi dădeam eu seama, era un război împotriva ciudaţilor.

Dar eu mă identificam cu ciudații. În propria mea adolescență am avut trăsături puternice, năvalnice de armeancă și astfel nu eram considerată ca fiind drăguță. Aveam un nume ciudat. Fratele meu era un nimeni tăcut și mohorât, care nu mi-a lăsat nicio avere socială ca predecesor. Aveam o mamă retrasă, care nu mă ducea nicăieri și nici nu participa la îndatoririle școlare; dar insistența ei de a continua să fabrice scuze era mai degrabă drăgălașă; iar eu eram o visătoare care își imagina non-stop cum să scape nu doar din Racine, ci și din America. Visătorii nu-și păzesc spatele. Dacă aș fi fost elevă la liceul Gladstone în 1998, cu siguranță aș fi scris o erezie șocantă despre cum mi-aș scoate familia oropsită din necaz prin aruncarea în aer a sarcofagului de pe strada Enderby numărul 112 sau într-un proiect la educație civică despre „diversitate", detaliile înfiorătoare cu care povesteam genocidul armean ar trăda o fascinație nesănătoasă pentru violență. Alternativ, aș fi exprimat o compătimire nerecomandată pentru săracul Jacob Davis, care a stat lângă arma lui cu capul între palme, sau fără tact aș deplânge un test la latină ca fiind criminal — într-un fel sau altul, aș fi fost dată afară pe barba mea.

Dar Kevin, Kevin nu era ciudat. Nu într-un mod în care să fie remarcat. Își etala hainele minuscule, dar nu purta numai negru și nu se ascundea sub un trenci; „hainele mici" nu erau pe lista oficială trasă la copiator a „semnelor de avertizare". Avea note de 9 pe linie și nimeni în afară de mine nu considera surprinzător acest lucru. Mă gândeam, ăsta e un copil deștept, umflarea notelor este o chestie frecventă, cineva s-ar gândi că va lua un 10 din greșeală. Dar nu, Kevin își folosea inteligența ca să-și țină capul sub parapet. Cred că și exagera. Adică, eseurile lui erau atât de plictisitoare, atât de lipsite de viață și atât de monotone, că erau la limita unei tulburări mintale. Te-ai gândi că cineva ar fi remarcat că acele propoziții ciopârțite, bagatelizate („Paul Revere mergea pe cal. A zis că vin britanicii. A zis, «vin britanicii, vin britanicii.»") nu arătau pic de respect pentru profesorii lui. Dar și-a forțat norocul doar când a

scris o lucrare concepută pentru a folosi în mod repetat cuvintele *negru* și *Nigeria** pe care a predat-o profesorului afro-american de istorie.

Din punct de vedere social, Kevin se camufla cu suficient de mulți „prieteni" ca să nu pară, în mod alarmant, un singuratic. Toți erau niște mediocri — mediocri notorii, dacă există așa ceva — sau cretini de-a dreptul, ca Lenny Pugh. Toți aveau aceeași abordare minimalistă față de educație și nu făceau probleme. Se poate să fi trăit o viață secretă în spatele acestui văl cenușiu de supunere bovină, dar singurul lucru care nu a ridicat un semn de întrebare în liceul lui a fost acela că erau suspicios de monotoni. Masca era perfectă.

S-a drogat Kevin? Nu am fost niciodată sigură. Tu te-ai frământat destul de mult cum să abordezi subiectul, fie să urmezi calea cea dreaptă și să denunți toate produsele farmaceutice ca fiind o cale sigură spre nebunie și decădere, fie să joci rolul decăzutului reformat și să lauzi o listă lungă de substanțe pe care pe vremuri le-ai devorat ca pe bomboane până când ai învățat pe pielea ta că-ți pot distruge dinții. (Adevărul — că nu am golit dulapul de medicamente, ci am încercat amândoi o varietate de droguri recreative, și nu doar în anii '60, ci până cu un an înainte de nașterea lui, că o viață mai bună prin intermediul chimiei nu ne-a împins pe niciunul la azil și nici măcar la urgențe, și că aceste călătorii mentale, vesele, de carnaval, erau mai degrabă o sursă de nostalgie decât de remușcări — era inacceptabil.) Fiecare variantă avea o capcană. Prima te eticheta ca pe un om cu vederi înguste, care nu știe despre ce vorbește; cea de-a doua avea iz de ipocrizie. Îmi amintesc că ai găsit în final o cale de mijloc și ai recunoscut că ai fumat iarbă, i-ai spus de dragul de a fi constant că e în ordine dacă vrea „să încerce", dar să nu fie prins, și l-ai rugat ca nu cumva să spună cuiva că tu ai avut un alt comportament decât unul

---

* În original: *snigger*, râs înfundat, și *niggardly*, zgârcit. Joc de cuvinte bazat pe faptul că ambele cuvinte conțin termenul rasist *nigger*. (*n.r.*)

de condamnare a narcoticelor de orice fel. Eu mi-am muşcat buza. În sinea mea credeam că o oarecare doză de pastile de ecstasy puteau să fie cel mai bun lucru din viaţa acelui băiat.

Cât priveşte sexul, acurateţea acelei laude — „călăreşte-le şi lasă-le" — este valabilă pentru cei agresivi. Dacă aş avea pretenţia că, dintre noi doi, eu îl „cunosc" pe Kevin mai bine, n-aş putea decât să spun că-l cunosc ca fiind opac. Ştiu că nu-l cunosc. E posibil să fie încă virgin; sunt sigură de un singur lucru. Acela că în cazul în care a făcut sex, a fost feroce — scurt, pompat; cu cămaşa pe el. (Crezând asta, e posibil să-l fi sodomizat pe Lenny Pugh. Este ciudat de uşor să-mi imaginez asta.) Drept urmare, Kevin poate că a ţinut seama de avertizarea ta severă că în momentul în care e pregătit să facă sex ar trebui să folosească întotdeauna un prezervativ, numai şi pentru faptul că o membrană subţire de cauciuc umflată cu o secreţie lăptoasă ar fi făcut întâlnirile lui idioate agreabile într-un mod sordid. Mă gândesc că nimic în legătură cu o indiferenţă la frumos nu necesită o indiferenţă la urât, pentru care Kevin şi-a dezvoltat un gust de multă vreme. Bănuiesc că există multe nuanţe — atât grosolane, cât şi frumoase — astfel încât o minte bolnavă nu ar împiedica un anumit rafinament.

Mai e o chestiune de la sfârşitul clasei a noua a lui Kevin cu care nu te-am deranjat niciodată, dar pe care o voi menţiona în trecere, din conştiinciozitate.

Sunt sigură că îţi vei aduce aminte că la început de iunie computerele de la AWAP au fost contaminate cu un virus. Personalul nostru tehnic i-a depistat originea ca fiind un e-mail denumit inteligent „AVERTISMENT: virus periculos care este în circulaţie". Nimeni nu se mai ostenea cu plasările unui material pe hard sau cu acele dischete amărâte, aşa că, de vreme ce virusul ne-a infestat şi unitatea de backup, rezultatele au fost dezastruoase. Fişier după fişier, accesul era interzis, nu exista sau apărea pe ecran ca pătrăţele, bucle şi cercuri. Patru ediţii au fost întârziate pentru cel puţin şase

luni, încurajând foarte multe dintre librăriile cele mai devotate nouă, inclusiv reţelele de librării, să plaseze comenzi generoase pentru *The Rough Guide* şi *Lonely Planet* atunci când AWAP nu a putut satisface piaţa în creştere cu informaţii actuale. (Nici prieteni nu ne-am făcut, când virusul s-a trimis singur la fiecare adresă de e-mail de pe lista noastră de marketing.) Nu ne-am revenit niciodată după pierderea suferită în acel sezon, aşa că faptul că am fost forţată să vând compania în 2000, pentru mai puţin de jumătate din valoarea ei cu doi ani mai înainte, se datorează oarecum acestei infestări. Pentru mine a contribuit substanţial la starea de asediu din 1998.

Nu ţi-am spus de unde a provenit virusul, de ruşine. Tu ai zice că nu ar fi trebuit niciodată să-mi bag nasul unde nu-mi fierbe oala. Ar fi trebuit să ţin seama de sfatul din orice manual pentru părinţi — acela de a respecta intimitatea dormitorului unui copil. Dacă am suferit de pe urma unor consecinţe cumplite, mi-am făcut-o cu mâna mea. Este cea mai veche schimbare de foaie din manual şi favorita necredincioşilor din toată lumea: când lumea descoperă ceva condamnabil băgându-şi nasul acolo unde nu aveau ce căuta, atenţia se mută la problema vârâtului pentru a se distrage atenţia de la ce au găsit.

Nu sunt sigură ce m-a determinat să intru acolo. Am rămas acasă pentru a o duce pe Celia la o nouă consultaţie oftalmologică, pentru a verifica cum se adaptează la proteză. Erau destul de puţine lucruri în cameră la Kevin care să atragă curiozitatea, deşi poate chiar acest lucru — lipsa de atracţie misterioasă — m-a atras ca un magnet. Când am crăpat uşa, am simţit puternic că nu am ce căuta acolo. Kevin era la şcoală, tu erai plecat în căutări, Celia era absorbită de tema pentru acasă, care ar fi trebuit să-i ia zece minute şi, prin urmare, îi lua de fapt două ore, aşa că şansele de a fi descoperită erau minime. Totuşi, inima îmi bătea cu putere, iar respiraţia îmi era scăzută. E o tâmpenie, mi-am spus. Sunt la mine în casă, şi dacă sunt întreruptă, ceea ce nu e

foarte probabil, pot să spun că mă uitam după haine murdare.

Slabe şanse în camera aceea. Era imaculată. Tu-l tachinai pe Kevin că e „o bunicuţă", aşa de ordonat era. Patul era făcut cu precizie militărească. Îi oferisem aşternuturi cu maşini de curse sau cu dragoni, dar el a fost destul de ferm în privinţa preferinţei pentru bej simplu. Pereţii nu erau decoraţi, nu avea postere cu Oasis sau Spice Girls, nici cu Marilyn Manson aruncând priviri chiorâşe. Rafturile erau goale în cea mai mare parte: câteva manuale, un singur exemplar din *Robin Hood*; numeroasele cărţi pe care i le-am dăruit de Crăciun sau de ziua lui pur şi simplu au dispărut. Avea propriul său televizor şi sistem audio, dar cam singura „muzică" pe care am auzit-o la el era un fel de CD cu Philip Glass, care rula pasaje generate de calculator conform unei ecuaţii matematice prestabilite; nu avea formă, nu avea urcuşuri şi coborâşuri, şi semăna cu zgomotul pe care îl asculta la televizor atunci când nu se uita la canalul meteo. Din nou, CD-urile pe care i le dădusem atunci când am încercat să descoperim ce-i „place" nu se vedeau nicăieri. Deşi tu ai făcut rost de nişte imagini încântătoare cu delfini jucăuşi şi nave spaţiale care bâzâiau, cea de pe monitorul lui arăta câteva puncte aleatorii.

Oare aşa arăta şi interiorul capului său? Sau era şi camera un fel de imagine? Dacă am fi adăugat un peisaj marin deasupra patului, ar fi arătat ca o cameră neocupată de la un motel bun. Nu avea niciun fel de fotografie lângă pat, nici vreun suvenir pe birou — suprafeţele erau lucioase şi absente. Aş fi preferat mai mult să intru într-o văgăună care bubuie de heavy-metal, lugubră datorită extraselor din *Playboy*, rău mirositoare de la dulciurile mucegăite şi respingătoare de la sendviciurile cu ton vechi de un an. Asta era vizuina nonconformistă de adolescent pe care aş fi înţeles-o, un loc unde să pot descoperi secrete sigure, accesibile, cum ar fi un pachet de prezervative Durex sub şosete sau o punguţă de canabis îndesată în botul unui adidas mirositor. Din contră, secretele acestei camere erau

legate de ce nu găseam, cum ar fi o urmă a fiului meu. Privind în jur, m-am gândit stânjenită că *ar putea fi oricine*.

Cât privește trufia camerei că nu are nimic de ascuns, nu-i dădeam crezare. Așa că, atunci când am zărit un teanc de dischete pe raftul de deasupra calculatorului, mi-am băgat nasul în ele. Etichetate cu un scris impecabil de calculator, aveau titluri obscure: „Nostradamus", „I love you", „D4-X". Simțindu-mă cu musca pe căciulă, am luat una de acolo, le-am pus pe restul la loc unde le găsisem și m-am strecurat repede afară.

În birou la mine, am băgat discheta în calculator. Nu am recunoscut extensiile de pe unitatea A, dar nu erau fișiere Word obișnuite, lucru care m-a dezamăgit. Sperând să găsesc vreun jurnal personal, se poate să fi fost mai puțin nerăbdătoare să descopăr adevăratul conținut al gândurilor sale intime decât să-mi confirm că, cel puțin, are gânduri intime. Neavând de gând să renunț ușor, am intrat în Explorer și am încărcat unul dintre fișiere; spre nedumerirea mea, Microsoft Outlook Express a apărut pe ecran, moment în care Celia m-a chemat de la masa din sufragerie că are nevoie de ajutor. Am fost plecată cam cincisprezece minute.

Când m-am întors, calculatorul era inactiv. S-a închis de unul singur, lucru pe care nu-l mai făcuse niciodată. Tulburată, l-am pornit din nou, dar nu am primit altceva decât mesaje de eroare, chiar și când am scos discheta din calculator.

Tu ești cu mult înaintea mea. Am luat discheta la serviciu a doua zi ca personalul meu tehnic să-i dea de cap, doar ca să descopăr că tot biroul fremăta. Nu era chiar pandemoniu, ci mai degrabă atmosfera unei petreceri la care s-a terminat băutura. Editorii vorbeau fără noimă în cubulețele lor. Nimeni nu muncea. Nu puteau. Nu funcționa niciun calculator. Mai târziu am fost aproape ușurată când George m-a informat că hardul meu e atât de afectat, că ar fi mai bine să-mi cumpăr unul nou. Poate odată obiectul infecției distrus, nimeni nu va ști vreodată că virusul a fost trimis chiar de directorul executiv al AWAP-ului.

Furioasă pe Kevin pentru că păstra echivalentul modern al unui scorpion pe post de animal de casă, am păstrat discheta ca dovadă timp de câteva zile în loc să o strecor înapoi pe raft. Dar după ce am analizat la rece, a trebuit să recunosc că nu Kevin a șters cu mâna lui fișierele companiei mele, iar dezastrul a fost din vina mea. Așa că într-o seară am ciocănit la el, mi s-a permis să intru și am închis ușa după mine. Stătea la birou. Imaginea de pe ecran sclipea într-un mod sporadic, un punct aici, un punct colo.

— Voiam să te întreb, am zis, bătând cu degetul în discheta lui, ce-i asta?

— Un virus, a zis vesel, sper că nu l-ai deschis. Nu?

— Bineînțeles că nu, am zis repede, descoperind că minciuna față de un copil seamănă cu minciuna față de părinte; m-am înroșit ca atunci când i-am dat asigurări mamei, după ce mi-am pierdut virginitatea la vârsta de șaptesprezece ani, că mi-am petrecut noaptea la o prietenă de care nu auzise. Mama știa mai bine; și Kevin. Vreau să zic, am revenit jalnic, doar o singură dată.

— E suficient o dată.

Amândoi știam că ar fi fost ridicol ca eu să mă furișez la el în cameră, să fur o dischetă cu care ulterior aveam să-mi distrug calculatorul și să-mi paralizez biroul, doar ca apoi să vin val-vârtej și să-l acuz pe el de sabotaj industrial. Așa că schimbul nostru a continuat uniform.

— La ce-l ții? am întrebat respectuos.

— Fac colecție.

— Nu e cam ciudat ca obiect de colecție?

— Nu-mi plac timbrele.

Chiar în momentul acela am avut un presentiment legat de ce ar fi spus dacă tu ai fi năvălit înăuntru hotărât să afli *de ce naiba* avea un teanc de viruși de calculator deasupra biroului: „Ei bine, după ce am văzut *Tăcerea mieilor*, am hotărât că vreau să devin agent FBI! Și știi că ei au o unitate întreagă de intervenții care, știi, sunt pe urmele hackerilor care răspândesc acei viruși de calculator? Așa că-i studiez pentru că am auzit că e o mare problemă pentru

noua economie şi globalizare şi chiar pentru apărarea ţării...!" Faptul că el a sărit peste o astfel de justificare — colecţiona viruşi de calculator, asta-i tot, şi ce dacă? — m-a făcut să mă simt flatată într-un mod straniu.

Aşa că am întrebat sfioasă:

— Câţi ai?

— Douăzeci şi trei.

— Sunt... dificil de găsit?

S-a uitat la mine curajos, cu acel simţ vechi de indecizie, dar dintr-un oarecare moft a hotărât să experimenteze o discuţie cu mama lui.

— Sunt greu de capturat în viaţă, a zis. Fug şi muşcă. Trebuie să ştii cum să-i manevrezi. Ştii — ca un medic. Care studiază bolile în laborator, dar nu vrea să se îmbolnăvească.

— Vrei să zici că trebuie să-i împiedici să nu-ţi infecteze propriul calculator.

— Mda. Mouse Ferguson m-a învăţat dedesubturile.

— De vreme ce îi colecţionezi, poate poţi să-mi explici — de ce-i face lumea? Nu înţeleg. Nu realizează nimic. Care-i atracţia?

— Nu înţeleg de ce nu înţelegi, a zis.

— Înţeleg să intri prin efracţie la AT&T* ca să dai telefoane gratuite sau să furi coduri criptate de la cărţile de credit să faci cumpărături la Gap. Dar de felul acesta de infracţiune asupra calculatorului — nu beneficiază nimeni. Care e rostul?

— Ăsta-i rostul.

— Încă nu pricep, am zis.

— Viruşii... sunt într-un fel eleganţi, ştii? Aproape... puri. Cam ca... operele de caritate, ştii? E *dezinteresat*.

— Dar nu e foarte diferit de a crea SIDA.

— Poate cineva chiar a făcut asta, a zis cordial. Că altfel? Tastezi la calculatorul tău şi te duci acasă, frigiderul se porneşte, un alt calculator îţi emite cecul de salariu şi apoi

---

* American Telephone and Telegraph. (*n.r.*)

te culci şi mai introduci porcăriile în calculator... ai putea la fel de bine să fii mort.

— Deci asta-i. Aproape ca să ce, să ştii că eşti viu. Să le arăţi altora că nu au control asupra ta. Ca să dovedeşti că poţi face ceva chiar dacă ai putea fi arestat pe chestia asta.

— Mda, cam aşa, a zis cu apreciere.

În ochii lui mă autodepăşisem.

— A, am zis, şi i-am dat înapoi discheta. Mulţumesc de explicaţii.

Când m-am întors să plec, a zis:

— Calculatorul tău e dus, nu-i aşa?

— Da, e dus, am zis mâhnită. Cred că meritam asta.

— Ştii, dacă e cineva de care nu-ţi place, s-a oferit el, şi ai adresa lui de e-mail... dă-mi de ştire.

Am râs.

— Bine, aşa o să fac, cu siguranţă. Deşi, în unele zile, oamenii care nu-mi plac au ajuns să formeze o ditamai lista.

— Ar fi bine să-i avertizezi că ai prieteni din drojdia societăţii, a zis.

Deci asta însemna *să ne împrietenim*. M-am minunat şi am închis uşa.

Eva

16 martie 2001

Dragă Franklin,

Ei bine, e încă o seară de vineri în care mă pregătesc pentru o vizită la Chatham mâine-dimineaţă. Becurile cu halogen pâlpâie din nou, sclipind precum hotărârea mea stoică de a fi un bun soldat şi de a trăi ce a mai rămas din viaţa mea de dragul unei datorii care nu poate fi numită în vreun fel. Am zăcut aici mai bine de o oră întrebându-mă ce mă face să continui şi, mai ales, ce anume vreau de la tine. Bănuiesc că e de la sine înţeles că te vreau înapoi; volumul acestei corespondenţe — deşi e mai degrabă ceva doar într-un singur sens, nu-i aşa? — atestă cât se poate de clar acest lucru. Dar ce altceva? Îmi doresc să mă ierţi? Şi dacă da, pentru ce anume?

La urma urmei, nu m-am simţit confortabil cu valul de iertare necerută care a înghiţit epava familiei noastre după evenimentele de *joi*. Pe lângă corespondenţa prin care i se promite că i se vor rezolva toate problemele sau că îi vor purta copiii în pântece, Kevin a primit o grămadă de scrisori prin care lumea se oferea să-i împărtăşească durerea, prin care i se cereau scuze pentru că societatea nu a putut să recunoască tulburarea lui spirituală şi prin care i se oferă amnistie morală pentru ceea ce el încă nu regretă. Distrat, mi-a citit cu voce tare pasaje selectate în camera de vizită.

Cu siguranță e o parodie să acorzi iertare celui care nu se căiește de fapta sa și vorbesc acum și în privința mea. Și eu am primit o avalanșă de scrisori (adresa mea de e-mail și adresa poștală au fost afișate atât pe partnersnprayer.org și beliefnet.com fără acordul meu; se pare că la un moment dat, mii de americani s-au rugat pentru salvarea mea), în cea mai mare parte invocând un Dumnezeu în care eram mai puțin ca niciodată dispusă să cred în timp ce mă achitam rapid de deficiențele mele ca mamă. Nu pot decât să presupun că acești oameni bine intenționați au fost impresionați de necazul meu. Totuși, m-a deranjat că aproape toată această corespondență a fost trimisă de străini, fapt care o face să pară ieftină, iar un fir roșu de împopoțonare care trăda acea clemență izbitoare a devenit versiunea religioasă a condusului unei mașini țipătoare. Totuși, incapacitatea totală a fratelui meu de a ne ierta pentru atenția nedorită pe care fiul nostru rebel a atras-o asupra familiei sale este o ranchiună pe care o prețuiesc fie și doar pentru sinceritatea ei. De aceea, aproape că am vrut să scriu pe plicuri „A se returna expeditorului", ca și pe cărțile de buzunar sau pe cuțitele Gensu pe care nu le-am comandat. În primele luni, încă copleșită de mâhnire, eram mai degrabă înclinată spre aerul curat și înviorător al proscrișilor decât spre limitările sufocante ale bunăvoinței creștine. Iar caracterul răzbunător al scrisorilor de ură era crud și aprins la culoare precum e carnea, în timp ce blândețea condoleanțelor era în culori pastel și procesată cum e mâncarea de bebeluși din comerț; după ce citeam câteva pagini din partea celor iertători, mă simțeam de parcă tocmai ieșisem dintr-un cazan cu sirop. Voiam să-i scutur pe oamenii ăștia și să strig: „Ne iertați? Aveți idee ce a făcut?"

Privind retrospectiv, ce mă deranjează cel mai mult este că această măreață și tâmpită iertare în vogă în zilele noastre este împărțită atât de selectiv. Personajele slabe de zi cu zi — bigoții, misoginii și fetișiștii chiloților — nu intră în discuție. „KK" criminalul colectează grupuri de prieteni iertători prin corespondență; o profesoară de teatru zăpăcită

care-şi dorea cu disperare să fie plăcută este ostracizată pentru tot restul vieţii sale. Fapt din care poţi să deduci corect că nu sunt atât de deranjată de capriciile întregii compasiuni americane, cât sunt deranjată de compasiunea ta. Ai făcut un pas înapoi ca să fii înţelegător cu ucigaşi precum Luke Woodham din Pearl şi micuţii Mitchell şi Andrew din Jonesboro. Aşa că de ce nu ai avut măcar puţină compătimire şi pentru Vicki Pagorski?

Primul semestru al lui Kevin ca boboc în 1998 a fost dominat de acel scandal. Au circulat zvonuri timp de câteva săptămâni, dar noi nu eram la curent, aşa că prima dată când am auzit despre asta a fost atunci când conducerea a trimis scrisori tuturor elevilor de la clasa de teatru a doamnei Pagorski. Eu una am fost surprinsă de faptul că Kevin a ales să urmeze cursul de teatru. Pe vremea aia avea tendinţa de a fi timid când era pe podium, ca nu cumva privirile atente să-i spulbere masca de copil obişnuit. Pe de altă parte, aşa cum sugera camera lui, *putea fi oricine*, aşa că era posibil să fi fost de mult timp interesat de actorie.

— Franklin, cred că ar trebui să vezi şi tu asta, am zis într-o seară de noiembrie, în timp ce tu bodogăneai cu nasul înfipt în *Times* că preşedintele Clinton e „un mincinos ordinar". Ţi-am pasat scrisoarea. Nu ştiu ce să înţeleg din asta.

Când ţi-ai aranjat ochelarii de citit, m-a fulgerat unul dintre acele momente de conştientizare a faptului că părul tău se transformase definitiv din blond în grizonat.

— Mie mi se pare că această doamnă preferă zonele speciale, ai hotărât tu.

— Da, trebuie să tragi şi concluzia asta, am zis. Dar dacă cineva a depus o plângere, această scrisoare nu vine în apărarea ei. *Dacă fiul sau fiica dumneavoastră v-a adus la cunoştinţă ceva neobişnuit sau nepotrivit... Vă rugăm să vorbiţi cu copilul dumneavoastră...* Caută să scoată la iveală şi mai multă mizerie!

— Trebuie să se apere. KEV! Vino încoace puţin!

Kevin a țopăit prin sufragerie în pantalonii de antrenament de un gri de culoarea porumbelului.

— Kev, e o chestie puțin stranie, ai zis. Nu ai făcut nimic rău. Nimic. Dar profesoara aceasta de actorie, doamna... Pagorski. Îți place de ea?

Kevin s-a lăsat puțin în jos, sprijinit de arcadă.

— Da, cred. E un pic...

— Un pic cum?

Kevin s-a uitat studiat în toate direcțiile.

— Ciudată.

— În ce fel ciudată? am întrebat.

Și-a studiat tenișii cu șireturile desfăcute, privind în sus printre gene.

— Adică, poartă haine bizare și chestii din astea. Nu ca o profesoară. Blugi strâmți și uneori bluza ei... S-a răsucit și și-a scărpinat o gleznă cu talpa piciorului. Adică, nasturii de la bluza ei nu sunt... Știi, se înfierbântă atunci când regizează o scenă, iar apoi... E oarecum jenant.

— Poartă sutien? ai întrebat direct.

Kevin și-a întors privirea, înăbușind un rânjet.

— Nu întotdeauna.

— Deci se îmbracă obișnuit și uneori provocator, am zis. Altceva?

— Ei bine, nu că ar fi mare scofală, dar folosește o mulțime de cuvinte murdare, știi? Adică, e în ordine, dar din partea unei profesoare, ei bine, cum am zis, e ciudat.

— Murdar ca *la naiba* sau *fir-ar*? I-ai instigat tu. Sau și mai și?

Kevin și-a ridicat umerii neajutorat.

— Da, cum ar fi, scuze mam'...

— Of, treci peste asta Kevin, am zis nerăbdătoare; jena lui îmi părea exagerată. Sunt mare.

— Cum ar fi *futu-i*, a zis, privindu-mă în ochi. „A fost o reprezentație bună, futu-i mama mă-sii", sau dă indicații scenice vreunui tip gen „privește-o de parcă ai vrea cu tot dinadinsul să o regulezi, de parcă ai vrea să o fuți până guiță ca un porc".

— Cam deplasat, Eva, ai zis cu sprâncenele ridicate.

— Cum arată? am întrebat.

— Are, ăăă, a mimat sâni mari... și un fund... de data asta nu și-a mai putut reține rânjetul, enorm. E bătrână și toate alea. Un fel de băbăciune, de fapt.

— E o profesoară bună?

— Cu siguranță e implicată, orice-aș zice.

— Implicată cum? ai zis tu.

— Întotdeauna încearcă să ne facă să rămânem după ore și să repetăm scena cu ea. Majoritatea profesorilor nu vor decât să plece acasă, știi? Dar nu și Pagorski. Ea nu se satură.

— Unii profesori, am zis aspru, sunt foarte pasionați de munca lor.

— Așa e ea, a zis Kevin. Foarte, foarte pasionată.

— Pare o fire un pic boemă, ai zis, sau un pic dusă. Asta nu-i o problemă. Dar alte lucruri sunt. Așa că trebuie să știm. Te-a atins vreodată? În sensul de flirt. Sau... sub centură. În vreun fel care te-a făcut să te simți stânjenit.

Vânzoleala lui a devenit extravagantă și și-a scărpinat burta goală de parcă nu-l mânca cu adevărat.

— Depinde ce vrei să spui prin stânjenit, cred.

Aveai o privire alarmată.

— Fiule, suntem doar noi aici. Dar asta e o chestiune serioasă, bine? Trebuie să știm dacă s-a întâmplat... ceva.

— Ascultă, a zis sfios. Fără supărare, mam', te superi? Aș prefera să vorbesc cu tata între patru ochi.

Sincer, m-a deranjat foarte tare. Dacă era vorba să mi se ceară să am încredere în povestea asta, voiam să o aud cu urechile mele. Dar nu am avut ce face decât să mă scuz și să plec în bucătărie unde să stau ca pe ace.

După cincisprezece minute, erai înfierbântat. Ți-am turnat un pahar de vin, dar nu puteai sta jos.

— Hai să-ți spun ceva Eva, femeia asta a întrecut măsura, ai murmurat cu insistență și mi-ai relatat faptele.

— Ai să spui mai departe?

— Da, bineînțeles că o să spun mai departe. Profesoara asta ar trebui concediată. La naiba, ar trebui arestată. Băiatul e minor.

— Vrei... să mergem împreună? eram de fapt pe punctul de a întreba dacă îl crezi. Dar nu m-am mai obosit.

Am lăsat furnizarea de probe către stat în seama ta, în vreme ce eu m-am oferit să mă întâlnesc cu Dana Rocco, profesoara de engleză a lui Kevin, pentru o întrevedere părinte-profesor de rutină.

Ieșind din sala de clasă a doamnei Rocco la ora patru, Mary Woolford a trecut pe lângă mine pe coridor dând din cap abia perceptibil; fiica ei nu strălucea la învățătură și arăta, dacă asta nu era doar fața ei obișnuită, vexată. Când am intrat, doamna Rocco avea acea înfățișare de parcă abia își trăsese sufletul, apelând la resursele ei interne. Dar și-a revenit destul de repede, iar strângerea ei de mână a fost una caldă.

— Abia așteptam să vă cunosc, a zis ea, cu fermitate mai degrabă decât în pripă. Fiul dumneavoastră e o adevărată enigmă pentru mine și speram că mă puteți ajuta să-i descifrez codul.

— Mă tem că mă bazez pe profesorii lui pentru a-mi explica misterul, am zis cu un zâmbet slab, în timp ce ocupam locul cald de lângă biroul ei.

— Deși mă îndoiesc că v-au oferit revelații.

— Kevin își face tema. Nu chiulește. Nu aduce, din câte se știe, cuțite la școală. Asta e tot ce i-a interesat pe profesori.

— Mă tem că majoritatea profesorilor de aici au aproape 100 de elevi.

— Îmi cer scuze. Nu am avut intenția să critic. Aveți atâtea pe cap, că sunt impresionată că i-ați reținut numele.

— O, pe Kevin l-am remarcat imediat...

Părea că vrea să mai spună ceva, dar s-a oprit. Și-a pus radiera de la un creion pe buza inferioară. Fiind o femeie slăbuță, atractivă, pe la patruzeci și cinci de ani, avea

trăsături ferme, care aveau tendința să creeze o expresie implacabilă când stătea cu buzele închise cu sfială. Totuși, dacă emana un aer de reținere, rezerva ei nu părea naturală, ci studiată, probabil printr-un îndelungat proces de încercare și nereușită.

Nu erau vremuri ușoare pentru profesori, de parcă a existat vreodată așa ceva. Prinși la mijloc între statul care cere ridicarea standardelor și părinții care vor note mai mari, sub lupa oricărei insensibilități etnice sau incorectitudini sexuale, dezbinați de cererile răspândite de proliferare a testelor standardizate și de solicitările elevilor de a fi creativi, profesorii au fost deopotrivă blamați pentru tot ce nu a mers bine în privința copiilor, dar și cei la care s-a apelat pentru soluții. Acest rol dual, de țap ispășitor și de salvator, era pur și simplu mesianic, dar chiar și în moneda anului 1998, pentru Isus probabil s-ar fi plătit mai bine.

— Care e treaba cu el? a reluat doamna Rocco, dând cu radiera de birou.

— Pardon?

— Ce credeți că pune la cale băiatul ăsta? Încearcă să se ascundă, dar e deștept. Chiar e și un critic social nemilos. Întotdeauna a făcut lucrările batjocoritoare sau aceste parodii distante sunt ceva nou?

— De când mergea de-a bușilea a avut un simț dezvoltat pentru absurd.

— Acele eseuri din cuvinte de trei litere sunt adevărate tururi de forță. Spuneți-mi, există ceva care să nu i se pară ridicol?

— Trasul cu arcul, am zis deznădăjduit. Nu am nici cea mai mică idee cum de nu se plictisește de el.

— Ce credeți că-l atrage la asta?

M-am încruntat.

— Ceva legat de săgeată — concentrarea — faptul că are un scop, o direcție. Poate că invidia. Kevin are o anumită ferocitate când trage la țintă. Altfel, poate părea mai degrabă lipsit de direcție.

— Doamnă Khatchadourian, nu vreau să vă pun într-o postură stânjenitoare. Dar s-a întâmplat ceva în familia dumneavoastră de care ar trebui să știu? Speram că-mi veți putea explica de ce fiul dumneavoastră pare atât de supărat.

— Ciudat. Majoritatea profesorilor l-au descris pe Kevin ca fiind calm, ba chiar letargic.

— E doar o fațadă, a zis cu încredere.

— Eu mă gândesc că el e un pic rebel...

— Și se revoltă făcând tot ceea ce ar trebui să facă. E o chestie inteligentă. Dar îl privesc în ochi și fierbe de turbare. De ce?

— Ei bine, nu a fost prea fericit când s-a născut sora lui... Dar asta s-a întâmplat acum mai bine de șapte ani și nici înainte să se nască ea nu a fost prea fericit. Relatarea mea devenise posacă. Stăm destul de bine din punct de vedere financiar — știți, avem o casă mare... Mi-am luat un aer de jenă. Încercăm să nu-l răsfățăm, dar nu duce lipsă de nimic. Tatăl lui Kevin îl adoră, aproape prea mult. Sora lui a avut un... accident iarna trecută în care a fost implicat și Kevin, dar nu a părut deranjat de acest lucru. De fapt, nu suficient de deranjat. În afară de acestea, nu vă pot spune o traumă teribilă prin care să fi trecut sau vreo lipsă pe care să o fi suferit. Trăim o viață bună, nu-i așa?

— Poate de asta e supărat.

— De ce l-ar face abundența să fie supărat?

— Poate că e furios că mai bine de atât nu se poate. Casa dumneavoastră cea mare. Școala lui cea bună. Cred că e foarte dificil pentru copii în vremurile astea, într-un fel. Prosperitatea acestei țări a devenit o povară, o fundătură. Totul funcționează, nu-i așa? Cel puțin dacă ești alb și faci parte din clasa medie. Așa că adesea probabil că tinerilor li se pare că nu e nevoie de ei. Oarecum, e ca și cum nu ar mai fi nimic de făcut.

— Decât să distrugi totul.

— Da. Și aceleași cicluri pot fi văzute și în istorie. Nu e vorba doar de copii.

— Știți, am încercat să le spun copiilor mei despre problemele de trai din țări cum ar fi Bangladesh sau Sierra Leone. Dar nu sunt greutățile lor și nu pot să-i culc pe un pat de cuie în fiecare seară ca să fie capabili să aprecieze miracolul pe care-l oferă confortul.

— Ați spus că soțul dumneavoastră îl „adoră" pe Kevin. Dar dumneavoastră cum vă înțelegeți cu el?

Mi-am pus mâinile în sân.

— E un adolescent.

În mod înțelept a lăsat baltă acest subiect.

— Fiul dumneavoastră e orice, numai un caz fără speranță nu. Asta am vrut să vă spun cel mai mult. Are o minte sclipitoare. Unele dintre lucrările lui — ați citit-o pe cea despre SUV-uri? E demnă de Swift. Și am observat că-mi pune întrebări provocatoare doar ca să mă prindă descoperită — să mă umilească în fața clasei. De fapt, el știe răspunsul de la început. Așa că-i fac jocul. Îl strig, iar el mă întreabă ce înseamnă *logomahie*. Eu recunosc bucuroasă că nu știu și, bingo, a învățat un nou cuvânt — pentru că a trebuit să-l găsească în dicționar ca să pună întrebarea asta. E un joc pe care-l jucăm amândoi. Refuză cu dispreț învățatul prin mijloacele obișnuite. Dar dacă ajungeți la el prin ușa din spate, tânărul dumneavoastră e strălucitor.

Eram geloasă.

— De obicei când bat la ușă, ușa e închisă.

— Vă rog să nu vă lăsați pradă disperării. Bănuiesc că și în cazul dumneavoastră procedează ca la școală: este inaccesibil și sarcastic. Așa cum ați spus, e adolescent. Dar totodată devorează informația într-un ritm feroce, doar și pentru că e hotărât ca nimeni să nu scoată nimic mai bun din el.

M-am uitat la ceas. Depășisem timpul alocat.

— Aceste masacre în școli, am zis fără să reflectez dinainte în timp ce-mi luam poșeta. Vă faceți griji că ceva asemănător ar putea avea loc aici?

— Bineînțeles că da. Într-un grup suficient de mare de oameni, în orice epocă, cineva va avea un șurub mai puțin

strâns. Dar sincer, faptul că reclam poeziile violente nu-i face pe elevi decât să se înfurie. De fapt, așa și ar trebui. Să-i facă chiar și mai furioși. Multor copii, această cenzură, aceste căutări prin vestiare li se par...

— Flagrant de ilegale, am completat eu.

— ...căutări flagrant de ilegale. A dat din cap. Ei bine, majoritatea acceptă toate aceste lucruri tăcând mâlc. Li se spune că e „pentru siguranța lor" și marea majoritate înghite asta. Când eram de vârsta lor, noi am fi stat în drum și am fi mărșăluit purtând pancarte. (Iar s-a oprit.) Cred că e bine pentru ei să-și exteriorizeze ostilitățile pe hârtie. Nu dăunează și e o supapă de ușurare. Dar cei care împărtășesc această idee sunt în minoritate acum. Cel puțin aceste incidente oribile sunt încă rare. Nu mi-aș sacrifica somnul pentru a mă gândi la așa ceva.

— Și, ăăă... m-am ridicat. Zvonurile despre Vicki Pagorski... Credeți că e ceva real?

Ochii doamnei Rocco s-au întunecat.

— Nu cred că s-a stabilit ceva.

— Vreau să spun, neoficial. E ceva credibil. Presupunând că o cunoașteți.

— Vicki îmi este prietenă, așa că nu sunt imparțială... Și-a pus încă o dată radiera pe obraz. Aceasta e o perioadă dureroasă pentru ea. Asta e tot ce a spus.

Doamna Rocco m-a condus la ușă.

— Aș vrea să-i transmiteți un mesaj lui Kevin din partea mea, a zis zâmbind. Spuneți-i că *sunt cu ochii pe el.*

Adesea am nutrit și eu aceeași convingere, dar nu aș fi afirmat așa ceva niciodată pe un ton atât de vesel.

Nerăbdător să evite orice acțiune legală, Consiliul director de la școala Nyack a ținut o audiență disciplinară în cerc restrâns la liceul Gladstone, la care doar părinții a patru dintre elevii lui Vicki Pagorski au fost invitați. Încercând să facă din eveniment ceva obișnuit, au organizat întâlnirea într-o sală de clasă normală. Totuși, sala dădea impresia unei ocazii speciale, iar celelalte trei mame s-au

îmbrăcat la patru ace. (Mi-am dat seama că am avut niște idei discriminatorii în sensul de clasă socială despre părinții lui Lenny Pugh pe care nu i-am cunoscut niciodată, atunci când m-am trezit căutând cu privirea niște gunoaie de oameni supraponderali, ca din parcările cu rulote, îmbrăcați în ceva dintr-un poliester strident, care nu-i avantajează deloc. Mai târziu mi-am dat seama că el era tipul de bancher cu costume în dungi albe, ea roșcata uimitoare, cu o înfățișare inteligentă, într-o ținută subestimată, care era categoric de firmă pentru că nu avea nasturi la vedere. Așa deci, toți avem o cruce de dus.) Consiliul director al școlii și cărnosul director Donald Bevons au ocupat un rând de scaune pliante de-a lungul unui perete și toți stăteau drepți în timp ce noi, părinții, ne-am pricopsit cu acele bănci de școală pentru copii mici. Alte patru scaune pliante fuseseră aranjate pe o latură a catedrei, în față — unde stăteau doi băieți, care păreau agitați și pe care nu-i cunoșteam, împreună cu Kevin și Lenny Pugh, care se tot apleca spre Kevin și tot șoptea ceva de după palmă. De cealaltă parte a catedrei stătea, am putut doar să presupun, Vicki Pagorski.

Ce mai descriere adolescentină. Era orice numai o bătrâniune nu; mă îndoiesc că avea măcar treizeci de ani. Eu una nu aș fi remarcat sânii sau posteriorul ei ca fiind mari pentru că avea înfățișarea agreabilă și solidă a unei femei care își mănâncă porția de cereale. Atractivă? Greu de zis. Avea nasul cârn și pistrui și o înfățișare pierdută, inocentă, de fetiță, pe care unii bărbați o găsesc atrăgătoare. Costumul de un cenușiu monoton fusese îmbrăcat special pentru acest eveniment; prietena ei, Dana Rocco, o fi sfătuit-o să nu poarte blugi strâmți sau fustă cu despicătură mare. Dar păcat că nu a făcut nimic în privința părului ei, care era des și cârlionțat; cădea bucle, bucle în toate direcțiile și sugera o stare de spirit aeriană și istovită. Nici ochelarii nu erau mai potriviți. Rama rotundă, prea mare, o făcea să arate de parcă avea ochi de broască, dând impresia că și-a pierdut cuvintele. Având mâinile în poală, genunchii lipiți unul de altul sub fusta dreaptă de lână, îmi aducea aminte un pic de

„Alice" la balul clasei a opta, imediat după ce Kevin i-a șoptit nu-vreau-să-știu-ce.

În momentul în care președintele Consiliului director al școlii, Alan Strickland, a cerut grupului restrâns să facă liniște, sala era deja stânjenitor de tăcută. Strickland a spus că speră să lămurească aceste acuzații într-un fel sau altul, fără a lăsa lucrurile pe seama justiției. A spus că aceste chestiuni sunt luate foarte în serios de către Consiliu și a trâncănit despre învățământ și încredere. A accentuat că nu dorește ca ceva din cele ce se vor spune în acea seară să părăsească încăperea până când Consiliul nu hotărăște ce măsuri vor fi luate, dacă e cazul; stenografa lua notițe doar pentru scopuri interne. Nerespectând retorica unei discuții informale, a explicat că domnișoara Pagorski a refuzat să solicite prezența avocatului său. Apoi i-a cerut lui Kevin să ia loc pe scaunul din fața catedrei și să ne spună cu propriile lui cuvinte ce s-a întâmplat în acea după-amiază de octombrie în sala de clasă a domnișoarei Pagorski.

Și Kevin intuise importanța îmbrăcămintei și pentru prima oară purta pantaloni largi și o cămașă cu gulerul așezat cum trebuie și de mărime normală. La comandă, și-a luat acea stare de agitație, de șovăială, cu privirea aiurea pe care o exersase sub arcadă în sufragerie la noi acasă.

— Vreți să spuneți, adică, atunci când mi-a cerut să rămân după ore?

— Nu i-am cerut niciodată să rămână după ore, a izbucnit Pagorski. Vocea ei tremura, dar avea o vigoare surprinzător de mare.

— O să primiți și dumneavoastră cuvântul, domnișoară Pagorski, a zis Strickland. Momentan o să ascultăm versiunea lui Kevin, bine? Era clar că-și dorea ca audierea să continue calm și civilizat, iar eu i-am urat succes.

— Nu știu, a zis Kevin, mișcându-și capul când în jos, când într-o parte. Doar că s-a transformat într-o chestie destul de intimă, înțelegeți? Nu aveam de gând să spun ceva, dar tatăl meu a început să-mi pună tot felul de întrebări, iar eu... i-am spus.

— I-ai spus ce? a întrebat Strickland blând.

— Știți dumneavoastră... ce i-am spus și domnului Bevons mai înainte. Kevin și-a pus palmele între coapse și a privit către podea.

— Kevin, îmi dau seama că e greu pentru tine, dar o să avem nevoie de detalii. Viitorul la catedră al profesoarei tale este în joc.

Kevin s-a uitat la tine.

— Tată, chiar trebuie?

— Mă tem că da, Kev, ai zis tu.

— Ei bine, domnișoara Pagorski a fost întotdeauna drăguță cu mine, domnule Strickland. Foarte drăguță. Întotdeauna mă întreabă dacă am nevoie de ajutor ca să-mi aleg o scenă sau dacă poate să citească ea celălalt rol ca eu să pot să-l învăț pe al meu... Eu nu m-am gândit niciodată că sunt atât de bun, dar ea spunea că sunt un mare actor și că-i place „înfățișarea mea dramatică" și „construcția mea solidă" și că, la cum arăt, aș putea să joc în filme. Chiar nu știu ce să zic despre asta. Totuși, nu aș vrea să-i fac probleme.

— Asta las-o în seama noastră, Kevin, și spune doar ce s-a întâmplat.

— Vedeți dumneavoastră, mi-a cerut de mai multe ori să rămân dacă se poate după ore, ca să poată să mă ghideze în privința performanței mele artistice, dar înainte eu întotdeauna spusesem că nu pot. De fapt, puteam în majoritatea zilelor, adică, nu aveam nimic de făcut sau ceva de genul, dar pur și simplu nu am stat — m-am simțit aiurea. Nu știu de ce, dar mi s-a părut destul de ciudat când m-a tras către ea peste catedră după ore și, adică, culegea scame care nici nu sunt sigur că existau de pe cămașa mea. Sau lua capătul de la cureaua mea și-l băga înapoi prin gaică...

— De când poartă Kevin *curea*? am șoptit. Tu mi-ai șoptit să tac.

— ...dar de data aceasta chiar a fost insistentă, aproape că trebuia, de parcă făcea parte din tema de la clasă sau ceva de genul. Eu nu am vrut să mă duc — v-am spus, nu știu

de ce exact, dar pur și simplu nu voiam — dar mi s-a părut de parcă de data asta nu am avut încotro.

Majoritatea vorbelor erau adresate podelei, însă Kevin mai arunca priviri rapide către Strickland din când în când, iar Strickland dădea din cap pentru a-l asigura că totul e în ordine.

— Așa că am așteptat până pe la patru pentru că a zis că are niște chestii de făcut după ce s-a sunat, iar atunci abia dacă mai era cineva prin zonă. Am intrat în clasă și m-am gândit că e oarecum ciudat că își schimbase hainele. Vreau să spun, doar cămașa, iar acum purta un tricou din acela mulat, care era decoltat și destul de strâmt, că i-am putut vedea... știți dumneavoastră ce.

— Ce?

— ...sfârcurile, a zis Kevin. Așa că am zis: „Vreți să-mi spun monologul?" Iar ea s-a ridicat și a închis ușa. Și a încuiat-o. A zis „avem nevoie de intimitate, nu-i așa?" Iar eu am zis că de fapt nu mă deranja aerul curat. Apoi am întrebat: „Să o iau de la început?", iar ea a zis „mai întâi trebuie să lucrăm la poziția ta". A zis că trebuie să învăț să vorbesc din diafragmă, chiar de aici, și și-a pus palma pe pieptul meu și acolo a ținut-o. Apoi a zis că trebuie să stau drept, drept, și și-a pus cealaltă mână pe partea de jos a spatelui meu și a apăsat și a netezit oarecum. Cu siguranță stăteam drept. Îmi aduc aminte că-mi țineam respirația, adică. Pentru că eram agitat. Atunci mi-am început monologul din *Equus* — de fapt, eu aș fi vrut Shakespeare, știți? Chestia aia cu *a fi sau a nu fi*. Mi se părea că e destul de mișto.

— Ia-o încet, băiete. Dar ce s-a întâmplat după aceea?

— Cred că m-a întrerupt după doar două sau trei replici. Mi-a spus: „Să nu uiți că această piesă de teatru vorbește doar despre sex." A zis: „Când ia vederea acelor cai este un *act erotic*." Iar apoi a început să mă întrebe dacă am văzut vreodată cai, cai mari de aproape, nu din cei castrați, ci armăsari, și dacă am remarcat vreodată ce mare... Îmi cer scuze, doriți să spun exact ce a spus ea sau ar trebui, știți dumneavoastră, să fac un rezumat?

— Ar fi bine dacă ai folosi exact cuvintele ei, cât de bine ţi le aduci tu aminte.

— Bine, dumneavoastră aţi vrut-o. Kevin a tras aer în piept. A vrut să ştie dacă am văzut vreodată pula unui cal. Cât de mare e. Şi în tot acest timp, eu mă simţeam cumva... ciudat. Parcă fără astâmpăr. Iar ea şi-a pus mâna pe, ăă, prohabul meu. Iar eu eram destul de jenat pentru că din cauza acelei conversaţii eram un pic excitat.

— Vrei să spui că ai avut erecţie, a zis Strickland sever.

— Chiar trebuie să continui? a făcut apel Kevin.

— Dacă poţi, ar fi bine dacă ai spune întâmplarea până la capăt.

Kevin a privit la tavan şi şi-a pus strâns un picior peste celălalt, lovindu-şi călcâiul drept de piciorul stâng într-un ritm agitat, sacadat.

— Aşa că am zis: „Domnişoară Pagorski, poate ar trebui să exersăm scena asta altă dată, pentru că în curând trebuie să plec." Nu eram sigur dacă să spun ceva despre mâna ei, aşa că am tot spus că poate ar trebui *să ne oprim*, că vreau *să ne oprim*, că trebuie *să plec*. Pentru că nu mi se părea corect şi ştiţi, îmi place de ea, dar nu în felul acesta. Ar putea să-mi fie mamă sau ceva de genul.

— Să fim clari aici, a zis Strickland. Din punct de vedere legal, e important doar pentru că eşti minor. Dar pe lângă faptul că ai doar cincisprezece ani, acestea au fost *avansuri nedorite*, corect?

— Mda. E urâtă.

Pagorski a tresărit. Era aceeaşi zvâcnire scurtă, moale, pe care o obţii atunci când continui să tragi într-un animal mic cu un pistol de calibru mare, când animalul e mort deja.

— Şi s-a oprit? a întrebat Strickland.

— Nu, domnule. A început să-mi frece pantalonii de zor în tot acest timp spunând „Isuse..." Spunând, şi vreau să-mi cer scuze domnule Strickland, dar dumneavoastră m-aţi rugat... A zis că de fiecare dată când vedea pula unui cal „voia să o sugă". Şi atunci eu am...

— Ejaculat.

Kevin și-a lăsat capul în jos ca să-și privească poala.

— Da, a fost cam aiurea. Tot ce am făcut a fost să fug. După aia am chiulit de la câteva ore ale ei, dar apoi m-am întors și am încercat să mă comport de parcă nu s-a întâmplat nimic pentru că nu voiam să-mi stric media.

— Cum? am murmurat. Obținând încă un 9? Mi-ai aruncat o privire.

— Știu că nu ți-a fost ușor și vreau să-ți mulțumesc pentru că ai fost atât de deschis. Acum poți să iei loc.

— Pot să merg să stau lângă părinții mei? a implorat el.

— De ce nu stai aici, lângă ceilalți băieți, deocamdată, pentru că s-ar putea să trebuiască să te mai întrebăm unele lucruri. Sunt sigur că părinții tăi sunt foarte mândri de tine.

Kevin și-a reluat poziția inițială, aplecat de rușine — bună alegere. Între timp sala de clasă era tăcută mâlc, iar părinții s-au privit reciproc și au dat din cap. A fost o reprezentație îndrăzneață. Nu pot pretinde că nu am fost impresionată.

Dar apoi m-am uitat la Vicki Pagorski. La începutul mărturiei lui Kevin scosese un sunet ciudat, reprimat, apoi doar a rămas cu gura deschisă. Dar la final era deja dincolo de orice afectare și vorbim de profesoara de actorie. Zăcea fără contur în scaunul pliant, încât mi-a fost teamă că o să cadă în timp ce onduleurile din părul ei s-ar fi disipat în aer de parcă tot capul s-ar fi aflat într-o stare de dizolvare.

Strickland s-a întors către scaunul profesoarei de actorie, deși a păstrat o oarecare distanță.

— Prin urmare, domnișoară Pagorski. Afirmați că această întâlnire nu a avut loc?

— Da. A trebuit să-și elibereze gâtul. Într-adevăr.

— Aveți idee care ar putea fi motivul pentru care Kevin ar spune o astfel de întâmplare dacă aceasta nu e adevărată?

— Nu, nu știu. Nu înțeleg. Clasa lui Kevin reprezintă un grup neobișnuit de talentat și am considerat că ne distrăm. I-am acordat suficient de multă atenție individuală...

— Tocmai această atenție individuală pare să-l deranjeze.

— Acord atenție individuală tuturor elevilor mei!

— Of, domnișoară Pagorski, să sperăm că nu, a zis Strickland trist. Publicul restrâns din sală jubila. Vreți să spuneți că nu l-ați invitat pe Kevin să rămână după ore?

— Nu separat. Am zis întregii clase că dacă vor să folosească sala mea pentru a-și exersa scenele după ore, eu le-o voi pune la dispoziție.

— Deci l-ați invitat pe Kevin să rămână după ore, la urma urmei. În timp ce Pagorski a bolborosit ceva, Strickland a continuat. Ați spus vreodată ceva admirativ legat de înfățișarea lui Kevin?

— Poate că am spus ceva despre faptul că are trăsături care ies în evidență, da. Încerc să insuflu încredere elevilor mei...

— Dar despre vorbitul din diafragmă ați afirmat ceva?

— Ei bine, da...

— Și i-ați pus mâna pe piept ca să-i arătați unde se află diafragma?

— Poate, dar nu l-am atins *niciodată* pe...

— Sau pe partea de jos a spatelui său, când i-ați „îmbunătățit" poziția?

— Posibil. Are o tendință să stea cocoșat și-i distruge...

— Dar selecția din *Equus*? Kevin a fost cel care a ales pasajul?

— Eu l-am recomandat.

— De ce nu ceva din *Orașul nostru*, sau Neil Simon, ceva puțin mai așezat?

— Încerc să găsesc piese care să aibă o legătură cu viața elevilor, despre lucruri care sunt importante pentru ei...

— Cum ar fi sexul.

— Da, printre altele, bineînțeles.

Începuse să se agite.

— Ați descrie conținutul acestei piese ca fiind unul „erotic"?

— Poate, probabil, da! M-am gândit că dramele despre sexualitatea adolescentină și confuziile ei ar atrage în mod normal...

— Domnișoară Pagorski, *sunteți* interesată de sexualitatea adolescentină?

— Păi, cine nu este? a țipat ea. Cineva trebuia să-i dea bietei femei o lopată, atât de hotărâtă era să-și sape propriul mormânt. Dar *Equus* nu e aprins și explicit, e doar simbolic...

— Simbolism pe care doreați foarte tare să-l explicați. Și ați vorbit despre cai cu Kevin?

— Bineînțeles, piesa...

— Ați vorbit despre armăsari, domnișoară Pagorski?

— Da, am vorbit despre ce-i face să fie simboluri comune ale virilității...

— Și ce-i face „virili"?

— Păi, sunt musculoși și foarte frumoși și puternici, lucesc...

— Ca și adolescenții, a remarcat Strickland sarcastic. Ați atras vreodată atenția către penisul unui cal, către mărimea lui?

— Poate; cum l-ar putea ignora cineva? Dar nu am zis niciodată...

— Se pare că unele persoane pur și simplu nu-l pot ignora.

— Nu înțelegeți! Aceștia sunt tineri și se plictisesc ușor. Trebuie să fac ceva ca să le stârnesc interesul!

Strickland a lăsat puțin așteptată următoarea sa replică.

— Da, bine, a zis. Se pare că ați reușit în privința asta.

Palidă ca un cadavru, Pagorski s-a întors către fiul nostru.

— Cu ce ți-am greșit?

— Tocmai asta încercăm să aflăm, a intervenit Strickland. Dar mai avem de auzit niște mărturii și veți avea ocazia să răspundeți. Leonard Pugh?

Lenny i-a murmurat ceva lui Kevin înainte să treacă în față. Cu siguranță în orice moment era posibil ca unul dintre băieți să înceapă să se zvârcolească agonizant pentru că *lelea Pagorski* îl îmboldea cu spirite malefice.

— Leonard, și tu te-ai întâlnit cu profesoara de actorie după ore?

— Mda, ardea să avem o întâlnire privată, a zis Lenny cu obișnuitul lui zâmbet tâmp.

Avea din nou o infecție cauzată de cercelul din nas, iar nara stângă era roșie și umflată. De curând își făcuse breton într-o parte, care era varianta neo-nazistă scurtă, cu litera Z rasă pe o parte a capului. Când l-am întrebat ce reprezintă Z-ul, el a spus „în fine", și am fost nevoită să subliniez că răspunsul lui începea cu „î".

— Ne poți spune ce s-a întâmplat?

— A fost cum a zis și Kevin. Am crezut că doar o să exersăm, chestii din astea. Și intru în clasă, iar ea... închide ușa? Și poartă fusta asta foarte scurtă, știți, că aproape că-i puteam vedea fundul.

Lenny s-a strâmbat un pic.

— Și ați exersat tema pentru acasă? a întrebat Strickland, deși îndrumarea era inutilă. Mai mult, detaliul părea punctul tare al lui Lenny.

— Ceva tot am exersat! a zis Lenny. Ea a spus: „Te tot urmăresc cum stai în rândul din spate atunci când stau la catedră. Iar în unele după-amiezi mă umezesc așa de tare, că trebuie să mă masturbez în clasă!"

Strickland a părut un pic dezgustat.

— Domnișoara Pagorski a făcut ceva ce ți s-a părut nepotrivit?

— Păi, apoi a stat cum s-ar zice pe marginea catedrei? Cu picioarele larg depărtate. Așa că mă duc la catedră și văd că *nu poartă chiloți*. Și văd ceva de genul o turtiță mare, despicată, știți? Păroasă și roșie, din care *se scurge* o chestie...

— Leonard, hai să ne limităm la fapte...

Strickland își masa fruntea. Între timp, domnul în dungi își sucea cravata, iar roșcata stătea cu fața în palme.

— Așa că spune ea „vrei și tu puțin din asta? Că mă uit la umflătura din pantalonii tăi și nu pot să-mi iau mâna de la păsărică..."

— Te rog, ai grijă cum vorbești...! a zis Strickland făcând semne disperate către stenograf să cenzureze cele spuse.

— „...dacă nu mă faci chiar acum, o să-mi bag radiera asta în gaură și o să-mi dau drumul de una singură!"

— Leonard, ajunge...

— Fetele de aici sunt cam zgârcite cu asta, așa că nu aveam de gând să refuz o păsărică gratis. Așa că i-am tras-o chiar pe catedră și ar fi trebuit să o auziți cum implora să o las să mi-o sugă...

— *Leonard, du-te la locul tău imediat!*

Ei bine, nu-i așa că a fost ciudat? Lenny a mers târșit până la locul lui, iar Strickland a anunțat că s-au auzit destule pentru o seară și a mulțumit tuturor că au venit. A repetat avertismentul de a nu răspândi zvonuri până la pronunțarea unei decizii. Urma să fim anunțați dacă se vor lua măsuri în acest caz.

După ce toți trei ne-am urcat în furgoneta ta tăcuți, i-ai zis lui Kevin:

— Știi, prietenul ăla al tău te-a făcut să pari un mincinos.

— Dobitocul, a zis Kevin printre dinți. N-ar fi trebuit să-i spun ce s-a întâmplat cu Pagorski. Mă copiază în toate. Doar că aveam nevoie să spun cuiva.

— De ce nu ai venit direct la mine? ai întrebat tu.

— Era ceva scârbos! a zis ghemuit pe scaunul din spate. Toată chestia de mai înainte a fost complet jenantă. N-ar fi trebuit să spun nimănui. Trebuia să nu mă pui să fac asta.

— *Dimpotrivă.* Dacă ai un profesor al cărui comportament depășește limita, vreau să știu și eu și vreau să știe și școala. Nu ai de ce să-ți fie rușine. Poate doar de gustul tău pentru prieteni. Lenny e un fel de bate câmpii. Se cam cere o distanțare aici, amice.

— Mda, a zis Kevin. Cam de aici până în China.

Nu cred că am scos vreun cuvânt tot drumul către casă. Când am ajuns, am lăsat în seama ta să-i mulțumești lui Robert că a reușit să o adoarmă pe Celia fără ca mama ei să stea vreo patruzeci și cinci de minute lângă pat. Ezitam

să-mi deschid gura chiar și pentru un moment, așa cum ezită cineva să facă o găurică într-un balon umflat.

— Kev, vrei niște biscuiți sărați? te-ai oferit după ce a plecat Robert. Orașul de sodiu, amice.

— Nu. Mă duc la mine în cameră. Și mai ies când o să pot să-mi arăt fața. Adică după vreo cincizeci de ani.

Și a șters-o. Spre deosebire de melancolia teatrală din săptămânile care aveau să vină, părea sincer supărat. Părea că suferă același fel de nedreptate persistentă care însoțește un jucător de tenis care s-a distins cu îndrăzneală la un joc de dublu, dar al cărui partener a dat-o în bară, așa că au pierdut meciul.

Tu ți-ai făcut de treabă punând vase la întâmplare în mașina de spălat. Fiecare piesă de argintărie părea că scoate un zgomot infernal.

— Un pahar de vin?

Am dat din cap. Tu m-ai privit aspru: întotdeauna beam unul sau două pahare înainte de culcare și fusese o seară solicitantă. Dar pe limba mea s-ar fi transformat în oțet. Și încă nu puteam să-mi deschid gura. Știam că am mai trecut prin asta și altădată. Totuși, într-un final, am înțeles că nu puteam să continuăm să trecem iar și iar prin aceeași fază — sau, mai bine zis, aceleași faze; adică nu puteam ocupa la nesfârșit universuri paralele ale unor caractere complet opuse, fără ca la un moment dat chiar să locuim în zone diferite în cel mai pur sens lumesc, literal.

Atât de puțin a trebuit, să refuz un pahar de vin, fapt pe care tu l-ai interpretat ca ostil. De dragul rolurilor pe care ni le-am atribuit — eu eram beția familiei — ți-ai luat singur o bere.

— Nu părea recomandabil, ai început tu după o dușcă de răzbunare, să-ți ceri scuze acelei Pagorski după audiere. Chestia asta ar putea să ajute apărarea dacă se ajunge la tribunal.

— Nu o să se ajungă la tribunal, am zis. Nu o să depunem plângere.

— Păi, eu unul aș prefera să nu-l fac pe Kevin să treacă prin asta. Dar dacă Consiliul director al școlii îi permite acelei perverse să continue să predea...

— Chestia asta nu mai poate continua.

Nici măcar eu nu eram sigură ce vreau să spun, deși simțeam asta cu tărie. Ai așteptat să aduc lămuriri.

— A mers prea departe, am zis.

— Cine a mers prea departe, Eva? Treci la subiect.

Mi-am lins buzele.

— Până acum au fost lucruri legate de noi, în principal. Peretele meu de hărți. Apoi, mai târziu, lucruri mărunte... eczema. Dar acum sunt lucruri grave — ochiul Celiei, viitorul la catedră al unei profesoare. Nu mai rezist să mă fac că nu văd. Nici măcar de dragul tău.

— Dacă viitorul profesional al femeii ăleia este în pericol, ea e singura vinovată.

— Cred că ar trebui să avem în vedere trimiterea lui la o școală cu internat. Într-un loc strict, de modă veche. Nu m-am gândit că voi ajunge să spun acest lucru, dar poate chiar la o academie militară.

— Uau! Fiul nostru a fost abuzat sexual, iar tu răspunzi prin surghiunirea lui într-o cazarmă? Dumnezeule, dacă vreun ciudat s-ar fi luat de Celia, acum ai fi la poliție completând formulare! Ai vorbi la telefon cu *New York Times* și cu zece grupuri de sprijin pentru victime și ți-ai lua gândul de la o școală în Annapolis — nu ai mai lăsa-o să plece de după fusta ta!

— Asta pentru că, dacă Celia ar spune că cineva i-a făcut rău, situația ar fi de fapt mult mai gravă decât ar lăsa ea să se întrevadă. Celia probabil ar lăsa vreun tâmpit bătrân să o atingă timp de mai mulți ani pentru că nu vrea să-i facă probleme acelui om drăguț.

— Știu ce se află în spatele vorbelor tale: standardul dublu tipic. O fată este atinsă și este, vai, groaznic, închideți-l pe dement. Dar o femeie îl atinge peste tot pe un băiat și e, mamă, ce băiat norocos, prima lui experiență, pun pariu că i-a plăcut! Ei bine, doar pentru că un băiat răspunde —

dintr-un reflex fizic — nu înseamnă că nu poate fi o violare degradantă, umilitoare!

— Din punct de vedere profesional, am zis, apăsându-mă încet cu degetul arătător pe frunte, poate că am avut noroc, dar nu m-am considerat niciodată foarte inteligentă. Kevin şi-a căpătat inteligenţa de undeva. Aşa că trebuia cel puţin să iei în considerare posibilitatea ca toată această chestiune să fi fost o înscenare sadică.

— Doar pentru că exagerarea lui Lenny Pugh în reprezentaţie a fost neverosimil...

— Lenny nu a exagerat, pur şi simplu nu şi-a învăţat replicile. E leneş şi se pare că e şi foarte slab la actorie. Dar e clar, Kevin i-a angrenat şi pe ceilalţi băieţi în povestea asta.

— Prostii!

— Nu trebuia să o facă „urâtă"! m-am cutremurat aducându-mi aminte. A fost ca atunci când răsuceşti cuţitul în rană.

— O nimfomană maniacă ne seduce fiul, iar singura persoană de care îţi pasă...

— A făcut o greşeală, ai remarcat? A zis că ea a încuiat uşa. Apoi a pretins că „a fugit" după ce ea şi-a terminat treaba cu el. Uşile acelea nici măcar nu se încuie, ştii, pe dinăuntru. Am verificat.

— Mare scofală dacă nu a încuiat-o de fapt! E clar că el se simţea prins în capcană. Şi, mai mult, de ce pentru numele lui Dumnezeu ar fi inventat Kevin o asemenea poveste?

— Nu pot spune, am dat din umeri. Dar e clar că se potriveşte.

— Cu ce?

— Cu un băiat malefic şi periculos.

M-ai privit ca pe un exemplar rar.

— Acum, ce nu pot să-mi dau seama este dacă încerci să mă răneşti pe mine, sau pe el, sau dacă este o formă de autotortură.

— Procesul de vrăjitoare din seara asta a fost destul de chinuitor. Putem exclude autotortura.

— Vrăjitoarele sunt creaturi mitice. Pedofilii sunt reali precum este păcatul. E de-ajuns să-i arunci o privire țăcănitei ăleia ca să-ți dai seama că e instabilă.

— E un personaj, am zis. Vrea ca ei să o placă. Încearcă să le intre pe sub piele încălcând regulile, alegând piese de teatru atrăgătoare și spunând *futu-i* la ore. S-ar putea chiar să-i placă ideea că se uită cu dorință la ea oarecum, dar nu cu acest preț. Și nu e nimic ilegal în faptul că ea e demnă de milă.

— Nu a zis că și-a desfăcut picioarele și a implorat ca Lenny Pugh, nu-i așa? Nu, s-a lăsat dusă de val și a întrecut limita. El chiar a rămas cu chiloții pe el. Parcă vedeam cum se întâmplă. Asta m-a convins. Nu ar fi inventat partea aceea cu „prin pantaloni".

— Interesant, am zis. Eu așa mi-am dat seama că minte.

— Nu înțeleg.

— Prin pantaloni. A fost autenticitate calculată. Credibilitatea a fost meșteșugită.

— Hai să lămurim asta. Nu crezi povestea pentru că e prea credibilă.

— Exact, am subscris calm. Poate că e uneltitor și malițios, dar profesoara lui de engleză are dreptate. Are o minte brici.

— A părut că vrea să mărturisească?

— Bineînțeles că nu. E un geniu.

Apoi s-a întâmplat. Când te-ai prăbușit pe scaunul din fața mea, nu ai ajuns într-un punct mort doar pentru că eu îmi formasem o părere, iar tu nu mai puteai să-mi zdruncini convingerea că fiul nostru e un ticălos machiavelic, cum nici eu nu puteam să-ți zdruncin convingerea că e doar un copil neînțeles. Era mai grav decât atât. Mult mai grav. Fața ta s-a ofilit așa cum, după scurt timp, aveam să o văd pe cea a tatălui tău lăsându-se în jos când a apărut la capătul scărilor ce duceau în pivniță — de parcă toate trăsăturile tale ar fi fost ținute în sus în mod artificial de niște piuneze care au căzut brusc. În acel moment, tu și tatăl tău mi-ați apărut ca având cam aceeași vârstă.

Franklin, nu am apreciat niciodată cât de multă energie ai consumat ca să menţii iluzia că, în mare, eram o familie fericită, ale cărei probleme minore, trecătoare, nu făceau decât ca viaţa să fie mai interesantă. Poate că în fiecare familie există un membru care are desemnat rolul de a genera acest ambalaj atractiv. În orice caz, dintr-odată ţi-ai dat demisia. Într-o formă sau alta, am avut această discuţie de nenumărate ori cu aceeaşi fidelitate deprinsă cu care cuplurile se duc în fiecare vară la aceeaşi casă de vacanţă. Dar la un moment dat, astfel de cupluri sunt nevoite să arunce o privire reşedinţei lor dureros de familiare şi să recunoască unul faţă de celălalt că „anul viitor va trebui să încercăm altceva".

Ţi-ai apăsat degetele pe ochi.

— Am crezut că putem rezista până când copiii pleacă din casă. Aveai un glas sumbru. Chiar m-am gândit că dacă ajungem până în acel punct, poate... Dar asta înseamnă zece ani de acum încolo şi sunt prea multe zile. Pot să suport anii, Eva. Dar nu şi zilele.

Niciodată nu mi-am dorit atât de conştient să nu-l fi avut niciodată pe Kevin. În acea clipă e posibil să fi renunţat şi la Celia, de absenţa căreia o femeie fără copii pe la cincizeci şi ceva de ani nu ar fi ştiut destul de bine să se căiască. De la o vârstă tânără mi-am dorit un singur lucru în afară de a pleca din Racine, Wisconsin. Şi acest lucru a fost un bărbat bun, care să mă iubească şi care să-mi rămână fidel. Orice altceva era complementar, era un bonus, la fel ca punctele oferite pentru zboruri frecvente. Aş fi putut trăi fără copii. Nu aş fi putut trăi fără tine.

Dar aş fi fost nevoită să o fac. Mi-am creat şi eu Cealaltă Femeie care s-a nimerit să fie băiat. Am văzut această încornorare în alte familii şi e ciudat că nu am fost în stare să o identific în familia noastră. Brian şi Louise s-au despărţit acum zece ani (toată acea deplinătate a fost un pic prea importantă şi pentru el; la aniversarea a cincisprezece ani de la căsătorie, un borcan cu nuci a căzut de pe raft şi el a fost prins când şi-o trăgea cu amanta lui în cămară), şi

bineînțeles că Brian a fost mai supărat pe faptul că s-a despărțit de cele două fetițe blonde ale lui decât că a părăsit-o pe Louise. Nu ar trebui să fie o problemă să iubească și copiii și soția, dar dintr-un motiv oarecare, bărbații aleg; ca și managerii de fonduri comune pricepuți, care reduc la minimum riscul, în timp ce scot maximum de profit, iau tot ce au investit în neveste și îl îndeasă în copii, în schimb. Ce înseamnă asta? Se simt mai în siguranță pentru că au nevoie de tine? Pentru că nu poți deveni niciodată fostul lor tată așa cum eu aș putea deveni fosta ta soție? Tu, de fapt, nu ai avut niciodată încredere completă în mine, Franklin. Am plecat de prea multe ori cu avionul în anii în care ne formam ca pereche și nu ți-a rămas întipărit complet faptul că întotdeauna cumpăram bilete dus-întors.

— Ce vrei să faci? am întrebat. Nu eram deloc stresată.

— Să dureze până la sfârșitul anului școlar, dacă reușim. Facem aranjamentele pe durata verii. Cel puțin custodia nu e o problemă, nu-i așa? ai adăugat acid. Și nu-i așa că asta spune totul?

În acel moment bineînțeles că nu aveam cum să știm că aveai să o iei și pe Celia.

— Este...? Nu am vrut să par demnă de milă. Tu ai hotărât.

— Nu mai e nimic de hotărât, Eva, ai zis fără vlagă. S-a întâmplat deja.

Dacă mi-aș fi imaginat această scenă — și nu mi-am imaginat-o, pentru că să vezi prin ochii minții astfel de lucruri înseamnă să le chemi în viața ta — m-aș fi așteptat să stau trează până în zori, golind o sticlă până la ultima picătură și chinuindu-mă să aflu ce a mers prost. Dar am simțit că orice ar fi, noi o să rezolvăm problema. Ca și cu prăjitoarele de pâine și mașinile de clasă mică, o persoană încearcă să cârpăcească mecanismele unei căsnicii cu scopul de a o reanima; nu prea are rost să-ți vâri nasul ca să vezi unde s-au desprins firele înainte de a arunca mașinăria. În plus, deși m-am așteptat să plâng, am descoperit că sunt uscată; în casă fiind extrem de cald, nările îmi erau lipite și iritate, buzele crăpate. Aveai dreptate, se întâmplase deja și

poate că ţineam doliu căsniciei noastre de acum zece ani. Acum am înţeles cum se simt partenerii soţilor care sunt de mult senili când, după vizite stăruitoare, deliberate, la un sanatoriu, ceea ce este mort din punct de vedere funcţional cade pradă morţii efective. Un fior culminant de amărăciune; o tresărire de uşurare vinovată. Pentru prima dată de nu mai ţin minte când, m-am relaxat. Umerii mi s-au lăsat în jos vreo cinci centimetri. Am stat pe scaunul meu. Am stat. Poate că niciodată nu am mai stat într-un sens atât de complet. Nu făceam decât să stau.

De aceea am făcut un efort suprem să-mi ridic ochii şi să-mi întorc capul când o mişcare abia perceptibilă venită dinspre intrarea în hol a deranjat staza perfectă a vieţii noastre liniştite. Kevin a păşit deliberat în lumină. O privire mi-a confirmat că trăsese cu urechea. Arăta altfel. Fără să pun la socoteală acele după-amiezi sordide când ţinea uşa de la baie deschisă, a fost prima dată după mulţi ani când l-am văzut aşa cum era el de fapt. O, încă purta hainele de mărime normală pe care le-a purtat la audieri. Dar renunţase să mai stea aplecat; stătea drept. Şi renunţase şi la strâmbătura lui sarcastică; acum, trăsăturile lui erau în repaus. M-am gândit, chiar că e „uimitor", aşa cum a remarcat intenţionat profesoara lui de actorie. Arăta mai în vârstă. Dar ochii lui m-au surprins cel mai tare. De obicei arătau ca şi când erau acoperiţi de o peliculă gălbuie, ca merele nespălate — inexpresivi şi nefocalizaţi, plictisiţi şi beligeranţi, mă excludeau. Da, într-adevăr, uneori străluceau poznaş ca şi uşile închise de metal ale unui furnal care topeşte şi în jurul căruia o coroană mică, înroşită, mocneşte uneori şi aruncă flame la întâmplare. Dar când a păşit în bucătărie, uşile furnalului s-au deschis larg pentru a purta şuvoaiele.

— Vreau să beau o gură de apă, ne-a anunţat, reuşind cumva să sâsâie fără să pronunţe „s"-ul şi a păşit către chiuvetă.

— Kev, ai spus tu. Nu pune la inimă nimic din ce-ai auzit. E uşor să înţelegi greşit când auzi ceva ieşit din context.

— De ce n-aș cunoaște contextul? a luat o singură înghițitură din pahar. Eu sunt contextul. A pus paharul pe blatul de bucătărie și a plecat.

Sunt sigură: în acel moment, când a înghițit cu greu sorbitura aia, atunci a luat decizia.

După o săptămână am primit încă o scrisoare de la Consiliul director al școlii. Deja înlăturată de la catedră în momentul în care s-au făcut primele acuzații, Vicki Pagorski urma să fie transferată permanent în departamentul administrativ și nu avea să i se mai permită niciodată supervizarea directă a elevilor. Totuși, în absența oricărei dovezi în afară de cuvântul băieților împotriva cuvântului ei, nu avea să fie concediată. Amândoi am considerat decizia ca fiind una lașă, deși din motive diferite. Mie mi se părea că ori e vinovată, ori nu e, și nu exista o justificare pentru îndepărtarea cuiva nevinovat de la o ocupație pe care cu siguranță o adora. *Tu* erai scandalizat că nu va fi dată afară și că niciunul din ceilalți părinți nu intenționa să o dea în judecată.

După ce s-a târât prin casă în același fel în care poți face să fie ascuțit ceva ce în esență e rotund, Kevin ți-a mărturisit că a făcut o depresie. Tu ai zis că înțelegi de ce. Șocat de nedreptatea palmei primite de la Consiliul director al școlii, Kevin s-a simțit umilit, așa că bineînțeles că era deprimat. În aceeași măsură te rodea gândul că a intuit un divorț iminent a cărui oficializare amândoi doream să o amânăm până când nu se mai putea.

A vrut să ia Prozac. Din studiul meu la întâmplare, o jumătate din corpul de elevi lua antidepresive de un fel sau altul, deși el a cerut expres *Prozac*. Întotdeauna am fost suspicioasă în legătură cu fortifianții legali și mi-am făcut griji pentru că medicamentul avea reputația de a produce aplatizare; imaginea cu fiul nostru și mai plictisit de lume mă îngrozea. Dar, pentru că ieșeam atât de rar din State în ultima vreme, și eu mă obișnuisem cu ideea că într-o țară cu mai mulți bani, mai multă libertate, case mai mari, școli

mai bune, asistență medicală îmbunătățită și mai multe oportunități decât oriunde altundeva pe glob, bineînțeles că o mare parte din populația ei își va pierde mințile de tristețe. Așa că am dat curs solicitării și psihiatrul pe care l-am găsit părea la fel de fericit să înmâneze un pumn de pastile, pe cât era dentistul dispus să dea gratis acadele.

Majoritatea copiilor sunt șocați de perspectiva divorțului părinților lor și nu neg faptul că discuția pe care a auzit-o din hol i-a cauzat o stare de depresie și de confuzie. Cu toate astea, eram încurcată. Băiatul acesta încerca să ne despartă de cincisprezece ani. De ce nu era mulțumit? Iar dacă eu eram într-adevăr așa o oroare, de ce nu ar renunța bucuros la mama lui cea îngrozitoare? Privind retrospectiv, pot doar să presupun că a fost destul de rău să trăiești cu o femeie care e rece, suspicioasă, ranchiunoasă, acuzatoare și distantă. O singură variantă trebuie să i se fi părut mai gravă decât toate astea: aceea de a trăi cu tine, Franklin. De a rămâne doar cu tata.

De a rămâne doar cu tata, nătărăul.

Eva

25 martie 2001

Dragă Franklin,

Trebuie să-ţi mărturisesc ceva. Cu tot tărăboiul pe care ţi l-am făcut în aceste zile, am devenit în mod ruşinos dependentă de televizor. De fapt, atâta vreme cât dau cărţile pe faţă: într-o seară luna trecută, în mijlocul unui episod din *Frasier*, televizorul s-a stins şi mă tem că m-am cam pierdut cu firea — am dat în el, l-am băgat şi l-am scos din priză, am învârtit de butoane. Am trecut de faza în care plângeam gândindu-mă la *joi* zi de zi, dar mă apucă năbădăile când nu pot să ştiu cum primeşte Niles vestea că Daphne se mărită cu Donnie.

Dar să trecem peste asta. În seara asta, după obişnuitul piept de pui (lăsat la gătit un pic cam mult) butonam de zor de pe un canal pe altul, când deodată ecranul s-a umplut de figura fiului nostru. Ai zice că deja m-am obişnuit cu asta, dar nu e adevărat. Şi nu era poza de şcoală din clasa a noua pe care au dat-o toate ziarele — neactuală, în alb şi negru, cu rânjetul lui acid — ci figura aia robustă a lui Kevin la şaptesprezece ani. Am recunoscut vocea reporterului. Era un documentar de Jack Marlin.

Marlin a renunţat la titlul sec de film de groază „Activităţi extracuriculare" pentru penetrantul „Băiat rău", care-mi aducea aminte de tine: „O să-i dau de capăt acelui băiat rău în vreo două ore", ziceai tu despre o treabă uşoară

de cercetare. Ai folosit expresia asta cam peste tot, numai să te referi la fiul nostru nu.

Dar Jack Marlin i-a aplicat-o destul de prompt. Înțelegi, Kevin era vedeta. Marlin a obținut cu siguranță aprobarea de la Claverack pentru că, presărat cu imagini triste de după eveniment — teancul de flori de la intrarea în sala de sport, slujba de înmormântare, mitinguri de „Să nu se mai întâmple niciodată" —, era un interviu cu *KK* în persoană. Zăpăcită, aproape că l-am închis. Dar după un minut sau două eram pironită în loc. De fapt, prezența lui Kevin era atât de captivantă, că la început abia dacă am putut să fiu atentă la ce spunea. Interviul era luat în celula lui — ca și camera lui, era menținută într-o ordine rigidă și nu era împodobită cu postere sau suveniruri. Lăsându-se cu scaunul pe cele două picioare din spate, cu o mână îndoită la spate, arăta perfect în apele lui. Părea mai masiv, mai plin de sine, iar hainele mici parcă stăteau să crape pe el și nu l-am mai văzut niciodată așa de animat și de în largul lui. Se lăfăia sub obiectivul camerei ca sub o lampă cu ultraviolete.

Marlin nu apărea pe ecran, iar întrebările lui erau respectuoase, aproape tandre, de parcă nu voia să-l intimideze pe Kevin. Când am dat pe canalul respectiv, Marlin tocmai întreba delicat dacă Kevin susține încă varianta că ar fi unul dintre puținii pacienți care au luat Prozac și au avut o reacție radicală și contradictorie la medicament.

Kevin învățase importanța de a păstra varianta inițială a poveștii încă de la vârsta de șase ani.

— Păi, clar că am început să mă simt un pic ciudat.

— Dar potrivit atât *Jurnalului de medicină New England* și lui *Lancet*, o legătură cauzală între Prozac și psihoza criminală este doar o speculație. Crezi că studii aprofundate...?

— Hei, a ridicat Kevin mâna. Nu sunt doctor. Avocatul meu a venit cu ideea asta pentru apărare și nu-și făcea decât treaba. Am zis că m-am simțit un pic ciudat. Dar nu caut o scuză. Nu dau vina pe vreun cult satanic, sau pe vreo prietenă plângăcioasă, sau pe vreun țăran care m-a făcut poponar. Unul dintre lucrurile pe care nu le suport la țara

asta este lipsa de responsabilitate. Tot ce fac americanii și nu merge ca pe roate trebuie să fie vina altcuiva. Eu unul îmi recunosc fapta. Nu a fost decât ideea mea.

— Ce ne poți spune despre cazul de abuz sexual? E posibil să-ți fi lăsat sechele?

— Cu siguranță că *m-a deranjat*. Dar, la naiba, a adăugat Kevin cu o privire complice, aia a fost nimica toată în comparație cu ce se întâmplă *aici*.

(Au inserat un interviu cu Vicki Pagorski care nega de zor. Bineînțeles că o indignare prea mică ar fi părut la fel de incriminantă, așa că nu avea cum să câștige. Și cu siguranță trebuia să facă ceva cu părul ăla.)

— Putem vorbi puțin despre părinții tăi, Kevin? a reluat Marlin.

Cu mâinile după ceafă, Kevin a zis:

— Dați-i drumul.

— Cu tatăl tău te împăcai sau aveați conflicte?

— Domnul Plastic? a râs zgomotos Kevin. Aș fi avut noroc dacă ne-am fi certat și noi un pic. Nu, totul între noi era veselie pe linie, hot dogs și Cheez Whiz. Un escroc în toată regula, știți? De genul „hai să mergem la Muzeul de Istorie Naturală, Kev, au niște pietre tari acolo!" Era un visător din grupa mică, blocat undeva în anii '50. Îmi spunea chestii de genul „te iubeeesc, amice!", iar eu mă uitam la el de parcă voiam să-i spun „cu cine vorbești, nenea?" Ce înseamnă asta, taică-tău te iubește și nu are nicio [bip] de idee cine ești? Pe cine iubește atunci? Pe vreun puști din *Happy Days*. Nu pe mine.

— Dar mama ta?

— Ce-i cu ea? s-a revoltat Kevin, deși până atunci fusese afabil, comunicativ.

— Păi a fost acel proces civil pentru neglijență parentală...

— Prostii, a zis Kevin categoric. Oportunism pur, sincer. Mai mult cult al compensației. N-ar lipsi mult să vezi ciudații că dau în judecată guvernul că au îmbătrânit, iar copiii că-și duc mamele la tribunal pentru că i-au născut urâți. Mi

se duce vederea, viaţa e naşpa, *ghinion*. Adevărul e că avocaţii ştiau că mam' are posibilităţi materiale, iar vaca aia de Woolford nu poate să facă faţă veştilor proaste.

În acel moment camera şi-a schimbat unghiul cu nouăzeci de grade, iar obiectivul s-a apropiat pe singura decoraţiune din cameră care se zărea deasupra patului. Foarte boţită pentru că fusese împăturită de multe ori ca să încapă într-un buzunar sau într-un portmoneu, era o fotografie cu mine. Isuse, era prim-planul de pe vasul din Amsterdam, care a dispărut când s-a născut Celia. Eram sigură că o făcuse bucăţi.

— Dar chiar dacă mama ta a fost absolvită din punct de vedere legal, a continuat Marlin, poate că ţi-a acordat prea puţină atenţie?

— *Of, mai lăsaţi-o-n pace pe maică-mea.* Această voce ascuţită, ameninţătoare, îmi era străină, dar cu siguranţă i-a fost de folos la închisoare. Psihiatrii de aici stau toată ziua şi încearcă să mă facă să o învinovăţesc şi m-am cam săturat, dacă vreţi să ştiţi adevărul.

Marlin s-a regrupat.

— Atunci ai descrie relaţia voastră ca fiind una strânsă?

— A fost peste tot în lume, ştiai asta? Abia dacă pot să menţionez o ţară de unde să nu aibă un tricou. A pus bazele propriei firme. Mergeţi în orice librărie de aici şi o să vedeţi seriile ei. Ştiţi, *Cotloanele străine împuţite din A Wing and a Prayer?* Obişnuiam să mă duc la Barnes and Noble la mall doar ca să mă uit la cărţile alea. Destul de mişto.

— Deci nu crezi că în vreun fel...

— Uite, poate că şi eu sunt un ciudat, bine? Poate că şi ea e ciudată în felul ei, deci suntem la egalitate. În afară de asta, e o chestiune intimă, da? Mai există ideea de intimitate în ţara asta sau trebuie să vă spun ce culoare au chiloţii mei? Următoarea întrebare.

— Cred că a mai rămas doar o întrebare, Kevin — întrebarea cea mare. De ce ai făcut asta?

Mi-am dat seama că s-a pregătit pentru întrebarea asta. A făcut o pauză pentru dramatism, apoi a trântit picioarele

din față ale scaunului său din plastic de podea. Cu coatele pe genunchi, și-a îndepărtat privirea de la Marlin ca să se adreseze direct la cameră.

— În ordine, iată cum stă treaba. Te trezești, *te uiți* la televizor, te urci în mașină și *asculți* radioul. Și te duci la amărâta ta de slujbă sau la amărâta ta de școală și nu ai să auzi despre asta la știrile de la ora șase și ghici și de ce oare. *Nu se întâmplă nimic, de fapt. Citești* ziarul sau, dacă îți plac chestiile astea, o carte care e la fel cu privitul la TV, doar că mai plictisitor. *Te uiți* la TV toată seara sau poate că ieși ca *să vezi* un film și poate că o să primești un telefon ca să le spui prietenilor la ce *te-ai uitat*. Și știți, a devenit atât de grav, că am început să remarc oamenii de la TV... *Dinăuntrul* televizorului... jumătate din timpul lor *se uită la TV*. Sau, dacă e o poveste de dragoste într-un film — ce fac altceva decât *să se ducă la film*? Toți oamenii ăștia, Marlin, l-a apelat pe reporter dând din cap. La ce se uită?

După o liniște ciudată, Marlin a completat.

— Spune-ne tu, Kevin.

— *La oameni ca mine.*

S-a lăsat pe spate și și-a pus mâinile în sân.

Marlin era probabil mulțumit cu înregistrarea și nu era pe punctul de a întrerupe spectacolul acum. Kevin abia se încălzise și avea înfățișarea că e la început.

— Dar oamenii se uită și la alte lucruri decât la criminali, Kevin, a aruncat momeala Marlin.

— *Rahat*, a zis Kevin. Vor să vadă că se întâmplă ceva și am făcut un studiu: pentru cei mai mulți înseamnă că se întâmplă ceva când e o chestie negativă. După cum văd eu lucrurile, lumea se împarte în privitori și priviți, și e din ce în ce mai mult public și din ce în ce mai puțin de văzut. Oamenii care fac ceva sunt o specie pe cale de dispariție.

— Din contră, Kevin, a remarcat Marlin cu tristețe, prea mulți tineri ca tine s-au apucat de ucis în ultimii ani.

— Norocul vostru! Aveți nevoie de noi! Ce ați face fără mine, ați filma un documentar despre cum se usucă vopseaua? Ce fac toți acești oameni — a arătat către cameră —

decât *să mă privească*? Nu credeți că ar fi schimbat deja canalul dacă tot ce aș fi făcut ar fi fost să iau un 10 la geometrie? Speculanții! Eu fac treaba murdară în locul lor!

— Dar adevăratul motiv pentru care te întreb aceste lucruri, a zis Marlin încet, este ca să ne putem da seama cum putem evita pe viitor astfel de episoade *à la* Columbine.

La auzul cuvântului *Columbine*, fața lui Kevin s-a acrit.

— Aș vrea să mă înregistrați când spun că prostănacii ăia nu sunt niște profesioniști. Bombele lor n-au fost bune de nimic și au tras în oricine. Fără standarde. Grupul meu a fost ales pe sprânceană. Înregistrările pe care tâmpiții ăia le-au lăsat în urmă sunt pur și simplu jenante. M-au copiat și e clar că întreaga operațiune a fost concepută ca să eclipseze Gladstone...

Marlin a încercat cu voce joasă să impună ceva de genul „de fapt, poliția susține că Klebold și Harris își plănuiau atacul de mai bine de un an", dar Kevin i-a retezat-o:

— Nimic, niciun element din circul ăla nu a mers conform planului. A fost o ratare 100% de la un capăt la altul. Nu-i de mirare că prăpădiții ăia și-au făcut felul — iar eu consider asta lașitate. Să suporți urmările faptelor tale face parte din povestea asta. Dar cel mai grav e că au fost niște tăntălăi irecuperabili. Am citit pasaje din jurnalul plângăcios al lui Klebold. Știți care era unul dintre grupurile pe care voia să se răzbune? *Oameni care cred că pot să prezică vremea.* Nu aveau nicio idee ce fel de afirmație fac. A, și fiți atent — la sfârșitul acelei zile importante, cei doi ratați plănuiau inițial *să deturneze un avion* și *să intre cu el în World Trade Center*. Mai lăsați-mă-n pace!

— Tu, ăăă, ai menționat că victimele tale au fost „alese pe sprânceană", a zis Marlin, care se întreba probabil „despre ce-i vorba?" De ce tocmai acei elevi?

— Pentru că ei au fost cei care m-au călcat pe nervi. Vreau să zic, dacă tot planifici o operațiune majoră ca asta, nu ții sclifosiții și poponarii și urâții pe care nu poți să-i suferi? Cu asta te alegi până la urmă. Dumneata și cameramanul beneficiați de pe urma realizărilor mele și primiți un

salariu frumos și reputație. Eu trebuie să stau închis. Trebuia să mă aleg și eu cu ceva.

— Mai am o întrebare, Kevin, deși mă tem că deja ai răspuns la ea, a zis Marlin cu o notă de tragism. Simți vreo remușcare? Știind care-i situația ta acum, dacă ai putea să dai timpul înapoi la 8 aprilie 1999, i-ai mai ucide pe oamenii aceia?

— Aș face un singur lucru altfel. Aș plasa o săgeată direct între ochii tâmpitului de Lukronsky, care a transformat această *grozăvie* într-o mașină de bani de atunci încoace. Am citit că o *să joace* în acel film realizat de Miramax! Îi compătimesc pe actori. O să citeze replica „hai să intrăm în pielea personajului" din *Pulp Fiction* și o să-l imite pe Harvey Keitel și pun pariu că la Hollywood porcăriile de genul ăsta au viață scurtă. Și că tot suntem la capitolul acesta, vreau să reclam faptul că Miramax și toți ceilalți ar trebui să-mi plătească un fel de taxă. Îmi fură povestea, iar povestea asta a necesitat multă muncă. Nu cred că e legal să o șterpelești pe gratis.

— Dar e împotriva legii în acest stat ca infractorii să profite de pe urma...

Din nou Kevin și-a îndreptat privirea către cameră.

— Povestea mea e cam tot ce am realizat până acum și de aceea mă simt furat. Iar o poveste e cu mult mai mult decât au cei mai mulți. Toți cei care mă priviți, ascultați ce am de spus pentru că eu am ceva ce voi nu aveți: *am o intrigă*. Cumpărată și achitată. Asta vă doriți cu toții și de aceea savurați fiecare vorbuliță a mea. Vreți intriga mea. Știu ce simțiți de vreme ce, hei, și eu simțeam la fel. Televizor și jocuri video și filme și ecrane de calculator... În data de 8 aprilie 1999 *am sărit* în interiorul ecranului. Am trecut în postura de *a fi privit*. Începând de atunci am știut ce-i cu viața mea. Am creat o poveste bună. Poate că a fost cam sângeroasă, dar recunoașteți, *tuturor v-a plăcut la nebunie*. Ați *savurat-o*. La naiba, ar fi trebuit să primesc salariu de la guvern. Fără oameni ca mine, toată lumea din țara asta s-ar arunca de pe pod pentru că la TV nu-i decât o gospodină

la emisiunea *Vrei să fii miliardar?*, care câștigă 64.000 de dolari pentru că și-a adus aminte cum îl chema pe câinele președintelui.

Am închis televizorul. Nu am mai putut suporta. Parcă presimțeam că o să urmeze un alt interviu cu Thelma Corbitt, care avea să includă neapărat un apel pentru fondul de burse „Dragoste pentru copiii care știu ce vor", căruia i-a pus bazele în onoarea lui Denny și la care am contribuit mai mult decât îmi puteam permite.

E clar că această teorie insipidă despre spectatorul pasiv din zilele noastre nu era decât o licărire în ochii lui Kevin acum doi ani. Are destul timp la dispoziție la Claverack și a scornit acest motiv fantezist cam cum deținuții mai vechi realizează plăcuțe personalizate cu numărul mașinilor. Totuși, cu oarecare reținere, a trebuit să recunosc că interpretarea lui *post factum* conținea o fărâmă de adevăr. Dacă NBC ar fi difuzat o serie neîntreruptă de documentare despre obiceiurile de împerechere ale focilor, audiența ar fi scăzut. Ascultându-l pe Kevin cum debitează, am fost șocată fără să vreau de cât de multe exemplare din specia noastră se hrănesc din destrăbălarea unei mâini de desfrânați, dacă nu pentru a-și câștiga existența, măcar pentru a-și petrece timpul. Și nu sunt doar jurnaliștii. Grupurile de inițiativă produc munți de hârtie pe tema înclinațiilor spre suveranitate ale zonei conflictuale din Timorul de Est. Secțiile universitare de studierea conflictelor scot pe bandă rulantă licențiați în terorismul ETA, care nu are mai mult de 100 de reprezentanți. Realizatorii de filme produc milioane de dolari din ecranizarea ravagiilor făcute de ucigașii în serie singuratici. Gândește-te numai: tribunalele, poliția, Garda Națională — câte forțe guvernamentale se ocupă de acel 1% reprezentat de rebeli? Având în vedere că una dintre cele mai înfloritoare ramuri din Statele Unite este construcția de închisori și asigurarea pazei, o trecere bruscă a populației la civilizație ar putea declanșa o recesiune. De vreme ce și eu am râvnit după o altă abordare, este oare chiar atât de hazardant să afirm că avem nevoie de *KK*? Sub

această mască de fals sentimentalism, Jack Marlin părea recunoscător. Nu era interesat de obiceiurile de împerechere ale focilor și era recunoscător.

În afară de asta, Franklin, reacția mea la acel interviu este foarte confuză. Oroarea obișnuită se amestecă cu ceva care aduce a... mândrie. A fost lucid, sigur pe el, antrenant. Am fost impresionată de fotografia de deasupra patului și nu puțin supărată că nu a distrus-o la urma urmei (cred că întotdeauna presupun ce-i mai rău). Recunoscând în monologul lui fragmente din propriile mele tirade la masă, nu numai că nu sunt ofensată, ci flatată. Și sunt șocată de-a binelea că s-a dus măcar la Barnes and Noble să arunce o privire la munca mea, pentru care nu a arătat mare respect în eseul despre mama lui.

Dar sunt îngrozită de remarcile lui nepoliticoase la adresa ta, pe care sper că nu le pui la suflet. Ai încercat atât de mult să fii un părinte atent, iubitor. Totuși, eu te-am avertizat că cei mici sunt neobișnuit de ageri când vine vorba de falsitate, așa că se înțelege de ce-și bate joc tocmai de efortul tău. Și poți să înțelegi de ce în relația cu tine, dintre toți oamenii, se simte obligat să se prezinte ca fiind o victimă.

Am fost interogată cu de-amănuntul de avocații lui Mary despre „semnele de avertizare" pe care ar fi trebuit să le remarc cu suficient de mult timp înainte pentru a evita calamitatea, dar eu cred că majoritatea mamelor ar fi considerat că erau greu de detectat semnale tangibile. Am întrebat care e scopul celor cinci lanțuri cu lacăt Kryptonite, în momentul în care ne-au fost livrate la ușă de FedEx, de vreme ce Kevin avea un lacăt pentru bicicletă și o bicicletă cu care nu a mers niciodată. Totuși, explicația lui a părut credibilă: a dat peste o afacere trăsnet pe internet și avea de gând să vândă acele obiecte, care se dădeau cam cu 100 de dolari bucata, la școală și să facă un profit. Dacă nu a arătat niciodată spirit de întreprinzător, aberația pare să sară în ochi doar acum, când știm la ce a folosit lacătele. Nu știu cum a făcut rost de foaia cu antet a școlii, căci eu nu am dat

niciodată peste așa ceva. Și, deși a primit și depozitat o grămadă de săgeți pentru arbaleta lui timp de mai multe luni de zile, nu a comandat niciodată mai mult de jumătate de duzină o dată. Comanda mereu săgeți, iar teancul pe care-l ținea afară în șopron nu mi-a atras atenția.

Lucrul pe care l-am remarcat în perioada care a mai rămas din luna decembrie și în primele luni ale lui 1999 a fost că expresia lui Kevin „vai, tată" a fost extinsă la „vai, mamă". Nu știu cum ai suportat tu chestia asta. „Vai, diseară la cină avem mâncare din aia grozavă, armeană? Perfect! Cu siguranță vreau să învăț mai mult despre moștenirea mea etnică! Mulți tipi de la școală sunt albi ca pâinea și extrem de invidioși că fac parte dintr-o minoritate persecutată de-adevăratelea!" În măsura în care avea vreun gust la mâncare, ura bucătăria armeană și această lovitură nesinceră m-a îndurerat. Cu mine, comportamentul lui Kevin a fost până în zilele noastre la fel de lipsit de ornamente ca și dormitorul lui — sterp, lipsit de viață, uneori dur și abraziv, dar (sau așa mi-am imaginat eu) necamuflat. Preferam să fie așa. Am fost surprinsă să descopăr că fiul meu putea ajunge să pară chiar și mai îndepărtat decât era.

Am interpretat această transformare ca fiind indusă de acea discuție din bucătărie pe care a auzit-o — la care nici eu, nici tu nu ai mai făcut aluzie, nici măcar când eram doar noi doi. Posibila noastră despărțire se contura ca un mare elefant mirositor în sufragerie, care trâmbița din când în când sau lăsa grămezi de bălegar masiv de care să ne împiedicăm.

Totuși, în mod surprinzător, căsnicia noastră a renăscut într-o a doua lună de miere, mai ții minte? Am petrecut acel Crăciun cu o căldură fără precedent. Mi-ai făcut rost de un exemplar cu autograf din cartea *Black Dog of Fate* a lui Peter Balakian, ca și *Passage to Ararat* a lui Michael J. Arlen, clasici armeni. La rândul meu, ți-am dat un exemplar din *America* lui Alistair Cook și o biografie a lui Ronald Regan. Dacă ne împungeam ironic, tachinarea era tandră. I-am făcut pe plac lui Kevin cu niște haine sport care erau grotești de mici, în

vreme ce micuța Celia, în mod tipic, era la fel de captivată de ambalajul cu bule ca și de păpușa veche cu ochi de sticlă. Am făcut dragoste mai des decât în ultimii ani sub paravanul implicit că facem asta de dragul vremurilor apuse.

Nu eram sigură dacă aveai încă în vedere o despărțire pe vară sau dacă erai doar impulsionat de vină și supărare și voiai să faci ultimele momente ale unei relații cât mai plăcute. Orice ai zice, e oarecum relaxant să ajungi la capăt. Dacă urma să divorțăm, nimic mai grav nu avea cum să se întâmple.

Sau cel puțin așa credeam.

Eva

5 aprilie 2001

Dragă Franklin,

Știu că ăsta e un subiect delicat pentru tine. Dar îți spun, dacă nu i-ai fi dat arbaleta aia de Crăciun, ar fi folosit un arc sau săgeți otrăvite. În privința asta, Kevin avea destule resurse pentru a valorifica cel de-al doilea amendament și ar fi pus mâna pe un arsenal de pistoale și puști de vânătoare convenționale pe care le preferă toți colegii lui cu vederi mai moderne. Sincer, instrumentele tradiționale de împușcat nu ar fi îmbunătățit doar marja lui de eroare, ci ar fi mărit și gradul de posibilitate de a putea fi cel mai bun în competiția fatalităților — clar una dintre ambițiile care-l motivau, de vreme ce până la apariția acelor neobrăzați de la Columbine, douăsprezece zile mai târziu, a fost în fruntea clasamentelor. Și poți fi sigur că s-a gândit la chestia asta îndelung. Chiar el a spus când avea paisprezece ani că „de arma pe care o alegi depinde jumătate din soarta luptei". În lumina celor spuse, alegerea arhaică este ciudată. A fost în dezavantajul lui sau cel puțin așa s-ar părea.

Poate că i-a plăcut asta. Poate că a moștenit înclinația mea de a se ridica la înălțimea unei provocări, acesta fiind chiar impulsul care m-a făcut să rămân gravidă cu el de la început. Și, deși poate s-ar fi bucurat să o eticheteze pe maică-sa, care se credea atât de „specială", cu insulta de „banală" — fie că-ți place sau nu, Doamna Turist Inter-

național ar fi devenit încă o mamă de duzină, insolentă, specific americancă, și știa cât de mult mă doare că mașina mea șic VW Luna era deținută de una din cinci persoane din New England — totuși i-a plăcut ideea de a ieși în față. De vreme ce după Columbine a bodogănit la Claverack că „orice idiot poate să tragă cu pușca", și-a dat el seama că fiind „puștiul cu arbaleta" avea să întipărească fapta lui în mintea oamenilor. Într-adevăr, până în primăvara lui 1999, concurența era mare, iar nume ca Michael Carneal sau Luke Woodham, care păreau să-și fi lăsat amprenta pe vecie, începeau deja să fie uitate.

În plus, cu siguranță se dădea mare. Poate Jeff Reeves cânta partituri grele la chitară, poate Soweto Washington era un as al aruncărilor la baschet, iar Laura Woolford putea să facă o întreagă echipă de fotbal să privească cu dorință la fundulețul ei în timp ce mergea pe coridor, dar Kevin Khatchadourian putea să ochească un măr cu arcul — sau o ureche — de la cincizeci de metri.

Totuși, sunt convinsă că motivația lui principală a fost una ideologică. Nu abureala aia de „am avut o intrigă" pe care i-a aruncat-o lui Jack Marlin. Mă gândesc mai degrabă la acea „puritate" pe care o admira la virușii de calculator. Reținând că regulile sociale trag învățăminte categorice la scară largă din fiecare episod stupid care implică crime, cu siguranță a analizat cu minuțiozitate urmările care ar putea să succeadă propriei sale fapte.

Tatăl lui, cel puțin, îl căra mereu pe la câte un muzeu aglomerat al populației indigene americane sau pe vreun câmp de luptă din vreme Revoluției, așa că oricine ar fi încercat să-l eticheteze drept o victimă a căsniciei unor oameni axați pe profesie ar fi dus o bătălie anevoioasă și, orice ar fi intuit el, noi încă nu eram divorțați: de aici nu se putea extrage nimic. Nu era membru al vreunei secte satanice; majoritatea prietenilor lui nici măcar nu se duceau la biserică, așa că ateismul era puțin probabil să se evidențieze ca un subiect care merită atenție. Nu se lua nimeni de el — își avea și el prietenii insipizi, cei de-o vârstă cu el se dădeau

la o parte din calea lor ca să-i lase în pace — așa că faza cu „săracul copil neintegrat" care trebuie să facă ceva să pună capăt tiraniei din școală nu ar ține. Spre deosebire de incontinenții mentali pe care îi disprețuia, care trimiteau bilețele ostile prin ore și care făceau promisiuni extravagante confidenților, el și-a ținut gura închisă; nu a creat o pagină de internet despre omucideri și nu a scris eseuri despre cum să arunci în aer școala, iar cel mai creativ comentator social ar fi fost tentat să ia la mișto SUV-urile, ca fiind unul dintre acele semne „de avertizare" care acum au rolul de a-i determina pe părinții și profesorii vigilenți să sune la liniile telefonice confidențiale. Dar cel mai bine era că, realizând grozăvia asta doar cu o arbaletă, maică-sa și prietenii ei liberali cu tărâțe-n cap nu aveau cum să picheteze în fața Congresului, purtând chipul lui pe un poster, în favoarea controlului asupra armelor de foc. Pe scurt, arma aleasă de el avea rolul de a-l asigura, atât cât îl ducea pe el mintea, că *joia* nu va însemna absolut nimic.

Când m-am trezit — ca de obicei la 6:30 — pe 8 aprilie 1999, încă nu avusesem impulsul să scriu despre acea zi a săptămânii în italic. Am ales o bluză pe care o purtam rar; tu te-ai aplecat spre mine în timp ce mă încheiam la nasturi în fața oglinzii și mi-ai spus că s-ar putea să nu vreau să recunosc, dar îmi stătea bine îmbrăcată în roz și m-ai sărutat pe tâmplă. Pe vremea aia, cel mai mic gest de blândețe din partea ta era măreț și am roșit de plăcere. Încă o dată am sperat că te-ai răzgândit în privința despărțirii, deși ezitam să te întreb direct și astfel să risc să distrug acea iluzie. Am făcut cafeaua, apoi am trezit-o pe Celia și am ajutat-o să se spele și să-și înlocuiască proteza. Încă avea probleme cu scurgerile, iar ștergerea crustei galbene de pe sticlă și de pe pleoape și eliberarea canalului puteau să-mi ia zece minute bune. Deși e uimitor cum de te obișnuiești să faci anumite lucruri, m-am simțit totuși ușurată când am pus ochiul de sticlă la locul lui iar privirea ei albastră-străvezie a revenit.

În ziua aceea Kevin s-a trezit fără cele trei încercări obișnuite ale mele; în rest, a început ca o dimineață normală. Ca niciodată, eram uimită de pofta ta de mâncare, care-ți revenise de curând; probabil că erai ultimul protestant alb din America care mânca regulat la micul dejun două ouă, șuncă, cârnați și pâine prăjită. Eu nu am putut mânca nimic în afară de cafea, dar îmi plăcea la nebunie cum sfârâia carnea afumată de porc, savuram aroma pâinii prăjite și atmosfera generală de plăcere a unei noi zile pe care o emana acest ritual. Vigoarea cu care pregăteai acest festin probabil îți curăța arterele de efectele lui.

— Uită-te la tine! am exclamat când și-a făcut apariția Kevin. Aveam grijă să-i prăjesc Celiei bine pâinea cu ou, ca nu cumva vreo bucățică de ou mai puțin gătită să aducă a mucozitate. Ce s-a întâmplat, toate hainele tale de mărime mică erau la spălat?

— Uneori se întâmplă să te trezești cu sentimentul că-i o zi deosebită, a zis băgându-și cămașa albă, care atârna ieșită în afară, în aceiași pantaloni de vâscoză neagră pe care îi purtase în sala Hudson.

De față cu noi, a pus cele cinci lacăte cu lanțuri Kryptonite în ghiozdan. Am presupus că a găsit doritori la școală.

— Kevin e foarte frumos, a zis Celia timid.

— Mda, fratele tău e un cuceritor, am zis.

Și urma să devină unul. Am presărat cu generozitate zahăr pe pâinea prăjită și m-am aplecat lângă părul blond al Celiei ca să-i șoptesc:

— Să nu o lălăi, doar nu vrei să întârzii iar la școală. Trebuie să o mănânci, nu să te împrietenești cu ea.

I-am dat părul după urechi și am sărutat-o pe creștetul capului și când am făcut asta Kevin mi-a aruncat o privire în timp ce mai punea un lanț în ghiozdan. Deși intrase în bucătărie cu o energie rară, acum ochii lui își pierduseră orice strălucire.

— Hei, Kev, ai strigat tu. Ți-am arătat vreodată cum funcționează aparatul acesta foto? Nu-i strică nimănui să cunoască bine arta fotografică; pentru mine, mai mult ca

sigur a dat roade. Vino aici, avem timp. Nu știu ce te-a apucat, că mai ai patruzeci și cinci de minute la dispoziție.

Ai împins farfuria unsuroasă din fața ta și ai deschis geanta cu aparatul foto la picioarele tale.

Fără prea mult chef, Kevin s-a apropiat de tine. Nu părea să aibă dispoziția de „vai, tată" în dimineața aia. Când tu explicai cum e cu lumina și cu sensibilitatea ISO, am simțit un spasm de déjà-vu. Varianta ciudată de intimitate moștenită de la propriul tău tată era, ca întotdeauna, de a explica în mai multe detalii decât voia cineva să audă cum funcționează un aparat. Tu nu erai de părerea lui Herbert că dezmembrarea mecanismelor din univers însemna descoperirea misterelor sale nemărginite, dar ai moștenit obiceiul de a recurge la mecanică pe post de suport emoțional.

Că tot mi-am adus aminte, la un moment dat ai zis „vreau să fac o serie de fotografii cu tine când tragi cu arcul. Să surprind pentru posteritate acea privire de oțel și acel braț hotărât, ce zici? Am putea face un montaj foto pentru foaier: «Inimă neînfricată din Palisades!»"

Palma pe spatele lui a fost probabil o greșeală; a clipit. Și pentru un moment infim, am apreciat că aveam prea puțin acces la ceea ce se petrecea de fapt în capul lui Kevin: timp de o secundă i-a căzut masca, iar fața lui s-a încrețit de — ei bine, repulsie, mă tem. Ca să permită chiar și o privire atât de scurtă în interiorul lui trebuie să fi avut și alte lucruri pe cap.

— Mda, *tată*, a zis cu efort. Ar fi... *grozav*.

Totuși, din toate diminețile, tocmai atunci am ales să privesc la tabloul nostru domestic cu lejeritate. Toți adolescenții își urăsc părinții, m-am gândit, iar antipatia avea ceva de neprețuit dacă-i puteai face față. În timp ce soarele strălucea în pletele bălaie ale Celiei, iar ea își tăia pâinea cu ou în bucățele ridicol de mici și tu ai început o tiradă despre pericolele la care te expui când lumina îți vine din spate, iar Kevin se foia cu nerăbdare, am fost atât de binedispusă de acest moment à la Norman Rockwell, încât m-am gândit să mai rămân până se face vremea să plece copiii la școală,

poate să o duc eu pe Celia cu maşina în locul tău. Ce ar fi fost să dau curs tentaţiei! Dar am decis că ei au nevoie de rutină, şi dacă nu plecam înainte de ora de vârf a dimineţii, ar fi trebuit să fac faţă unui adevărat iad pe pod.

— Taci din gură! a strigat Kevin brusc lângă tine. *Ajunge. Taci!*

Precaut, cu toţii am cercetat această impertinenţă spontană.

— *Nu-mi pasă* cum funcţionează aparatul tău, a continuat în aceeaşi notă. *Nu vreau* să caut un nou loc de reclamă pentru o adunătură de produse de doi bani. Nu mă interesează. Nu mă interesează baseballul şi „părinţii fondatori" sau „bătăliile decisive din Războiul Civil". Urăsc muzeele, monumentele naţionale şi picnicurile. Nu vreau să învăţ pe de rost *Declaraţia de independenţă* în timpul meu liber sau să citesc din de Tocqueville. Nu suport redifuzările lui *Tora, Tora, Tora!* sau documentarele despre *Dwight Einsenhower*. Nu vreau să mă joc de-a aruncatul discului în curtea din spate sau *Monopoly* cu o piticanie smiorcăită, prostănacă şi chioară. Mă doare în cur de colecţiile de timbre şi de monede rare sau de presatul frunzelor de toamnă frumos colorate în enciclopedii. Şi m-am săturat până peste cap de „discuţiile sincere tată-fiu" privind aspecte din viaţa mea care nu te privesc.

Erai şocat. M-am uitat în ochii tăi, apoi am dat din cap abia perceptibil. Nu-mi făcusem un obicei din a recomanda moderaţia. Dar oala sub presiune era foarte populară printre cei din generaţia mamei mele. După un incident de acum mitic din familia mea, în urma căruia am curăţat *madagh* de pe tavan cu o mătură, am învăţat de la o vârstă fragedă că, atunci când prin orificiu acela rotund care fluieră ies aburi, cel mai grav lucru posibil e să iei capacul la oală.

— Bine, ai zis dur, în timp ce puneai obiectivul înapoi în geantă. Am reţinut.

La fel de brusc pe cum explodase, Kevin a revenit la postura de elev în clasa a zecea mulţumit de sine şi lipsit de imaginaţie, care se pregăteşte pentru încă o zi obişnuită de

şcoală. L-am putut vedea cum respinge sentimentele tale de durere, încă un lucru, cred, de care nu era interesat. Timp de aproape cinci minute nimeni nu a zis nimic, iar apoi, încet-încet, am început din nou să ne prefacem că e o dimineaţă obişnuită, fără să aducem în discuţie ieşirea lui Kevin tot aşa cum oamenii politicoşi trebuie să se prefacă că nu au remarcat când cineva a tras un pârţ zgomotos. Totuşi, mirosul persista, dacă nu de gaze, atunci de cordită.

Deşi în momentul acela mă grăbeam deja, a trebuit să-i spun Celiei la revedere de două ori. M-am aplecat şi i-am mângâiat părul, am luat o ultimă rămăşiţă de crustă de pe pleoapa ei de jos, i-am reamintit ce manuale trebuie să ia cu ea la şcoală, iar apoi am îmbrăţişat-o îndelung, dar după ce m-am întors să-mi iau lucrurile, am observat că era tot în locul în care am lăsat-o, cu o privire uimită, cu mâinile atârnând rigid pe lângă corp, de parcă fusese *împăiată*. Aşa că am ridicat-o de subsuori în braţe la mine, deşi avea aproape opt ani, iar greutatea ei îmi apăsa greu pe coloană. Şi-a înfăşurat picioarele în jurul taliei mele, şi-a îngropat capul în gâtul meu şi a zis „o să-mi fie dor de tine!" I-am răspuns că şi mie o să-mi fie dor de ea, deşi nici nu-mi închipuiam cât de mult.

Poate supărat pe tirada inexplicabilă a lui Kevin şi simţind nevoia unei alinări, sărutul tău de la revedere a fost pentru prima dată nu doar o atingere absentă pe gât, ci pasional, cu gura deschisă. (Îţi mulţumesc, Franklin. Am retrăit acel moment de atâtea ori, că probabil amintirea şi-a pierdut din prospeţime şi s-a degradat precum albastrul de pe jeanşii favoriţi.) Cât priveşte incertitudinea mea dacă copiilor le place sau nu să-şi privească părinţii când se sărută, o privire la chipul lui Kevin m-a lămurit. Nu le place.

— Kevin, azi ai cursul de tras cu arcul la ora de sport, nu-i aşa? i-am adus aminte din dorinţa de a consolida starea de normalitate în timp ce-mi îmbrăcam haina de primăvară. Nu uita să-ţi iei echipamentul.

— Poţi conta pe asta.

— Totodată, ar trebui să te hotărăşti ce vrei să faci de ziua ta, am zis. Mai sunt trei zile, iar vârsta de şaisprezece ani e un fel de piatră de hotar, nu crezi?

— În anumite privinţe, a zis neutru. Ai remarcat vreodată cum *piatră de hotar* se transformă în *piatră de moară* dacă schimbi determinantul?

— Ce zici de duminică?

— S-ar putea să fiu prins.

Eram frustrată că întotdeauna făcea să-mi fie greu să fiu drăguţă cu el, dar trebuia să plec. Renunţasem a-l mai săruta pe Kevin — adolescenţilor nu le place asta — aşa că mi-am trecut dosul palmei uşor pe fruntea lui şi am descoperit cu surprindere că e umedă şi rece.

— Eşti cam rece şi lipicios. Te simţi bine?

— Mai bine ca niciodată, a zis Kevin.

Când tocmai ieşeam pe uşă a strigat:

— Sigur nu vrei să-i mai spui o dată la revedere Celiei?

— Foarte nostim, am zis în urma mea şi am închis uşa.

Credeam că mă ia peste picior. Privind retrospectiv, îmi dădea un sfat în toată regula, pe care ar fi trebuit să-l urmez.

Nu ştiu cum e să te trezeşti cu aşa o hotărâre teribilă. Când mă gândesc la asta, mă văd întorcându-mă când pe o parte, când pe alta, bombănind „dacă mă gândesc mai bine, nu pot fi deranjat" sau, în cel mai rău caz, „ducă-se naibii, las'că fac asta mâine". Şi mâine şi iar mâine. Totuşi, grozăviile pe care ne place să le numim „de neimaginat" sunt de imaginat şi nenumăraţi copii ţes în mintea lor răzbunarea pentru şocurile normale pe care le moştenesc elevii de clasa a zecea. Nu fanteziile şi planurile pe jumătate urzite îl diferenţiază pe fiul nostru, ci capacitatea uluitoare de a trece de la plan la faptă.

După ce mi-am stors creierii, singura analogie pe care am identificat-o în viaţa mea este de cu totul altă natură: cu toate acele călătorii în ţări străine pe care, deşi nu s-ar zice, chiar nu mi-am dorit să le fac. Mă linişteam singură împărţind o excursie, care părea monumentală, în cele mai mici

părți componente. În loc să-mi fac curaj să petrec două luni în Marocul bântuit de hoți, îmi făceam curaj să ridic receptorul. Asta nu-i așa de greu. Și, având un angajat amabil la celălalt capăt al firului, trebuia să spun ceva, așa că făceam comandă pentru un bilet, găsind refugiu în îngăduința teoretică a calendarului de zbor că mă va programa într-o zi foarte îndepărtată, care nu va veni niciodată. Luați aminte, un bilet sosește prin poștă: planul devine acțiune. Îmi făceam curaj să cumpăr istoria Americii de Nord, iar mai târziu îmi făceam curaj să-mi strâng bagajul. Provocările, odată divizate în bucăți, devin surmontabile. Până când, după ce mi-am făcut curaj să mă urc într-un taxi, să fac cale întoarsă ar fi prea târziu. Marile fapte sunt făcute din multe fapte mici una după alta și tocmai acest lucru trebuie să-l fi priceput Kevin — comand lacătele, fur foile cu antet, pun lanțurile în ghiozdan unul după altul. Ai grijă de componente, iar suma părților prinde viață ca prin minune.

Cât mă privește pe mine în acea joi — încă doar o simplă zi de joi — am fost ocupată; ne grăbeam să respectăm un termen de predare la tipografie. Dar în momentele când nu aveam nimic de făcut am reflectat la ieșirea ciudată a lui Kevin din dimineața aia. Tirada lui nu a conținut evident expresii de genul: *adică, vreau să spun, cam așa* și *probabil*, care condimentau reprezentația sa în momentele trecătoare când impersona un adolescent obișnuit. În loc să stea înclinat, a stat drept și a vorbit din centrul gurii și nu dintr-un colț al ei. Eram categoric mâhnită că își rănea tatăl cu atâta degajare, dar tânărul care a făcut aceste declarații fățișe, directe, părea foarte diferit de băiatul cu care locuiam zi de zi. M-am trezit sperând că ne vom reîntâlni, atunci când starea de spirit a acestui fiu străin mie avea să fie mai plăcută — o perspectivă puțin probabilă la care sper și în ziua de azi.

Pe la ora 6:15 seara a avut loc o vânzoleală la ușa biroului meu, o îmbrânceală conspirativă a personalului pe care am interpretat-o ca o discuție amicală după ce și-au terminat lucrul pe ziua în curs. Tocmai când mă resemnam cu faptul

că o să lucrez de una singură până târziu, Rose, probabil aleasă ca reprezentant de ei, a bătut într-o doară la uşă.

— Eva, a spus, cu gravitate. Fiul tău învaţă la liceul Gladstone, nu-i aşa?

Apăruse deja pe internet.

Informaţiile erau incomplete. „Se pare că la liceul Gladstone a fost un adevărat măcel." Nu era clar cine şi câţi elevi au fost omorâţi. Nu se cunoştea autorul faptei. De fapt, grupajul de informaţii era exasperant de sumar. „Personalul de pază" a descoperit „o scenă de carnagiu" în sala de sport a şcolii, unde poliţia încearcă acum „să intre". Ştiu că eram agitată, dar nu pricepeam nimic.

Imediat te-am sunat pe mobil şi am înjurat când am văzut că-i închis: făceai chestia asta foarte des, bucurându-te de singurătatea neîntreruptă a jeepului tău în timp ce conduceai prin New Jersey căutând vacile care să aibă culoarea potrivită. Am apreciat faptul că nu voiai să auzi vocea vreunui reporter de la Kraft sau colaborator din Madison Avenue, dar puteai să te gândeşti să-l deschizi pentru mine. Ce rost mai are atunci să deţii o tâmpenie d-asta? Eram agitată. Am sunat acasă, dar mi-a răspuns robotul; era o seară superbă de primăvară şi fără îndoială că Robert o dusese pe Celia afară să se joace. Simţeam un gol în stomac deoarece Kevin nu răspundea, dar m-am gândit înfrigurată că bineînţeles că putea să se fi furişat afară împreună cu Lenny Pugh cu care se împăcase în mod inexplicabil după audierea lui Pagorski. Poate că afacerea cu discipoli servili nu era chiar atât de aspră, ca un confrate umil să poată fi înlocuit cu uşurinţă.

Aşa că mi-am luat haina şi m-am hotărât să mă duc direct la şcoală. În drum spre ieşire, angajaţii mei mă priveau deja cu acea veneraţie care îi însoţeşte pe cei care au până şi cea mai mică tangenţă cu ştirile pe scurt de pe pagina America pe Internet.

Cât mă urmăreşti cum alerg jos la garaj la maşina mea, accelerând prin mijlocul oraşului doar ca să mă blochez pe autostrada de vest, să lămurim un lucru. Chiar am crezut

că, în pătuțul lui, Kevin țipa din furie oarbă și nu pentru că trebuia hrănit. Am crezut cu tărie că, atunci când a râs de „fața nasoală" a chelneriței noastre, a știut că o va face să se simtă prost și că a deteriorat hărțile de pe pereții din biroul meu dintr-o maliției calculată, nu din creativitate nechibzuită. Încă eram sigură că în mod sistematic o îmboldea pe Violetta să-și jupoaie un strat de piele de pe partea mai bună a corpului ei și că a continuat să aibă nevoie de scutece până la șase ani nu pentru că era traumatizat sau confuz, sau pentru că avea un ritm de dezvoltare mai scăzut, ci pentru că se afla pe picior de război cu maică-sa douăzeci și patru de ore din douăzeci și patru. Am crezut că a distrus jucăriile și cărțile de povești pe care le-am înfrumusețat cu multă trudă pentru că aveau mai multă valoare pentru el pe post de embleme ale propriei sale nerecunoștințe decât ca jucării cu valoare sentimentală și sunt sigură că a învățat să numere și să citească în secret special pentru a mă face să mă simt inutilă ca părinte. Convingerea mea că el a fost cel care a declanșat decuplarea de la roata din față a bicicletei lui Trent Corley este de neclintit. Nu mi-am făcut iluzii că un cuib de viermi a aterizat singur în ghiozdanul Celiei sau că a urcat de capul ei șapte metri în stejar ca apoi să rămână neajutorată pe o creangă de sus; cred că nu a fost ideea ei să pregătească o mâncare din jeleu amestecată cu pastă curry, cum nu a fost ideea ei să se joace „de-a răpitul" și „William Tell". Sunt foarte sigură că orice i-ar fi șoptit Kevin la ureche lui „Alice" la balul din clasa a opta, nu a fost admirația pe care o are pentru rochia ei; și indiferent cum Liquid-Plumr a ajuns în ochiul Celiei, am fost sută la sută sigură că fratele ei a avut un amestec dincolo de rolul său de nobil salvator. Pentru mine, faptul că se masturba acasă cu ușa larg deschisă a fost un violent abuz sexual — asupra mamei sale — și nu un clocot dezlănțuit de hormoni adolescentini. Deși se poate să-i fi spus lui Mary că Laura ar trebui să *tacă și să-nghită*, mi s-a părut complet credibil ca fiul nostru să-i fi spus fiicei sale plăpânde, subnutrite, că e grasă. Pentru mine nu a fost un

mister cum de a ajuns acea listă cu persoane vizate în vestiarul lui Miguel Espinoza și, deși mi-am asumat întreaga responsabilitate pentru răspândirea unuia, hobby-ul de a colecta viruși de calculator îmi pare absolut monstruos și anormal. Rămân la convingerea fermă că Vicki Pagorski a fost persecutată într-un proces-spectacol scornit chiar de însuși Kevin Khatchadourian. Recunosc, m-am înșelat că a fost vina fiului nostru pentru bucățile de cărămidă aruncate peste mașini și până acum zece zile am considerat dispariția unei fotografii dragi din Amsterdam ca fiind încă o dovadă a urii inegalabile de care este capabil fiul nostru. Așa că întotdeauna am crezut, după cum am spus, ce-i mai rău. Dar până și cinismul meu matern neobișnuit își are limitele lui. Când Rose mi-a spus că a avut loc un atac grav la liceul lui Kevin și că există temeri că unii elevii au fost uciși, m-am temut pentru el. Dar nici măcar o clipă nu mi-am imaginat că el ar fi făptașul.

Mărturia celor care au fost de față la un eveniment este notoriu de contradictorie, în special imediat după comiterea faptei. La fața locului domină dezinformarea. Doar după aceea se pune ordine în haos. Și uite că, apăsând câteva taste, pot accesa acum pe internet numeroase versiuni ale faptei comise de fiul nostru în acea zi, care au o logică cronologică necruțătoare. În momentul în care am ajuns în parcarea școlii având radioul deschis, doar câteva amănunte ale evenimentului îmi erau cunoscute, dar ani de reflecție contemplativă se desfășoară înaintea mea pentru a asambla pe îndelete piesele acestui puzzle din imagini, cam la fel cum și Kevin, la rândul lui are la dispoziție ani întregi pentru a intra în ateliere de tâmplărie prost dotate unde să-și pileas că, să-și șlefuiască și să-și lustruiască scuza.

Școlile nu consideră că foile cu antet sunt neapărat cheile împărăției și mă îndoiesc că sunt ținute sub cheie. Indiferent cum a făcut rost de ele, Kevin a fost suficient de atent la ora de engleză a Danei Rocco pentru a înțelege că forma dă tonul. La fel cum pentru un articol în revista școlii nu folosești

expresii argotice, nici atunci când vrei să imprimi ceva pe o foaie cu antet nu te aventurezi în jocuri nihiliste cu cuvinte de trei litere. De acea, scrisoarea oficială trimisă lui Greer Ulanov, de exemplu — cu suficient de mult timp înainte, ca să fie livrată de serviciul poştal lent din Nyack — denotă acelaşi simţ fin pentru autenticitate pe care Kevin l-a demonstrat jucând rolul lui Ron Howard în faţa ta şi rolul victimei timide, agitate, în faţa lui Alan Strickland:

Dragă Greer,

Administraţia Liceului Gladstone se mândreşte cu toţi elevii săi care îşi pun talentul remarcabil în slujba comunităţii. Totuşi, invariabil, anumiţi elevi vin în atenţia noastră fie pentru că s-au distins la disciplinele artistice, fie pentru că au făcut mai mult decât erau datori pentru realizarea unui mediu educaţional dinamic. Suntem mândri să anunţăm premierea acestei excelenţe neobişnuite la sfârşitul anului şcolar.

După consultarea corpului profesoral şi a celui administrativ, am întocmit o listă de nouă elevi exemplari care par cei mai în măsură să primească noua noastră distincţie: Tineri care promit un viitor remarcabil. Cu bucurie vă anunţ că sunteţi unul dintre cei nouă aleşi pentru contribuţia substanţială adusă în domeniul *politică şi conştientizare civică*.

În continuarea acestui proces, cerem tuturor câştigătorilor premiului TCPUVR să se reunească în sala de sport joi, 8 aprilie, la ora 15:30. Avem speranţa că veţi începe să organizaţi un program pentru adunarea de la începutul lunii iunie, în cadrul căreia vor fi acordate premiile TCPUVR. Vă recomandăm să faceţi o demonstraţie a talentelor dumneavoastră excepţionale. Cei din domeniul artei îşi pot demonstra rapid calităţile lor; ceilalţi, cu talente mai academice, va trebui probabil să-şi pună la lucru creativitatea pentru a găsi cea mai bună metodă de exemplificare a realizărilor personale.

Deşi decizia noastră se bazează doar pe merite, am încercat să reunim criterii de rasă, etnie, religie şi orientare

sexuală pentru ca premiile TCPUVR să reflecte corespunzător diversitatea comunității noastre.

În ultimul rând, vă rog insistent să nu faceți public acest anunț. În cazul în care vor fi scurgeri de informații, este posibil ca administrația să fie forțată să reevalueze nominalizarea dumneavoastră. Am dori foarte mult să putem acorda un premiu fiecărui elev, pentru că fiecare e unic în felul său, dar e foarte important să nu cauzați o invidie inutilă înainte de anunțarea publică a câștigătorilor.

Primiți felicitările mele profunde.

Cu sinceritate,
Donald Bevons
Director

Scrisori identice au fost trimise către alți opt elevi, cu modificările de rigoare. Denny Corbitt a fost recomandat pentru actorie, Jeff Reeves pentru chitară clasică, Laura Woolford pentru „grija față de propria persoană", Brian „Mouse" Ferguson pentru abilități de lucru pe calculator, Ziggy Randolph nu doar pentru balet, ci și pentru „încurajarea toleranței", Miguel Espinoza pentru realizări școlare și „cunoștințe de vocabular", Soweto Washington pentru sport, Joshua Lukronsky pentru „studiile cinematice" și — îi găsesc un defect aici lui Kevin pentru că nu a fost în stare să se abțină — „memorarea în întregime a scenariilor lui Quentin Tarantino", deși majoritatea oamenilor nu sunt tentați să privească un compliment cu suspiciune. Danei Rocco i-a fost trimisă o scrisoare oarecum diferită, prin care i se cerea să prezideze această întâlnire de joi, dar în care i se mai spunea că a fost selectată pentru premiul de cea mai îndrăgită profesoară și i se cerea și ei, având în vedere că și ceilalți profesori sunt îndrăgiți, să nu spună nimănui de acest premiu.

Capcana a fost pusă bine la punct, dar nu era imună la eșec. Dana Rocco putea să-i menționeze lui Bevons despre întâlnire, el ar fi ripostat că nu știe nimic și toată treaba

putea fi dată în vileag. Am putea să spunem că, până la urmă, Kevin a fost norocos? Dana Rocco nu a spus nimic.

În seara de 7 aprilie, Kevin și-a pus ceasul să sune cu jumătate de oră mai devreme decât de obicei și și-a pregătit pentru a doua zi haine suficient de largi pentru a se putea mișca cu ușurință; a ales acea cămașă albă, trăsnet, cu mâneci bufante, în care îi stătea grozav, mai ales dacă era să fie pozat. Eu una aș fi agonizat într-o noapte ca aceasta, dar, pe de altă parte, eu nu aș fi pus niciodată la cale un asemenea proiect grotesc, așa că pot doar să presupun că dacă Kevin nu a dormit prea bine a fost din cauza nerăbdării.

În dimineața următoare a fost cam împovărat în autobuzul școlii — acele lacăte de bicicletă cântăreau aproape două kilograme și jumătate fiecare. Kevin se înscrisese la aceste cursuri de tras cu arcul încă de la începutul semestrului, iar interesul pentru acest sport lipsit de spectaculozitate era prea mic printre colegii lui. Alți elevi fuseseră obișnuiți să-i privească echipamentul voluminos de tras cu arcul ca fiind ceva normal. Nimeni nu era la curent cu detaliile acestui sport de tot râsul ca să fie deranjat că Kevin nu aduce arcul lui standard sau arcul tradițional englez, ci arbaleta, în legătură cu care, mai târziu, direcțiunea a bătut în retragere, negând că i s-a permis vreodată să fie adusă în interiorul școlii. Deși numărul de săgeți pe care le avea la el era considerabil — era obligat să le ducă în cărucior — nimeni nu le-a remarcat; distanța pe care colegii lui o păstrau față de el în clasa a opta se mărise într-a zecea.

După ce și-a plasat echipamentul, ca de obicei, într-o anexă a sălii de sport, a participat la toate orele. La ora de engleză a întrebat-o pe Dana Rocco ce înseamnă *maliţiozitate*, iar ea a fost fericită.

Cursul de tras cu arcul ar fi trebuit să aibă loc în ultima parte a zilei și, cum entuziasmul îi era cunoscut, profesorii nu-l mai supravegheau cum trăgea în ținta lui din rumeguș. De aceea Kevin a avut destul timp să scoată din sală orice fel de aparatură, cum ar fi saci de box, capre sau saltele mari de făcut rostogoliri. Spre avantajul lui, scaunele erau

deja așezate unele peste altele și, ca să se asigure că așa vor rămâne, le-a prins în lacăte două câte două pe fiecare parte ca să nu poată fi mutate. Când a terminat, nu a mai rămas absolut nimic în sala de sport în afară de șase saltele albastre — din acelea subțiri pentru gimnastică — aranjate în cerc în mijlocul sălii.

Logistica, pentru cei care sunt impresionați de astfel de lucruri, a fost impecabilă. Sala de sport este o structură separată, la trei minute de mers pe jos de campusul principal. Sala principală are cinci intrări — de la vestiarele băieților, ale fetelor, de la sala de echipament și din hol; o ușă de la etajul doi dă într-un alcov folosit pentru aparatura de aerobic, de unde se vede sala de sport. Totuși, niciuna dintre aceste intrări nu dă spre exteriorul clădirii. Sala de sport e neobișnuit de înaltă, cât două etaje complete, iar ferestre sunt doar în partea de sus; nu poți vedea înăuntru de la primul nivel. În acea după-amiază nu era programat niciun fel de eveniment sportiv.

La ora 15:00 s-a sunat, iar pe la 15:15 abia se mai auzeau elevii care pleacă. Sala de sport era goală, deși probabil Kevin a pășit cu grijă când s-a uitat în camera cu vestiarele băieților și și-a scos primul lacăt de bicicletă Kryptonite din ghiozdan. E o persoană metodică în cele mai multe cazuri, așa că putem fi siguri că a prins cheia potrivită de fiecare lacăt — toate de un galben strident și învelite în plastic. Trecând lanțul greu prin fiecare mâner al ușilor duble, l-a întins bine. După ce a scos ambalajul de protecție din nailon negru al lanțului, a prins lacătul galben ca soarele de un ochi mijlociu, a închis lacătul, a învârtit cheia rotundă în încuietoare și a strecurat-o în buzunar. Îndrăznesc să spun că a testat ușile între care se putea face acum doar o mică deschizătură și atât. A repetat exercițiul și la ieșirea spre vestiarele fetelor, apoi la intrarea în sala de sport dinspre camera cu echipamente, ieșind pe ușa din spate în camera cu greutăți.

Acum știu că aceste lacăte reprezintă excelența în securitatea bicicletelor. Porțiunea în formă de U a lacătului micuț

și robust are doar vreo cinci centimetri în înălțime, astfel încât un posibil hoț nu are spațiu unde să introducă o rangă de fier. Până și lanțul este forjat în întregime la fabrică; fiecare ochi are o grosime de un centimetru jumătate. Lanțurile Kryptonite sunt renumite pentru rezistența lor la căldură, având în vedere că se știe că hoții profesioniști de biciclete folosesc flamă; firma e suficient de încrezătoare în tehnologia ei, încât, în cazul unui furt, îți garantează returnarea în întregime a prețului bicicletei. Spre deosebire de produsele concurenței, garanția e valabilă și în New York.

În ciuda dezinteresului declarat față de munca ta, Franklin, Kevin era pe punctul de a lansa cea mai de succes campanie publicitară pentru Kryptonite până în ziua de azi.

Pe la 15:20, având pe chip bucuria învingătorului, primii câștigători ai premiilor TCPUVR începeau să sosească prin intrarea principală din hol care rămăsese deschisă.

— Igienă personală, pe naiba! a zis Soweto.

— Hei, suntem *tineri cu un viitor remarcabil*, a zis Laura, jucându-se cu părul ei castaniu. Nu ni se dau scaune?

Mouse a trecut către camera cu echipamente ca să șterpelească niște scaune pliante, dar când s-a întors spunând că ușa fusese deja închisă pentru ziua aceea, Greer a spus:

— Nu știu, e mai drăguț așa. Putem să stăm pe jos ca în fața unui foc de tabără.

— Mă lași? a zis Laura, a cărei vestimentație era... restrânsă. Pe jos în fusta asta? Mai e și Versace, pentru numele lui Dumnezeu, nu vreau să miroasă a transpirație de la statul ghemuit pe saltele.

— Hei, fetițo, a dat Soweto din cap privind la silueta ei fusiformă, asta o să fie singura ta legătură cu transpirația de la *statul ghemuit*.

Kevin putea să-și asculte câștigătorii din alcov, o prelungire a etajului superior; atâta vreme cât stătea cu spatele lipit de perete nu putea fi zărit de jos. Cele trei biciclete medicale, aparatul de forță și barca mecanică fuseseră deja trase din dreptul grilajului de protecție al alcovului. Date

jos de pe cărucior, grămada de vreo sută de săgeți se zărea ieșind din două recipiente.

Fermecat de ecoul extraordinar, Denny a rostit cu ardoare câteva replici din *Nu beți apa*, în vreme ce Ziggy, care-și făcuse un obicei din a umbla prin școală în pantaloni mulați ca să-și arate pulpele, nu a putut să se abțină să nu-și facă, ceea ce Kevin avea să numească mai târziu „o intrare măreață", făcând o serie de piruete pe vârfuri pe lungimea sălii și încheind cu un *grand jeté*. Dar Laura, care cu siguranță considera că e nasol să te uiți la homosexuali, avea ochi doar pentru Jeff Reeves — care, deși tăcut și extrem de serios, era un băiat frumos, cu ochii albaștri, părul prins în coadă și făcuse multe victime în rândul fetelor. Una dintre admiratoarele care salivau după Jeff era, conform unui interviu cu o prietenă înregistrat de NBC, Laura Woolford, fapt care explică de ce a fost și el botezat ca tânăr cu un viitor remarcabil grație măiestriei lui de a cânta la chitară.

Miguel, care probabil că-și spunea că e detestat fie pentru că e deștept, fie pentru că e hispanic — orice altceva, numai nu pentru că e un pic durduliu — s-a trântit prompt pe una dintre saltelele albastre, ca să se cufunde cu o seriozitate deplină într-un exemplar uzat din *Criza spiritului american* de Allan Bloom. Lângă el, Greer, care a făcut greșeala tuturor celor respinși de a presupune că proscrișii se plac unul pe altul, se străduia să-l implice într-o discuție privind intervenția NATO în Kosovo.

Dana Rocco a sosit la 15:35.

— Haideți trupă! i-a adunat ea. Ziggy, e impresionantă reprezentația ta, dar nu suntem la ora de balet. Putem trece la treabă? E o ocazie deosebită, dar pentru mine tot în afara programului se cheamă și aș vrea să ajung acasă înainte de Letterman.

În acel moment a sosit angajatul de la bufet cu o tavă de sendviciuri învelite în celofan.

— Unde să le las, doamnă? a întrebat-o pe Rocco. Am primit dispoziție de la domnul Bevons să aducem gustări.

— Câtă atenție din partea lui Don! a exclamat ea.

Poftim! Cineva le-a acordat atenție. Și trebuie să spun că sendviciurile au fost o alegere bună, garnitura unui eveniment școlar deosebit. Dar Kevin a exagerat un pic, iar gestul avea să-l coste pagube colaterale.

— Doamnă, tura mea s-a terminat. Vă deranjează dacă arunc puțin la coș? O să stau în colțul mai îndepărtat, nu o să vă fac probleme. La mine în cartier nu am niciun coș. V-aș rămâne îndatorat.

Rocco a ezitat, probabil — zgomotul distrăgea atenția — dar angajatul de la bufet era de culoare.

Probabil Kevin se mustra că a lăsat mingea de baschet într-un colț, dar mai mult ca sigur că la ora asta, 15:40, era și mai preocupat de o absență. Doar nouă dintre cei zece invitați la petrecerea lui se prezentaseră, plus un oaspete nepoftit. Operațiunea nu era organizată pentru întârziați și, în timp ce întâlnirea a demarat, probabil Kevin clocea frenetic un plan de urgență care să includă și reprezentația întârziată a lui Joshua Lukronsky.

— Vai, oribil! a zis Laura, pasând platoul mai departe. Rulouri de curcan. Ce bombă calorică!

— Mai întâi, dragilor, a început Rocco, vreau să vă felicit pe toți pentru că ați fost selectați pentru acest premiu special...

— Gata! s-au deschis larg ușile dinspre hol. *Să intrăm în pielea personajelor!*

Probabil Kevin nu a fost niciodată mai fericit să-l vadă pe enervantul de Joshua Lukronsky. În timp ce rondul s-a lărgit pentru a-i face loc lui Josh, Kevin s-a strecurat din alcov și s-a dus ușor la parter purtând la el un alt lacăt. Deși era cât putea el de tăcut, lanțul a făcut ceva zgomot și în mod cert a fost tare recunoscător pentru bocănitul făcut de mingea de baschet. Odată reîntors în alcov, a strecurat ultimul lanț cu lacăt după barele interioare ale ușilor duble.

Voilà. Prada se afla în cușcă.

Ezita oare sau jubila? Întâlnirea lor a mai continuat vreo cinci minute, timp în care Kevin a avansat tiptil spre grilaj cu arbaleta încărcată. Deși intrase în zona vizuală, grupul

era prea angrenat în planificarea premierii ca să privească în sus.

— Aș putea ține un discurs, a propus Greer. De exemplu pe tema abolirii instituției procurorului special? Pentru că sunt de părere că Kenneth Starr este încarnarea răului!

— Ce-ai zice de ceva mai puțin beligerant? a propus Rocco. Nu vrei să-i îndepărtezi pe republicani...

— Puneți pariu?

Un zgomot subtil, ca un foșnet. Așa cum există doar o mică pauză între fulger și tunet, a existat un singur moment încărcat de liniște între pătrunderea săgeții prin bluza marca Versace a Laurei Woolford și clipa în care ceilalți elevi au început să țipe.

— Dumnezeule!

— De unde a venit asta?

— Sângerează peste TOT!

Vâââj. Când încă nu se restabilise pe picioare, Miguel a încasat una în burtă. Vâââj. Jeff a fost țintuit de una între umeri și s-a aplecat peste Laura Woolford. Nu pot decât să trag concluzia că, în acele nenumărate ore pe care Kevin le-a petrecut în curtea din spate, punctul roșu din mijlocul cercurilor concentrice era, în ochiul minții lui, un cerc perfect de vâscoză marca Versace. Ochită exact în inimă, murise.

— E acolo sus! a arătat Denny.

— Copii, ieșiți afară! Fugiți! a ordonat Rocco, deși nu era nevoie; restul celor nerăniți s-au dus deja buluc către ieșirea principală, unde dădeau un nou sens termenului „ieșire de urgență". Totuși, datorită poziției alcovului, nu era niciun metru pătrat în sala de sport care să nu poată fi pătruns de după grilajul său, așa cum aveau să descopere curând cu toții.

— La naiba, trebuia să-mi dau seama! a țipat Joshua, aruncând o privire în sus, zdrăngănind ușa de la camera de echipament pe care Mouse o încercase deja. E *Khatchadourian*!

Vâââj. Bătea în ușile principale cerând ajutor în vreme ce săgeata înfiptă în spatele lui zbârnâia, în același timp, încă una s-a adâncit în ceafa lui Jeff Reeves. Când Mouse s-a dus

glonț la ieșirea dinspre camera cu vestiarele băieților, unde ușile au cedat doar puțin și apoi au rămas de neclintit, a încasat o săgeată în fund; nu avea să-l ucidă, dar în timp ce mergea șontâc-șontâc către ultima ieșire de pe partea fetelor, cu siguranță începea să-și dea seama că e încă destul timp pentru o săgeată ucigașă.

Dana Rocco a ajuns la ieșirea dinspre vestiarul fetelor cam în același timp, copleșită de trupul Laurei din brațele sale — un efort inutil, dar curajos, care avea să fie evidențiat în ceremonia de înmormântare. Mouse a întâlnit privirea lui Rocco și a dat din cap. În timp ce colegii săi de clasă gălăgioși au început să facă ture de la o ușă la alta cu o mișcare agitată precum aluatul în castronul de mixer, Mouse a țipat peste zarva generală:

— Ușile sunt încuiate! Toate ușile sunt încuiate! Adăpostiți-vă!

— *După ce?*

Lucrătorul de la bufet — mai puțin deprins cu formatul împușcăturilor din școală decât elevii, care trecuse prin toate adunările pregătitoare și și-a *intrat în rol* imediat — s-a tot mișcat încetișor de-a lungul pereților ca și cum ar fi pipăit zidul în căutarea unei ieșiri secrete ca în cărțile polițiste, deplasându-se ușor, atrăgând atenție minimă. Zidul de BCA nefiindu-i de ajutor, s-a ghemuit ca un fetus, ținând mingea de baschet între arcaș și capul său. Kevin era fără dubiu agasat de faptul că a permis unui obstacol cât de mic să rămână în sala de sport, iar protecția ineficientă tocmai a atras un atac. Vâââj. Mingea a fost străpunsă.

— Kevin! a strigat profesoara lui de engleză, împingându-l pe Mouse în spatele ei, în colțul cel mai îndepărtat de alcov. Te rog, încetează! Te rog, te rog, încetează!

— *Maliționzitate*, a șuierat Kevin răspicat de deasupra; Joshua a declarat mai târziu că era ciudat cum de se putea auzi acest cuvânt destul de silențios peste gălăgia generală.

Pe toată durata, a fost singurul lucru pe care Kevin l-a spus. După aceea, și-a fixat fără ezitare aliatul lui cel mai de

nădejde de la liceul Gladstone în vizor şi i-a tras o săgeată direct între ochi.

Pentru că ea a căzut, Mouse era expus în colţ şi, deşi a încercat să se ghemuiască la adăpostul trupului ei, a mai încasat o săgeată, care i-a străpuns un plămân. Asta ca să-l înveţe minte să mai împărtăşească secretele viruşilor de calculator ciber-diletanţilor care, de fapt, erau mult mai interesaţi de trasul cu arcul.

Dar Mouse, după părerea lui Joshua, prinsese şpilul. Până în acel moment, Lukronsky adunase toate saltelele subţiri şi albastre încercând să încropească un fel de apărătoare, dar şmecheria nu funcţiona nici pe departe la fel de bine cum ar fi funcţionat în filme, şi deja două săgeţi au vâjâit la nici cinci centimetri de capul lui. Ştergând-o către colţul lui Mouse în timp ce Kevin era ocupat cu găurirea coapselor puternice ale lui Soweto Washington, Joshua şi-a construit un adăpost de protecţie în colţ din saltele albastre de spumă, Dana Rocco, Laura Woolford şi trupul lui Mouse Ferguson care gemea pe jumătate conştient. Din acest cort sufocant a observat deznodământul, uitându-se pe sub braţul Laurei în timp ce respiraţia lui Mouse clocotea. Era fierbinte, îndesată de vapori abundenţi de transpiraţie înfricoşătoare şi un alt miros, mai deranjant, greţos de dezgustător.

Renunţând la adăpostul său sigur, Greer Ulanov a mers direct către peretele care cobora de la grilajul alcovului, stând în picioare la şapte metri imediat sub Cupidonul cel răuvoitor. În sfârşit găsise o *bête noir* mai odioasă decât Kenneth Starr.

— Te urăsc, tâmpit nesuferit! a ţipat ea. Sper să mori în chinuri! Sper să te ciuruiască, iar eu să te privesc murind!

Era un discurs ad-hoc. Cu doar o lună înainte scrisese un eseu plin de zel în care condamna pedeapsa capitală.

Aplecându-se peste grilaj, Kevin a tras direct în jos, lovind-o pe Greer Ulanov în laba piciorului. Săgeata a ajuns până la podeaua din lemn şi a ţintuit-o în locul unde stătea. În timp ce ea, albă ca varul, se lupta să smulgă săgeata din

podea, i-a țintuit și cel de-al doilea picior. Își permitea distracția; probabil că mai avea vreo cincizeci, șaizeci de săgeți de rezervă.

Deja ceilalți răniți se târâseră cu toții până la peretele cel mai îndepărtat, unde se zbăteau ca niște păpuși *voodoo* înțepate cu bolduri. Majoritatea se făcuseră ghem, încercând să fie cele mai mici ținte cu putință. Dar Ziggy Randolph, încă neatins de săgeți, a pășit hotărât chiar în mijlocul sălii de sport, unde s-a prezentat cu pieptul scos în afară, cu călcâiele lipite și degetele de la picioare înspre exterior. Întunecat și cu trăsături fine, era un băiat uimitor, cu o prezență impunătoare, deși banal de efeminat în maniere; nu am fost niciodată sigură dacă gesturile homosexualilor din încheietura membrelor sunt firești sau studiate.

— Khatchadourian! Vocea lui Ziggy a răsunat peste sunetul suspinelor. Ascultă-mă! Nu trebuie să faci asta! Lasă arcul jos și hai să vorbim. Mulți dintre ei se vor face bine dacă primesc primul ajutor în momentul ăsta!

Merită să amintesc aici că după ce Michael Carneal a împușcat acel grup de rugăciune din Paducah, Kentucky, în 1997, un elev pios în ultimul an la liceul Heath, fiul unui predicator cu numele romantios de Ben Strong, a fost pomenit și lăudat de la o coastă la cealaltă pentru că s-a apropiat ușor de criminal, îndemnându-l pe băiat să lase jos arma și expunându-se unui pericol mortal în acel demers. Drept răspuns, potrivit legendei, Carneal a dat drumul pistolului și s-a prăbușit. Datorită foametei naționale de eroi în evenimente care altfel deveneau iremediabil rușini internaționale, povestea era destul de cunoscută. Strong a fost în prim-planul revistei *Time* și a fost intervievat la emisiunea *Larry King Live*. Cunoașterea parabolei de către Ziggy e foarte probabil să-i fi atât curajul de a-l confrunta pe atacator, iar admirația fără precedent cu care a fost întâmpinată „mărturisirea" lui Ziggy că e homosexual la o adunare cu ceva timp în urmă chiar în acel semestru i-a mărit, probabil, și mai mult încrederea în calitățile sale oratorice.

— Știu că probabil ești supărat de ceva, OK? a continuat Ziggy; majoritatea victimelor lui Kevin încă nu muriseră și deja cineva avea păreri de rău pentru el. Sunt sigur că suferi în interiorul tău! Dar asta nu e o soluție...

Din păcate pentru Ziggy, natura neautentică a vorbelor ferme și hipnotizante ale lui Ben Strong: „Michael? Lasă arma jos!" nu avea să iasă la iveală decât în primăvara lui 2000, când un proces intentat de părinții victimelor împotriva a mai mult de alte cincizeci de părți — inclusiv părinți, profesori, oficiali ai școlii, alți adolescenți, vecini, realizatorii jocurilor video *Doom* și *Quake* și producătorilor filmului *Jurnalul unui baschetbalist* — s-a judecat în tribunalul regional. Sub jurământ, Strong a mărturisit că o relatare inițială a evenimentelor făcută de directorul puțin cam entuziast a fost ulterior înfrumusețată de mass-media și a căpătat o altă interpretare. Prins cu minciuna, a început să se simtă groaznic din acel moment. Se pare că, până când s-a apropiat eroul nostru, Michael Carneal se oprise deja din împușcat și se prăbușise, fără ca predarea armei să aibă legătură cu vreun apel elocvent, care sfida moartea.

— Tocmai terminase și a lăsat arma jos, a mărturisit Strong.

Vâââj. Ziggy s-a clătinat înapoi.

Sper că nu am relatat această cronologie într-o manieră atât de disproporționată încât să par de gheață. Doar că faptele rămân mai mari, mai accentuate și mai strălucitoare decât oricare tristețe minusculă. Nu fac decât să reiterez o serie de evenimente puse cap la cap de *Newsweek*.

Reproducând întocmai cele scrise acolo, nu pretind totuși să fie vreo introspecție în gândurile lui Kevin, singura țară străină în care am fost mai mult decât reticentă să pășesc. Descrierile venite din partea lui Joshua și Soweto privind expresia fiului nostru de superioritate pornesc de la raportarea la evenimente similare. Acei puști de la Columbine, de exemplu, erau maniaci, cu ochii sticlind, cu grimase nebunești. În contrast, Kevin a fost descris ca fiind „concentrat" și „impasibil". Și totuși, întotdeauna a arătat

astfel când trăgea cu arcul, doar când trăgea cu arcul, dacă mă gândesc bine — de parcă devenea săgeata însăși, și astfel descoperea în această întruchipare noțiunea de scop care-i lipsea atât de extravagant personalității lui flegmatice de zi cu zi.

Și am reflectat asupra faptului că pentru majoritatea dintre noi există o barieră dură, de netrecut, între depravarea imaginată în cel mai mic detaliu și transpunerea ei în viața reală. E același zid de oțel dur care se interpune între cuțit și încheietura mâinii mele chiar și în clipele cele mai greu de suportat. Deci cum a fost Kevin capabil să ridice arcul, să țintească sternul Laurei și apoi, în mod real, faptic, în timp și spațiu să tragă săgeata și să-i dea drumul? Pot doar să presupun că a descoperit ceea ce eu nu-mi doresc să descopăr vreodată. Că nu există nicio barieră. Că, precum călătoriile mele în străinătate și schema absurdă a încuietorilor de bicicletă și invitațiile pe foile cu antetul școlii, încordarea însăși a acelei lansări, pot fi divizate într-o serie de părți componente simple. Se poate ca apăsarea trăgaciului unei arbalete sau al unui pistol să nu fie cu nimic mai miraculos decât cum este să te întinzi după un pahar cu apă. Mă tem că trecerea la cele de „negândit" se dovedește a fi mai atletică decât pășirea peste pragul unei camere oarecare; și asta este, dacă vrei, toată șmecheria. Secretul. Ca întotdeauna, secretul este că nu există niciun secret. Probabil că aproape și-a dorit să se hlizească, deși nu este stilul lui; acei puști de la Columbine *s-au hlizit*. Și odată ce ai descoperit că nu e nimic care să te oprească — că bariera, care pare atât de netrecut, *e doar în capul tău* — probabil că e posibil să treci de o parte și de cealaltă a acelui prag iar și iar, tragere după tragere, de parcă cineva care nu te intimidează deloc a trasat o linie de-a lungul covorului pe care nu trebuie să o treci, iar tu te lansezi cu dispreț peste ea, înapoi și peste ea, într-un dans batjocoritor.

Acestea fiind spuse, partea cea de pe urmă mă chinuie cel mai tare. Nu am nicio metaforă care să ne ajute.

Dacă pare extraordinar că nimeni nu a răspuns la strigătele de ajutor, s-a tot amintit că sala de sport e izolată, iar

cei rătăciți prin școală care au recunoscut mai târziu că au auzit țipete și strigăte au presupus pe bună dreptate că avea loc un eveniment sportiv antrenant sau agitat. Nu a existat niciun indiciu care să trădeze foc de armă. Iar cea mai evidentă explicație pentru absența alarmării este că, deși poate dura ceva timp să povestești, tevatura nu poate să fi durat mai mult de zece minute. Dar dacă Kevin a suferit vreo modificare a stării mentale, a continuat pentru o perioadă mult mai mare de zece minute.

Soweto a leșinat într-un final, fapt care probabil l-a salvat. În timp ce Joshua a rămas nemișcat, fortăreața lui de carne s-a zguduit sub răpăiala unei ploi constante de săgeți, combinație care l-a terminat pe Mouse Ferguson. Strigătele de ajutor sau urletele de durere din apropierea zidului au fost reduse la tăcere cu alte săgeți. Nu s-a grăbit, Franklin — a golit ambele rezerve, până ce linia de victime doborâte s-a zbârlit ca o familie de porci spinoși. Dar mai îngrozitoare decât acest exercițiu de tras cu arcul — victimele sale nu mai puteau fi privite ca ținte în mișcare — a fost încheierea sa. Este surprinzător de dificil să ucizi oameni cu arbaleta. Kevin știa asta. Așa că a așteptat. În timp ce, în sfârșit, la 17:40 un paznic a trecut fredonând ca să încuie, s-a alarmat văzând lanțurile, a aruncat o privire prin deschizătura de la ușă și a văzut roșu, Kevin aștepta. Când a sosit poliția cu acele instrumente masive de tăiat, dar inutile, (abia dacă au reușit să zgârie puțin lanțul) și în sfârșit au fost nevoiți să facă rost de un ferăstrău electric pentru metal, care făcea zgomot și împroșca scântei — lucruri care au necesitat timp — Kevin și-a cocoțat picioarele pe grilajul alcovului și a așteptat. Într-adevăr, intervalul îndelung dintre ultima sa săgeată și năvălirea finală a trupei SWAT prin ușa de la coridor la 18:55 a reprezentant una dintre acele perioade fără ocupație pe parcursul cărora, îl sfătuisem la vârsta de șase ani, i-ar fi prins bine să aibă o carte.

Laura Woolford și Dana Rocco au fost ucise de lovitura săgeților în sine. Ziggy, Mouse, Denny, Greer, Jeff, Miguel

și lucrătorul de la bufet au sângerat cu toții până la moarte, picătură cu picătură.

(6 aprilie 2001 — continuare)

Când m-am dat jos din mașină, zona era deja blocată de ambulanțe și mașini de poliție. O bandă galbenă marca perimetrul ei. Tocmai se înnopta, iar personalul medical, copleșit de griji, era luminat de un amestec mortuar de roșu și albastru. Brancardă după brancardă defila în zonă — eram înspăimântată; nu păreau să se mai termine. Totuși, chiar și în mijlocul pandemoniului, un chip familiar avea să strălucească mai puternic decât mașinile de intervenție, astfel că ochii mei l-au identificat pe Kevin în câteva secunde. A fost o reacție întârziată, clasică. Deși poate că am avut probleme cu fiul nostru, eram totuși ușurată că e în viață. Dar mi s-a refuzat luxul de a face uz la maximum de instinctele materne sănătoase. La o privire, era clar că nu merge, ci e forțat să meargă pe aleea dinspre sala de sport de un grup de polițiști, iar singurul motiv pentru care își ținea mâinile la spate în loc să le bălăngăne în modul său tipic insolent era că nu avea încotro.

Am simțit că amețesc. Pentru moment, luminile din parcare s-au împrăștiat în pete fără rost, ca și imaginile din spatele pleoapelor când îți freci ochii.

— Doamnă, mă tem că va trebui să eliberați zona.

Era unul dintre ofițerii care au apărut la ușa noastră după incidentul de pe pasarelă, cel mai gras, cel mai cinic dintre cei doi. Probabil că au de-a face cu un exces de părinți cu ochii cât cepele, ai căror netrebnici drăgălași provin „dintr-o familie bună", pentru că a părut că nu-mi recunoaște fața.

— Nu înțelegeți, am zis, adăugând cea mai dificilă declarație de apartenență pe care am făcut-o vreodată: *acela e fiul meu.*

Fața lui s-a împietrit. Aceasta era o expresie cu care aveam să mă obișnuiesc; aceasta și înduioșătoarea *biata de tine, nu știu ce să spun*, care era și mai gravă. Dar încă nu eram

deprinsă cu ea, și când l-am întrebat ce s-a întâmplat, mi-am dat seama după privirea de neclintit că, indiferent de ce eram indirect responsabilă, era grav.

— Există niște victime, doamnă, a fost tot ce era dispus să-mi spună. Cel mai bine veniți la secție. Luați-o pe 59 până la 303 și ieșiți în strada Orangeberg. Intrare în strada Primărie. Asta *presupunând* că nu ați mai fost acolo.

— Pot să... vorbesc cu el?

— Va trebui să luați legătura cu ofițerul acela de acolo, doamnă.

— Cu șapcă?

S-a îndepărtat rapid.

Făcându-mi loc către mașina de poliție pe al cărei scaun din spate am văzut cum un polițist l-a băgat pe fiul nostru ținându-i o mână pe cap, am fost forțată să explic unei serii de polițiști, cu o oboseală din ce în ce mai mare, cine sunt. În sfârșit am înțeles povestea din Noul Testament despre Sfântul Petru și motivul pentru care a fost tentat să nege de trei ori orice asociere cu un proscris social pe care o adunătură de oameni s-au apucat să-l linșeze. Repudierea a fost poate mai tentantă pentru mine decât pentru Petru, de vreme ce, oricât s-ar fi împopoțonat, acel băiat nu era Mesia.

În sfârșit am ajuns la mașina alb-negru a secției Orangetown, a cărei inscripție cuprinzătoare de pe o parte, „În parteneriat cu comunitatea", părea să nu mă mai includă și pe mine. Uitându-mă la geamul din spate, nu am putut să văd prin el din cauza reflexiilor sclipitoare. Așa că mi-am făcut mâna căuș pe geam. Nu plângea și nici nu-și ținea capul atârnat. S-a întors către geam. Nu avea vreo reținere să mă privească în ochi.

M-am gândit să țip „ce-ai făcut?", dar întrebarea răsuflată ar fi fost retorică și doar în folosul meu, o bătaie de joc a dezavuării părintești. Avem să cunosc detaliile destul de curând. Și nu-mi puteam imagina o conversație care să fie altfel decât ridicolă.

Așa că ne-am uitat unul la altul în liniște. Kevin arăta pașnic. Încă prezenta reminiscențe de hotărâre, dar voința aluneca deja către automulțumirea pașnică, satisfăcătoare,

dată de o treabă bine făcută. Ochii lui erau straniu de limpezi — implacabili, aproape blânzi — și am recunoscut transparența lor din acea dimineața, deși îmi părea că au trecut zece ani de la micul dejun. Acesta era fiul înstrăinat, băiatul care a renunțat la deghizarea lui falsă, trucată, de genul *vreau să zic* și *cred* în favoarea unei atitudini de fier și a lucidității unui om care are o misiune.

Era mulțumit de el, puteam să observ acest lucru. Și asta e tot ce aveam nevoie să știu.

Totuși, acum când mă gândesc la fața lui prin geamul din spate, îmi aduc aminte și de altceva. Căuta ceva. Căuta ceva în privirea mea. A căutat acel ceva cu grijă și cu stăruință și apoi s-a aplecat puțin în scaun. Orice ar fi căutat, nu a găsit, și acest fapt părea de asemenea să-l satisfacă într-un fel sau altul. Nu a zâmbit. Dar putea foarte bine să facă asta.

În timp ce conduceam către secția de poliție Orangetown, mă tem că m-am înfuriat pe tine, Franklin. Nu era drept, dar mobilul tău era închis și tu știi cum cineva se fixează pe chestiunile mici, logistice, ca modalitate de distragere a atenției. Încă nu eram capabilă să mă supăr pe Kevin și mi s-a părut mai sigur să-mi vărs frustrările pe tine, de vreme ce tu nu ai greșit cu nimic. Lovind tasta de formare a ultimului număr iar și iar, am ocărât cu voce tare la volan. „*Unde* ești? E aproape 19:30! Deschide naibii telefonul! Pentru numele lui Dumnezeu, din toate serile de ce a trebuit să lucrezi tocmai *astăzi* până târziu? Nu ai auzit *știrile*?" Dar tu nu ascultai radioul la tine în jeep; preferai CD-uri cu Springsteen sau Charlie Parker. „Franklin, nenorocitule!", am țipat, cu aceleași lacrimi fierbinți de furie, care se prelungeau și înțepau. „Cum ai putut să mă faci să trec prin toate astea de una singură?"

La început am trecut de strada Primăriei, având în vedere că acea clădire lucioasă, mai degrabă de prost gust, în culorile verde și alb, arată din afară precum un lanț de restaurante sau ca un centru de fitness. În afară de placa de bronz lucrată stângaci în memoria a patru ofițeri din

Orangetown căzuți la datorie, și foaierul era o întindere de pereți albi și linoleum fără personalitate, unde te-ai fi așteptat să găsești indicatoare către piscină. Dar camera de primire în sine era îngrozitor de intimă și minusculă, mai claustrofobică decât camera de urgență de la spitalul Nyack.

Mi s-a acordat orice altceva în afară de prioritate, deși recepționera m-a informat cu răceală prin geam că pot să-mi însoțesc „minorul" — un cuvânt care părea necorespunzător de reductiv — în timp ce el era arestat. Panicată, am stăruit, „chiar trebuie?", iar ea a zis „cum doriți". M-a îndrumat către singura canapea de vinilin, unde am fost abandonată în timp ce ofițerii de poliție erau într-un du-te-vino continuu. Mă simțeam și implicată și nerelevantă. Nu voiam să fiu acolo. În cazul în care acesta ți se pare un adevăr dureros spus doar pe jumătate, vreau să spun că am avut experiența inedită de a nu-mi dori nici să fiu în vreun alt loc. Sleită de puteri, îmi doream să mor.

Pentru un scurt interval de timp, pe partea opusă a canapelei lipicioase din vinilin negru a stat un băiat care acum știu că e Joshua Lukronsky. Chiar dacă l-aș fi cunoscut pe acest elev, mă îndoiesc că l-aș fi recunoscut în acel moment. Un băiețel, nu mai semăna cu un adolescent, ci cu un copil mai aproape de vârsta Celiei, pentru că-i lipsea orice spirit de glumă pentru care se pare că era cunoscut la școală. Avea umerii lăsați și părul său negru, tuns scurt, era răvășit. Cu mâinile în poală, își ținea încheieturile aplecate într-un unghi anormal de sever, caracteristic copiilor în stagii avansate de distrofie musculară. Stătea perfect nemișcat. Niciun moment nu a părut că ar clipi. Fiindu-i alocat un însoțitor polițist pe care rolul meu nu-l merita — aveam deja acel sentiment că sunt infectată, contagioasă, în carantină — nu răspundea în timp ce omul în uniformă de lângă el încerca să-i trezească interesul pentru un model de mașină de poliție aflat într-o vitrină. Era o colecție chiar încântătoare, toată de metal, unele foarte vechi — dubițe, remorci trase de cai, motociclete, Forduri din '49 din Florida, Philadelphia, L.A. Cu o tandrețe părintească, ofițerul i-a explicat că una dintre mașini e foarte rară, din zilele

în care mașinile de poliție din New York erau cu verde și alb înainte să fie albastre. Joshua se uita absent drept înainte. Dacă cel puțin știa că mă aflu acolo, nu părea să știe cine sunt, și eu nu prea aveam de gând să mă prezint. M-am întrebat de ce acest băiat nu a fost dus la spital ca și ceilalți. Nu aveam cum să-mi dau seama că nicio picătură din sângele în care îi erau îmbibate hainele nu-i aparținea.

După câteva minute, o femeie mare, durdulie, a aterizat prin ușa recepției, năpustindu-se la Joshua și înșfăcându-l în brațele ei dintr-o singură mișcare. „Joshua!" a țipat ea. La început fără vlagă în strânsoarea ei, acele încheieturi cu distrofie musculară s-au încolăcit treptat după umerii ei. Mânecile de la cămașa lui au lăsat pete roșii pe impermeabilul ei ivoriu. Fețișoara s-a cuibărit în gâtul ei mare. Eram și impresionată și invidioasă, concomitent. Aceasta era reuniunea care mie mi-a fost refuzată. „Te iubesc atât de mult! Sunt atât, atât de ușurată că ești bine!" Eu una nu mai eram pe deplin ușurată că fiul nostru e *bine*. De la privitul prin geamul acela al mașinii, tocmai această situație aparentă că totul e în ordine începuse să-mi dea de gândit.

Cei trei au ieșit în grabă prin ușa interioară. Ofițerul aflat în spatele geamului de la recepție m-a ignorat. Dacă rămăsesem în pană de inspirație, eram probabil recunoscătoare pentru minuscula mea îndatorire legată de telefonul mobil, pe care-l mânuiam ca pe mătănii; formarea numerelor îmi dădea o ocupație. Chiar și numai de dragul variației, am trecut la a încerca telefonul de acasă pentru un timp, dar tot accesam robotul și închideam în mijlocul acelei înregistrări pompoase, urând să-mi aud propria voce. Deja lăsasem trei, patru mesaje, primele controlate, ultimele plângăcioase — ce mai înregistrare de ascultat la întoarcerea acasă... Dându-și seama că amândoi întârziem, e clar că Robert a dus-o pe Celia la McDonald's; fata adora plăcintele cu mere de acolo. Dar de ce nu m-a sunat? Avea numărul meu de mobil! Robert nu a ascultat știrile? A, știu, McDonald's difuzează Muzak și el nu dă neapărat drumul la radioul din mașină pentru un drum atât de scurt. Dar nimeni să nu

vorbească de asta în timp ce stă la coadă? Cum era posibil ca cineva din Rockland County să vorbească despre altceva?

Până la momentul când cei doi ofițeri m-au dus în cămăruța aia simplă să-mi ia declarația, devenisem atât de zăpăcită, că nu am mai fost politicoasă. Și probabil că păream și grea de cap. Nu vedeam motivul pentru care să contactez avocatul familiei când nu era niciun dubiu că fiul nostru e făptașul. Și era prima dată când cineva considera că se cuvine să-i facă mamei lui o relatare, fie ea cea mai schematică, a celor întâmplate. Estimările privind numărul de victime pe care unul dintre ofițeri le-a turuit de fapt aveau să se dovedească exagerate mai târziu, dar atunci nu aveam niciun motiv să mă gândesc că cifrele atrocităților sunt aproape întotdeauna umflate la prima lor apariție. În plus, care e diferența, până la urmă, între a avea un fiu care ucide doar nouă persoane în loc de treisprezece? Iar întrebările lor mi s-au părut obscen de irelevante: cum îi mergea lui Kevin la școală, cum s-a comportat în dimineața aceea?

— A fost un pic țâfnos cu soțul meu! În afară de asta, nimic special! Ce era să fac, fiul meu a fost un pic nepoliticos cu tatăl său, trebuia să sun la poliție?

— Încet, calmați-vă doamnă Kachourian...

— Khatchadourian! am insistat eu. Vreți, vă rog, să-mi pronunțați corect numele?

O, așa aveau să facă.

— Doamnă *Khadourian*, deci. De unde e posibil să fi procurat fiul dumneavoastră acea arbaletă?

— A fost un cadou de Crăciun! Ah, *i-am spus* lui Franklin că e o greșeală, i-am spus. Se poate, vă rog, să-mi sun din nou soțul?

Mi-au permis să dau telefon și, după încă o încercare nereușită, am lăsat-o mai moale.

— Îmi pare atât de rău, am șoptit. Îmi pare atât de rău, îmi pare atât de rău. Nu am vrut să fiu nepoliticoasă cu dumneavoastră, nu-mi pasă de numele meu, îmi urăsc numele. Nu mai vreau să-mi aud numele în veci. Îmi pare atât de rău...

— Doamnă Khadarian... unul dintre ofițeri m-a bătut pe umăr cu tact. Poate ar trebui să vă luăm o declarație completă altă dată.

— Numai că... am o fiică, o fetiță... Celia, acasă... ați putea...

— Înțeleg. Acum, mă tem că băiatul dumneavoastră va trebui să rămână în arest. Doriți să vorbiți cu el?

Având în fața ochilor acea expresie lingușitoare, implacabilă de seninătate pe care am întâlnit-o prin geamul mașinii de poliție, am început să tremur și mi-am acoperit fața cu mâinile.

— Nu, vă rog nu, am implorat eu, simțindu-mă îngrozitor de lașă. Probabil că am dat aceeași impresie ca Celia când implora fără vlagă să nu fie forțată să facă baie când acea oroare neagră, lipicioasă încă stătea la pândă în sifonul de la baie. Vă rog să nu mă obligați. Vă rog. Nu aș putea să dau ochii cu el.

— Atunci poate că ar fi bine pentru dumneavoastră să mergeți acasă.

M-am holbat la el prosteşte. Îmi era atât de rușine, am crezut fără îndoială că mă vor închide.

Poate doar pentru a umple acea liniște ciudată având în vedere că nu făceam altceva decât să mă holbez la el, a adăugat cu blândețe:

— Când vom primi un mandat, va trebui să vă percheziționăm locuința. Asta se va întâmpla probabil mâine, dar nu vă faceți griji. Ofițerii noștri sunt foarte respectuoși. Nu dăm casa cu susul în jos.

— Din partea mea, puteți să și dați foc casei ăleia, am zis. O urăsc. Întotdeauna am urât-o.

Cei doi s-au privit: *isterică*. Și m-au condus afară.

Eliberată — nu-mi venea să cred — afară în parcare, am trecut absentă pe lângă mașina mea, nereușind să o recunosc de prima dată; totul din ceea ce era deja vechea mea viață îmi devenise străin. Și amuțisem. Cum de au putut să-mi dea drumul, pur și simplu? Chiar și în această criză timpurie cred că începusem să simt o nevoie stridentă de

a fi forțată să dau explicații, de a mi se cere socoteală. A trebuit să mă abțin să nu bat la ușa secției și să mă milogesc de polițistul de la recepție să mă lase să-mi petrec noaptea în celulă. Cu siguranță locul meu era acolo. Eram convinsă că singurul așternut pe care puteam să zac în pace în acea noapte era o saltea ieftină, cu denivelări, cu un cearșaf aspru de instituție, iar singurul cântec de leagăn care să mă adoarmă era zgomotul pașilor pe beton și clinchetul îndepărtat al cheilor.

Totuși, când am găsit mașina am devenit straniu de calmă. Sedată. Metodică. Ca și Kevin. Cheile. Farurile. Centura de siguranță. Ștergătoarele, pentru că afară era o brumă fină. Mintea mea s-a golit. Am încetat să mai vorbesc de una singură. Am condus către casă foarte încet, frânând pe galben, ajungând să fac chiar și o oprire complet legală la un stop de intersecție, deși nu mai circula nimeni. Și când am făcut o curbă pe aleea noastră lungă și am remarcat că niciuna dintre lumini nu era aprinsă, nu m-am gândit la nimic. Am preferat să nu.

Am parcat. Jeepul tău era în garaj. M-am mișcat foarte încet. Am oprit ștergătoarele și farurile. Am închis mașina. Am pus cheile în poșeta mea egipteană. Am făcut o pauză ca să mă gândesc la un alt fleac cotidian de care trebuia să mă ocup înainte de a intra în casă; am luat o frunză de pe parbriz, am luat coarda ta de pe podeaua garajului și am atârnat-o de agățătoarea ei.

Când am aprins lumina în bucătărie, m-am gândit că nu-ți stă deloc în fire să lași baltă acele farfurii unsuroase de la micul dejun. Tigaia în care prăjeai cârnații stătea ridicată în suportul de scurs vase, dar nu și cea pentru pâine prăjită, iar majoritatea farfuriilor și paharelor de suc erau încă pe blat. Părți din *Times* erau împrăștiate pe masă, deși să duci ziarul în teancul din garaj în fiecare dimineață era una dintre obsesiile tale de om ordonat. Atingând următorul întrerupător, am putut vedea dintr-o singură privire că nu e nimeni în sufragerie, în camera de zi sau în camera de lucru; acesta era avantajul unei case fără uși. Totuși, am mers prin fiecare cameră. Încet.

— Franklin? am strigat. Celia?

Sunetul propriei mele voci m-a descumpănit. Era atât de mic şi de sec şi nimic nu rezona.

Când am avansat de-a lungul coridorului, m-am oprit la dormitorul Celiei şi a trebuit să mă forţez să intru. Era întuneric. Patul era gol. La fel şi în dormitorul mare, în băi, afară pe terasă. Nimic. Nimeni. Unde sunteţi? Aţi plecat să mă căutaţi? Am mobil. Ştiaţi numărul. Şi de ce nu aţi luat jeepul? E oare un joc? Te ascundeai, chicotind într-un dulap cu Celia? Din toate serile tocmai acum aţi ales să vă jucaţi?

Casa era goală. Am simţit o pornire năvalnică, regresivă de a-mi suna mama.

Am trecut de două ori prin ea. Deşi verificasem camerele şi mai înainte, a doua oară am simţit doar o trepidaţie mai adâncă. De parcă era cineva în casă, un străin, un hoţ, ascuns, pândind în spatele meu, pitit prin dulapuri, ţinând strâns un topor. În sfârşit, tremurând, m-am întors în bucătărie.

Proprietarii anteriori au instalat probabil acele proiectoare în spate în perspectiva unor petreceri grandioase în grădină. Noi nu aveam înclinaţii către o astfel de distracţie şi foloseam rar proiectoarele, dar ştiam cum să le aprind: la stânga faţă de cămară, lângă uşile de sticlă batante care dădeau în curtea noastră din spate. Aici stăteam de obicei şi mă uitam cum te jucai baseball cu Kevin şi mă simţeam nostalgică, înstrăinată. M-am simţit un pic astfel în acel moment — înstrăinată. De parcă ai ţinut nu ştiu ce aniversare de familie de o mare semnificaţie sentimentală şi din toată lumea tocmai eu nu am fost invitată. Cred că am ţinut mâna pe întrerupător mai bine de treizeci de secunde înainte de a-l acţiona. Dacă ar fi să fac acest lucru din nou, aş aştepta câteva clipe în plus. Aş plăti bani buni pentru fiecare moment din viaţa mea fără acea imagine.

Pe creasta dealului, s-a luminat terenul de tras cu arcul. Curând aveam să înţeleg poanta din spatele apelului telefonic efectuat de Kevin la prânz către Lamont, când se pare că i-a spus lui Robert să nu se deranjeze să o ia pe Celia de la şcoală, pentru că ea „nu se simte bine". Cu spatele lipit

de țintă era Celia — în stare de alertă, nemișcată și încrezătoare, parcă dornică să joace „William Tell".

Când am tras brutal să deschid ușa și m-am năpustit în sus, graba mea s-a dovedit irațională. Celia avea să mă aștepte. Trupul ei era fixat de țintă de cinci săgeți care-i țineau toracele ca și piunezele care țintuiau unul dintre autoportretele ei pliate pe un avizier din sala de clasă. Când m-am apropiat împleticindu-mă, strigându-i numele, mi-a clipit, grotesc, cu capul dat pe spate. Deși îmi aminteam că îi pusesem proteza în dimineața aceea, acum lipsea.

Există lucruri pe care le știm cu toată ființa noastră fără să fie nevoie să le gândim activ, cel puțin cu acea trăncăneală verbală autoconștientă care se petrece în mintea noastră. Așa era; știam ce o să mai găsesc, fără să trebuiască să specific acel lucru imediat. Așa că, atunci când am urcat către terenul de tras cu arcul și m-am împiedicat de ceva înțepenit în tufiș, poate că mi s-a făcut rău, dar nu am fost surprinsă. Am recunoscut obstacolul într-o secundă. Cumpărasem pantaloni de culoarea ciocolatei de la magazinul Banana Republic destul de des.

Dragul meu. Poate că am nevoie disperată să-mi spun o poveste, dar m-am simțit obligată să fac o legătură dintre altminteri inutila dezordine din curtea din spate și cele mai minunate aspecte din bărbatul cu care mă căsătorisem.

Cu mai bine de douăzeci de minute rămase până când trebuiau să plece la școală, i-ai lăsat pe copii să meargă afară la joacă. De fapt, poate te-a încurajat faptul că, pentru prima dată, cei doi se zbenguiau împreună — *împrietenindu-se*. Ai frunzărit *Times*, deși era secțiunea C — *Casa din ziua de joi*, care nu te atrăgea. Așa că ai trecut la vasele murdare. Ai auzit un țipăt. Nu mă îndoiesc că te-ai dus la ușa batantă ca fulgerul. De la baza dealului te-ai îndreptat către el. Erai un bărbat robust chiar și la cincizeci de ani, care încă sărea coarda patruzeci și cinci de minute pe zi. Ar fi fost nevoie de mult efort pentru a opri un bărbat ca tine din drumul lui. Și aproape ai reușit — la câțiva metri de creastă, într-o ploaie de săgeți.

Așa că iată teoria mea: cred că te-ai oprit. Afară, pe terasă, când fata noastră era înfiptă în țintă printr-o săgeată care-i trecea prin piept, în timp ce primul nostru născut cocoțat pe dâmb și-a zărit propriul tată în aria de acțiune a arbaletei lui primite la Crăciun, pur și simplu nu ți-a venit să crezi. Era posibil să ai o viață bună. Era posibil să fii un tată bun, să fii acolo la sfârșiturile de săptămână și la picnicuri, să spui povești de adormit copiii și astfel să crești un fiu decent, voinic. Asta era America. Iar tu ai făcut totul așa cum trebuie. Prin urmare, așa ceva nu se putea întâmpla.

Așa că, pentru un singur moment mortal, această convingere închipuită — ceea ce îți doreai să vezi — s-a interpus în mod fatal. E posibil ca mintea ta să fi reușit să reconfigureze imaginea, să remixeze coloana sonoră: Celia, Celia cea frumușică, ea, care face tot posibilul, drăguța Celia cea care privește doar partea bună a lucrurilor, este încă o dată obișnuită cu dizabilitatea ei și-și vântură cu veselie pletele frumoase de culoarea aurului în acea briză primăvăratică. Nu țipă, ci râde. Urlă de râs. Singurul motiv imaginabil pentru care ea, ajutorul lui Kevin, ar putea sta exact în fața țintei este că adună cu credință săgețile folosite ale fratelui său — ah, Franklin, dar nu-i așa. Cât îl privește pe chipeșul tău fiu, el practică trasul cu arcul de șase ani. A fost instruit în mod scrupulos de către profesioniști bine recompensați și nu e în niciun alt fel decât conștient și atent la siguranță. Nu ar îndrepta niciodată o arbaletă încărcată către capul unei alte persoane, cu atât mai puțin către capul tatălui său.

E clar că lumina soarelui ți-a jucat o festă. Doar vântură un braț ridicat. Sigur că speră — fără să spună în atâtea cuvinte, că doar e adolescent — să-și ceară scuze pentru ieșirea de dimineață, când și-a criticat aspru tatăl, respingând cu duritate și urâțenie tot ce a încercat să facă pentru el. El este interesat să vadă cum funcționează aparatul tău Canon și speră că îi vei explica ce înseamnă „sensibilitate ISO" altădată. În realitate, admiră profund inițiativa tatălui său de a îmbrățișa această profesie aparte, una care permite creativitate și independență. Doar că e ciudat pentru un adolescent. La vârsta asta intră în competiție. Vor să se ia

la întrecere cu tine. Totuşi, băiatul se simte groaznic acum pentru că s-a dezlănţuit. Toana de supărare a fost numai o minciună. Pune mare preţ pe acele excursii la câmpurile de bătălie din Războiul Civil doar şi pentru simplul fapt că războiul e ceva ce doar bărbaţii pot înţelege împreună cu alţi bărbaţi şi a învăţat o grămadă de lucruri de la muzee. În intimitatea camerei sale, în unele nopţi scoate acele frunze de toamnă pe care voi doi le-aţi colectat de pe jos din casa ancestrală a lui Theodore Roosevelt şi le-aţi presat în *Encyclopedia Britannica* anul trecut. La vederea culorilor care încep să-şi piardă din prospeţime îşi aminteşte de caracterul efemer al tuturor lucrurilor, dar în special de al tatălui său şi plânge. Plânge. Tu nu ai să vezi asta niciodată; nu-ţi va spune niciodată asta. Dar nici nu trebuie. Înţelegi? Datul din mână? Îţi face semn să aduci aparatul foto. Şi-a schimbat părerea, cu cinci minute rămase înainte să prindă autobuzul, vrea totuşi să faci nişte poze — să începi montajul „Inimă neînfricată din Palisades", pentru foaier.

Această reproducere abilă e posibil să nu fi durat mai mult de o secundă sau două înainte să se deformeze, la fel cum un cadru îngheţat se umflă şi se crenelează în faţa unei lămpi aprinse. Dar ar fi durat suficient de mult ca el să-şi înfigă prima săgeată care te va mutila — poate cea pe care am găsit-o îndoită prin gâtul tău şi ieşită afară prin ceafă. Probabil că ţi-a retezat vreo arteră; în jurul capului tău, sub proiectoare, iarba era neagră. Celelalte trei săgeţi — una înţepenită în gaura dintre pectoralii tăi, unde adoram să-mi pun capul, alta fixată bine în muşchiul fibros al pulpei tale zdravene de săritor de coardă, şi cea de-a treia extinzându-se de la vintre, ale cărei plăceri le redescoperisem împreună atât de curând — erau săgeţi pentru siguranţă, precum câteva pripoane în plus în jurul marginilor unui cort bine ancorat.

Cu toate acestea, mă întreb cât de tare te-ai opintit la deal, răsuflând greu, începând să te sufoci cu propriul sânge. Nu pentru că nu ai fi ţinut la ea, dar poate că ai înţeles dintr-o privire că e prea târziu să o salvezi pe Celia. Era un semn rău faptul că nu mai ţipa. Cât priveşte salvarea ta, poate că nu te interesa. Bine scoasă în evidenţă de lumina

proiectoarelor, mai bine reliefată de umbra suliței ce-ți străpungea gâtul, expresia de pe fața ta... era a unui om profund dezamăgit.

Eva

8 aprilie 2001

Dragă Franklin,

Nu știu dacă ții pasul cu aceste chestiuni, dar cam acum o săptămână, un avion de luptă chinez a intrat într-o navă de supraveghere americană deasupra mării din sudul Chinei. Pilotul chinez a murit cel mai probabil înecat, iar avionul american de spionaj lovit a aterizat pe insula Hainan. Se pare că există niște îndoieli privitoare la cine a lovit pe cine. Oricum, a devenit o confruntare diplomatică, iar acum China îi ține ostatici pe cei douăzeci și patru de membri ai echipajului american... pentru o scuză, imaginează-ți! Nu, am avut energia să urmăresc cine e vinovat și cine nu, dar am fost intrigată că pacea mondială (sau cel puțin așa zic ei) atârnă în balanță cu chestiunea singulară a căinței. Înainte de iluminarea mea în astfel de chestiuni, aș fi putut considera că situația e exasperantă. Păi spuneți că vă pare rău, dacă asta îi va aduce înapoi! Dar în ziua de azi chestiunea căinței mi se prezintă ca fiind măreață și nici nu mă surprinde, nici nu îmi provoacă frustrări faptul că evenimentele-cheie pot fi decise în funcție de asta. În plus, enigma aceasta cu Hainan este deocamdată relativ simplă. Se întâmplă cu atât mai des ca o scuză să nu aducă pe nimeni înapoi.

De asemenea, în ultima vreme, politica pare să se fi dizolvat, în ceea ce mă privește, într-un set de povești meschine,

personale. Se pare că nu mai cred în ea. Există doar oamenii și ceea ce li se întâmplă lor. Chiar și larma aceea din Florida... pentru mine a fost ceva despre un om care și-a dorit să fie președinte de când era copil. Care a ajuns atât de aproape, că îi simțea gustul. Despre un bărbat și tristețea lui și disperarea lui de a da timpul înapoi, de a număra voturile iar și iar până când veștile sunt în sfârșit bune — despre negarea lui amară. În aceeași măsură, am mai puțină considerație pentru restricțiile comerciale și viitoarele vânzări de arme către Taiwan decât am pentru cei douăzeci și patru de tineri, într-o clădire stranie cu mirosuri stranii, cărora li se dă o mâncare ce nu seamănă cu mâncarea chinezească pe care o comanzi acasă, cu care au crescut; dorm prost, își imaginează ce-i mai rău — fiind acuzați de spionaj și putrezind într-o închisoare chineză în vreme ce diplomații fac schimb de comunicate acide pe care nimeni nu le permite să le citească. Tineri care au crezut că sunt înnebuniți după aventură până când au avut parte de una.

Uneori sunt copleșită de aceeași naivitate a eului meu mai tânăr — mâhnită că Spania are copaci, disperată că fiecare frontieră neexplorată se dovedește a avea mâncare și climat. Eu voiam să merg *altundeva*, mi-am dat seama. În mod nechibzuit, m-am imaginat adăpostind un apetit nesățios pentru cele exotice.

Ei bine, Kevin mi-a făcut cunoștință cu o țară cu adevărat străină. Pot fi sigură de acest lucru, având în vedere că definiția unui loc cu adevărat străin este una care cuprinde un dor copleșitor și permanent de a merge acasă.

Vreo două dintre aceste experiențe străine cu adevărat, minuscule, le-am înăbușit. Lucru care nu-mi stă în fire. Îți aduci aminte cum pe vremuri eram moartă să mă întorc dintr-o călătorie în străinătate și să-ți prezint mărunțișurile mele culturale, descoperirile lumești despre modul cum se fac lucrurile în altă parte, pe care le poți face doar dacă mergi acolo, cum ar fi faptul ciudat, neînsemnat că, în

Thailanda, chiflele de pâine care se găsesc în comerț nu sunt împletite în partea de jos, ci în partea de sus.

Cât privește informația picantă pe care am tăinuit-o, aș putea fi vinovată de simplă condescendență. Ar trebui să-ți dau mai multă crezare, având în vedere că aventura lui Kevin impunea flagrant premeditare; într-o altă viață poate că a ajuns să fie bun la, să zicem, organizarea unor conferințe profesionale de amploare — orice este prezentat în anunțuri ca necesitând „mari abilități organizatorice și capacitate de rezolvare a problemelor". De unde până și tu îți dai seama că punerea în scenă a lui *joi* cu trei zile înainte de împlinirea vârstei de deplină responsabilitate legală nu a fost o coincidență. În fond, poate că *joi* avea șaisprezece ani, dar în sens statutar avea încă cincisprezece, ceea ce înseamnă că în statul New York se aplică un morman mai îngăduitor de reguli privind sentința, chiar dacă ar renunța la reguli și l-ar judeca precum pe un adult. Cu siguranță Kevin știa că legea nu aproximează, așa cum face tatăl său.

Totuși, avocatul lui a găsit o suită de martori experți cu putere de convingere, care au debitat istorisiri medicale alarmante. În mod tipic, cineva la cincizeci și ceva de ani, descurajat dar blajin, trece pe Prozac, trăiește o schimbare acută de personalitate către paranoia și demență, își împușcă familia și apoi pe el însuși. Mă întreb, chiar putea să fie picătura farmaceutică? Era bietul nostru fiu unul dintre puținii nefericiți care au făcut o reacție adversă la antidepresive și, în loc ca medicamentul să-i ușureze poverile, l-au aruncat în întuneric? Pentru că am încercat și eu să cred lucrul acesta pentru o vreme, mai ales în timpul procesului lui Kevin.

Deși acea apărare nici nu l-a scăpat complet, dar nici nu a dus la trecerea lui în grija psihiatrilor, așa cum se intenționase, sentința lui Kevin a fost poate ceva mai puțin severă datorită umbrei de îndoială pe care avocatul apărării a aruncat-o asupra stabilității lui medicamentoase. După pronunțarea sentinței prin care Kevin a primit șapte ani, i-am mulțumit avocatului său, John Goddard, în fața tribunalului.

De fapt, nu am simțit recunoștință în acel moment — șapte ani nu mi s-a părut niciodată un timp foarte scurt — dar am apreciat că John a făcut tot posibilul într-o treabă atât de dezagreabilă. Străduindu-mă să găsesc ceva substanțial de admirat, am lăudat abordarea lui inventivă în acel caz. Am zis că nu am auzit niciodată de presupusul efect de psihoză al pastilelor Prozac asupra unor pacienți — dacă aș fi știut, nu i-aș fi permis lui Kevin să le ia.

— O, dar nu-mi mulțumi mie, mulțumește-i lui Kevin, a zis John lejer. Nici eu nu am auzit niciodată de chestia asta cu psihoza. Toată abordarea asta a fost ideea lui.

— Dar... nu a avut acces la bibliotecă, nu-i așa?

— Nu, nu în detenția premergătoare procesului. S-a uitat la mine cu o compătimire sinceră pentru moment. Abia dacă am ridicat un deget, pe bune. El a știut toate citațiile. Chiar și numele și adresele martorilor experți. Ai un băiat într-adevăr sclipitor, Eva.

Dar nu suna jovial. Suna deprimat.

Cât privește cea de-a doua picanterie — privitoare la modul în care se fac lucrurile în acea țară îndepărtată unde tinerii de cincisprezece ani își ucid colegii de clasă — nu am ținut-o sub tăcere gândindu-mă că nu ai să porți suporta. Doar că nu am vrut să mă gândesc la chestia asta sau să îți cer ție să faci acest lucru, deși, până în această după-amiază am trăit cu frica eternă că episodul se va repeta.

S-a întâmplat probabil la trei luni după *joi*. Kevin fusese deja judecat și condamnat, iar acele vizite robotice de sâmbătă la Chatham deveniseră rutină. Încă nu învățaserăm să stăm de vorbă unul cu celălalt, iar timpul se scurgea încet. În acele zile începuse să vehiculeze ideea că vizitele mele sunt impuse, că îi era groază de sosirea mea și se bucura de plecarea mea și că adevărata lui familie e înăuntru, printre tinerii lui camarazi venerabili. Când l-am informat că Mary Woolford tocmai a intentat proces, am fost surprinsă că nu pare satisfăcut, ci doar mai nemulțumit; așa cum avea să obiecteze Kevin mai târziu, de ce să obțin eu toate

meritele? Așa că i-am spus cu ce salut grozav am fost întâmpinată, nu-i așa, după ce mi-am pierdut soțul și fiica? Să fiu dată în judecată? A mormăit ceva despre faptul că-mi pare rău de mine însămi.

— *Ție* nu? am zis. Ție nu-ți pare rău pentru mine?

A dat din umeri.

— Tu ai scăpat bine sănătoasă din chestia asta, nu-i așa? Fără nicio zgârietură.

— Așa zici tu? Și asta de ce? am adăugat.

— Când dai un spectacol, nu omori spectatorii, a zis ușor, rotind ceva în mâna dreaptă.

— Adică faptul că m-ai lăsat în viață a fost cea mai bună răzbunare.

Deja depășisem cu mult motivul răzbunării.

În acel moment nu am mai putut vorbi de nimic legat de *joi* și tocmai voiam să recurg la vechea „ești hrănit bine?", când ochiul mi-a fost din nou atras de obiectul pe care îl trecea dintr-o palmă într-alta, palpându-l ritmic cu degetele ca pe un șirag de mărgele antistres. Sincer, tot ce-mi doream era să schimbăm subiectul, nu-mi păsa câtuși de puțin de jucăria lui — deși, dacă luam foiala lui drept semn de disconfort moral în prezența unei femei căreia îi măcelărise familia, mă înșelam amarnic.

— Ce-i aia? am întrebat. Ce ai acolo?

Cu un zâmbet plăpând, meșteșugit, și-a deschis palma arătându-și talismanul cu mândria timidă a unui băiat care se mândrește cu premiul lui de la jocul de aruncat bile. M-am ridicat atât de repede, că scaunul meu s-a dat înapoi pe podea cu un zgomot asurzitor. Nu se întâmplă prea des ca atunci când te uiți la un obiect, acesta să-ți răspundă cu privirea.

— Să nu cumva să mai scoți chestia asta la vedere vreodată, am zis cu glas răgușit. Dacă mai faci asta, nu mă mai întorc aici. Niciodată. Auzi?

Cred că știa că vorbesc serios. Fapt care-i conferea o amuletă puternică cu care să pareze aceste vizite ostentativ de pestilențiale din partea mămicii. Având în vedere că

ochiul de sticlă al Celiei a rămas ascuns de atunci, bănuiesc că, la urma urmei, se bucură că vin.

Te gândești probabil că nu fac decât să-ți spun alte și alte povești, cu cât mai jalnice, cu atât mai bine. Ce băiat îngrozitor avem, să-și chinuie mama cu un suvenir atât de oribil, asta probabil că îți transmit. Nu, nu de data asta. Doar că a trebuit să-ți spun chestia asta ca să o poți înțelege mai bine pe următoarea, chiar de azi după-amiază. Ai remarcat cu siguranță data. Au trecut doi ani. Ceea ce înseamnă totodată că, peste trei zile, Kevin va împlini optsprezece ani. Din rațiuni de vot (deși nu i se permite, având în vedere că este un deținut condamnat în toate statele în afară de două) și înrolare în armată, la vârsta asta devine adult. Dar în această privință sunt mai înclinată să fiu de partea sistemului judiciar care l-a judecat ca pe un adult acum doi ani. Pentru mine, ziua în care cu toții am trecut la majorat va rămâne mereu 8 aprilie 1999.

Așa că am înaintat o solicitare specială de a mă întâlni cu fiul nostru în această după-amiază. Deși de obicei resping cereri de întâlnire cu deținuții în zilele lor de naștere, cererea mea a fost aprobată. Poate că acesta este genul de sentimentalism apreciat de directorii de închisori.

Când Kevin a fost adus, am remarcat o schimbare în ținuta lui înainte de a scoate vreo vorbă. Toată acea condescendență șmecheră dispăruse și în sfârșit am apreciat cât de obositor trebuie să fie pentru Kevin să mențină această plictiseală de genul „cui îi pasă" cât e ziua de lungă. Din cauza furtului epidemic de bluze și tricouri de mărimi mici, Claverack a renunțat la experimentul său cu haine de stradă, așa că purta o salopetă portocalie — pentru prima dată ceva care nu numai că era de mărime normală, dar chiar puțin mai mare pentru el, în care părea pipernicit. Cu trei zile înainte de majorat, Kevin începe în sfârșit să se comporte ca un băiețel — confuz, pierdut. Ochii lui își pierduseră strălucirea și se retrăseseră în fundul capului.

— Nu pari prea fericit, am spus eu.

— Am părut eu așa vreodată?

Tonul lui era unul șters. Prudentă, am întrebat:

— Te preocupă ceva?

Deși regulile relației noastre interziceau o astfel de întrebare directă și mămoasă. Încă și mai extraordinar a fost că mi-a răspuns.

— Am aproape optsprezece ani, nu-i așa? Și-a frecat fața. În alte părți am auzit că nu prea își pierd timpul.

— O închisoare adevărată, am zis.

— Nu știu, locul acesta e destul de *adevărat* pentru mine.

— ...transferul la Sing Sing te neliniștește?

— Să mă neliniștească? a întrebat neîncrezător. Să mă neliniștească! Tu știi ceva despre locurile alea? a dat din cap în semn de exasperare.

M-am uitat la el surprinsă. Tremura. În decursul celor doi ani, a căpătat mici cicatrice de luptă de-a lungul feței, iar nasul lui nu mai e chiar drept. Efectul nu-l face să arate mai dur, ci răvășit. Cicatricele au transformat acea linie ascuțită, armeană, a trăsăturilor sale în ceva ambiguu. Ar fi putut la fel de bine să fie desenat de un portretist nesigur, care recurge constant la o radieră.

— O să vin în continuare să te vizitez, am promis, făcându-mi curaj pentru o dojană sarcastică.

— Mersi, așa și speram.

Neîncrezătoare, mă tem că m-am holbat. Drept test, am adus în discuție știrile din martie.

— Întotdeauna ești la curent cu aceste lucruri. Așa că bănuiesc că ai văzut întâmplările din San Diego de luna trecută... Te-ai mai făcut cu doi *colegi*.

— Vrei să zici, Andy, hm... Andy Williams? și-a amintit Kevin vag. Ce prostănac! Vrei să știi adevărul? Mi-a părut rău pentru nerod. A fost păcălit.

— Doar ți-am spus că toanele astea or să-și piardă farmecul, am zis. Ai observat că Andy Williams nu a ajuns pe prima pagină? Problemele de inimă ale lui Dick Cheney și marea furtună care nu a mai avut loc — ambele au primit mai mult spațiu în ziarul *New York Times*. Iar cea de-a doua

crimă prin împușcare, mai jos de ea — cu o victimă, tot în San Diego? Asta nu a fost raportată mai deloc.

— La naiba, ăla avea *optsprezece* ani, a dat Kevin din cap. Acum, serios, chiar nu crezi că-i cam mare pentru asta?

— Știi, te-am văzut la televizor.

— A, atunci. S-a fâțâit cu o oarecare stânjeneală. A fost filmat acum ceva vreme, știi. Eram într-o... chestie.

— Da, nu am avut prea mult timp pentru *chestie*, am zis. Dar totuși ai fost... ai fost foarte coerent. Te prezinți foarte bine. Acum tot ce trebuie e să găsești ceva de zis.

A jubilat.

— Vrei să spui că nu-i o porcărie.

— Știi ce zi e, nu-i așa? am început timid. De ce m-au lăsat să vin să te văd într-o zi de luni?

— Da, sigur, e *aniversarea* mea.

În sfârșit afișează acel sarcasm.

— Voiam doar să te întreb... am început, și mi-am trecut puțin limba peste buze.

O să ți se pară curioasă chestia asta, Franklin, dar nu i-am mai pus niciodată întrebarea asta. Nu știu sigur de ce; poate pentru că nu am vrut să fiu insultată cu o serie de porcării, cum ar fi *săritul în ecran*.

— Au trecut doi ani, am continuat. Îmi este dor de tatăl tău, Kevin. Încă mai vorbesc cu el. Chiar îi și scriu, dacă-ți vine să crezi. Îi scriu scrisori. Iar acum ele sunt doar un teanc dezordonat pe biroul meu pentru că nu-i cunosc adresa. Îmi este dor și de sora ta... foarte tare. Și atât de multe familii sunt încă atât de triste. Îmi dau seama că ziariștii și terapeuții poate și alți deținuți te întreabă mereu. Dar mie nu mi-ai spus niciodată. Așa că, te rog, uită-te în ochii mei. Ai ucis unsprezece oameni. Pe soțul meu. Pe fiica mea. Privește-mă în ochi și spune-mi de ce.

Spre deosebire de ziua în care s-a întors către mine prin geamul de la mașina de poliție, cu pupilele licărind, Kevin mi-a întâlnit privirea în după-amiaza aceea cu o dificultate supremă. Ochii lui se tot fereau, contactul cu ochii mei făcându-se în reprize scurte, ca apoi ochii lui să alunece din

nou spre peretele de BCA pictat în culori vii. Și, în final, au renunțat, privind fix într-o parte a feței mele.

— Pe vremuri credeam că știu, a zis posac. Acum nu mai sunt atât de sigur.

Fără să stau pe gânduri, mi-am întins mâna de-a lungul mesei și i-am strâns-o pe a lui. Nu s-a retras.

— Mulțumesc, am zis.

Oare pare ciudată recunoștința mea? De fapt, nu nutream niciun fel de preconcepție legată de un răspuns dorit. În mod clar nu aveam niciun interes pentru o explicație care să reducă enormitatea inefabilă a faptei lui la un aforism sociologic nimerit despre „alienare", desprins din revista *Time*, sau o explicație psihologică ieftină de genul „tulburare de comportament" pe care consilierii lui o tot perorau la Claverack. Așa că am fost uimită să descopăr că răspunsul lui e perfect. Pentru Kevin, progresul însemna dezmembrare. Tot ce ar fi făcut ar fi fost să înceapă să-și verifice substraturile proprii, descoperind mai întâi că sunt de nepătruns.

Când în sfârșit și-a retras mâna, a făcut asta pentru a căuta ceva în buzunarul de la salopetă.

— Ascultă, mi-a zis. Am făcut ceva pentru tine. Mă rog, un fel de cadou.

Când a scos o cutie dreptunghiulară neagră, din lemn, lungă cam de doisprezece centimetri, mi-am cerut scuze.

— Știu că se apropie ziua ta de naștere. Nu am uitat. O să-ți aduc cadoul data viitoare.

— N-are rost, a zis, dând luciu lemnului uleios cu o bucată de hârtie igienică. Oricum mi l-ar lua cineva de aici.

Cu atenție, a împins cutia de-a lungul mesei, păstrând două degete pe ea. Nu era chiar dreptunghiulară la urma urmei, ci avea formă de coșciug, cu balamale într-o parte și cu cârlige minuscule din alamă în cealaltă. Probabil că o confecționase în atelier. Forma morbidă era, până la urmă, tipică. Totuși, gestul m-a impresionat, iar lucrătura era surprinzător de fină. Îmi mai dăduse câteva cadouri de Crăciun

pe vremuri, dar am ştiut întotdeauna că tu le-ai cumpărat, iar de când era închis nu-mi mai dăduse nimic.

— E foarte frumos lucrată, am zis sincer. E pentru bijuterii?

Am întins mâna către cutie, dar el îşi ţinea degetele fixate pe ea.

— Nu! a zis dur. Adică... te rog, orice ai face, nu o deschide.

Ah. Instinctiv, m-am făcut mică. Într-o încarnare anterioară, probabil Kevin ar fi lucrat acelaşi „cadou" căptuşit batjocoritor cu satin roz. Dar i-ar fi dat drumul vesel, suprimându-şi zâmbetul sinistru şi aşteptând să-mi vadă reacţia când voi desface cârligele. Astăzi e posibil ca avertismentul lui — „nu o deschide" — să fi constituit cea mai mare valoare a cadoului meu.

— Înţeleg, am zis. Am crezut că acesta este unul dintre bunurile tale cele mai de preţ. De ce oare vrei să renunţi la el?

Eram roşie, puţin şocată, puţin oripilată, într-adevăr, iar tonul meu era unul înţepător.

— Ei bine, mai devreme sau mai târziu vreun cretin avea să-l şutească şi ar fi fost folosit pentru o glumă ieftină... de genul, să ajungă în ciorba cuiva. În plus, era ca ea, adică mă privea tot timpul. Începuse să devină aiurea.

— Ea te priveşte, Kevin. Şi tatăl tău. În fiecare zi.

Uitându-se fix la masă, a împins puţin cutia către mine, apoi şi-a retras mâna.

— Oricum, m-am gândit că ai putea să iei chestia asta şi, ei bine, poate ai putea, ştii tu...

— Să o îngrop, am terminat pentru el.

M-am simţit împovărată. Era o solicitare enormă pentru că odată cu acest coşciug de culoare închisă trebuia să îngrop o grămadă de alte lucruri.

Am consimţit cu gravitate. Când l-am îmbrăţişat de la revedere, s-a agăţat de mine copilăreşte, aşa cum nu făcuse niciodată în adevărata lui copilărie. Nu sunt sigură, fiindcă

a murmurat vorbele în gulerul ridicat al hainei mele, dar îmi place să cred că a spus sufocat:

— *Îmi pare rău.*

Asumându-mi riscul de a fi auzit bine, am zis și eu distinctiv:

— *Și mie îmi pare rău, Kevin.* Și mie îmi pare rău.

Nu am să uit niciodată cum stăteam în acea sală de tribunal și cum l-am auzit pe judecător anunțând afectat și cu pupile mici că instanța judecătorească a deliberat în favoarea inculpatului. Mă așteptasem să mă simt complet ușurată. Dar nu a fost așa. Reabilitarea publică a statutului meu de mamă, am descoperit, nu însemna nimic pentru mine. Dacă simțeam ceva, era mânie. Cică acum urma să meargă fiecare la casa lui, iar eu urma să mă simt izbăvită. Dimpotrivă, știam că o să merg acasă și o să mă simt oribil, ca de obicei, și nefericită, ca de obicei, și murdară, ca de obicei. Voiam să fiu curățată, dar experiența mea pe acea bancă semăna foarte tare cu o după-amiază obișnuită, sufocantă, într-o cameră de hotel din Ghana: dau drumul la duș doar ca să descopăr că apa e oprită. Această picătură disprețuitor de ruginită era singurul botez pe care mi-l permitea legea.

Singurul aspect al verdictului care mi-a dat o satisfacție cât de mică era că mi s-au pus în cârcă cheltuielile de judecată. Deși judecătorul poate că nu a considerat ca fiind cine știe ce cazul lui Mary Woolford, ea căpătase o antipatie personală față de mine și chiar și numai dușmănia părților-cheie (întreabă-l pe Denny Corbitt) te poate costa. De-a lungul procesului eram conștientă că dau impresia unei persoane nedemne de compasiune. Mi-am impus să nu plâng niciodată. Am urât ideea de a te folosi pe tine și pe Celia pentru un scop atât de lipsit de scrupule cum e evitarea responsabilității, prin urmare faptul că fiul meu nu și-a ucis doar colegii de clasă, ci și pe soțul meu și pe fiica mea a fost *foarte* aproape de a se pierde din vedere. Deși știu că nu au avut intenția de a-mi submina apărarea, acea mărturie

a părinților tăi despre inevitabila mea vizită la Gloucester a fost dezastruoasă; nu ne plac mamele cărora „nu le plac" propriii lor fii. Nici mie nu-mi plac astfel de mame.

Încălcasem cele mai elementare reguli, profanasem cele mai sacre legături. Dacă în loc de asta aș fi susținut nevinovăția lui Kevin în fața unui munte de dovezi palpabile care atestau contrariul, dacă m-aș fi luat de „agresorii lui" pentru că l-au împins să comită acea faptă, dacă aș fi insistat pe faptul că după ce a început să ia Prozac „a devenit complet altă persoană", ei bine, îți garantez că Mary Woolford și acel fond de apărare pe care l-a strâns prin intermediul internetului ar fi fost forțați să-mi plătească cheltuielile de judecată până la ultimul cent. În schimb, comportamentul meu a fost descris în mod repetat în ziare ca fiind „sfidător", în timp ce caracterizările dezagreabile ale propriei mele progenituri au fost redate „fără comentarii", pentru a mă pune într-un impas și mai mare. Având așa o regină a gheții pe post de mamă, nu e de mirare, a notat ziarul nostru local *Journal News*, că KK a ajuns să fie un băiat rău.

Harvey a fost scandalizat, bineînțeles, și mi-a șoptit imediat că ar trebui să facem apel. Plătirea costurilor era o chestie punitivă, a zis. El trebuia să știe; el era cel care urma să scrie nota de plată. Dar eu una m-am înseninat. Eu voiam un verdict care să fie punitiv. Fusesem deja sărăcită de toate bunurile mele lichide pentru apărarea costisitoare a lui Kevin și ipotecasem pentru a doua oară proprietatea din Palisades Parade. Așa că am știu pe loc că va trebui să vând AWAP și că va trebui să vând acea casă îngrozitoare, goală. Chestia asta chiar că era purificatoare.

Dar din acel moment — și de-a lungul redactării acestor scrisori către tine — am închis cercul făcând o călătorie foarte asemănătoare cu cea a lui Kevin. Întrebându-mă supărată dacă acea *joi* a fost vina mea, a trebuit să merg înapoi, să parcurg totul bucată cu bucată. E posibil să-mi pun întrebarea nepotrivită. În orice caz, oscilând între achitare și condamnare, n-am făcut decât să mă epuizez. Nu știu. La sfârșitul zilei nu am nici cea mai vagă idee, iar acea ignoranță

pură, senină, a devenit ea însăși un fel ciudat de singurătate. Adevărul este că, în cazul în care aș hotărî că sunt nevinovată sau aș hotărî că sunt vinovată, care ar fi diferența? Dacă aș ajunge la răspunsul corect, te-ai întoarce acasă?

Asta e tot ce știu. Că pe 11 aprilie 1983 am născut un fiu, iar eu nu am simțit nimic. Încă o dată, adevărul este întotdeauna mai cuprinzător decât ceea ce interpretăm noi. În timp ce acel bebeluș se vânzolea la pieptul meu, ca apoi să se afunde în așa un dezgust, eu, drept răspuns, l-am îndepărtat. Putea fi și de cincisprezece ori mai mic decât mine, dar în acel moment așa mi s-a părut corect. Începând cu acel moment, ne-am luptat unul cu celălalt cu o ferocitate de neînduplecat, pe care aproape că o admir. Dar cu siguranță e posibil să capeți un devotament testând până la limită un antagonism, să apropii doi oameni prin îndepărtarea lor. Cu doar trei zile până ce va împlini optsprezece ani, pot în sfârșit să anunț că sunt prea epuizată și prea confuză și prea singură ca să mai lupt, și că, fie și doar din disperare sau chiar din lene, îmi iubesc fiul. Are încă cinci ani cumpliți de ispășit într-un penitenciar pentru adulți și nu pot să garantez că va ieși de acolo schimbat. Dar, între timp, există un al doilea dormitor în duplexul meu primitor. Garnitura de pat e simplă. Un exemplar din Robin Hood zace pe etajera de cărți. Iar cearșafurile sunt curate.

Veșnic a ta soție iubitoare,
Eva